Українські народні танці

"НАУКОВА ДУМКА"
КИЇВ ■ 1969

Упорядкування,
вступна стаття та примітки
А. І. ГУМЕНЮКА

За редакцією
народного артиста СРСР
П. П. ВІРСЬКОГО

8—1—4
24—БЗ—11—69М

ВСТУПНЕ СЛОВО

Українські народні танці, запальні і ліричні, нестримні і повільні, полонили весь світ. У них яскраво виявляється характер, висока і самобутня культура нашого народу. Успішні гастролі Державного заслуженого ансамблю танцю УРСР та інших танцювальних колективів утвердили і прославили українське народне танцювальне мистецтво, завоювавши палких шанувальників на всіх континентах.

Та розвиток сучасного українського народного хореографічного мистецтва немислимий без знання його історії. Процес становлення і розвиток народної хореографії відображають танці, створені народом у той чи інший історичний період. Ці танці дійшли до нас завдяки зусиллям фольклористів і є матеріалом для досліджень науковців. Значна частина їх міцно увійшла до репертуару сучасних професіональних і самодіяльних танцювальних колективів.

Відомо, що записаний у народі танець дістає справжнє життя лише тоді, коли знаходить своє сценічне втілення в художній обробці хореографа, коли його виконують танцюристи. Тоді танець приносить велику естетичну насолоду, виховує почуття прекрасного. Ось чому збірник «Українські народні танці», в якому, крім теоретичних розділів, опубліковано понад 140 танців, зацікавить професіональних і самодіяльних хореографів, танцювальні колективи. Ця праця подає не лише нові зразки українських народних танців, а й хореографічний матеріал, виявлений і записаний видатними вченими-фольклористами.

Ми з глибоким почуттям поваги і вдячності згадуємо М. Лисенка, П. Чубинського, Ф. Колессу, М. Грінченка, В. Верховинця, В. Гнатюка, В. Шухевича, С. Титаренка, І. Ющишина та інших, які зберегли для нащадків неоцінимі скарби народної культури, створенної на протязі віків.

Великий внесок у збирання і вивчення українських народних танців зробив упорядник цього збірника А. Гуменюк, який продовжує розвивати і поглиблювати важливу справу, розпочату його попередниками. Сумлінний дослідник народної творчості побував у найвіддаленіших куточках України, записав і розшифрував сотні народних пісень, танців та інструментальних творів. У 1955 р. він видав перший на Україні збірник «Українські народні танці» (танцювальні мелодії). Досконало оволодівши методикою запису народної хореографії, вивчивши її специфічні особливості, вчений виявляє, записує і фіксує на кінострічку танці, які побутують у Київській, Чернігівській, Черкаській, Полтавській, Хмельницькій, Чернівецькій та інших областях України.

Цінний матеріал, зібраний і вивчений А. Гуменюком, став основою для першого видання книги «Українські народні танці», здійсненого

видавництвом «Наукова думка» 1962 р. Це було значною подією в культурному житті нашої республіки. Працю дослідника високо оцінили фахівці як у Радянському Союзі, так і за рубежем.

1963 р. видавництво «Наукова думка» видало нову книгу А. Гуменюка «Народне хореографічне мистецтво України».

Автор висловив свою точку зору про походження і розвиток українського народного хореографічного мистецтва, його національні та стилістичні особливості, охарактеризував жанри і тематику, а також місце народних танців у репертуарі сучасних танцювальних колективів.

Жанрова і тематична класифікація українських народних танців знайшла втілення у цьому збірнику. Розташування жанрів і поділ танців за тематикою відображає історію розвитку українського народного хореографічного мистецтва. Нове видання «Українські народні танці» значно доповнене як у теоретичній частині, так і в описах танців.

Не залишився байдужим до фольклорного матеріалу збірника і наш колектив. Так, хореографічна студія, організована при Державному заслуженому ансамблі танцю УРСР, поставила своїми силами понад тридцять танців. Вони репрезентують різні локальні райони України. Студійці знайомляться з різноманітними за жанрами, темами і стилістичними особливостями українськими народними танцями і пробують свої сили у відтворенні та постановці їх. Деякі з танців, як, наприклад, кадриль «Дев'ятка», є окрасою нашого репертуару.

Безперечно, танці, що ввійшли до збірника, збагачені творчою фантазією балетмейстера, займуть належне місце в репертуарі численних професіональних і самодіяльних танцювальних колективів України. У них черпатимуть неоцінимі матеріали для наукових досліджень хореографи, музикознавці, театрознавці та етнографи. На жаль, обсяг збірника не дозволив познайомити читачів ще з багатьма зразками чудових українських народних танців.

Видавництво «Наукова думка», яке перевидає збірник «Українські народні танці», упорядкований А. Гуменюком, робить важливу і потрібну справу, сприяючи розвитку народного хореографічного мистецтва в нашій республіці і продовженню славних традицій наших попередників.

П. ВІРСЬКИЙ

ВІД УПОРЯДНИКА

Перше видання книги «Українські народні танці» вийшло в світ 1962 року. У відзивах і рецензіях радянських та зарубіжних спеціалістів було чимало побажань і пропозицій про поповнення книги описом нових танців, окремих рухів та введення нових термінів, які становлять основу української народної хореографічної лексики [1].

У другому виданні книги майже вдвоє збільшено кількість описаних танців та танцювальних рухів. До збірника ввійшли записані упорядником танці Полтавської, Хмельницької, Чернігівської, Черкаської, Київської та інших областей України. Значну частину танців, які пройшли перевірку в репертуарі професіональних і самодіяльних колективів, взято з друкованих джерел. Загалом у збірнику 140 різноманітних за тематикою і жанрами танців, які репрезентують хореографічне мистецтво українського народу. В них відображено працю, героїзм, побут, звичаї, обряди, дозвілля нашого народу.

Структура попередньої книги збережена повністю. Проте, розширюючи той чи інший розділ або тематичну групу танців, упорядник розташовував матеріал так, щоб спочатку йшли народні танці, які не зазнали ніякої художньої обробки. Далі вміщено ті народні танці, які тепер називають сценічними. В них повністю збережено народну основу, але внесено деякі корективи і зміни. В кожному розділі виділено групу танців, створених провідними балетмейстерами України. Їх танці побудовані на основі української народної хореографії.

В основу першого розділу «Основні терміни і умовні позначення, позиції та положення рук, ніг, корпусу та голови» покладений матеріал з відомої праці балетмейстера Т. С. Ткаченко «Народний танець», але він значно розширений.

У другому розділі «Опис основних рухів українського народного танцю» переважна більшість танцювальних рухів описана А. Лукіним. Усі доповнення, які знайшов за потрібне внести упорядник, взяті з тих джерел, що й танці (див. «Примітки»). Систематизацію танцювальних рухів та окремі їх записи зробив упорядник.

Хореографічна редакція розділу «Хороводи» здійснена А. Гуменюком та П. Григор'євим.

У книзі подаються кольорові зарисовки українського народного одягу, зразки якого взято з виставки Центрального будинку народної творчості. Роботу виконав художник М. Маловський, кольорові фото Державного заслуженого ансамблю танцю УРСР — М. Козловського.

[1] Танцювальні рухи, характерні лише для одного танцю, наведено в описі його хореографії.

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТАНЦІВ

Український народ протягом століть створював самобутню культуру, яка відбиває його багатогранне життя. Одним з її найцінніших скарбів є танцювальне мистецтво. Кращі художні зразки народних танців збереглися і дійшли до наших днів. Вони стали невід'ємною частиною художнього життя Радянської України.

Серед танців, які побутують, можна відзначити хороводи, метелиці, гопаки, козачки, коломийки, гуцулки, кадрилі, польки і ряд сюжетних танців — «Коваль», «Гречка», «Льон», «Лісоруби», «Опришки», «Аркан» та багато інших.

Вивчення зібраного хореографічного і музичного матеріалу дає можливість визначити три основних жанри українських народних танців: хороводи, побутові та сюжетні.

ХОРОВОДИ

Хороводи — один з найдавніших видів народного танцювального мистецтва. Виконання їх колись пов'язувалося з обрядовими діями, традиційною зустріччю весни (весняний цикл танців), відзначенням літа (купальський цикл танців), зустріччю Нового року. Найпоширенішими були веснянки, гаївки, танки. Тепер хороводи втратили своє обрядове значення. Вони міцно увійшли до репертуару професіональних і самодіяльних виконавських колективів, особливо дитячих.

За темами хороводи можна поділити на три групи:

до першої належать хороводи, в яких відображаються трудові процеси («А ми просо сіяли, сіяли», «Мак», «Шевчик», «Бондар», «Коваль» та ін.);

до другої — хороводи, де відбито родинно-побутові відносини трудового народу («Перепілка», «Ой гілля-гілочки», «Пташка» тощо);

до третьої — хороводи, в яких знайшли свій вияв патріотичні почуття народу, оспівується рідна природа («А вже весна», «Марена» та ін.).

Хороводи являють собою синтетичний вид народної творчості, в якому органічно злиті поезія, музика та хореографія. Ідейний зміст того чи іншого хороводу розкривається в пісні. Отже, текст в обрядових танцях має першорядне значення, бо він визначає зміст танцю та його хореографічний малюнок.

Тексти хороводів

У текстах хороводів, що відтворюють трудові процеси в усій їх послідовності, славиться праця, передаються почуття, настрої і думки трудящої людини. Так, у тексті хороводу «Шевчик» в кожній строфі змальовується той чи

інший момент трудового процесу шевця. Чітка послідовність цих моментів і утворює логічний розвиток сюжетної лінії твору, характеризуючи водночас ремісника:

— А чи бачив ти, як шевчик шкіру в воді мочить?
— Ой так, брате, ой так, так шкіру в воді мочить.
— А чи бачив ти, як шевчик шкіру натягає?
— Ой так, брате, ой так, так шкіру натягає.
— А чи бачив ти, як шевчик черевички шиє?
— Ой так, брате, ой так, так черевички шиє.
— А чи бачив ти, як шевчик гвозді набиває?
— Ой так, брате, ой так, так гвозді набиває.
— А чи бачив ти, як шевчик гвозді розчищає?
— Ой так, брате, ой так, так гвозді розчищає.
— А чи бачив ти, як шевчик черевички чистить?
— Ой так, брате, ой так, так черевички чистить.
— А чи бачив ти, як шевчик у свято танцює?
— Ой так, брате, ой так, так у свято танцює.

Вдача «шевчика» виявляється у рухах виконавця. «Шевчик», як про це свідчить остання строфа тексту, не тільки добре «черевички шиє», а й майстерно танцює. Таким чином, перед глядачем вимальовується образ веселої, дотепної людини, яку в народі називають майстром на всі руки.

Переглянувши текст, легко переконатися в тому, що розвиток сюжетної лінії в хороводі здійснюється на основі діалога. Крім того, в тексті на протязі всього розвитку сюжетної лінії повторюються такі слова:

— А чи бачив ти, як шевчик...
— Ой так, брате, ой так, так...

Змінюються тільки ті слова, які пояснюють суть того чи іншого моменту трудового процесу шевця: «шкіру в воді мочить», «шкіру натягає», «черевички шиє» і т. д.

Діалогічність, кількаразове повторення окремих фраз і слів зустрічаються в хороводах «Бондар», «Коваль», «Мак», «А ми просо сіяли» та ін. Ця закономірність найбільш характерна для хороводів на трудову тематику.

В хороводах на побутову тематику в основному відображаються відносини української патріархальної сім'ї, де за старих часів всілякого утиску й поневірянь зазнавали жінки. Дуже часто шлюб здійснювався не за взаємною симпатією молодих, а виходячи з матеріальних розрахунків. У зв'язку з цим дівчину нерідко віддавали за старого. В таких хороводах змальовуються душевний біль, мрії і сподівання жінки-трудівниці, породжені власницьким суспільством.

Досить переконливо це розкрито в тексті хороводу «Перепілка»:

Ой у перепілки та голівка болить.
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая.
Ой у перепілки та плечиці болять.
Тут була, тут, і т. д.
Ой у перепілки рученьки болять.
Тут була, тут, і т. д.

Ой у перепілки та колінця болять.
Тут була, тут, і т. д.
Ой у перепілки та спинонька болить.
Тут була, тут, і т. д.

Так створюється образ роботящої молодої жінки. З подальшого тексту ми дізнаємося, що:

Ой у перепілки та старий мужичок.
Тут була, тут, і т. д.
Із комори йде і нагайку несе.
Тут була, тут, і т. д.
Він нагайку несе, бородою трясе.
Тут була, тут, і т. д.

У нашій уяві вимальовується образ грізного нелюбого чоловіка, за якого силоміць віддали батьки свою дочку. А молода жінка мріє про такого ж молодого, як вона, ласкавого чоловіка:

А у перепілки молодий мужичок.
Тут була, тут, і т. д.
Із базару йде, черевички несе.
Тут була, тут, і т. д.

У тексті «Перепілки», як і в аналогічних хороводах, зображається жінка, в якої «голівка», «плечиці», «рученьки», «колінця», «спинонька» болять. Це є свідченням того, що хороводи на побутову тематику мають певні зв'язки з текстами хороводів на трудові теми.

У текстах хороводів на побутові теми відбито гумор українського народу, дотепно висміюються ледарі, які ухиляються від важкої праці, вдаючи хворих. У хороводі «Слабий дідусь», записаному В. Гнатюком, дівчата стають у коло, а одна в середині кола сідає на землю і стогне, вдаючи слабого діда. Вона підводиться, аж коли співають останню строфу:

— Вставай, діду, вівці пасти.—
Наш дід розстогнався,
Наш дід розболівся.

Далі дідові пропонують пасти кури, гуси, качки, воли, коні, а дід все не підводиться. Нарешті співають:

— Вставай, діду, паску їсти.—
Наш дід підхватився
Та й до паски причепився.

Зустрічаються й такі тексти хороводів, де гостро й дотепно висміюються старі парубки. Під час виконання такі хороводи перетворюються в діалог-жарт завдяки перефразуванню окремих слів чи речень у строфі.

Значне місце посідає в текстах хороводів тема кохання (хороводи «Перепілко, вже козаченьки йдуть», «Король» та ін.).

У деяких текстах хороводів основною темою є повадки птахів і тварин (хороводи «Пташка», «Козлик»), в образах яких показано ті чи інші риси людей.

Найкращі в художньому відношенні хороводи, в яких змальовуються патріотичні почуття народу (хоровод «А вже весна»), рідна природа (хоровод «Марена») та ін., що ввійшли в золотий фонд народних танців.

У цій групі хороводів широко використовується реквізит: уквітчане стрічками і вінками гільце, опудало тощо. Нерідко розпалюється велике вогнище, через яке стрибають учасники хороводу (це стосується купальських хороводів, присвячених зустрічі літа). Раніше і реквізит, і вогнище мали, мабуть, відповідне обрядове значення. Тепер це звичайний художній засіб, який посилює емоціональне сприйняття хороводів глядачем.

Народнопоетичні засоби, з допомогою яких поглиблюються зміст і художні образи хороводів, різноманітні. До них належать алегорії, психологічні паралелізми, асонанси, алітерації, епітети тощо.

Людина з її почуттями змальовується в алегоричному образі голубки, перепілки, горобчика, зайчика. Деякі з хороводів так і називаються — «Перепілка», «Заїнько», «Голуб-голубочок» і т. д.

Епітети підкреслюють ту чи іншу рису образу. Наприклад, у хороводі «Дружба» співають:

Ой зійшло, зійшло три зіроньки ясних,
Три дівоньки красних і т. д.

Епітет «красних» надає слову «дівоньки» поетичної яскравості. Поряд з цим широко використовуються так звані постійні епітети: «сивий голуб», «дрібен дощик», «буйний вітер» та ін.

Нерідко вживаються психологічні паралелізми, коли природні явища зіставляються або порівнюються з переживаннями людини.

Характерною рисою текстів хороводів слід вважати використання рефренів. У хороводі «Перепілка» незмінно повторюються такі слова:

Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, ясна зірочка.

У хороводі «Заїнько» рефрен має більш поширену форму:

А нікуди заїньку
Ані вискочити,
А нікуди заїньку
Ані виглянути,
Тут городи все турецькії,
Тут замочки все німецькії.

Поетичні засоби, якими розкривається художній образ, рефрени, сама структура текстів хороводів споріднені з образною мовою і структурою пісенних текстів взагалі.

Наведені приклади свідчать про тематичне багатство текстів хороводів, в яких, як у дзеркалі, відбиті найрізноманітніші сторони життя народу, його мрії і сподівання. Отже, тексти хороводів мають для нас не тільки художнє, а й історико-пізнавальне значення.

Хореографія хороводів

Хореографічний малюнок хороводів зумовлюється текстом. Наприклад, у тексті хороводу «Кривий танець» говориться про те, що:

А кривого танця
Та не вивести кінця,
Треба йому та виводити,
Кінця йому та находити.

Отже, зміст танцю пояснює його хореографічний малюнок: лінія, яку створюють виконавці, має вигляд кривої.

За таким принципом визначаються назви й інших хороводів.

Часто малюнок хороводу обумовлюється формою викладу тексту: якщо зміст тексту розкривається у діалозі, виконавці розподіляються на дві групи або назначають соліста-танцюриста, який виходить у центр кола. Якщо ж зміст тексту розкривається у формі звичайної розповіді, то учасники водять хоровод без будь-якого розподілу на групи.

Текст відповідно впливає і на хореографічні засоби. Так, у хороводах, в яких відображаються трудові процеси, основну роль відіграє пантоміма-ілюстрація. За допомогою рухів і жестів розкривається зміст. Зрозуміло, що художня виразність пантоміми-ілюстрації залежить не тільки від таланту виконавця, а й від досконалого знання ним самої технології трудового процесу і характеру людей, які його виконують. Розкривають зміст рухами та жестами в основному солісти-танцюристи, які знаходяться в колі хороводу («Бондар», «Коваль», «Шевчик»), рідше — всі виконавці хороводу («Мак»). Це стосується і хороводів з іншою тематикою.

За характером виконання хороводів, що відображають побут народу, їх можна розподілити на дві групи: пантомімно-ілюстративні («Заїнько», «Перепілка», «Ой Василю (Василино)» тощо) та орнаментальні, хореографічний малюнок яких нагадує орнамент («Шум», «Кривий танець», «Плету, плету лісочку» та ін.).

Група пантомімно-ілюстративних хороводів щодо їх виконання нічим не відрізняється від хороводів на трудову тематику. Основною темою цих хороводів є сімейні відносини. Часто вони мають гумористичне забарвлення.

Художність виконання цієї групи хороводів у великій мірі залежить від спостережливості й уміння соліста-танцюриста вибрати найтиповіше, найхарактерніше і узагальнити його в хореографічних образах.

Важливою рисою пантомімно-ілюстративних хороводів на трудові і побутові теми є й те, що, крім соліста-танцюриста, активну участь в них беруть всі учасники хороводу. Вони рухами, жестами і мімікою підкреслюють окремі нюанси тексту, важливі для розкриття змісту хороводу. Наприклад, у хороводі «Заїнько» учасники, виносячи руки перед собою, звертаються до «заїнька», який стоїть у середині кола, піднімають їх вгору, утворюючи тин, дублюють окремі рухи та жести соліста-танцюриста тощо.

У групі орнаментальних хороводів виконавці відповідно до тексту створюють візерунчастий хореографічний малюнок: стають у гурт («Ой Василю

(Василино)», лінію (ряд) («Плету, плету лісочку»), півколо («Дружба»), одне або два кола («Ой вийтеся, огірочки») і т. д.

В одному випадку лінія виконавців «плете і розплітає лісочку», утворюючи своєрідний малюнок, в якому зображується процес плетіння ліси («Плету, плету лісочку»); в другому, взявшись за руки, вони виводять складну криву лінію орнаментального малюнка («Кривий танець»); в третьому учасники розподіляються на окремі групки і, переходячи з місця на місце у відповідному порядку, знову створюють вже інший за змістом орнаментальний малюнок («Дружба») і т. д.

У деяких орнаментальних хороводах використовується відповідний до їх змісту реквізит. Так, у хороводі «Марена» велике художнє значення має уквітчане гільце, навколо якого учасники снують тонкі хореографічні візерунки.

Ці візерунки, як правило, позначені яскравим національним колоритом і є характерними для танцювального мистецтва українського народу. Своєрідність національного колориту в хороводах підкреслюється різнобарвним одягом виконавців, а також відповідним реквізитом.

Мелодії хороводів

Мелодії хороводів допомагають розкрити ідейно-емоційний зміст твору і його художні образи.

Як приклад можна навести хоровод «Перепілко, вже козаченьки йдуть»:

Перепілко, вже козаченьки йдуть.
Тут була, тут була перепілонька,
Тут була, тут була ясна зіронька.
Перепілко, подарунки несуть.
Тут була, тут і т. д.

Перепілко, черевички несуть.
Тут була, тут...
Перепілко, вже й передники несуть.
Тут була, тут...
Перепілко, із собою візьмуть.
Тут була, тут...

Цей життєствердний, оптимістичний зміст тексту зумовив радісну, сповнену світла мелодію.

В іншому хороводі під тією ж назвою «Перепілка» розповідається:

Ой у перепілки та голівка болить. (2)
Тут була, тут, перепілочка.
Тут була, тут, сизокрилая.
Ой у перепілки та плечиці болять. (2)
Тут була, тут...

Мелодія передає біль і тугу перепілки-жінки, з якої знущається чоловік — «старий мужичок» (див. мелодію цього хороводу).

Ці приклади яскраво свідчать про органічний зв'язок в хороводах тексту, мелодії і хореографії, які доповнюють і збагачують одне одного.

Слід відзначити, що мажорні мелодії вимагають швидкого темпу хороводу, отже, життєрадісного настрою виконавців, стрімких рухів: мінорні — повільнішого темпу. Разом із зміною емоціонального змісту мелодії змінюються і вираз обличчя, рухи та жести виконавців.

Мелодії хороводів, як правило, глибоко змістовні і емоціонально виразні. Разом з тим вони дуже прості, а тому й зручні для виконання.

Хороводні пісні, незалежно від того одноголосні вони чи багатоголосні, співає хор. Протяжний заспів, характерний для значної частини хороводів, виконують один або два солісти-співаки. Цими солістами можуть бути учасники хороводу («Заїнько», «Король», «Пиво» та ін.). Рідше буває, що заспівує соліст-танцюрист («Вінок», «Пташка» та ін.).

Основу музики хороводів становлять пісенні мелодії. Деякі з них виконуються речитативом, який може бути мелодійним, коли окремі музичні фрази, що співають по черзі то хоровод, то солісти-співаки, мають ясну мелодичну лінію розвитку («Пташка», «Вінок», «Де ти, кицько, ходила?» та ін.), і говірковим, коли виконавці в чіткому танцювальному ритмі повторюють з тими чи іншими варіантами, які в цілому залежать від ритмічної будови тексту пісні, ту ж саму музичну фразу («Плету, плету лісочку», «Зайко», «Загороджу річку» тощо).

Ладово-інтонаційна природа, ритмічна будова і форма мелодій хороводів значною мірою залежать від змісту і форми тексту та його викладу. Так, у хороводах на трудову тематику мелодії мають яскраво виявлений лад мажору або мінору. Серед них є й такі, ладово-інтонаційна природа яких має багато спільного з мелодіями інших за жанрами танців. Мелодія хороводу «Шевчик», наприклад, дуже близька до мелодії танцю «Полька».

Щодо метро-ритму і форми мелодії хороводів на трудові теми цілком відповідають всім нормам танцювальних мелодій взагалі, бо завдяки танцювальній специфіці мають розмір $^2/_4$ і квадратну структуру (6 або 12, 8 чи 16 тактів), які утворюють закінчену форму вокального періоду. Період в свою чергу легко ділити на речення, фрази і мотиви.

Різноманітніші щодо ладово-інтонаційної будови, метро-ритму і форми мелодії хороводів на побутову тематику. В них, крім мелодій, спільних з мелодіями хороводів на трудові теми, багато таких, які мають широкі за характером заспіви та швидкі танцювальні приспіви (хороводи «Заїнько», «Король», «Пташка» та ін.). У таких мелодіях хороводів заспів здебільшого контрастує з приспівом: якщо заспів мінорного характеру (що буває дуже часто), то приспів мажорного (див. мелодію хороводу «Король»). Буває й так, що заспів мінорного характеру логічно переходить у приспів мажорного характеру на основі відхилення в тональність мажорної домінанти (див. мелодію хороводу «Заїнько»). В таких мелодіях яскраво виявляється ладова змінність.

Інші мелодії хороводів у ладовому відношенні одноплановi — мажорні чи мінорні. Наприклад, мелодія хороводу «Пташка» — мажорна. Проте протяжний заспів і швидкий приспів контрастують на основі зміни темпу та метроритму (заспів має розмір $^3/_4$ і $^4/_4$, а приспів — $^2/_4$).

Ладово-інтонаційна та метро-ритмічна контрастність заспівів і приспівів мелодій хороводів має і деяке практичне значення для виконавців, бо допомагає їм легко запам'ятовувати мелодію, а також орієнтуватися, коли і де слід підсилити спів пританцьовуванням тощо.

Отже, мелодії хороводів на побутову тематику відрізняються від мелодій хороводів на трудові теми також метро-ритмом. Він буває в розмірі $^2/_4$, $^3/_4$, $^4/_4$, $^3/_2$ і т. д. (див. мелодії хороводів «Пташка», «Вінок», «Король», «Кривий танець» та ін.). Деякі з них, наприклад мелодії хороводу «Ой гілля-гілочки», завдяки метро-ритмічній будові набувають ознак, властивих мелодіям польських мазурок. Це в такій же мірі стосується хороводів на іншу тематику (див. «А вже весна»).

Мелодії хороводів відрізняються від мелодій інших груп і своєю формою, яка до певної міри має характер імпровізації. На форму мелодії впливає також мелодичний і говірковий речитатив, який часто використовується в хороводах (див. мелодію «Плету, плету лісочку» та ін.). Вокальні періоди цих мелодій важко розбити на речення, фрази і мотиви. Форма вокального періоду в таких мелодіях цілком залежить від ритмічної структури і обсягу тексту. Проте метро-ритм цих речитативів чітко визначений і протягом усієї мелодії, за поодинокими випадками, не змінюється. Ця особливість речитативів зумовлена танцювальними рухами, які, співаючи, виконують учасники хороводу. Отже, мелодіям хороводів на побутову тематику властиве ладове і ритмічне багатство.

Хороводи є однією з найстаріших художніх форм народного мистецтва взагалі і танцювального зокрема.

Образність музичної і хореографічної мови хороводів привертала і привертає увагу професіональних композиторів і хореографів.

Хороводи зустрічаються в балетах і операх як елементи народних обрядів (опера «Майська ніч» М. Римського-Корсакова, «Утоплена» М. Лисенка та ін.). Широко використовуються хороводи і на сцені драматичних театрів, де вони вводяться в театральну дію як етнографічні елементи спектаклю і часто становлять органічну частину розвитку драматичної дії (хоровод «Король» у п'єсі «Невольник» М. Кропивницького).

Мелодичний матеріал хороводних пісень зустрічається в дитячій опері М. Лисенка «Зима й Весна», а також у балетах «Пан Каньовський» М. Вериківського та ін. Чудесні народні мелодії хороводів звучать у симфонії № 2 Л. Ревуцького, у «Веснянках» М. Вериківського, «Пам'яті Лесі Українки» А. Штогаренка, в сюїті «Колгоспне свято» В. Нахабіна та ін.

Чимало хороводних пісень використано в інструментальній музиці російських композиторів (Перший фортепіанний концерт і Друга симфонія П. Чайковського тощо). Композитори і хореографи створюють також оригінальні хороводи. Ряд визначних хороводів на сучасну тематику написав Г. Верьовка («Величальна» та «Урожайна святкова» на слова М. Стельмаха, «Хоровод дружби» на слова Т. Масенка).

ПОБУТОВІ ТАНЦІ

Побутові танці беруть свій початок у хороводах, які є основою української народної хореографії. В цих танцях відображаються істотні риси характеру українського народу: волелюбність, героїзм, завзяття, винахідливість, дотепність, нестримна веселість тощо.

Танці супроводжуються мелодіями, дуже різноманітними за ідейно-емоціональним змістом, значна частина яких виконується в народі як самостійні інструментальні п'єси.

Побутові танці є невід'ємною частиною щоденного життя народу. Їх виконують на масових вечорах, гулянках тощо.

До жанру побутових танців належать метелиці, гопаки, козачки, коломийки, гуцулки, верховини, польки і кадрилі. На основі спільних стилістичних особливостей хореографії та музики їх можна розподілити на три групи:

1) метелиці, гопаки, козачки;
2) коломийки, гуцулки, верховини;
3) польки та кадрилі.

У побутових танцях тепер немає тексту, залишилися лише окремі вигуки, слова чи строфи-триндички, які проказують виконавці в кульмінаційні моменти танцю.

Хореографія побутових танців та їх характеристика

Побутові танці дуже різноманітні щодо хореографічного малюнка. Проте всі вони в своїй основі побудовані на одних і тих же танцювальних рухах: «перемінний крок», «тинки», «присядки», «вихиляси», «голубці», «дрібушки», «притупи» тощо.

Усі відомі танцювальні рухи та їх варіанти — це наслідок багатовікової народної практики в галузі мистецтва танцю. Вивчаючи технологію виконання танцювальних рухів, легко помітити, що в їх основі лежить той чи інший момент трудового процесу або якась дія людини. Так, танцювальний рух «колупалочка» асоціюється в нашій уяві з колупанням землі носком і п'яткою, танцювальний рух «тинок» технікою виконання нагадує перестрибування через тин чи перелаз тощо. Є й такі танцювальні рухи, які підкреслюють характер людини.

У танцювальній пісні «Дощик, дощик» в третій і четвертій строфах співають:

Аж він іде, аж він іде,
Ступає дрібненько,
То ж то милий, то ж то любий,
Дивітеся, ненько.

Дощик, дощик
Аж із стріхи капотить,
Розсердився мій миленький,
Аж ногами тупотить[1].

Ці строфи пісні супроводжують танцювальний рух, який називають «дрібушками». Характер «дрібушки» повністю залежить від тексту. В одному випадку «милий» ступає «дрібненько», граціозно перед своєю «коханою», в другому — «аж ногами тупотить», показуючи злість і досаду.

В пісні «Колись моя стара ненька» говориться про різноманітні танцювальні рухи, характерні для танцю «Тропак».

Наприклад:

Туп, туп ніженьками,
Цок, цок підківками,
Гоп, чук, га тропака,
Бо я зроду така.

---

[1] «Українські народні пісні», кн. II, К., 1954, стор. 90.

Або ж в іншій строфі:

Ой пішла б я на музики,
Щоб дав батько п'ятака,
Закрутилася б навіки
Та вдарила б тропака[1].

Перший рядок першої строфи: «Туп, туп ніженьками» — супроводжує танцювальний рух «притуп», а другий рядок: «Цок, цок підківками» — танцювальний рух «голубці». Третій рядок другої строфи: «Закрутилася б навіки» — говорить про характерні для українських народних танців різноманітні кружляння.

Усіма цими рухами зображається весела вдача енергійної, дотепної і спритної української жінки, здатної на веселу витівку, невимушений жарт. Сплетіння цих рухів, їх логічна послідовність у загальній композиції танцю створює своєрідний хореографічний малюнок. Для кожного з побутових танців він різний.

В одній із строф пісні «Ой джигуне, джигуне» розповідається про танець «Козачок», розкривається його характер:

— Люби ж мене, джигунець,
Пожартуймо, молодець:
Бери мене за рученьку,
Веди мене у танець[2].

Цей танець відзначається жартівливим характером, жвавим, стрімким темпом. Здається, що з-під ніг джигунця і дівчини, яка заграє до нього, іскри сиплються. Бісерна техніка виконання цих рухів виявляє темперамент українських юнаків.

У жартівливій пісні «Ой мій милий умер, умер» описується танцювальний рух, характерний для козачка:

Ой ти, дуда ж моя, дуда,
Я молода сюда-туда,
Навприсядки та в долоні...
Пішла мука по коморі[3].

З цієї строфи ми дізнаємось про те, що, крім «дрібушок», «притупів», «голубців», кружлянь тощо, в українських танцях зустрічаються різноманітні «присядки».

Один і той самий танцювальний рух згідно з характером хореографічного образу в танці може виконуватися по-різному: широко і повільно, дрібно і швидко тощо. Танцювальні рухи доповнюються пластикою, мімікою і жестами.

Особливого смислу танцювальний рух набув у контексті, зумовленому загальною композицією танцю.

---

[1] П. Демуцький, Українські народні пісні, К., 1954, стор. 71.
[2] «Українські народні пісні», кн. II., стор. 100.
[3] Там же, стор. 150.

Канвою хореографії цього жанру танців є хороводи на побутову тематику. На відміну від хороводів орнаментальний малюнок побутових танців створюється на основі відшліфованих віками танцювальних рухів, що є наслідком високого розвитку народного танцювального мистецтва. Орнамент, витканий живою лінією виконавців, не тільки приваблює зір глядача, а й виявляє основний зміст танцю в цілому. Іноді в нього вкраплюють характерні для того чи іншого танцю хореографічні епізоди. Наприклад, перед глядачем вишиковується лінія хлопців-красенів, які завзято відбивають «дрібушку». Раптом один з них, широко стрибнувши, опиняється в центрі сцени і дзигою починає крутитись на місці. Інший виконавець, стрибнувши високо вгору, починає виконувати високі «голубці»...

В кожному з побутових танців орнаментальність, як і емоціональний зміст музики, звичайно мають свої відмінності.

Метелиця. Тема метелиці передається динамікою танцю, швидкою зміною фігур і різноманітними кружляннями, що створює враження заметілі, завірюхи. Звідси й походить назва танцю.

Метелиця — вид хороводу. Зв'язки з хороводами бачимо в основному композиційному елементі її (коло) та масовості. В наш час це кращий зразок масового танцю, в якому може брати участь необмежена кількість виконавців.

Поширений він по всій Україні, а також у Росії та Білорусії. М. Д. Яницька та Л. І. Перчихіна описують метелицю, яку танцюють у багатьох областях РРФСР і деяких республіках [1]. Показово, що основний зміст метелиці, як про це свідчать автори, є спільним, а форма розкриття його — різна.

Раніше метелицю, як і інші побутові танці, танцювали під пісню, яку виконували самі танцюристи. Найвідоміший такий текст:

Ой надворі метелиця,
Чому старий не жениться?
Ой ніколи женитися,
Бо нікому журитися.
Жаль мені превеликий,
Що поганий та сердитий,

Ой жаль животу,
Що любив сироту.
Ой жаль же мені,
Що не взяв я її,
Що любив та не взяв,
Тільки світ зав'язав [2].

Пізніше цю пісню почали виконувати в інструментальному супроводі. Коли кінчали співати пісню, музиканти продовжували грати. Тепер мелодію метелиці до танцю виконують переважно на інструментах, у зв'язку з чим вона зазнала ладово-інтонаційних і ритмічних змін, що значно поглиблюють ідейно-емоційний зміст танцю. Жива, запальна мелодія метелиці музичними засобами передає характер стихії цього природного явища.

Гопак. Назва танцю походить від дієслова гопати (плигати, скакати). Танець в основному імпровізаційний. В народі його танцюють так, щоб виконавці один одному не заважали. Щодо цього гопак дещо нагадує російську

---

[1] «Русские народные танцы», М., 1949, стор. 6.

[2] А. Коципінський, Збірник українських народних пісень, М., 1899. Існує чимало інших варіантів тексту метелиці.

«Камаринську», білоруську «Лявоніху», болгарське хоро та польську мазурку, про яку відомий російський балетмейстер М. Івановський писав: «Головна чарівність цього оригінального танцю і вся його принадна сила полягає в тій порівняній особистій свободі, коли кожний може за власним розсудом створювати комбінації, які йому заманеться» [1].

У танці використовують широкі стрибки, «присядки» і всілякі складні кружляння. Танцюристи намагаються виконати їх якнайкраще. Між ними розпочинається своєрідне змагання, яке за своїм характером нагадує російський перепляс.

Гопак виник у козацькому побуті й спочатку виконувався лише чоловіками. Тепер його танцюють разом з чоловіками і жінки. Гопак може виконувати один (обов'язково чоловік), два, три і більше танцюристів. У сценічній обробці він має відповідну композиційну структуру, яка складається з окремих танцювальних фігур, що, чергуючись, утворюють його орнаментальний малюнок. Проте гопак завжди відзначається героїчним забарвленням.

Мелодії гопаків, узагальнюючи ідейно-емоційний зміст танцю, в цілому під час його виконання часто змінюють свій характер: то вони звучать мужньо і героїчно, то радісно й запально. Тут все залежить від того, яку сторону вдачі людини змальовано в хореографічному епізоді тієї чи іншої фігури гопака.

Мелодій гопаків дуже багато. Частина з них є пісенними мелодіями типу «Од Києва до Лубен» або «Гоп, мої гречаники». Основу їх становить інструментальна народна музика. Значна частина мелодій гопаків виконується для слухання.

Найбільш характерною ритмічною ознакою мелодій гопаків є варіаційне використання ритмічної формули анапеста (♫ ♩) як у пісенних, так і в інструментальних мелодіях цього танцю [2]. На основі її гопак легко відрізнити від інших танців не лише на слух, а й за допомогою аналізу мелодії. Ця формула є характерним ритмо-кадансом мелодій гопаків.

Гопаки зустрічаються в операх — «Сорочинському ярмарку» М. Мусорг-

---

[1] Н. П. Ивановский, Бальный танец XVI—XIX веков, «Искусство», 1948, стор. 131.

[2] Лад мелодій побутових і сюжетних танців має спільну основу і відзначається двома характерними рисами. Ті мелодії, які грають до танцю, мають одноплановий лад (мажорний чи мінорний). У тих же мелодіях, які виконують для слухання, спостерігаються значні ладові зрушення — перемінний лад або ж однойменний мажор та мінор. У всіх мелодіях побутових та сюжетних танців широко застосовуються знаки альтерації.

Форма мелодій побутових та сюжетних танців також має спільну основу, найбільш характерною рисою якої слід вважати квадратність: симетричне чергування мотивів, фраз і речень у самому періоді (особливо інструментальному). Вона складається переважно з двох восьмитактових періодів. Проте часто це співвідношення порушується введенням нових тактів як у мелодичний контекст, так і в формі вступу чи коди. Це стосується тих мелодій, які грають до танцю.

Значна частина мелодій складається з трьох, чотирьох і навіть більше періодів. Вони являють собою розгорнуті інструментальні п'єси, які виконують для слухання. В зв'язку з цим, характеризуючи той чи інший танець, ладові особливості та форму його мелодії не будемо давати.

ського, «Мазепі» П. Чайковського, «Майській ночі» М. Римського-Корсакова, «Запорожці за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського та інших, а також у балетах — «Горбоконику» Ц. Пуні, «Тарасі Бульбі» В. Соловйова-Сєдого, «Гаяне» А. Хачатуряна, «Марусі Богуславці» А. Свєчнікова та ін. Особливо слід відзначити симфонічну сюїту «Пам'яті Лесі Українки» А. Штогаренка, однією з частин якої є «Гопак», де композитор чудово передав найтонші відтінки цього величного танцю.

Дуже близький до гопака тропак. Проте в сучасному побуті українського народу він не зберігся. Залишилася лише назва танцювального руху (див. опис танцювальних рухів).

Козачок. Походження назви цього танцю пов'язане з життям воїнів-козаків. Його побутування, як свідчать різні джерела, відноситься до далекого минулого.

На відміну від гопаків козачки виконуються в швидкому і дуже швидкому темпі[1]. Танцювальні рухи вимагають від виконавців бісерної техніки. Виконуючи «припадання» («доріжки»), «тинки», «колупалочки», «вірьовочки», «присядки», «голубці», «зірочки», «ланцюжки» та інші рухи і композиційні елементи, використані в загальній композиції козачка, танцюристи вихорем проносяться перед глядачем. Живе сплетіння цих рухів у різних фігурах утворює вишуканий хореографічний малюнок.

У козачку, як і в гопаку, широко застосовується змагання між окремими виконавцями і навіть групами. Загальна композиція має давні традиції щодо послідовності чергування окремих фігур і їх повторень. Саме цим козачок і відрізняється від гопака. Танець виконують здебільшого без імпровізації.

Найменша кількість виконавців козачка — пара. Основне навантаження при виконанні падає на жіночу партію.

Оптимізм, радість, нестримні веселощі — ці риси вдачі українського юнацтва стали основою емоційного змісту численних мелодій козачків.

Характерна ознака мелодій козачків — їх дрібний (бісерний) ритмічний малюнок.

У мелодіях козачків найбільшою мірою варіаційно розробляється ритмічна формула дактиля (♩ ♫). Вона й визначає основну ритмічну якість мелодій цього танцю. В ритмо-кадансі, якими закінчуються мелодії козачків, вживається роздрібнений дактиль із застосуванням форшлага. Це ритмічне угрупування виявляється в такій формі: $\frac{2}{4}$ ♫♫ ♪𝄾.

Мелодії козачків настільки емоційно виразні й яскраві в художньому відношенні, що завжди привертали увагу митців України, Росії, Польщі та інших країн. Вже у XVIII ст. в балетах і операх польських композиторів звучать народні мелодії козачків[2]. Зустрічаються вони і в балетах «Новая героиня,

[1] Трапляються козачки, яким передує повільний, ліричного характеру вступ. Цей вступ тільки підкреслює вогненний темперамент танцю. Деяким з них властиве ліричне забарвлення.

[2] Jan Prosnak, Kultura muzyczna XVIII wieka, Polskie wydawnictwo muzyczne, 1955, стор. 175, 179, 206, 212, 271.

или женщина-козак», «Торжество России» (є припущення, що автором цих балетів був Кавос). Яскраві мелодії козачків використано в 4-й частині Симфонії № 21 невідомого автора, в опері «Катерина» М. Аркаса та інших творах. За радянських часів мелодії цього танцю зустрічаються в симфонічній поемі «Возз'єднання» Б. Лятошинського, Третій симфонії Р. Симовича, «Танцювальній сюїті» А. Коломійця, 4-й частині симфонії В. Борисова.

Дуже цікаві спроби композиторів створити окрему форму козачка для симфонічного оркестру. Серед них слід відзначити «Малорусский козачок» О. Даргомижського і «Козачок» Л. Ревуцького.

Чабарашки — близький за характером до козачка український народний танець. Про його хореографію майже нічого не відомо. Мелодії чабарашок у ладово-інтонаційному і ритмічному відношеннях мають багато спільного з мелодіями козачків. Велику кількість чабарашок обробив для фортепіано С. Турула. П'єсу для скрипки в супроводі фортепіано під назвою «Чабарашки» написав С. Людкевич.

Коломийка, на відміну від інших народних танців, збереглась до останнього часу як коломийка-пісня, коломийка — інструментальна п'єса і коломийка-танець. Дуже часто в народі всі ці різновиди коломийок об'єднані в одне ціле: танцюють її під спів хору в супроводі оркестру. Отже, коломийка є однією з форм синтетичної народної творчості.

Текст коломийок за змістом найрізноманітніший. Він складається з окремих строф (куплетів). Кожна строфа — це коротка зарисовка типового конкретного моменту, взятого з навколишньої дійсності. Зміст зарисовок охоплює найрізноманітніші прояви життя народу в певних історичних умовах.

Коломийка є одним з дуже цікавих танців. Вона відзначається багатством танцювальних рухів, вражає глядача яскравим оригінальним колоритом, властивим населенню західних областей України. В давнішій формі коломийки вихідною позицією було коло, а в сучасній — ряд. На думку Р. Гарасимчука, остання з них є стилізацією старої форми. Основним композиційним елементом слід вважати коло, яке поступово розпадається на менші кола, доходячи до пари в колі. Деякі дослідники вважають, що від слова «коло» походить назва цього танцю. Значне місце в коломийці займає так званий «хрещик», під час виконання якого дівчата і хлопці міняються місцями. Основними танцювальними рухами, які використовуються в цьому танці, є «зірниця», «присядка», «мережка», «тропак», «ножиці» [1].

Для коломийки характерні жвавий темп виконання, бадьорий настрій, яскравість орнаментального хореографічного малюнка.

Мелодії коломийок за способом виконання діляться на три групи: вокальні, вокально-інструментальні та інструментальні. В останніх повністю збережено їх вокальну суть, проте вони відзначаються ширшим діапазоном, подрібненою ритмікою, широким застосуванням синкопованих ритмів та різноманітних прикрас (мелізмів).

Коломийковий вірш має чотирнадцять складів, які утворюють піввірш.

[1]Див. Р. Гарасимчук, Гуцульські танці, Львів, 1939, стор. 51.

Якщо взяти текст коломийки з двох рядків, то типову їх ритмічну будову можна показати такою формулою: 2 (4 + 4) + (3 + 3).

Музичні періоди як вокальних, так й інструментальних мелодій коломийок закінчуються типовими для цього танцю ритмо-кадансами. Найчастіше з них вживаються $\frac{2}{4}$ ♩ ♪ 𝄾 та його різновидність $\frac{2}{4}$ ♪ ♩ (останній — пізнішого походження).

Мелодії коломийок, як і інших побутових танців, широко використовують композитори в своїх творах. Яскраві, оригінальні ладово-інтонаційною і ритмічною будовою коломийки зустрічаються у симфонічних композиціях Р. Симовича, «Гуцульській рапсодії» Г. Майбороди, поемі «Возз'єднання» Б. Лятошинського, «Закарпатських ескізах» В. Гомоляки, балеті «Хустка Довбуша» А. Кос-Анатольського і багатьох інших творах.

Радянські композитори створили багато хорів-коломийок. Найпопулярніший з них хор А. Кос-Анатольського «Коломия-місто», де з великою художньою майстерністю розкрито найтонші стилістичні особливості коломийки.

Основоположник української класичної музики М. В. Лисенко написав коломийку для хору в супроводі симфонічного оркестру. Цікавим і важливим починанням М. В. Лисенка скористався композитор Р. Симович, який в сюїті з балету «Гуцулка» 4-у частину виклав у формі коломийки.

Гуцулка і верховина в музичному відношенні є варіантами коломийки. Проте верховина на відміну від коломийки і гуцулки починається широким, ліричним вступом в розмірі $\frac{6}{8}$ або ж $\frac{3}{4}$. Далі йде звичайна мелодія коломийки.

З боку хореографічного гуцулка відрізняється від коломийки тим, що друга частина її має назву козачка.

Полька. В хореографічному відношенні полька буває дуже простою (складається з двох танцювальних фігур), і як танець сценічного типу відзначається елементами сюжетності. В ній застосовується принцип змагання (перепляс) між групами виконавців або парами, що надає танцю сучасного колориту. Він легко сприймається глядачами і справляє хороше художнє враження.

Мелодії польок емоційно виразні і дуже різноманітні за змістом. Багато з них мають конкретну назву: «Тетяна», «Попадя», «Псальма», «Військова», «Соловейко» і т. д. Ця своєрідна програма, лаконічно і влучно відображена назвою, здебільшого розкривається музичними засобами виразності. В одному випадку зображуються трелі соловейка (полька «Соловейко»), в другому — використовуються ритми похідних маршів (полька «Військова»), у третьому — емоційно невиразні монотонні поспівки з псалмів і кантів для відображення елементів сатири в музиці (полька «Псальма») і т. д.

Як і в гопаках, ритмічну природу мелодій польок визначає анапест (♫ ♩), який в процесі роздрібнення і стягування в межах такту створює такі характерні ритми: $\frac{2}{4}$ ♬ ♫ . Вони й визначають основну ритмічну якість мелодій українських польок. Найбільш вживаним ритмо-кадансом польок є $\frac{2}{4}$ ♫ ♩ 𝄾 . Його слід вважати варіантом анапеста.

Яскраві, життєрадісні мелодії польок композитори використовують для музичної характеристики дійових осіб в оперних творах. Так, О. Сєров у фрагментах до задуманої опери за однойменною повістю М. Гоголя «Ніч перед різдвом» характеризує веселу вдачу Оксани мелодіями польок. Польки концертного типу написали М. Глінка, М. Лисенко, П. Чайковський, С. Рахманінов, М. Балакірєв та ін.

Сучасні українські композитори часто користуються мелодіями польок як тематичним матеріалом для своїх творів. На основі народних польок вони створюють навіть хори й великі інструментальні п'єси.

Кадриль, як і полька, широко побутує на Україні. Вона відзначається більше хореографічними варіантами танцю, ніж варіантами музичного матеріалу. Деякі народні кадрилі з хореографічного боку мають той чи інший сюжетний розвиток, наприклад «Шалантух». Це до певної міри зближує кадриль з такими сюжетними танцями на побутові теми, як «Микола», «Гарненька молодичка», «Горлиця» тощо. Кожна фігура кадрилі має відповідну музику, в основу якої покладено ладово-інтонаційні і ритмічні особливості українського мелосу.

На відміну від інших жанрів побутові танці з давніх-давен були в центрі уваги композиторів і хореографів. Це, очевидно, пояснюється тим, що метелиці, гопаки, козачки, коломийки та інші танці мають безліч найрізноманітніших за емоційним змістом мелодій. Багато з них виконуються в народі як інструментальні п'єси. Незважаючи на інструментальну фактуру, мелодії їх за своїм походженням вокальні, чим і пояснюється яскрава, зрозуміла і переконлива характеристика музичних образів. Віртуозне виконання цих колоритних інструментальних мініатюр привертало і привертає увагу музичної громадськості. Саме тому, мабуть, мелодії побутових танців вже давно є тематичним матеріалом і для великих форм музичних творів — балетів, опер, симфоній.

СЮЖЕТНІ ТАНЦІ

Цей жанр танцювального мистецтва українського народу виник пізніше, ніж хороводи.

В сюжетних танцях засобами народної хореографії відображаються конкретні явища навколишнього життя і природи. Назва танцю визначається його змістом. Наприклад, танець «Лісоруби» дістав таку назву тому, що сюжетом його є трудовий процес рубання лісу.

В загальній композиції танців цього типу, тобто у послідовності танцювальних фігур, ясно видно логічний і чіткий розвиток сюжетної лінії.

Щодо тематики сюжетні танці можна розподіляти на групи, де основною темою є:

а) праця («Шевчик», «Коваль», «Косар», «Лісоруби», «Льон» та ін.);

б) народна героїка («Опришки» [1], «Аркан» тощо);

[1] Опришками в західних областях України називалися народні повстанці, які вели антифеодальну боротьбу.

в) народний побут («Катерина», «Коханочка», «Волинянка», «Горлиця»);

г) окремі явища природи і зображення виробничих знарядь селянина в дії («Гонивітер», «Зіронька», «Віз» та ін.);

д) звички птахів і тварин («Гусак», «Бичок» та ін.).

Сюжетні танці художньо найдосконаліші і найрізноманітніші щодо тематики.

Хореографія сюжетних танців

Серед хороводів і сюжетних танців є одноіменні твори (наприклад, «Шевчик», «Коваль», «Козлик», «Голубка» та ін.). Спільність їх полягає насамперед у тематичній спорідненості. Важливо відзначити й те, що в сюжетних танцях відображається, наприклад, трудовий процес майже в тій самій послідовності, яка в хороводах диктується текстом. Відрізняються танці від хороводів тим, що народ у своїй хореографічній творчій практиці відмовився від тексту, залишивши в деяких танцях окремі строфи, речення, слова і вигуки, які підказують зміну танцювальної фігури.

Якщо в хороводах зрозуміти зміст танцю допомагає пісня, то в сюжетних танцях зміст розкривається хореографічними засобами виразності і музикою (без тексту).

Так, у танці «Лісоруби» I, II і III танцювальні фігури— це вихід виконавців на сцену і розташування їх відповідно до дальшого розвитку танцю. В цих фігурах використовуються такі танцювальні рухи, які прямого відношення до розкриття змісту танцю не мають, але є характерними для української народної хореографії взагалі. В IV фігурі виконавці активно обігрують топірці, начебто готуючись до рубання дерева. Лише у V фігурі з'являються пантомімно-ілюстративні рухи та жести, які демонструють працю лісорубів і їх фізичний стан, зумовлений нею. Починаючи з цієї фігури і далі, виконавці вигукують окремі короткі речення або слова, які не тільки підказують зміну танцювальної фігури чи окремого положення виконавців, а й характер того чи іншого танцювального руху.

Іноді короткі речення, слова чи вигуки, як у танці «Лісоруби», побудовані у формі діалога між ведучим і рештою виконавців. Часто танцюристи проспівують одну чи дві коломийкові строфи (див. IX фігуру танцю «Лісоруби») або навіть усю пісню (див. танець «Льон»).

Поряд з цим у сюжетних танцях у порівнянні з хороводами значно глибше розкривається зміст за рахунок епізодів, що виходять за межі пантомімної ілюстрації трудового процесу (в танці «Лісоруби», наприклад, зображається «поїзд», який везе підготовлений лісорубами будівельний матеріал).

Часто деякі з фігур змінюються, виконавці вносять нові елементи, запозичені з технологічного процесу праці. Так, у XII фігурі танцю «Лісоруби» відтворюється процес підпилювання дерева звичайною пилкою. В іншому варіанті цієї фігури виконавці підпилюють дерево електропилкою. Цей момент змінив хореографічний малюнок фігури, вплинувши відповідно на колорит танцю в цілому.

У нових соціалістичних умовах життя український народ розвиває і поглиблює зміст танцювального мистецтва, створює нові художні форми. Особливо розвиваються сюжетні танці на трудову тематику. Праця обумовила виникнення народних танців, вона ж є й основним джерелом розвитку їх нових форм у соціалістичних умовах життя радянських людей. Самодіяльний танцювальний колектив м. Бородянки Київської області створив прекрасний танець «Льон». У ньому по-новому використовується реквізит: зелені та жовті стрічки, які символізують зелений і дозрілий льон, пучок лляного прядива — наслідок наполегливої щоденної праці тощо.

В с. Криворівня Жаб'євського району Івано-Франківської області учасниками самодіяльності створений танець «Сплавщики», в якому відображається праця сплавщиків лісу. Відтворюючи її, виконавці за допомогою рухів, жестів і міміки підкреслюють винахідливість, мужність і відвагу людей, які працюють у надзвичайно складних природних умовах.

Трудівники колгоспних ланів с. Селище Сарненського району Ровенської області створили танець «Гречка», а робітники-каменярі м. Клесів — танець «Каменярі». В м. Зінькові Полтавської області створено танець «Механізатори», в Решетилівці тієї ж області — танець «Вишивальниці» і т. д.

У цих, як і в багатьох інших танцях, основною темою є щаслива праця радянських людей.

Ті ж самі принципи хореографічної розробки, властиві танцям на трудові теми, лежать в основі сюжетних танців, у яких відображається народна героїка, мужність, сила і відвага народних месників («Аркан» і «Опришки»).

Основний зміст цих танців, визначений їх назвою, розкривається пантомімно-ілюстративними засобами, а також танцювальними рухами, властивими українській народній хореографії. Завдяки цим рухам у хореографічний малюнок вкраплюються елементи орнаменту, який ще більше підсилює національний колорит танцю.

Особливо яскрава група сюжетних танців, провідною темою яких є побут народу. Їх зміст розкривається в основному рухами та жестами, які в сукупності створюють хореографічний малюнок, що певною мірою нагадує орнамент. Цей малюнок відзначається строгою послідовністю танцювальних фігур, які розгортають перед глядачем сюжетну лінію твору. Наприклад, у послідовності фігур танцю «Гарненька молодичка» хореографічними засобами яскраво змальовується образ української жінки, її скромність, грація, витонченість рухів тощо; в танці «Горлиця» перед глядачем постає українська дівчина, але тут підкреслено її жвавість, енергію, здатність на дотепну витівку.

В цій групі сюжетних танців трапляються й такі, які мають конкретну назву, а за характером хореографічної композиції максимально наближаються до танців побутових. Яскравим прикладом в цьому відношенні може бути танець «Катерина», хореографічна композиція якого нагадує собою козачок.

Крім традиційного українського національного вбрання, виконавці одягають відповідні до характеру роботи костюми («Шевчик», «Ковалі», «Косарі» та ін.). В окремих танцях використовуються такі атрибути, як люлька, сопілка, топірець, списи, шаблюки, пояси-патронташі, постоли, різні сумки

з тканини — великі («тайстри»), маленькі, оздоблені різними металевими кружлячками («тобівки»), тощо.

Все це не тільки підкреслює національний колорит, а й значною мірою допомагає усвідомити зміст танцю, глибше виявити його найсуттєвіші сторони.

Українські радянські хореографи створюють оригінальні сюжетні танці, в яких використовують засоби виразності, запозичені в народній хореографії. Серед них можна назвати «Чумацькі радощі», «Рукодільниці», «Запорожці» П. Вірського, «Весілля» К. Василенка, «Поліські льонарі» В. Починка, «Ніжинські огірки» О. Ревун та ін.

«Чумацькі радощі» П. Вірського пройняті народним гумором, властивим характерові українського народу. В танці «Весілля» К. Василенко відобразив найбільш типові і колоритні епізоди українського народного весілля, змалював його основних дійових осіб — молодого й молоду, дружка, старостів, свах та ін. Таких танців можна назвати безліч. Деякі з них зі сцени знову повертаються в народ як зразки для створення нових танців.

Мелодії сюжетних танців

Мелодії сюжетних танців мають ту ж назву, що і танець взагалі. Навіть тоді, коли записують мелодію того чи іншого сюжетного танцю, то називають її, як і танець: «Аркан», «Опришки», «Коваль», «Віз» і т. д. І це зовсім не випадково, бо мелодії сюжетних танців — це їх органічна складова частина.

Мелодії посилюють емоціональну виразність танцю і значною мірою визначають характер виконання.

Характер мелодії відповідає змістові танцю. Вона може бути життєствердною («Опришки»), поривчастою («Гонивітер»), ліричною («Василиха») і т. д.

Трапляються такі мелодії сюжетних танців, в яких підкреслюються зображальні елементи. Іноді імітація того чи іншого явища засобами музичної виразності не є органічним елементом мелодії; явище імітується на фоні мелодії інструментами, які входять до складу ансамблю, що супроводжує танець. Яскравим прикладом може бути виконання XII фігури танцю «Лісоруби».

В ладово-інтонаційному і ритмічному відношеннях, а також щодо своєї форми мелодії сюжетних танців досить прості. Виняток становлять лише ті, що виконуються як інструментальні п'єси (без танцю). Навіть найбільш далекі варіанти мелодій сюжетних танців майже завжди мають спільну ладово-інтонаційну основу.

Використовуються мелодії сюжетних танців також у творчості професіональних композиторів. Так, мелодія «Косарів» є основною темою заключної частини «Української симфонії» невідомого автора XVIII ст., а також використана в «Українських танцях» радянського композитора В. Кирейка. Мелодія сюжетного танцю «Решето» звучить у балеті «Хустка Довбуша» А. Кос-Анатольського тощо. Багато й інших інструментальних творів написано на мелодичному матеріалі сюжетних танців.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТАНЦІ ТА СУЧАСНА ХОРЕОГРАФІЯ

Українське народне танцювальне мистецтво завжди привертало увагу професіональних митців.

У п'єсах українських драматургів в минулому широко використовувалися співи і танці. На Україні стало традицією, що драматичні актори неодмінно повинні вміти співати і танцювати. Багатогранністю таланту відзначалися М. Садовський, М. Заньковецька, М. Кропивницький та багато інших корифеїв українського класичного театру. І. Мар'яненко, наприклад, згадував у своїй статті «Моє життя» [1], що Садовський знав і виконував козачок так, як ніхто за його пам'яті.

Видатні митці українського театру дуже великого значення надавали масовим сценам. Насичуючи їх етнографічними деталями, вони використовували для цієї мети хори, оркестри і танцювальні групи. Українські народні танці на сцені театру ставали невід'ємною частиною театрального видовища. Підсилюючи національний колорит вистави в цілому, вони допомагали донести ідею твору до глядача. Не втрачаючи своєї народної основи, танці, які використовувалися в спектаклі, творчо осмислювались і збагачувались. Так українські народні танці поступово ввійшли в повсякденну практику професіонального театрального мистецтва України.

Проте лише після Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні почали ставити балетні спектаклі, в яких органічно злито класичне хореографічне мистецтво з українським танцювальним фольклором. З'являються балети: «Пан Каньовський» М. Вериківського, «Лілея» К. Данькевича (темою цього балету послужив однойменний твір Т. Шевченка), «Лісова пісня» М. Скорульського, написаний на основі драми-феєрії Лесі Українки, «Маруся Богуславка» А. Свєчнікова, лібретто якого створено на основі однойменної думи про боротьбу українського народу проти турецької навали. М. Вериківський і М. Скорульський пишуть два варіанти балету «Бондарівна» [2], близького за змістом до балету «Маруся Богуславка», А. Кос-Анатольський написав балет «Хустка Довбуша», в якому зображений легендарний народний герой Олекса Довбуш, і «Сойчине крило» за мотивами однойменної новели І. Франка. Г. Жуковський створив балет на сюжет старовинної казки «Ростислава», де висвітлено віковічну дружбу слов'янських народів. Балет «Олеся» на сучасну тему написав Я. Русинов. Цікавий балет про шахтарів Донбасу під назвою «Чорне золото» В. Гомоляки.

Здійснюючи постановку цих балетів, балетмейстери максимально використовували матеріали хореографічного мистецтва, як українського, так і інших народів. Саме цим завдячує наш балет народному артисту СРСР П. Вірському, народному артисту СРСР В. Вронському, заслуженій артистці УРСР Н. Скорульській, заслуженій артистці УРСР Г. Березовій, народному артисту УРСР С. Сергеєву та іншим українським балетмейстерам. Завдяки

---

[1] «Червоний шлях», 1936, № 2, стор. 16—165.

[2] М. Вериківський назвав цей балет «Пан Каньовський».

Їх творчим зусиллям закладено основи школи українського балету, побудованої на засадах народної хореографічної творчості.

Народні танці (традиційні і сучасні) широко пропагуються численними професіональними і самодіяльними виконавськими колективами, становлячи основу їх репертуару.

Проте перш ніж потрапити до репертуару, танці зазнають відповідної художньої обробки: збагачуються новими танцювальними фігурами, розцвічується їх хореографічний малюнок тощо. Художня якість твору великою мірою залежить від знання основ народної хореографії, від таланту й ерудиції хореографа.

Балетмейстери, які працюють в галузі українського народного танцю, досягли значних творчих успіхів. Їх робота йде в основному в трьох напрямках. Деякі з них, зберігаючи етнографічну суть і композицію танцю, поглиблюють окремі його сторони, шліфують і ускладнюють ті чи інші танцювальні рухи, жести, фігури і т. д.

Інші хореографи вносять в загальну композицію народного танцю скомпоновані ними танцювальні фігури, мета яких — поглибити зміст твору засобами професіонального хореографічного мистецтва. У виконанні таких танців більше помітні елементи віртуозності, а в композиції — ускладнення хореографічного візерунка.

Найвидатніші майстри хореографічного мистецтва створюють свої, оригінальні композиції танців, в яких використовують засоби виразності народної хореографії, спираючись на існуючі народні традиції. Часто такі танці потрапляють зі сцени в народ, поповнюючи скарбницю народного хореографічного мистецтва новими художніми зразками. Деякі з них, подібно до пісень літературного походження, зазнавши тих чи інших змін, стають народними в повному розумінні цього слова.

Серед танців, найбільш популярних у народі, слід відзначити «Повзунець», «Рукодільниці», «На кукурудзяному полі» П. Вірського, «Козачок» П. Григор'єва і багато ін.

Проте в практичній роботі балетмейстерів і композиторів спостерігаються й значні недоліки. Часто танець перетворюють у немудру мозаїку різнохарактерних танцювальних рухів, запозичених у різних за змістом танців. Наприклад, у гопаку можна побачити рухи, характерні для метелиці, польки чи коломийки. Така калейдоскопічна строкатість рухів нівелює характерність танцю. Трапляється й таке, що танцювальну сюїту називають чомусь гопаком. Іноді танці перевантажують майже акробатичними трюками.

Подібне спостерігається і в музиці до танців. Замість того, щоб відповідно до змісту танцю по-новому розробити фактуру народної музики, використовуючи для цієї мети мелодійні, гармонічні, ритмічні і ладові варіації, посилити віртуозний елемент, деякі композитори нанизують ряд різноманітних щодо змісту мелодій, які за складом і характером не можна назвати навіть сюїтою.

Художньо обробляючи народний танець, балетмейстери повинні всю свою увагу скеровувати на те, щоб танцювальні рухи, фігури, як і хореогра-

фічний малюнок, допомагали глибшому і всебічнішому розкриттю ідейно-емоційного змісту танцю. Як підказує практика, найкращий результат дає варіаційний спосіб розробки танцю.

Розробляючи хореографічну і музичну основи народного танцю, слід зберігати його стилістичні особливості. Наприклад, у хороводах треба зважати насамперед на зміст тексту. Якщо це хоровод «Кривий танець», то, збагачуючи його хореографічний малюнок, слід весь час пам'ятати про те, що лінія, яку снує хоровод, має бути тільки кривою, бо вона визначає зміст і характер цього хороводу.

У побутових танцях, в композиції яких використовуються майже одні й ті самі танцювальні рухи («доріжки», «тинки», «голубці», «присядки» тощо), основна увага має бути зосереджена на хореографічному малюнку. Важливо, щоб він був змістовним, барвистим, розкривав саму суть того чи іншого танцю.

В сюжетних танцях, особливо тих, де основною темою є праця, необхідно, крім самого танцю, знати технологію того трудового процесу, який відображається в ньому. Це допоможе ширше і детальніше розкрити зміст танцю хореографічними засобами.

Не можна не звернути уваги на те, що в сюжетних танцях хореографи іноді надмірно захоплюються епізодами, які не розкривають змісту танцю, використовують незвичний реквізит (плакат і транспаранти).

В усі жанри народного танцю слід сміливо вводити елементи класичної хореографії.

Кожний народний танець має відповідну до його змісту музику. Варіаційній розробці повинна підлягати саме та мелодія, яка властива тому чи іншому танцю.

Неабияке значення в танці мають одяг та інші атрибути. Одяг збагачує національний колорит танцю, часто відтіняє його обласні особливості. Наприклад, одяг Полтавської і Чернівецької областей має істотні відмінності. Отже, сценічно розробляючи танець тієї чи іншої області, треба враховувати локальні особливості її одягу.

Додержання цих вимог сприятиме збереженню і розвитку національних традицій, стилістичних особливостей кожного танцювального жанру, а також поступовому зближенню народної хореографічної творчості з професіональним балетом.

А. ГУМЕНЮК

ТЕОРІЯ

Розділ I

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ, ПОЗИЦІЇ ТА ПОЛОЖЕННЯ РУК, НІГ, КОРПУСУ І ГОЛОВИ

У зв'язку з тим, що методика запису народного танцю розроблена недостатньо, термінологія рухів точно не встановлена, ми вважали за потрібне дати пояснення основних принципів запису, термінів, якими користувалися.

Окремі частини тіла (рис. 1).

Позиції і положення рук. Обидві руки виконавця можуть знаходитися в чотирьох основних напрямках по відношенню до самого виконавця, згідно з чим установлюються такі позиції рук:

вихідна позиція — руки направлені вниз (рис. 2);

перша позиція — руки направлені вперед (рис. 3);

друга позиція — руки направлені в сторони (рис. 4);

третя позиція — руки направлені вгору (рис. 5).

За своїм характером положення рук можуть бути:

прості, коли руки розташовані симетрично, тобто знаходяться в однаковому положенні;

складні, коли розташування рук різне;

комбіновані, коли одна рука знаходиться в одній з основних позицій, а друга в іншій або в одному з раніш описаних простих положень.

Рух рук від плеча: рука піднімається (наприклад, з вихідної позиції в першу, другу, третю і т. д.), відводиться в сторону (наприклад, з першої позиції в другу), переноситься (наприклад, з другої позиції в першу, праворуч чи ліворуч), відводиться назад, опускається.

Рух рук від ліктя (в ліктьовому суглобі): рука від ліктя піднімається або опускається, повертається, направляючи долоню то вгору, то вниз, рука в лікті згинається (або зігнута), закругляється (або закруглена), випрямляється (пряма), витягується (або витягнута).

Рух кисті: кисті згинаються в зап'ястях (в променево-зап'ястному суглобі), приймаючи такі положення: кисть розігнута (рис. 6*а*), трохи піднята (рис. 6*б*), пряма (рис. 6*в*), трошки зігнута (рис. 6*г*) дуже зігнута (рис. 6*д*).

Обертовий рух рук може здійснюватися від плеча, від ліктя, в променево-зап'ястному суглобі.

Рука може обертатися від плеча і від ліктя вгору направо, вгору наліво, вниз направо, вниз наліво.

Кисть може обертатися в променево-зап'ястному суглобі в двох напрямках — до себе і від себе, кінцеве положення кисті визначає напрям.

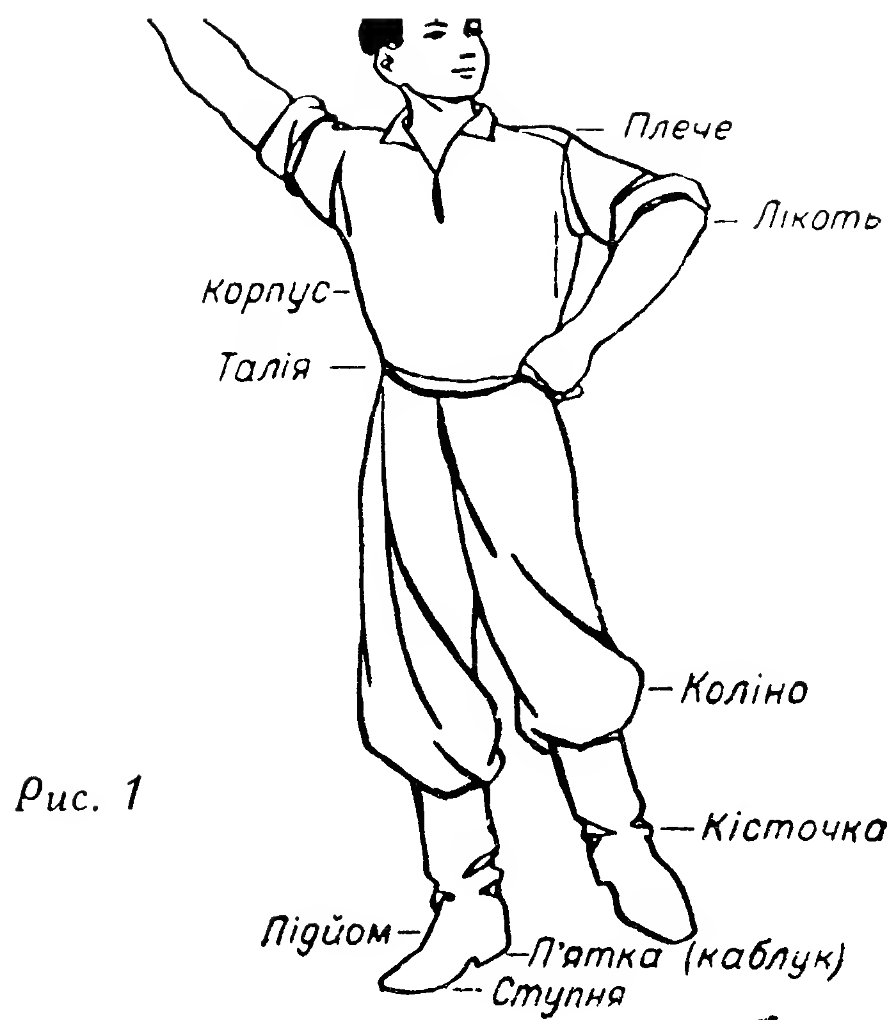


Рис. 1


Рис. 2


Рис. 3

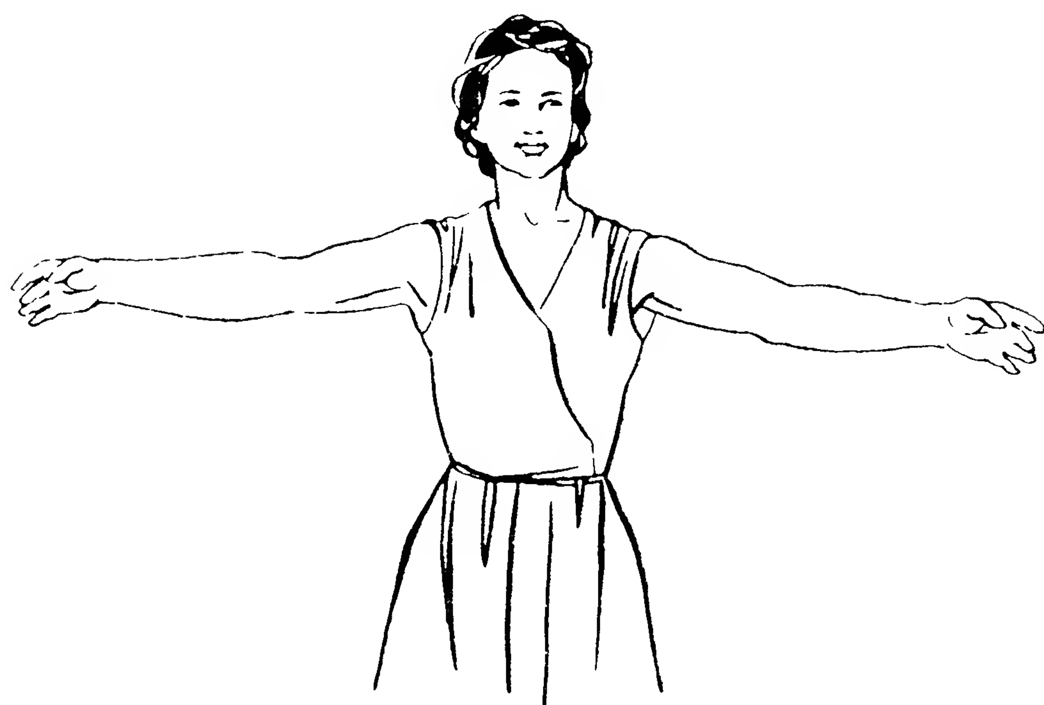
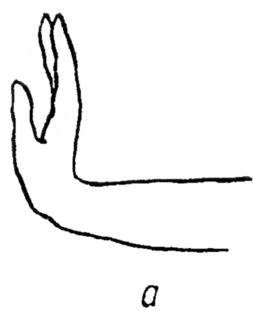

Рис. 4


Рис. 5


а


б


в


г

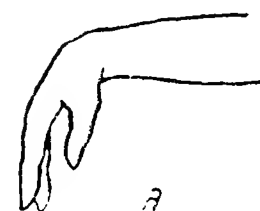
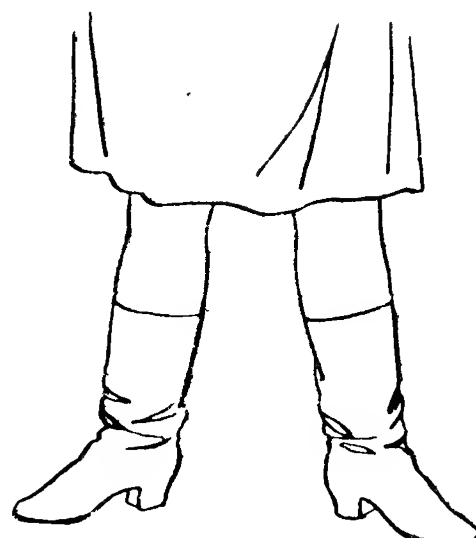
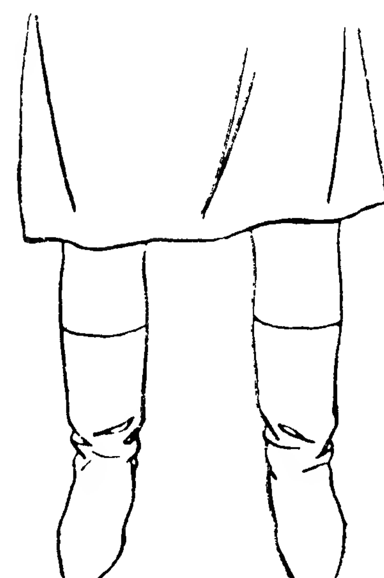

д

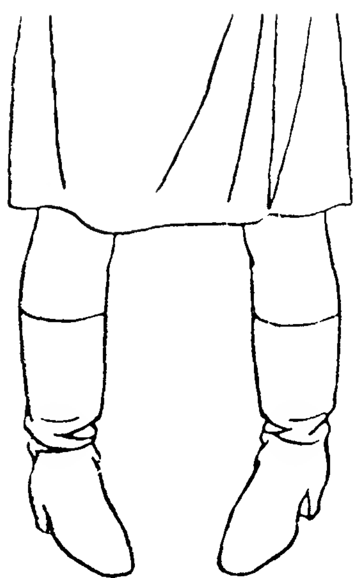
Рис. 6


Рис. 7


Рис. 8


Рис. 9


Рис. 10


Рис. 11

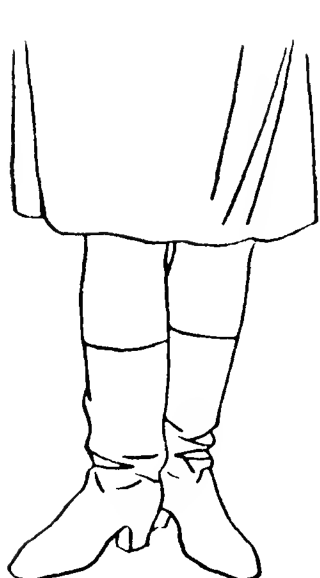

Рис. 12


Рис. 13


Рис. 14

Позиції і положення ніг. У народно-сценічному танці ті ж позиції ніг, що і в класичному, проте виконавці ставлять ноги менш виворітно.

Тут можливі також паралельні друга і четверта позиції, коли носки обох ніг направлені вперед; зворотні перша і друга позиції, коли носки обох ніг направлені всередину, тобто один до одного.

В народно-сценічному танці прийнята додаткова шоста позиція ніг (див. нижче).

Перша позиція — п'ятки зімкнуті, носки рівномірно, тобто симетрично, розведені в сторони (рис. 7);

Перша зворотна позиція — носки зімкнуті, п'ятки рівномірно розведені в сторони (рис. 8);

Друга позиція — одна нога відставлена в сторону на відстань стопи від другої, п'ятки направлені одна до одної, носки рівномірно розведені в сторони (рис. 9);

Друга паралельна позиція — одна нога знаходиться на відстані стопи від другої, обидві стопи розташовані паралельно, носки вперед (рис. 10);

Друга зворотна позиція — одна нога знаходиться на відстані стопи від другої, носки направлені всередину, п'ятки рівномірно розведені в сторони (рис. 11).

Третя позиція — п'ятка однієї ноги приставлена спереду до середини стопи другої ноги, носки рівномірно розведені в сторони. В цій позиції попереду буває то права, то ліва нога (рис. 12);

Четверта позиція — одна нога попереду другої на відстані стопи, п'ятка однієї ноги знаходиться проти носка другої, носки рівномірно розведені в сторони. В цій позиції попереду буває то права, то ліва нога (рис. 13);

Четверта паралельна позиція — одна нога попереду другої на відстані стопи, носки направлені вперед (рис. 14);

П'ята позиція — п'ятка однієї ноги щільно притулена до носка другої, носки рівномірно розведені в сторони. В цій позиції попереду буває то права, то ліва нога (рис. 15);

Шоста позиція — обидві стопи розташовані поряд, паралельно одна одній і щільно стулені, так що носок торкається носка, п'ятка — п'ятки, носки направлені вперед (рис. 16).

Положення ноги. Нога може перебувати або рухатись у таких положеннях:

виворітному, коли коліно і носок направлені в сторону;

прямому, коли коліно і носок направлені вперед;

невиворітному, коли коліно і носок направлені всередину.

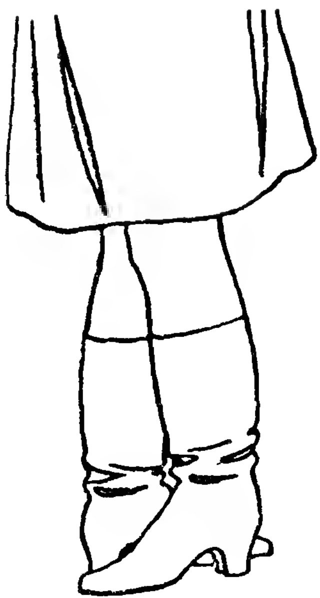


Рис. 15



Рис. 16

Нога може бути зігнута або трохи зігнута в коліні, вільна, пряма або витягнута.

Положення стопи і підйому. Підйом — вільний, витягнутий, тобто стопа опущена пальцями вниз, носок відтягнутий вниз (рис. 17).

Підйом — не витягнутий (скорочений), тобто стопа тильною поверхнею піднята до передньої поверхні гомілки.

Підйом — скошений, тобто стопа повернута тильною стороною назовні, зовнішня сторона стопи опущена, внутрішня піднята (рис. 18).

Опис рухів ніг. Нога виконавця, яка несе на собі вагу тіла, називається опорною. Друга нога називається вільною або робочою, коли вона виконує самостійний рух.

Робоча нога виноситься вперед або в сторону, не відриваючись від підлоги, а упираючись в неї носком або каблуком.

Нога відводиться назад, не відриваючись від підлоги.

Нога трохи відривається від підлоги.

Нога піднімається вперед, в сторону, назад, навхрест другої ноги. Піднімати ногу можна невисоко, під кутом 30°, і вище — під кутом 30°, 45°, 90° по відношенню до опорної ноги. Виконавець може робити кидок, тобто різко і швидко піднімати ногу у зазначених напрямках. Кидок можна робити всією ногою, витягнутою в коліні, і ногою від коліна, причому нога згинається і розгинається в колінному суглобі.

Нога розпрямляється: спочатку піднімається, зігнута в коліні, потім коліно випрямляється і нога витягується.

Нога (піднята) відводиться в сторону, назад і т. д.

Удар ногою об підлогу. При ударі не слід переносити вагу тіла на цю ногу. Удар може бути ковзним — нога, ковзнувши по підлозі, тут же переводиться в будь-якому напрямку, або відривчастим — нога після удару зразу ж відривається від підлоги і згинається в коліні.

Притуп — удар ногою об підлогу. При цьому вагу тіла переносять на ногу, якою роблять притуп.

Кроки. Виконавець може робити кроки вперед, в сторону, назад, навхрест другої ноги. При кроці вагу тіла переносять на ту ногу, яка зробила крок.

Кроки можуть бути кількох видів: прості — на всю ступню, на півпальці, з носка на всю ступню, з п'ятки на всю ступню; швидкі — під час бігу; човгаючі — нога проводиться по підлозі всією ступнею або каблуком; ковзні — нога ковзає по підлозі подушечкою стопи; бічні — вбік, у той час як виконавець звернений обличчям вперед.

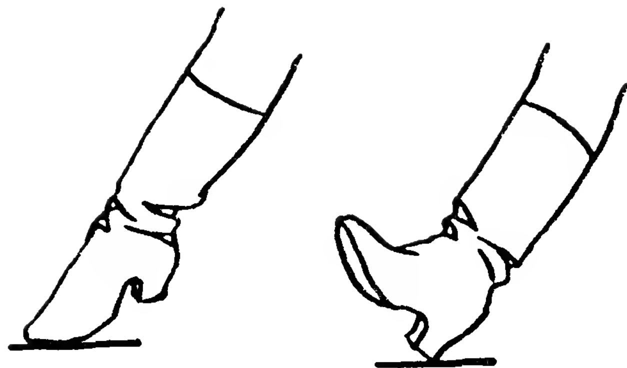


Рис. 17

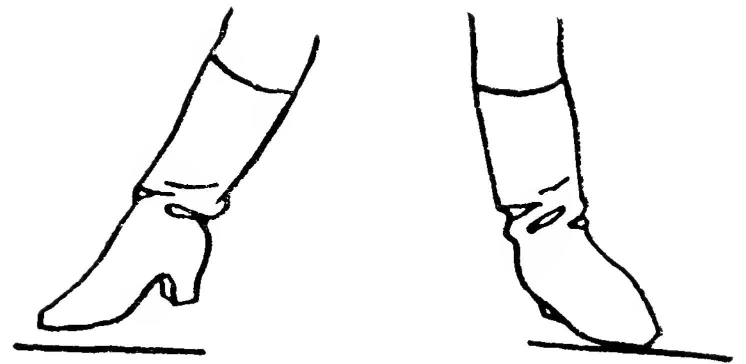


Рис. 18

Виконавець може переступати на місці, кожний раз переносячи вагу тіла з ноги на ногу.

Підскоки, перескоки й стрибки, повороти і присядки. Підскоки можна виконувати на двох ногах або на одній нозі; при цьому виконавець опускається на ту ж ногу, на якій підскочив.

Перескоки роблять з однієї ноги на другу, з двох ніг на одну, з однієї ноги на обидві.

Стрибки виконуються вгору (вище, ніж підскоки) або в довжину. Ноги під час стрибка піднімаються вгору і підтягуються до корпусу.

Повороти роблять на чверть кола, на півкола або на повне коло. Поворот на повне коло і більше називають обертом.

Присядки можуть бути двох видів: напівприсядка і глибоке присідання.

Положення голови і корпусу. Корпус прямий, тобто вертикальний, грудьми вперед. Корпус нахиляється вперед або вбік (направо, наліво).

Корпус повертається одним чи другим плечем вперед.

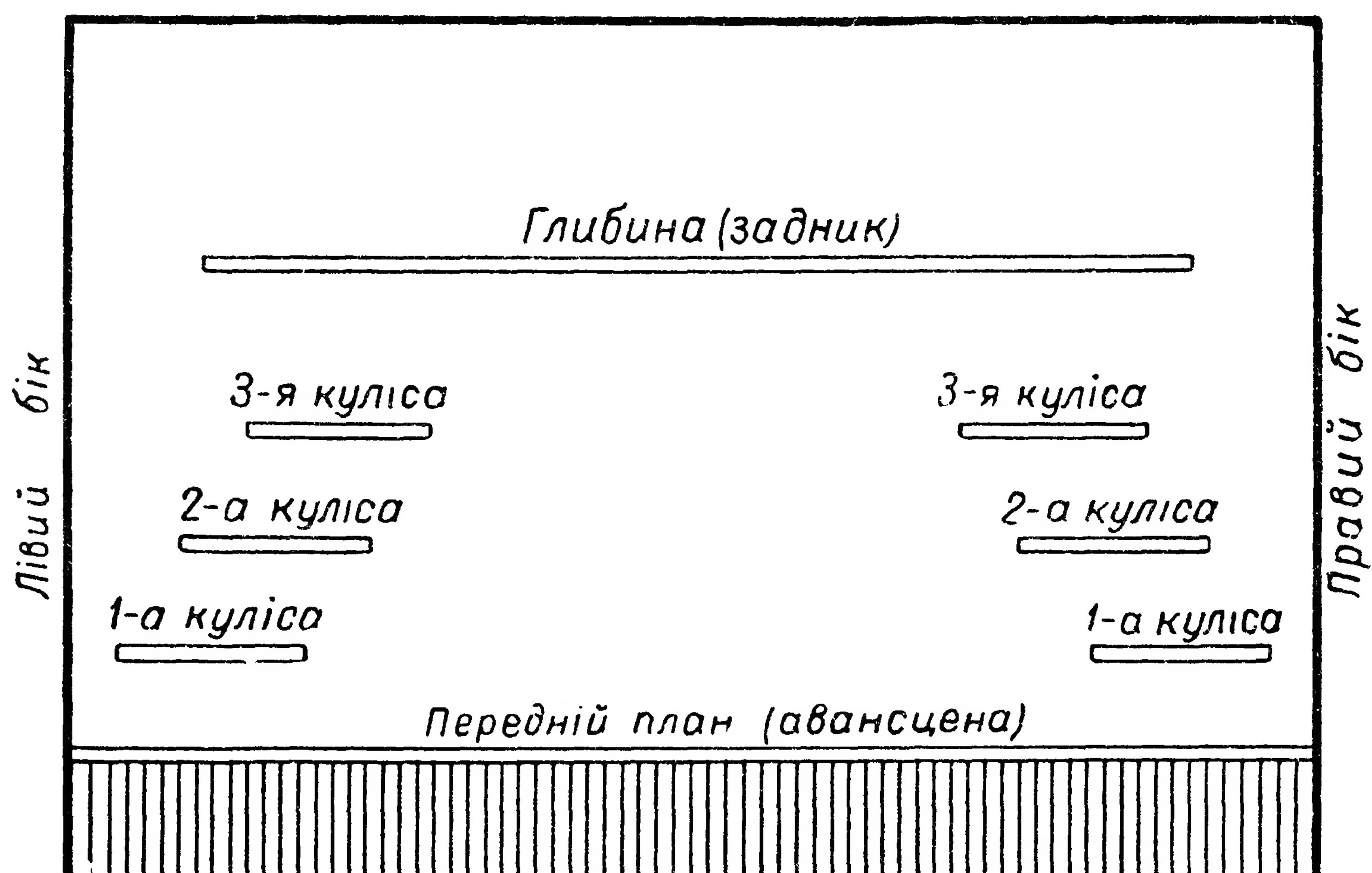
Корпус відхиляється назад.

Корпус сильно перегинається назад (в попереку).

Корпус робить обертовий рух.

Голову можна тримати прямо, повертати, нахиляти і відхиляти.

План сцени



Умовні позначення

Дівчина) — обличчя; (— потилиця.

Хлопець > — обличчя; < — потилиця.

Напрям руху.

Рух в один і другий бік.

Хід по колу за рухом годинникової стрілки.

Хід по колу проти руху годинникової стрілки.

Хід по внутрішньому і зовнішньому колу.

Хід з обертами.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ РУХІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ

Жінка в танці, враховуючи народні традиції, поводить себе скромно, не розмахує руками, уникає зайвої метушні тощо. Вона лише зрідка кидає соромливий погляд на хлопця, який танцює з нею в парі, і в ту ж мить опускає очі.

Хлопець поводиться в танці так, щоб привернути до себе увагу дівчини, з якою він танцює в парі. Його погляд незмінно спрямований на дівчину.

Положення рук

В українських парних і масових танцях, які виконуються на масових вечорах і гуляннях, положення рук визначене заздалегідь.

У сольних танцях виконавець вільно імпровізує рухи рук в залежності від змісту танцю і музики, але не виходячи за межі традиції і пов'язуючи рухи рук з рухами ніг.

В жіночих повільних танцях рухи рук бувають м'якими, плавними, широкими, спокійними. Руки розкриваються в сторони, кладуться на талію, піднімаються по черзі вгору, схрещуються на грудях, по черзі кладуться долонею на намисто і т. д. В швидких жіночих танцях рухи рук різноманітніші, швидко міняють положення і напрямок.

У танцях можливі рухи пантомімного характеру. Дівчина прикладає кисть руки до чола, начебто вдивляється в далину, обпирається щокою на кулачок, ніби сумуючи, зриває квіти, заплітає вінок або косу тощо.

Часто в танці руки обігрують деталі костюма. Іноді дівчина береться за стрічки і розводить їх у сторони, інколи однією рукою торкається намиста на грудях або вінка на голові, іноді ж обидві руки засовує за пройми кептара і т. д. В усіх цих випадках рухи рук дівчини підкреслюють зміст і характер танцю.

В чоловічому танці рухи рук бувають також широкими, але більш сильними, ніж у жіночому танці. Руки можуть по черзі підніматися в третю позицію, широко розводитися в сторони нижче або вище рівня плечей і т. д.

Чоловічому українському танцю так само властиве обігрування костюма чи предмета: виконавець може придержувати чи поправляти на голові шапку, підкидати її вгору, вдаряти долонею по халяві після присідання тощо. Нижче дано перелік положень рук.

Прості положення рук

1-е положення. Обидві руки, зігнуті в ліктях, лежать кулаками збоку на талії, лікті направлені трохи вперед (рис. 19).

2-е положення. Руки схрещені на грудях. Це положення може мати три варіанти:

лікті трохи відведені від корпусу. Права рука знаходиться під лівою рукою, кисть правої руки лежить долонею на лівій руці вище ліктя, кисть лівої руки під правою рукою (рис. 20);

руки щільно прикладені до корпусу, кисть стиснута в кулачок і захована під лікоть другої руки (рис. 21);

лікті трохи відведені від корпусу і направлені вперед, кисть одної руки лежить долонею на другій руці трохи вище ліктя (рис. 22).

3-є положення. Обидві руки підняті невисоко в сторони і знаходяться між вихідною і другою позиціями, лікті вільні, кисті направлені долонями вперед і трохи вгору (рис. 23).

4-е положення (чоловіче). Обидві руки лежать долонями на потилиці, начебто підтримують шапку, причому зігнуті лікті направлені в сторони (рис. 24).

5-е положення (жіноче). Дівчина, взявшись руками за кінці стрічок, які звисають ззаду від вінка, відводить їх у сторони, кисті знаходяться трохи вище плечей, тильною стороною направлені назад, закруглені лікті підняті в сторони (рис. 25).

6-е положення (жіноче). Ліва рука в другій позиції, лікоть трохи закруглений, кисть ледве зігнута, долоня направлена праворуч.

Права рука, зігнута в лікті, від ліктя до кисті знаходиться перед грудьми дівчини, кисть піднята трохи вище лівого плеча, долонею праворуч, закругленими пальцями вгору, лікоть направлений вниз і трошки відведений від корпусу.

Дівчина начебто когось відштовхує від себе (рис. 26).

7-е положення (жіноче). Одна рука лежить долонею на грудях, підтримуючи намисто, друга, стиснута в кулачок, лежить збоку на талії або знаходиться у вихідній позиції (рис. 27).



Рис. 19



Рис. 20



Рис. 21

8-е положення (жіноче). Кисть правої руки прикладена до правої щоки і повернена тильною стороною до глядача, зігнутий лікоть направлений вниз. Кисть лівої руки прикладена знизу до ліктя правої руки. Ліва рука від ліктя до кисті або прикладена до корпусу, або трохи відведена від нього. Корпус прямий, голова спирається на кисті і може бути повернута до правого або лівого плеча (рис. 28).

9-е положення. Обидві руки розведені в сторони трохи вище рівня талії. Кисті рук закруглені і направлені долонями вгору (рис. 29).

10-е положення. Обидві руки зігнуті в ліктях, долоні засунуті за пройми кептара, лікті вільно опущені вздовж корпусу (рис. 30).

11-е положення. Обидві руки зігнуті в ліктях, кисті стиснуті в кулачки, великі пальці засунуті за пройми кептара. Лікті вільно опущені вздовж корпусу (рис. 31).

12-е положення (жіноче). Обидві руки, зігнуті в ліктях і стиснуті в кулаки, лежать на рівні талії (на пояску). Кисті рук зігнуті і направлені від себе. Лікті трохи вигнуті вперед (рис. 32).

13-е положення. Обидві руки, зігнуті в ліктях, лежать на талії ззаду, долонями назовні, покладеними одна на одну. Лікті направлені трохи назад (рис. 33).

14-е положення (жіноче). Обидві руки з розгорнутими кистями відведені перед собою трохи нижче рівня плечей. Кисті направлені долонями вниз, а пальцями трохи вверх (рис. 34).

15-е положення (чоловіче). Обидві руки, зігнуті в ліктях, тримають за кінці долонями від себе сокирку, яка лежить у виконавця ззаду на талії обушком вгору. Лікті трохи направлені вперед (рис. 35).

16-е положення (чоловіче). Обидві руки, зігнуті в ліктях, тримають за кінці долонями від себе сокирку, яка лежить у виконавця на плечах обушком вниз. Лікті відведені трохи в сторони (рис. 36).

17-е положення (чоловіче). Обидві руки тримають за кінці долонями від себе сокирку, яку піднімають високо над головою (у третій позиції) обушком вгору. Лікті трохи відведені в сторони (рис. 37).

18-е положення (чоловіче). Права рука, трохи зігнута в лікті, тримає сокирку, ліва — приблизно посередині, топорище, поставивши його кінцем на підлогу. Корпус нахиляють вниз (рис. 38).

Комбіновані положення рук

19-е положення. Права рука в третій позиції і трохи відведена праворуч, лікоть вільний, кисть трохи піднята, долоня направлена ліворуч, пальці



Рис. 22



Рис. 23



Рис. 24



Рис. 25



Рис. 26



Рис. 27



Рис. 28



Рис. 29



Рис. 30


Рис. 31


Рис. 32


Рис. 33


Рис. 34


Рис. 35


Рис. 36


Рис. 37


Рис. 38


Рис. 39


Рис. 40


Рис. 41


Рис. 42


Рис. 43

вгору. Ліва рука в другій позиції або трохи нижче, кисть пряма, долонею догори і вперед. Корпус повернутий трохи лівим плечем вперед, голова повернута до руки, піднятої вбік (рис. 39).

20-е положення (чоловіче). Права рука прикладена долонею до потилиці. Ліва рука, стиснута в кулак, лежить збоку на талії. Корпус повернутий лівим плечем вперед, голова трохи піднята і ледве повернута до лівого плеча (рис. 40).

21-е положення (жіноче). Одна рука в положенні 1, стиснута в кулачок, лежить збоку на талії, друга рука: а) відведена в сторону, кисть на рівні талії, долонею вперед; б) відведена в сторону на рівні плечей, долонею вперед; в) піднята вгору в третю позицію і трохи відведена в сторону, лікоть вільний або трохи закруглений, кисть трохи піднята і направлена долонею до себе (рис. 41).

22-е положення (чоловіче). Права рука тримає сокирку по середині топорища обушком вниз і виносить її над головою. Рука відводиться трохи в сторону. Ліва рука, кисть якої стиснута в кулак долонею вниз, відводиться вбік, трохи нижче рівня плеча. Лікоть ледве зігнутий (рис. 42).

23-є положення (чоловіче). Права рука тримає сокирку майже за кінець топорища обушком догори, лезо ледве торкається підлоги. Ліва рука, кисть якої стискається в кулак, відводиться вгору і далеко в сторону, одночасно корпус нахилений вниз (рис. 43).

Розташування танцюристів і положення рук у парних танцях

24-е положення. Виконавці стоять поряд, обличчям за напрямком руху, дівчина праворуч, парубок ліворуч, і тримаються за руки, схрещені перед собою; правою рукою за праву, лівою за ліву. Ліва рука дівчини знаходиться над правою рукою парубка, кисті — на рівні талії.

Виконавці можуть трохи нахилити корпус вперед; трохи відхилити його в різні сторони і, повернувши голови, дивитись одне на одного (рис. 44).

25-е положення. Виконавці стоять поряд, парубок ліворуч, дівчина праворуч. Правою рукою парубок тримає дівчину збоку за талію. Ліва рука дівчини лежить на правому плечі парубка. Вільні руки виконавців, відведені в сторони або стиснуті в кулаки, лежать на талії (рис. 45).

26-е положення. Виконавці стоять поряд, обличчям за напрямком руху, дівчина праворуч, парубок ліворуч. Корпус кожного виконавця трохи повернутий лівим плечем вперед за напрямком руху, у парубка більше, у дівчини менше. Лівою рукою парубок тримає ліву руку дівчини, обидві руки



Рис. 44



Рис. 45



Рис. 46

підняті вперед за напрямком руху на рівні грудей. Праві руки виконавців або лежать стиснуті в кулаки у кожного на талії, або відведені в сторони і трохи підняті вверх.

Корпус парубка трохи нахилений в лівий бік, голова повернута обличчям до дівчини. Корпус дівчини вільний, голова трохи піднята і повернута обличчям за напрямком руху (рис. 46).

27-е положення. Виконавці стоять поряд і тримають ліві руки, як у положенні 26. Правою рукою парубок обіймає дівчину за талію. Права рука дівчини або в другій позиції, або лежить збоку на талії під правою рукою парубка (рис. 47).

28-е положення. Виконавці стоять поряд, як у положенні 26. Правою рукою парубок тримає праву руку дівчини, обидві руки підняті вверх і трохи праворуч, зімкнуті кисті знаходяться над правим плечем дівчини. Лівою рукою парубок тримає ліву руку дівчини, обидві руки відведені ліворуч майже на рівні талії. Виконавці дивляться одне на одного (рис. 48).

29-е положення. Виконавці стоять одне перед одним, піднявши руки невисоко вперед, і тримаються за руки, лікті вільні. Трохи відхилившись назад, вони дивляться одне на одного (рис. 49).

30-е положення. Виконавці стоять одне перед одним, тримаючись схрещеними руками: правою за праву, лівою за ліву. Корпус трохи відхилений назад. Виконавці дивляться одне на одного (рис. 50).

31-е положення. Виконавці стоять навскоси, лівим плечем одне до одного, і тримаються витягнутими лівими руками. Праві руки або розведені в сторони, кисті трохи вище плеча, лікті вільні, або ж права рука дівчини піднімає за кінчик і відводить в сторону стрічку вінка.

Це положення зустрічається здебільшого в танці «Гопак», причому виконавці рухаються: дівчина обличчям, парубок спиною за напрямком руху (рис. 51).

32-е положення. Виконавці стоять навскоси, правим плечем одне до одного. Правою рукою парубок тримає дівчину за талію з лівого боку, права рука дівчини лежить на лівому плечі парубка.

Ліві руки обох виконавців або розведені в сторони, або ж, стиснуті в кулаки, лежать збоку на талії. Голови трохи підняті і повернуті обличчям одна до одної (рис. 52).

33-є положення. Виконавці стоять одне перед одним. Хлопець лівою рукою бере дівчину за праву руку. Ледве зігнувши руки в ліктях, вони відводять їх у сторони на рівні талії. Праву руку хлопець кладе дівчині на талію. Дівчина кладе ліву руку хлопцеві на праве плече так, щоб вона лежала


Рис. 47


Рис. 48


Рис. 49

на правій руці хлопця. Корпус виконавці трохи відхиляють назад, дивлячись одне на одного (рис. 53).

34-е положення. Виконавці стоять поряд. Вони з'єднують руки так: ліва рука дівчини з правою хлопця. З'єднані руки виносять високо вгору, утворюючи «ворота». Вільні руки, кисті яких стиснуті в кулаки, виконавці кладуть на талію. Корпус відхиляють трохи вбік, погляд спрямовують одне на одного (рис. 54).

35-е положення. Повністю зберігається попереднє положення, але руки, які лежать стиснуті в кулаки на талії, відводяться в сторони на рівні талії, кисті закруглені.

36-е положення. Виконавці стоять поряд, дівчина справа, хлопець зліва. Дівчина кладе кисті рук хлопцеві на праве плече долонями вниз (кисті правої руки лежать зверху кистей лівої руки). На свої кисті рук дівчина кладе голову обличчям за напрямком руху, повернувшись правим плечем трохи праворуч. Хлопець, заклавши за спину обидві руки, кисті яких стиснуті в кулаки, повертає голову і спрямовує погляд на обличчя дівчини. Корпус направлений за напрямком руху (рис. 55).

37-е положення. Виконавці стоять навскоси, правим плечем одне до одного. Хлопець кладе праву руку дівчині на талію, а лівою підтримує лікоть правої руки дівчини. Дівчина, як і в попередньому положенні, кладе кисті рук на праве плече хлопця (ліва рука дівчини лежить зверху правої руки хлопця) і на свої кисті рук кладе голову. Погляд хлопця спрямований на обличчя дівчини (рис. 56).

38-е положення. Виконавці стоять одне перед одним. Дівчина кладе кисті обох рук хлопцеві на плечі, а хлопець — дівчині на талію. Голови або відхиляють трохи праворуч, або тримають рівно (рис. 57).

39-е положення. Виконавці стоять так само, як і в попередньому положенні, але руки кладуть одне одному на талію так, щоб руки хлопця були зверху рук дівчини (рис. 58).

40-е положення. Виконавці стоять одне перед одним. Дівчина кладе праву руку хлопцеві на ліве плече так, щоб кисть лежала трохи на спині. Лівою рукою дівчина тримає праву руку хлопця вище ліктя. Хлопець кладе праву руку дівчині на талію, а лівою тримає лікоть правої руки дівчини. Дівчина рухається спиною, а хлопець обличчям за напрямком руху. Рідше — навпаки — хлопець спиною, а дівчина обличчям (рис. 59).

41-е положення. Виконавці стоять поряд, дівчина справа, хлопець зліва. Дівчина кладе ліву руку, зігнуту в лікті, на праве плече хлопця так, щоб кисть руки лежала на плечі трохи спереду. Праву руку, зігнуту в лікті

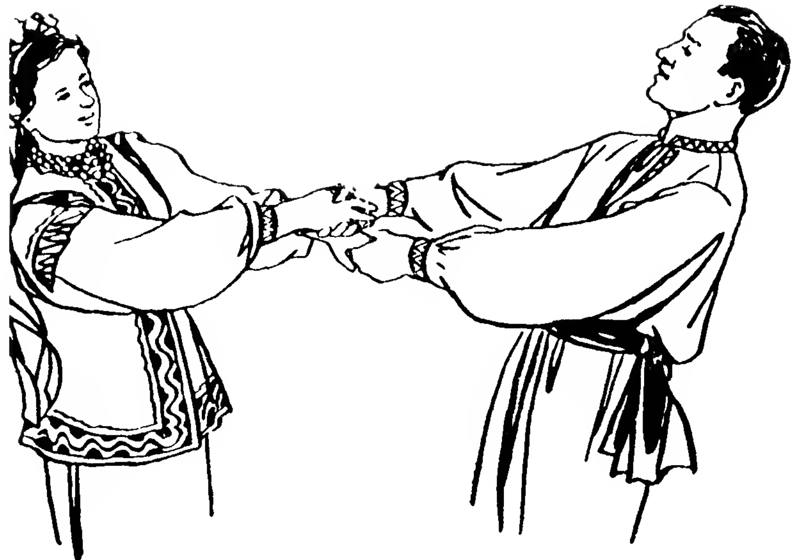


Рис. 50



Рис. 51

з розгорнутою кистю, тримає між своїм обличчям і обличчям хлопця трохи вище свого плеча, долонею до обличчя хлопця. Хлопець кладе праву руку дівчині на талію (ліва рука дівчини лежить зверху правої руки хлопця). Лівою рукою хлопець бере борт кептара приблизно на рівні грудей. Дівчина трохи нахиляє голову праворуч і спрямовує лукавий погляд на хлопця. Хлопець спрямовує погляд на дівчину (рис. 60).

42-е положення. Виконавці стоять одне перед одним. Вони з'єднують руки і, відхиляючи корпус назад, стають на відстані витягнутих рук. Голови або відхиляють трохи праворуч, або тримають рівно.

43-є положення. Його в народі називають «стовпом». Один з виконавців стає на плечі другого на весь зріст. Нижній і верхній хлопці тримаються руками за палицю, погляд спрямовують прямо перед собою, корпус тримають рівно (рис. 61). У цьому положенні найзручніше виконувати рух вперед.

Розташування танцюристів і положення рук у масових танцях

44-е положення. Виконавці стоять поряд, боком одне до одного, тримаючись за руки, які можуть бути вільно опущені вниз, підняті вгору, відведені в сторони. В останньому випадку виконавці знаходяться одне від одного на відстані витягнутих рук.

45-е положення. Виконавці стоять поряд, боком одне до одного. Руки кожного лежать ззаду на талії у тих, які стоять праворуч і ліворуч. Руки схрещені за спиною танцюристів (рис. 62).

46-е положення. Виконавці стоять поряд, боком одне до одного, і тримаються спереду за руки, але не з тими, що стоять поряд, а через одного праворуч і ліворуч, так що руки схрещені спереду (рис. 63).

У цьому положенні виконавці можуть триматися за руки, схрещені за спинами.

47-е положення. Виконавці стоять боком один до одного на відстані витягнутої руки. Руки відведені в сторони на рівень плечей і лежать долонями на плечах тих виконавців, які стоять праворуч і ліворуч. Корпус прямий. Голова повернута обличчям до глядача (рис. 64).

48-е положення — «ліса» (жіноче). Виконавиці стоять одна за одною, лівим плечем до глядача. Кожна дівчина кладе ліву руку, зігнуту в лікті, на своє праве плече, а праву руку простягає вперед до правого плеча дівчини, яка стоїть попереду. Та в свою чергу подає їй ліву руку, зігнуту перед собою в лікті. У крайніх дівчат вільні руки лежать збоку на талії, стиснуті в кулачки (рис. 65).



Рис. 52



Рис. 53



Рис. 54



Рис. 55



Рис. 56



Рис. 57



Рис. 58



Рис. 59



Рис. 61



Рис. 60



Рис. 62



Рис. 63

49-е положення. Виконавці стають в коло обличчям до центру і, з'єднавши руки, відходять назад на відстань витягнутих рук. Корпус відхиляють трохи назад ліворуч. Руки у виконавців, що стоять у колі, можуть бути: підняті вгору, відведені в центр або назад, опущені вниз вздовж корпусу. В усіх чотирьох випадках виконавці стоять в колі майже впритул одне до одного.

50-е положення. Виконавці стають в тісне коло (тобто впритул одне до одного) обличям до центру і кладуть одне одному руки ззаду на талію так, щоб кожний виконавець тримав руками своїх сусідів, які стоять ліворуч і праворуч від нього. У тісному колі виконавці можуть стояти також спиною до центру кола. В такому випадку вони з'єднують перед собою руки, як у положенні 49 або 51.

51-е положення («корзинка»). Виконавці можуть утворити два кола (внутрішнє, в центрі якого стоїть один виконавець, і зовнішнє, в якому розташовується внутрішнє коло). Учасники внутрішнього кола, зберігаючи положення, описане вище, стоять обличчям до центру і нахиляють голови назад так, щоб було видно виконавця, який стоїть у центрі, а учасники зовнішнього кола, зберігаючи положення, описане вище, стоять спиною до центру і нахиляють корпус вниз так, щоб було видно внутрішнє коло. Іноді учасники зовнішнього кола можуть з'єднати руки, схрестивши їх у себе на грудях з руками тих, які стоять з ними поряд ліворуч і праворуч. Таким чином один з виконавців з'єднує свою праву руку з лівою рукою того виконавця, який стоїть ліворуч від нього, а ліву — з правою рукою того, що стоїть праворуч від нього.

52-е положення («ворота»). Двоє учасників стають поряд і з'єднують між собою руки так: хлопець правою рукою бере ліву руку дівчини. З'єднані руки піднімають високо вгору, утворюючи «ворота», через які проходить ряд або пари танцюристів. Пара, яка утворила «ворота», стоїть обличчям до глядача. Іноді ця пара стає спиною до глядача. В такому випадку хлопець бере лівою рукою праву руку дівчини, і вони піднімають з'єднані руки високо вгору. Вільні руки кладуть собі на талію або опускають вниз.

53-є положення («ворота» в трійці). Вихідне положення: серед дівчат стоїть хлопець. Перша дівчина — та, що стоїть праворуч від хлопця, а друга — та, що стоїть ліворуч від нього. Хлопець бере правою рукою ліву руку першої дівчини, а лівою рукою праву руку другої дівчини. З'єднані руки виконавці піднімають вгору. Дівчата по черзі йдуть навколо хлопця (перша проти руху, а друга за рухом годинникової стрілки). Хлопець при цьому пританцьовує на місці, а при оберті схрещує руки над головою (рис. 66).



Рис. 64

54-е положення (мала «зірка»). Учасники, яких може бути три, чотири і більше, стають обличчям по колу і, якщо йдуть проти руху годинникової стрілки, з'єднують ліві руки в центрі і, навпаки,— праві руки, якщо йдуть за рухом годинникової стрілки. Вільні руки кладуть собі на талію, відводять їх у сторони трохи нижче плеча або ж піднімають вгору, як у третій позиції (рис. 67).

55-е положення (велика «зірка»). Вихідне положення таке ж, як у малій «зірці», тільки поряд стають двоє або більше виконавців, з'єднуючи між собою руки.

56-е положення (низька «зірка»). Учасники, які стають у коло обличчям до центру, через одного присідають, не роз'єднуючи рук, і обидві ноги витягують у центр кола, впираючись у підлогу каблуками, а носки ніг піднімають вгору. Корпус прямий, спина випрямлена. Учасники низької «зірки» можуть іти по колу за рухом чи проти руху годинникової стрілки (замість хлопців, які стоять у колі, можуть бути дівчата). Ті хлопці, які витягнули ноги до центру кола, швидко перебирають ногами, відриваючи від підлоги по черзі то правий, то лівий каблуки. Потім, підтягуючи ноги, піднімаються з «присядки».

57-е положення («ланцюжок»). Учасники, заздалегідь вибравши одного соліста, стають у коло один за одним, боком до глядача так, щоб іти за рухом або проти руху годинникової стрілки. Соліст завжди стає проти руху учасників, які стоять у колі. Учасники кола і соліст ідуть одні одному назустріч. Соліст і учасник кола, який іде йому назустріч, беруться під праві руки і, продовжуючи рух по колу, міняють руки.

Іноді виконавці, взявшись під руки, йдуть за рухом або проти руху годинникової стрілки (в залежності від того, під які руки вони взялися). Як тільки вони повернулися у вихідне положення, роз'єднують руки, і соліст береться під руки з сусіднім виконавцем, продовжуючи йти по колу в інший бік, і т. д.

58-е положення («кружляння»). Дві або більше пари стають у коло обличчям до центру. Хлопці міцно тримаються за руки, з'єднавши їх на таліях дівчат. Дівчата, трохи нахиливши корпус вперед, кладуть руки хлопцям на плечі. Хлопці, ступаючи дрібними кроками, швидко йдуть за рухом або проти руху годинникової стрілки. Одночасно дівчата відривають ноги від підлоги і вирівнюють їх, витягують носки і міцно стискають докупи каблуки, повиснувши на руках у хлопців і сильно вигнувши корпус (рис. 68).

59-е положення (варіант «кружляння»). Пари, яких може бути необмежена кількість, стають у коло так: дівчата спиною до центру (дівчата можуть стояти в колі й обличчям до центру), а хлопці обличчям.



Рис. 65

Після цього хлопці за спинами дівчат міцно з'єднують руки і нахиляються. Дівчата сідають їм на руки, а свої руки кладуть хлопцям на плечі. Хлопці дрібними або широкими кроками йдуть по колу за рухом або проти руху годинникової стрілки (рис. 69).

Існують варіанти 59-го положення: дівчата можуть стояти в середині кола і сідати хлопцям на руки обличчям до центру; одна з дівчат стоїть у колі, а друга назовні — вони сідають на руки хлопцям також обличчям назовні і до центру кола.

60-е положення («струмочок» або «коридорчик»). Дівчата стають у дві лінії одна за одною. Потім вони повертаються на півоберта одна до одної, з'єднують руки і підносять їх високо вгору, утворюючи «коридорчик». Вільними руками дівчата притримують спідницю, відводячи руку від корпусу. Попід з'єднаними руками, наче у «ворота», проходять інші виконавці.

61-е положення («вежа»). Чотири або шість хлопців, міцно взявшись навхрест руками за талію, утворюють щільне коло. Три або чотири інші хлопці стають ногами їм на плечі і також з'єднують руки, поклавши їх один одному на плечі. В цьому положенні зручно рухатися кружлянням на місці за чи проти руху годинникової стрілки (рис. 70).

Рухи корпусу і голови

Українському жіночому танцю властиві в основному повільні, спокійні рухи корпусу. В повільних танцях дівчина то граціозно нахиляється вперед, то повертається одним чи другим плечем, то начебто оглядається через плече назад, то нахиляється в сторону. В швидкому танці всі ці рухи виконуються більш жваво, але не втрачають пластичності і граціозності.

У чоловічих танцях положення корпусу різноманітніше, рухи більш широкі і вільні. Виструнченість корпусу підкреслює легкість, властиву українському танцю. В окремі моменти танцю корпус то різко нахиляється вперед, то повертається праворуч і ліворуч, то сильно нахиляється у правий чи лівий бік, відхиляється назад при високих стрибках, то зовсім пригинається до землі під час «підсікання», «млинка» тощо.

В повільних танцях голова. супроводжуючи рух рук і корпусу, повільно повертається із сторони в сторону, нахиляється вперед, підноситься. Іноді у дівчат голова скромно опущена чи схилена на плече. В швидких танцях голова різко міняє положення, весело і швидко підводиться, з завзяттям відхиляється назад і т. д. Багата і різноманітна міміка виконавця надає танцю ще більшої виразності і збагачує його.


Рис. 66


Рис. 67


Рис. 68


Рис. 69


Рис. 70

Розділ II

ОПИС ОСНОВНИХ РУХІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ[1]

Танцювальні кроки

Простий танцювальний крок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок вперед правою ногою;

на «два» — крок вперед лівою ногою.

Ставати слід на всю ступню, починаючи крок з носка. Руки можуть бути в різних положеннях.

Варіант простого танцювального кроку (жіночий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед;

на «і» — крок лівою ногою вперед;

на «два» — крок правою ногою вперед;

на «і» — пауза.

Кроки роблять м'яко, стаючи з носка на всю ступню. Корпус і голова виконавиці повертаються ліворуч, погляд спрямований через ліве плече на носок лівої ноги, яка на рахунок «два» стає на півпальці.

Далі рух починається з лівої ноги.

Руки — див. положення 2, 8 та ін.

Боковий крок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Плечі трохи відведені назад.

На «раз» — крок правою ногою праворуч. Поставити її на всю ступню, коліно випрямити, корпус і голову трохи нахилити праворуч;

на «два» приставити ліву ногу до правої у шосту позицію, ставши на всю ступню. Коліна обох ніг трохи зігнути, корпус і голову ледь нахилити ліворуч.

Потім починається все спочатку.

Руки — див. положення 3, 6, 7 та ін.

Перемінний крок (спільний для жінок і чоловіків).

Часто цей крок виконують, човгаючи ступнями ніг по підлозі. Тоді його називають «човгунець».

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед;

на «і» — невеликий крок лівою ногою вперед;

[1] Часто хореографи, які описують танцювальні рухи, створені народом, безпідставно вважаються їх авторами.

на «два» — невеликий крок правою ногою вперед;

на «і» — пауза.

Той самий рух виконується з лівої ноги.

Руки — див. положення 1, 9 та ін.

Перший варіант перемінного кроку (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок правою ногою вперед на низькі півпальці;

на «і» приставити ліву ногу до правої на низькі півпальці;

на «два» — невеликий крок правою ногою вперед на всю ступню;

на «і» підняти ліву ногу і підвести її до правої, не торкаючись підлоги.

Далі крок починають з лівої ноги.

Другий варіант перемінного кроку (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — дрібний крок правою ногою вперед;

на «і» приставити ліву ногу до правої.

на «два» — дрібний крок правою ногою вперед. Ліва нога залишається позаду правої, а каблук лівої ноги відокремлюється від підлоги. Вагу корпусу перенести на праву ногу. Корпус різко повернути праворуч. Голову нахилити до правого плеча;

на «і» — пауза, залишитись у цій же позі.

Те ж саме повторюється з лівої ноги.

Третій варіант перемінного кроку (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок правою ногою вперед;

на «і» приставити ліву ногу до правої;

на «два» — невеликий крок правою ногою вперед. Ліва нога залишається позаду правої, а каблук лівої відокремлюється від підлоги. Вагу корпусу перенести на праву ногу. Корпус різко повернути праворуч. Голова схилена до правого плеча;

на «і» — пауза, залишитися на цій нозі.

Те ж саме повторюється з лівої ноги, потім знову з правої і т. д.

Буковинський перемінний крок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок вперед правою ногою на півпальці;

на «і» приставити ліву ногу до правої на низькі півпальці;

на «два» — невеликий крок правою ногою вперед на всю ступню;

на «і» трохи підняти ліву ногу і підвести її до правої, не торкаючись підлоги.

Далі рух продовжувати з лівої ноги.

Танцювальний хід (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед на каблук;

на «і» стати правою ногою на всю ступню;

на «два» — крок лівою ногою вперед на каблук;

на «і» стати лівою ногою на всю ступню.

Далі все спочатку.

Крок з перехрещуванням ніг (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою ліворуч, перехрещуючи спереду ліву ногу;

на «два» приставити ліву ногу до правої.

Примітка. Якщо йти проти руху стрілки годинника, то крок слід починати з лівої ноги.

Крок з стрибком і перехрещуванням ніг ззаду (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою праворуч, ліву відірвати від підлоги;

на «два» — крок лівою ногою праворуч, перехрещуючи праву ногу ззаду.

На «раз» другого такту — крок правою ногою праворуч, ліву відірвати від підлоги;

на два» підстрибнути на правій нозі, а ліву, зігнуту в коліні, перевести з вільним підйомом праворуч, перехрещуючи праву ногу спереду.

Далі рух починається з лівої ноги.

Перший варіант кроку з перехрещуванням ніг (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту праву ногу поставити навхрест перед лівою «тинком», вага корпусу — на правій нозі;

на «і» ліву ногу приставити до правої;

на «два-і»— те, що й на «раз-і».

На «раз» другого такту праву ногу поставити навхрест перед лівою, вага корпусу — на правій нозі;

на «і» ліву ногу залишити позаду в повітрі, трохи зігнути її в коліні;

на «два» — те, що й на «раз»;

на «і» ліва нога залишається перед правою, витримує паузу, а права нога, трохи зігнута в коліні, піднімається позаду лівої. Одночасно нижня частина тіла повертається за ногою.

На третій такт — те, що й на перший, а на четвертий — те, що й на другий.

На «раз» п'ятого такту стати на праву ногу навхрест перед лівою. Вага тіла на правій нозі;

на «і» підстрибнути на правій нозі;

на «два» ліву ногу приставити до правої;

на «і» підстрибнути на лівій нозі.

На шостий такт виконати дрібними кроками «простий біг».

На сьомий такт — те, що й на п'ятий, а на восьмий — те, що й на шостий. На дев'ятий — дванадцятий такти виконуються рухи першого такту.

З першого по дванадцятий такти виконавці просуваються по колу за рухом годинникової стрілки. Руки на плечах один в одного. На кожну восьму такту злегка, але енергійно змахують руками вгору і вниз. Одночасно роблять різкі повороти головою і ногою.

Другий варіант кроку з перехрещуванням ніг (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою ліворуч, трохи присідаючи на ній і перехрещуючи нею ліву ногу ззаду;

на «і» — невеликий крок лівою ногою ліворуч;

на «два» — крок правою ногою ліворуч, трохи присідаючи на ній і перехрещуючи нею ліву ногу попереду;

на «і» — невеликий крок лівою ногою ліворуч.

Танцюрист, виконуючи цей рух, просувається ліворуч. Його можна виконувати також з лівої ноги, з просуванням праворуч. Тоді на «раз» треба зробити крок лівою ногою праворуч, перехрещуючи праву ногу ззаду; на «і» — крок правою ногою праворуч.

Крок з підстрибуванням (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — зробити крок правою ногою вперед на низькі півпальці. Ліву ногу відірвати від підлоги і підвести до правої ноги, не торкаючись підлоги;

на «два» — крок лівою ногою вперед на низькі півпальці. Праву ногу відірвати від підлоги і підвести до лівої, не торкаючись підлоги.

На «раз» другого такту — крок правою ногою вперед на низькі півпальці. Ліву ногу відірвати від підлоги і підвести до правої, не торкаючись підлоги;

на «два» стрибнути на правій нозі, ліву ногу, зігнуту в коліні, перевести вперед.

Далі рух виконується назад з лівої ноги.

Перший варіант кроку з підстрибуванням (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою ліворуч вперед і навхрест лівої. Ліву ногу зігнути в коліні і підняти;

на «і» підстрибнути на правій нозі;

на «два» переступити на ліву ногу, поставивши її позаду правої;

на «і» підстрибнути на лівій нозі. В момент стрибка права нога злегка відводиться праворуч, описуючи над підлогою дугу.

На «раз» другого такту пристукнути правою ногою;

на «і» пристукнути лівою ногою;

на «два» пристукнути правою ногою;

на «і» пристукнути лівою ногою.

На «раз» третього такту — невеликий крок правою ногою позаду лівої, одночасно зігнути її в коліні і відірвати від підлоги;

на «два» — те, що й на «раз»;
на «і» — те, що й на «і».

На «раз» четвертого такту — те, що й на «раз-і-два» третього такту;
на «і» — пауза.

Рух продовжувати з лівої ноги.

Другий варіант кроку з підстрибуванням (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» підстрибнути на лівій нозі, а праву, зігнувши в коліні, підняти і одночасно повернути праворуч на 180°;
на «раз» переступити на праву ногу, а ліву, зігнувши в коліні, підняти і одночасно повернути праворуч на 180°;
на «і» переступити на ліву ногу;
на «два» переступити на праву ногу;
на «і» — підскік на правій нозі.

На «раз» і «два» другого такту — два притупи.

На «раз» третього такту — крок лівою ногою ліворуч;
на «і» приставити праву ногу до лівої в шосту позицію;
на «два» — крок лівою ногою ліворуч;
на «і» приставити праву ногу до лівої.

На «раз-і-два» четвертого такту — три підскоки на лівій нозі, одночасно повернутися на 360° ліворуч;
на «і» — пауза.

Третій варіант кроку з підстрибуванням (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок правою ногою праворуч, ліву ногу підняти;
на «і» відірвати каблук правої ноги від підлоги або ж зробити невеликий стрибок;
на «два» — невеликий крок лівою ногою ліворуч, а праву ногу підняти;
на «і» відірвати каблук лівої ноги від підлоги або ж зробити невеликий стрибок.

Крок з підстрибуванням на обох ногах (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз-два» першого такту — два простих кроки вперед.

На «раз» другого такту — крок правою ногою вперед;
на «два» — невеликий стрибок на обох ногах.

Крок з поворотом і притупом (чоловічий).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» першого такту — крок правою ногою вперед праворуч. Ліву витягнуту ногу перевести на півпальці, не відокремлюючи від підлоги. Вагу корпусу перенести на праву ногу;
на «два» — пауза.

На «раз» другого такту — крок лівою ногою вперед ліворуч. Праву ногу перевести на півпальці, не відокремлюючи від підлоги. Вагу корпусу перенести на ліву ногу;

на «і» повернутися ліворуч. Праву ногу перевести на носок. Вагу корпусу залишити на лівій нозі;

на «два» — пауза.

На «раз» третього такту виконати все те, що робилося на «раз» першого такту;

на «і» — пауза;

на «два» — крок лівою ногою вперед;

на «і» приставити праву ногу до лівої, легенько притупнувши нею. Далі рух повторюється.

Крок з притупом (чоловічий).

Вихідне положення — третя позиція ніг. Руки на талії. Голова повернута до лівого плеча.

На затакт «і» трохи присісти на правій нозі. Ліву ногу, ледь зігнуту в коліні, підняти вперед;

на «раз» — невеликий крок лівою ногою вперед, легенько притупнути нею. Праву ногу перевести назад на півпальці, випрямивши коліно. Вага корпусу — на лівій нозі;

на «і» поставити праву ногу до лівої ззаду по третій позиції і ледь присісти на правій. Ліву ногу легенько підняти вперед, зігнувши в коліні. Далі рух повторюється в тій же послідовності.

Крок з ударом каблуком (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки на талії.

На «раз» — ковзний удар об підлогу каблуком правої ноги, відразу ж простягнути її;

на «і» поставити праву ногу з ударом всією стопою об підлогу на відстані невеликого кроку. Вагу тіла перенести на праву ногу. Ліва нога переходить на носок;

на «два-і» — те, що й на «раз-і», але рух починають з іншої ноги.

Боковий крок з притупом (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед у сторону;

на «і» ліву ногу з ударом об підлогу приставити до правої.

Рух виконується з обох ніг.

Крок з приставлянням ноги (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед;

на «і» приставити ліву ногу до правої.

Далі все повторюється, але з іншої ноги.

Галоп (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» легко присісти на обох ногах;

на «раз» — «ковзний крок» правою ногою праворуч на всю ступню;
на «і» — невеликий стрибок на правій нозі, ліву ногу підтягнути на півпальцях до правої ноги, в шосту позицію, обидві ноги на півпальцях;
на «два-і» виконується все те, що й на «раз-і».
Цей рух можна виконувати і ліворуч, починаючи його з лівої ноги.
Три простих кроки і підйом на півпальці однієї ноги (спільні для жінок і чоловіків).
Вихідне положення — шоста позиція ніг.
На «раз-і-два» — три «простих танцювальних кроки». Корпус і голову тримати прямо;
на «і» в одну мить підвестися на півпальці і опуститися, не згинаючи ніг в коліні;
ліву ногу відірвати від підлоги;
корпус і голову нахилити праворуч.
Руки — див. положення 10, 11, 12 та ін.
Крок з відходом назад і виставленням поперемінно ніг на каблук (жіночий).
Вихідне положення — шоста позиція ніг.
На затакт «і» — невелике присідання на обох ногах;
на «раз» — крок правою ногою назад, одночасно ліву ногу поставити на каблук;
на «два» рух виконується з другої ноги.
Руки — див. положення 1, 2 та ін.
Варіант кроку з відходом назад.
Вихідне положення — шоста позиція ніг.
На «раз-і-два», починаючи рух правою ногою, зробити три невеликих кроки назад;
на «і» поставити ліву ногу на каблук, корпус трохи нахилити до ноги і т. д.
Кривий крок (спільний для жінок і чоловіків).
Вихідне положення — шоста позиція ніг.
На затакт «і» — легенький стрибок на лівій нозі на низьких півпальцях вперед. Права нога одночасно виноситься трохи вперед з витягнутим коліном і піднятим вгору носком;
на «раз» поставити праву ногу всією ступнею на підлогу. Каблук лівої ноги відірвати від підлоги;
на «два» ліву ногу приставити до правої (шоста позиція);
на «і» — знову легенький стрибок на лівій нозі і т. д. (рис. 71).

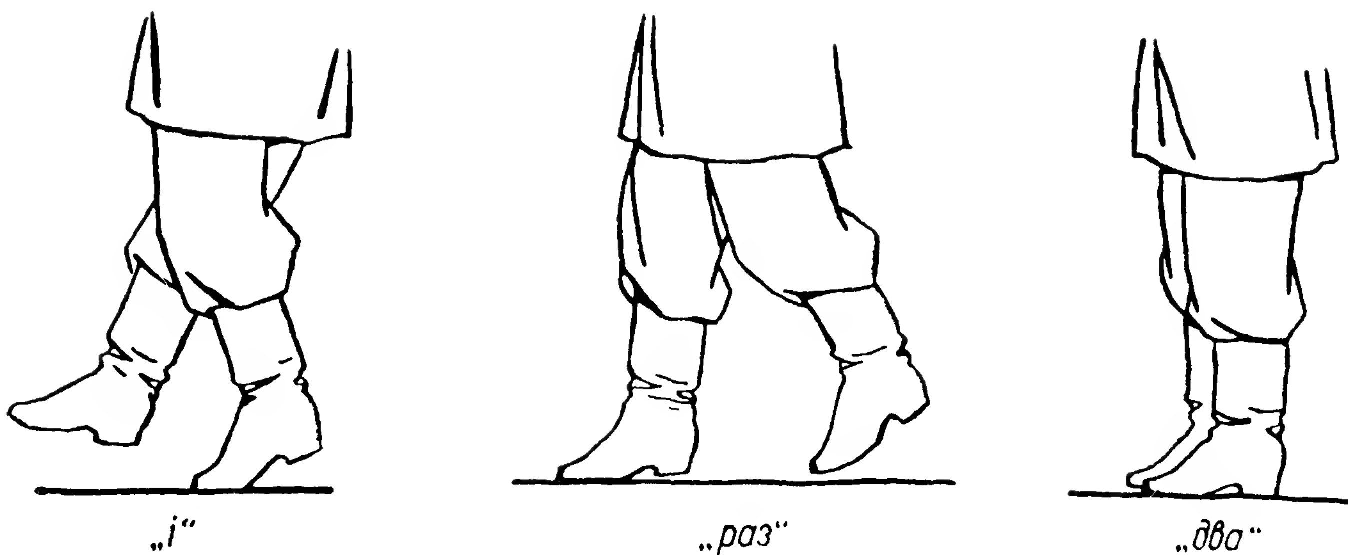


Рис. 71

Руки — див. положення 10, 11, 12, 13 та ін.

Варіант кривого кроку з відходом назад (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» — легенький стрибок на правій нозі назад. Одночасно ліву ногу, зігнуту в коліні, відірвати від підлоги;

на «раз» поставити ліву ногу назад на півпальці;

на «два» поставити праву ногу поряд з лівою на низькі півпальці.

Руки — див. положення 38 та ін.

Аркан (чоловічий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — акцентований крок правою ногою з випадом вперед праворуч, поставити її на всю ступню. Ліву ногу підняти назад, трохи зігнувши її в коліні. Корпус нахилити до правої ноги;

на «два» поставити ліву ногу праворуч на півпальці навхрест ззаду правої ноги;

на «раз» другого такту — крок правою ногою праворуч, поставити її на всю ступню;

на «два» легенько підстрибнути на всю ступню правої ноги. Ліву ногу, ледь зігнуту в коліні, трохи підняти праворуч навхрест поперед правої ноги. Корпус випрямити, плечі трохи відвести назад, голову повернути праворуч;

на «раз» третього такту — крок лівою ногою ліворуч, поставити її на всю ступню;

на «два» легенько підстрибнути, ставши на всю ступню лівої ноги, праву ногу, трохи зігнувши в коліні, підняти ліворуч навхрест поперед лівої ноги. Голову повернути ліворуч.

Цей крок завжди починається з правої ноги з просуванням праворуч.

Руки — див. положення 22 та ін.

Варіант аркану (чоловічий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг. Весь рух виконується на трохи зігнутих колінах.

На «раз» першого такту, ледь присівши на обох ногах, зробити крок правою ногою праворуч і поставити її на всю ступню;

на «два» — легенький підскік на правій нозі, ліву ногу одночасно винести попереду правої ноги праворуч; коліно при цьому трохи зігнуто, підйом вільний.

На «раз» другого такту — крок лівою ногою ліворуч;

на «два» — легенький підскік на лівій нозі.

Права нога одночасно виноситься ліворуч попереду лівої; коліно трохи зігнуто, підйом вільний.

На «раз» третього такту — крок правою ногою праворуч, поставити її на всю ступню;

на «два» ліву ногу поставити на носок ззаду правої в четверту позицію.

На «раз-два» четвертого такту — те, що й на «раз-два» третього такту.

Під час виконання корпус на перший і другий такти тримати рівно, на третій і четвертий трохи нахилити вперед. Голову на «раз-два» першого такту повернути праворуч, на «раз-два» другого такту — ліворуч; на третій і четвертий такти тримати прямо.

Крок «зміна» (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — крок лівою ногою праворуч з невеличким випадом, згинаючи ногу в коліні і ставлячи її навхрест попереду правої ноги. Праву ногу, зігнуту в коліні, ледь підняти позаду лівої ноги трохи вище кісточки. Корпус повернути праворуч і нахилити вперед;

на «і», піднявшись на півпальці лівої ноги і випрямивши коліно, повернутися ліворуч на 90°. Корпус при цьому випрямити. Одночасно праву ногу широким змахом підняти праворуч, ледве зігнувши коліно, і описати нею в повітрі широке півколо справа наліво. В кінці руху по колу ступню правої ноги довести до рівня кісточки лівої ноги. Голову повернути за напрямком руху;

на «два» встати на всю ступню правої ноги, поставивши її поряд з лівою ногою, і легенько присісти на неї. Коліно правої ноги, корпус і голову повернути ліворуч. Одночасно ліву ногу підняти ззаду правої до рівня кісточки;

на «і» — пауза.

На «раз» другого такту поставити ліву ногу на півпальці ззаду правої ноги;

на «і» — пауза;

на «два», піднявшись на півпальці лівої ноги, повернутися всім корпусом праворуч. Одночасно праву ногу, зігнуту в коліні, підняти вперед і притиснути ступню під коліно лівої ноги (ззаду), голову повернути праворуч;

на «і» зіскочити з півпальців на всю ступню лівої ноги і злегка присісти на неї. Одночасно праву ногу витягнути вперед праворуч, голову повернути до центру кола.

Варіант кроку «зміна» (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз-два» першого такту і на «раз» другого такту — три кроки праворуч, починаючи їх з лівої ноги.

На «два» повернутися на півпальцях лівої ноги, випрямленої в коліні, на 180° у лівий бік. Одночасно праву ногу, зігнуту в коліні, щільно притиснути підйомом до підкоління лівої ноги. Коліно правої ноги має бути направлене вперед. На третій та четвертий такти весь рух повторюється, тільки з іншої ноги в інший бік.

К р о к «с т р и б у н е ц ь» (жіночий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і», злегка присівши на лівій нозі й піднімаючи невисоко вперед праву ногу, вільну в коліні, зробити стрімкий крок правою ногою вперед.

на «раз» опуститися на всю ступню правої ноги, коліно трохи зігнути, носок витягнути вперед у напрямку руху. Ліву ногу, вільну в коліні, підняти невисоко вперед;

на «і» — невеликий стрімкий крок лівою ногою вперед на низьких півпальцях;

на «два» — невеликий стрімкий крок правою ногою вперед на низьких півпальцях. Ліва нога швидко, ніби ривком, піднімається невисоко вперед, коліна вільні, підйом витягнутий, носок — вперед у напрямку руху;

на «і» — широкий стрімкий крок лівою ногою, як на затакт «і».

Рух виконується так само, починаючи з іншої ноги.

Руки — див. положення 3 та ін.

К р о к з о б е р т о м і в и н е с е н н я м н о г и (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — крок правою ногою праворуч, зігнувши її в коліні. Нахиляючи корпус до правого коліна, руки широко розвести в сторони. Ліву ногу, зігнуту в коліні, відірвати від підлоги;

на «два» — невеликий стрибок на правій нозі, повернувшись ще більше праворуч. Корпус і руки в попередньому положенні.

На «раз» другого такту — крок вперед лівою ногою ліворуч, зігнувши її в коліні, корпус нахилити ще більше, тільки до лівого коліна; руки розвести. Праву ногу відірвати від підлоги і залишити її позаду лівої. Руки трохи звести;

на «два» — легенький стрибок на лівій нозі, зробивши повний оберт (360°). Праву ногу винести перед собою з випрямленим коліном, корпус відхилити назад, широко розвести руки в сторони.

Рух можна виконувати по прямій лінії і по колу.

К р о к з п р а в о ї н о г и л і в о р у ч (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — широкий крок правою ногою ліворуч навхрест попереду лівої ноги, поставивши її з півпальців на всю ступню. Ногу трохи зігнути в коліні. Одночасно підняти п'ятку лівої ноги і зігнути ногу в коліні;

на «два», випрямляючи коліно, зробити невеликий крок лівою ногою ліворуч з підйомом на півпальці.

Далі почати все спочатку.

Голова на протязі всього руху повернута ліворуч. Весь рух виконується з невеличким присіданням на праву ногу на «раз» і підйомом на півпальці лівої ноги на «два». Рух починають стримано, невеликими кроками. Поступово кроки збільшуються, отже, збільшується і швидкість руху.

К о в з н и й к р о к (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» правою ногою ковзнути вперед на повну ступню, коліно трохи зігнути, корпус нахилити вперед. Одночасно лівою ногою трохи ковзнути назад, залишити її на півпальцях;

на «два» лівою ногою ковзнути вперед, а правою — трохи назад.

Корпус весь час нахилений вперед. Рухатись можна в будь-якому напрямку.

Рухи — див. положення 15, 16 та ін.

Танцювальні біги

П р о с т и й б і г (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — стрибок вперед на півпальці правої ноги, одночасно ліву ногу відірвати від підлоги, трохи зігнувши її в коліні;

на «і» — стрибок вперед на півпальцях лівої ноги, одночасно праву ногу відірвати від підлоги, зігнувши її в коліні, і т. д.

Руки — див. положення 1, 3 та ін.

Б і г у н е ц ь (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і», злегка присівши на лівій нозі і піднімаючи невисоко вперед праву, вільну в коліні, зробити широкий стрімкий крок правою ногою вперед, ніби пролітаючи в довжину.

На «раз» опуститись на всю ступню правої ноги; коліно трохи зігнути, носок витягнути вперед у напрямку руху. Ліву ногу, вільну в коліні, відірвати від підлоги;

на «і» — невеликий стрімкий крок лівою ногою вперед на низьких півпальцях;

на «два» — невеликий стрімкий крок правою ногою вперед на низьких півпальцях;

на «і» — широкий стрімкий крок лівою ногою, як на затакт «і».

Так само рух виконується, починаючи з другої ноги.

Руки — див. положення 3 та ін.

Б і г з п і д с к о к о м (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — крок правою ногою вперед;

на «і» ковзнути вперед з невеликим підскоком на правій нозі. Одночасно ліву ногу відірвати від підлоги і, зігнувши в коліні, ледь відвести назад;

на «два» — крок вперед лівою ногою;

на «і» — виконати те, що й на попереднє «і».

Руки — див. положення 10, 11, 12 та ін.

Б і г з п і д с к о к о м і п р о б і ж к о ю (спільний для жінок і чоловіків).

На «раз-і-два-і» першого такту виконується «біг з підскоком».

На «раз-і-два-і» другого такту виконати чотири простих танцювальних біги.

Руки — див. положення 10, 11, 12 та ін.

Біг з підстрибуванням (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» трохи присісти на правій нозі, а ліву, зігнуту в коліні, підняти високо вперед;

на «раз» — стрибок вперед на ліву ногу, одночасно праву, зігнуту в коліні, високо підняти вперед;

на «і» — широкий крок правою ногою вперед, трохи зігнувши її в коліні;

на «два» — широкий крок лівою ногою вперед, трохи зігнувши її в коліні;

на «і» підняти високо вперед зігнуту в коліні праву ногу, не випрямляючи лівої.

Потім рух повторюється з другої ноги.

Корпус відхилити назад. У правій руці, піднятій вперед вгору,— сокирка. Ліва рука тильною стороною кисті, стиснутою в кулак, лежить ззаду на поясі.

Танцювальний біг з потрійним притупом (спільний для жінок і чоловіків).

Цей рух можна виконувати і в такий спосіб; на три такти музики зробити шість кроків танцювального бігу, а на четвертий — «потрійний притуп» (див. «Дрібушки»).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз-два» першого такту — танцювальний біг.

На «раз-і-два» другого такту — «потрійний притуп».

Руки — див. положення 1, 3, 10, 11, 12 та ін.

Танцювальний біг з кривим кроком (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На два такти — чотири кроки танцювального бігу.

На два наступних такти — два «кривих кроки».

Руки — див. положення 10, 11, 15 та ін.

Доріжки (припадання)

Проста доріжка (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» — невеликий злегка «виворітний» боковий крок правою ногою праворуч на всю ступню, трохи присідаючи. Ліву ногу відірвати від підлоги і наблизити ступню ззаду до правої, трохи нижче кісточки; коліно злегка зігнути і спрямувати вбік, підйом вільний;

на «і» ліву ногу опустити позаду правої на півпальці, злегка випрямляючи її в коліні (рис. 72).

Руки — див. положення 2, 3, 6, 7, 8 та ін.

Варіант доріжки на носок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок правою ногою вперед на всю ступню, трохи зігнувши її в коліні;

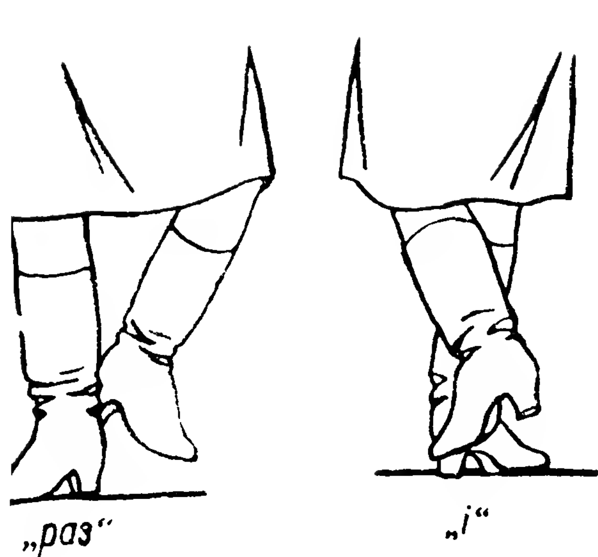


Рис. 72

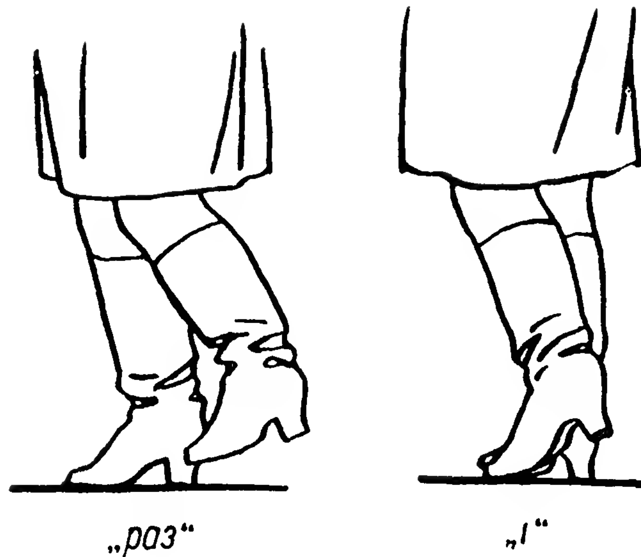


Рис. 73

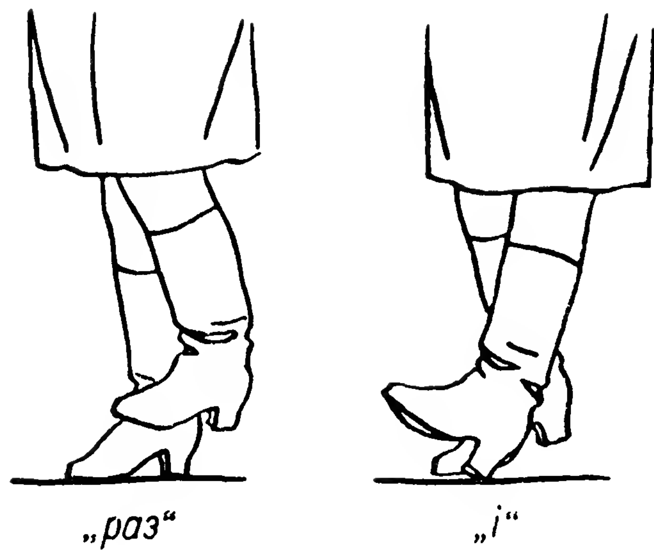


Рис. 74

на «і» ліву ногу поставити на півпальці поряд з носком правої, коліно зігнути. Коліно правої ноги випрямити і т. д.

Корпус прямий або повертається то праворуч, то ліворуч (рис. 73).

Варіант доріжки на каблук (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконується все те, що й у «варіанті доріжки на носок», тільки на «і» ліву ногу поставити на каблук (рис. 74).

Плетена доріжка (жіноча).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед навхрест лівої ноги на всю ступню, трохи присідаючи. Каблук лівої ноги відірвати від підлоги;

на «і» — невеликий крок лівою ногою ліворуч на всю ступню, коліно вільне;

на «два» — крок правою ногою назад навхрест лівої ноги на півпальцях, трохи присідаючи;

на «і» — невеликий крок лівою ногою ліворуч на всю ступню, коліно вільне.

При кроці правою ногою вперед корпус трохи повернути правим плечем вперед, голову нахилити до правого плеча, при кроці правою ногою назад корпус трохи повернути лівим плечем вперед, голову нахилити до лівого плеча.

Цей же рух можна виконувати з лівої ноги з просуванням праворуч.

Руки — див. положення 1, 2, 8 та ін.

Вихиляси та інші спільні рухи

Простий вихиляс (колупалочка) (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — легенький підскік на лівій нозі, одночасно праву ногу, трохи зігнуту в коліні, вивернути п'яткою догори і поставити на носок праворуч від себе. Корпус трохи повернути вперед правим плечем. Можна також нахилитися вперед;

на «два» — знову легенький підскік на лівій нозі, а праву ногу поставити на каблук носком догори на те місце, де стояв носок. Корпус вирівнюється.

На наступний такт все повторюється з другої ноги (рис. 75).

Вихиляс з вигинанням ноги (жіночий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

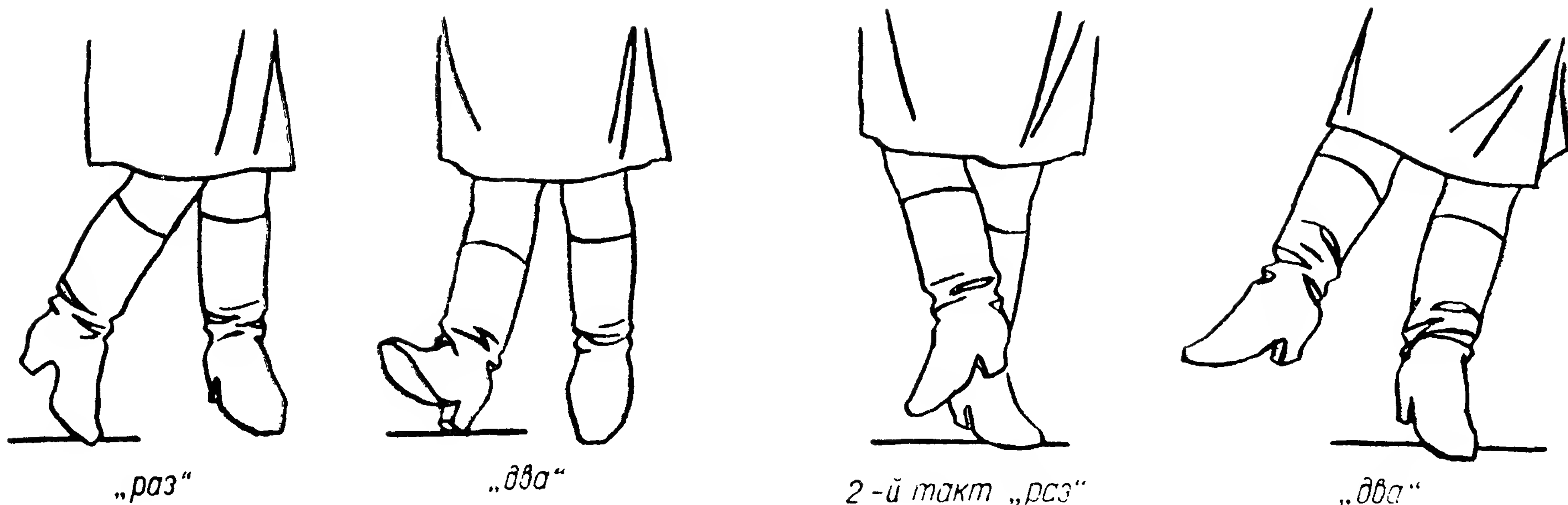


Рис. 75　　Рис. 76

На перший такт роблять «простий вихиляс», починаючи рух з правої ноги.

На «раз» другого такту — легкий підскік на лівій нозі, одночасно праву, трохи зігнуту в коліні, відведеному праворуч, підвести ступнею до кісточки лівої ноги. Підйом витягнутий, носок правої ноги не торкається підлоги;

на «два» — легкий підскік на лівій нозі, а праву відвести в сторону, випрямивши коліно і витягнувши підйом. На наступні два такти повторити все спочатку з другої ноги (рис. 76).

Руки — див. положення 1 та ін.

Варіант вихилясу — чобіток (жіночий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз-два» першого такту — «простий вихиляс».

Руки — див. положення 1.

На «раз» другого такту — робочу ногу піднімають трохи догори. Одночасно руки злегка розводять в сторони, начебто показуючи на чобіток (звідки походить назва руху), а корпус нахиляють донизу;

на «два» — повернутись у вихідне положення цього руху (рис. 77).

Вихиляс з потрійним притупом (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз-два» першого такту — «вихиляс простий».

На «раз-і-два» другого такту — «потрійний притуп».

Вірьовочка (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг, права нога попереду.

На затакт «і» з ледь помітним підскоком прослизнути вперед на низьких півпальцях лівої ноги, коліно вільне. Праву ногу, зігнуту в коліні, підняти попереду лівої і перевести назад за ліву ногу; коліно спрямувати вбік і трохи вперед, підйом витягнути, але не напружувати;

на «раз» опустити праву ногу на низькі півпальці позаду лівої в третю позицію; коліно вільне або злегка зігнуте;

на «і» з трохи помітним підскоком прослизнути вперед на правій нозі. Ліву ногу підняти вперед і перевести назад за праву ногу, як на затакт «і»;

на «два» опустити ліву ногу на низькі півпальці позаду правої, як на «раз» (рис. 78).

Руки — див. положення 1 та ін.

Плетінка, або переступчик (спільна для жінок і чоловіків).

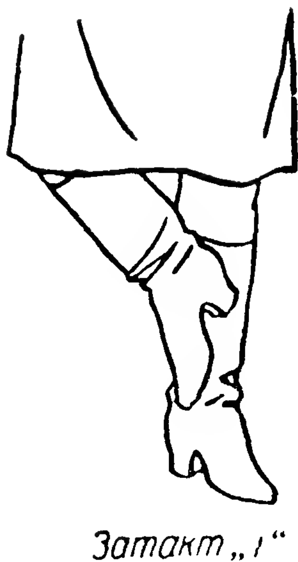
Вихідне положення — шоста позиція ніг.

5 238

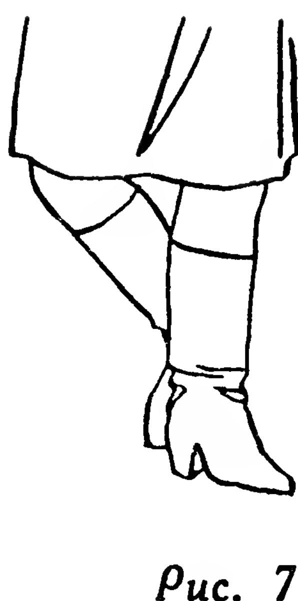


с. 77

2-й такт: „раз"



Затакт „і"





„раз"

Рис. 78

На «раз» — широкий крок правою ногою вперед ліворуч, тобто праву ногу поставити навхрест лівої. Коліна злегка зігнути;

на «і» — невеликий крок лівою ногою ліворуч;

на «два» — невеликий крок правою ногою ліворуч ззаду навхрест лівої. Коліна злегка зігнути. Цей рух можна робити з легеньким підскоком на «раз-два»;

на «і» ліву ногу поставити поряд з правою у вихідне положення.

Руки — див. положення 1 та ін.

Припадання з потрійним притупом (в основному для жінок).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» першого такту зробити крок правою ногою вперед і, ніби падаючи з носка на всю ступню, легенько присісти на неї. Ліву ногу, зігнуту в коліні, в цей час відірвати від підлоги ззаду навхрест правої. Корпус нахилити вперед правим плечем до правої ноги;

на «два» ступити лівою ногою, а праву відвести невисоко вперед праворуч, випрямивши корпус.

Другий такт — «потрійний притуп», який починають з правої ноги.

Руки — див. положення 1 та ін.

Свердлок (чоловічий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — легенький підскік на лівій нозі, трохи зігнутій в коліні. Одночасно підйом правої ноги щільно притиснути під коліно лівої. Коліно правої ноги зігнути і спрямувати ліворуч;

на «два» — знову легенький підскік на лівій нозі, коліно трохи зігнути. Праву, залишаючи на попередньому місці, спрямувати праворуч (рис. 79).

Руки — див. положення 22 та ін.

Качалочка (чоловіча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» глибоко присісти на півпальці обох ніг. Праву ногу винести в сторону, корпус трохи нахилити ліворуч. При цьому виконавець зберігає рівновагу, впираючись лівою ногою об підлогу. Права рука відведена в сторону;

на «раз» різко змінити положення ніг і рук, перескочивши на праву ногу та праву руку;

на «і» — пауза.

Рух продовжується далі.


„раз"


„два"

Рис. 79

В и х и л я с (к о л у п а л о ч к а) з с т р и б к о м (чоловічий).

Вихідне положення — перша позиція ніг. Руки відведені в сторони, кисті стиснуті в кулаки.

На «раз» і «два» першого такту виконується «простий вихиляс».

На «раз» другого такту трохи присісти на обох ногах;

на «два» — стрибок на обох ногах. Ноги підтягуються і викидаються одночасно назад праворуч або назад ліворуч.

Потім рух повторюється, але вже з другої ноги.

Дрібушки

П р и б и в к а, а б о п р и б і й (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» присісти на лівій нозі, одночасно праву, згинаючи в коліні, відірвати від підлоги;

на «раз», акцентуючи, всією ступнею ударити об підлогу.

Руки можуть бути в різних положеннях.

Прибивки можуть бути подвійні і потрійні. Вони виконуються однією ногою. В залежності від того, як високо вгору піднімається нога і від сили удару нею об підлогу, в народі цей рух називають малий або великий «прибій».

П о т р і й н и й п р и т у п (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» притупнути всією ступнею правої ноги;

на «і» притупнути всією ступнею лівої ноги;

на «два» притупнути всією ступнею правої ноги;

на «і» — пауза.

Рух можна робити як на місці, так і просуваючись вперед.

Руки можуть бути в різних положеннях.

Т р о п а к з п р о с у в а н н я м в п е р е д (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок правою ногою вперед;

на «і» вдарити ступнею лівої ноги поряд з правою, не переносячи на неї ваги корпусу;

на «два» — крок лівою ногою вперед;

на «і» вдарити ступнею правої ноги поряд з лівою.

Руки — див. положення 10, 11, 16 та ін.

Тропак з потрійним притупом (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз-і-два-і» першого такту — тропак з просуванням вперед;

на «раз-і-два» другого такту — «потрійний притуп».

Дрібушки на місці з потрійним притупом (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — невеликий крок правою ногою праворуч;

на «і» ударити об підлогу ступнею лівої ноги поряд з правою;

на «два» — невеликий крок лівою ногою ліворуч;

на «і» ударити об підлогу ступнею правої ноги поряд з лівою.

На «раз-і-два» наступного такту — «потрійний притуп».

Подвійна дрібушка (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок правою ногою праворуч;

на «і» ударити об підлогу півпальцями лівої ноги поряд з правою;

на «два» — знову невеликий крок правою ногою праворуч;

на «і» ударити об підлогу всією ступнею лівої ноги поряд з правою.

Повторити все в інший бік, починаючи рух з другої ноги.

Подвійна дрібушка з потрійним притупом (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Перший такт — «подвійна дрібушка» (див. попередній рух).

Другий такт — «потрійний притуп».

Три подвійні дрібушки з потрійним притупом (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Перший такт — «подвійна дрібушка» праворуч.

Другий такт — «подвійна дрібушка» ліворуч.

Третій такт — «подвійна дрібушка» праворуч.

Четвертий такт — «потрійний притуп».

Боковий крок з притупом (прибій) (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — широкий крок правою ногою праворуч, поставити її на всю ступню, коліно випрямити;

на «два» приставити ліву ногу до правої, поставивши її на всю ступню в шосту позицію, коліно випрямити.

На «раз» другого такту, акцентуючи, притупнути на місці правою ногою, поставивши її на всю ступню знову в шосту позицію. Перед притупом сильно зігнути її в коліні і підняти так, щоб ступня доходила до рівня коліна лівої ноги («великий прибій»);

на «і-два» — пауза;

на «і» коротко притупнути на місці лівою ногою, піднявши її перед притупом до рівня кісточки правої (малий «прибій»).

На «раз» третього такту коротко притупнути на місці правою ногою, піднявши її перед притупом до рівня кісточки лівої;

на «два» — пауза.

Руки можуть бути в різних положеннях.

Т р о п і т к а (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» ударити об підлогу всією ступнею лівої ноги перед правою;

на «і» легко підстрибнути на низьких півпальцях правої ноги, ледве піднімаючи трохи зігнуту в коліні ліву ногу;

на «два» легко тупнути лівою ногою і швидко вдарити правою поряд з лівою. Кожний удар робити на одну шістнадцяту;

на «і» легко підскочити на низьких півпальцях лівої ноги, трохи піднімаючи праву ногу, зігнуту в коліні.

«Тропітку» можна виконувати однією ногою в один і той самий бік.

На «раз» легко тупнути правою ногою поряд з лівою. Кожний удар робити на одну шістнадцяту;

на «і» легко підскочити на лівій нозі, трохи піднімаючи праву;

на «два-і» — те, що й на «раз-і».

Руки можуть бути в різних положеннях.

К р о к з п р и с т у к о м (жіночий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — невеличкий крок правою ногою вперед, поставити її, пристукнувши, на всю ступню;

на «і» ліву ногу приставити до правої на півпальцях.

Руки схрестити на грудях, корпус повертати то праворуч, то ліворуч.

В а р і а н т к р о к у з п р и с т у к о м.

На «раз» — невеликий крок на півпальцях правої ноги;

на «і» ліву ногу приставити до правої, пристукнувши нею.

О с н о в н и й к р о к т р о п о т я н к и (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Під час виконання руху коліна не згинати.

На «раз» першого такту — невеликий крок правою ногою праворуч;

на «і» приставити ліву ногу до правої, поставивши її на всю ступню;

на «два» — знову крок правою ногою праворуч;

на «і» різко піднятися на низьких півпальцях правої ноги і поставити її на всю ступню. Одночасно ліву трохи відірвати від підлоги.

На «раз» другого такту поставити ліву ногу на підлогу.

На «і» різко піднятися на низьких півпальцях лівої ноги. Одночасно праву трохи відірвати від підлоги.

На кожну чверть похитувати головою то праворуч, то ліворуч. Корпус має бути стрункий, руки закладені за спину або за пройми кептара. Рух загалом пружний.

В а р і а н т о с н о в н о г о к р о к у т р о п о т я н к и (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз», ступаючи правою ногою вперед, корпус повернути праворуч;

на «і» на правій нозі різко піднятися на низькі півпальці і поставити її на всю ступню;

на «два-і» — те, що й на «раз-і», тільки рух починають з лівої ноги.

Дубони (чоловічі).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок вперед лівою ногою, трохи зігнутою в коліні;

на «і» — удар-мазок підошвою правої ноги біля носка лівої. Коліно зігнути і спрямувати ліворуч. Вага корпусу — на лівій нозі;

на «два» — невеличкий підскік з рухом вперед на лівій нозі, праву в цей час вивернути коліном праворуч, підйом не витягувати;

на «і» поставити праву ногу біля лівої ззаду в третю позицію.

Руки — див. положення 11, 12 та ін.

Крок на одну ногу (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Під час виконання руху корпус прямий або нахилений вперед.

На «раз» — крок вперед трохи зігнутою в коліні лівою ногою. Поставити її на підлогу, акцентуючи, на всю ступню;

на «і» каблуком правої ноги ударити біля лівої і вивести її перед собою із зігнутим коліном;

на «два» — підскік вперед на лівій нозі, праву в цей час ще більше зігнути в коліні (підібгати);

на «і» праву ногу поставити на півпальці ззаду лівої.

Цей крок виконується також з другої ноги.

Руки — див. положення 11, 12 та ін.

Чесанка (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Під час виконання руху коліна не згинаються.

На затакт «і» праву ногу винести трохи вперед;

на «раз» праву ногу поставити на низькі півпальці на попереднє місце. Одночасно ліву ногу винести трохи вперед і т. д.

Крок робиться на місці або з просуванням вперед.

Корпус ледь нахилити вперед або лишити прямим.

Руки — див. положення 10, 11, 14 та ін.

Пристук (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконується так, як і «перемінний крок», тільки виконавець пристукує сильніше ногами по підлозі, акцентуючи кожне друге «і».

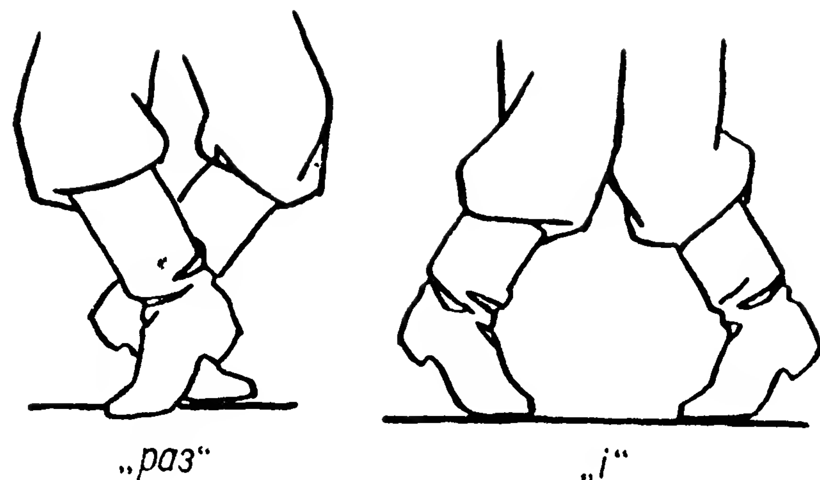


Рис. 80

С т у к а л о ч к а (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» двічі вдарити правою ногою об підлогу, одночасно підняти ліву, трохи зігнуту в коліні;

на «і» легко поставити ліву ногу, а праву відірвати від підлоги. Потім зробити все спочатку.

Руки можуть бути в різних положеннях.

Н о ж и ч к и н а д в і н о г и (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг. Ноги в колінах трохи зігнуті.

На «раз» з легенького підскоку схрестити ноги і поставити їх на півпальці виворітно, праву ногу попереду лівої;

на «і» з легенького підскоку поставити обидві ноги на півпальці в другу невиворітну позицію. Коліна звести докупи;

на «два» — те, що й на «раз», тільки ліву ногу поставити попереду правої;

на «і» — те, що й на попереднє «і» (рис. 80).

Руки — див. положення 10, 11 та ін.

П е р ш и й в а р і а н т н о ж и ч к і в (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг. Ноги в колінах трохи зігнуті.

На «раз» легенько стрибнути на лівій нозі і поставити її на півпальці, п'ятку повернути трохи вперед. Одночасно праву ногу поставити на півпальці навхрест лівої ноги попереду виворітно;

на «і» легенько стрибнути на лівій нозі і поставити її на півпальці невиворітно. Одночасно праву ногу поставити на півпальці праворуч в другу невиворітну позицію;

на «два» — те, що й на «раз», тільки праву ногу поставити ззаду лівої;

на «і» — те, що й на попереднє «і».

На «раз-і-два-і» другого такту — те, що й на «раз-і-два-і» першого такту, тільки рух починати з лівої ноги, підстрибуючи весь час на правій.

Д р у г и й в а р і а н т н о ж и ч к і в (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг. Ноги в колінах злегка зігнуті.

На «раз» з легенького підскоку поставити обидві ноги на півпальці в другу невиворітну позицію. Коліна звести докупи;

на «і» з легкого підскоку поставити обидві ноги на каблуки в другу позицію. Носки підняти вгору і вивернути в сторони. Коліна витягнути.

З а к а р п а т с ь к а д р і б у ш к а (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту праву ногу поставити перед лівою навхрест на всю ступню, на лівій зробити маленький підскік;

на «і» — невеликий підскік на лівій нозі, праву відірвати від підлоги і підняти;

на «два» — підскік на правій нозі, ліву залишити поряд з правою в повітрі, ліве коліно трохи зігнути.

На другий такт — те, що й на перший, але з іншої ноги.

Під час виконання руху роблять невеликі повороти головою праворуч і ліворуч так, щоб на кінець кожного такту вона стояла прямо. Корпус злегка похитується.

В а р і а н т з а к а р п а т с ь к о ї д р і б у ш к и (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту поставити праву ногу попереду лівої навхрест;

на «і» підскочити на лівій нозі;

на «два» перескочити на праву ногу;

на «і» підскочити на правій нозі.

На другий такт виконати «потрійний притуп».

П е р е с т у п а н н я з п і д с к о к о м п р а в о р у ч (спільне для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» поставити праву ногу попереду лівої навхрест;

на «і» підскочити на лівій нозі;

на «два» перескочити на праву ногу;

на «і» підскочити на правій нозі.

На другий такт виконати три перескоки з лівої ноги на праву.

В а р і а н т д р і б у ш к и з п о т р і й н и м п р и т у п о м (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — перша позиція ніг, руки — на талії.

На «раз» першого такту — крок лівою ногою вперед праворуч. Корпус нахилити трохи вперед, повернувшись на 45° праворуч;

на «і» поставити праву ногу до лівої;

на «два» переступити на ліву ногу, корпус випрямити;

на «і» — пауза.

На «раз-і-два-і» другого такту — те, що й на «раз-і-два-і» першого такту, але з іншої ноги.

На «раз» третього такту з легкого стрибка опуститися в другу позицію, злегка зігнувши ноги. Руки розвести в сторони:

на «два» підскочити на лівій нозі, одночасно піднявши праву, зігнуту в коліні ногу, повертаючи коліно праворуч, й ударити правою рукою по внутрішній стороні правої халяви.

На четвертий такт — «потрійний притуп».

Каблучок з потрійним притупом (жіночий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» першого такту злегка присісти за шостою позицією;

на «раз» — невеликий підскік на правій нозі, опуститися на ліву, коліно трохи зігнуте, одночасно праву винести вперед на каблук;

на «і» — пауза;

на «два» — невеликий підскік на лівій нозі, опуститися на праву, коліно трохи зігнуте. Одночасно ліву ногу винести вперед на каблук;

на «і» — пауза.

На другий такт виконується «потрійний притуп».

Дрібушка з синкопованими ритмами (спільна для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту тупнути правою ногою;

на «і» — невеликий підскік на лівій нозі, одночасно вдарити об підлогу каблуком правої ноги;

на «два» опустити праву ногу на всю ступню з ударом об підлогу;

на «і» тупнути лівою ногою попереду правої.

На «раз» другого такту — пауза;

на «і» тупнути правою ногою, ставлячи її поряд з лівою;

на «два» тупнути лівою ногою, ставлячи її поряд з правою;

на «і» — пауза.

Хлопавки (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту перестрибнути на праву ногу праворуч;

на «і» ліву ногу підставити до правої;

на «два» — крок правою ногою вперед праворуч, ліву підтягнути до неї над підлогою, трохи зігнувши в коліні;

на «і» сплеснути в долоні.

На «раз» другого такту — крок правою ногою вперед праворуч, ліву ногу, зігнуту в коліні, підняти невисоко вгору;

на «і» сплеснути в долоні;

на «два» — те, що й на «раз»;

на «і» сплеснути в долоні.

На третій такт — «потрійний притуп».

Увесь рух виконується на легких підскоках.

Збойка з поворотом корпусу (чоловіча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки опущені вниз, кисті стиснуті в кулаки.

На «раз» першого такту прослизнути вперед на півпальцях лівої ноги, повертаючи п'ятку праворуч. Ліву руку підняти і зігнути перед корпусом на рівні грудей, лікоть направити вперед. Праве плече ледь повернути вперед;

на «і» злегка стукнути каблуком правої ноги біля носка лівої, поставивши її поряд;

на «два» ледь ковзнути на півпальцях лівої ноги, ставлячи ступню у вихідне положення. Руки перевести так само, як і на «раз», але ліворуч. Вперед повертається ліве плече;

на «і» злегка стукнути каблуком правої ноги, поставивши її поряд з лівою у шосту позицію.

На «раз» другого такту — те, що й на «раз» першого такту;

на «і» переступити на всю ступню правої ноги, ліву злегка піднести над підлогою, руки поступово перевести на талію;

на «два» тупнути лівою ногою, поставивши її поряд з правою у шосту позицію. Руки покласти на стегна;

на «і» — пауза.

Далі все спочатку.

Дрібний крок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — крок правою ногою вперед з легким ударом півпальцями об підлогу;

На «і» — крок лівою ногою вперед з легким ударом пальцями об підлогу;

на «два-і» — те, що й на «раз-і».

На «раз» другого такту — крок правою ногою вперед;

на «і» — пауза;

на «два» — стрибок на місці на півпальцях обох ніг;

на «і» — пауза.

Перескоки з вистукуванням і переступанням (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — перша позиція ніг. Ноги трохи зігнуті. Руки в другій позиції або ж на талії.

На «раз» першого такту опуститися з невеликого підскоку на низькі півпальці правої ноги, ліву відокремити від підлоги;

на «і» стукнути ступнею лівої ноги, ставлячи її поряд з ступнею правої;

на «два-і» — те, що й на «раз-і», але вже з правої ноги.

На «раз» другого такту з акцентом переступити на низькі півпальці правої ноги, ліву відокремити від підлоги;

на «і» з акцентом переступити на низькі півпальці лівої ноги, праву відокремити від підлоги;

на «два» з акцентом поставити праву ногу на низькі півпальці, ліву відокремити від підлоги;

на «і» стукнути ступнею лівої ноги, ставлячи її поряд з ступнею правої.

Потім рух повторюється спочатку, але вже з другої ноги. Виконуючи цей рух, танцюрист може просуватися вперед, назад, ліворуч або праворуч.

Оплеск з притупом (чоловічий).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» першого такту сплеснути в долоні перед корпусом на рівні грудей;

на «два» підняти трохи праву ногу, зігнувши її в коліні;

на «раз» другого такту притупнути правою ногою разом з лівою і широко розвести руки в сторони;

на «два» — пауза.

Переступання з ударом каблуками об підлогу (спільне для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки на талії.

На затакт «і» праву ногу ледь відокремити від підлоги;

на «раз» праву ногу з ударом каблуком поставити на підлогу і зразу ж трохи підняти, ледь зігнувши в коліні;

на «і» праву ногу поставити на підлогу біля лівої, ліву трохи відокремити від підлоги;

на «два-і» — те, що й на «раз-і», але рух починають з іншої ноги.

Дрібушка і крок з перехрещуванням ніг (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту пристукнути обома ногами об підлогу;

на «і» підстрибнути на правій нозі, ліву, злегка зігнувши в коліні, відірвати від підлоги;

на «два» приставити ліву ногу до правої;

на «і» — пауза.

На «раз» другого такту — крок лівою ногою праворуч, перехрещуючи спереду праву ногу;

на «і» праву ногу відірвати від підлоги;

на «два» — підскік на лівій нозі;

на «і» — пауза.

На «раз» третього такту пристукнути правою ногою;

на «і» пристукнути лівою ногою;

на «два» пристукнути правою ногою;

на «і» пристукнути лівою ногою.

На четвертий такт повторюється те, що й на перший такт. Виконуючи рух третього і четвертого такту, можна зробити повний оберт через праве плече.

Тинки

Малий тинок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг, права нога попереду.

На затакт «і» злегка присісти на ліву ногу, піднімаючи невисоко вперед праву, вільну в коліні;

на «раз» перескочити на праву ногу вперед, коліно злегка зігнути. В момент перескоку права нога трохи відводиться праворуч, описуючи в повітрі невелику дугу. Ліва нога невисоко піднімається вперед, коліно вільне, підйом витягнутий, але не напружений;

на «і» ступити лівою ногою на півпальці попереду і навхрест правої ноги;

на «два» поставити праву ногу позаду лівої на всю ступню, злегка згинаючи її в коліні. Ліву ногу підняти невисоко вперед.

Так само рух виконується з другої ноги (рис. 81).

Руки — див. положення 1, 2, 3 та ін.

Середній тинок (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

Виконується так само, як і «малий тинок», але в повітрі описують дугу і роблять значно ширші підскоки з ноги на ногу.

Великий тинок (чоловічий).

Виконується так само, як і попередні «тинки», але в повітрі описують дугу і роблять з ноги на ногу дуже широкий підскік, начебто перестрибують тин (звідси походить назва руху).

Низький тинок (див. «Присядки»).

Припадання з великим тинком в повороті (чоловіче).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» першого такту — різкий крок правою ногою вперед навхрест лівої ноги на всю ступню, легенько присідаючи. Корпус круто повернути правим плечем вперед і нахилити до правої ноги, голову нахилити вперед. Ліву ногу відірвати ззаду від підлоги, зігнути в коліні;

на «два» опуститися на всю ступню лівої ноги, поставивши її позаду правої, легенько присідаючи на неї. Праву ногу підняти вперед, зігнути в коліні. Корпус різко випрямити;

на «і», сильно відштовхнувшись, зробити поворот у повітрі праворуч. Під час стрибка за правою ногою високо підняти ліву, зігнуту в коліні. Коліна спрямувати вперед.

На «раз» другого такту закінчити «повний оберт» обличчям до глядача й опуститись на праву ногу, трохи присідаючи. Ліву ногу залишити в повітрі, зігнуте коліно спрямувати вперед. Корпус випрямити;

на «і» переступити на півпальці лівої ноги, поставивши її перед правою, носок спрямувати вперед, коліно вільне. Праву ногу трохи відірвати від підлоги;

на «два» переступити на всю ступню правої ноги на місці ззаду лівої. Коліно вільне. Корпус випрямити і повернути лівим плечем до глядача.

Далі рух продовжувати з лівої ноги, з повним обертом ліворуч під час виконання «тинка».

Припадаючи на праву ногу, праву руку опустити вперед, ліву покласти на талію. Виконуючи «тинок», праву руку підняти в третю позицію і відвести, а ліву залишити на талії або, припадаючи, ліву руку покласти на потилицю, а праву на талію. Виконуючи «тинок», обидві руки підняти догори і притримувати ними ззаду шапку, лікті закруглити. Починаючи рух з лівої ноги, змінити відповідно напрямок рук.

Своєрідний відтінок цьому рухові надає контрастне положення корпусу: під час припадання корпус сильно нахиляється вперед; під час виконання «тинка» в повороті корпус випрямляється (рис. 82 а, б).

Тинок з винесенням ноги на каблук (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг. Права нога попереду.

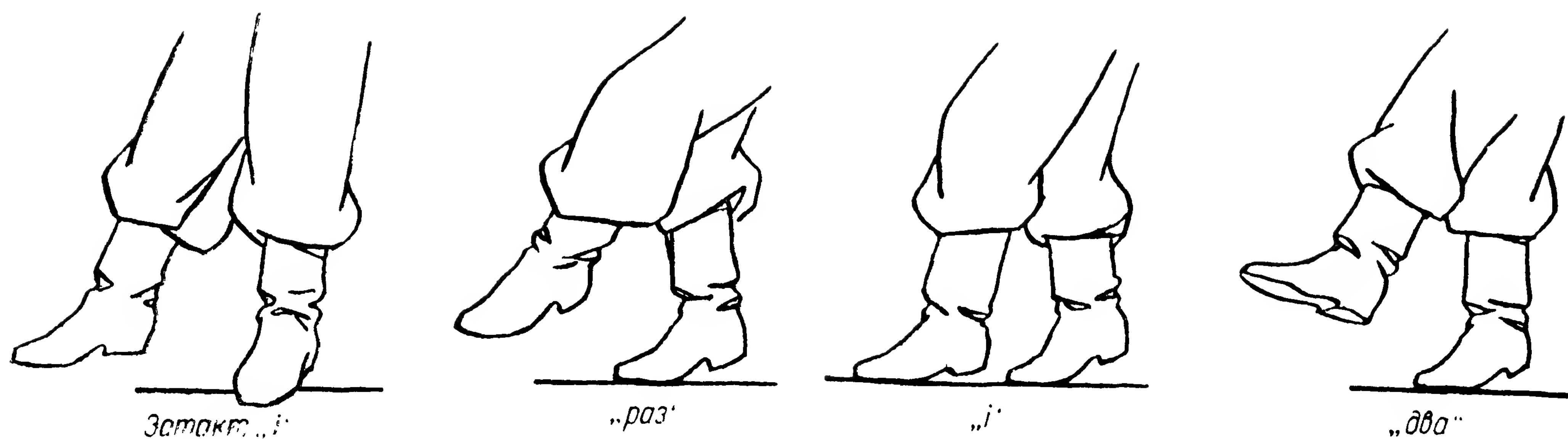


Рис. 81

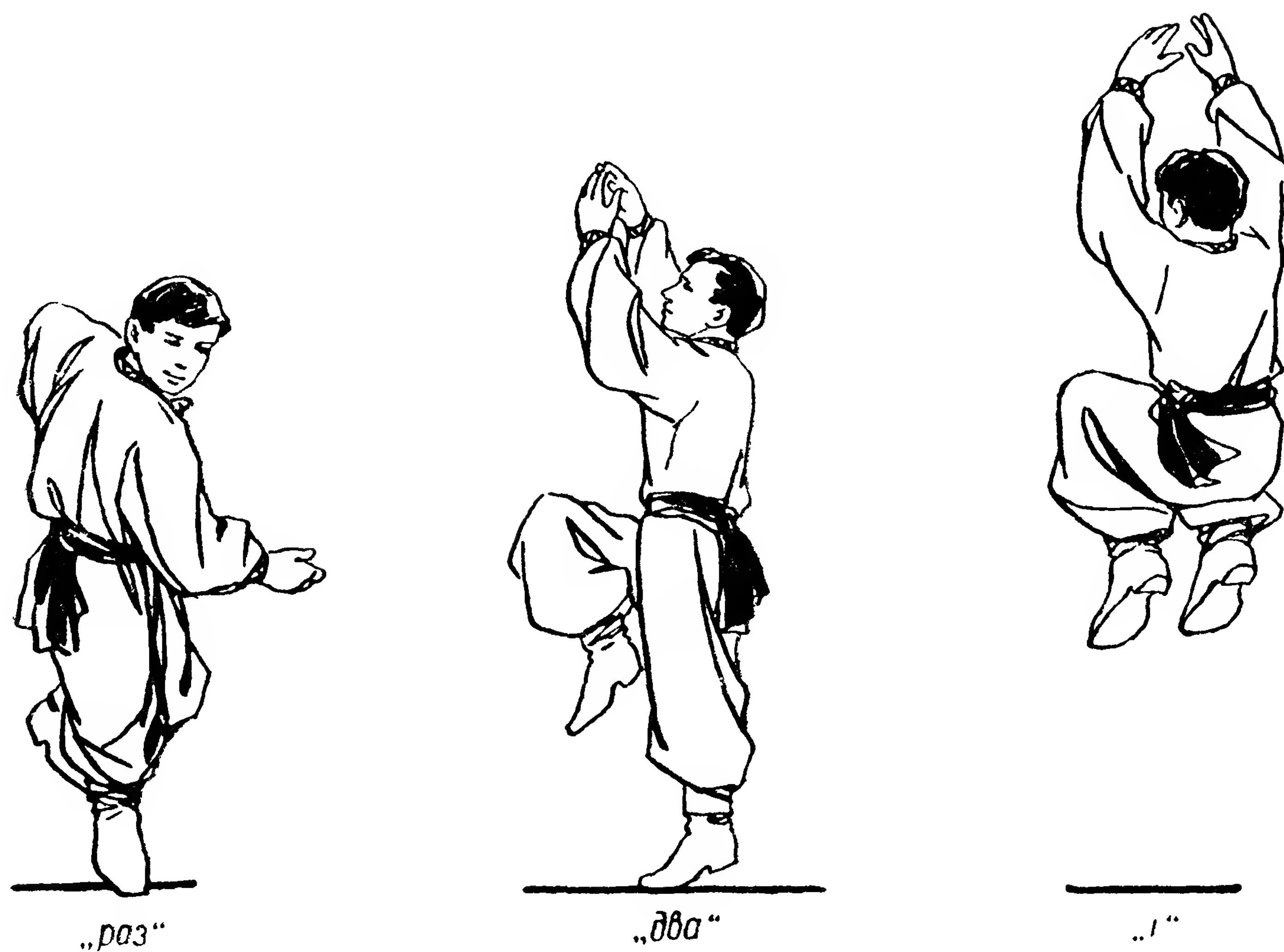


Рис. 82а

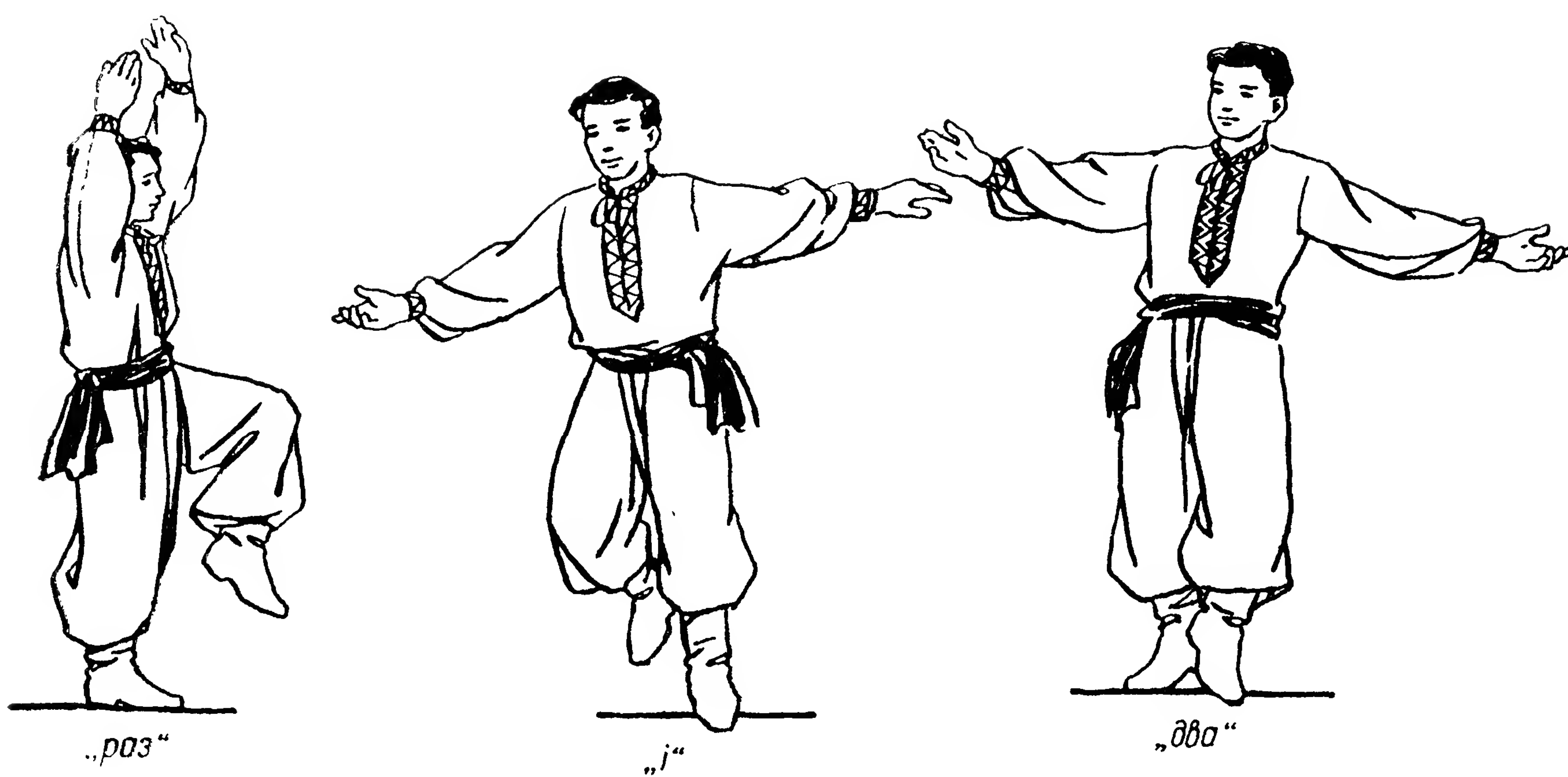


Рис. 82б

На затакт «і» праву ногу відокремити від підлоги і винести праворуч приблизно на чверть кола, ліву зігнути в коліні;

на «раз» перескочити на праву ногу, ліву випрямити і відокремити від підлоги, перевівши попереду правої, біля її кісточки;

на «і» ліву ногу опустити на каблук попереду правої, а праву, залишаючи на місці, відокремити від підлоги. Обидві ноги злегка зігнуті, вага тіла — на лівій;

на «два» праву напівзігнуту ногу з ударом поставити на півпальці позаду лівої, ніби підбиваючи її вгору;

на «і» повторити лівою ногою рухи, що виконувалися правою на затакт.

Далі все спочатку.

Голубці

Низький голубець (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою вперед всією ступнею, злегка присідаючи; носок спрямований вперед. Ліву ногу підняти ліворуч, коліно й підйом вільні;

на «і», підскочивши на правій нозі, легко підбити нею в повітрі ліву, яка відскакує трохи вище в сторону. Удар робиться внутрішньою стороною ступні об ступню, коліна вільні;

на «два» опуститися з підскоку на всю ступню правої ноги, злегка присідаючи. Ліва нога залишається піднятою вбік;

на «і» — пауза.

Так само рух виконується з другої ноги. Голова трохи повертається в сторону піднятої ноги, корпус злегка нахиляється у протилежному напрямку (рис. 83).

Руки — див. положення 2, 3, 21 та ін.

Низький голубець з потрійним притупом (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На перший такт — те, що й у попередньому русі.

На другий такт — «потрійний притуп», який починають з лівої ноги.

Високий голубець[1] (чоловічий).

Вихідне положення — перша, третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — невеликий крок лівою ногою вперед на всю ступню, трохи присідаючи, і з неї почати стрибок. Праву ногу, витягнуту в коліні та підйомі, різко підняти праворуч на 90°. Корпус трохи нахилити ліворуч, голову тримати піднятою і повернути до правого плеча, в сторону піднятої ноги;

на «і», сильно відштовхнувшись, зігнути обидві ноги в повітрі і, підтягнувши стопу лівої ноги до піднятої правої, вдарити підошвою об підошву.

---

[1] «Високий голубець» має другий варіант, в якому вдаряють не підошвами, а каблуками. В цьому варіанті виворітність у момент стрибка може бути меншою, тобто коліна випрямлені.

Зігнуті коліна спрямувати вбік. Корпус нахилити ліворуч, голову тримати в тому ж положенні;

на «два» із стрибка опуститися на всю ступню лівої ноги, злегка присідаючи. Праву ногу, різко розгинаючи в коліні, ще вище викинути в сторону.

Корпус і голова положення не міняють.

Далі рух починають з другої ноги. Відповідно корпус трохи нахиляється праворуч, голова повертається до лівого плеча. Коли голубець виконується з правої ноги, слід розкрити ліву руку через першу позицію в другу, кисть спрямувати долонею вперед і трохи догори, лікоть закруглити, праву руку покласти на талію. Коли голубець виконується з лівої ноги, міняється напрямок руху рук (рис. 84).

Низький голубець з великим тинком у повороті на 180° (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» трохи присісти на всю ступню лівої ноги, одночасно підняти невисоко від підлоги праву ногу праворуч, коліно і підйом витягнути, але не напружувати. Корпус сильно нахилити вперед, голову нахилити до лівого плеча і повернути праворуч. Руки трохи розвести в сторони. На другу шістнадцяту злегка підстрибнути на лівій нозі, підбити лівою ногою праву, вдаряючи внутрішньою стороною стопи.

На «раз» першого такту із стрибка опуститись на всю ступню лівої ноги, трохи присідаючи. Праву ногу відкинути праворуч невисоко від підлоги, коліно і підйом тримати вільно. Корпус також нахилити вперед, голову лишити в тому ж положенні. Руки опустити, ніби схрестивши їх у зап'ястях;

на «і» — боковий широкий крок правою ногою праворуч на всю ступню, коліно вільне. Ліву ногу, зігнуту в коліні, відірвати від підлоги і підтягти ззаду до правої ноги. Корпус нахилити вперед;

на «два» опуститись на всю ступню лівої ноги і поставити її позаду навхрест правої, трохи присідаючи. Праву ногу, зігнуту в коліні, підняти;

на «і» сильно відштовхнутись і зробити високий стрибок, під час якого повернутися в повітрі праворуч на півоберта. Стрибаючи за правою ногою, високо підняти вперед ліву ногу, зігнуту в коліні. Корпус випрямити. Праву руку підняти догори в третю позицію, ліву покласти на талію. Голову повернути до лівого плеча.

На «раз» другого такту з стрибка опуститися спиною до глядача на всю ступню правої ноги, злегка присідаючи. Ліву ногу різко розігнути в коліні і витягнути в сторону на 90°. Корпус підтягти і трохи нахилити праворуч, голову повернути до лівого плеча. Праву руку з третьої позиції перевести в другу, ліва рука знаходиться на талії;

на «і» — широкий боковий крок лівою ногою ліворуч (залишаючись спиною до глядача). Права нога, трохи зігнута в коліні, відривається від підлоги і ззаду підтягується до лівої ноги;

на «два» права нога опускається на всю ступню ззаду навхрест лівої, коліно трохи зігнуто. Ліва нога невисоко піднімається ліворуч. Корпус

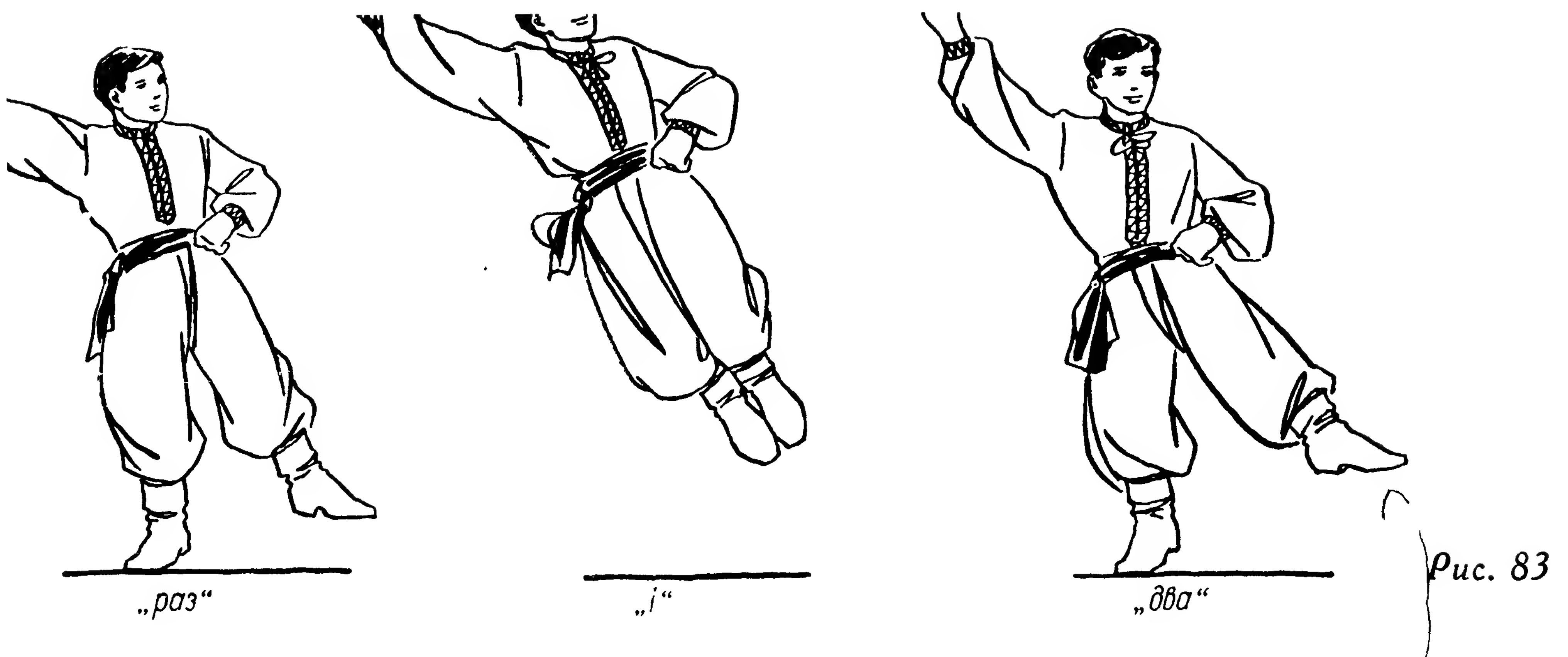


Рис. 83

нахиляється вперед і праворуч, голова повертається до лівого плеча. Руки опускаються вперед і трохи розводяться в сторони;

на затакт «і» — повторення руху з другої ноги.

У цьому рухові важливий контраст — «низький голубець» з нахилом корпусу вперед і «високий тинок» з піднятим корпусом.

Крок з голубцем (галоп) (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» піднятися на низькі півпальці обох ніг;

на «раз» праву ногу відвести праворуч і поставити на низькі півпальці, коліна трохи зігнути;

на «і» лівою ногою з невеличкого підскоку підбити праву ногу, вдаряючи каблуком об каблук, і опуститися на низькі півпальці лівої ноги на місце правої, яку слід злегка відкинути праворуч;

на «два» — боковий крок правою ногою праворуч, як на «раз»;

на «і» лівою ногою підбити праву ногу, як на попереднє «і».

Крок робиться з правої ноги праворуч, з лівої — ліворуч, з просуванням по прямій лінії і по колу.

Руки — див. положення 3 та ін.

Підбивка (чоловіча).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» з невеличкого стрибка опуститися на праву ногу вперед праворуч, коліно правої ноги зігнути. Одночасно ліву ногу трохи відвести назад, зігнувши її в коліні. Корпус нахилити до правої ноги;

на «два» перестрибнути на ліву ногу, підбивши нею праву, випрямлену в коліні. Праву ногу винести вперед трохи праворуч. Корпус відхилити назад.

Руки — див. положення 1, 3 та ін.

Малі стрибки

Підскоки з поворотом (парний рух).

Вихідне положення — третя позиція ніг, у хлопця ліва, а в дівчини права нога попереду.

На «раз» хлопець робить невеликий підскік на правій нозі з поворотом праворуч.

Дівчина робить невеликий підскік на лівій нозі також з поворотом праворуч;

на «і» хлопець переступає на ліву ногу з поворотом праворуч (переступаючи з ноги на ногу, треба робити невеликий підскік);

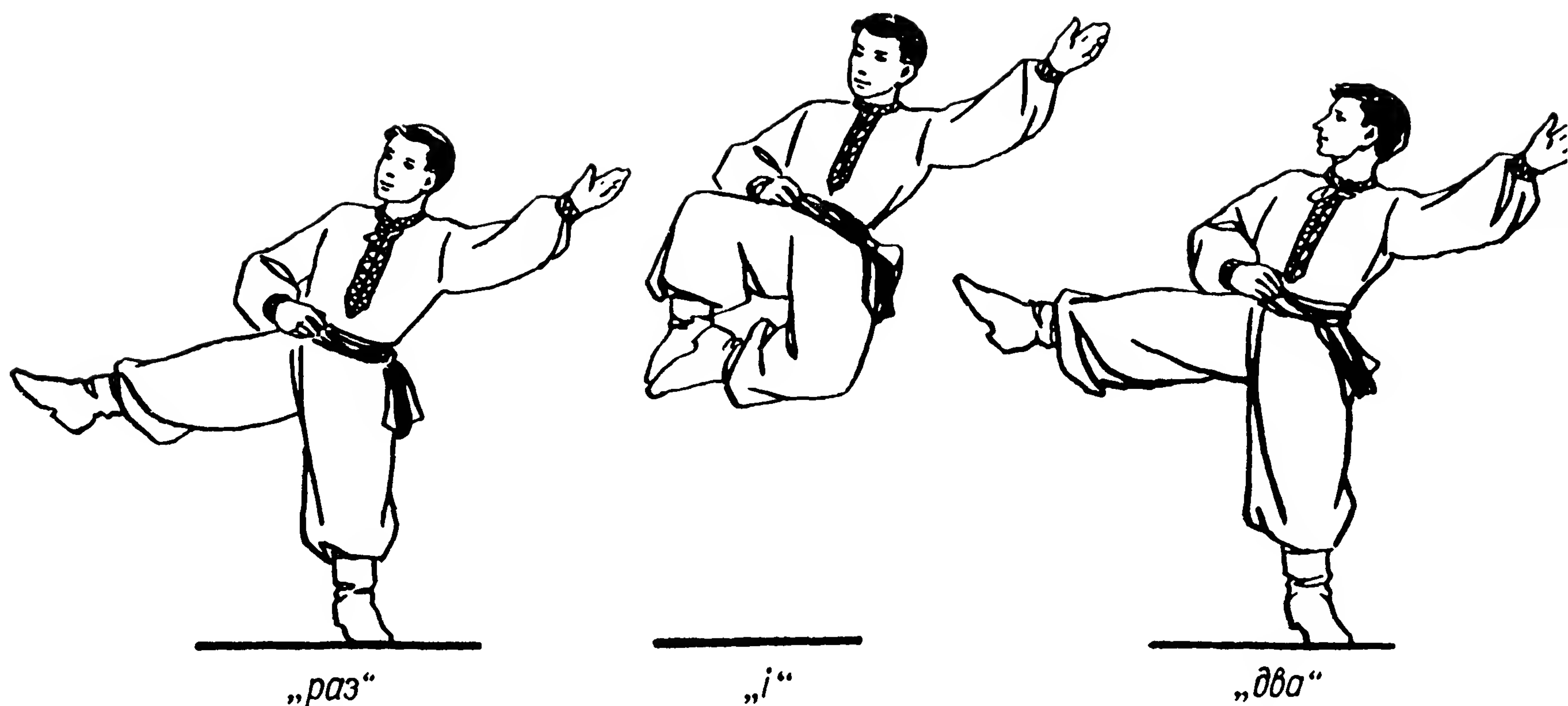


Рис. 84

на «два» хлопець переступає на праву ногу з поворотом праворуч, одночасно зігнуту в коліні ліву ногу виносить назад;

на «і» — пауза.

Далі рух починається з іншої ноги.

Підскоки з відставлянням ноги на п'ятку (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз»— підскік на лівій нозі, праву поставити на п'ятку вперед;

на «і» — знову підскік на лівій нозі, праву підняти перед собою поряд з лівою на 45°, коліно зігнути;

на «два» перескочити на праву ногу, ліву ногу підняти в повітря поряд з правою на 45°, коліно зігнути;

на «і» — пауза.

Далі все спочатку, але з іншої ноги.

Варіант підскоку з відставлянням ноги на п'ятку (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — підскік на лівій нозі, праву поставити на п'ятку;

на «і» — знову підскік на лівій нозі, праву підняти на 45°, коліно зігнути;

на «два» поставити обидві ноги за шостою позицією;

на «і» — пауза.

На «раз» другого такту перескочити на ліву ногу;

на «два» приставити праву ногу до лівої.

Підскік з обертом (жіночий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і», злегка присівши на обох ногах, підстрибнути на правій нозі. Одночасно ліву ногу, зігнувши в коліні, відірвати від підлоги і повернутися праворуч на 180°;

на «раз» — притуп лівою ногою;

на «і» — притуп правою ногою;

на «два» — притуп лівою ногою;

на «і» — пауза.

На другий такт рух починається з лівої ноги, причому поворот робиться праворуч.

Так само рух виконується з другої ноги.

6 238

К р о к - п і д с к і к (жіночий).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На затакт «і» трохи присісти за третьою позицією;

на «раз» — невеликий стрибок вперед, ніби перестрибуючи через низьку перешкоду, з поворотом корпусу праворуч на 180°, а ліву ногу, зігнуту в коліні, відкинути невисоко назад;

на «і» — пауза.

на «два» перескочити на ліву ногу, повернувши корпус праворуч на 180°, а праву, зігнуту в коліні, відкинути назад;

на «і» — пауза.

Так само рух виконується з другої ноги.

В а р і а н т к р о к у - п і д с к о к у з о п у с к а н н я м н а к о л і н о (жіночий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і» злегка присісти на обох ногах;

на «раз» злегка підстрибнути на правій нозі в правий бік, одночасно ліву ногу, зігнуту в коліні, відкинути назад і опустити на носок п'ятою догори;

на «і» — пауза;

на «два» — опуститися на ліве коліно. Корпус прямий, голова нахилена вниз. Обидві руки знаходяться на правому коліні.

Так само рух виконується з другої ноги.

О б е р т у с т р и б к у (чоловічий).

Вихідне положення — перша позиція ніг, руки опущені вниз.

На «раз» першого такту — крок вперед правою ногою. Одночасно корпус повернути на 180° і стати спиною до центру сцени. Вагу тіла перенести на праву ногу, ліва, витягнута в коліні, залишається на носку;

на «два» простягти ліву ногу, відірвавши її від підлоги, різко винести в повітрі вперед на висоту 45°, підскочивши на ній. Одночасно повернутися на 180° через праве плече і стати на лівій нозі обличчям до центру сцени. Права нога, зігнута в коліні, відокремлена від підлоги, знаходиться біля кісточки лівої. Руки опущені вниз.

На «раз» другого такту праву ногу з ударом всією стопою об підлогу поставити позаду лівої, в третю позицію. Корпус повернути лівим плечем до центру сцени;

на «два» ліву ногу, ледь відірвавши від підлоги, з ударом поставити на підлогу в третю позицію попереду. Руки, стиснуті в кулаки, покласти на талію. Голову повернути до дівчини.

О б е р т з п і д б и в а н н я м н о г и (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — третя позиція ніг, руки розведені в сторони — друга позиція.

На затакт «і» відірвати праву ногу невисоко від підлоги;

на «раз» опустити праву ногу з легким ударом об підлогу. Коліно злегка зігнути, корпус трохи нахилити вперед;

на «і» ліва нога різко виноситься вперед на півпальці. Коліно пряме.

Права нога невисоко відривається від підлоги;

на «два-і» — те, що й на «раз-і».

Рух виконується в повороті праворуч і ліворуч.

Варіант стрибка із згинанням ноги в коліні (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки розведені в сторони на рівні плечей.

На «раз» першого такту злегка підскочити на лівій нозі, одночасно піднявши зігнуту в коліні праву. Ступня правої ноги біля коліна лівої. Коліно правої ноги повернуте ліворуч;

на «два» злегка підскочити на лівій нозі, коліно правої відвести праворуч.

На «раз» другого такту злегка підскочити на лівій нозі, коліно правої повернути ліворуч;

на «два» — те, що й на «два» першого такту.

На «раз» третього такту злегка підскочити на лівій нозі;

на «і» ударити ступнею правої ноги об підлогу поряд з лівою;

на «два» підскочити на лівій нозі, одночасно піднявши зігнуту в коліні праву. Коліно спрямоване вперед;

на «і» вдарити ступнею правої ноги об підлогу поряд з лівою.

На «раз-і-два» четвертого такту — те, що й на «раз-і-два» третього;

на «і» — пауза.

Далі рух повторюється з другої ноги.

Стрибок з ударом по халяві (чоловічий), вид дрібушки.

Вихідне положення — перша позиція ніг. Руки розведені в сторони на рівні плечей.

На затакт «і», злегка присідаючи на обох ногах, зробити маленький стрибок;

на «раз» опуститися на всю ступню обох ніг за першою позицією, злегка присідаючи;

на «і» підскочити на лівій нозі, одночасно піднімаючи зігнуту праву ногу трохи праворуч, і вдарити правою рукою по внутрішній стороні халяви правого чобота;

на «два» опуститися на всю ступню обох ніг за першою позицією, злегка присідаючи;

на «і» підскочити на правій нозі, одночасно піднімаючи зігнуту ліву ногу в коліні ліворуч, і вдарити лівою рукою по внутрішній стороні халяви лівого чобота.

Стрибок із згинанням ноги в коліні (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки розведені в сторони на рівні плечей.

На «раз» першого такту з легкого стрибка опуститися на всю ступню лівої ноги, праву ногу, зігнуту в коліні, підняти вперед;

на «два» повторити те, що й на «раз»;

на «і» вдарити правою ногою об підлогу поряд з лівою.

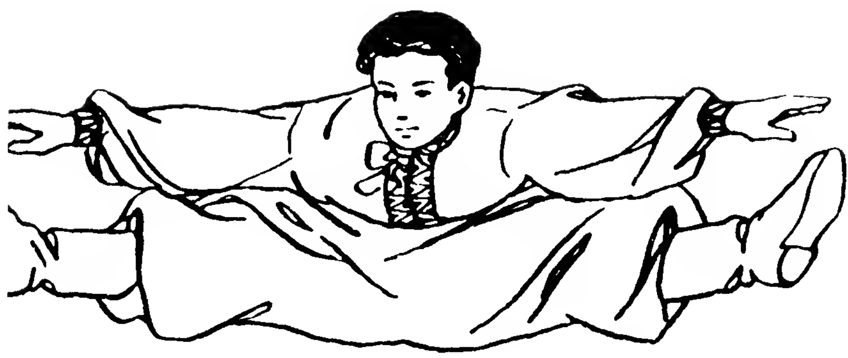


Рис. 85



Рис. 86

На «раз» другого такту перестрибнути на праву ногу, ліву зігнути в коліні і підняти вперед;

на «і» вдарити лівою ногою об підлогу поряд з правою;

на «два» підстрибнути на правій нозі, ліву зігнути в коліні, підняти вперед;

на «і» вдарити лівою ногою об підлогу поряд з правою.

Стрибок з відставлянням і перехрещуванням ніг (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки — на талії.

На «раз» з легкого підскоку опуститися на ліву ногу, праву ногу відвести праворуч, поставивши її на носок паралельно до ступні лівої. Руки розведені в сторони на рівні плечей, долонями вгору;

на «два» підскочити на лівій нозі, витягнуту праву перенести навхрест перед лівою ногою, поставивши її на півпальці. Кисті рук повернути долонями вниз.

Варіант стрибка з перехрещуванням ніг (спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» стрибнути на праву ногу, поставивши її навхрест з лівою, корпус повернути ліворуч на 180°. Ліву ногу, зігнуту в коліні, відвести назад;

на «і» вдарити носком лівої ноги позаду правої, поставивши її навхрест з правою ногою;

на «два» підскочити на правій нозі, повернувшись у повітрі ліворуч на 180°. Ліву ногу, трохи зігнуту в коліні, підняти;

на «і» поставити ліву ногу ліворуч на каблук.

На «раз» другого такту — стрибок на ліву ногу ліворуч, опускаючись на неї і трохи зігнувши її в коліні. Праву також трохи зігнути і підняти;

на «і» вдарити правою ногою об підлогу, ставлячи її поряд з лівою. Ліву ногу випрямити в коліні;

на «два» підстрибнути на лівій нозі, опускаючись на трохи зігнуту ногу. Праву, злегка зігнуту в коліні, підняти;

на «і» вдарити правою ногою об підлогу, ставлячи її поряд з лівою. Ліву ногу випрямити в коліні.

Третій такт — «потрійний притуп».

Вертушка (жіноча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки ледь відведені в сторони, в руках — стрічки.



Рис. 87



Рис. 88

На «раз» першого такту піднятися на високі півпальці і зробити легкий стрибок, повертаючись на 90°;

на «два» — легкий стрибок з поворотом на 90°.

На «раз» другого такту — стрибок на низькі півпальці обох ніг, закінчуючи повний оберт;

на «два» — пауза.

Великі стрибки

Р о з т я ж к а в п о в і т р і (чоловіча).

Вихідне положення — перша, третя або шоста позиція ніг.

На «раз» з ледь помітної «простої присядки», з силою відштовхнувшись, високо підстрибнути;

на «два» різко, ривком відвести ноги, витягнуті в колінах з невитягнутим підйомом, в сторони. Долонями розведених у сторони рук зверху вдарити по носках, направлених догори. Корпус, допомагаючи рухові, сильно нахиляється вперед.

На «раз» наступного такту опуститися на півпальці обох ніг, трохи присідаючи (рис. 85).

Щ у п а к (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Принцип виконання такий же, як і «розтяжки в повітрі».

На «раз» з легенької «присядки» рвучко відштовхнутися від підлоги обома ногами;

на «два» швидко винести вперед стулені докупи обидві ноги. Коліна і підйом ніг витягнуті. Долонями рук дістати носки ніг. Корпус сильно нахилений вперед.

На «раз» наступного такту опуститися на півпальці обох ніг, трохи присідаючи (рис. 86).

К і л ь ц е (чоловіче).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконується так само, як і «щупак», тільки ноги, зігнуті в колінах, піднімаються назад. Корпус сильно згинається в талії і відхиляється до правого або лівого плеча. З стрибка опуститися в напівприсядку за шостою позицією (рис. 87).

Я с т р у б (чоловічий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» з легенької «простої присядки» рвучко відштовхнутися обома ногами в повітря;

на «два» якомога більше підігнути в повітрі ноги з широко розведеними в сторони колінами і звести підошвами.

Руки розведені в сторони, корпус нахилений вперед. Поза ніби імітує політ яструба (рис. 88).

Варіант яструба — див. «Оберти».

Стрибки з перехрещуванням ніг (чоловічі).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту стрибок на ліву ногу праворуч, поставивши її навхрест попереду правої ноги. Праву ногу, зігнуту в коліні, ледь відвести назад, голову повернути праворуч;

на «два» — стрибок на праву ногу праворуч. Ліву ногу, зігнуту в коліні, високо підняти вперед;

на «і», відштовхнувшись обома ногами, високо підскочити, підхопивши ноги (коліна і ступні разом), голову повернути до центру кола.

На «раз» другого такту опуститись із стрибка на півпальці обох ніг, коліна ледь зігнути;

на «два» — пауза.

Стрибок на коліно (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою ліворуч навхрест попереду лівої ноги, відштовхнутись у повітря ліворуч, одночасно відвести ліву ногу ліворуч за рухом стрибка;

на «два» з стрибка опуститися на праве коліно, а ліву ногу, зігнуту в коліні, залишити на всій ступні на підлозі попереду правої. Вагу корпусу розподілити на обидві ноги;

на «і» піднятись у вихідне положення.

Руки — див. положення 19 та ін.

Стрибок з підігнутими ногами (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг. Руки опущені вниз.

На «раз» невеликий стрибок правою ногою вперед;

на «і» великий стрибок вгору, причому обидві ноги в повітрі зігнуті в колінах й підібгані. Руки підняті вгору, кисті стиснуті в кулаки. Корпус перегнутий, наскільки це можливо, в талії назад;

на «два» опуститися на півпальці обох ніг;

на «і» повернути корпус через праве плече.

Те ж саме виконується в протилежному напрямку.

Стрибок-присядка (чоловічий).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» — крок лівою ногою ліворуч, одночасно правою ногою зробити змах і стрибнути, повертаючи корпус ліворуч на 180°. Під час стрибка підігнути в повітрі ноги, коліна розвести в сторони, п'ятки разом;

на «два» глибоко присісти на півпальці обох ніг, коліна розвести в сторони, п'ятки разом.

Потім все спочатку.

Присядки

Проста присядка (чоловіча).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» — з невеличкого підскоку рвучко опуститися вниз на півпальці обох ніг. Каблуки тримати разом, а носки й коліна розвести в сторони;

на «два» з невеликим підскоком трохи піднятися з глибокого присідання, залишивши всю вагу корпусу на лівій нозі, а праву, сильно зігнуту в коліні, виворітно підняти вперед, доводячи стопу до коліна лівої ноги. Коліно правої ноги повернути праворуч, підйом витягнути, але не напружувати. Корпус прямий, погляд направлений прямо перед собою (рис. 89).

Руки — див. положення 2 та ін.

Варіант простої присядки — гайдук (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» з невеличкого стрибка зробити глибоке присідання на півпальці обох ніг (коліна і ступні разом);

на «два» з невеличкого підскоку ледь піднятися на півпальці лівої ноги. Одночасно праву ногу, злегка зігнуту в коліні, трохи підняти ліворуч навхрест попереду правої ноги, голову повернути ліворуч.

Далі рух повторюється з другої ноги. Корпус прямий, плечі трохи відведені назад.

Варіант гайдука (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» з невеличкого стрибка опуститися в повне присідання на півпальці обох ніг (коліна і ступні разом);

на «два» з невеликим підскоком піднятися на півпальцях лівої ноги, одночасно праву ногу, злегка зігнувши в коліні, підняти ліворуч навхрест попереду лівої ноги, голову повернути ліворуч.

Присядка з почерговим винесенням ноги навхрест другої (чоловіча).

Виконується як «проста присядка» з почерговим витягуванням ноги навхрест перед другою. Хлопець, витягуючи праву ногу ліворуч, спрямовує погляд ліворуч, витягуючи ліву ногу праворуч, спрямовує погляд праворуч.

Бокова присядка з підніманням ноги в сторону (чоловіча).

На «раз» те, що й у «простій присядці»;

на «два» рвучко і невисоко піднятися з глибокого присідання і трохи підстрибнути на низькі півпальці лівої ноги, коліно зігнути. Праву ногу підняти невисоко праворуч, коліно і підйом вільні. Корпус прямий або трохи відхилений в лівий бік. Погляд спрямований на носок відведеної в сторону ноги. Ліва рука відводиться ліворуч на рівні лівого плеча, права рука лежить на талії.

З початком наступного такту рух починається з другої ноги. Напрямок корпусу і рук відповідно змінюється; цей рух можна виконувати лише з однієї ноги (рис. 90).

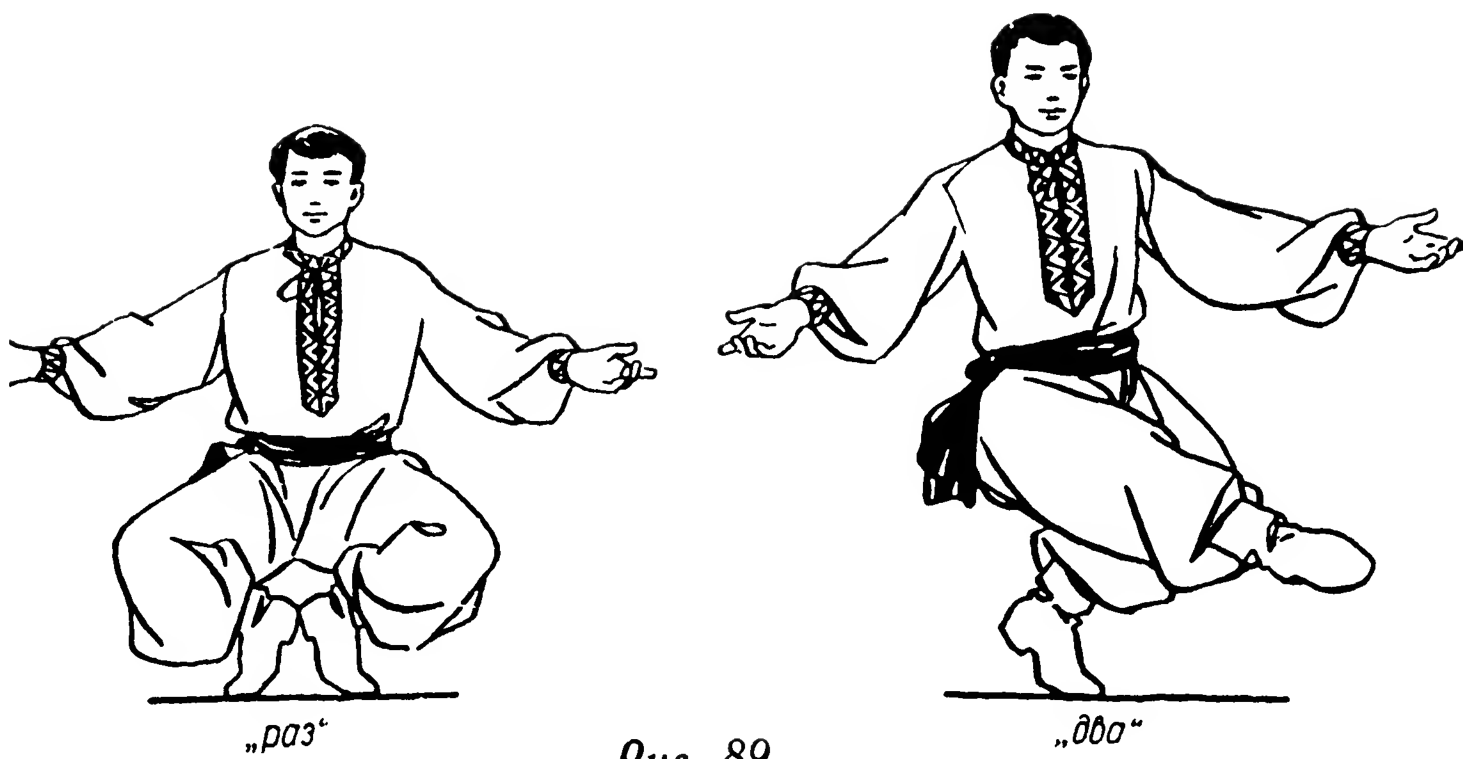


Рис. 89

Присядка з стрибком (чоловіча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту невеликий стрибок на місці, потім трохи присісти на ступнях обох ніг (ноги за шостою позицією, коліна разом), приготувавшись до високого стрибка;

на «два» підскочити якомога вище вгору, підібгавши ноги (коліна і ступні разом).

На «раз» другого такту опуститися із стрибка в глибоке присідання на півпальці обох ніг за шостою позицією;

на «два» з невеличкого підскоку піднятися на півпальці лівої ноги. Одночасно праву ногу, ледь зігнуту в коліні, підняти високо вперед.

Руки — див. положення 22 та ін.

Присядка з просуванням у сторону (чоловіча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту з невеличкого підскоку з просуванням праворуч опуститися в глибоке присідання на півпальці обох ніг (коліна і ступні разом);

на «два» з невеличкого підскоку трохи піднятися на півпальцях правої ноги. Одночасно ліву ногу, ледь зігнуту в коліні, трохи підняти вперед.

На «раз» другого такту стрибок на ліву ногу праворуч. Праву ногу різко підняти від коліна назад, голову повернути праворуч;

на «два» стрибок на праву ногу праворуч, ліву ногу, ледь зігнуту в коліні, трохи підняти вперед, голову повернути до центру кола.

Далі рух робиться з тієї ж ноги і в той же бік.

Цю «присядку» можна виконувати і в інший бік.

Присядка з ударом рукою об підлогу з потрійним притупом (чоловіча).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На затакт «і», зробивши підскік на лівій нозі, одночасно праву ногу із зігнутим і відведеним вбік коліном підвести до кісточки лівої, позаду неї. Руки опущені.

На «раз» першого такту з підскоку опуститися в присідання на ліву ногу. Праву ногу, випрямивши в коліні, відвести назад. Корпус нахилити вперед. Права рука описує коло знизу назад і вгору, немовби замахуючись батогом;

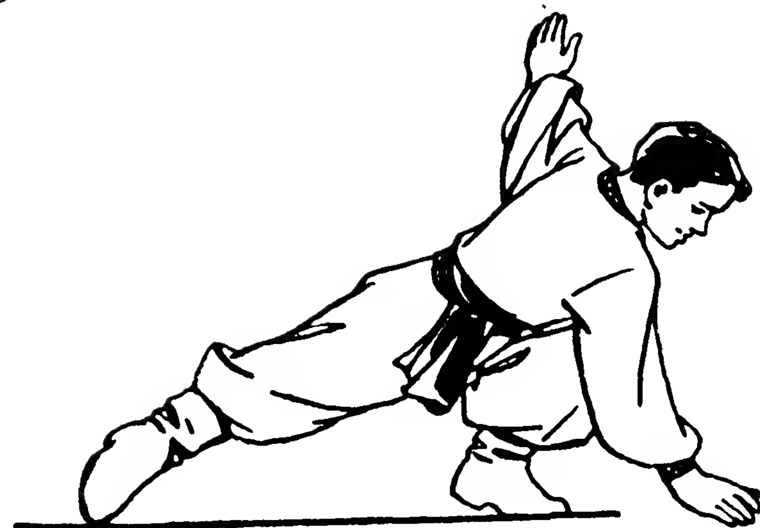
на «два» випрямити корпус, праву ногу підтягти і поставити впритул позаду лівої ноги.

на «раз-і-два» другого такту притупнути (рис. 91).



1-й такт: „два"

Рис. 90



1-й такт: „два"

Рис. 91

Проста присядка і свердлок (чоловічі).

Вихідне положення — друга позиція ніг.

На перший такт виконати «просту присядку з винесенням правої ноги вперед».

На другий такт — «свердлок».

Дубовий лист (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту каблуком правої ноги ковзним ударом ударити об підлогу поряд з лівою і, зігнувши її в коліні, винести вперед;

на «два», легенько підскочивши на лівій нозі, всією ступнею правої притупнути поряд з лівою.

На «раз» другого такту, тримаючи всю вагу корпусу на трохи зігнутій лівій нозі, підошвою правої ковзнути по підлозі вперед;

на «два», розгинаючи в коліні ліву ногу, правою ковзнути по підлозі назад і поставити її на півпальці ззаду лівої ноги.

На «раз-два» третього такту — те, що й на «раз-два» другого такту.

На «раз» четвертого такту опуститися правим коліном на підлогу; ліва, зігнута в коліні, залишається на місці. Одночасно, нахиляючи корпус вперед, ударити долонею правої руки об підлогу перед собою;

на «два» швидко піднятися на обидві ноги, ступні ніг разом, корпус прямий. Праву руку підняти вгору, долонею від себе. Ліву руку відвести в сторону.

На «раз» п'ятого такту з легенького стрибка опуститися в глибоке присідання на обидві ноги. Корпус прямий;

на «два» легенький підскік на лівій нозі, розгинаючи її в коліні, випрямитися, а праву ногу із зігнутим і відведеним праворуч коліном підняти перед собою так, щоб каблук її був біля лівого коліна.

На «раз-і-два» шостого такту — три притупи правою ногою об підлогу поряд з лівою;

на «і» — пауза.

Виконуючи рух, учасники танцю стоять у колі обличчям до центру, руки знаходяться на плечах одне в одного.

Гайдук-круч (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» з легенького підскоку зробити глибоке присідання. З'єднавши коліна, направити їх ліворуч;

на «два» трохи піднятись і, залишаючись на півпальцях, направити коліна ніг праворуч.





Рис. 92



Рис. 93

Руки кладуть на плечі одне одному. Коли ж цей рух виконується одним виконавцем, то руки розводяться, і рухати їх слід у бік, протилежний рухові колін: коли коліна направлені ліворуч, то обидві руки — праворуч і, навпаки, коли коліна — праворуч, то руки — ліворуч (рис. 92).

Низький тинок (чоловічий).

Виконується так само, як «малий тинок», але хлопець весь час знаходиться в глибокому присіданні.

Бігунець на присядці (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг (на півпальцях).

Рух виконується на напівприсядці, коліна разом.

На «раз» ступити вперед правою ногою;

на «і» ступити вперед лівою ногою і т. д.

Корпус прямий або нахилений праворуч чи ліворуч (рис. 93).

Руки — див. положення 2, 3 та ін.

Розтяжка внизу (чоловіча).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» з легенького підскоку різко опуститись у глибоке присідання, коліна і носки повернути в сторони, а каблуки звести докупи;

на «два», невисоко піднімаючись з глибокого присідання, просковзнути на каблуках у широку другу позицію, коліна витягнути, носки підняти вгору. Корпус прямий.

Руки розвести в сторони (рис. 94).

Присядка з винесенням ніг вперед на каблуки і розведенням їх у сторони на каблуки (чоловіча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Руки покласти на талію.

На «раз» першого такту після невеличкого стрибка опуститися в глибоке присідання на низькі півпальці і коліна розвести в сторони;

на «два» піднятися з присідання і різко просковзнути обома ногами вперед, поставити їх на каблуки, носки підняти вгору. Руки розвести в сторони.

На «раз» другого такту — те, що й на «раз» першого такту;

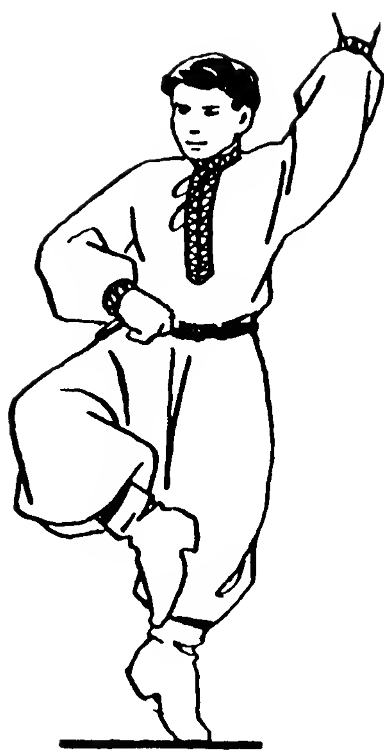
на «два» піднятися з присідання і просковзнути по підлозі ступнями обох ніг в сторони, поставивши їх на каблуки. Ноги широко розставити, носки підняти вверх. Руки також широко розвести в сторони.

Проста присядка і розтяжка на одну ногу в сторону (чоловіча).

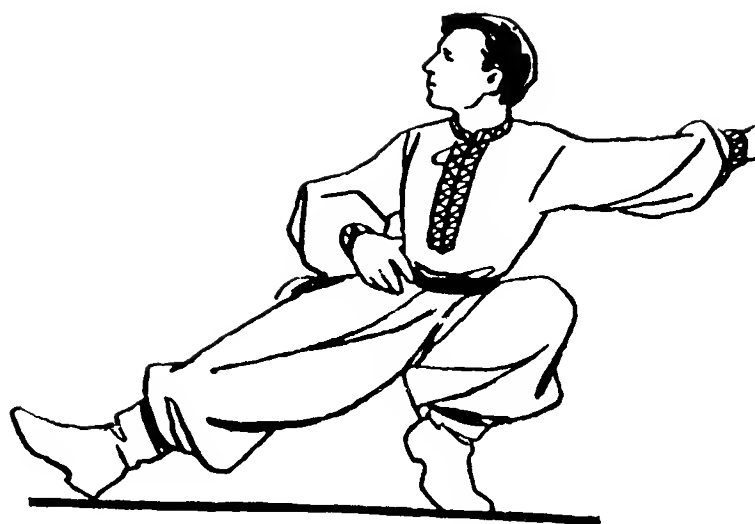
Вихідне положення — шоста позиція ніг.



Рис. 94



1-й такт: „два"



2-й такт: „раз"

Рис. 95

На «раз» першого такту опуститись у глибоке присідання. Руки в другій позиції;

на «два» легенько підскочити на лівій нозі, поставити її на півпальці, праву ногу винести перед собою. Коліно повернути праворуч. Праву руку відводити над собою в праву сторону, а ліву — перед собою в ліву.

На «раз» другого такту праву ногу поставити з півпальців на каблук і, вирівнюючи її в коліні, витягнути праворуч, перенісши на неї вагу корпусу. Корпус трохи повернути праворуч, погляд так само спрямувати праворуч;

на «два» — пауза (рис. 95).

П р и с я д к а з у д а р о м п о х а л я в і (чоловіча).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту — «проста присядка»;

на «два» з підскоку трохи піднятися на праву ногу, зігнуту в коліні, ліву винести вперед прямо перед собою і вдарити кистю правої руки по халяві. Ліву руку вільно відвести в сторону.

Далі виконується те, що робилось в попередньому такті, тільки рух починають з іншої ноги і руки.

При виконанні «присядки» корпус прямий. При ударі кистю руки по халяві корпус повертають в бік піднятої ноги (рис. 96).

П р и с я д к а з у д а р о м п о п і д о ш в і (чоловіча).

Виконується все те, що робилося в рухові «присядка з ударом по халяві», але ударяють рукою по підошві (рис. 97).

П р и с я д к а з в и х и л я с о м і у д а р о м п о х а л я в і (чоловіча).

Вихідне положення — перша позиція ніг.

На «раз» першого такту — «проста присядка»; руки відведені в сторони;

на «два», трохи піднявшись на лівій нозі, праву поставити праворуч від себе на носок, повернувши її каблуком догори, коліно зігнути і повернути до підлоги. Погляд спрямований на каблук правої ноги.

На «раз» другого такту знову «проста присядка». Права рука відводиться ліворуч на рівні грудей. Ліва рука залишається в початковому положенні;

на «два» трохи підстрибнути на лівій нозі, відкидаючи праву широко в сторону, коліна і підйом витягнути. Кистю правої руки вдарити по халяві правої ноги. Погляд спрямований на праву ногу.

На наступні два такти рух виконується з другої ноги (рис. 98).

П о в з у н е ц ь (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз», трохи підскочивши, але не піднімаючись з глибокого присідання, перескочити на півпальці лівої ноги. Права піднімається вперед, випрямляючись у коліні; підйом витягнутий, але не напружений;

на «два», не піднімаючись з глибокого присідання, перескочити на півпальці правої ноги. Ліва піднімається вперед, випрямляючись у коліні; підйом витягнутий (рис. 99).

Руки — див. положення 2 та ін.

Варіант повзунця (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Зігнувши ноги в колінах, спертися правою рукою на підлогу, перенісши на неї основну вагу корпусу. Ліву руку із згорнутою кистю або із сокиркою підняти вверх. Знаходячись у такому положенні, на кожну вісімку по черзі викидати вгору перед собою ноги (рис. 100).

Мітелочка (чоловіча).

Вихідне положення — глибоке присідання за шостою позицією.

На «раз», не піднімаючись з глибокого присідання, зробити правою ногою крок вперед на півпальці. Вага тіла переноситься на праву ногу;

на «і» ліва нога ковзним рухом внутрішньої сторони стопи по підлозі описує півколо, починаючи трохи ззаду і прослизаючи збоку вперед; коліно зігнуте і звернуте вперед;

на «два», не піднімаючись з глибокого присідання, переступити на півпальці лівої ноги, поставивши її перед правою і роблячи ніби крок вперед. Вага тіла переноситься на ліву ногу;

на «і» права нога ковзним рухом внутрішньої сторони стопи по підлозі описує півколо, починаючи трохи ззаду і прослизаючи збоку вперед; коліно злегка зігнуте і спрямоване вперед, корпус і голову тримати прямо.

Руки — див. положення 2, 3 та ін. (рис. 101).

Підсічка (чоловіча).

Рух виконується на одній нозі на глибокому присіданні. Другою ногою описати коло, підсікаючи попереду опорну ногу. У момент підсікання упертися долонями обох рук в підлогу, а ліву ногу відірвати від підлоги.

Під час глибокого присідання на півпальцях лівої ноги коліна й носок спрямовані вперед. Права нога відведена праворуч і торкається підлоги внутрішньою стороною ступні, коліно вільне або злегка зігнуте. Корпус дуже нахилений вперед. Долоні обох рук упираються в підлогу на відстані плечей.

Починаючи з ковзного руху каблука по підлозі, висунути праву ногу вперед; носок підняти вгору. Щоб дати змогу нозі описати півколо перед собою, відривати по черзі праву, потім ліву руку від підлоги і, пересуваючи ногу, опускати долоні на підлогу. Далі відсунути праву ногу назад ковзним рухом зовнішньої сторони ступні по підлозі і на сильну долю такту підбити ліву ногу попереду. В цей момент міцно упертися долонями в підлогу, переносячи вагу тіла на руки. Права нога рівномірно описує коло, ніде не затримуючись. Після підсікання ліва нога опускається на підлогу на півпальці, а права ковзним рухом носка по підлозі переводиться назад праворуч, закінчуючи повне коло (рис. 102).



Рис. 96







Рис. 97





Рис. 98



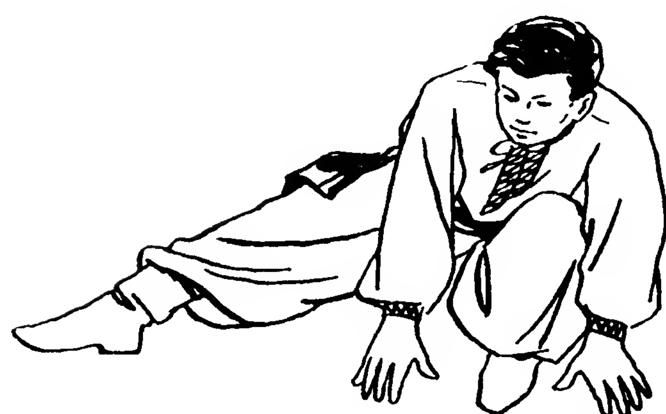
Рис. 99



Рис. 100



Рис. 101



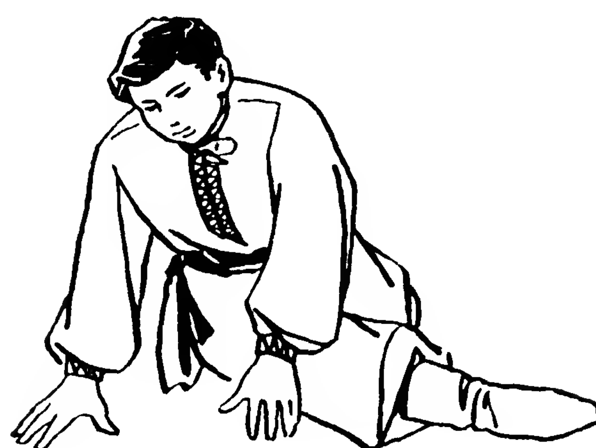




Рис. 102



Рис. 103

М л и н о к (чоловічий).

Глибоко присідаючи на півпальцях правої ноги (можна і лівої), коліно і носок направити вперед. Грудьми обпертися об праве коліно. Ліву ногу витягнути назад так, щоб вона утворювала одну лінію з корпусом (ногу можна вивести не назад, а вбік). Відштовхуючись руками від підлоги, швидко крутитися на одній нозі; якщо опорною є права, крутитися слід за рухом годинникової стрілки, коли ж ліва, то навпаки, проти руху годинникової стрілки. Відштовхуватись від підлоги можна одночасно обома руками, а також по черзі: то правою, то лівою (рис. 103, 104).

К у б а р и к (чоловічий).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз» першого такту опуститися в повне присідання по шостій позиції, ноги разом, коліна зімкнуті. Не розгинаючись, перекотитись по підлозі ліворуч, починаючи рух з маленького кроку лівою ногою та переставляючи руки;

на «і» закінчити один перекат на 360°;

на «два» зробити другий перекат на 360°;

на «і» — присідання.

На «раз» другого такту сплеснути руками;

на «і» — пауза;

на «два» виставити підскоком праву ногу на каблук, ліву руку відвести вгору, праву покласти на талію;

на «і» — пауза.

П р и с я д к а з в и н е с е н н я м н о г и н а з а д (чоловіча).

Вихідне положення — повне присідання на лівій нозі з винесеною вперед на підлогу рівною правою ногою.

На затакт «і», трохи підвівшись з присідання, стрибнути в напрямку лівих куліс;

на «раз» опуститись у повне присідання на півпальці обох ніг. Корпус і голову нахилити низько вперед. Праву руку покласти на талію;

на «два», не підводячись з присядки, виконати стрибок з обох ніг у напрямку лівих куліс і відразу ж, падаючи на півпальці лівої ноги, праву випростовуючи в коліні, різко винести назад і залишити позаду носком на підлозі.

Праву руку відвести назад паралельно правій нозі. Корпус— майже в горизонтальному положенні. Голова повернена обличчям вниз.

Цей рух виконується також у правий бік, при цьому виноситься назад ліва нога.

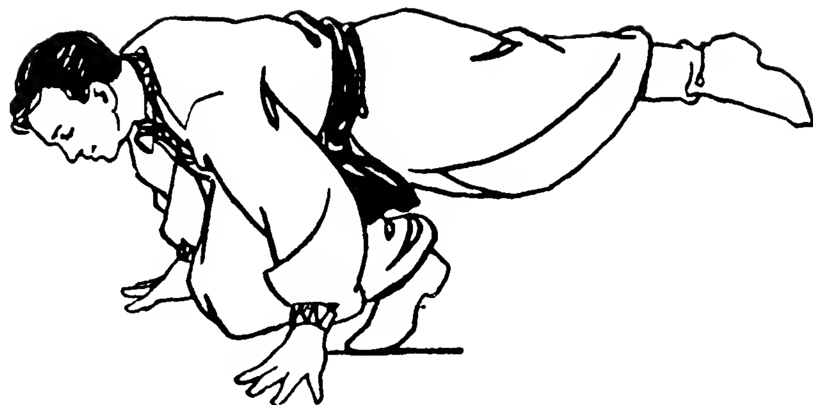


Рис. 104



Рис. 105

П р и с я д к а з о б е р т о м (чоловіча).

Виконується так само, як «проста присядка», але на «два», піднімаючись, трохи підстрибнути на правій нозі, якщо повертатись ліворуч, і, навпаки,— на лівій, якщо повертатись праворуч, і так до повного оберту.

З а к л а д к а (чоловіча).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» глибоко присісти, вагу корпусу перенести на праву ногу, яка стоїть на півпальцях, коліно правої направлено ліворуч. Зовнішня сторона стопи лівої ноги лежить на підлозі попереду правої, коліно відведено в лівий бік і нахилено до підлоги. Корпус трохи повернутий ліворуч;

на «два» — те, що й на «раз», тільки з іншої ноги і в інший бік (рис. 105).

Руки — див. положення 2 та ін.

В а р і а н т з а к л а д к и (чоловічий).

На «раз» — те, що й на «раз» у попередньому русі;

на «два» ліву ногу поставити на всю ступню, залишивши її попереду правої і перенісши на неї вагу корпусу.

Коліно лівої ноги направити в правий бік.

Праву ногу зовнішньою стороною стопи поставити позаду лівої. Коліно спрямоване в праву сторону.

П е р е п л и н ь (чоловічий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» — крок правою ногою ліворуч навхрест попереду лівої ноги. Корпус трохи нахилений ліворуч;

на «і» — невеликий крок лівою ногою ліворуч. Корпус вирівнюється;

на «два» праву ногу занести назад ліворуч на півпальці, коліно випрямити. Ліву ногу різко зігнути в коліні, вагу корпусу залишити на лівій нозі, корпус нахилити до лівого коліна. Погляд спрямований перед собою;

на «і» приставити ліву ногу до правої в шосту позицію, вирівнявши корпус.

«Г а р б у з», «к о л о б о к», «т у р и» — ці рухи описані в наступному розділі.

Оберти

О б е р т а с (жіночий).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На затакт «і» при повороті праворуч зробити легенький стрибок на лівій нозі. Праву закинути назад, коліно її зігнути і відвести праворуч;

на «раз» повернутися на 180° і поставити праву ногу позаду себе на підлогу, перенісши на неї вагу корпусу;

на «і-два» переступити лівою і правою ногами, довершивши повний оберт. Потім зробити все спочатку.

Руки — див. положення 7 та ін.

Г о л у б е ц ь і в и х и л я с в о б е р т і (жіночий).

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» першого такту — крок правою ногою вперед. Одночасно ліву руку покласти на талію, а праву відвести в сторону;

на «два», повернувшись на 180°, виконати «голубець» ліворуч.

На «раз» другого такту, продовжуючи оберт, стати на всю ступню лівої ноги, трошки зігнувши її в коліні. Праву ногу закинути назад за ліву на носок, піднявши каблук вгору. Руки схрещуються на грудях;

на «два» довершити оберт на 360°, поставивши праву ногу на каблук. Розташування ніг має бути таким: права на каблуці спереду, а ліва поставлена ззаду на всю ступню і трохи зігнута в коліні. Вага корпусу — на лівій нозі.

Н и з ь к а п о г а р е н к а (парний оберт).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконавці стоять обличчям одне до одного. Хлопець обома руками тримає дівчину за талію, а дівчина кладе руки хлопцеві на плечі або на талію.

На «раз» праві ноги поставити так, щоб вони майже торкалися одна одної внутрішніми сторонами ступні (виворітно);

на «і» лівими ногами зробити крок вперед;

на «два» переступити правими ногами на місці ліворуч, повернувшись на 180°;

на «і», повертаючись ще більше, знову зробити крок лівими ногами, завершуючи оберт.

«Погаренку» низьку можна виконувати і ліворуч.

С е р е д н я п о г а р е н к а (парний оберт).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконавці стоять обличчям одне до одного. Хлопець правою рукою тримає дівчину за талію. Права рука дівчини знаходиться на лівому плечі хлопця. Лівою рукою хлопець підтримує правий лікоть дівчини, а дівчина лівою рукою підтримує правий лікоть хлопця.

На «раз» зробити правими ногами крок вперед так, щоб виконавці були справа одне від одного;

на «і» підтягнути ліві ноги до правих і швидко повернутися на півпальцях правих ніг;

на «два-і» — те, що й на «раз-і», і завершити оберт на 360°.

При поворотах голову на «раз» повернути ліворуч, а на «два» — праворуч, тобто обличчям одне до одного.

В и с о к а п о г а р е н к а (парний поворот).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконавці стають обличчям одне до одного. Хлопець правою рукою тримає дівчину за талію. Права рука дівчини знаходиться на лівому плечі

хлопця. Лівою рукою хлопець підтримує правий лікоть дівчини, а дівчина лівою рукою підтримує правий лікоть хлопця.

На «раз» зробити, акцентуючи, крок вперед правими ногами так, щоб бути праворуч одне від одного. Ліві ноги відриваються від підлоги. Розпочати поворот праворуч;

на «два» підскочити на правих ногах, повертаючись ще більше праворуч;

на «і» опустити ліві ноги і поставити поряд з правими, завершивши оберт на 360°.

П і д к р и л о (парний рух).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Виконавці, які стоять у парі обличчям одне до одного, на «раз» першого такту виконують біг на місці правими ногами, ліві ноги відривають від підлоги і сильно згинають у колінах.

Хлопець нахиляє корпус вперед так, щоб дівчина була праворуч від нього, і голову підсовує під її праву руку (начебто під крило). Одночасно він кладе праву руку дівчині на талію, а вона ліву руку кладе на зап'ястя правої руки хлопця. З'єднані руки (права рука дівчини і ліва хлопця) вони піднімають вгору; голови повертають до глядача. Корпус дівчини трохи нахилений вперед;

на «два» виконавці, не міняючи положення корпусу, рук і голови, виконують біг на місці лівою ногою, відводячи назад праву ногу, сильно зігнуту в коліні.

На «раз-два» другого такту виконавці, не міняючи положення корпусу, рук і голови, виконують по черзі два біги на місці правою і лівою ногами.

На «раз» третього такту виконавці, виконуючи біг на місці правою ногою, міняють положення корпусу і голови так: дівчина відхиляє корпус трохи назад, голову повертає до хлопця; одночасно хлопець вирівнює корпус і відхиляє його теж трохи назад, спрямовуючи погляд на дівчину. Не роз'єднуючи рук (дівчина праву, а хлопець ліву), опускають їх вниз до рівня талії, другі руки виконавці розводять широко в сторони.

На «два» третього такту, на «раз-два» четвертого такту виконавці, не міняючи положення корпусу, рук і голови, виконують три біги на місці по черзі лівою, правою і лівою ногами.

Іноді цей рух виконується в оберті.

Т у р и (чоловічі).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

Допомагаючи руками, розведеними широко в сторони, на невеликих стрибках на півпальцях обох ніг виконавці роблять повні оберти на місці на кожну чверть такту.

Голову з початку оберта тримати в одному положенні, погляд спрямувати в одну точку. Потім різко закінчити повний оберт головою і завершити оберт корпусу на 360°.

Т у р и н а п р и с я д ц і (чоловічі).

Вихідне положення — друга позиція ніг.

Виконуються «тури на присядці» так само, як і «тури», тільки виконавець весь час глибоко присідає.

Ноги на півпальцях за першою позицією, коліна розведені в сторони.

Колобок (чоловічий) (оберт ліворуч).

На «раз», глибоко присідаючи, перенести вагу корпусу на ліву ногу й ліву руку, почавши поворот ліворуч. Праву ногу відірвати від підлоги. Права рука відведена в сторону.

Погляд звернений на підлогу ліворуч;

на «два» перенести вагу корпусу на праву ногу і праву руку, зробивши майже повний оберт. Так, не розгинаючи колін, по черзі спираючись то на ліву ногу і руку, то на праву ногу і руку, виконують оберти, просуваючись по прямій лінії або по колу.

Гарбуз (чоловічий) (оберт ліворуч).

Глибоко присідаючи, вагу корпусу перенести на праву ногу, яка стоїть на підлозі на півпальцях. Ліва нога лежить стопою на підйомі правої ноги. Зігнуте коліно лівої ноги відвести ліворуч. Корпус нахилений вперед (він ніби лежить на правому коліні). Руками по черзі треба відштовхуватися від підлоги, обертаючись ліворуч. Можна відштовхуватися і обома руками разом. Бажано, щоб поштовхи були на кожну восьму такту. Змінивши положення ніг, можна обертатись і праворуч (рис. 106).

Півторак (парний).

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На «раз-і-два-і» першого такту і на «раз-і-два» другого такту виконати півтора кола будь-якої «погаренки»;

на «і» — удар ногою об підлогу, корпус нахилити, коліна трохи зігнути. Потім повторити рух у другий бік.

Яструб в оберті (чоловічий).

Вихідне положення — третя або шоста позиція ніг.

На «раз» з легенького стрибка обома ногами сильно відштовхнутись у повітря. Підігнути обидві ноги так, щоб підошви були притиснуті одна до одної, коліна повернуті в сторони. Зробити оберт праворуч або ліворуч на 360°;

на «два» в оберті розвести руки в сторони.

Потім зробити все спочатку.

Рух виконується на місці, по діагоналі і по колу.

Оберти корпусу з винесенням ноги вперед навхрест (чоловічі).

Вихідне положення — перша позиція ніг, руки на талії.



Рис. 106

На «раз» злегка ковзнути носком лівої ноги і повернути п'ятку ліворуч. Винести вперед навхрест і підняти над підлогою майже на 90° праву ногу. Праву руку на рівні грудей зігнути перед корпусом, ліву відвести на рівень грудей назад ліворуч. Корпус направити лівим плечем вперед, голову повернути назад;

на «два» ноги, корпус і голову перевести у вихідне положення, руки праворуч.

Потім рух починається спочатку, з тієї ж ноги.

Варіант оберту (чоловічий).

Вихідне положення — перша позиція ніг, руки розведені в сторони, кисті стиснуті в кулаки.

На «раз» підстрибнути, перескочивши на ліву ногу і злегка нахилившись ліворуч. Праву ногу ледь підняти над підлогою і зігнути перед лівою вперед навхрест.

На «два» — те, що й на «раз», але на другу ногу.

Одвертання (парний рух, спільний для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — виконавці стають парами, обличчям одне до одного, плечем у напрямку руху — дівчина правим, а хлопець лівим. Хлопець правою рукою тримає ліву руку дівчини. З'єднані руки підняті і відведені назад нижче рівня плечей. Вільні руки знаходяться на талії.

На перший такт хлопець з лівої, а дівчина з правої ноги виконують один раз «тинок» з просуванням вперед, ледь одвертаючись одне від одного. Одночасно вони проводять з'єднані руки внизу вперед, витягуючи їх вгору, не вище рівня плечей. Під час повороту танцюристи злегка вклоняються одне одному.

На другий такт — те, що й на перший, але рух починають з іншої ноги і з'єднані руки проводяться знизу назад, у вихідне положення.

Парні повороти (спільні для жінок і чоловіків).

Вихідне положення — хлопець і дівчина стоять обличчям одне до одного. Хлопець бере дівчину правою рукою за талію, ліву кладе їй на плече. Дівчина обидві руки кладе на плечі хлопця.

На «раз» першого такту треба праву ногу поставити перед лівою навхрест.

На «і» підскочити на лівій нозі.

На «два» перескочити на праву ногу.

На «і» підскочити на правій нозі.

На другий такт виконати «потрійний притуп».

ТАНЦІ

ХОРОВОДИ

«А МИ ПРОСО СІЯЛИ, СІЯЛИ»

Виконавці — дівчата або діти. Вони утворюють два рівних ряди або гурти, які стають обличчям один проти одного на відстані восьми—десяти кроків. Один з рядків, як зазначено на схемі, співаючи з *1-го по 2-й такти* мелодії на слова:

А ми просо сіяли, сіяли,—

«простим танцювальним кроком», починаючи рух з правої ноги, іде в напрямку до другого, що стоїть навпроти.

З 3-го такту мелодії пісні на слові:

сіяли,—

танцюристи виконують три притупи на місці, починаючи рух також з правої ноги.

Той же ряд чи гурт *з 4-го по 5-й такти* мелодії пісні на слова:
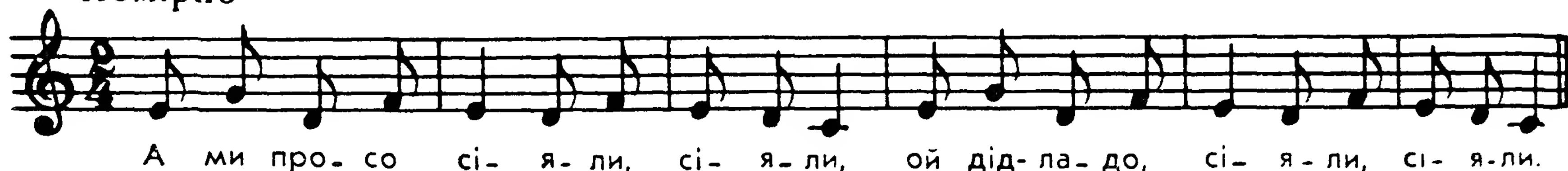
Ой дід-ладо, сіяли,—

відступає спиною назад, починаючи рух з лівої ноги.

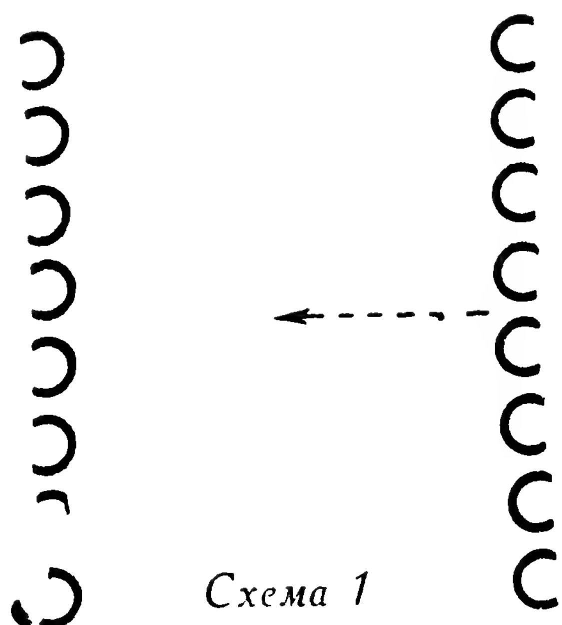
З 6-го такту пісні на слові

сіяли,—

знову виконують «потрійний притуп», починаючи рух з лівої ноги. Те ж саме робить другий ряд чи гурт, співаючи другу строфу тексту пісні. Між рядами чи гуртами відбувається своєрідний хороводний діалог.



— А ми просо сіяли, сіяли,
Ой дід-ладо, сіяли, сіяли.
— А ми просо витопчем, витопчем,
Ой дід-ладо, витопчем, витопчем.
— Та чим же вам витоптать, витоптать,
Ой дід-ладо, витоптать, витоптать?
— А ми коні випустим, випустим,
Ой дід-ладо, випустим, випустим.
— А ми коні переймем, переймем,
Ой дід-ладо, переймем, переймем.
— Та чим же вам перейнять, перейнять,
Ой дід-ладо, перейнять, перейнять?
— Ми шовковим поводом, поводом,
Ой дід-ладо, поводом, поводом.
— А ми коні викупим, викупим,
Ой дід-ладо, викупим, викупим.
— Та чим же вам викупить, викупить,
Ой дід-ладо, викупить, викупить?
— А ми дамо сто рублів, сто рублів,
Ой дід-ладо, сто рублів, сто рублів.
— Не надобно тисячі, тисячі,
Ой дід-ладо, тисячі, тисячі.
— А ми дамо дівицю, дівицю,
Ой дід-ладо, дівицю, дівицю.
— Ой того нам надобно, надобно,
Ой дід-ладо, надобно, надобно.



«МАК» (ПЕРШИЙ)

Виконавці — дівчата. Вони утворюють коло і стають обличчям до центру. Дві дівчини («маківочки»), яких учасниці виділяють заздалегідь, виламлюють з гілки патички, виходять у центр кола і сідають (схема 2).

З 1-го по 10-й такти мелодії *першої строфи* всі учасниці хороводу (за винятком тих, які сидять у центрі кола), стоячи на місці, співають:

Ой по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Оріть його так, так.

Закінчивши співати, дівчата показують «маківочкам», як ті мають орати. А саме: всі разом нахиляють корпус трохи вперед, виносячи руки перед собою. Кисті рук стискають у кулаки, вдаючи, що взяли чепіги, за які тримають плуга. Після цього вони переступають з ноги на ногу, починаючи рух з правої ноги й імітуючи ходіння за плугом. Так вони роблять вісім кроків на місці і зупиняються.

З 1-го по 10-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Сійте, ой, по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Сійте його так, так! —

усі учасниці хороводу зображають сіяння маку. Тримаючи ліві руки перед собою біля корпусу, вони трохи згинають їх у лікті, ніби підтримуючи посуд з маком. Одночасно з потрійними переступами з ноги на ногу на місці, які починаються з правої ноги, праві руки на перший притуп правих ніг опускаються в уявний посуд з маком. Кисті рук стискаються в кулаки. На другий притуп лівими ногами праві руки виносять праворуч. На третій притуп правими ногами праві руки, якими змахують, різко переносять ліворуч, начебто розсівають мак. Кисті рук, стиснуті в кулаки, розтуляють. Так вони роблять на 10 тактів 12 притупів, повторюючи чотири рази.

З 1-го по 10-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Політь, ой, по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Політь його так, так,—

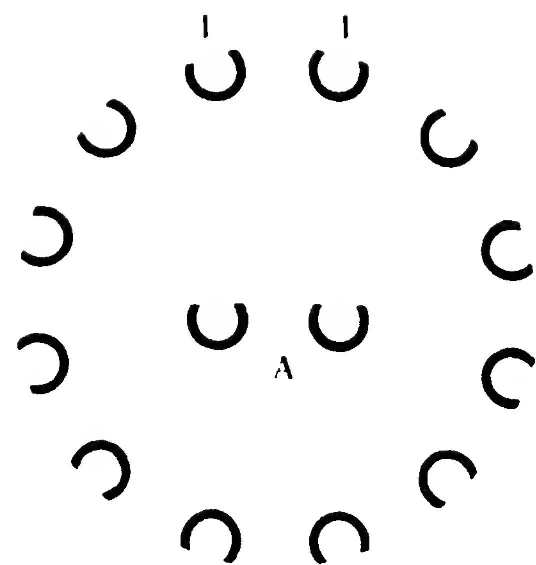


Схема 2

дівчата опускаються на праві коліна і довільними рухами правих і лівих рук нібито виривають бур'ян, який вони знаходять серед маку.

З 1-го по 10-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Сапайте, ой, по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Сапайте мак так, так,—

усі учасниці хороводу одночасно роблять півоберт правим плечем до центру кола, нахиливши корпус трохи вперед. У руках уявна сапа, ручку якої посередині беруть правими руками, а кінець — лівими. З легким притупом правих ніг зліва від себе дівчата роблять один удар сапами. Потім, стоячи на місці, вдруге ударяють сапами прямо перед собою. Третій удар сапами роблять справа від себе. Те ж саме роблять на притуп лівої ноги, тільки перший удар сапами починають справа від себе. Так на чотири притупи на місці б'ють (сапають) землю сапами дванадцять разів.

З 1-го по 10-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Жніть, ой, на горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Жніть його так, так,—

усі дівчата нахиляються вниз. Правими руками вони ніби тримають серпи. Ліві руки їх опущені додолу. Одночасно з притупом правих ніг вони описують правими руками перед собою справа наліво чверть кола, начебто захоплюють серпами маковиння. Потім лівими руками зверху ніби беруть відділене серпом маковиння і різким рухом правих рук до себе зрізують його, виносячи руки в початкове положення. Лівими руками відкладають зрізаний мак ліворуч. Так вони роблять чотири рази, тільки притуп після другого разу починають з лівої ноги.

З 1-го по 10-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

В'яжіть, ой, по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
В'яжіть його так, так.

дівчата, що утворили коло, згинаючись додолу справа від себе, ніби беруть перевесло і розкладають його перед собою. Потім зліва від себе також обома

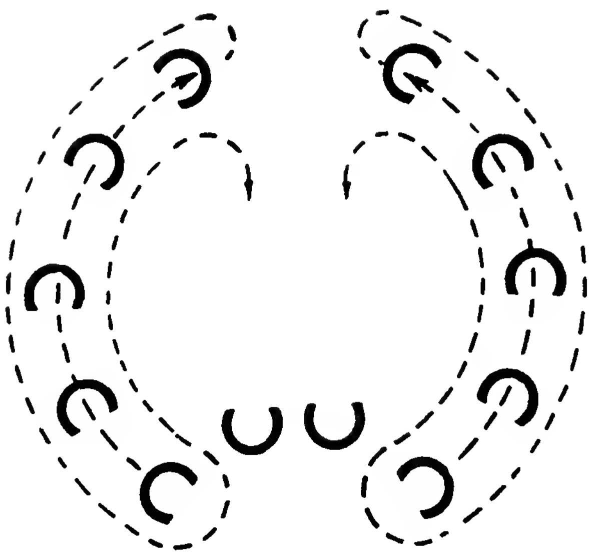


Схема 3

руками беруть раніше зрізаний мак і кладуть на умовно розкладене перевесло. Так вони беруть і кладуть мак на перевесло чотири рази підряд. Потім правими руками беруть за кінець перевесла з лівої сторони, а лівими, навпаки, з правої. Руки згорнуті навхрест, причому праві руки лежать зверху лівих. Снопи зв'язують і відкладають трохи наперед. Так вони роблять два рази підряд.

З 1-го по 10-й такти мелодії *сьомої строфи* на слова:

Складайте, ой, по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Складайте мак так, так,—

всі одночасно, стоячи на місці, з правої сторони від себе ніби беруть сніп і ставлять його перед собою. Те ж саме роблять, беручи сніп зліва від себе. Після третього разу беруть уявні снопи які лежать долі. Для того, щоб дістати їх, правими ногами роблять випад навскоси від себе праворуч. Коли сніп ставлять до купи, то праві ноги одночасно приставляються до лівих. Те ж саме роблять з випадом на ліву ногу. Так повторюють двічі.

З 1-го по 10-й такти мелодії *восьмої строфи* на слова:

Возіть, ой, по горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Возіть його так, так,—

учасниці хороводу розподіляються на дві рівні групи. В кожній групі є ведуча, яка в схемі 2 позначається цифрою 1. Стоячи обличчям до центру кола, дівчата нахиляються долі, беруть обома руками уявний сніп і кладуть його на праве плече. В цей час групи дівчат одночасно повертаються праворуч і стають одна за одною, спрямувавши погляд на потилицю сусідки. Далі групи дівчат ідуть за своїми ведучими шляхом, показаним пунктиром на схемі 3. Проходячи повз вози, які зазначені в схемі 2 літерою А, і не зупиняючись, кожна дівчина немовби кидає сніп на віз. Після цього вони повертаються в своє вихідне положення.

З 1-го по 10-й такти мелодії *дев'ятої строфи* на слова:

Молотіть, ой, на горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Молотіть мак так, так,—

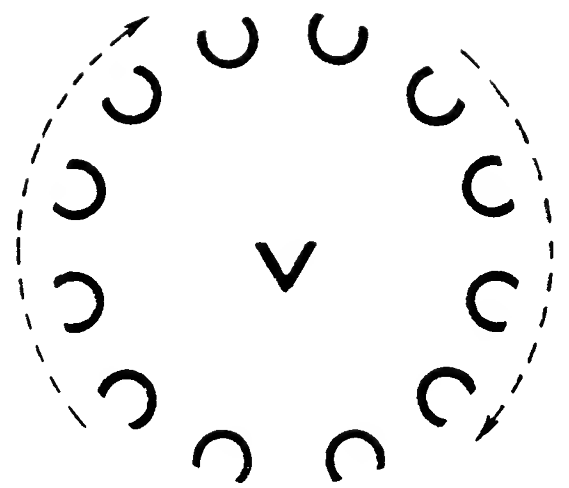


Схема 4

дівчата, нахиляючись перед собою, ніби беруть із землі ціпи правою рукою по середині ручки, а лівою в кінці і піднімають їх вверх. Після цього вісім раз підряд змахують ними зліва направо і б'ють на землі уявний мак (молотять).

З 1-го по 10-й такти мелодії *десятої строфи* на слова:

Війте, ой, на горі льон, льон,
По долині мак, мак.
— Любі наші маківочки,
Просили вас соколочки,
Війте його так, так,—

учасниці хороводу стають на праві коліна, нахиливши корпус униз. Лівими руками вони тримають уявний посуд, в який мають нагортати мак, притиснувши його до землі. Правими руками нагортають намолочений мак і піднімаються, ніби тримаючи посуд, наповнений маком. Стоячи на місці, вони правими руками нахиляють посуд і починають його трусити, начебто висипають з нього потроху мак на вітер, віючи його. Так вони роблять два рази.

«Маківочки», які сиділи в центрі кола, все роблять разом з усіма учасницями хороводу.

Помірно

Ой по го- рі льон, льон, по до- ли- ні мак, мак, лю- бі на- ші
ма- кі- воч- ки, про- си- ли вас со- ко- лоч- ки о- ріть йо- го так, так.

«МАК» (ДРУГИЙ)

Виконавці — молодиці, дівчата або діти. Вони стають у коло обличчям до центру. Один з виконавців, якого виділяють учасники заздалегідь, до початку хороводу виходить на середину кола (схема 4).

З 1-го по 12-й такти мелодії на слова
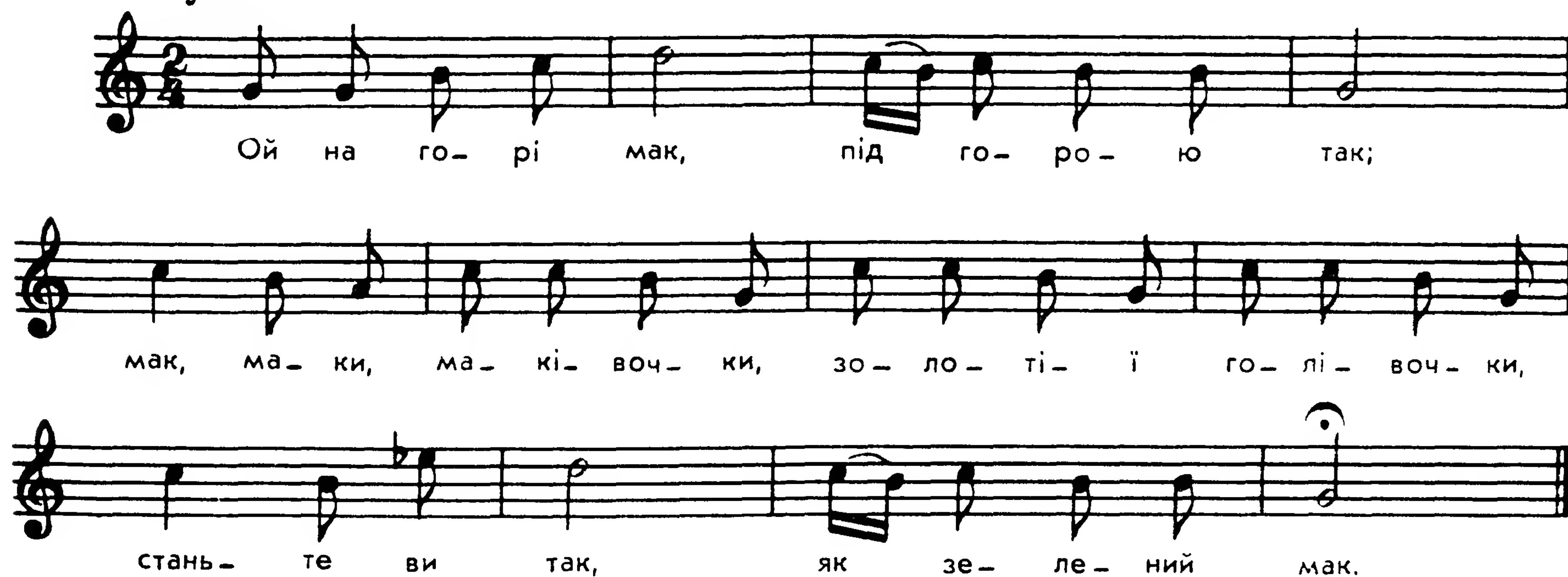
Ой на горі мак,
Під горою так;
Мак, маки, маківочки,
Золотії голівочки,
Станьте ви так,
Як зелений мак,—

учасники хороводу беруться за руки і, починаючи крок з правої ноги, ідуть проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 12-го такту зупиняються і звертаються до виконавця, який стоїть чи сидить в середині кола, із запитанням: «Козачок, чи виорав на мачок?» Він відповідає: «Виорав». Після цього учасники хороводу виконують усе те, що вони виконували з 1-го по 12-й такти мелодії. Все це повторюється стільки разів, скільки триває такий діалог:

— Козачок, чи посіяв на мачок?
— Посіяв.
— Козачок, чи посходив мачок?
— Посходив.
— Козачок, чи пора полоть мачок?
— Пора.

— Козачок, чи цвіте мачок?
— Цвіте.
— Козачок, чи поспів мачок?
— Поспів.
— Козачок, чи пора брать мачок?
— Пора.

Після цього всі учасники хороводу кидаються на того, хто стояв у центрі, трусять його, турчать йому в вуха. Він пручається, виривається, поки не розірве рук у колі і не втече.



«ПЕЧУ, ПЕЧУ ХЛІБЧИК»

Виконавці — діти. Вони стають у коло обличчям до центру.

Перед кожним з учасників уявна піч. Під руками така ж уявна діжка з тістом, з правого боку — лопата.

З 1-го по 4-й такти мелодії хороводу на слова:

Печу, печу хлібчик, дітям на обідчик,—

усі учасники одночасно обома руками ніби згортають тісто з країв діжки на середину і по черзі один раз правою і один раз лівою руками вимішують його. Так вони роблять двічі підряд.

З 5-го по 6-й такти мелодії на слова:

Беру, беру папку,—

усі немовби беруть частину тіста з діжки і, перекидаючи його з правої на ліву долоню, викачують хлібину.

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова:

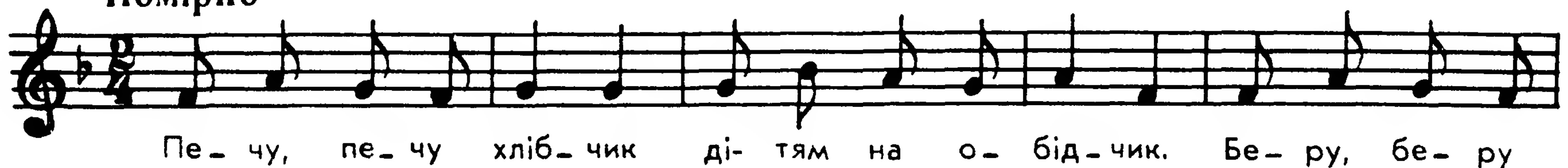
Кладу на лопатку,—
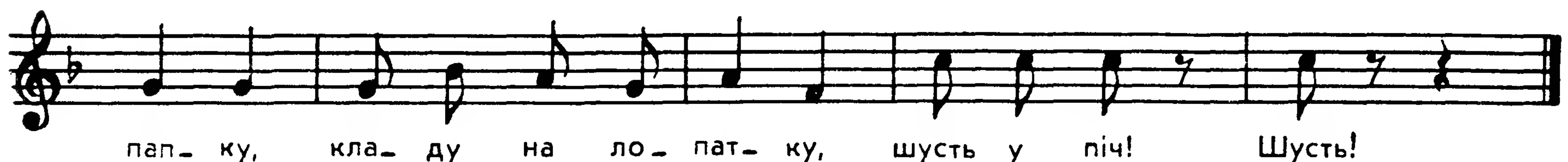
хлібини залишають на руках. Правими руками беруть лопати, які стоять справа, і кладуть їх на припічки. Разом з цим лівими руками кладуть хлібини на лопати.

З 9-го по 10-й такти мелодії на оклик:

Шусть у піч! Шусть,—

саджають хліб у піч так: лівими руками беруть уявні ручки лопат посередині, а правими за кінці і піднімають хлібини. Потім роблять випад на ліві ноги, згинають їх трохи в колінах і, нахиляючи корпус вперед, заносять лопати в печі, швидко скидаючи з них хлібини.





«БОНДАР»

Виконавці — дівчата та хлопці (можуть бути і діти). Вони стають у коло обличчям до центру. Один з них (краще хлопець), якого учасники хороводу вибирають заздалегідь, виходить на середину кола. Його називають «бондарем».

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

— Бондарю, бондарю, що ти робиш? —

учасники, співаючи, звертаються до того, хто знаходиться в колі.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

— Стружу дошку на дубову бочку,—

вони рухами разом з «бондарем» зображають стругання дошки так: виставляють вперед ліві ноги, трохи згинаючи їх у колінах. Одночасно стають впівоборота лівими плечима до центру кола. Руки складають так, щоб вони нагадували стругaнок: кисті правих рук стуляють у кулаки, які кладуть на тильну сторону лівих рук;

на «раз» руки одночасно з корпусом просувають трохи вперед;

на «і» повертаються у вихідне положення. Так вони роблять на 4 такти шістнадцять разів (вісім вперед і вісім назад).

Друга та третя строфи хороводу виконуються так само, як перша.

З 1-го по 4-й такти мелодії *в усіх строфах* повторюється все те, що виконувалось у першій строфі.

З 5-го по 8-й такти пісні хороводу *другої половини четвертої строфи* на слова:

— Стружу чопики затикати дірочки,—

всі учасники разом з «бондарем» правими вказівними пальцями, начебто ножиком, совають по лівих вказівних пальцях, які весь час повертають із сторони в сторону, вдаючи, що обстругують чопики. Обстругавши їх, всі тичуть лівими вказівними пальцями вперед, викрикуючи слово «тиць!», наче затикають у бочці отвір, одночасно трохи присідаючи на обидві ноги.

З 5-го по 8-й такти мелодії хороводу *другої половини п'ятої строфи* на слова:

— Клепочки збираю і бочки складаю,—

на 5-й такт всі учасники правими руками беруть із землі клепки.

На 6-й такт цієї строфи те ж саме роблять лівими руками, а на 7—8-й ставлять їх поряд.

З 5-го по 8-й такти мелодії пісні хороводу *другої половини шостої строфи* на слова:

— Бочку збиваю, обруч набиваю,—

всі учасники стискають кисті правих і лівих рук у кулаки. Потім, нахилившись, постукуючи правими кулаками по лівих, ідуть проти руху годинникової стрілки. Починаючи крок з правої ноги, кожен з виконавців обходить маленьке самостійне коло.

З 5-го по 8-й такти мелодії хороводу *другої половини сьомої строфи* на слова:

— Бочку кінчаю, води наливаю,—

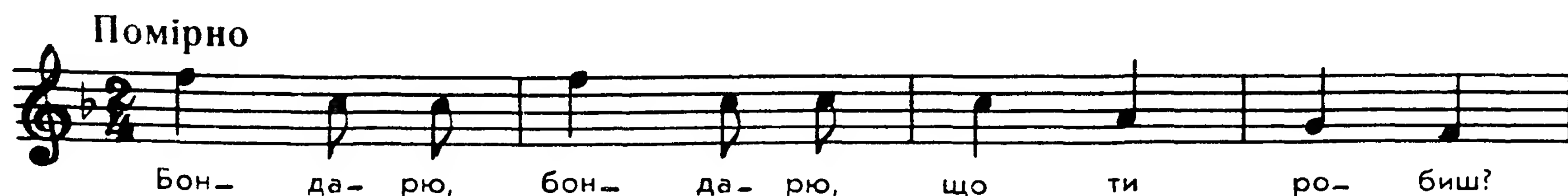
всі учасники нахиляються до землі, ніби піднімають відра з водою, і виливають їх у бочку (повторюють двічі).

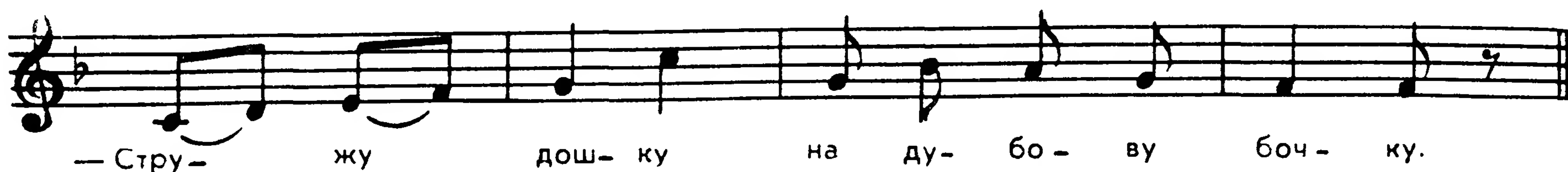
Потім піднімають уявну бочку з водою вгору і, почекавши хвилинку, весело промовляють: «Не тече!»

З 5-го по 8-й такти мелодії *другої половини восьмої строфи* на слова:

На базар у Київ
(або Полтаву, Харків, Чернігів
чи інше будь-яке місто)
Бочки продавати,—

удають, що тягнуть воза з бочками, і так виходять з кола.





— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Стружу дошку на дубову бочку.
— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Стружу дощечки на малі бочечки.
— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Стружу денця на нові відерця.
— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Стружу чопочки затикати дірочки.

— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Клепочки збираю і бочки складаю.
— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Бочку збиваю, обруч набиваю.
— Бондарю, бондарю, що ти робиш?
— Бочку кінчаю, води наливаю.
— Бондарю, бондарю, куди ідеш, брате?
— На базар у Київ бочки продавати.

«КОВАЛЬ»

Виконавці — дівчата і хлопці (можуть бути і діти). Вони утворюють коло і стають обличчям до центру. Двоє з учасників («коваль» і його «помічник»), яких визначають заздалегідь, виходять на середину кола. Вони накреслюють три різних за розміром кружки. Кружок № 1, як зазначено на схемі 5,— міх, № 2 — ковадло, № 3 — бочка з водою. Біля ковадла стає «коваль», а біля міха його «помічник».

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

— Хочеш знати, як коваль огонь роздуває? —

всі учасники хороводу, які утворили коло, співаючи, звертаються одне до одного. Так виконуються перші 4 такти мелодії кожної наступної строфи на протязі всього хороводу (див. текст нижче).

З 5-го по 8-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так огонь роздуває,—

«помічник» удає, що роздуває міх. Він піднімає ліву руку, винесену трохи вперед — вверх над головою і різко опускає її вниз. Так він робить чотири рази підряд. «Коваль» у цей час правою рукою ніби бере совком вугілля з підлоги і підкидає.

З 5-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так залізо розпікає,—

«помічник» продовжує роздувати міх, а «коваль» простягає праву руку до горна і, витягши уявними кліщами розпечене залізо, кладе його на ковадло. Одночасно лівою рукою прикриває обличчя, захищаючись від уявних іскор.

З 5-го по 8-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так на ковадлі клепле,—

«коваль» лівою рукою бере з правої руки кліщі з розпеченим залізом. Правою рукою він бере молоток. «Помічник» припиняє роздувати міх і,

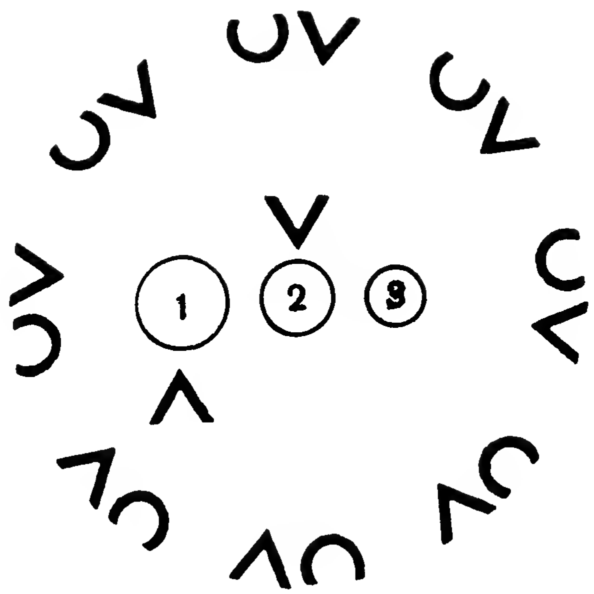


Схема 5

взявши великий молот, підходить до ковадла. Вони починають кувати залізо: перший удар молотком робить «коваль», показуючи місце, куди має бити молотом «помічник». Отже, по ковадлу один раз б'є «коваль», один раз «помічник». Лівою рукою він час від часу повертає кліщами залізо, що лежить на ковадлі. Так вони роблять вісім раз підряд (чотири — «коваль» і чотири — «помічник»).

З 5-го по 8-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так залізо гартує,—

«коваль» швидко підходить до бочки з водою і опускає в воду залізо. В цей час всі учасники хороводу вимовляють «ш-ш-ш», імітуючи шипіння.

З 5-го по 8-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так гвозді виробляє,—

«помічник» роздуває вогонь міхом в горні, а «коваль» нібито кліщами витягає дріт, кладе його на ковадло і молоточком, який бере в праву руку, загострює кінець.

З 5-го по 8-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так коням накладають,—

«помічник» стає спиною, «коваль» піднімає його праву ногу, трохи присідаючи, затискує її своїми колінами і вдає, що прикладає до кінського копита підкову.

З 5-го по 8-й такти мелодії *сьомої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так ухналі вбивають,—

приміривши підкову, прибиває її до копита ухналями. Кінці ухналів, що стирчать, відщипує щипцями, зарашпільовує і пускає «коня».

З 5-го по 8-й такти мелодії *восьмої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так обручем стягають,—

«помічник» торкається руками землі, а «коваль» описує руками над його спиною кола і набиває цвяхи (легенько б'є кулаком по спині).

З 5-го по 8-й такти мелодії *дев'ятої строфи* на слова:

Ой так, ой так, так на точилі точить,—

«коваль» сідає і вдає, що спочиває, а «помічник», стаючи на підніжок, крутить правою рукою точильне колесо, трохи піднімаючи і опускаючи ногу.

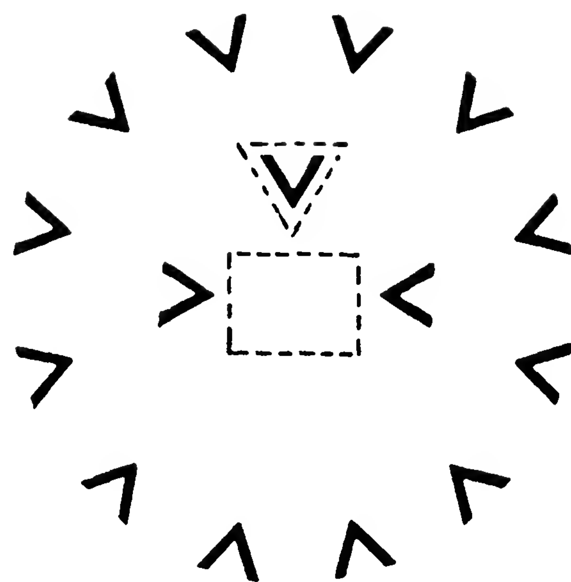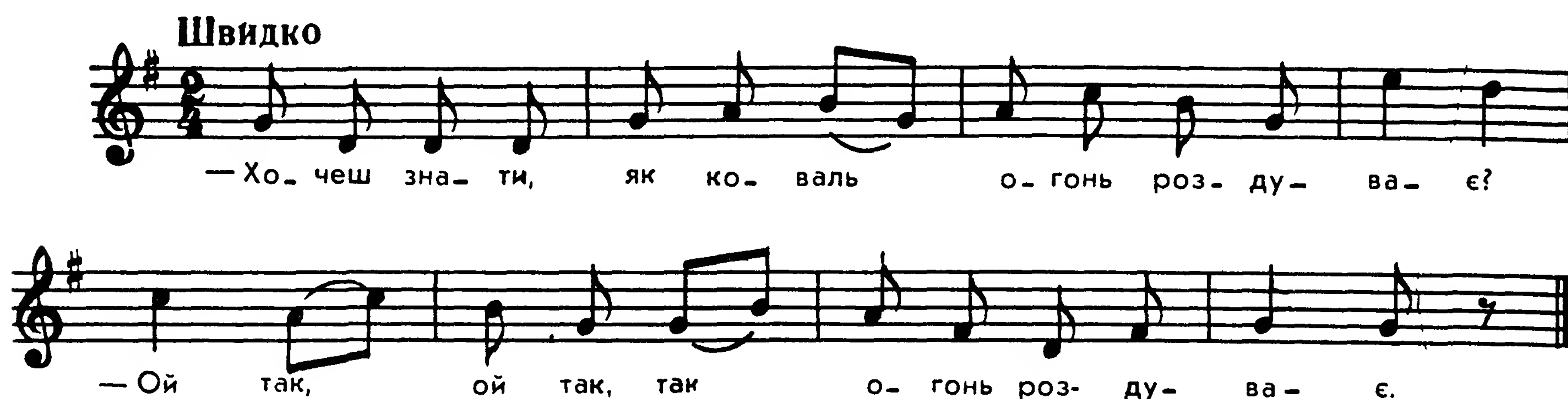


Схема 6

В цей час він сичить «с-с-с...», імітуючи звук, що виникає під час точіння. Все те, що робить «помічник», виконують всі учасники хороводу.



— Хочеш знати, як коваль огонь роздуває?
Ой так, ой так, так огонь роздуває.
— Хочеш знати, як коваль залізо розпікає?
Ой так, ой так, так залізо розпікає.
— Хочеш знати, як коваль на ковадлі клепле?
Ой так, ой так, так на ковадлі клепле.
— Хочеш знати, як коваль залізо гартує?
Ой так, ой так, так залізо гартує.
— Хочеш знати, як коваль гвозді виробляє?
Ой так, ой так, так гвозді виробляє.
— Хочеш знати, як підкови коням накладають?
Ой так, ой так, так коням накладають.
— Хочеш знати, як в підкови ухналі вбивають?
Ой так, ой так, так ухналі вбивають.
— Хочеш знати, як колеса обручем стягають?
Ой так, ой так, так обручем стягають.
— Хочеш знати, як коваль на точилі точить?
Ой так, ой так, так на точилі точить.

«ШЕВЧИКИ»

Виконавці — хлопці. Вони утворюють коло і стають обличчям до центру. Трьох з них («майстра» та двох «помічників») вибирають заздалегідь. До початку хороводу вони заходять у коло. Один з «помічників» накреслює квадратик чи коло, яке умовно сприймається як посудина з водою. Біля цього умовного місця розміщаються «майстер» і по боках — його «помічники», як позначено на схемі 6; трикутником визначено місце «майстра».

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

— А чи бачив ти, як шевчик шкіру в воді мочить? —

всі учасники хороводу, співаючи, звертаються один до одного. Так виконується перша половина кожної строфи протягом всього хороводу.

З 5-го по 8-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ой так, брате, ой так, так шкіру в воді мочить,—

всі виконавці нахиляються і вдають, що правою рукою вмочують шкіру в воду, перевертаючи її з одного боку на другий.

З 5-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ой так, брате, ой так, так шкіру натягає,—

прикладають ліву руку до правого коліна, наче тримають шкіру, а правою рукою немовби натягають її (рух від коліна до землі).

З 5-го по 8-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Ой так, брате, ой так, так черевички шиє,—

стуляють кисті рук в кулаки. Великі пальці лишаються вільними і мають нагадувати щетину, яку засукують у дратву. Після цього праву і ліву руки зводять на коліні тильною стороною наверх. Коли великі пальці, наче щетина з дратвою, пронизують уявну шкіру на коліні, повертають кулаки тильною стороною донизу і розводять у сторони (зшивають шкіру). Так роблять двічі.

З 5-го по 8-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Ой так, брате, ой так, так гвозді набиває,—

лівою рукою «швець» бере з рота гвіздок, затикає його в дірочку, яку шилом проколює в підошві, і одним ударом кулака правої руки по коліну забиває його. Так він робить чотири рази підряд.

З 5-го по 8-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Ой так, брате, ой так, так черевички чистить,—

шевчики прикладають ліві руки долонями до коліна (нога піднята, в коліні зігнута) і труть по них долонями правих рук, вдаючи, що чистять черевички.

З 5-го по 8-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

Ой так, брате, ой так, так у свято танцює,—

всі учасники стрибають, б'ють себе руками по халявах то правого, то лівого чобота.

Швидко

— А чи ба- чив ти, як шев- чик шкі- ру в во- ді мо- чить?

— Ой так, бра- те, ой так, так шкі- ру в во- ді мо- чить.

А чи бачив ти, як шевчик шкіру в воді мочить?
Ой, так, брате, ой, так, так шкіру в воді мочить.
А чи бачив ти, як шевчик шкіру натягає?
Ой, так, брате, ой, так, так шкіру натягає.
А чи бачив ти, як шевчик черевички шиє?
Ой, так, брате, ой, так, так черевички шиє.
А чи бачив ти, як шевчик гвозді набиває?
Ой, так, брате, ой, так, так гвозді набиває?
А чи бачив ти, як шевчик черевички чистить?
Ой, так, брате, ой, так, так черевички чистить.
А чи бачив ти, як шевчик у свято танцює?
Ой, так, брате, ой, так, так у свято танцює.

«ОЙ ВАСИЛЮ (ВАСИЛИНО)»

Виконавці — дівчата та хлопці (можуть бути і діти). Вони утворюють півколо і стають обличчям до центру (може бути також ряд або гурт). Одного з учасників, якого називають Василем, вибирають заздалегідь і відсилають на таку відстань, щоб він не зміг почути, про що домовляються решта виконавців. Ті ж, що залишаються в півколі, сходячись, утворюють гурт (схема 7) і загадують яку-небудь роботу (наприклад шиття, рубання дров, косіння, забивання цвяхів тощо) або яку-небудь відому гру.

Вони стають у вихідне положення (півколо) і починають співати. В цей час до них підходить Василь. Співаючи, вони імітують ту роботу чи гру, яку повинен відгадати Василь.

Якщо учасники, зійшовшись до гурту, домовились імітувати шиття, то, повернувшись у своє вихідне положення, *з 1-го по 2-й такти* мелодії вони двома (великим і вказівним) пальцями лівої руки справа з сорочки виймають голку і руку з голкою піднімають на рівень очей. Після цього великим і вказівним пальцями правої руки всиляють нитку в вушко голки. Всиливши нитку, тими ж пальцями правої руки з лівої сторони лівої руки беруть засилений кінець нитки і, відводячи руку праворуч, протягують нитку крізь вушко голки.

На 3-й такт мелодії лівою рукою на правій стороні грудей втикають голку в сорочку.

На 4-й такт мелодії обома руками прямо перед собою беруть начебто зі стола чи стільця уявну матерію і згортають її. Потім беруть її лівими руками.

На 5-й такт мелодії виймають голку з ниткою, а на *6—7-й* — шиють: на «раз» втикають голку з ниткою, а на «два» витягують її рукою в правий бік. Так повторюють двічі.

На 8-й такт мелодії на «раз» відкушують нитку, а на «два» втикають її в сорочку на грудях з правого боку.

З 9-го по 16-й такти повторюється все те, що виконували з 1-го по 8-й такти мелодії.

Все це спостерігає Василь.

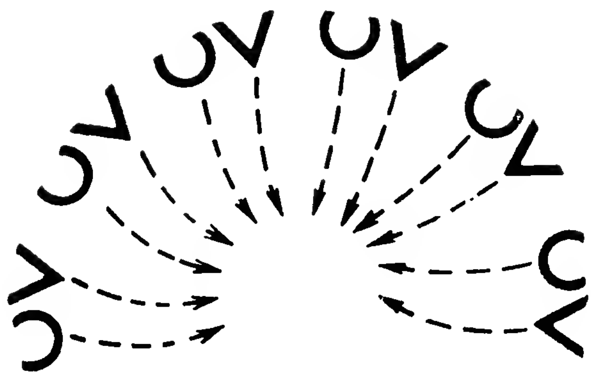


Схема 7 

Після закінчення пісенної строфи виконавці зупиняються і з цікавістю чекають, чи відгадає Василь, що вони зображали рухами. Якщо він вигукує: «Шили!», учасники всі разом відповідають: «Славно!» — і вибирають іншого Василя.

Його відсилають, а самі знову, як і в перший раз, сходяться до гурту і загадують іншу роботу, наприклад, рубання дров. У такому випадку, співаючи, всі повертають корпус, одночасно нахиляючись донизу, начебто беруть за топорище сокиру, яка лежить справа. Сокиру беруть так: правою рукою по середині топорища, а лівою — за кінець його. Потім заносять уявну сокиру вгору над головою і починають, щораз змахуючи, рубати дрова.

З 1-го по 2-й такти мелодії беруть сокиру.

З 3-го по 4-й такти мелодії, повільно піднімаючи сокиру з землі, заносять її вгору над головою.

З 5-го по 8-й рубають дрова (на кожний такт ударяють і піднімають сокиру. Так роблять чотири удари). На останню чверть 8-го такту сокиру кладуть справа від себе.

З 9-го по 10-й такти мелодії тильною стороною кисті правої руки начебто витирають спітніле чоло.

З 11-го по 12-й такти, попльовуючи на руки (спочатку на ліву, а потім на праву), знову беруть сокиру і піднімають її над головою.

З 13-го по 16-й такти мелодії знову рубають дрова чотири рази підряд. На останню чверть 16-го такту кладуть сокиру на землю і чекають відповіді Василя.

Він, відгадавши, вигукує: «Рубали дрова!» Всі одночасно відповідають: «Славно!» — і починають все спочатку: вибирають іншого Василя і відсилають його від себе.

Півколо сходиться до гурту, і всі загадують іншу роботу, наприклад, косіння. Всі учасники, крім Василя, повертаються у попереднє вихідне положення і починають імітувати роботу.

З 1-го по 7-й такти мелодії учасники пританцьовують на місці, співаючи. Вони виконують «малий тинок», починаючи з правої ноги в правий бік.

На 8-й такт роблять «потрійний притуп», починаючи його з лівої ноги.

З 9-го по 15-й такти мелодії всі учасники, імітуючи косіння, невеликими кроками рухаються в напрямку до Василя, як зазначено пунктиром на схемі 8.

Косіння виконують так: праві руки опускають вниз, відводячи їх від корпусу, ліві руки знаходяться перед корпусом на рівні грудей. Кисті обох

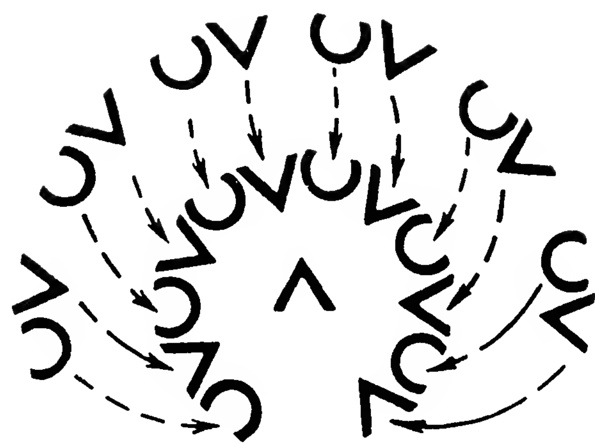


Схема 8

рук стиснуті в кулаки так, начебто тримають ручку коси. Повертаючи корпус направо, одночасно роблять невеликий крок вперед правою ногою.

На «раз» повертають корпус праворуч, одночасно ступаючи правою ногою трохи вперед;

на «два» різко переносять корпус ліворуч, приставляючи ліву ногу до правої. Так роблять (косять) сім разів.

На 16-й такт, виконуючи «потрійний притуп», який починають з правої ноги, оточують Василя.

Стримано

— Ой Ва- си- лю- то- ва- ри- шу, ну ж бо глянь ти на нас.
Чи вга- да- єш, то- ва- ри- шу, я- ка пра- ця у нас?

А як не вга- да- єш, бу- де- мо смі- я- тись,

бу- дем з те- бе, то- ва- ри- шу, три дні ре- го- та- тись.

«ОЙ ГІЛЛЯ-ГІЛОЧКИ»

Виконавці — дівчата. Вони стають в коло обличчям до центру. Одна з учасниць, яку визначають заздалегідь, виходить в середину кола і лягає правим боком на землю, підкладаючи під голову праву руку, або ж стає на праве коліно. Лікоть лівої руки знаходиться на лівому коліні. На долоню лівої руки вона кладе голову. Права рука або опущена додолу, або знаходиться також на лівому коліні.

З 1-го по 3-й такти мелодії першої строфи на слова, які співають всі виконавиці хороводу:

Ой гілля-гілочки,—

дівчина, що знаходиться в середині кола, закривши повіки удає, що спить.

З 4-го по 6-й такти мелодії на слова:

А я гілльова дочка,—

вона, начебто прокинувшись, протирає очі тильною стороною кисті обох рук і потягається.

З 7-го по 9-й такти мелодії на слова:

Встань собі ранесенько,—

швидко підводиться на ноги і ніби збирає долонями росу з трави. Так вона робить двічі.

З 10-го по 12-й такти мелодії на слова:

Вмий личко білесенько,—

удає, що миє росою руки і обличчя.

З 1-го по 3-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Візьмися за вервечки,—

вона лівою рукою береться за уявну вервечку.

З 4-го по 6-й такти мелодії на слова:

Та взуйся в черевички,—

тримаючись за вервечку, по черзі спочатку правою, а потім лівою ногою взуває уявні черевички.

З 7-го по 9-й такти мелодії на слова:

Візьмися під боки,—

вона кладе руки на талію.

З 10-го по 12-й такти мелодії на слова:

Покажи свої скоки,—

дівчина чотири рази підстрибує. Ступні ніг тримає разом.

З 1-го по 6-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

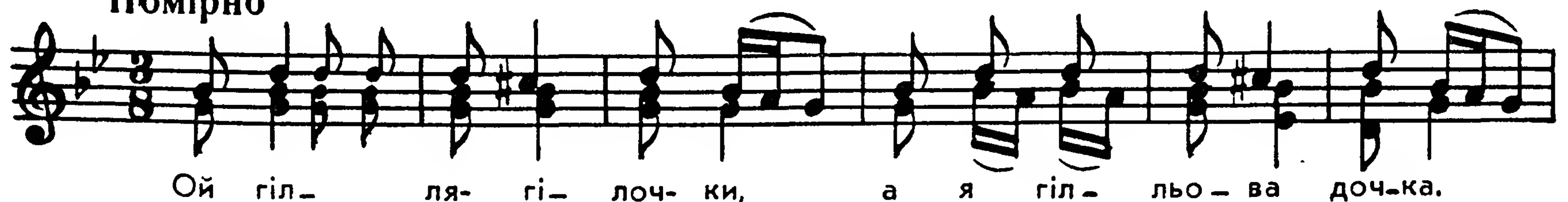
Чи вбито, чи не вбито,
Ніженьки перебито,—
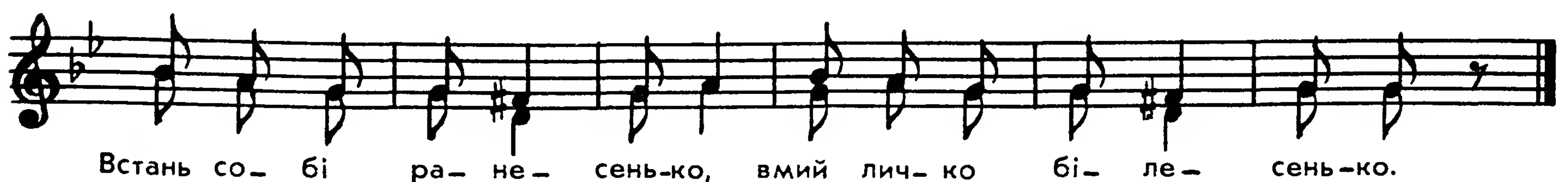
дівчина, оглядаючи коло учасниць, заздалегідь намічає, кого вибрати замість себе.

З 7-го по 12-й такти мелодії на слова:

З калинового лугу,
Вибирай собі другу,—

біжить по кругу до тієї дівчини, яку вона вибрала, бере її правою рукою за праву руку і виходить на середину кола. Сама стає на її місце, і хоровод починається спочатку.





«ПЕРЕПІЛКА»

Виконавці — дівчата. Вони стають у коло обличчям до центру і беруться за руки. Одна з учасниць («перепілка»), яку визначають заздалегідь, виходить на середину кола.

З 1-го по 8-й такти мелодії *першої строфи* дівчата, які співають:

Ой у перепілки та голівка болить. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

починаючи крок з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

У цей час «перепілка» йде проти руху хороводу, береться руками за голову і хитає нею з боку на бік.

З 1-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ой у перепілки та плечиці болять. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод, починаючи крок з лівої ноги, іде по колу за рухом годинникової стрілки.

«Перепілка», стоячи на місці, кладе долоню правої руки на ліве плече. Одночасно нахиляє корпус праворуч, виносячи його трохи вперед. Потім кладе долоню лівої руки на праве плече, нахиляючи корпус ліворуч і виносячи його трохи вперед, і т. д.

З 1-го по 8-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Ой у перепілки та рученьки болять. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод, починаючи крок з правої ноги, рухається по колу проти годинникової стрілки.

«Перепілка», йдучи проти руху хороводу, долонею правої руки гладить ліву руку. Одночасно нахиляє корпус праворуч, виносячи його трохи вперед. Потім долонею лівої руки гладить праву руку, нахиляючи корпус ліворуч і виносячи його також трохи вперед.

З 1-го по 8-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Ой у перепілки та колінця болять. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод, починаючи крок з лівої ноги, рухається по колу за годинниковою стрілкою.

«Перепілка» виходить на середину кола і на місці, нахиляючись додолу, торкається долонею правої руки то лівого, то правого коліна. Потім долонею лівої руки, нагинаючись, торкається то правого, то лівого коліна і т. д.

З 1-го по 8-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Ой у перепілки та спинонька болить. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод, починаючи крок з правої ноги, рухається по колу проти годинникової стрілки.

«Перепілка», повільно йдучи проти руху хороводу, долонею правої руки береться за правий бік, нахиляючи корпус трохи назад. Потім долонею лівої руки береться за лівий бік, також нахиляючи корпус назад, і т. д. Під кінець цієї строфи «перепілка» кладе руки на талію, зупиняється і сильно нахиляє корпус назад.

З 1-го по 8-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

Ой у перепілки та старий мужичок. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод, починаючи крок з лівої ноги, рухається по колу за годинниковою стрілкою. «Перепілка», опустивши очі, уважно прислухається.

З 1-го по 2-й такти мелодії *сьомої строфи* на слова:

Із комори йде і нагайку несе,— (2)

хоровод сходиться до центру.

З 3-го по 4-й такти мелодії, повторюючи слова двох попередніх тактів, дівчата повертаються у вихідне положення.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

дівчата, починаючи крок з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

«Перепілка» спочатку метушиться по колу, а потім, зіщулившись, зупиняється на місці.

З 1-го по 8-й такти мелодії *восьмої строфи* на слова:

Він нагайку несе, бородою трясе. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод повторює все те, що робив, проспівуючи попередню (сьому) строфу пісні.

«Перепілка», затуливши руками очі, здригає плечима, начебто плаче. Потім тильною стороною кистей обох рук витирає сльози.

З 1-го по 8-й такти мелодії *дев'ятої строфи* на слова:

А у перепілки молодий мужичок. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

дівчата розходяться на витягнуті руки і, починаючи крок з правої ноги, ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.
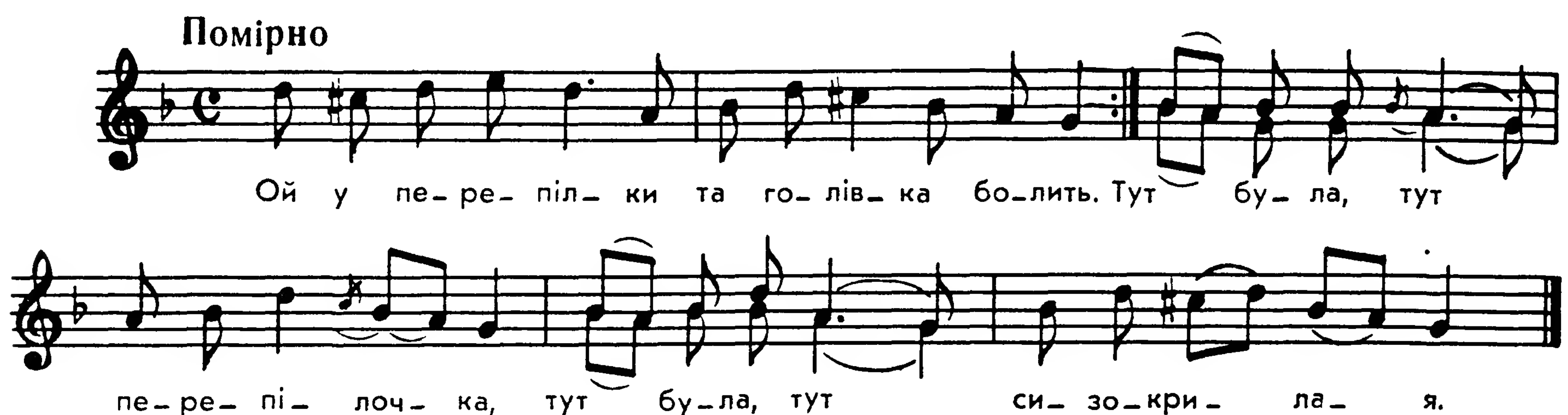
«Перепілка» в цей час сміється, весело підстрибує. Потім кладе руки на талію і пританцьовує.

З 1-го по 8-й такти мелодії *десятої строфи* на слова:

Із базару йде, черевички несе. (2)
Тут була, тут, перепілочка,
Тут була, тут, сизокрилая,—

хоровод дівчат, починаючи крок з лівої ноги, пересувається по колу за рухом годинникової стрілки.

«Перепілка» намагається вибігти з кола. Вона рознімає руки дівчат у хороводі. При цьому учасниці хороводу кажуть їй: «Добрі замки в моєї коханки». Дівчина, яка в цей час пустить руку, виходить у коло, і хоровод починають спочатку.



«ПЕРЕПІЛКО, ВЖЕ КОЗАЧЕНЬКИ ЙДУТЬ»

Виконавці — дівчата. Вони, не беручись за руки, стають у коло обличчям до центру. З учасниць хороводу заздалегідь визначають двох виконавиць. Одну з них називають «перепілкою», а другу, яка одягає шапку,— «парубком» або «дружком». Вони виходять у середину кола і стають обличчям одна до одної так, як зазначено на схемі 9.

Учасниці, які стоять у колі, протягом усього хороводу співають пісню.

З 1-го по 2-й такти мелодії *першої строфи* на слова звернення:

Перепілко...—

«перепілка» і «парубок» прислухаються до того, про що співається в пісні.

З 3-го по 12-й такти мелодії на слова:

...вже козаченьки йдуть,
Тут була, тут була перепілонька,
Тут була, тут була ясна зіронька,—

«перепілка» та «парубок», виконуючи «бігунець», рухаються в протилежні сторони і, описавши коло так, як зазначено пунктиром на схемі 9, повертаються у вихідне положення.

З 1-го по 4-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Перепілко, черевички несуть,—

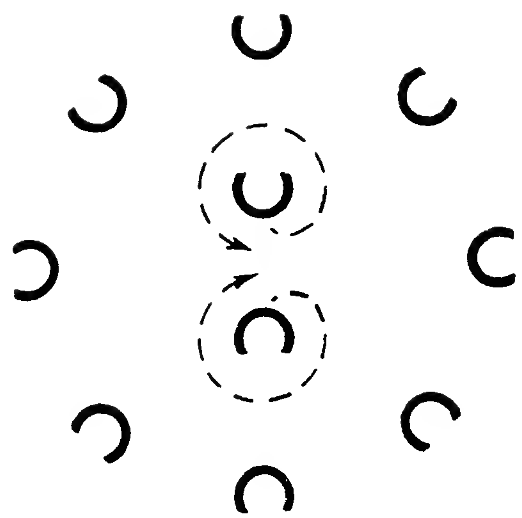


Схема 9

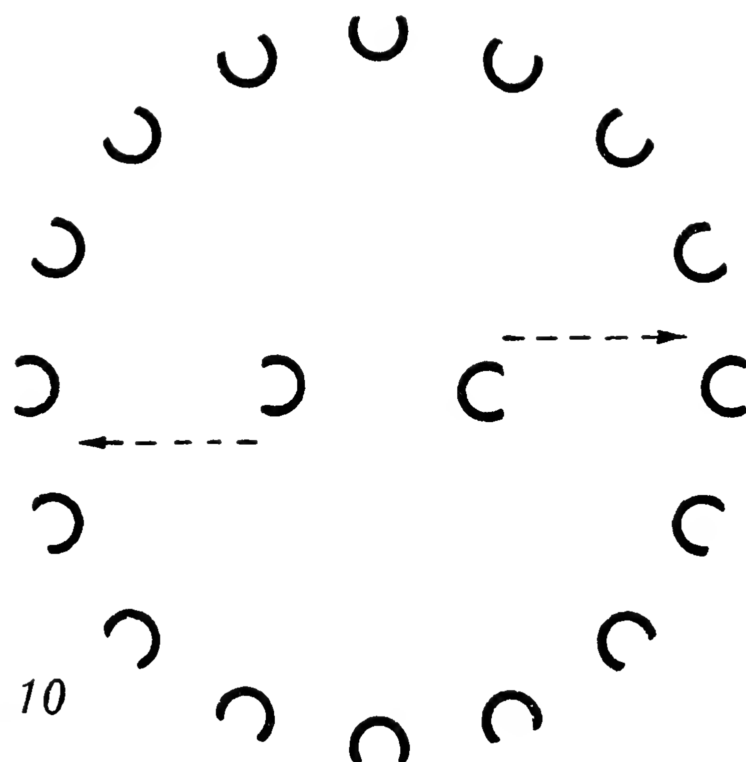


Схема 10

«перепілка» і «парубок» кладуть руки собі на талію і розходяться в різні сторони так, як зазначено пунктиром на схемі 10, виконуючи «доріжку» (припадання); на 4-й такт вони роблять «потрійний притуп». Обличчя звернені одне до одного.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Тут була, тут була перепілонька,—

повертаються на попередні місця, виконуючи все те, що вони робили з 1-го по 4-й такти, але закінчуючи «потрійним притупом», і одночасно подають одне одному руки.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Тут була, тут була ясна зіронька,—

«перепілка» і «парубок», починаючи рух з правої ноги, «перемінним кроком», не роз'єднуючи рук, обходять повне коло, як зазначено пунктиром на схемі 11; на останній такт мелодії вони роз'єднують руки і, виконуючи «потрійний притуп», кладуть їх собі на талію.

З 1-го по 4-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Перепілко, вже передники несуть,—

«перепілка» кладе праву руку на груди, начебто підтримує намисто, а ліву руку собі на талію. «Парубок» кладе праву руку на потилицю, ніби підтримує шапку, а ліву руку відводить в сторону. Вони виконують «віріьовочку».

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Тут була, тут була перепілонька,—

«перепілка», опускаючи руки вниз, трохи відводить їх у сторони, а «парубок» кладе руки собі на талію. Повертаючись у вихідне положення, вони виконують «малий тинок», починаючи його з правої ноги праворуч.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Тут була, тут була ясна зіронька,—

«перепілка» і «парубок», не змінюючи положення рук, кружляють за рухом годинникової стрілки. На останній такт, кладучи руки собі на талію, виконують «потрійний притуп».

З 1-го по 4-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Перепілко, вже калачики несуть,—

«перепілка» і «парубок» кладуть руки на талію і, починаючи крок з правої

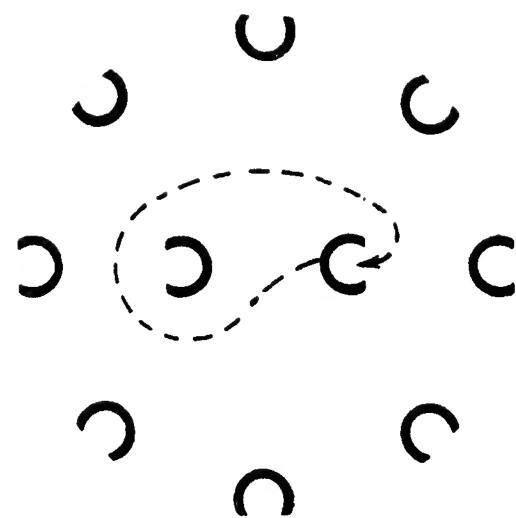


Схема 11

ноги, виконують «вихиляс з потрійним притупом». Те ж саме роблять з лівої ноги.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

> Тут була, тут була перепілонька,—

«перепілонька» і «парубок» опускають руки і розводять їх трохи в сторони праворуч. Вони роблять два «голубці» і один «потрійний притуп». Руки кладуть на талію. Ті ж рухи повторюють у протилежний бік і повертаються у вихідне положення. Закінчуючи «потрійний притуп», вони подають навхрест одне одному руки і з'єднують їх.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

> Тут була, тут була ясна зіронька,—

вони «дрібушками» кружляють за рухом годинникової стрілки.

Під кінець останнього такту роз'єднують руки і кладуть їх на талію.

З 1-го по 12-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

> Перепілко, із собою візьмуть. (2)
> Тут була, тут була перепілонька,
> Тут була, тут була ясна зіронька,—

«перепілка» і «парубок» роблять все те, що й на першу строфу, тільки на останній такт мелодії «парубок» знімає шапку і вклоняється «перепілці».

Помірно **Швидко**

Пе- ре- піл- ко, вже ко- за- чень-ки йдуть.

Тут бу- ла, тут бу- ла пе- ре- пі- лонь- ка,

тут бу- ла, тут бу- ла яс- на зі- ронь- ка.

«ГОЛУБ-ГОЛУБОЧОК»

Виконавці — діти. Вони стають у коло обличчям до центру. Один з них, якого вибирають заздалегідь, виносить у центр кола стілець і сідає на нього, підібгавши під себе навхрест ноги та склавши руки на грудях. Його називають «голубом». За ним стає інший учасник, якого також визначають заздалегідь і називають «дощик». Вибирається заздалегідь і третій учасник — «вітерець», який стає осторонь від них.

З 1-го по 8-й такти мелодії на слова:

Голуб-голубочок,
Сивий буркуночок,
Чого, сивий голуб,
В степу не буваєш? —

учасники хороводу, які утворили коло, взявшись за руки і починаючи крок з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту зупиняються.

З 9-го по 12-й такти мелодії, продовжуючи співати слова строфи далі:

В степу не буваєш,
Траву не колишеш? —

виносять руки перед собою і із сторони в сторону гойдають ними, імітуючи колихання трави.

Діти, які знаходяться в центрі хороводу, уважно прислухаються до того, про що співає хоровод.

На запитання учасників хороводу, які продовжують стояти на місці, «голуб» співом відповідає їм *з 1-го по 4-й такти* мелодії на слова:

Рад би я літати,
Траву колихати.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Буйний вітер віє,
Крильця зламає,—

«вітерець» та всі учасники хороводу дмухають, зображаючи вітер.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Дрібен дощик сіє,
Очі заливає,—

«дощик» піднімає руки над головою «голуба» і ворушить розставленими пальцями, зображаючи дощ. Його наслідують всі учасники хороводу. В цей час «голуб» тильною стороною рук затуляє очі.

Учасники хороводу знову беруться за руки, починають крок з лівої ноги і, співаючи, йдуть за рухом годинникової стрілки.

З 1-го по 4-й такти мелодії на слова:

Як глянуло сонце
У ясне віконце,—

«голуб», усміхаючись, відводить кисті рук у сторони, відкриває очі і дивиться навколо.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Полинув буйненький
За ліси, за гори,—

учасники хороводу, рухаючись, продовжують співати, а «вітерець» кілька разів рвучко обертається на місці і після того стрімко вибігає з кола.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

А дощик дрібненький,
За синеє море,—

виконавці продовжують співати, рухаючись, а «дощик», піднімаючи догори руки і розчепіривши пальці, ворушить ними і швидко біжить проти руху хороводу. На останню чверть 12-го такту хоровод зупиняється і, розступившись, пропускає «дощика». Після цього знову замикають коло.

Учасники хороводу *з 1-го по 12-й такти* мелодії на слова:

Голуб-голубочок,
Сивий буркуночок
До сонця піднявся,
З сонечком зрівнявся,
По степу літає,
Травицю гойдає,—

починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. В цей час «голуб» підводиться зі стільця, розводить руки в сторони, наче розгортає крила, і, розмахуючи ними, на півпальцях бігає в довільному напрямку по колу.

Ходою

Го- луб- го- лу- бо- чок, си- вий бур- ку- но- чок,

чо- го си- вий го- луб в сте- пу не бу- ва- єш,
в сте- пу не бу- ва- єш, тра- ву не ко- ли- шеш?

«ПТАШКА»

Виконавці — діти. Вони стають у коло обличчям до центру. По середині кола крейдою накреслюють невеличке коло: це «гніздо».

Визначають заздалегідь двох учасників, яких називають «пташкою» та її «матір'ю». «Пташка» сідає в гніздо, а «мати» метушливо бігає навкруги гнізда і удає, що клює мак.

З 1-го по 2-й такти мелодії на слова:

— Пташко маленька, де твоя ненька? —

звертаючись до пташки, учасники хороводу стоять на місці і співають.

З 3-го по 4-й такти мелодії на слова:

Пішла в поле. О! вертається,—

«пташка» співом відповідає на запитання учасників хороводу. Під час відповіді вона піднімається на півпальці обох ніг і кивком голови та витягнутою правою рукою вказує напрямок, звідки йде «мати».

З 5-го по 12-й такти мелодії на слова:

На маківці сиділа,
Дрібний мачок дзьобала.
Дзьоб, дзьоб, дзьобанець,
Ходи, пташко, у танець,—

махаючи руками, наче крилами, влітає «мати», співаючи, стає обличчям до «пташечки» і подає їй навхрест руки. Потім «дрібушками» крутиться разом з нею.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

Цок-цок, цоки-цок,
Цоки, цоки, цок, цок, цок,—

виконавці, які стоять у колі, розподіляються на пари і гойдаються з боку на бік або ж, узявшись під праві руки, обертаються на місці за рухом годинникової стрілки.

Помірно

Хоровод **Пташка**

Пташ- ко ма- лень- ка, де тво- я нень- ка? Пiш- ла в по- ле.

Швидко

Мати

О! вер- та- сть- ся. На ма- ків- ці си- ді- ла,

дріб-ний ма-чок дзьо- ба- ла. Дзьоб, дзьоб, дзьо-ба- нець, хо- ди, пташ-ко,

у та- нець, цок, цок, цо- ки, цок, цо- ки, цо- ки, цок, цок, цок.

«ЗАЇНЬКО»

Виконавці — дівчата. Вони стають у коло обличчям до центру. Заздалегідь вибрана учасниця, яку називають «заінько», виходить в середину кола.

З 1-го по 3-й такти мелодії першої строфи на слова:

Заїньку, за голівоньку! —

учасниці хороводу, які стоять у колі, нахиляючись вперед і простягаючи зігнуті в ліктях руки перед собою нижче рівня плечей, співають, звертаючись до «заїнька». Засмучений «заїнько» оглядає учасників хороводу, береться обома руками за голову, вдаючи, що вона болить.

З 4-го по 7-й такти мелодії *приспіву* на слова:

А нікуди заїньку
Ані вискочити,—

дівчата всі разом розводять руки в сторони і з'єднують їх з руками учасниць, які стоять другими від них.

«Заїнько», підстрибуючи, бігає по колу, ніби шукаючи отвір, крізь який можна було б вискочити.

З 8-го по 11-й такти мелодії *приспіву* на слова:

А нікуди заїньку
Ані виглянути,—

учасниці хороводу, роз'єднуючи руки, піднімають їх угору, долоні направлені до центру кола. Піднімаючи руки, вони стають на півпальці. «Заїнько» в цей час, підстрибуючи, підбігає до кого-небудь з учасниць хороводу і намагається виглянути з кола.

З 12-го по 18-й такти мелодії *приспіву* на слова:

Тут городи все турецькії,
Тут замочки все німецькії,—

дівчата, взявшись за руки і починаючи крок з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

«Заїнько» в цей час пританцьовує, щоб відвернути увагу учасниць, які знаходяться в колі. Потім раптово кидається в той чи інший бік, щоб вирватися з кола. Але його щоразу затримує коло учасниць, які присідають за ходом руху. Засмучений «заїнько» вибігає в центр кола. На кінець останньої чверті 18-го такту виконавиці, які знаходяться в колі, зупиняються і стають у вихідне положення.

З 1-го по 3-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Заїньку та ушиці болять,—

учасниці хороводу роблять півоберта, стаючи правим плечем до центру кола. Одночасно вони прикладають кисті рук із складеними докупи пальцями (долонями назовні) до голови над вухами. «Заїнько» в цей час береться руками за вуха, згинається, удаючи, що у нього болять вуха.

З 4-го по 18-й такти мелодії *приспіву* повторюється все те, що робилось у першій строфі.

З 1-го по 3-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Заїньку та плечиці болять,—

дівчата кладуть навхрест руки на свої плечі і, похитуючись з боку в бік, стоять на місці.

«Заїнько» теж кладе навхрест руки собі на плечі і, трохи зігнувшись, шкутильгаючи ходить по колу.

З 4-го по 18-й такти мелодії *приспіву* — те, що й на слова першої строфи.

З 1-го по 3-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Заїньку рученьки болять,—

учасниці хороводу погладжують руки: спочатку правою ліву, а потім лівою праву.

«Заїнько» в цей час, опустивши голову, теж гладить собі руки.

З 4-го по 18-й такти мелодії *приспіву* — те, що й на слова першої строфи.

З 1-го по 3-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Заїньку та колінця болять,—

учасниці, стоячи на місці, співають, а «заїнько», поклавши руки на коліна і зігнувшись, переступає з ноги на ногу.

З 4-го по 18-й такти мелодії приспіву — те, що й на слова першої строфи.

З 1-го по 3-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

Заїньку, скоки в боки,—

виконавиці, плескаючи в долоні, стоять на місці, а «заїнько» кладе руки на талію і підстрибує на обох ногах. Вираз обличчя веселий, життєрадісний.

З 4-го по 18-й такти мелодії *приспіву* — те, що й на слова першої строфи.

З 1-го по 3-й такти мелодії *сьомої строфи* на слова:

Заїньку, хоч обернися,—

учасниці хороводу виконують все те, що й на слова першої строфи, а «заїнько», тримаючи руки на талії, швидко два-три рази обертається навколо себе.

З 4-го по 18-й такти мелодії *приспіву* — те, що й на слова першої строфи.

З 1-го по 3-й такти мелодії *восьмої строфи* на слова:

З дівонькою хоч обнімися,—

дівчата, стоячи на місці, співають, а «заїнько», підстрибуючи, підбігає до однієї з виконавиць і, взявши її за руки, кружляє разом з нею. Ця дівчина стає новим «заїнькою».

З 4-го по 18-й такти мелодії *приспіву* — те, що й на слова першої строфи. Потім хоровод починає все спочатку.

Помірно

Швидко

За- їнь-ку за го- лі- вонь- ку! А ні- ку- ди за- їнь-ку
а ні ку ди за їнь- ку

а- ні вис- ко- чи- ти. Тут го- ро- ди все ту-рець-
а- ні ви- гля- ну- ти.

кі- ї, тут за- моч- ки все ні- мець- кі- і.

«ЗАЙКО» АБО «ЗАГОРОДЖУ РІЧКУ»

Виконавці — дівчата або хлопці (часто виконують танець дівчата і хлопці разом). Вони стають у коло обличчям до центру. Заздалегідь вибирають одного з учасників, якого називають «зайком».

Він виходить у коло.

З 1-го по 24-й такти мелодії на слова:

Загороджу річку терном, берном, терном, берном,
Та нікуди зайчику вискочити, вискочити.
В мене ворітечка залізнії, залізнії,
А замочки золотії, золотії.
Ой скоч, коли хоч, коли мати велить,
Коли твоя, зайчику, голова не болить.
Ой ну, зайчику, скоки в боки
Через мої карі оки,
Ой ну, зайку, обернися,
З дівчиною обнімися! —

виконавці, починаючи крок з правої ноги, співають, йдуть проти руху годинникової стрілки.

«Зайко» в цей час *з 1-го по 3-й такти* мелодії на слова:

Загороджу річку терном, берном, терном, берном,—

іде проти руху кола і придивляється до учасників хороводу.

З 4-го по 16-й такти мелодії на слова:

Та нікуди зайчику вискочити, вискочити,
В мене ворітечка залізнії, залізнії,
А замочки золотії, золотії.
Ой скоч, коли хоч, коли мати велить,
Коли твоя, зайку, голова не болить,—

«зайко» кидається на виконавців, які утворюють коло, і намагається розняти їх руки в якомусь місці хороводу. Але його намагання марні.

З 17-го по 20-й такти мелодії на слова:

Ой ну, зайку, скоки в боки
Через мої карі оки,—

«зайко» приставляє кисті руки до голови позаду вух, долонями назовні, зображаючи великі заячі вуха, і одночасно підскакує на одній нозі.

З 21-го по 24-й такти мелодії на слова:

Ой ну, зайку, обернися,
З дівчиною обнімися! —

«зайко» вибирає дівчину або хлопця з кола і кружляє разом з нею або з ним. Потім залишає його замість себе в колі, а сам іде на його місце.

Хоровод починає все спочатку.

ВАРІАНТ ТАНЦЮ «ЗАЙКО» АБО «ЗАГОРОДЖУ РІЧКУ»

У цьому хороводі «зайко» виконує все те, що він робив у попередньому хороводі.

З 1-го по 6-й такти мелодії на слова:

Загороджу річку терном, берном, терном, берном.
Та нікуди зайку вискочити, вискочити,—

усі виконавці, починаючи крок з правої ноги і співаючи, ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 6-го такту зупиняються і роз'єднують руки.

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова:

В мене ворітечка залізнії,—

учасники хороводу, нахилившись вниз, жестами показують, що загороджують річку брилами землі і камінням, які вони беруть справа і кладуть зліва від себе. Так вони роблять двічі. На першу чверть *9-го такту* виконавці знизу з'єднують руки і, поступово вирівнюючи корпус, піднімають руки з таким розрахунком, щоб на кінець такту підняти їх вгору.

З 10-го по 12-й такти мелодії на слова:

А замочки золотії, золотії,—

всі учасники хороводу одночасно простягають з'єднані руки вперед, зображаючи замочки.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

Ой скоч, коли хоч, коли мати велить,
Коли твоя, зайчику, голова не болить,—

всі, переступаючи з ноги на ногу, поступово вирівнюють корпус і піднімають руки вгору. Повернувшись праворуч, кожний з учасників кладе свою праву

руку на праве плече того учасника, який стоїть поперед нього. Ліву руку кладе собі на праве плече. Таким чином утворюється тісне коло. Погляд учасників спрямований до центру кола.

З 17-го по 20-й такти мелодії на слова:

Ой ну, зайку, скоки в боки
Через мої карі очі,—

учасники хороводу «тісним колом», починаючи рух з правої ноги, невеличкими кроками йдуть проти руху годинникової стрілки. На кінець 20-го такту зупиняються і, роз'єднуючи руки, стають обличчям до центру кола (вихідне положення початку хороводу).

З 21-го по 24-й такти мелодії на слова:

Ой ну, зайку, обернися,
З дівчиною обнімися! —

виконавці кладуть собі руки на талію і ступнею правої ноги на сильну долю такту притупують об підлогу. Іноді дехто з виконавців може подражнити «заїнька». Він, як і «заїнько», підскакує на одній нозі, прикладаючи руки до голови, робить заячі вуха тощо.

Рухливо

За- го- род- жу річ- ку тер- ном, бер- ном, тер- ном, бер- ном.
та ні- ку- ди зай- ку вис- ко- чи- ти, вис- ко- чи- ти,
в ме- не во- рі- теч- ка за- ліз- ні- і, за- ліз- ні- і,
а за- моч- ки зо- ло- ті- ї, зо- ло- ті- ї. Ой скоч, ко- ли хоч,
ко- ли ма- ти ве- лить, ко- ли тво- я, зай- чи- ку, го- ло- ва не бо- лить,
ой ну, зай- ку, ско- ки вбо- ки че- рез мо- ї ка- рі о- ки,
ой ну, зай- ку, о- бер- ни- ся, з дів- чи- но- ю об- ні- ми- ся!

«ОЙ У ПОЛІ ЖИТО»

Виконавці — дівчата або діти. Вони стають у коло обличчям до центру і беруться за руки. З учасників хороводу заздалегідь вибирають «зайчиків» (одного, двох, трьох і навіть більше), які входять у центр кола і, утворивши групку, присідають навпочіпки, спрямувавши погляд до центру.

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ой у полі жито, сидить зайчик,—

«зайчики», що знаходяться в колі, сидять навпочіпки.

На останню чверть четвертого такту швиденько встають.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Він ніжками чибиряє,—

«зайчики», як зазначено пунктиром на схемі 12, ставлячи поперемінно наперед ноги на каблук, відходять спиною назад.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чибиряла,—

перемінним кроком йдуть «човгунцем» до центру кола.

На кінець 12-го такту мелодії подають один одному руки, утворюючи коло.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

Як той зайчик, як той зайчик,—

починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. На кінець 16-го такту вони знову присідають. З 1-го по 16-й такти мелодії першої строфи учасники хороводу, які стоять у колі, починаючи крок з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки.

З 1-го по 4-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ой у полі просо;
Сидить зайчик,—

«зайчики» сидять навпочіпки.

На кінець 4-го такту вони швиденько схоплюються.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Він ніжками чибиряє,—

«зайчики», підгинаючи під себе ноги і стрибаючи з ноги на ногу, крутяться навколо себе.

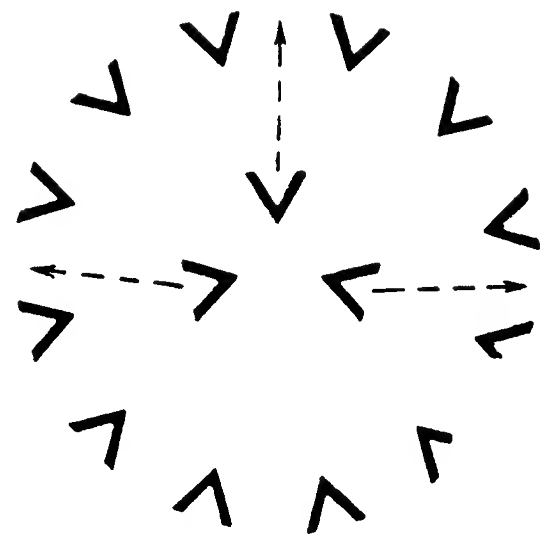


Схема 12

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чибиряла,—

виконують «вихиляс» з правої ноги з потрійним притупом; те ж саме роблять з лівої і закінчують «дрібушками».

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

— Як той зайчик, як той зайчик,—

«зайчики», починаючи крок з правої ноги, виконують «тинок».

На кінець 16-го такту присідають.

Хоровод дівчат, які стоять у колі, на 8 тактів мелодії йде, починаючи крок з правої ноги, проти руху годинникової стрілки, а з 9-го по 16-й повертається в протилежний бік і, починаючи крок з лівої ноги, йде за рухом годинникової стрілки.

З 1-го по 4-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Ой у полі гречка,
Сидить зайчик,—

«зайчики» сидять навпочіпки. На кінець 4-го такту вони швиденько підводяться.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Він ніжками чибиряє,—

«зайчики» подають один одному руки і, утворивши коло, йдуть «дрібушками» за рухом годинникової стрілки.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Коли б такі ніжки мала,
То я б ними чибиряла,—

«зайчики», не зупиняючи руху, швидко роблять півоберта в протилежну сторону і йдуть проти руху годинникової стрілки.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

Як той зайчик, як той зайчик,—

«зайчики», виставляючи поперемінно ноги на каблук, відходять назад (див. схему 12) і на кінець останнього такту виходять за межі кола, ховаючись за спину кого-небудь з учасників хороводу, які стоять у колі. Ті, за ким стали «зайчики», виходять у центр кола і стають «зайчиками», а «зайчики», які вийшли з кола, займають їх місця.

Хоровод починають спочатку.

Стримано

Один

Ой у по- лі жи- то, си- дить зай- чик,

Хор

він ніж- ка- ми чи- би- ря- є. Ко- ли б та- кі

ніж- ки ма- па, то я б ни- ми чи- би- ря- па,

як той зай- чик, як той зай- чик.

«ДЕ ТИ, КИЦЬКО, ХОДИЛА?»

Виконавці — дівчата і хлопці (можуть бути і діти). Вони стають у коло обличчям до центру. Руки опущені вниз.

Одна дівчина, яку визначають заздалегідь, виходить у коло. Її називають «кицькою». Вона весело ходить по колу і відповідає на всі запитання, які їй ставить хоровод, ілюструючи свої відповіді рухами та жестами.

З 1-го по 2-й такти мелодії учасники хороводу, співаючи, звертаються до кицьки з такими словами:

Де ти, кицько, ходила?

Вона в цей час, поклавши на талію руки, ходить по колу і робить вигляд, що прислухається. На останню чверть 2-го такту зупиняється.

З 3-го по 4-й такти мелодії «кицька», розводячи руки в сторони і грайливо співаючи, відповідає:

У млині сиділа.

З 5-го по 6-й такти мелодії виконавці знову звертаються до «кицьки»:

Що там, кицько, робила?

«Кицька» знову ходить по колу і на останню чверть 6-го такту зупиняється.

З 7-го по 8-й такти мелодії «кицька», відповідаючи співом:

Житечко молола,—

нахиляє корпус трохи вперед і простягає вперед праву руку. Потім стискає кисть цієї руки в кулак, начебто бере ручку жорна, і починає крутити уявний камінь проти руху годинникової стрілки. Ліва рука в «кицьки» опущена.

З 9-го по 10-й такти мелодії хоровод, співаючи, запитує:

Що ти, кицько, заробила?

«Кицька» знову ходить по колу і на останню чверть 10-го такту зупиняється.

З 11-го по 12-й такти мелодії, співом відповідаючи на запитання:

Шапочку дукатів,—

«кицька» пальцями правої руки наче збирає з лівої долоні гроші, піднімає їх вгору і висипає назад в уявну шапку; при цьому вона перебирає пальцями правої руки.

З 13-го по 14-й такти мелодії хоровод продовжує:

— Що ти, кицько, купила?

З 15-го по 16-й такти мелодії «кицька», співаючи, відповідає:

— Бубликів багато!

Вказівними пальцями обох рук вона описує чотири маленьких кола перед собою. Проспівавши 13-й і 14-й такти мелодії ще раз, виконавці хороводу питають «кицьку»:

— З ким ти бублики поїла?

З 15-го по 16-й такти мелодії вона відповідає:

— З гостями у свято!

«Кицька» розводить руки в сторони, схиляє голову, наче вклоняється тим гостям, що з нею поїли бублики. Закінчивши співати, вона двічі вимовляє «няв!».

ВАРІАНТ ТАНЦЮ «ДЕ ТИ, КИЦЬКО, ХОДИЛА?»

Учасники стають у два ряди, звернені обличчям один до одного, на відстані шести—восьми метрів. «Кицька» стає по середині рядів і кладе руки на талію. Один з рядів ставить питання, а другий разом з «кицькою» відповідає, ілюструючи відповідь рухами та жестами так само, як було описано в першому варіанті.

Помірно

Хоровод — Кицька — Хоровод

Де ти, киць-ко, хо-ди-ла? У мли-ні си-ді-ла. Що ти, киць-ко,
Що там, киць-ко, ро-би-ла? Жи-теч-ко мо-ло-ла Що ти, ки-цінь-
З ким ти буб-ли-

за-ро-би-ла? Ша-поч-ку ду-ка-тів. Няв, няв...
ко, ку-пи-ла? Буб-ли-ків ба-га-то.
ки по-ї-ла? З го-стя-ми у свя-то

«КОЗЛИК»

Виконавці — діти. Вони стають у коло обличчям до центру, не з'єднуючи рук. Одного з них, якого визначають заздалегідь, називають «козликом» («козликів» може бути два, три і навіть чотири). «Козлики» стоять у колі серед учасників. Якщо їх два, три або чотири, то вони повинні стояти в різних місцях кола.

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова, які співають всі учасники хороводу:

— Вийди, вийди, кізлику.
Вийди, вийди рано,—

«козлик» чи «козлики» виходять за межі кола і під кінець 4-го такту швиденько вибігають у середину кола.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Вийди, вийди рано,
Вийди, погуляймо,—

«козлик» або «козлики», ходячи по колу, удають, що когось розшукують поміж учасниками, і стають біля тих, кого вони вибрали.

З 9-го по 10-й такти мелодії на слова звернення:

Кізлику! —

«козлик» або «козлики» стрімко переступають з ноги на ногу, а *з 11-го по 12-й такти* мелодії на слово:

Обернися,—

продовжуючи переступати з ноги на ногу, обертаються на місці за рухом годинникової стрілки.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

З которою панною
Обнімися,—

«козлик» або «козлики» беруть за руки тих, кого вони вибрали з учасників хороводу (і біля яких вони стоять) і виводять їх в середину кола.

З 1-го по 4-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ти скажи нам, кізлику,
Як дівочки скачуть,—

учасники хороводу кладуть собі руки на талію і роблять одночасно крок правою ногою вперед. У цей час «козлик» або «козлики» з тим учасником, якого вони вибрали, міцно тримаючись за руки, трохи відхиляють корпус назад і, виконуючи «дрібушки», кружляють в довільному напрямку.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Ой так хорошенько,
Ой так приязненько,—

всі учасники хороводу опускаються на ліве коліно і плещуть у долоні в такт

пісні. «Козлик» або «козлики», виконуючи «дрібушки», кружляють в парах, як і раніше, тільки в протилежний бік.

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Хоч з старою,
Хоч з малою,—

учасники хороводу піднімаються з колін, і, беручись за руки, йдуть, починаючи крок з правої ноги, до центру кола. Звужуючи коло, поступово піднімають з'єднані руки вгору. «Козлик» або «козлики» з тими, яких вони вибрали, відступають до центру кола.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

З дівчиною молодою,—

всі учасники хороводу, починаючи крок з правої ноги, відступають на вихідне місце, поступово опускаючи руки вниз. «Козлик» або «козлики» і ті, що з ними в парі, розміщуються між учасниками хороводу (цей хоровод виконують так, як «Зайко»).

Швиденько

Вий- ди, вий- ди, кіз- ли- ку, вий- ди, вий- ди ра- но.
Та ска- жи нам кіз- ли- ку, як ді- воч- ки ска- чуть.

Вий- ди, вий- ди ра- но Вий- ди, по- гу- ляй- мо,
Ой так хо- ро- шень- ко, ой так при- яз- нень- ко,

кіз- ли- ку, о- бер- ни- ся,
хоч з ста- ро- ю, хоч з ма- ло- ю,

з ко- то- ро- ю пан- но- ю об- ні- ми- ся.
з дів- чи- но- ю мо- ло- до- ю

«РАВЛИКУ-ПАВЛИКУ»

Виконавці — дівчата і хлопці (можуть бути і діти). Вони стають у коло обличчям до центру. Руки опущені. Один з учасників, якого визначають заздалегідь, виходить у коло. Його називають «слимаком». Сідаючи на землю, «слимак» навхрест згортає ноги й руки.

З 1-го по 2-й такти мелодії на слова:

Равлику-Павлику,—

учасники хороводу, стоячи на місці, співають.

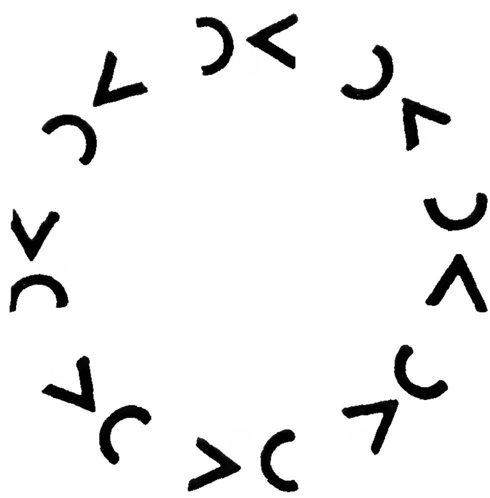


Схема 13

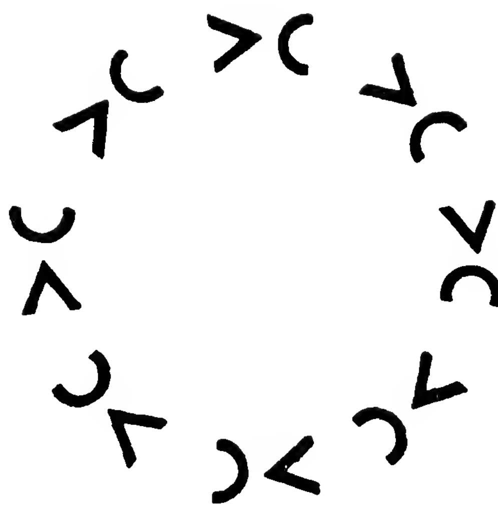


Схема 14

З 3-го по 4-й такти мелодії на слова:

Вистав ріжки та ніжки,—

виконавці хороводу, продовжуючи співати, одночасно підносять руки вгору і, опускаючи їх, кладуть на талію.

З 5-го по 6-й такти мелодії на слова:

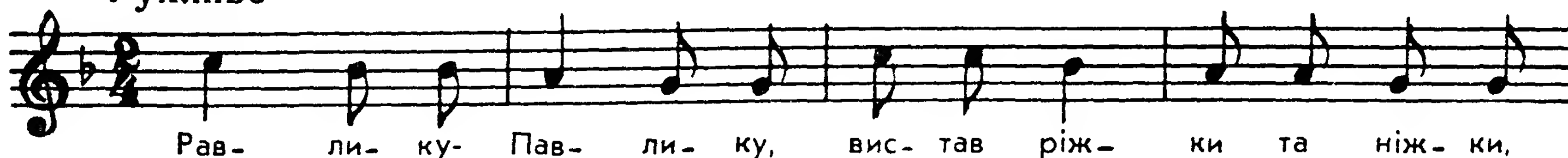
Тобі та мені два,—
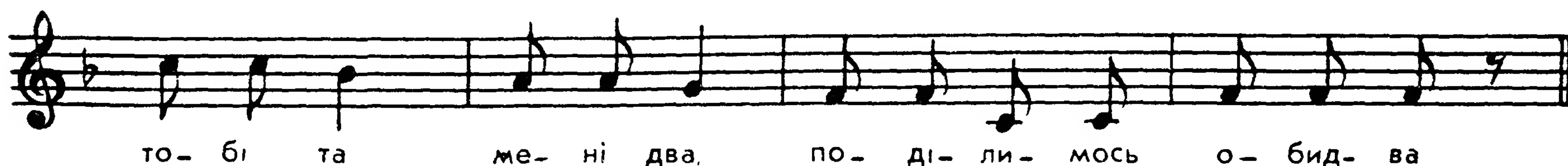
виконавці, продовжуючи тримати руки на талії, роблять два кроки вперед до центру, починаючи крок з правої ноги, і два кроки назад у вихідне положення, теж починаючи крок з правої ноги.

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова:

Поділимось обидва,—

учасники хороводу стоять обличчям одне до одного і подають одне одному руки. Починаючи крок з правої ноги, обходять коло за рухом годинникової стрілки, зупиняються на попередніх місцях, роз'єднують руки і знову стають обличчям до центру кола.





«ВЕСНУ ЗАКЛИКАТИ»

Виконавці — дівчата і хлопці. Вони стають у коло попарно обличчям один до одного (схема 13).

З 1-го по 6-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Благослови, мати,
Весну закликати (2),—

виконавці роблять уклін одне одному, потім повертаються на 180° (хлопець через ліве плече, дівчина — через праве).

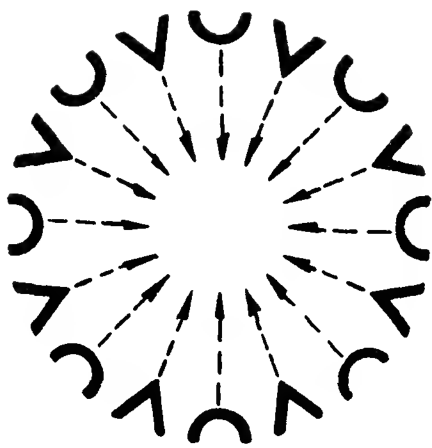


Схема 15

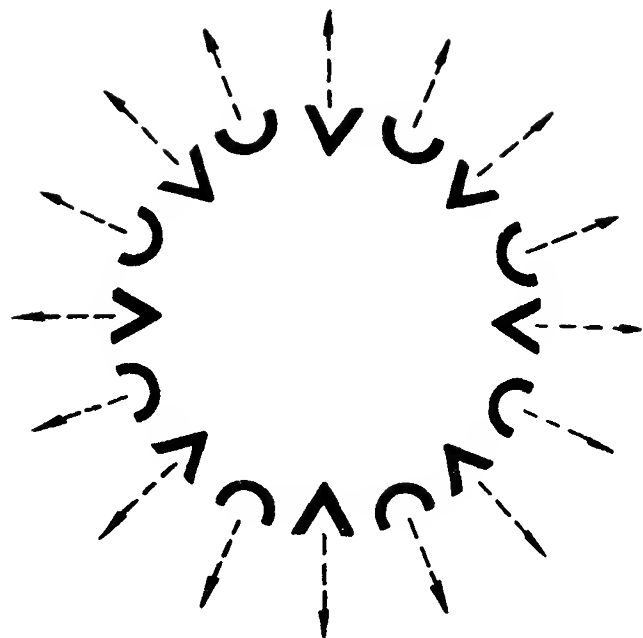


Схема 16

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова «зиму проводжати» вони роблять уклін тим, хто стоїть навпроти (схема 14). На кінець 8-го такту, повернувшись обличчям до центру, вони беруться за опущені вниз руки.

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Благослови, мати,
Весну закликати,—

танцюристи, починаючи з правої ноги, простим кроком прямують до центру (звужуючи коло). На кінець 4-го такту роблять уклін обличчям до центру (схема 15).

З 5-го по 8-й такти на слова:

Весну закликати,
Зиму проводжати,—

простим кроком, який починають з правої ноги, відходять назад (спиною), розширюючи коло (схема 16).

З 1-го по 8-й такти мелодії *першої строфи* іншого тексту:

Вийди, вийди, козлику,
Вийди, вийди рано (2),
Вийди погуляємо,—

танцюристи, тримаючись за руки («ланцюжком»), йдуть «перемінним кроком» з правої ноги по колу проти годинникової стрілки. Одночасно в центр кола вбігає хлопець. Спина й голова його закриті кожухом, вивернутим шерстю назовні. Юнак зображає «козлика».

З 1-го по 4-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Та скажи нам, козлику,
Як дівоньки скачуть,—

всі продовжують рухатись по колу, але співають тільки хлопці. «Козлик» в середині кола скаче на місці.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Ой так хорошенько,
Ой так приятненько,—

всі продовжують рухатись по колу, але співають тільки дівчата. «Козлик» скаче по колу проти руху хороводу.

З 1-го по 4-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Козлику, обернися,
З котрою панною обнімися,—

учасники хороводу виконують все, що робили з 1-го по 4-й такти другої строфи. «Козлик» у центрі кола повертається то праворуч, то ліворуч, то навкруги себе, ніби виглядає дівчину.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Хоч з старою,
Хоч з малою,
Хоч з дівчиною молодою,—

всі співають, продовжуючи рухатись по колу. Наприкінці останнього такту зупиняються і стають обличчям до центру. Юнак, який зображав «козлика», підбігає до однієї з дівчат і, ставши навпроти неї, знімає кожуха та кидає його на землю. Дівчина виходить до юнака. Він правою рукою бере її за талію, а вона кладе ліву руку йому на праве плече. Вільні руки — на талії.
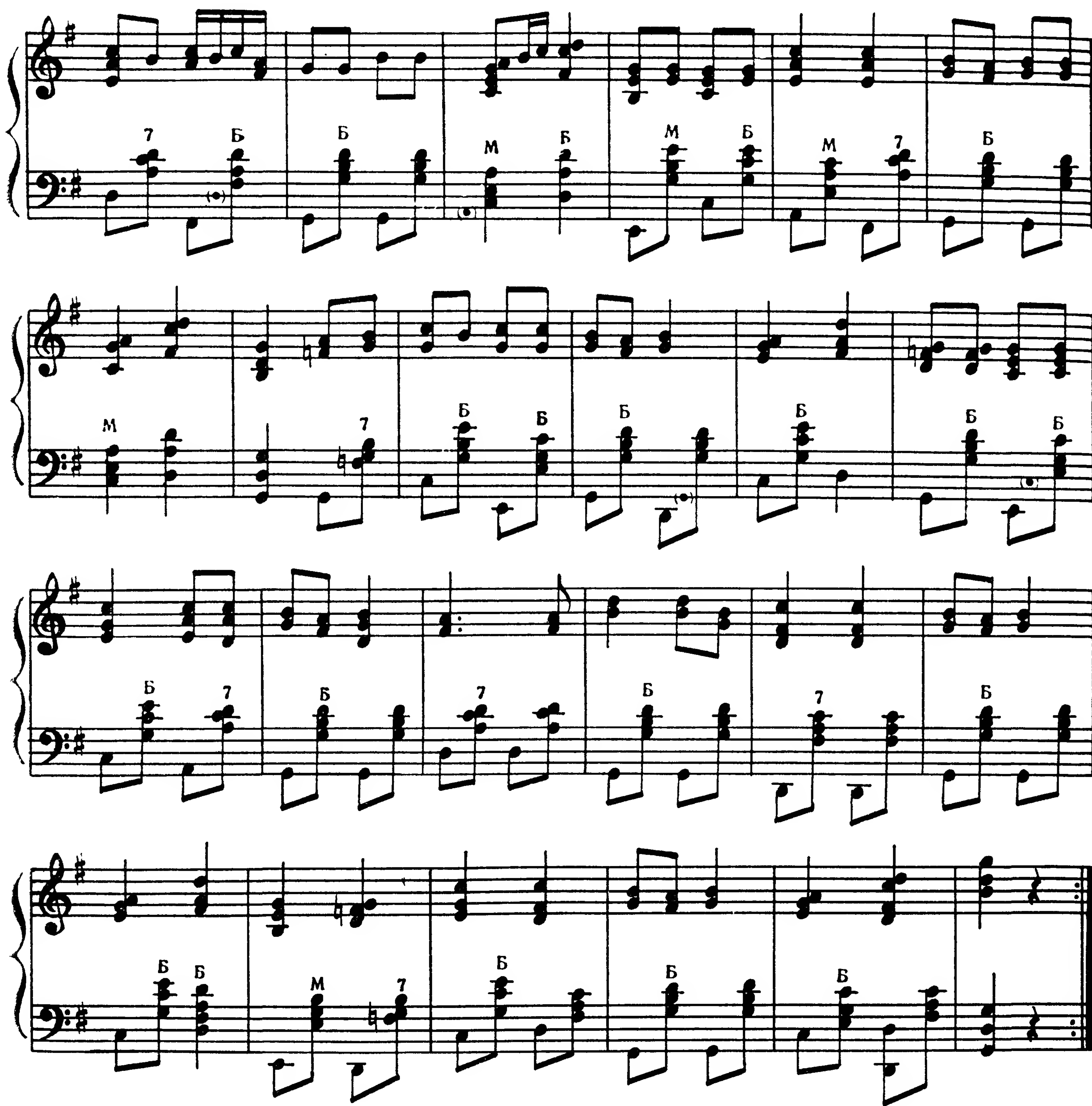
В такому положенні дівчина і юнак, вийшовши на середину кола, танцюють «Гопак». Всі інші на місці притоптують і плещуть у долоні.

Після закінчення танцю солісти стають у коло парами, і хоровод починається спочатку. «Козлика» зображає хлопець, з яким дівчина танцювала в середині кола. Хоровод повторюється кілька разів. Щоразу танцюристи просуваються по колу в протилежну сторону.

Помірно

Ф-но або баян

Пожвавлено



«ВОРОТАР»

Виконавці — дівчата і хлопці (можуть бути і діти). На середині майдану стає воротар, а біля нього два хлопці, які тримають руками хустку або стрічку, утворюючи «ворота». По обидва боки «воріт» стають півколом хлопці, плечима один до одного. Навпроти «воріт» стають дівчата так, як зазначено на схемі 17.

Усі учасники, стоячи на місці, співають хороводну пісню. Після цього відчиняються «ворота», і дівчата пробігають крізь них, зберігаючи попереднє положення. Коли вони повертаються назад, «ворота» зачиняються

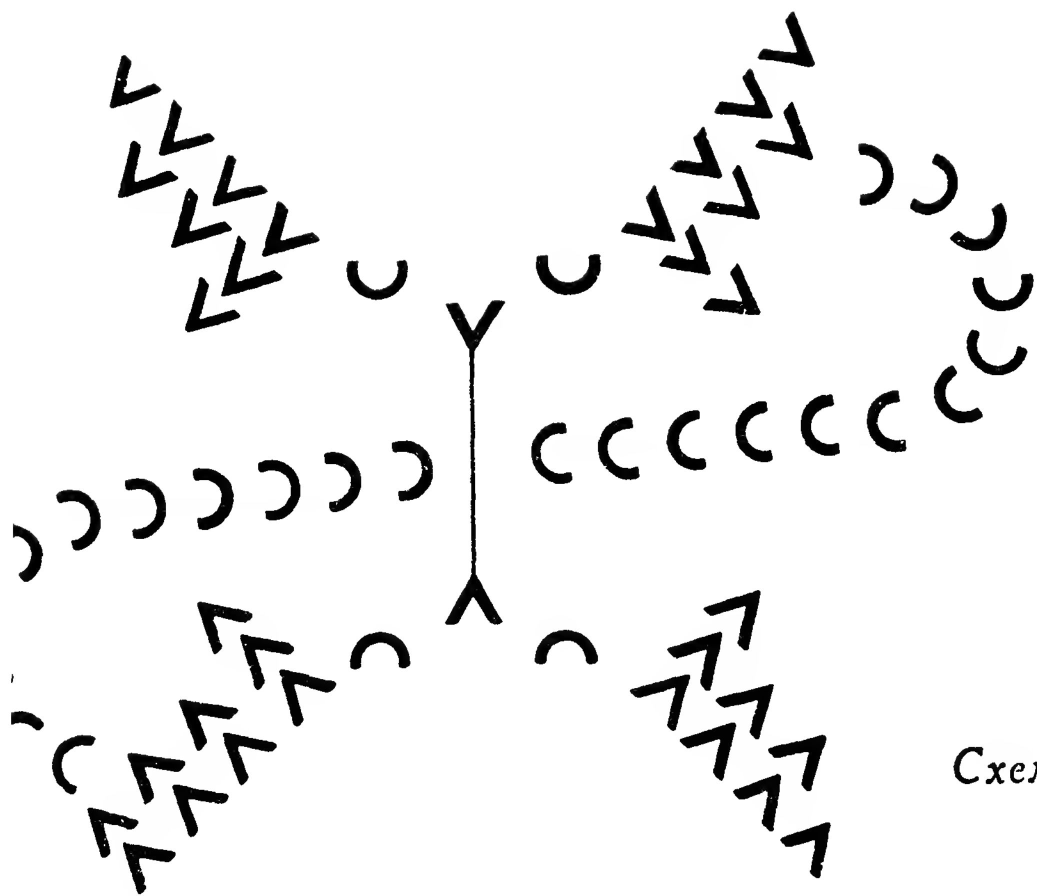
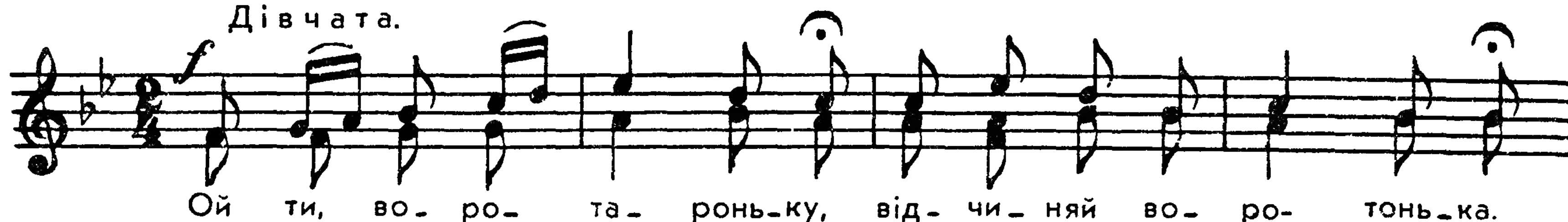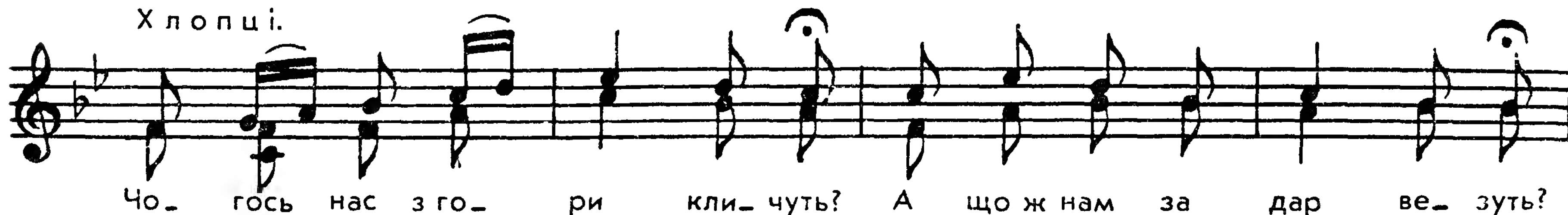


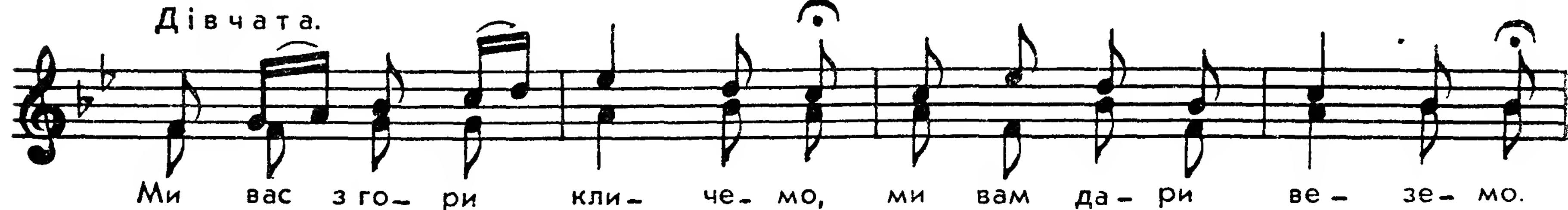
Схема 17
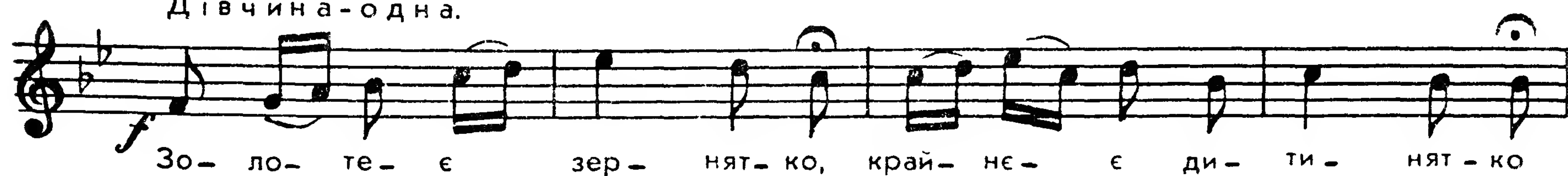
перед останньою дівчиною. Так повторюється чотири рази. Затримані дівчата стають біля хлопців з хусткою, як зазначено на схемі 17. За п'ятим разом «ворота» за знаком «воротаря» зачиняються і затримують усіх дівчат. Тоді дівчата, що стоять по обидва боки «воріт», швиденько підбігають і намагаються їх відчинити. Решта дівчат з кулаками накидаються на воротаря, щоб покарати його за зухвалий наказ. Але на допомогу воротареві приходять хлопці. Хоровод закінчується метушнею і веселим сміхом.
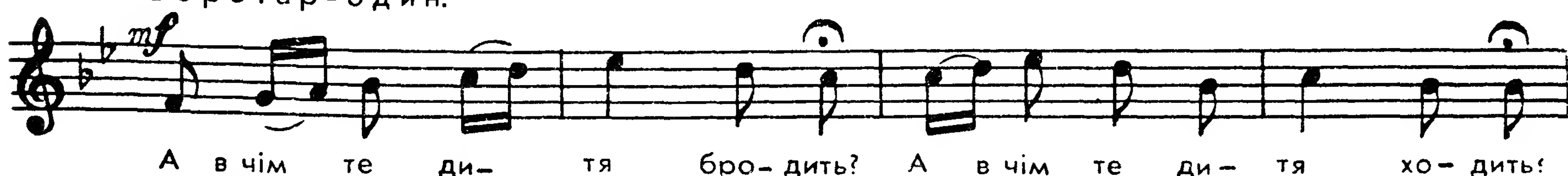
Стримано

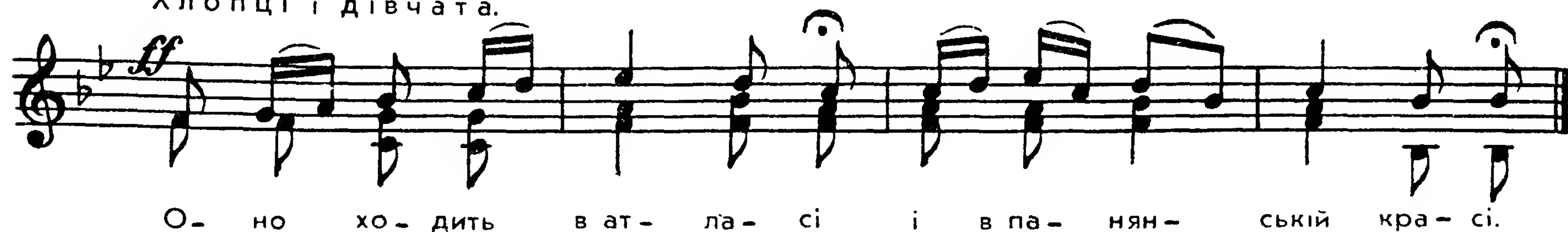












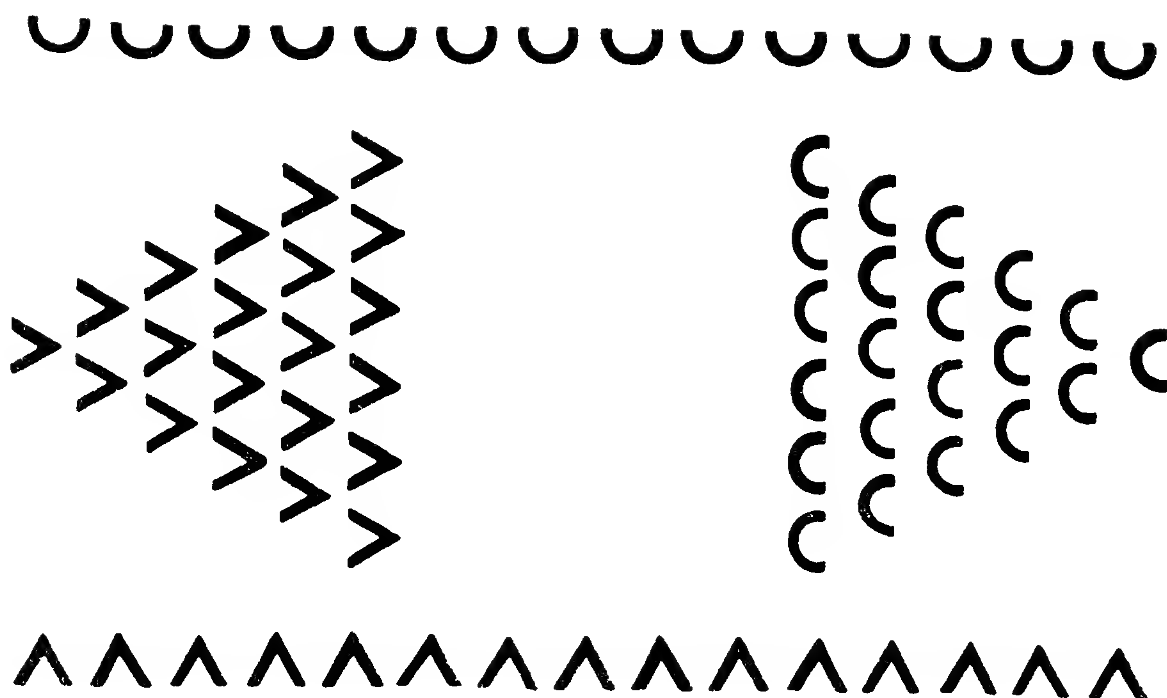


Схема 18

«БАРВІНОК»

Виконавці — діти. Вони розташовуються так: великий ряд дівчаток стає на горбку, хлопці — в долині. По боках стає в три ряди хор (праворуч дівчачий, а ліворуч хлопчачий) так, як зазначено на схемі 18.
Усі стоять обличчям до центру.

Хор сім разів підряд проспівує хороводну пісню, змінюючи за кожним разом лише останній рядок тексту:

Посідайте враз.
Повставайте враз.
Поклякайте враз.
Повставайте враз.
Затупайте враз.
Заплещіте враз.
Засмійтеся враз.

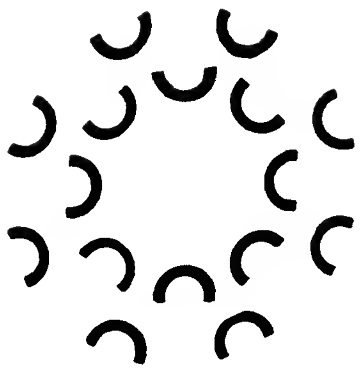
Все те, про що йдеться в цьому тексті, виконавці, які стоять у рядах на горбку і в долині, виконують: сідають, встають, заклякають, знову встають, тупають ногами, плещуть у долоні і сміються, викликаючи тим самим у дітей радість і веселощі.

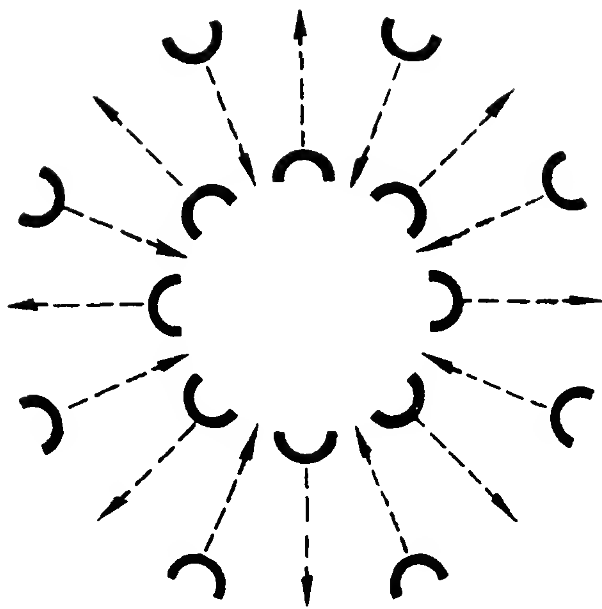
Потім хоровод виконується спочатку, тільки виконавці міняються місцями: хор стає рядами на горбку та в долині, а ті, що були в рядах, створюють хор.

Помірно

f

Там на го- рі бар- ві- нець, на до- ли- ні зе- ле- нець.
Мо- ї ми- лі па- ня- ноч- ки.
По три гро- ші жін- ка, два та- ля- ри дів- ка. Па- ня- ноч- ки,
про- си- ли вас ма- ті- ноч- ки,
ма- ті- ноч- ки: по- сі- дай- те враз.


Схема 19


Схема 20

«ОЙ ЗАВ'Ю ВІНКИ»

Зібравшись на галявині, дівчата співають яку-небудь сумну пісню («Ой сяду я край віконця», «Ой ти, дівчино, зарученая», «В кінці греблі шумлять верби» тощо). Деякі з них збирають квіти, заплітаючи їх у вінки.

Згодом усі дівчата стають обличчям до центру в два кола (внутрішнє і зовнішнє). Тримаючи в правій руці вінки, лівою рукою вони беруться за вінок сусідки зліва (схема 19).

З 1-го по 2-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ой зав'ю вінки,—

дівчата внутрішнього кола, починаючи крок з правої ноги, відступають назад, плавно піднімають угору з'єднані руки і створюють «ворота».

Одночасно дівчата зовнішнього кола, починаючи крок з правої ноги, йдуть вперед. Підійшовши до внутрішнього кола, вони роз'єднують руки і, злегка нахилившись вперед, проходять під піднятими руками («воротами») внутрішнього кола, а потім знову з'єднують руки (беруться за вінки), вирівнюючи корпус. Отже, внутрішнє коло стає зовнішнім, а зовнішнє внутрішнім.

З 3-го по 4-й такти мелодії на слова:

На всі святки,—

дівчата зовнішнього кола, починаючи крок з правої ноги, відходять на свої попередні місця. Повертаються на свої місця і дівчата внутрішнього кола (схема 19).

З 5-го по 6-й такти мелодії на слова:

На всі святки,—

дівчата внутрішнього кола, починаючи крок з правої ноги, відходять назад, плавно піднімають вгору з'єднані руки і створюють «ворота». Дівчата зовнішнього кола, починаючи крок з правої ноги, проходять через них вперед (як на 1-й і 2-й такти) до центру кола.

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова:

На празнички,—

дівчата внутрішнього кола, роз'єднавши руки, повертаються навкруг (через праве плече) і, ставши поряд з дівчатами зовнішнього кола (спиною до центру), з'єднують руки з вінками ззаду дівчат зовнішнього кола (схема 20).

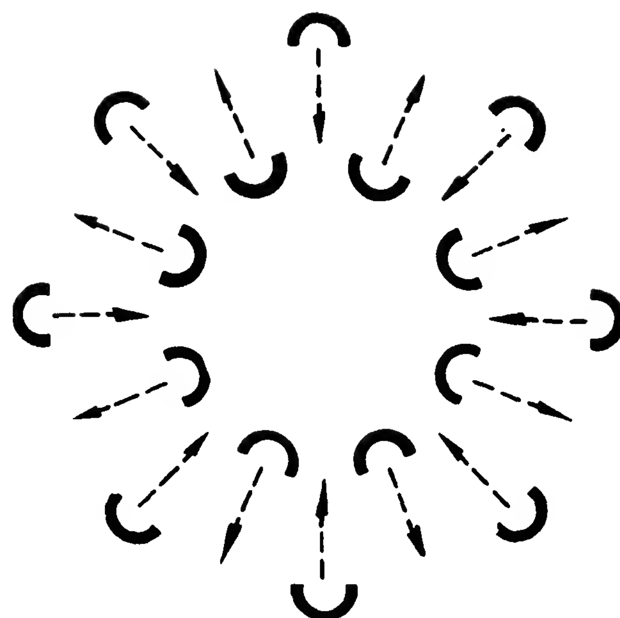


Схема 21

З 9-го по 16-й такти мелодії на слова:

Ой леле, мамо, та ранесенько,
Щоб сонце глянуло веселесенько,—

всі дівчата, з'єднані в загальне коло, злегка відхиливши корпус назад і повернувши голову ліворуч, дивляться одна на одну (схема 20). Виконуючи «припадання», вони йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Дівчата, що стояли спиною до центру кола, починають «припадання» з лівої ноги, а дівчата, що стояли обличчям до центру,— з правої.

На останній такт дівчата зовнішнього кола підводять з'єднані руки вгору, роблять правою ногою крок вперед (до центру), повертаються через праве плече навкруги і стають спиною до центру кола. Одночасно дівчата внутрішнього кола роз'єднують руки і також роблять правою ногою крок вперед, повертаються через праве плече навкруги і стають обличчям до центру.

З 9-го по 10-й такти мелодії першої строфи на слова:

Ой леле, мамо,—

всі з'єднують руки, беруться за вінки (схема 21). Кожна дівчина внутрішнього кола тримає вінок у правій руці, а зовнішнього — в лівій. Починаючи «перемінний крок» з правої ноги, всі рухаються вперед. З'єднані руки витягують назад, отже, внутрішнє коло стає зовнішнім, а зовнішнє — внутрішнім (схема 20).

З 11-го по 12-й такти цієї ж строфи на слова:

Та ранесенько,—

всі дівчата, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, відходять назад і повертаються на свої попередні місця. З'єднані руки витягують уперед (схема 21).

На повторення пісні з 13-го по 14-й такти мелодії першої строфи на слова:

Щоб сонце глянуло,—

дівчата, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, знову рухаються вперед до центру кола. З'єднані руки витягують назад (схема 20).

З 15-го по 16-й такти мелодії цієї ж строфи на слово:

веселенько,—

всі виконавиці, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, відходять назад від центру кола, повертаються на свої попередні місця. З'єднані руки витя-

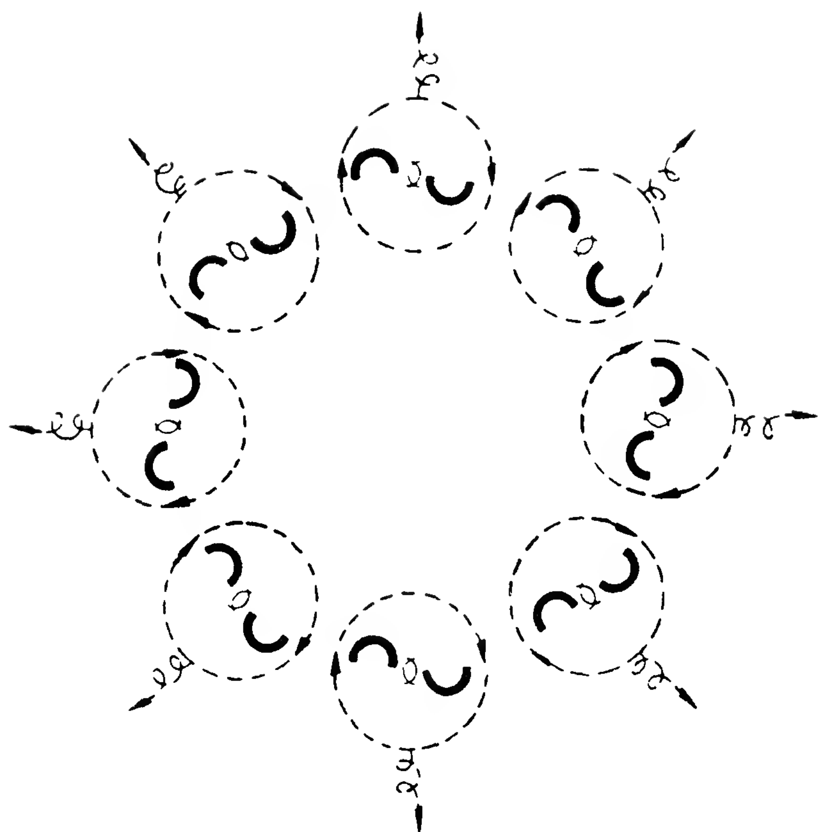


Схема 22

гують вперед (схема 21). На останній такт роз'єднують руки. Дівчата внутрішнього кола перекладають вінок у ліву руку.

З 1-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

В бору сосна колихалася,
Дочка батька дожидалася,—

дівчата стають попарно навскоси одна до одної (правим плечем). Праву руку кладуть одна одній на талію з лівого боку, ліву з вінком піднімають над головою (схема 22). Повернувши голову ліворуч, вони дивляться на вінки, немовби милуються ними, і простим кроком з правої ноги ідуть по колу за рухом годинникової стрілки, одночасно кружляючи.

З 9-го по 16-й такти мелодії на слова:

Ой прибудь, прибудь ти, мій батечку,
Мій голубчику, хоч на літечко,—

дівчата кожної пари утворюють кілечко і, починаючи «перемінний крок» з лівої ноги, ідуть по колу за рухом годинникової стрілки. Кружляючи, вони поступово розширюють загальне коло.

З 9-го по 16-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ой прибудь, прибудь ти, мій батечку,
Мій голубчику, хоч на літечко,—

з'єднані в кілечко виконавиці також парами повертаються праворуч і, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, ідуть по колу проти руху годинникової стрілки, а потім парами розходяться в півколо (схема 22).

На останній такт дівчата зовнішнього кола зупиняються обличчям до центру, тримаючи в правій та лівій руках вінки. Дівчата внутрішнього кола з вінками в правій руці ліву руку роз'єднують, роблять крок вперед, повертаючись навкруги праворуч, і стають у півколо поряд з дівчатами, що танцювали в парі, беручи лівою рукою їх вінки. У півколі крайня з лівого боку дівчина (ведуча) витягує вперед праву руку з вінком, а крайня з правого боку стискує ліву в кулак і кладе собі на талію.

З 1-го по 16-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Ой зав'ю вінки на всі святки,
На всі святки, ще й на празнички,
Ой рано, рано та ранесенько, } 2
Щоб сонце глянуло веселесенько,— }

всі дівчата, простим кроком, який починають з правої ноги, рухаються за ведучою і «заплітають пліт».

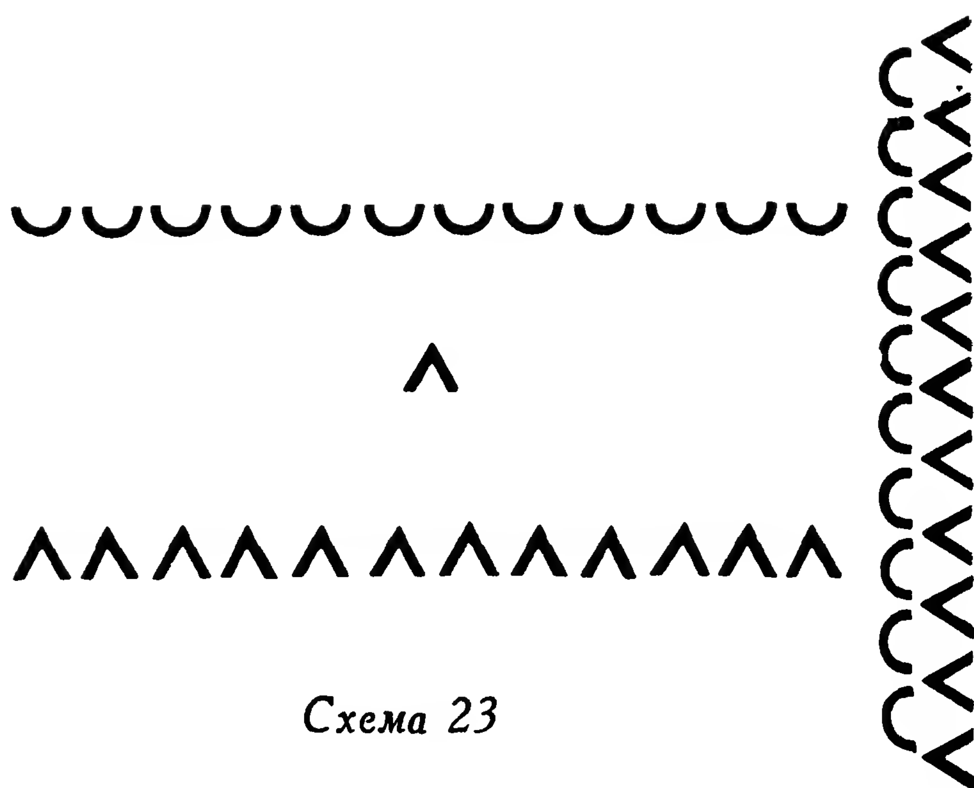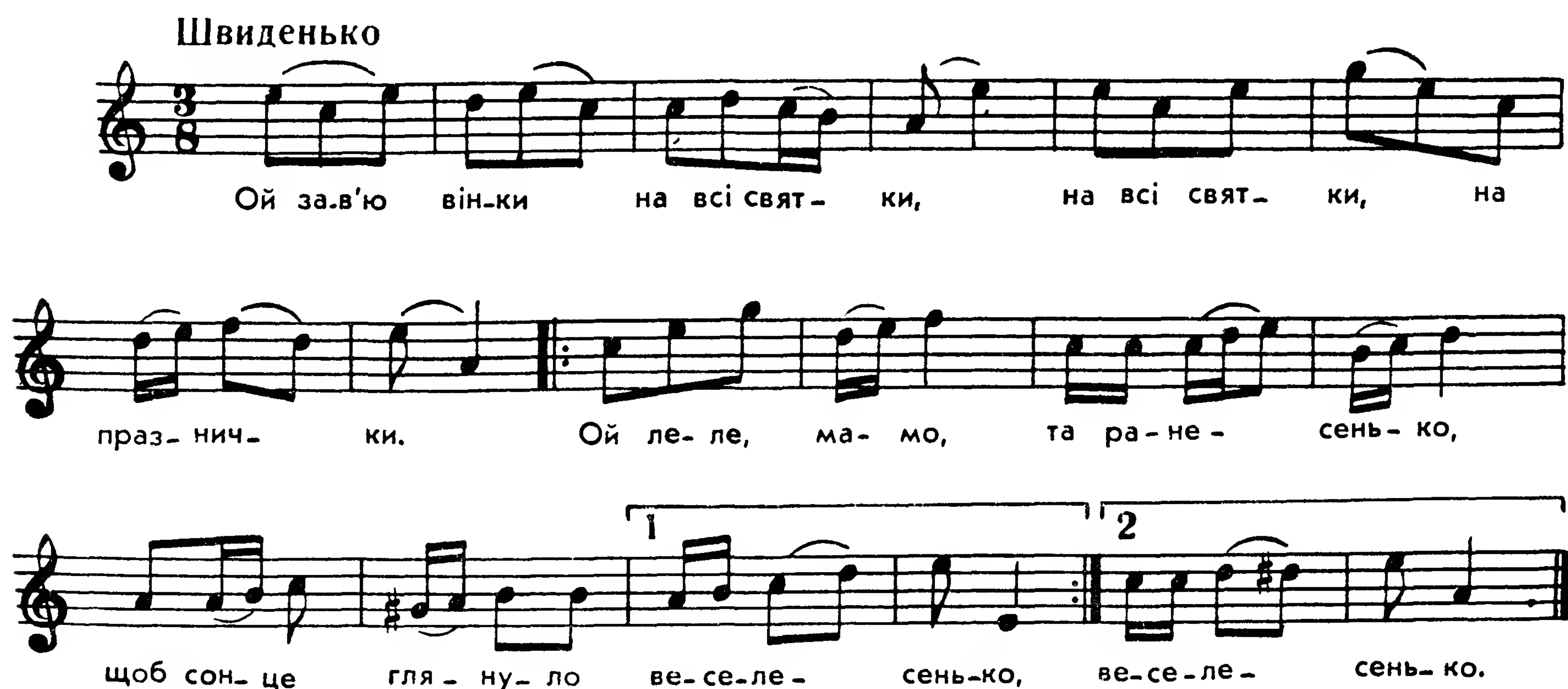


Схема 23

Ведуча, просуваючись вперед, веде за собою всю низку дівчат, проходить під «воротами», утвореними піднесеними руками останніх двох дівчат. Обійшовши всю лінію танцюристів, вона знов прямує до «воріт», утворених передостанньою і третьою від краю дівчиною, потім знов обходить всю лінію і прямує до наступних «воріт» і т. д. «Пліт» закінчується тоді, коли ведуча пройде через усі «ворота». Кожна з них після того повертається ліворуч і кладе ліву руку, не роз'єднуючи її з рукою сусідки, собі на праве плече (крім крайньої дівчини, яка повертається разом з передостанньою). На кінець заплітання ведуча, також не роз'єднуючи лівої руки, повертається ліворуч і кладе ліву руку собі на праве плече, а праву з вінком витягує вперед.

З 1-го по 16-й такти мелодії *заключної строфи* дівчата, наспівуючи, підносять з'єднані руки над головою на «перемінному кроці», який починають з правої ноги, і з гірляндою вінків посуваються за ведучою до «річки», де вони кидають вінки у «воду».



«ТАНЧИК»

Виконавці — дівчата і хлопці (можуть бути й діти). Вони з-поміж себе вибирають «танчика», який стає по середині майдану. Перед ним вишиковуються в одну лінію дівчата, а за ними — хлопці, віддалені на десять кроків. Збоку стає хор так, як зазначено на схемі 23 (дівчата попереду хлопців).

З 1-го по 8-й такти мелодії на слова:

Ой ти танчику, білобранчику!
Ой поплинь, поплинь
По Дунайчику,—

хор звертається до «танчика». Далі він виконує все те, про що йдеться в хороводній пісні.

З 9-го по 11-й такти мелодії на слова:

Розчеши косу русу,—

«танчик» розчісує волосся.

З 12-го по 14-й такти мелодії на слова:

Приглaдь си чорнобривці,—

він пригладжує брови.

З 15-го по 17-й такти мелодії на слова:

Возьмися за підбоці,—

«танчик» кладе руки на талію.

З 18 по 23-й такти мелодії на слова:

А з попового лугу
Виведи панну другу,—

він іде до першої дівчини з ряду, бере її під руку і веде до першого хлопця, що стоїть у ряду. Він вклоняється дівчині і ставить її поряд з правого боку.

Так хоровод повторюється спочатку вісім разів підряд, поки «танчик» не переведе всіх дівчат з ряду до хлопців. На дев'ятий раз «танчик» шукає і для себе дівчину, але, не знайшовши її, відбігає від хороводу на 30 кроків, повертається до нього обличчям і тричі плеще в долоні. За третім оплеском усі хлопці, що стояли в лінії, швидко біжать до «танчика», щоб стати поряд з ним. Той, що залишився позаду, буде «танчиком», а його дівчину забирає колишній «танчик».
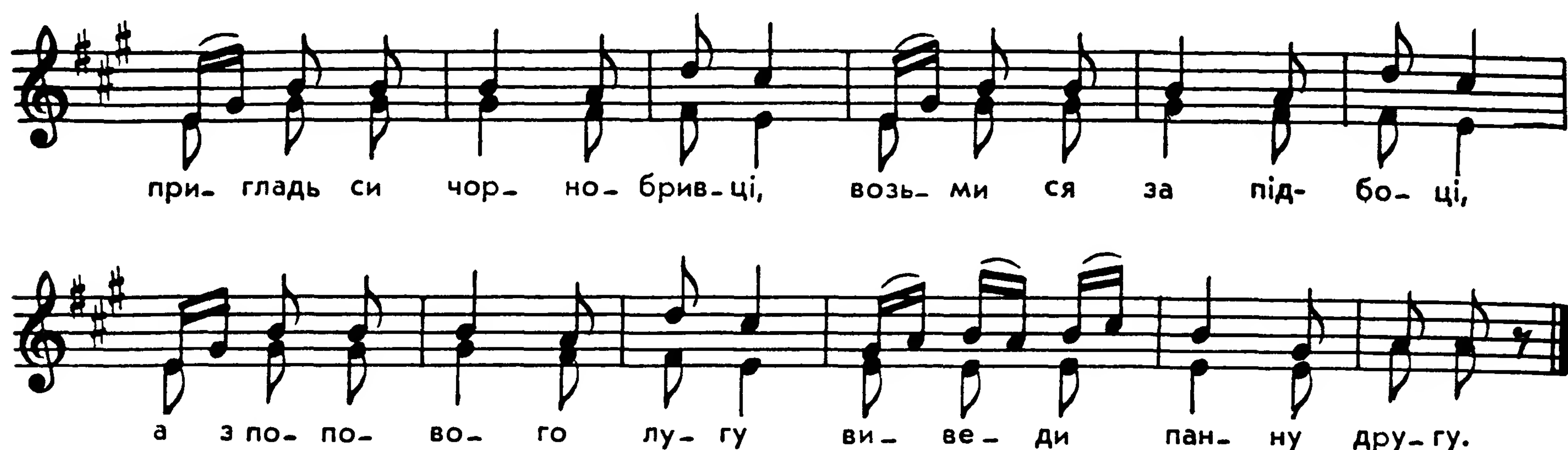
Потім хоровод виконується спочатку, тільки виконавці міняються місцями: хор стає рядами, а ті, що були в рядах, створюють хор.

Швиденько

mf

Ой ти тан- чи- ку, бі- ло- бран- чи- ку! Ой по- плинь,

по- плинь по Ду- най- чи- ку! Роз- че- ши ко- су ро- су,



«ШУМ»

Виконавці — дівчата. Вони утворюють коло і стають обличчям до центру. Двох із учасниць (ведучих) визначають заздалегідь (на схемі 24 вони позначаються літерами «А» і «Б»).

З 1-го по 8-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ой нумо, нумо,
Заплетемо Шума,
Шума заплетемо,
Гуляти підемо,—

учасниці хороводу беруться за руки і, починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту всі разом повертаються в протилежний бік.

З 1-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ой Шум ходить,
По воді бродить,
А Шумиха
Рибу ловить,—

учасниці хороводу, починаючи крок з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки.

На останню чверть 8-го такту ведучі роз'єднують руки і кладуть їх на талію (ведуча «А» — праву, а ведуча «Б» — ліву).

З 1-го по 8-й такти мелодії (які повторюються двічі) *третьої та четвертої строф* на слова:

Що наловила,
То пропила,
Дочці сукні
Не купила (не справила).

Зажди, доню,
До суботи,
Куплю сукню
Ще й чоботи,—

ведуча «А», стоячи на місці, піднімає вгору руку, з'єднану з рукою дівчини, яка стоїть поряд. Вони утворюють «ворота». Ведуча «Б» проходить через «ворота» і завертає за плечима ведучої «А» назад праворуч, тобто в той бік, з якого вона щойно йшла (див. пунктир на схемі 25). Рухаючись півколом праворуч, ведуча «Б» зустрічається з ведучою «А» і подає їй праву

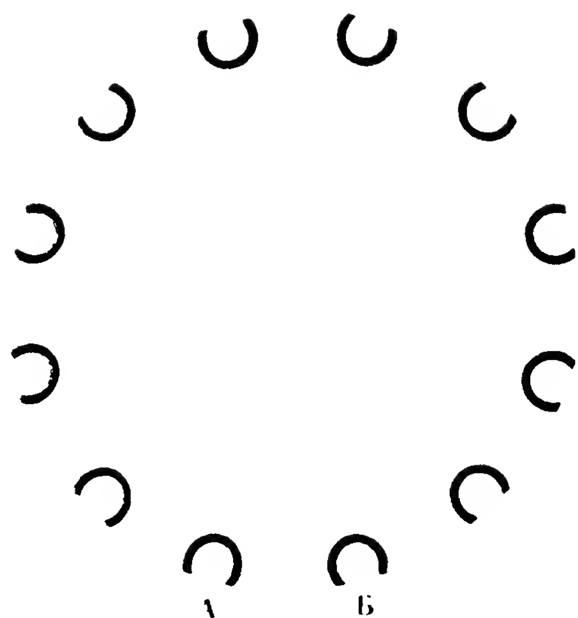


Схема 24

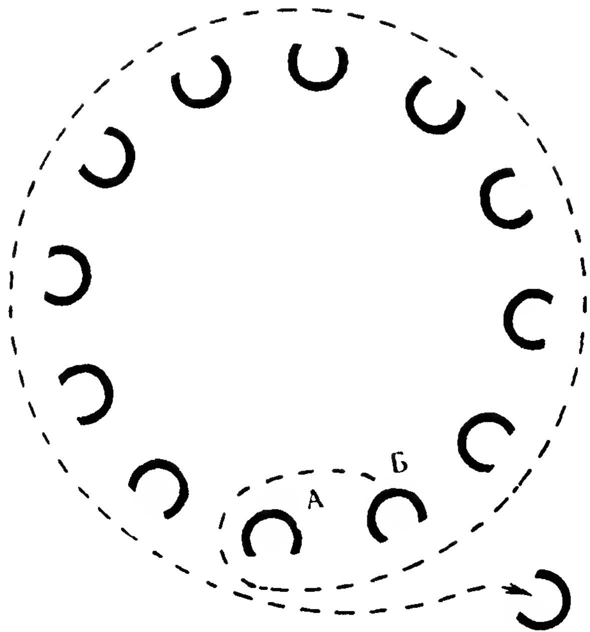


Схема 25

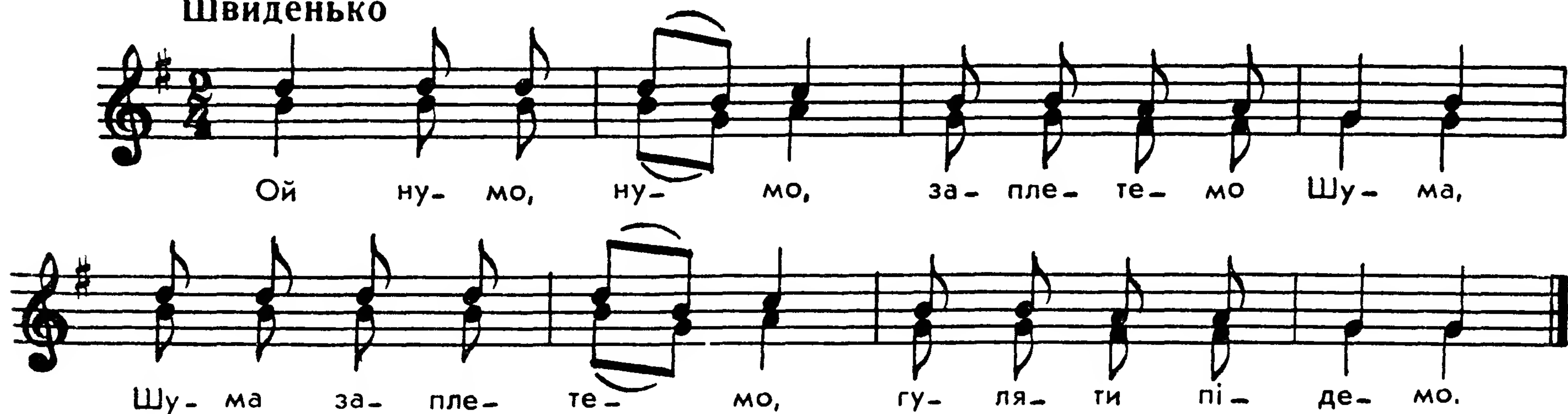
руку. Утворюється так зване «вивернуте» коло (дівчата стають спиною до центру кола). Ті ж дівчата, які утворюють «ворота», весь час стоять на місці.

З 1-го по 8-й такти мелодії (які повторюються двічі) *п'ятої та першої строф* на слова:

— Зажди, доню,
До неділі,
Підем, доню,
На весілля.

Ой нумо, нумо,
Заплетемо Шума,
Шума заплетемо,
Гуляти підемо,—

учасниці хороводу надають «вивернутому» колу попереднього вигляду. Ведуча «Б» веде за собою дівчат за спину «А», проходить під «ворітьми», обходить за спиною «А», повертається на своє попереднє місце і знову подає праву руку ведучій «А» (див. пунктир на схемі 26). На цьому кінчають хоровод.



«ПИВО»

Виконавці — дівчата та хлопці. Вони утворюють коло і стають обличчям до центру. Одного з учасників, якого називають «півнем», визначають заздалегідь. Він до початку хороводу виходить на середину кола і сідає.

Два початкових такти пісні хороводу заспівує один з учасників. На 3-му такті до нього приєднується другий. Приспів, який починається з 5-го такту, співають усі.

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Наваримо, наваримо
Зеленого пива,—

учасники хороводу, трохи нахилившись, виносять руки вперед, ніби тримаючи мішалку (права рука знизу, а ліва зверху). Всі одночасно починають

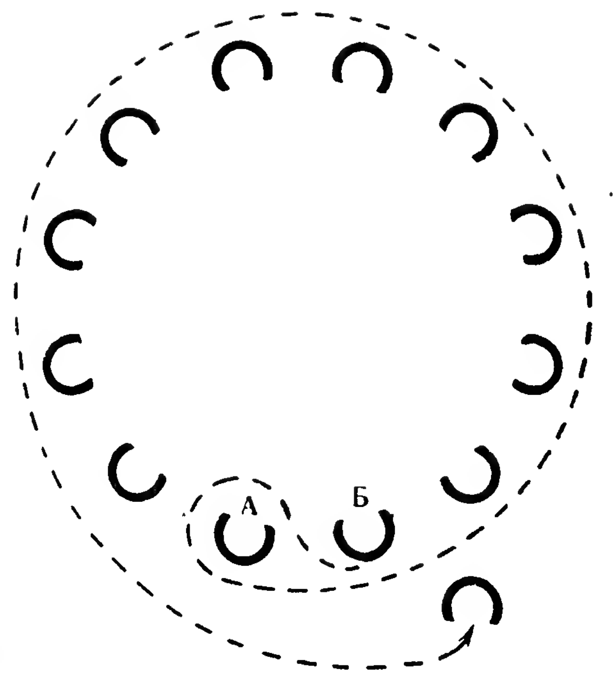


Схема 26

крутити мішалку, описуючи коло за рухом годинникової стрілки, немовби мішають заварене пиво в діжці. Так вони роблять чотири рази.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Ой леле, ой леле,
Солодкого пива,—

вони роблять те ж саме, тільки в протилежний бік — проти руху годинникової стрілки.

З 1-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

З того пива нема дива,
Трохи погуляймо,
Ой леле, ой леле,
Трохи погуляймо,—

всі попарно повертаються обличчям одне до одного і подають одне одному руки. Зробивши півоберта, всі, починаючи крок з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки. Так вони роблять два кола на місці і стають на свої попередні місця.

З 1-го по 2-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Того пива, того пива,—

всі разом, стискаючи кисті правих рук, удають, що тримають кухоль. Одночасно опускають кухоль в уявний посуд з пивом.

З 3-го по 4-й такти мелодії на слова:

Усі нап'ємося,—

кухоль підносять до губ.

З 5-го по 8-й такти мелодії на слова:

Ой леле, ой леле,
Усі нап'ємося,—

п'ють, поступово відхиляючи корпус назад. На останню чверть 8-го такту стають у вихідне положення.

З 1-го по 8-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

З того пива, з того пива
Усі заспіваймо,
Ой леле, ой леле,
Усі заспіваймо,—

виконавці, стоячи на місці, співають.







Схема 27

З 1-го по 2-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

З того пива, з того пива,—

всі одночасно стають на ліве коліно. Ліктями правої руки упираються в коліно правої ноги. Голову кладуть на відкриту долоню правої руки.

З 3-го по 8-й такти мелодії на слова:

Усі полягаймо,
Ой леле, ой леле,
Усі полягаймо,—

удають, що сплять.

З 1-го по 6-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

З того пива, з того пива
Усі виспимося,
Ой леле, ой леле,—

продовжують стояти на коліні. В цей час «півень» піднімається, плеще в долоні чотири рази, кричить «ку-ку-рі-ку» і знову сідає.

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова:
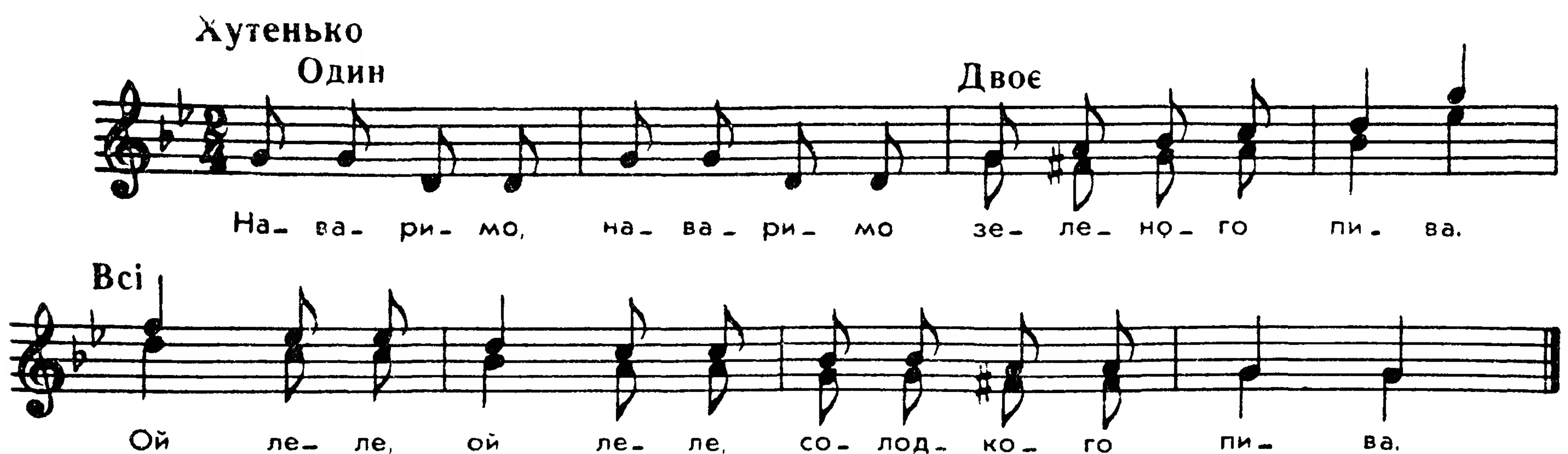
Усі виспимося,—

всі схоплюються і швиденько йдуть по колу, взявшись за руки. В той же час вони співають дві строфи підряд — 16 тактів мелодії:

Наваримо, наваримо
Зеленого пива,
Ой леле, ой леле,
Солодкого пива.

З того пива, з того пива
Усі розбігаймось,
Ой леле, ой леле,
Усі розбігаймось.

Закінчивши співати, кидаються врозтіч, а «півень», схопившись на ноги, біжить за ними. Кого він піймає, той стає «півнем», і все починається спочатку.



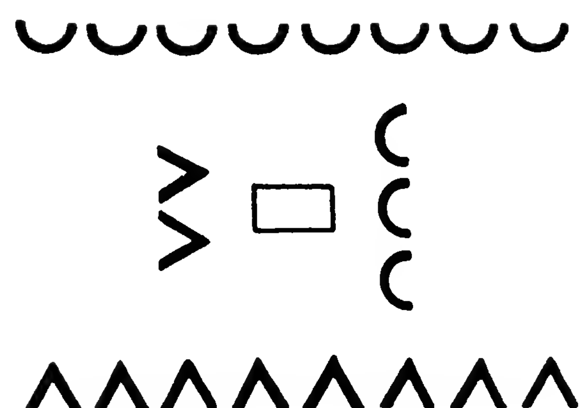


Схема 28

«КАША»

Виконавці — діти (дівчатка і хлопчики). Вони беруть невеличкі патички і складають їх у купу по середині майдану. Біля купки патичків стає дівчинка. Вона поправляє складені патички. А тим часом дівчатка і хлопчики стають у два ряди біля купки патичків так, як зазначено на схемі 27. Ряди стають обличчям одне до одного на відстані чотирнадцяти кроків.

Дівчинка, що стоїть біля купки патичків, бере з купки один патичок і йде за ним до ряду хлопчиків. Вона кладе той патичок перед одним з них. Це означає, що дівчинка просить його допомогти «варити кашу». Хлопець вклоняється дівчинці, піднімає покладений перед ним патичок і йде з нею до купки патичків «варити кашу».

З 1-го по 11-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Що ступлю, то влуплю
Сухого деревця, ліщини.
Наварю я каші,
А в тій каші грудка глини.
Хто ю буде їсти?
Хлопчики, хлопчики!
Дівочки, дівочки! —

учасники хороводу йдуть «простим танцювальним кроком», зберігаючи ряди, до купки патичків і відступають спиною на свої попередні місця. Як тільки ряди зупинилися, хлопчик, якого вибрала дівчинка, бере з купки патичок і йде до ряду дівчаток. Він кладе патичок перед одною з них і запрошує тим самим її допомогти «варити кашу». Дівчинка вклоняється хлопчикові і йде з ним до купки патичків. Решта виконавців хороводу, які стоять у рядах, повторюють все те, що вони робили, виконуючи першу строфу хороводної пісні, але в третьому рядку тексту в кожній наступній строфі змінюють лише одне слово: «грудка мила», «сиру» і, нарешті, «масла». Запрошені дівчатка і хлопчики «варити кашу» стають біля патичків так, як зазначено на схемі 28.

Проспівавши останню (четверту) строфу, ряди вже не відходять на свої попередні місця, а кожний з учасників поспішає до купки патичків, щоб захопити один з них, тобто «взяти каші з маслом».

Дівчинка, що не встигла схопити патичок, стає по середині майдану, і хоровод виконується спочатку.

Примітка. Коли ж кілька дівчаток не встигнуть захопити собі патичок, тоді одну з них вибирають жеребком. Проте кожний хлопчик повинен подбати,

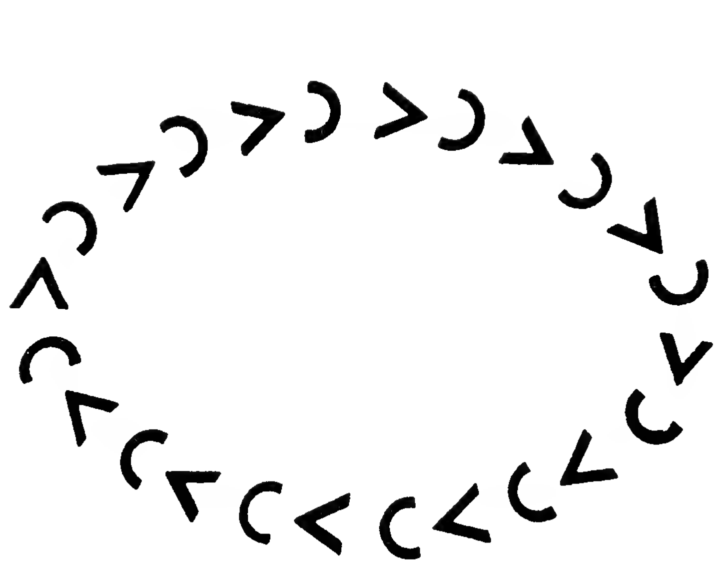


Схема 29

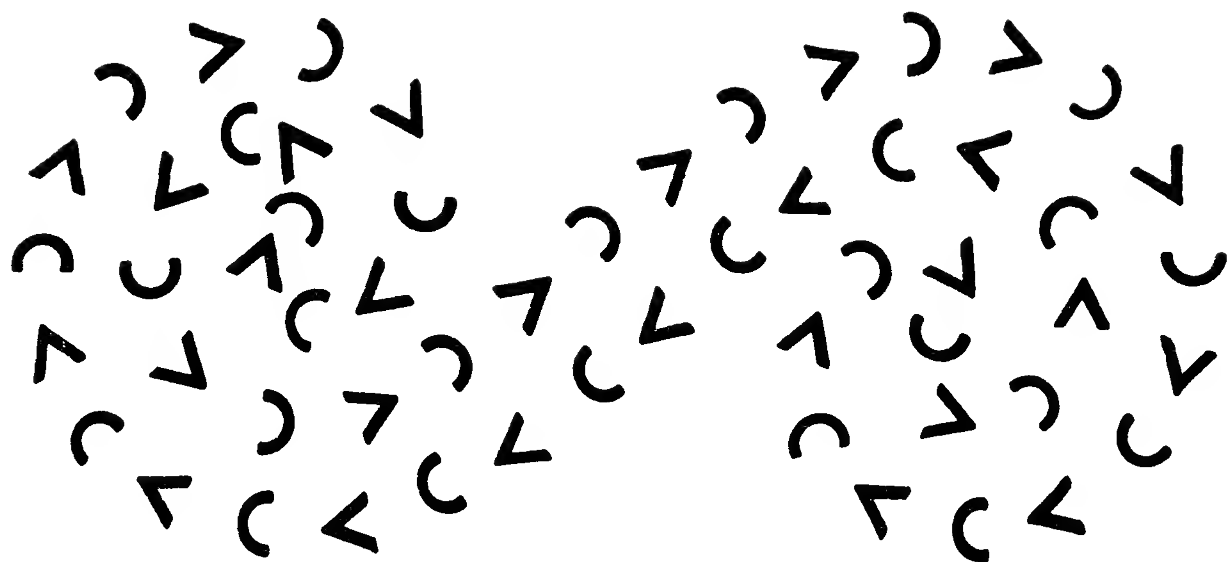


Схема 30

щоб дівчинка, яка виявиться поряд з ним, взяла патичок. Крім цього, ряди, співаючи хороводної пісні, в кінці строфи разом відповідають на запитання: «Хто ю буде їсти?». Якщо йдеться про глину, мило і сир, дівчатка відповідають, що «хлопчики», а хлопчики, навпаки,— «дівчатка». Виникає своєрідна суперечка між ними. В останній строфі, коли в «каші» з'являється «грудка масла», кожний ряд відповідає вже за себе.

Швиденько

Що ступ- лю, то влуп- лю су- хо- го де- рев- ця,

лі- щи- ни, лі- щи- ни. На- ва- рю я ка- ші, а в тій ка- ші

груд- ка гли- ни. Хто ю бу- де іс- ти? Хлоп- чи- ки, хлоп-чи- ки!

«КРИВУЛЬКА»

Виконавці — дівчата і хлопці (можуть бути і діти). Вони утворюють еліпсоподібне коло і стають обличчям по колу.

З 1-го по 10-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ми кривому танцю (2)
Не виведемо кінця,—

всі учасники хороводу, співаючи, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки (схема 29).

З 1-го по 10-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Дівки-молодиці (2)
Терем будували,—

вони, не роз'єднуючи рук, поступово вигинають еліпсоподібне коло так, що утворюють з нього форму латинської літери «S» (схема 30). На останній такт мелодії роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу.

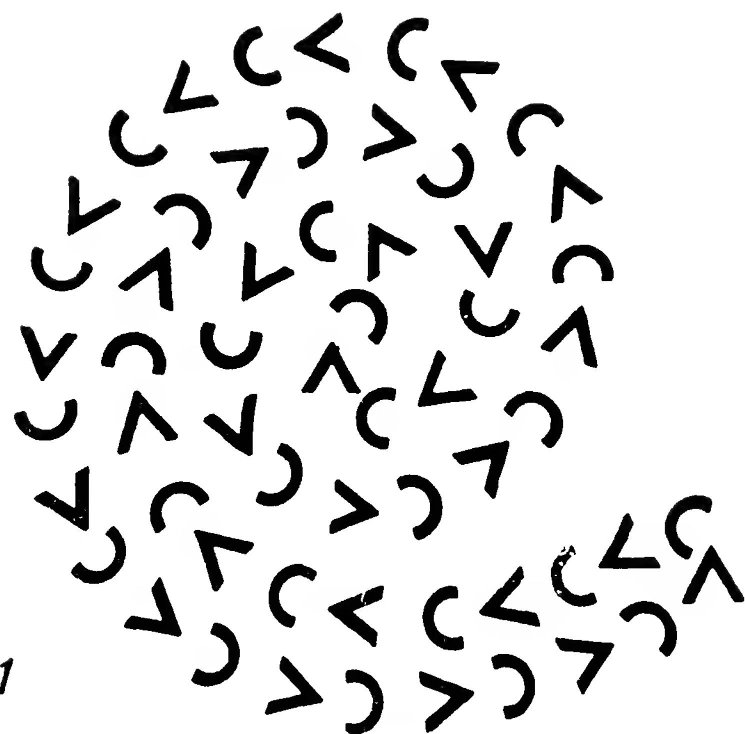


Схема 31

З 1-го по 10-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Терем будували, (2)
Вікон не виймали,—

один з кінців латинської літери «S» стоїть на місці, а решта учасників хороводу обходить його так, що утворюється форма слимакової черепашки (схема 31).

З 1-го по 10-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Щоби не вилітав (2)
Сивий соколонько! —

виконавці розгортають звивисту, слимакоподібну лінію, рухаючись у протилежному напрямку.

З 1-го по 10-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Щоби не виносив (2)
Дівочої краси! —

учасники хороводу, знову взявшись за руки, утворюють еліпсоподібне коло (див. початок хороводу).

З 1-го по 10-й такти мелодії *шостої строфи* на слова:

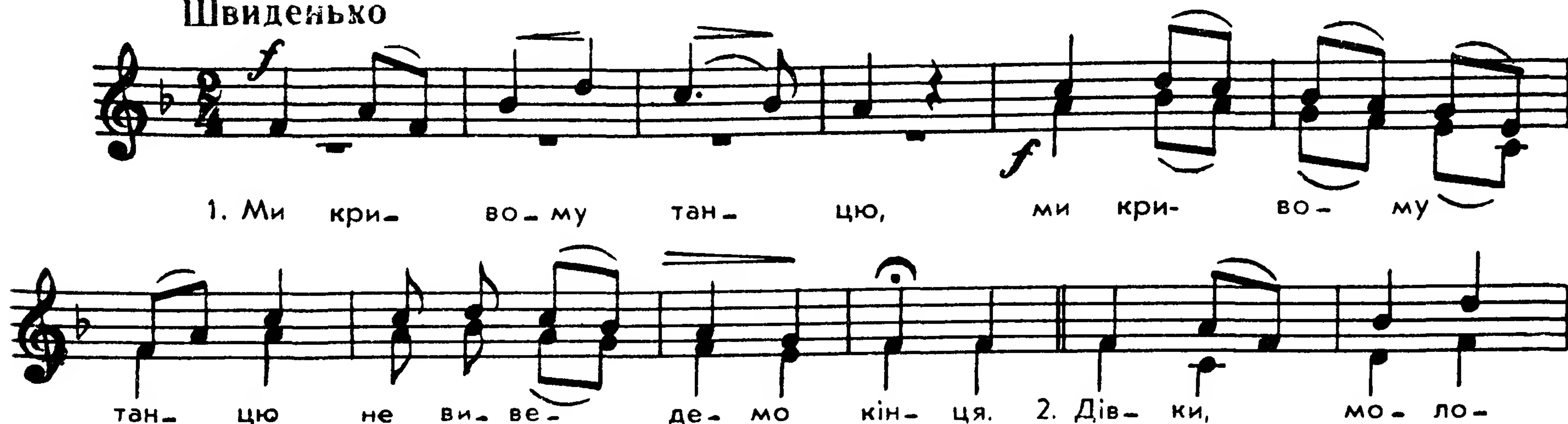
Бо дівоча краса (2)
В пиві ся купала! —

виконавці повторюють усе те, що вони робили, виконуючи другу строфу хороводу, але на місці стоїть вже другий кінець латинської літери «S».

З 1-го по 10-й такти мелодії *сьомої строфи* на слова:

В пиві ся купала (2)
І в меді ся вимивала! —

учасники хороводу повторюють те, що й у третій строфі пісні, тільки звивають слимакоподібну лінію в протилежний бік. На цьому кінчається хоровод.



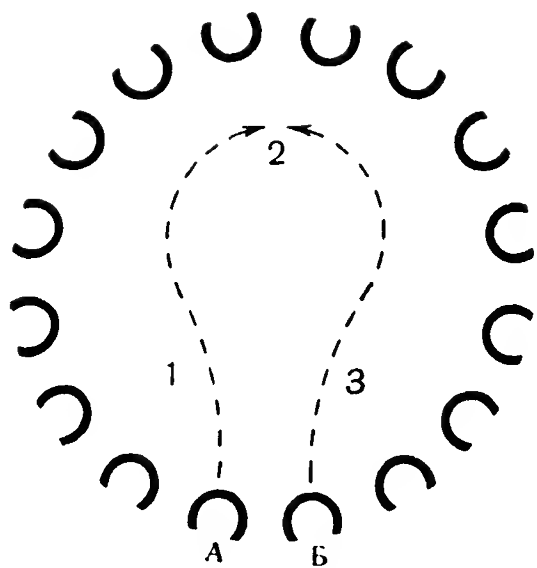


Схема 32

ди- ці, дів- ки, мо- ло- ди- ці те- рем

бу- ду- ва- ли. 3. Те- рем бу- ду- ва- ли,

те- рем бу- ду- ва- ли, ві- кон не вий- ма- ли.

«КРИВИЙ ТАНЕЦЬ» («КРОКОВЕЄ КОЛЕСО»)

Виконавиці — дівчата. Вони стають в два ряди одна за одною. Потім беруться за руки і ходять біля кілочків, які заздалегідь забивають в землю так, щоб з них вийшов трикутник.

Під час виконання хороводу учасники співають:

Кроковеє колесо (2)
Вище тину стояло, (2)
Много дива видало. (2)
Тума таночок виводить, (2)
Що виведе, то й стане, (2)
На дівочок погляне: (2)
Чи всі дівки в таночку? (2)
Усі дівки в таночку, тільки
рожі немає.

Мати рожу чесала, (2)
А чешучи навчала: (2)
— Донько ж моя, рожонько, (2)
Як вийдеш ти у танець, (2)
То не ставай край Тума. (2)
Тума ручку стискає, (2)
Золот перстень здіймає, (2)
На мізинний надіває. (2)

Стримано

Кро- ко- ве- є ко- ле- со, кро- ко- ве- є ко- ле- со

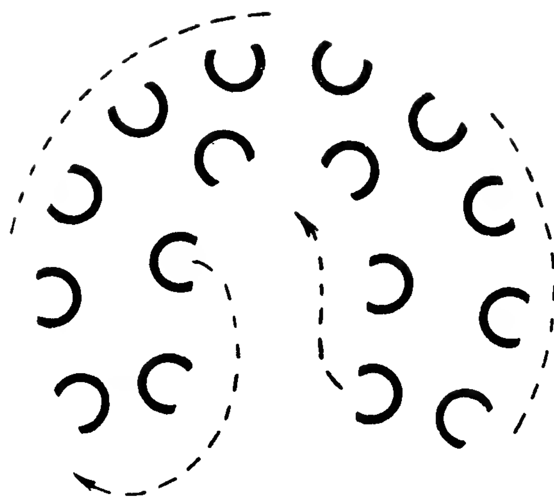


Схема 33

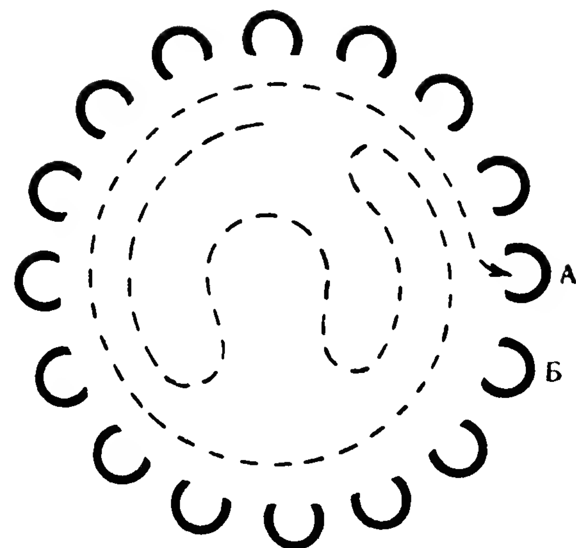


Схема 34

ВАРІАНТ «КРИВОГО ТАНЦЮ» («КРОКОВЕЄ КОЛЕСО»)

Дівчата стають у коло обличчям до центру. Заздалегідь визначають двох ведучих.

З 1-го по 4-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

А кривого танця
Та не вивести кінця.
Треба його та виводити,
Кінця йому та находити,—

учасниці хороводу (за винятком ведучих) беруться за руки або за хусточки (краще кольорові). Хусточку беруть у праву руку і подають сусідці, яка бере її лівою рукою. У ведучої, зазначеної на схемі 32 літерою «А», права, а у ведучої, зазначеної літерою «Б», ліва рука знаходяться на талії. Починаючи крок з правої ноги, ведучі направляються, як зазначено пунктиром на схемі 32, до другого кілка. Зустрівшись за кілком, на останню чверть 4-го такту подають одна одній руки, які були в них на талії. Решта учасниць, рухаючись півкроками, весь час звужують коло, утворюючи хореографічний малюнок, який нагадує підкову.

З 1-го по 4-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

А кривого танця
Та не виведу кінця.
Що виведу, то й увірветься,
А мій милий засміється,—

дівчата продовжують іти в напрямку руху годинникової стрілки (див. схему 33).

З 1-го по 4-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

— Ой вінку мій, вінку,
Хрещатий барвінку.
А я тебе та виводила,
Кінець тобі та знаходила,—

ведучі, які в цей час знаходяться біля другого кілочка, роз'єднують руки. Ведуча «А» веде за собою хоровод у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 34.

З 1-го по 4-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

А я ж тебе плела, вила,
Я ж тобі кінець звила,
Я ж тобі кінець звила,
А із ранку та до вечора,—

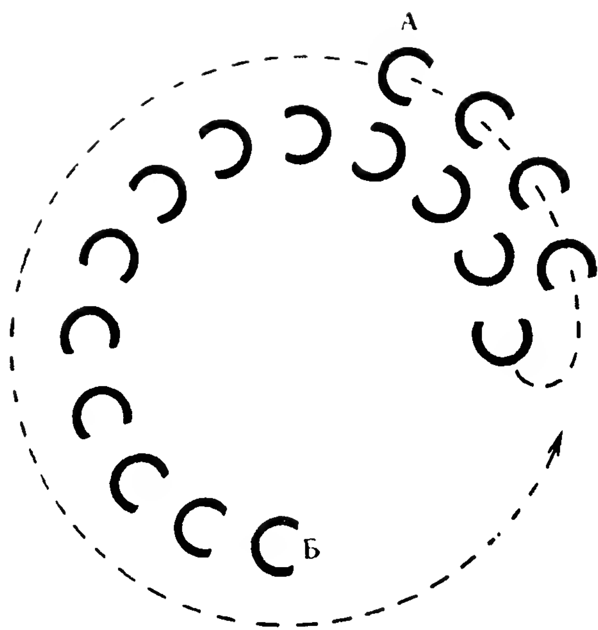


Схема 35

хоровод продовжує рухатися доти, поки не утворить «вивернуте» коло (учасниці йдуть проти руху годинникової стрілки спиною до центру).

Хоровод рухається, поки не закінчить співати четверту строфу.

З 1-го по 4-й такти мелодії, яка повторюється на *п'яту і шосту строфи* тексту двічі, на слова:
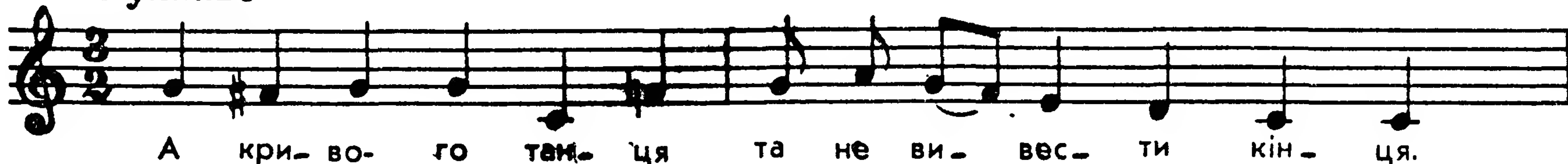
А в світлиці повісила
На дубовому кілочку,
На дубовому кілочку,
На шовковому шнурочку.
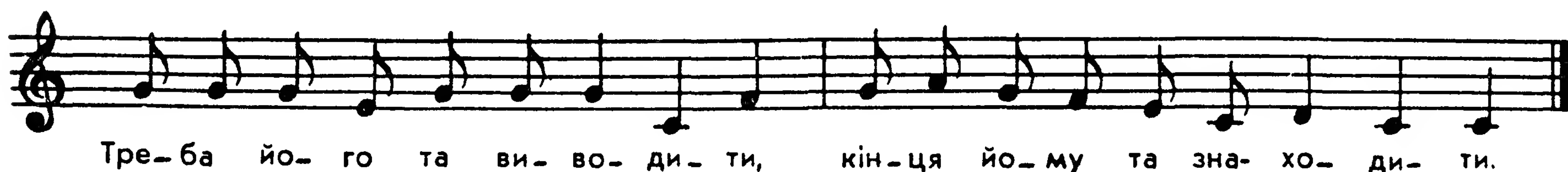
А миленький мій прийде
Та віночок іздійме,
Та віночок іздійме,
На головку надіне,—

ведуча «А», яка має бути біля третього кілка, знову роз'єднує руки з ведучою «Б» і веде хоровод в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 35.

Так вони рухаються, поки не закінчать співати останню строфу тексту і не станут у вихідне положення.

Рухливо





«КОРОЛЬ»

Виконавці — дівчата і хлопці. Вони утворюють коло і стають обличчям до центру, потім беруться за руки. Двох із учасників (дівчину і хлопця, якого звуть «королем») вибирають заздалегідь. Якщо хоровод ведуть самі дівчата, то замість хлопця стає дівчина, яка одягає на голову шапку. Дівчину вибирають з високим голосом, яка б могла заспівувати. Вона ходить в середині кола в довільному напрямку. «Король» знаходиться за межами кола і, весь час рухаючись, намагається пройти в середину кола до дівчини. Його затримують виконавці.

З 1-го по 6-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Король коло городу ходить,
Король у город заглядає,—

учасники хороводу, починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 6-го такту зупиняються.

З 7-го по 8-й такти мелодії на слова:

— Виводу, виводу,—

дівчина, що знаходиться в середині кола, зупиняється і заспіває.

З 9-го по 10-й такти мелодії на слова:

Чом не йдеш по воду? —

їй відповідають учасники хороводу.

З 11-го по 16-й такти мелодії на слова:

— Боюся, боюся.
— Кого ж ти боїшся?
— Короля, короля,—

повторюється все те, що робилося із 7-го по 10-й такти мелодії.

З 17-го по 22-й такти мелодії на слова:

— А короля нема дома,
Королиха сама дома,
Відчиняй ворота,—

всі учасники хороводу, починаючи з правої ноги, «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки.

З 1-го по 22-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Король у город заглядає,
Король дівочок викликає,—

Приспів.

учасники хороводу виконують те, що й з 1-го по 22-й такти мелодії першої строфи, але крок починають з лівої ноги і йдуть за рухом годинникової стрілки.

«Король» під час руху хороводу йде в протилежному напрямку, час від часу заглядаючи в коло, де ходить дівчина. Він намагається прорватися в середину кола, коли хоровод зупиняється, але його не пускають.

На останню чверть 22-го такту мелодії «король» проривається в середину кола і підходить до дівчини.

З 1-го по 6-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

— Король, поклонися низенько,
Король, поцілуй хорошенько,—

виконується те, що й з 1-го по 6-й такти мелодії першої строфи.

«Король» вклоняється дівчині, до якої він підійшов, подає їй праву руку і йде з нею в коло проти руху хороводу. На кінець 6-го такту мелодії вони виходять у центр кола, зупиняються і, піднявши з'єднані руки вгору, утворюють «ворота».

Вільні руки кладуть на талію.

З 7-го по 22-й такти приспіву ті, що стоять за спиною «короля» і дівчини, роз'єднують руки, і дівчина проводить через «ворота» всіх учасників хороводу.

На цьому хоровод кінчається.

Рухливо

1. Ко- роль ко- ло го- ро- ду хо- дить,
ко- роль у го- род за- гля- да- є.

Заспів
Ви- во- ду, ви- во- ду,
Бо- ю- ся, бо- ю- ся.

Хор
чом не йдеш по во- ду?
Ко- го ж ти бо- їш- ся?

Заспів
Ко- ро- ля, ко- ро- ля.

Хор
А ко- ро- ля не- ма до- ма, ко- ро- ли- ха
са- ма до- ма, від- чи- няй во- ро- та.

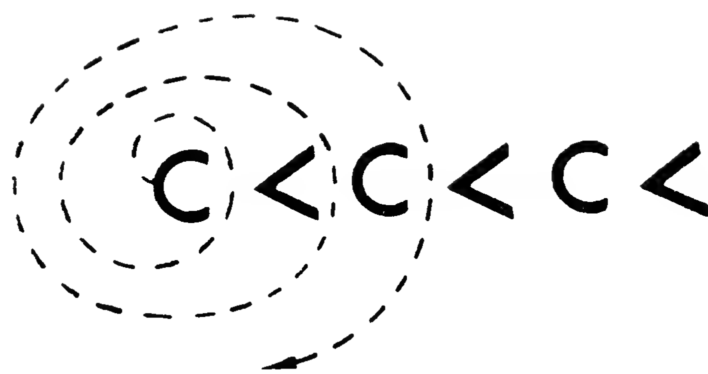


Схема 36

«ПЛЕТУ, ПЛЕТУ ЛІСОЧКУ» (ТИНОК)

Виконавці — дівчата та хлопці. Вони стають один за одним в ряд. Руки виконавців опущені і з'єднані між собою. У першого виконавця з ряду, якого називають ведучим, і в останнього вільні руки знаходяться на талії.

З 1-го по 26-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Плету, плету лісочку
Ситом, решетом;
Горе моє,
Зіллячко підзелене.

П р и с п і в:

Ой так, так сіють мак
І морковку, пастернак,
Огірки-жовтяки,
Старайтеся, парубки.
От вам лихо, не дівки,
В нас гірочки зелененькії
І в нас дівочки молоденькії.
Ой так, так сіють мак
І морковку, пастернак,—

учасники хороводу заплітають «лісочку»: два виконавці, що стоять останніми в лінії з протилежного кінця від ведучого, піднімають вгору з'єднані руки, утворюючи «ворота».

Починаючи крок з правої ноги, учасники хороводу йдуть слідом за ведучим, який повертає праворуч і прямує до «воріт». У ці «ворота» він проводить весь ряд і йде на своє попереднє місце (схема 36).

Передостанній учасник з ряду утворює «ворота» і, не роз'єднуючи рук, іде за хороводом. Проходячи під рукою останнього учасника, він кладе ліву руку на своє праве плече. Одночасно праву руку з'єднує з лівою рукою виконавця, що йде перед ним, і піднімає вгору, утворюючи нові «ворота».

Так вони роблять протягом першої строфи (бажано, щоб за цей час пройшли під руками всі учасники хороводу, утворивши закінчену «лісочку». Коли ж учасників багато, то їх краще поділити на кілька груп).

З 1-го по 26-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Розплітаю лісочку
Ситом, решетом;
Горе моє,
Зіллячко підзелене.

П р и с п і в:

Ой так, так сіють мак
І морковку, пастернак,
Огірки-жовтяки,
Старайтеся, парубки.
От вам лихо, не дівки,
В нас гірочки зелененькії
І в нас дівочки молоденькії.
Ой так, так сіють мак
І морковку, пастернак,—

розплітають «лісочку» таким же способом, як її сплітали, тільки ідуть в протилежний бік (див. схему 36).

Помірно

Пле- ту, пле- ту лі- соч- ку си- том, ре- ше- том,

го- ре мо- є, зіл- ляч- ко під- зе- ле- не.

Ой так, так сі- ють мак і мор- ков- ку, пас- тер- нак,

о- гір ки- жов- тя- ки ста- рій- те- ся, па- руб- ки

От вам ли- хо, не дів- ки, в нас гі- роч- ки зе- ле- нень- кі- і,

в нас ді- воч- ки мо- ло- день- кі- ї Ой так, так

сі- ють мак і мор- ков- ку, пас- тер- нак.

«ОЙ ВИЙТЕСЯ, ОГІРОЧКИ»

Виконавці — дівчата та хлопці. Вони стають у два кола (зовнішнє і внутрішнє) обличчям до центру. У внутрішньому колі повинно бути майже вдвоє менше виконавців. Танцюристи зовнішнього та внутрішнього кіл беруться за руки.

Двох з учасників, яких називають «жучками», визначають заздалегідь. Вони знаходяться в центрі меншого (внутрішнього) кола.

З 1-го по 8-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

Ой вийтеся, огірочки,
А в зелені пуп'яночки.

Приспів:
Грай, жучку, грай,
Тут тобі край! —

виконавці, які стоять у зовнішньому колі, одночасно, починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. Виконавці, які знаходяться у внутрішньому колі, починаючи крок з лівої ноги, ідуть за рухом годинникової стрілки. Отже, обидва кола рухаються назустріч одне одному. В цей час «жучки» в центрі кола жваво бігають один повз одного.

З 1-го по 8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Ходить жучок по жучині,
А жучина по деревині.

Приспів:
Грай, жучку, грай,
Тут тобі край! —

кожне коло продовжує рухатися в своєму напрямку. На кінець 8-го такту зупиняються. «Жучки», поклавши руки на талію, поважно походжають.

З 1-го по 8-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Дайте, хлопці, околота,
Повезем жучка до болота.

Приспів:
Грай, жучку, грай,
Тут тобі край! —

учасники хороводу, співаючи, звертаються до «жучків», які стоять поряд. У цей час «жучки» хапаються за голови, хитають ними з боку на бік, пригинаються і починають метушливо бігати.

З 1-го по 8-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Жучок плаче у болоті,
Дівки скачуть у золоті.

Приспів:
Грай, жучку, грай,
Тут тобі край! —

зовнішнє коло, починаючи крок з лівої ноги, йде за рухом годинникової стрілки, а внутрішнє коло, починаючи крок з правої ноги, — проти руху годинникової стрілки. «Жучки» в цей час сідають додолу і удають, що плачуть.

З 1-го по 8-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

— Чи ти, жучку, писка не маєш,
Що ти, жучку, різко не граєш?

Приспів:
Грай, жучку, грай,
Тут тобі край! —

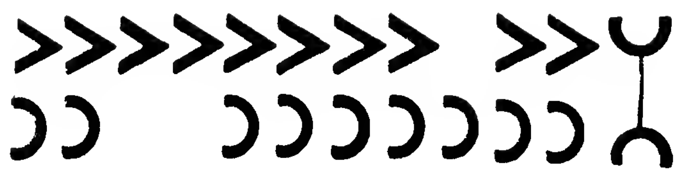


Схема 37

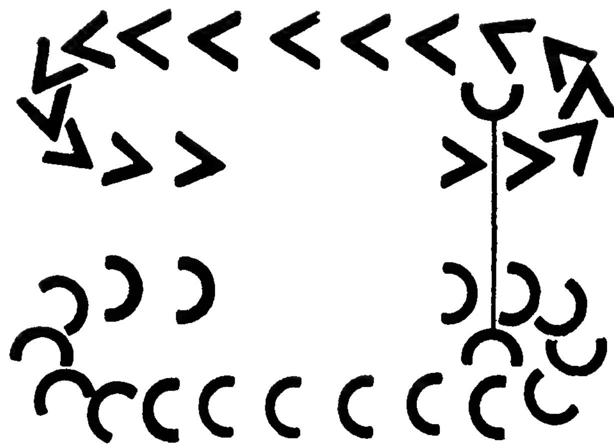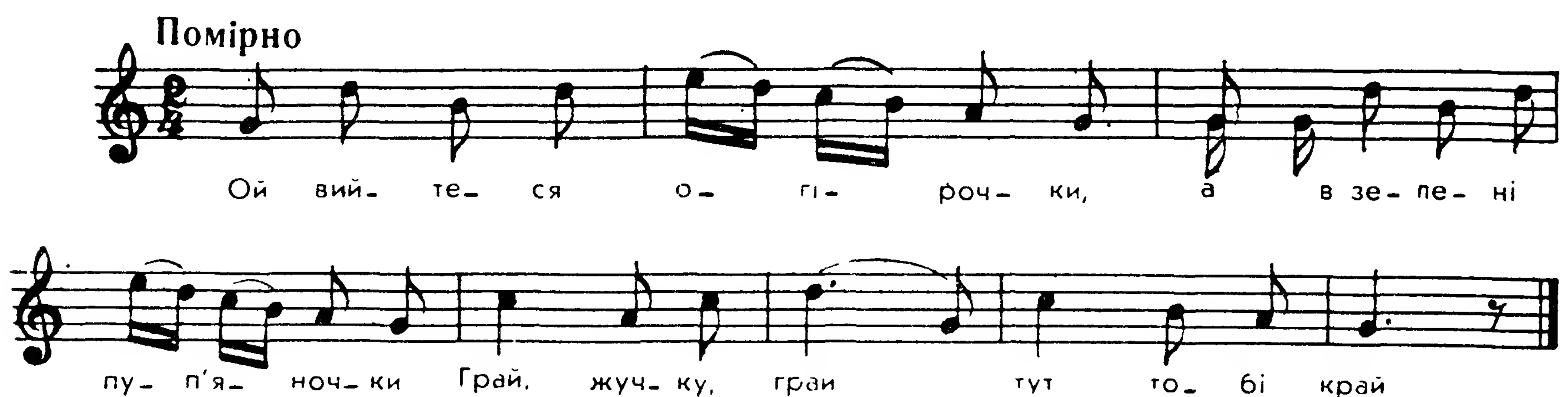


Схема 38

кола, зупинившись і, підстрибуючи, розступаються, утворюючи півколо.

«Жучки» продовжують сидіти на місці і удавати, що плачуть. На цьому хоровод кінчається.



«ОГІРОЧКИ»

Виконавці — дівчата та хлопці. Вони утворюють два ряди, які вишиковуються один від одного на відстані двох кроків так, як зазначено на схемі 37. Перед початком танцю учасники вибирають з-поміж себе двох дівчат, які, тримаючи в руках довгу стрічку чи хустку, утворюють «ворота».

На 1—14-й такти всі учасники хороводу, стоячи на місці, проспівують пісню, яку повторюють перед кожним наступним хореографічним епізодом.

Як тільки закінчили співати, одразу ж «відчиняються» «ворота», тобто дівчата підносять вгору руки, в яких тримають стрічку чи хустку. Через них підтюпцем пробігають обидва ряди, які за «воротами» розділяються так: дівчата ідуть праворуч, а хлопці тепер ідуть ліворуч і, як зазначено на схемі 38, повертаються на свої попередні місця. Тепер ряди стають поряд так, щоб з'єднати між собою руки. Хлопці з дівчатами, побравшись за руки, утворюють двійки.

Під час чергового проспівування хороводної пісні з рядів виходять три дівчини, які стають обабіч заднього ряду виконавців, як зазначено на схемі 39, і три хлопці, що стають обабіч переднього ряду танцюристів. «Ворота» в цей час «зачиняються», тобто дівчата, що тримають стрічку чи хустку, опускають руки вниз.

Як тільки закінчили співати пісню, «ворота» знову відчиняються і учасники пробігають через них уже парами. Причому перша пара повертає ліворуч, друга — праворуч, третя — знову ліворуч, а четверта — праворуч і т. д. Як тільки остання пара наблизиться до «воріт» і між нею та першою

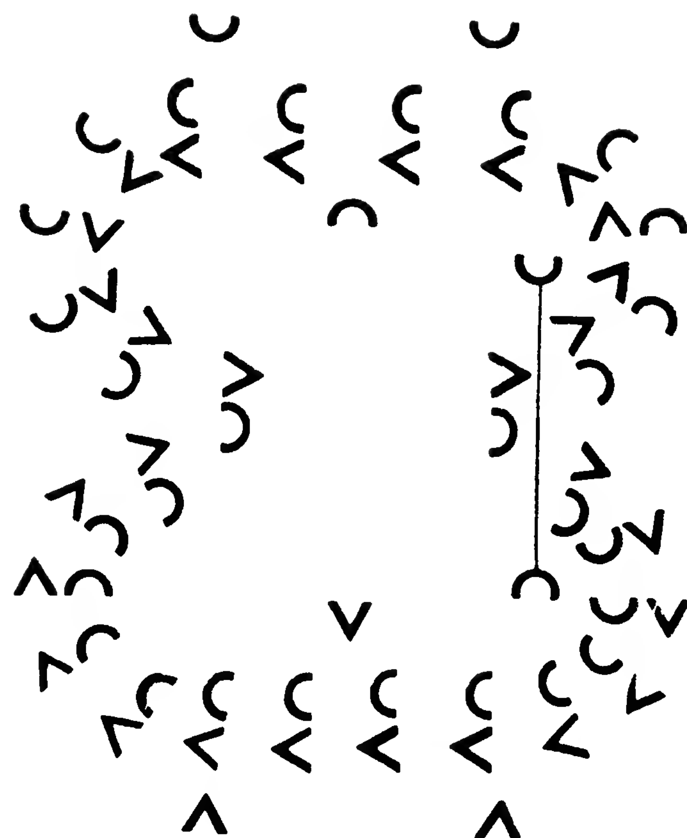


Схема 39

парою, яка повертається на своє попереднє місце, утворюється прогалина, хлопець і дівчина, що стоять по середині трійок обабіч рядів, швидко стають так, як зазначено на схемі 39. Пари, повертаючись на свої попередні місця, пробігають між тими трійками, які стоять на місці, в такому порядку, щоб зберегти попереднє своє розташування.

Виконуючи знову пісню, двійки, як і раніше, стоять на місці. Після закінчення співу пари знову підбігають до «воріт», але вони не відкриваються. Тоді хлопці, що стоять обабіч рядів, біжать до «воріт» і намагаються їх відчинити, тобто відняти стрічку чи хустку. На допомогу їм приходять всі учасники. Хоровод закінчується веселим криком і загальною метушнею.

Хутенько

А на- ші- ї о- гі- роч- ки так ся в'ють,

так ся в'ють. А дру- гі ся при- гля- да- ють, чи хо- ро- шо

проць- ві- та- ють? Проць- ві- та- ють, проць- ві- та- ють!

«А ВЖЕ ВЕСНА»

Виконавці — дівчата та хлопці (можуть бути і діти). Вони стають у коло обличчям до центру. Двоє з учасників (дівчина та хлопець — козак), яких визначають заздалегідь, виходять на середину кола. Хлопець одягає шапку.

На перші дві строфи тексту пісні, які припадають на *12 тактів* мелодії (кожна строфа тексту вкладається в 6 тактів мелодії), виконавці, взявшись за руки і починаючи крок з правої ноги, рухаються по колу проти руху годинникової стрілки.

На останню чверть 12-го такту всі учасники хороводу повертаються в протилежний бік і на *1-у чверть* мелодії *третьої строфи*, починаючи крок

з лівої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Так вони рухаються протягом 12 тактів (*третя та четверта строфи*).

На п'яту та шосту строфи тексту, які теж припадають на *12 тактів*, учасники хороводу виконують те, що й на першу та другу строфи тексту пісні.

Під час виконання *першої строфи:*

А вже весна, а вже красна,
Із стріх вода капле (3),—

дівчина та козак в колі йдуть, ніби гуляючи, проти руху хороводу.

На слова *другої строфи:*

Молодому козакові
Мандрівочка пахне (3),—

козак лівою рукою знімає з голови шапку, а праву подає дівчині, прощаючись з нею.

На слова *третьої строфи:*

Помандрував козаченько
У чистеє поле (3),—

козак виходить з кола (див. схему 40). Учасники хороводу, випускаючи його з кола, піднімають з'єднані руки вгору, начебто утворюючи «ворота». Вийшовши з кола, козак іде в напрямку, в якому рухається коло.

На слова *четвертої строфи:*

За ним іде дівчинонька:
— Вернися, соколе (3),—

дівчина йде слідом за козаком і жестом правої руки показує йому, щоб він зупинився і повернувся до неї. Козак повертається і, звертаючись до дівчини, співає *п'яту строфу:*

— Не вернуся, забарюся,
Іду воювати (3),—

Третій такт мелодії на слова «іду воювати» — підхоплюють учасники хороводу і продовжують співати разом з козаком.

У цей час дівчина, затуливши обличчя долонями, удає, що плаче.

Проспівавши *останню строфу* пісні хороводу:

І людові робочому
Волю добувати (3),—

учасники зупиняються і, повернувшись обличчям до козака, махаючи правою рукою, піднятою вгору, разом з дівчиною проводжають його.

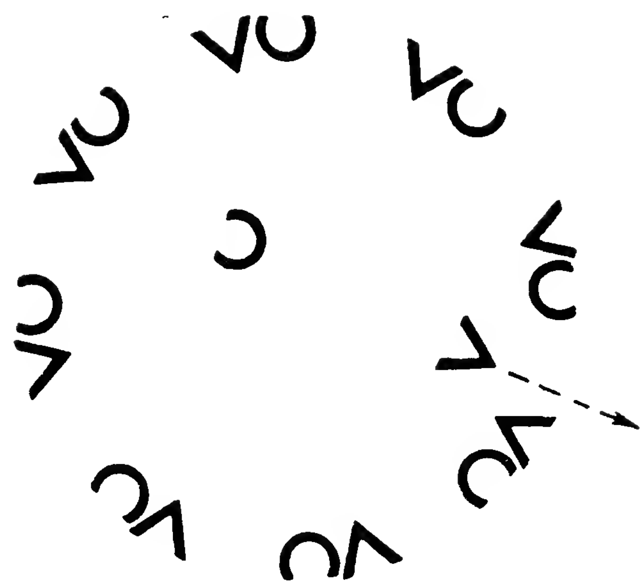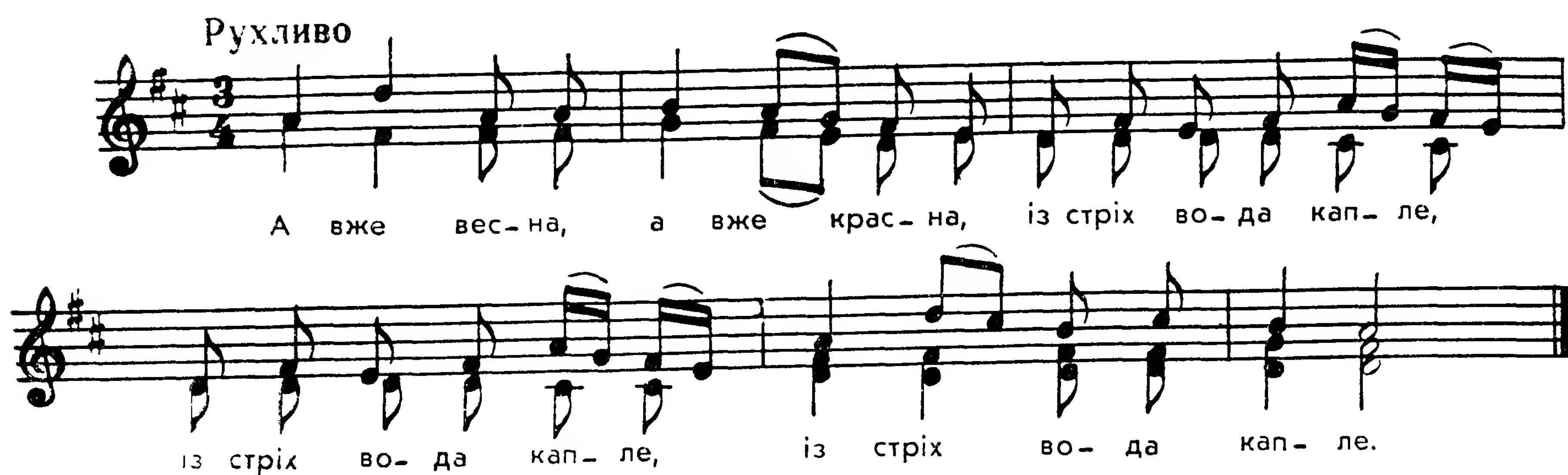


Схема 40

Часто діти виконують цей хоровод так. Вони беруться за руки, утворюючи ряд. Заздалегідь вибирають ведучого, за яким у ритмі музики іде хоровод. У коло діти стають тільки під кінець хороводу. Як тільки діти зійшлися в коло, ведучий подає руку тому, хто був у ряду останнім, замикав коло.



«ВІНОК»

Виконавці — дівчата і хлопці. Вони утворюють два півкола, в яких з одного боку стають дівчата, а з другого, на відстані восьми—десяти кроків— хлопці (за два кроки один від одного). Виконавці в півколах стають обличчям до центру. Хлопці заздалегідь вибирають з-поміж себе одного, якого називають «вінком». Його заквітчують зеленою галузкою (гілочкою) і рожевою квіткою. «Вінок» виходить наперед і стає по середині півкола хлопців.

На 1—3-й такти мелодії на слова:

— Вінку мій рожевий, де бував? —

дівчата, стоячи на місці і співаючи, звертаються до «вінка».

На 4-й такт мелодії «вінок» також на місці відповідає півколу дівчат:

— У Львові.

На 5—6-й такти мелодії дівчата знову звертаються до «вінка»:

— Що видав на торзі?

На 7-й такт мелодії «вінок» відповідає:

— Камінців купку.

Хлопці, що стоять півколом разом з «вінком», простягають трохи вперед відкриту кисть лівої руки, повернуту долонею догори, на рівні грудей і похитують нею, ніби на долоні лежить купка камінців.

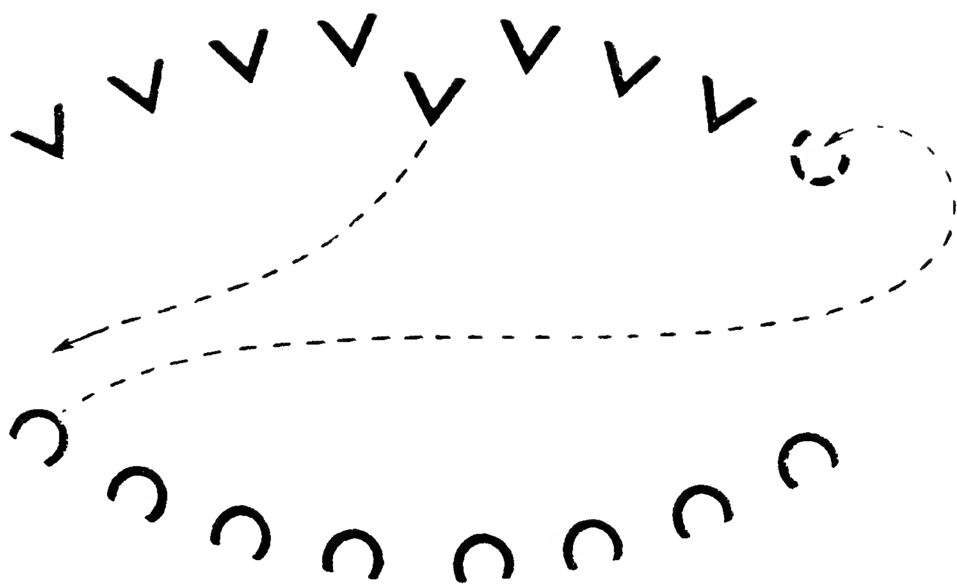


Схема 41

На 8-й такт мелодії на слова:

Грошей сумку,—

кисть правої руки стискають у кулак, ніби тримаючи сумку з грішми, простягають її перед собою вище рівня плечей і трясуть нею.

На 9—10-й такти мелодії на слова:

Стук-стук, брень по столі,—

хлопці і «вінок» опускають руки.

На 11—16-й такти мелодії на слова:

— Ти, мій милий вінку,
Бери собі квітку,
Котру хоч, то підскоч! —

півколо дівчат, весело співаючи, звертається до «вінка».

У цей час «вінок» наближається до лівого крила півкола дівчат, як зазначено пунктиром на схемі 41, бере за руку останню дівчину, обходить з нею півколо дівчат, і вони разом підходять до лівого крила півкола хлопців. Вона стає з правого боку останнього хлопця, і цей хлопець вклоняється їй.

Так вони виконують хоровод доти, поки «вінок» не переведе до півкола хлопців усіх дівчат, які стануть поміж хлопцями. Остання з них залишається з «вінком». Вони стають посередині, а решта учасників оточують їх.

Бажано, щоб у хороводі було не дуже багато учасників, бо виконання хороводу затягується. Якщо бажаючих багато, краще утворити кілька хороводів (два, три, чотири), які одночасно співали б пісню. Це справляє добре художнє враження на глядача.

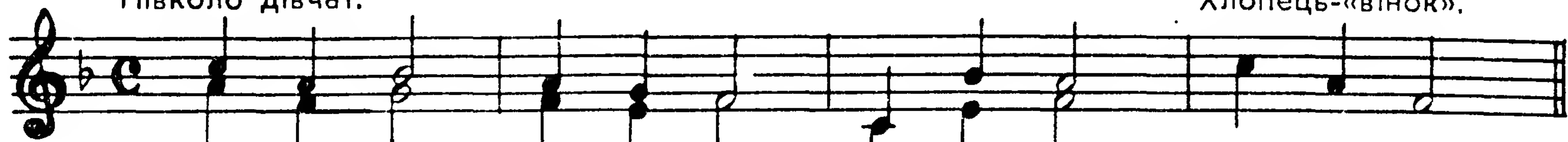
На 17—24-й такти мелодії на слова:

— Ти, мій милий вінку,
Вибери си квітку,
Хоч не хоч, а підскоч! —

учасники хороводу, взявшись за руки, йдуть, починаючи крок з правої ноги, проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 16-го такту зупиняються. «Вінок», відповідаючи хороводу, виконує «просту присядку», або «повзунець», або який-небудь інший танцювальний рух. Здібний виконавець може зімпровізувати щось смішне. На цьому хоровод кінчається.

Помірно

Півколо дівчат. Хлопець-«вінок».



— Він- ку мій ро- же- вий, де бу- вав? — У Льво- ві!

Півколо дівчат. Півколо хлопців



— Що ви- дав на тор- зі? — Ка- мін-ців куп- ку, гро-шей сум- ку.

Півколо дівчат



Стук- стук, брень по сто- лі. Ти, мій ми- лий він- ку,



бе- ри со- бі квіт- ку, кот- ру хоч, то під- скоч

«ПОДУШЕЧКА»

Учасники танцю (хлопці і дівчата) стають у коло обличчям до центру. Заздалегідь вибирають хлопця чи дівчину, які стають у колі.

На 1—8-й такти мелодії на слова:

— Подушечка, подушечка,
Моя пуховая;
Дівчинонько, дівчинонько,
Моя молодая!
Кого люблю, кого люблю,
Того й поцілую;
Подушечку пуховую
Тому й подарую,—

учасники хороводу, починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту зупиняються. В цей час той,

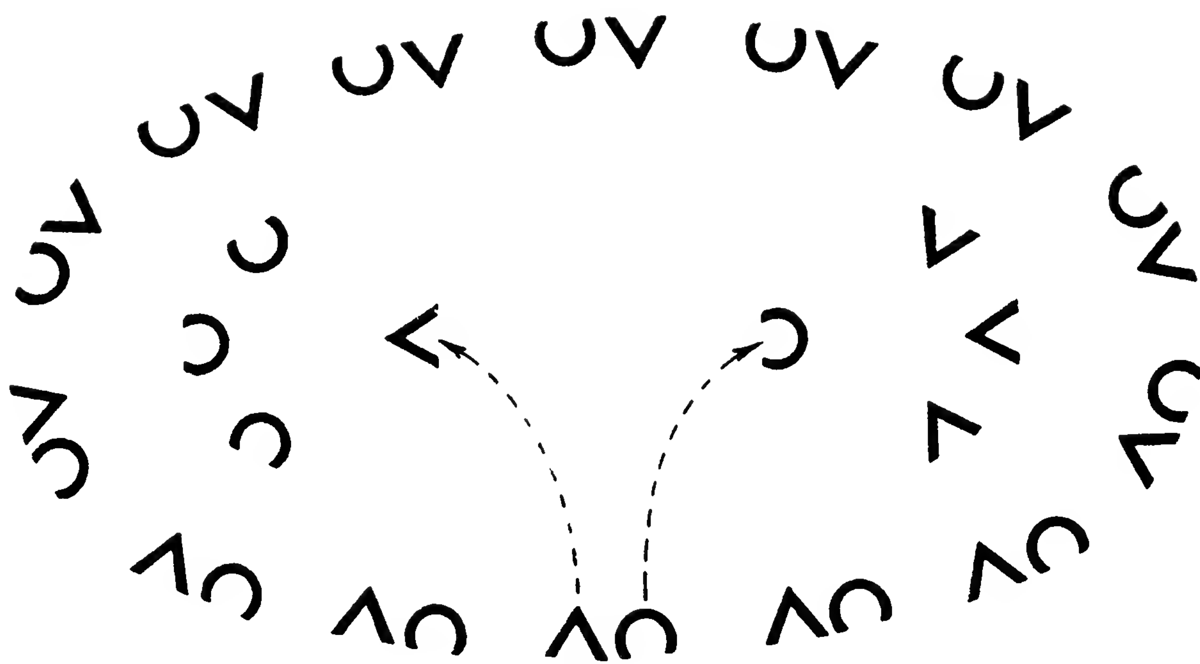


Схема 42

що в колі, вибирає собі пару (якщо дівчина, то хлопця, коли ж хлопець, то дівчину).

Після того, як вибрано пару, учасники хороводу виконують все те, що у 1-й фігурі.

У цей час хлопець стає на ліве коліно, а на праве сідає дівчина. Коли учасники кола зупиняються, хлопець цілує дівчину.

Потім хлопець вибирає дівчину, а дівчина хлопця, і хоровод починається спочатку.

Помірно

По- ду- шеч- ка, по- ду- шеч- ка мо- я пу- хо- ва- я.
Дів- чи- нонь-ко, дів- чи- нонь-ко мо- я мо- ло- да- я,

Ко- го люб- лю, ко- го люб- лю, то- го й по- ці- лу- ю.
по- ду- шеч- ку пу- хо- ву- ю то- му й по- да- ру- ю.

«ДРУЖБА»

Виконавці — дівчата і хлопці, з яких заздалегідь вибирають трьох дівчат і трьох хлопців. Залежно від кількості виконавців, вони стають невеличким півколом одне проти одного на відстані 10—15 кроків. Навколо них вишиковуються решта учасників хороводу. Стаючи попарно (дівчина і хлопець) обличчям до центру, вони утворюють еліпсоподібне коло (схема 42).

На 1—10-й такти мелодії, які на дві строфи тексту повторюються двічі, на слова:

Ой зійшло, зійшло три зіроньки ясних,
Три дівочки красних.
Ой яворе, явороньку зелененький.
Ой зійшло, зійшло три місяці ясних,
Три хлопчики красних.
Ой яворе, явороньку зелененький,—

учасники хороводу, які стоять у колі, беруться за руки і, починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки, зберігаючи еліпсоподібне коло.

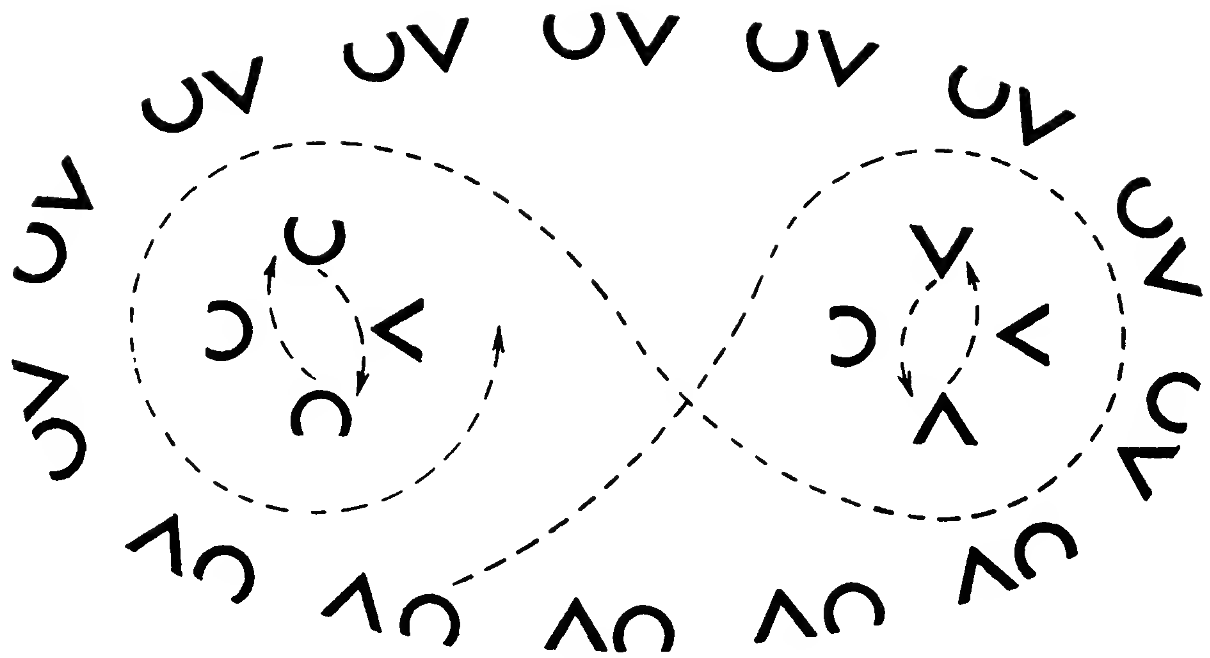


Схема 43

На 1—10-й такти мелодії, які на дві строфи тексту повторюються двічі, на слова:

Одна дівочка, немов квіточка,
Красна Марусенька.
Ой яворе, яворочку зелененький.
Ой парубок, немов віночок,
Красний Іваночок.
Ой яворе, яворонысу зелененький,—

одна з дівчат, ім'я якої називають у пісні, разом з хлопцем, що знаходиться ліворуч від неї, йдуть: дівчина до хлопців, а хлопець до дівчат так, як зазначено пунктиром на схемі 43. Троє хлопців, які стоять у середині кола, зустрічаючи дівчину, вклоняються їй. Хлопець, підійшовши до трьох дівчат, також вклоняється їм. Хлопець і дівчина залишаються на тих місцях, куди вони прийшли. Учасники, які стоять в середині кола, беруться за руки і утворюють два самостійних кола. Після цього група хлопців, серед яких знаходиться одна дівчина, починаючи крок з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки, а група дівчат, серед яких знаходиться хлопець, починаючи крок з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки. Одночасно з групами хоровод роз'єднує руки і, починаючи крок з правої ноги, йде в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 44. Утворюється коло спочатку біля однієї групи, а потім біля другої, хоровод робить уявну вісімку. Під кінець четвертої строфи учасники хороводу повертаються у вихідне положення другої фігури.

На 1—10-й такти мелодії, які на дві строфи повторюються двічі, на слова:

А на Марусинці, на красній квіточці,
Зі Львова віночок.
— А хто ж його купував?
— Іваночок.
А на Іваночку, на краснім віночку,
Вишита сорочка.
— А хто ж її вишивав?
— Марусечка,—

названі в пісні дівчина Маруся і хлопець Іван залишаються в середині кола. Ті ж три хлопці, що знаходились у колі, стають так, щоб утворити великий трикутник, а дівчата між ними теж утворюють трикутник менших розмірів. Їх трикутник у порівнянні з трикутником, утвореним хлопцями, поставлений основою вгору. Отже, дівчата стоять на кутах великого трикутника.

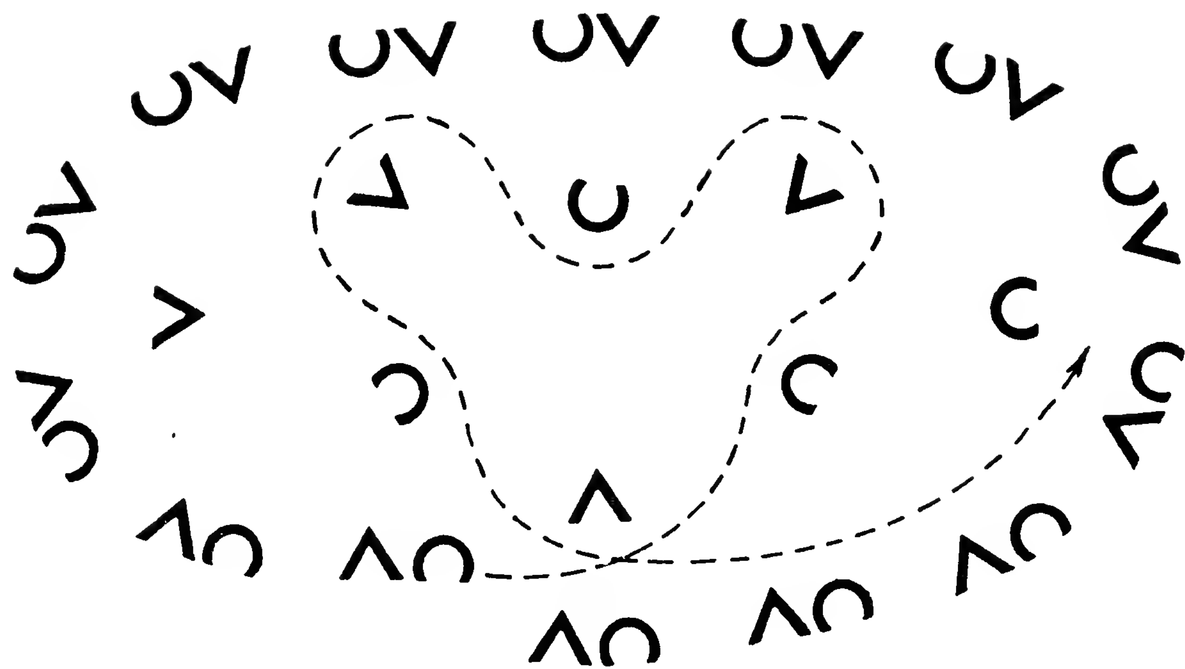


Схема 44

Хоровод, співаючи, рухається так, як показано пунктиром на схемі 44, і проходить за спинами хлопців, але перед дівчатами. Під кінець шостої строфи хоровод повертається у вихідне положення початку другої фігури.

Хоровод починають спочатку.

Помірно

Ой зій-шло, зій-шло три зі-ونь-ки яс-них, три ді-воч-ки крас-них. Ой я-во-ре, я-во-ронь-ку зе-ле-нень-кий.

«ВЕСНА УЖЕ, ВЕСНА ІДЕ»

Виконавці — дівчата або діти. Вони стають у коло обличчям до центру. Заздалегідь визначають двох з учасників. Одного з них, більшого на зріст, одягають у зелений одяг або заквітчують зеленими гілками берези чи якогось іншого дерева, другого, меншого,— у біло-рожевий одяг або прикрашають різноманітними віночками. Перший учасник — «весна», а другий — «літо».

На 1—8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Весна уже, весна іде,
Весну вітаймо, діти!
Весна пісні нам принесе,
Вінки чудові, квіти,—

учасники хороводу стоять на місці, співаючи і радісно плещучи в долоні.

На 1—8-й такти мелодії *другої строфи* на слова:

Берітеся за рученьки,
Ставайте в коло тісно
І парочка до парочки
В руках держіться міцно,—

виконавці беруться за руки, утворюючи пари, і стають пара за парою (див. схему 45).

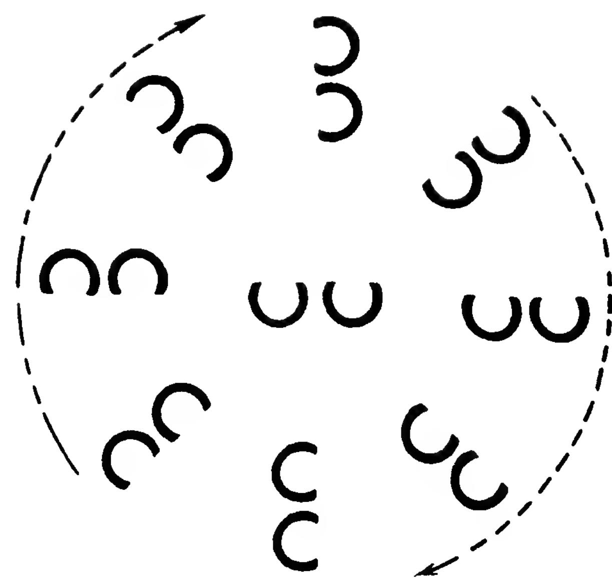


Схема 45

Потім, починаючи крок з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки.

На 1—8-й такти мелодії *третьої строфи* на слова:

Як сонечко по небові,
По кругові ідіте,
Заводьте всі весняночку,
Весну вітаймо, діти! —

учасники хороводу, продовжуючи йти, кладуть руки на плечі тим, що йдуть спереду: учасник, який стоїть у парі зліва, кладе ліву руку на ліве плече свого сусіда, а той, що стоїть у парі справа від нього, кладе праву руку на праве плече свого сусіда. Під кінець четвертої строфи учасники хороводу вишиковуються в один ряд, продовжуючи рух по кругу.

На 1—8-й такти мелодії *четвертої строфи* на слова:

Тепер отак рівнесенько
Ставайте всі рядочком,
Покажемо, як журавлі
Летять до нас шнурочком —
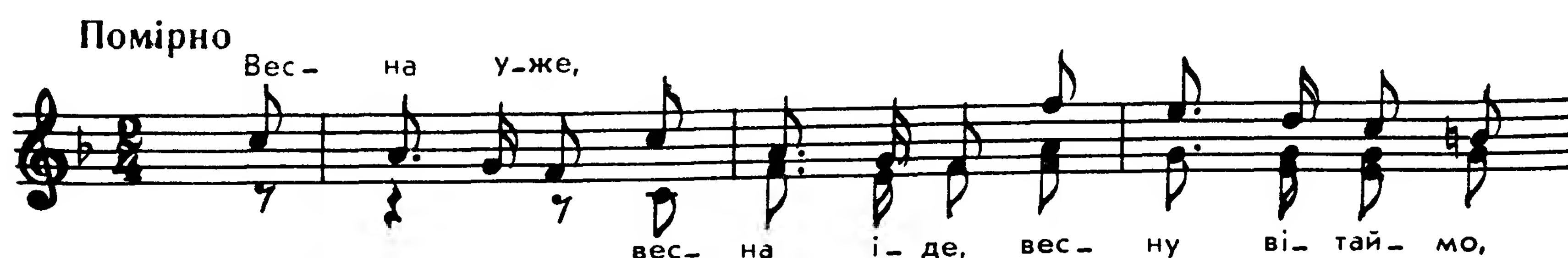
виконавці під час руху відводять руки в сторони на рівні плечей і махають ними, наче крилами. Під кінець четвертої строфи вони зупиняються і стають у вихідне положення хороводу.

На 1—8-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Весна уже, весна іде,
Весну вітаймо, діти!
Вона до нас за рученьку
Веде тепленьке літо,—

учасники хороводу, стоячи, плещуть у долоні. Під кінець п'ятої строфи, коли в коло входить «весна», яка веде за руку «літо», учасники хороводу кладуть кисть правої руки на груди, начебто притримуючи намисто, і вклоняються їм. У цей час ті, хто стоїть у колі, співають 4 такти мелодії фіналу на слова:

— Весно, весно, весняночко,
Хвала тобі, паняночко.



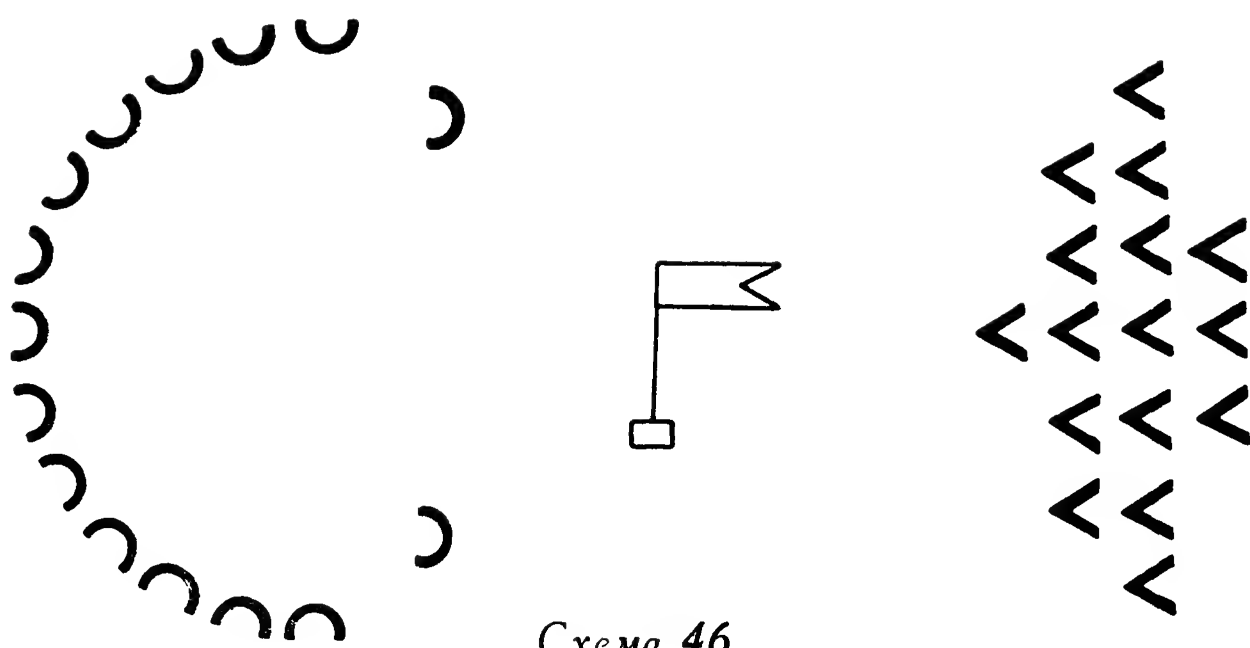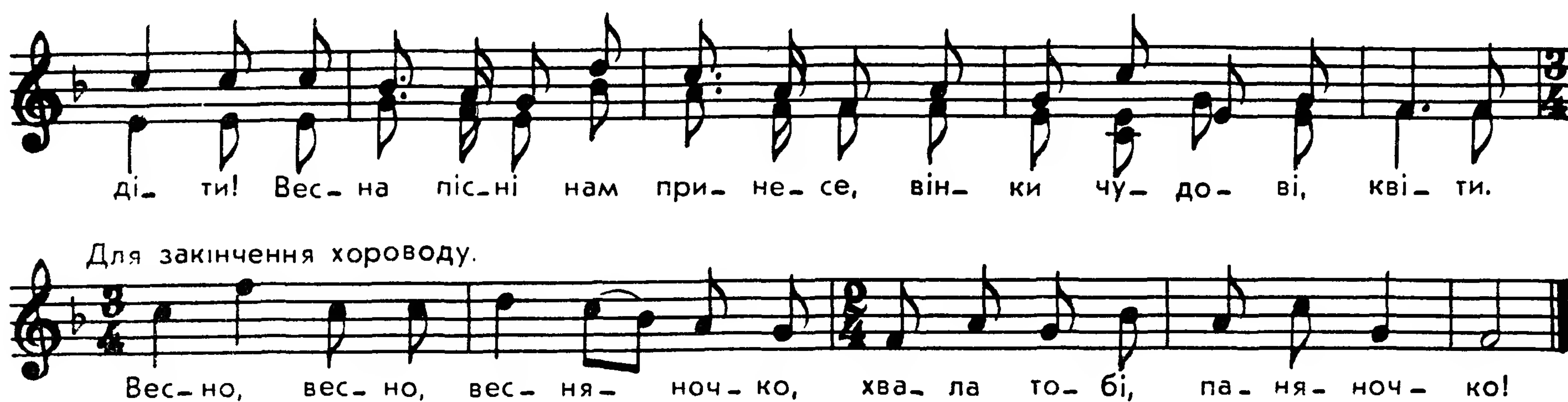


Схема 46



«ГОСТІ»

Виконавці — дівчата і хлопці. Дівчата в кінці майдану утворюють півколо. Праворуч півкола попереду на відстані п'яти кроків стає «мати», а ліворуч «дочка». Навпроти дівчат на довільній відстані гурт хлопців. По середині півкола дівчат і гурту хлопців ставлять позначку (найкраще — невеличкий прапорець). Розташування учасників хороводу точно визначено на схемі 46.

На 1—4-й такти мелодії *першої строфи* на слова, які співає «мати»:

— Приїхали до нас гості, донцю моя,—

подається знак, і хлопці, зберігаючи гурт, наближаються до позначки.

На 5—8-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

— Приїхали до нас гості, коханая,—

слідом за «матір'ю» співають усі дівчата. В цей час хлопці підходять до позначки і зупиняються.

На 9—12-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

— Чого б они приїхали, мамцю моя? —

«дочка», співаючи, хоче дізнатися, що потрібно гостям.

На 13—16-й такти мелодії *першої строфи* на слова:

— Чого б они приїхали, коханая? —

ніби перепитуючи «матір», співають усі дівчата хороводу. Далі діалог відбувається між «матір'ю» і «дочкою» та дівочим складом хороводу, аж поки не проспівають такі строфи:

— Чи не приймемо котрого, донцю моя,
Чи не приймемо котрого, коханая?

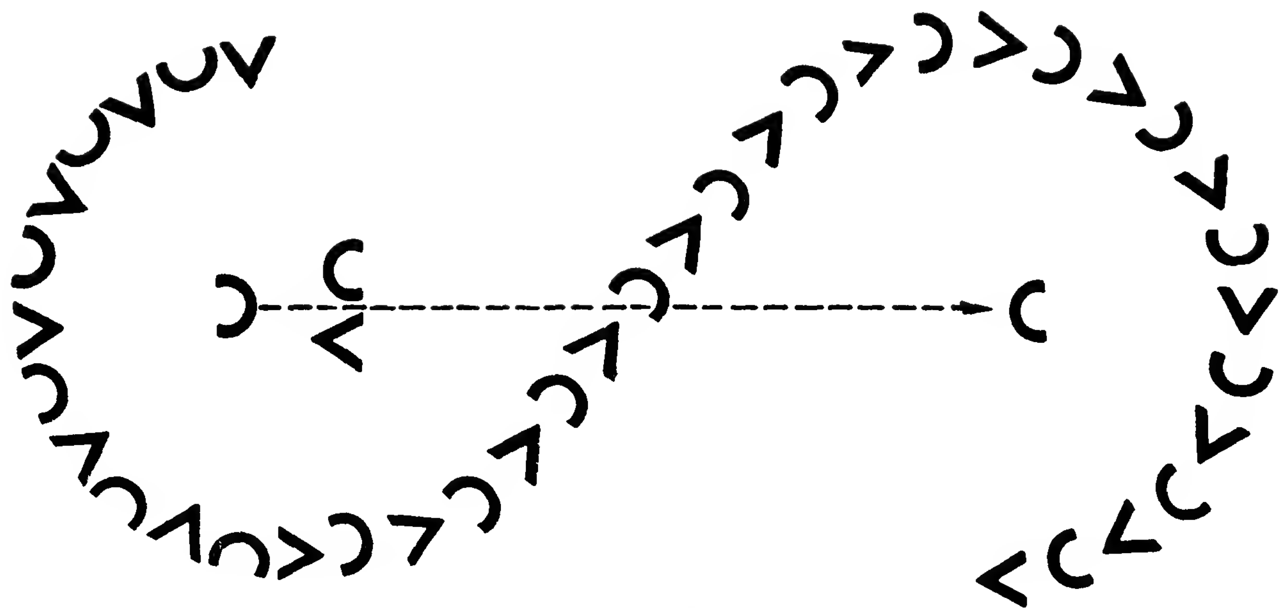


Схема 47

— На чім они приїхали, мамцю моя,
На чім они приїхали, коханая?
— На коцюбах, на лопатах, донцю моя,
На коцюбах, на лопатах, коханая.
— Я на ногу нич не можу, мамцю моя,
Я на ногу нич не можу, коханая.

Хлопці весь час стоять біля позначки. Почувши таку відповідь дівчини, вони спиною відступають на свої попередні місця.

Далі все повторюється спочатку, лише на запитання «дочки»: «На чім они приїхали, мамцю моя?» — «мати» відповідає:

— На теліжках, на тачанках, донцю моя,
На теліжках, на тачанках, коханая.

— Я на груди нич не можу, мамцю моя,
Я на груди нич не можу, коханая.

При повторенні всього спочатку за третім разом між «дочкою» і «матір'ю» відбувається такий діалог:

— На повозах золотеньких, донцю моя,
На повозах золотеньких, коханая.

— Я на ногу й груди можу, мамцю моя,
Я на ногу й груди можу, коханая.

Хлопці залишаються стояти на місці, а дівчата продовжують співати далі:

— Проси гостей ближче в хату, донцю моя,
Проси гостей ближче в хату, коханая.
— Прошу милих гостей в хату, мамцю моя,
Прошу милих гостей в хату, коханая.
— Прошу, гості, розгостіться, донцю моя,
Прошу, гості, розгостіться, коханая.

Один з хлопців співає у відповідь:

— Розгостимось, погуляєм, мамцю моя.

Весь склад учасників повторює:

— Розгостимось, погуляєм, коханая.

Після цього «дочка» вибирає собі хлопця і стає з ним у парі перед «матір'ю» так, як показано на схемі 47. Решта хлопців також вибирають собі по дівчині і стають парами навколо «матері» і «дочки» з її обранцем (див. схему 47). Повторюючи останні чотири рядки пісні, пари обходять навколо

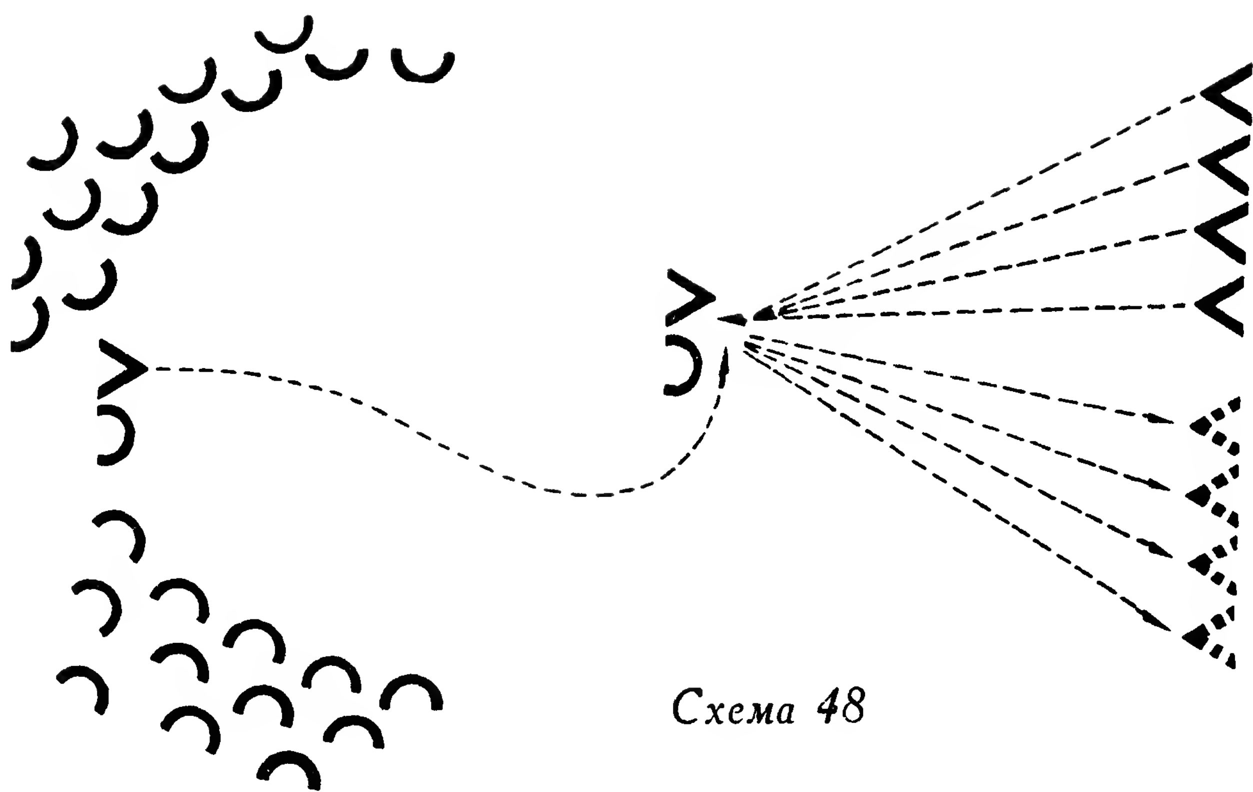


Схема 48

них «перемінним кроком». Потім «мати» відходить в інше місце, зазначене на схемі 47, а пари, проходячи повз неї і зберігаючи коло, низенько вклоняються їй. Останньою йде «дочка» з хлопцем і також красно вклоняється «матері». На цьому закінчується хоровод.

Помірно

Мати.

1. При- ї- ха- ли до нас гос- ті, дон- цю мо- я.

Гурт.

При- ї- ха- ли до нас гос- ті, ко- ха- на- я.

Донька.

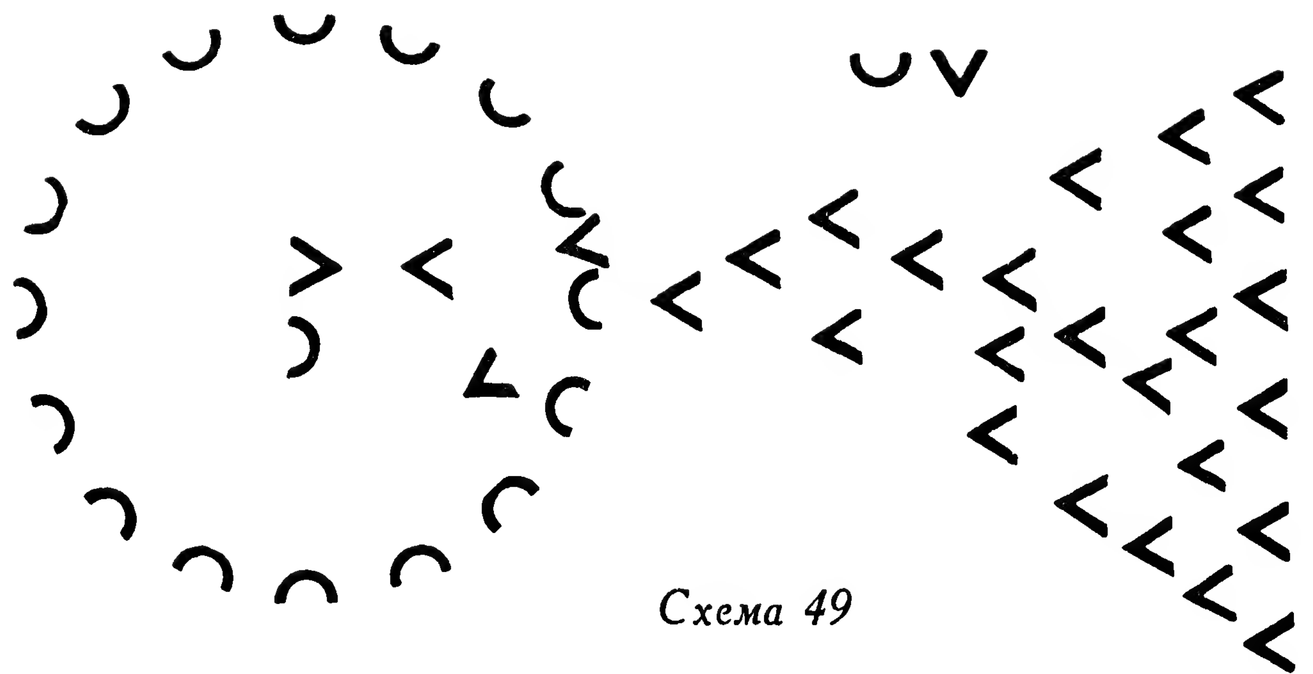
2. Чо- го б о- ни при- ї- ха- ли, мам- цю мо- я?

Гурт.

го ж о- ни при- ї- ха- ли, ко- ха- на- я?

«ШКОЛЯРКА»

Виконавці — діти (дівчата і хлопчики). Вони вибирають з-поміж себе «школярку Марусю», «маму» і «тата», а також «шинкаря», «коваля» та «шевчика», яким відповідно вручають потрібний реквізит — пляшку, молоток і шило. Четвертого хлопця, якого називають «князем», уквітчують віночком і чіпляють до пояса витесану з дерева шаблюку. Всі учасники хороводу розташовуються так: дівчата сідають півколом, зберігаючи гурт, а в центрі — Маруся. На відстані десяти кроків від них стають, узявшись під руки, «мати» й «тато». Далі трохи ліворуч від дівчат біля правих куліс вишиковуються в один ряд «шинкар», «коваль», «швець», «князь» та решта хлопців (див. схему 48).


Схема 49

На початку танцю до «мами» й «тата» підходить «шинкар» і вклоняється їм. Це означає, що він просить, щоб вони дозволили Марусі йти з ним до школи. «Мама» й «тато» після цього співають, стоячи на місці, дві строфи:

— Марусю, чорнусю, мийся, чешися,
Мийся, чешися, в школу ладися.
Хочуть тебе в школу взяти;
Хочемо тебе дати.

Маруся рада б піти до школи, але вона хоче знати, з ким йтиме. Тому вона співає:

— А з ким же ж то, мамуненько,
А з ким же ж то, ластівонько?

«Мама» відповідає:

— Із шинкарем, із сином єго.

Такого товариша не бажає Маруся.

— Я не піду, мамуненько,
Я не піду, ластівонько!

«Шинкар» пристиджений і розгніваний, не кланяючись навіть, повертається на попереднє місце, але стає трохи праворуч. Він жестами і мімікою підмовляє решту хлопців.

Все з самого початку двічі повторюється, тільки замість «шинкаря» називають «коваля» і «шевця».

Виконуючи пісню четвертий раз, «мама» і «тато» називають ім'я «князя». Він наближається до них, а Маруся співає у відповідь:

— А я піду, мамуненько,
А я піду, ластівонько!

«Князь» підходить до Марусі, допомагає їй встати. «Мама» і «тато» відходять трохи в сторону і стають ліворуч. Дівчата утворюють коло навколо Марусі і князя. В цей час усі учасники ще раз співають останні шість тактів хороводної пісні на такий текст:

— Она піде, мамуненько,
Она піде, ластівонько!

Після цього хлопці розривають коло дівчат і вбігають у нього. Вони, підмовлені «шинкарем», «ковалем» і «шевцем», накидаються на «князя», щоб помститися за те, що він відібрав у них Марусю. В коло першим вбігає «шинкар», за ним «коваль» і останнім «швець» (див. схему 49).

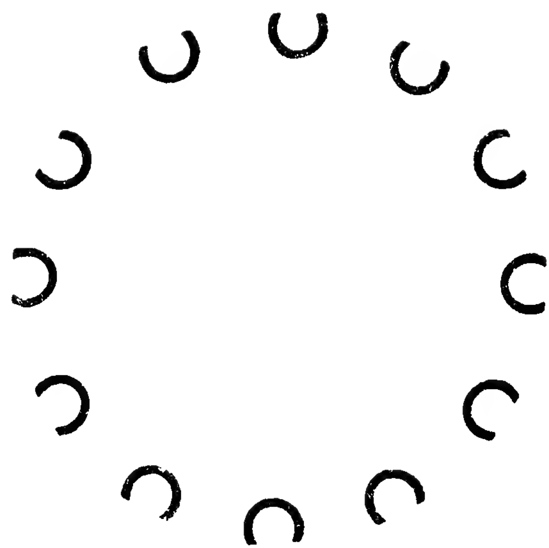


Схема 50

Як тільки «шинкар» замірився на «князя» пляшкою, по ній випадково б'є молотком «коваль». Вода розливається і обливає «шевця». Діти з криком і сміхом розбігаються в сторони.

Помірно

Ма-ру-сю, чор-ну-сю, мий-ся, че-ши-ся мий-ся че-ши-ся,

в шко-лу ла-ди-ся. Хо-чуть те-бе в шко-лу взя-ти хо-че-мо

те-бе да-ти. Донька. А з ким же ж то, ма-му-нень-ко? А з ким же ж то,

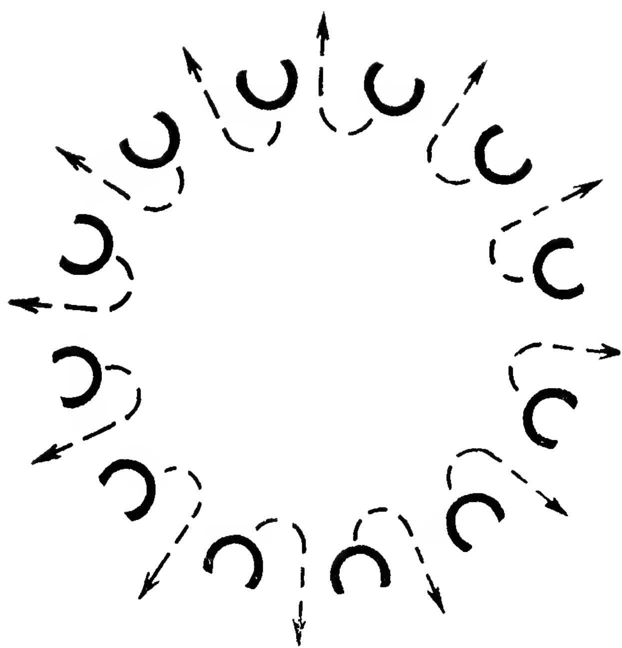
пас-ті-вонь-ко? Мати. Із шин-ка-ром, із си-ном с-го. Донька. Я не пі-ду

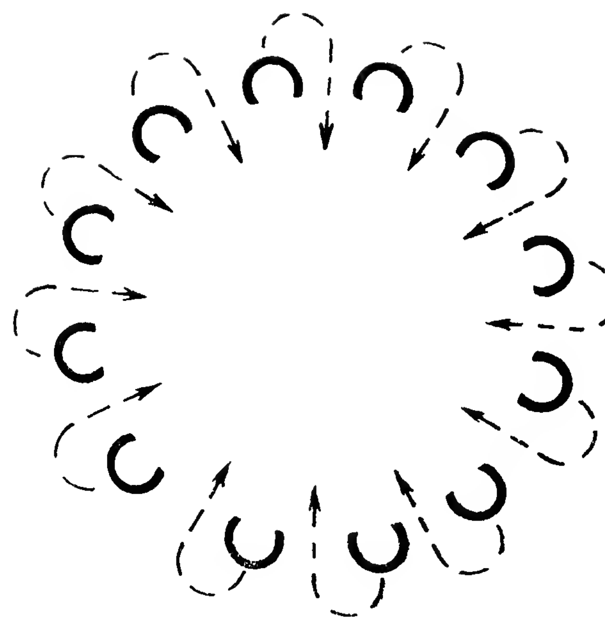
ма-му-нень-ко, я не пі-ду, пас-ті-вонь-ко.

Всі. Я не пі-ду, ма-му-нень-ко, я не пі-ду, пас-ті-вонько,
я не пі-ду, ма-му-нень-ко

«МАРЕНА»

На сцені, зліва від глядача, на пагорбку сидять шість дівчат, які без музичного супроводу тихо наспівують українську народну пісню «В кінці греблі шумлять верби» (один куплет). Співаючи, дівчата плетуть вінки на


Схема 51


Схема 52

заздалегідь виготовлених і частково обвитих квітами дерев'яних обручах діаметром 25—30 *см.* Коли ця група закінчує співати перший куплет, із-за останньої куліси, справа від глядача, під акомпанемент баяна, що награє мелодію «Марени», виходить друга група з шести дівчат, які прямують до центру сцени. Дівчата несуть зелену гілку, піднімаючи її так, що руки знаходяться трохи вище рівня плечей.

Група дівчат, що плела вінки, побачивши дівчат, які несуть «марену», йде їм назустріч. У центрі всі разом установлюють гілку на підлозі, прикрашають її вінками, квітами і стрічками. Усе це слід зробити за 10 тактів музичної фрази. На 11—12-й такти дівчата повільно розходяться і, взявшись за руки, стають навколо «марени» обличчям до центру (схема 50).

I фігура (4 такти)

На 1—2-й такти починається пісня. Дівчата, взявшись за руки, утворюють коло, в середині якого стоїть «марена». Вони всі разом починають крок з правої ноги. На один такт роблять чотири кроки, йдучи проти руху годинникової стрілки. Наприкінці останньої чверті 1-го такту роз'єднують руки і опускають їх, трохи відводячи в сторону від корпусу, долонями назовні.

На першу чверть 2-го такту роблять крок правою ногою до центру кола, в напрямку до «марени». Корпус при цьому трохи нахиляють вперед, руки опускають так, ніби зривають на землі квітку.

На другу чверть 2-го такту, випрямляючи корпус, піднімають руки вгору, ніби кидають квіти на «марену», і приставляють водночас ліву ногу до правої.

На третю—четверту чверті 2-го такту, повертаючись через праве плече, як показано пунктиром на схемі 51, роблять крок правою ногою від центру назовні кола і приставляють ліву ногу до правої. Руки відводять вбік трохи нижче плечей.

На 3—4-й такти повністю повторюють рухи перших 2 тактів. Починаючи їх, усі дівчата стоять спиною до центру кола. На третій такт, узявшись за руки, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Крок правою ногою на першу чверть 4-го такту і поворот роблять так, як показано пунктиром на схемі 52. Наприкінці 4-го такту стають у вихідне положення, як на початку фігури.

II фігура (4 такти)

На 5—6-й такти виконавці стоять обличчям до центру кола, руки їх з'єднані. На 5-й такт усі разом роблять крок з правої ноги, йдучи проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 5-го такту роз'єднують руки.

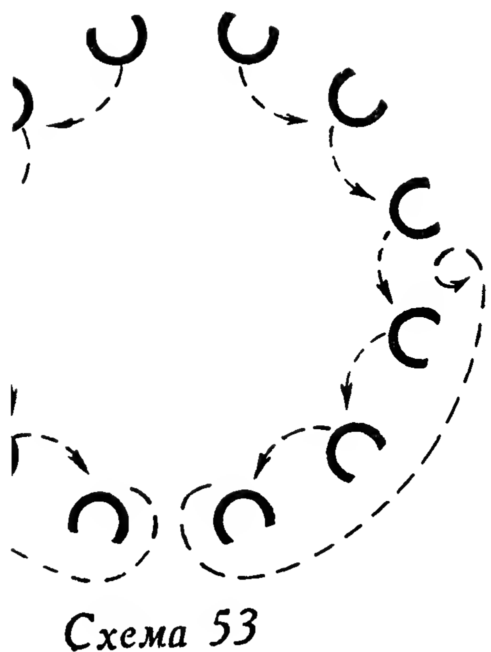


Схема 53

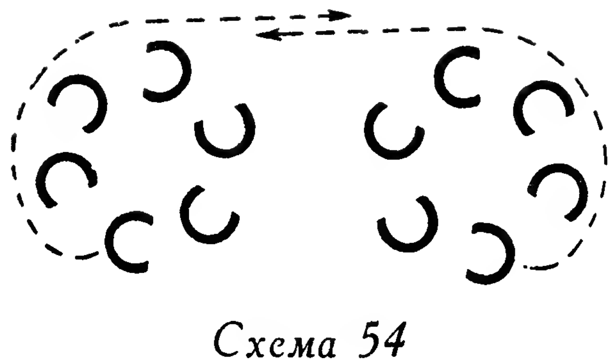


Схема 54

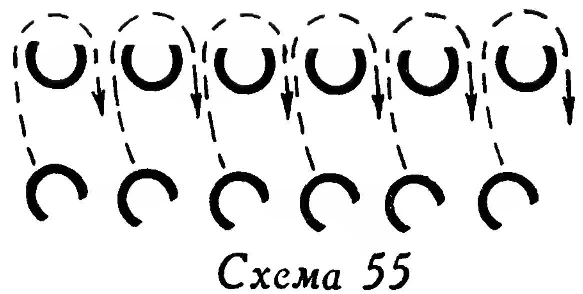


Схема 55

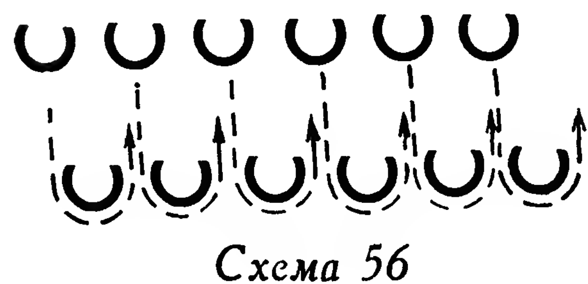


Схема 56

На 6-й такт усі повертаються рухом «припадання» за рухом годинникової стрілки. Вихідне положення — третя позиція ніг, права нога попереду. Під час повороту на місці кожна дівчина піднімає роз'єднані руки над головою і проводить ними по вінку, ніби поправляючи його, а потім по стрічках.

На останню чверть 6-го такту, зробивши повний (на 360°) оберт на місці, зупиняються обличчям до центру кола, знову взявшись за руки.

На 7—8-й такти повністю повторюються рухи 5—6-го тактів, тільки всі дівчата йдуть у протилежний бік, тобто за рухом годинникової стрілки, а поворот на місці — «припадання» — роблять проти руху годинникової стрілки. Вихідне положення — третя позиція ніг, ліва нога попереду.

III фігура (4 такти)

На 9—12-й такти дванадцять дівчат, що знаходяться в колі, поділяються на дві однакові групи і, починаючи з правої ноги, розходяться простими кроками в різні сторони (схема 53). Йдуть вони одна за одною, слідом за першою (ведучою). Руки під час руху опущені вниз і трохи відведені від корпусу долонями назовні. Можна взяти кінці стрічок у руки і теж відвести їх трохи в сторони.

Розходячись, дівчата утворюють дві «зірки». Праворуч від глядача шість дівчат з'єднують ліві руки, утворюючи «зірку», ліворуч — праві. Вільні руки продовжують підтримувати кінці стрічок.

Кожна група дівчат проходить по одному колу. На 12-й такт музичної фрази стають у дві лінії попереду «марени» обличчям до глядача. Шлях їх руху позначено на схемі 54 пунктиром.

Шість дівчат, що стоять праворуч від глядача, йдуть у «зірці» проти руху годинникової стрілки, інші шість — за рухом годинникової стрілки.

IV фігура (4 такти)

На 1—2-й такти дівчата стають попереду «марени» у дві лінії, по шість у кожній, обличчям до глядача (схема 55). Ті, що стоять у другій лінії, беруться за руки і піднімають їх над головою, утворюючи «ворота». В той же час перша група виконавиць, повернувшись лівим плечем до глядача і починаючи крок з правої ноги, обходить дівчат другої лінії, як показано пунктиром на схемі 55. Наприкінці останньої чверті 2-го такту дівчата першої лінії стають у вихідне положення IV фігури і, взявшись за руки та піднявши їх угору, утворюють «ворота».

На 3—4-й такти, повторюючи рухи перших 2 тактів, дівчата другої лінії обходять перший ряд (схема 56). Наприкінці 4-го такту всі стають у дві лінії, обличчям до глядача (схема 57).

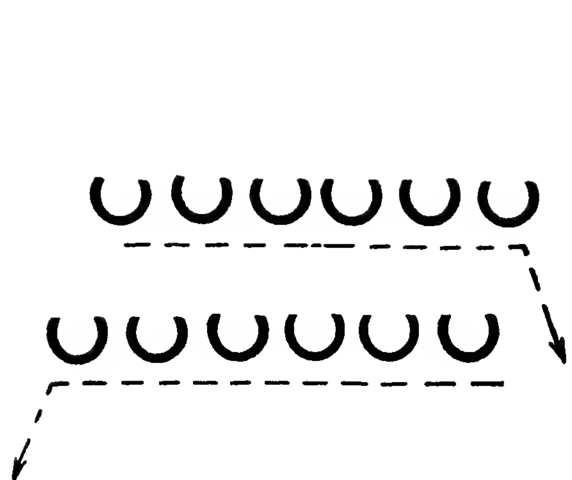


Схема 57

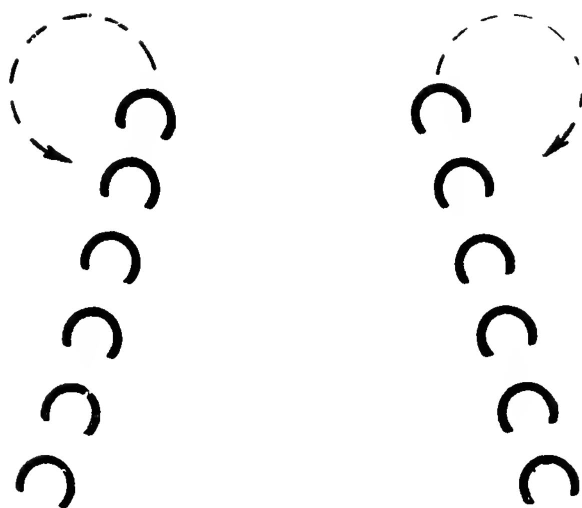


Схема 58

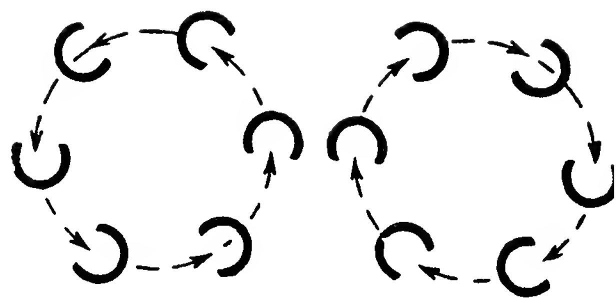


Схема 59

Під час виконання IV фігури крайні дівчата (зліва й справа від глядача) кладуть вільні руки собі на талію.

V фігура (4 такти)

На 5—8-й такти, піднявши з'єднані руки над головою, дівчата обох ліній розходяться в різні сторони (схема 57) і на кінець 8-го такту стають по діагоналях (схема 58).

Протягом 8-го такту всі повертаються на місці в різні сторони: ті, що стоять справа від глядача,— направо, а ті, що зліва,— наліво. Отже, вони стають одна за одною впівоборота до глядача.

Дівчата, які стоять справа від глядача, кладуть ліву руку собі на праве плече, а праву — на праве плече дівчини, що стоїть попереду. Таким чином утворюється «плетінь». Кожна перша дівчина в першій і другій лініях кладе вільну руку собі на талію.

VI фігура (4 такти)

На 9—12-й такти всі розходяться в різні боки так, як показано на схемі 59, і в процесі руху утворюють два кола — справа і зліва від глядачів. Ведучі обох груп наближаються до дівчат, які замикають їх шістку, і таким чином утворюють незамкнене коло, а потім виводять дівчат у дві лінії по діагоналі (схема 60).

VII фігура (12 тактів)

На 1—4-й такти обидві лінії дівчат, що знаходяться по боках «марени», рухаються навколо неї. Та лінія, що на початку фігури знаходиться зліва від глядача, проходить ближче до дерева, і кожна дівчина не зупиняючись, знімає з нього лівою рукою один вінок. На останню чверть 4-го такту, після обходу «марени», виконавиці рухаються зліва й справа від «марени».

На 5—8-й такти дівчата проходять попереду «марени», прямуючи по діагоналі. Перша дівчина, що справа від глядача, йде ліворуч, а перша дівчина, що зліва від глядача,— праворуч. Так, через одну, проходять і решта дівчат (див. пунктир на схемі 61).

На 9—12-й такти ведучі дівчата, дійшовши до перших куліс справа й зліва від глядача, прямують до авансцени. Кожна з тих, що йдуть зліва від глядача, тримає вінок у лівій руці і, зустрівшись у центрі авансцени з дівчиною, яка йде з правого боку, продовжує рухатися з нею в парі в глибину сцени. Обнявши одна одну за талію, вони піднімають руки з вінками над головою. Дійшовши до «марени», пари розходяться в різні сторони: перша — направо, друга — наліво (схема 62).

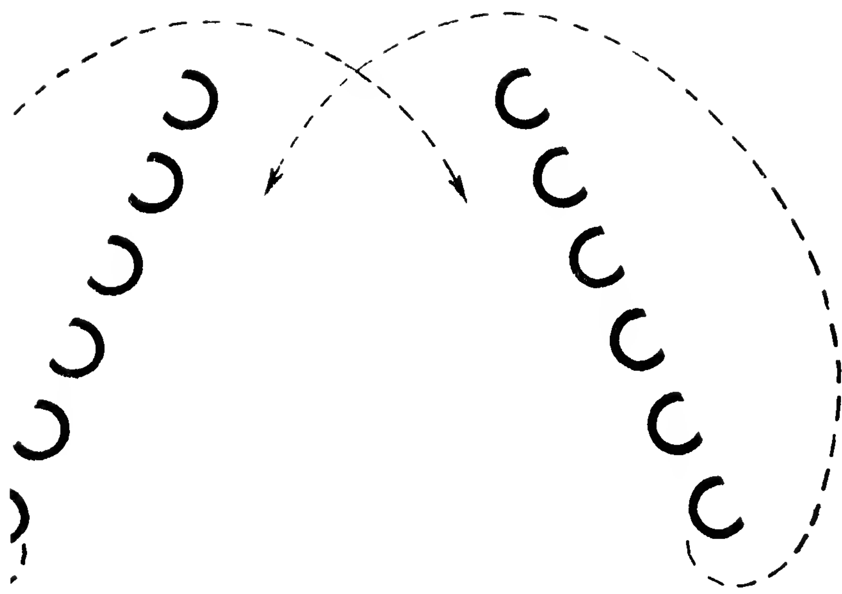


Схема 60

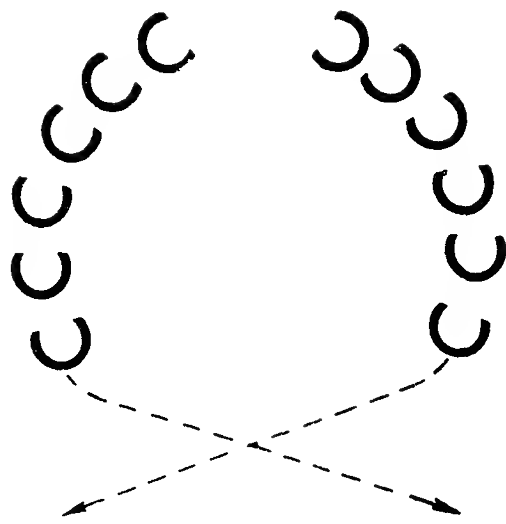


Схема 61

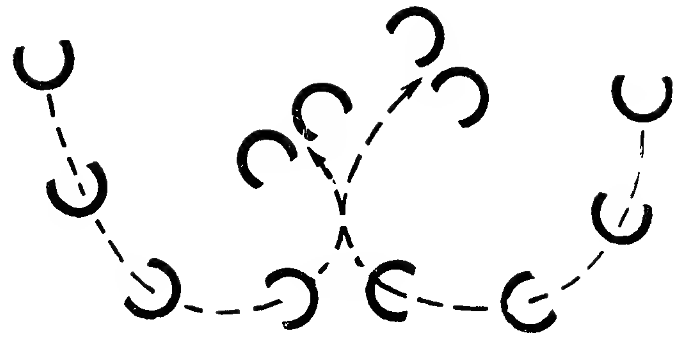


Схема 62

Наприкінці 12-го такту виконавиці утворюють навколо «марени» два кола так, як показано на схемі 63. Шість дівчат зовнішнього кола стають обличчям до центру. Таким чином, дівчата в двох колах стоять обличчям одна до одної.

Кожна дівчина внутрішнього кола тримає в лівій руці вінок.

VIII фігура (12 тактів)

На 1—2-й такти шість дівчат внутрішнього кола беруться за руки і піднімають їх над головою, утворюючи «ворота», в які проходять дівчата зовнішнього кола, починаючи крок з правої ноги. На останню чверть 1-го такту, помінявшись місцями, всі одночасно повертаються через праве плече, роз'єднуючи руки. Дівчата, які після повороту утворюють внутрішнє коло, стають спиною до «марени», беруться за руки і підносять їх над головою.

Дівчата зовнішнього кола стають обличчям до центру.

На 2-й такт повторюються рухи 1-го такту, тільки у «ворота» проходять вже інші дівчата.

На 3—4-й такти дівчата, обнімаючи одна одну правою рукою, піднімають вільні руки вгору і парами обходять коло за рухом годинникової стрілки.

На останню чверть 4-го такту, роз'єднуючи руки, всі стають у вихідне положення 3-го такту. Дівчата внутрішнього кола, які стоять спиною до «марени», беруться за руки і піднімають їх над головою, тримаючи вінки у лівій руці. Кожна з дівчат, що стоїть поряд, бере вінок своєї сусідки правою рукою. Дівчата зовнішнього кола, які стоять обличчям до «марени», також з'єднують руки, але не піднімають їх угору.

На 5—8-й такти дівчата внутрішнього й зовнішнього кіл, не роз'єднуючи рук, разом починають крок з правої ноги, рухаючись у різні сторони: дівчата внутрішнього кола йдуть за рухом годинникової стрілки, дівчата зовнішнього кола — проти. На останню чверть 8-го такту всі стають у вихідне положення 5-го (схема 64).

На 9—12-й такти дівчата зовнішнього кола, не роз'єднуючи рук, підходять до дівчат внутрішнього кола і проходять у «ворота». З'єднані руки дівчат внутрішнього кола в цей час опускаються за спиною дівчат зовнішнього кола. Не роз'єднуючи рук, усі дівчата обходять повне коло за рухом годинникової стрілки, виконуючи «припадання». Вихідне положення — третя позиція ніг; у дівчат, які стоять обличчям до глядача, попереду права нога, а в тих, що стоять спиною до глядача, попереду ліва нога.

Руки на останню чверть 12-го такту роз'єднуються.

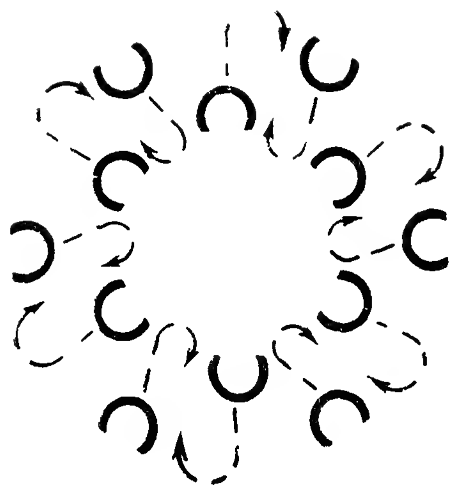


Схема 63

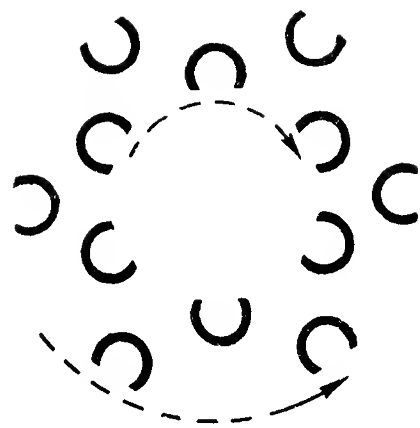


Схема 64

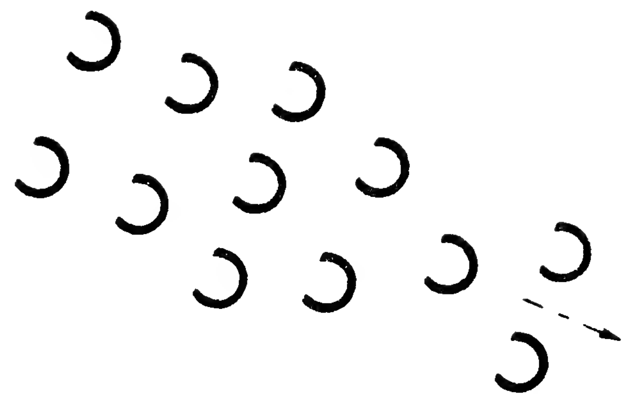


Схема 65

IX фігура (12 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, які стоять обличчям до центру кола, підходять до «марени», беруть її і піднімають так, щоб руки були трохи вище від рівня плечей. Тримаючи «марену», вони йдуть колом проти руху годинникової стрілки.

Дівчата зовнішнього кола беруть обома руками свої вінки, піднімають над головою і, ніби милуючись ними, проходять коло за рухом годинникової стрілки, починаючи крок з правої ноги.

На 5—8-й такти повністю повторюються рухи 1—4-го тактів, тільки обидва кола рухаються в протилежних напрямах.

Усі залишають сцену.

На 9—12-й такти дівчата поступово розбиваються на кілька груп. Троє, піднявши вгору «марену», прямують за першу кулісу справа від глядача. За ними йдуть решта дівчат, зберігаючи між групами інтервали (схема 65).

Обробка К. Домінчена

Помірно

Баян

p

Кру- гом Ма- ри-нонь- ки

хо-ди-ли ді-вонь-ки. Сто-ро-но-ю до-щик і-де,

сто-ро-но-ю та на мо-ю ро-жень-ку чер-во-

ну, сто-ро-но-ю та на мо-ю ро-жень-

ку чер-во-ну. Ой на мо-рі хви-ля,

при до-ли-ні ро- са. Сто-ро-но- ю до-щик і-де,

сто-ро-но- ю та на мій бар-ві- но- чок зе- ле-

1 ний. 2 — ну. Для закінчення — ну.

ПОБУТОВІ ТАНЦІ

МЕТЕЛИЦЯ (ПЕРША)

Масовий хороводний танець. Кількість виконавців необмежена. Всі встають у коло обличчям до центру і беруться за руки. Заздалегідь вибирають ведучу пару виконавців.

І фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі, починаючи рух з правої ноги, «простим танцювальним кроком» йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На другу чверть останнього такту, не роз'єднуючи рук, повертаються в протилежний бік.

На 9—16-й такти танцюристи, починаючи крок з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки; на кінець останнього такту в тому місці, де стоїть визначена заздалегідь пара, двоє з учасників кола роз'єднують руки. Пара піднімає з'єднані руки високо вгору, утворюючи «ворота».

II фігура (32 такти)

На 1—16-й такти всі виконавці проходять за ведучою парою під з'єднаними руками в «ворота» в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 1.
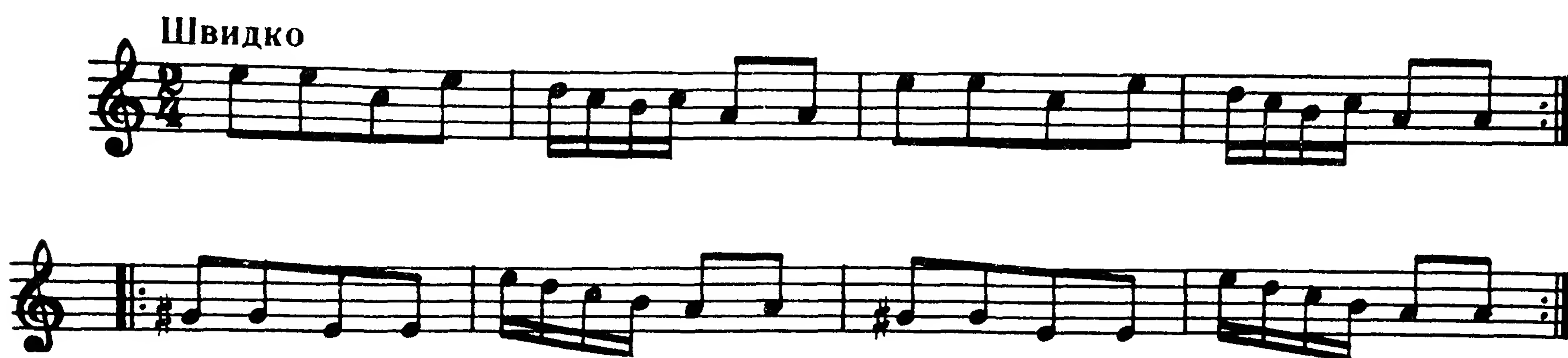
На останній такт виконавці, які утворювали «ворота», опускають з'єднані руки вниз, а вільні подають ведучій і останній з кола. Всі стають спиною до центру кола. Потім повторюють усе спочатку.

III фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти танцюристи повторюють І фігуру, тільки виконавці з 1-го по 8-й такти йдуть за, а з 9-го по 16-й — проти руху годинникової стрілки.

IV фігура (32 такти)

На 1—32-й такти виконавці повністю повторюють фігуру, але ведучий веде учасників у протилежному напрямку. На останній такт всі повертаються і стають у вихідне положення фігури (замкнуте коло, учасники якого стають обличчям до центру).



МЕТЕЛИЦЯ[1] (ДРУГА)

Кількість виконавців довільна. Танець масовий. Всі стають у коло, обличчям до центру. Один з учасників, якого визначають заздалегідь, виходить у центр кола.

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці, взявшись за руки, «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту всі одночасно, не роз'єднуючи рук, повертаються в протилежний бік.

На 9—16-й такти виконавці, починаючи крок з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки. На кінець 16-го такту танцюристи, які йшли по колу, розходяться на відстань витягнутих рук, роз'єднують їх, стають один за одним обличчям за рухом годинникової стрілки і зупиняються.

На 1—16-й такти виконавець, який стояв у центрі кола, відвівши руки в сторони і виконуючи «тинок», рухається в довільному напрямку. На кінець останнього такту він підходить до одного з учасників кола і стає обличчям до нього.

II фігура (8 тактів)

Мелодія виконується до закінчення фігури.

На 1—4-й такти двоє, які стоять обличчям один до одного, беруться під праві руки і «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, обертаються за рухом годинникової стрілки. На кінець 4-го такту роз'єднують руки. Виконавці, які стоять у колі обличчям за рухом годинникової стрілки, трохи просуваються по колу.

На 5—8-й такти виконавець, який іде проти руху годинникової стрілки, з наступним учасником з кола беруться під ліві руки і, починаючи крок з лівої ноги, обертаються проти руху годинникової стрілки.

Так він робить, поки не обійде всіх учасників кола. З останнім він, обертаючись, просувається до центру кола, залишає його там, а сам займає його місце серед учасників, які знаходяться в колі. Потім танець починають спочатку.

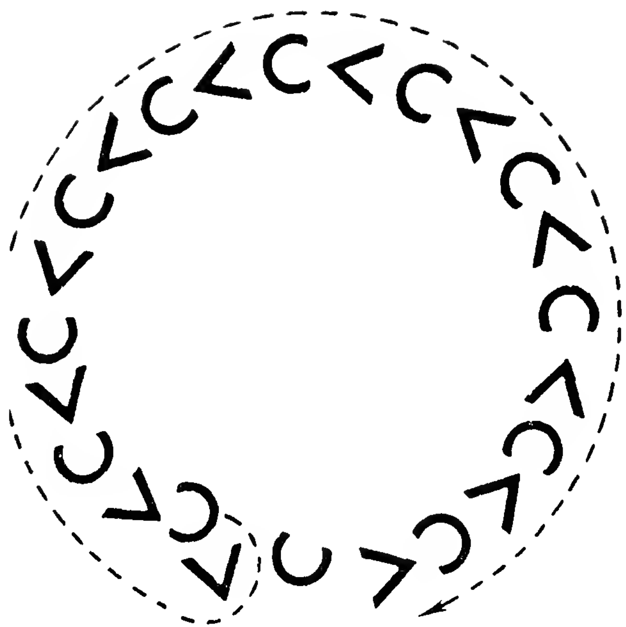
МЕТЕЛИЦЯ (ТРЕТЯ)

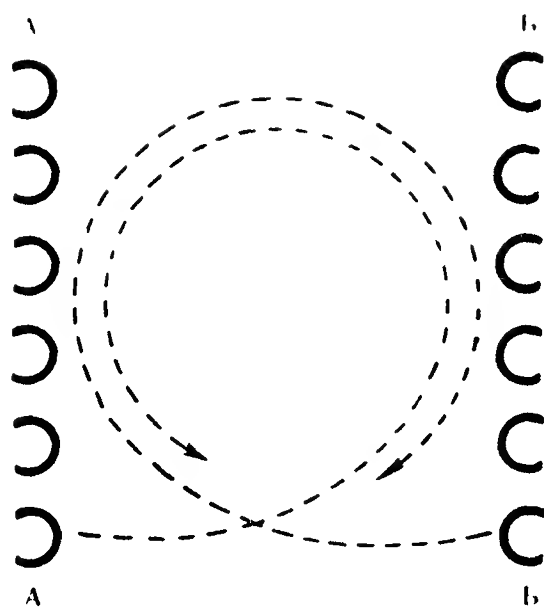
Танець виконують дванадцять дівчат, які утворюють два ряди по шість виконавиць у кожному. Вони стають обличчям до центру. Ті з них, які позначені літерами «А» та «Б»,— ведучі (схема 2).

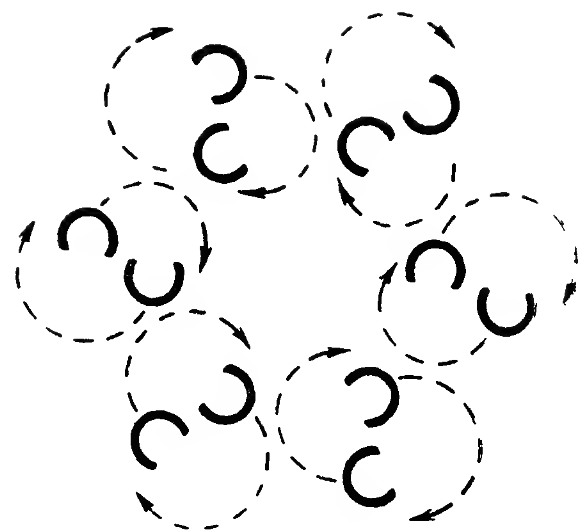
I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавиці, які в рядах знаходяться праворуч і ліворуч, починаючи рух з правої ноги, «перемінним кроком» ідуть за ведучими

[1] У цьому розділі хореографічні варіанти одного й того ж танцю, до яких немає музики, виконуються на мелодії відповідних перших варіантів.


Схема 1


Схема 2


Схема 3

так, як зазначено пунктиром на схемі 2. Руки опущені вниз і трохи відведені в сторони долонями назовні. На останню чверть 16-го такту, утворивши коло, вони беруться за руки.

II фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти учасниці кола, починаючи рух з правої ноги, «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки.

На 8-й такт, не роз'єднуючи рук, виконують «потрійний притуп» в повороті, починаючи його з лівої ноги.

На 9—16-й такти учасниці виконують все те, що й на 1—8-й такти, тільки рухаються по колу в протилежному напрямку, починаючи «перемінний крок» з лівої ноги.

III фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти учасниці беруться під праві руки, а ліві піднімають вгору над головою (третя позиція). Так вони «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки, як зазначено пунктиром на схемі 3.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», міняють руки: беруться під ліві, а праві піднімають вгору (в третю позицію).

На 9—16-й такти учасниці виконують все те, що й на 1—8-й такти, тільки рухаються по колу в протилежному напрямку, починаючи «перемінний крок» з лівої ноги. На останній такт, виконуючи «потрійний притуп», беруться за руки і утворюють коло.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти учасниці, починаючи рух з правої ноги, «перемінним кроком» ідуть до центру кола. Одночасно з'єднані руки поступово піднімають вгору. На останній такт виконують «потрійний притуп».

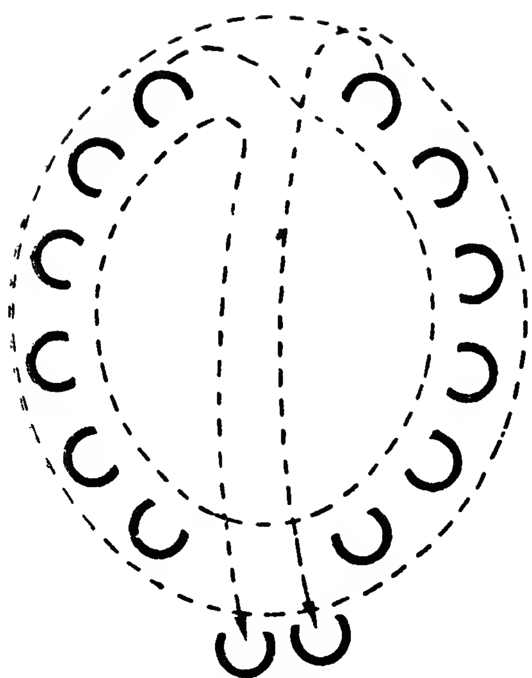
На 9—16-й такти, починаючи крок з правої ноги, учасниці виконують «вірьовочку», відступаючи на свої попередні місця. Одночасно опускають руки вниз. На останній такт роблять «потрійний притуп».

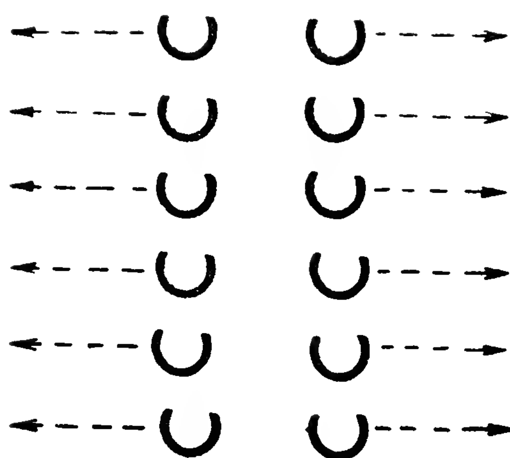
V фігура (16 тактів)

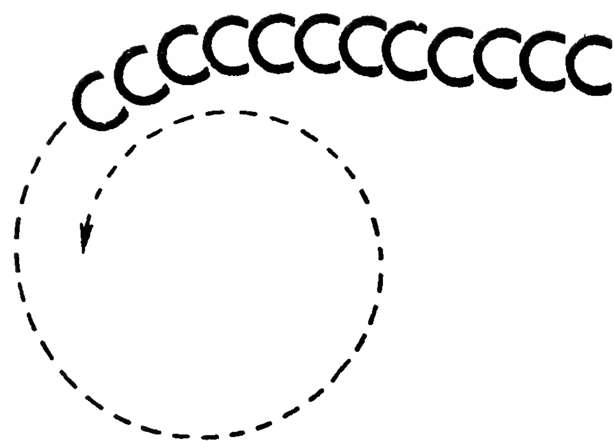
На 1—16-й такти повторюється все те, що й на 1—16-й такти IV фігури, але на останній такт всі роз'єднують руки і через праве плече повертаються на 180°, стаючи спиною до центру кола. Потім знову з'єднують руки.

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти учасниці, виконуючи «доріжку», яку починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На останню чверть


Схема 4


Схема 5


Схема 6

16-го такту ведучі, позначені літерами «А» та «Б», а також кожна шоста в групах, рахуючи від ведучих, роз'єднують руки.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти кожна група «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йде в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 4. На останній такт вони утворюють два паралельних ряди; виконавиці подають одна одній руки: дівчата, які стоять праворуч від глядача, — праву, а ті, що стоять ліворуч, — ліву. З'єднавши руки, вони підносять їх високо вгору, утворивши «ворота». Вільні руки опущені вниз вздовж корпусу.

VIII фігура (32 такти)

На 1—32-й такти дівчата першої пари, повернувшись впівоборота одна до одної, нахиляють корпус вниз і одночасно опускають з'єднані руки. Так вони дрібними кроками відступають під з'єднаними руками решти виконавиць. Інші дівчата поступово «перемінним кроком» просуваються вперед. Через кожні наступні два такти наступна пара виконує все те, що робила перша пара,— і т. д. Пари відступають під руками двічі. На останню чверть 32-го такту учасниці роз'єднують руки і розводять їх у сторони.

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, не порушуючи рядів, розходяться в різні сторони, виконуючи «доріжку», як зазначено пунктиром на схемі 5.

Дівчата, які стоять в ряді ліворуч від глядача, починають «доріжку» з правої ноги, а ті, що стоять в ряді праворуч,— з лівої (схема 4).

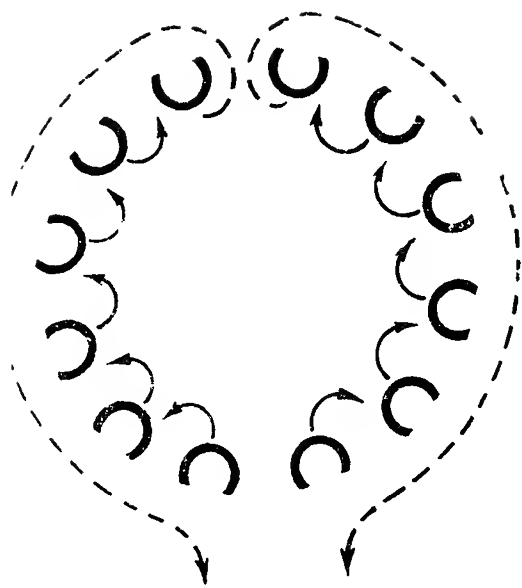
На 9—16-й такти виконують «доріжку» в повороті. Ті, що стоять ліворуч від глядача, йдуть за рухом годинникової стрілки, а ті, що праворуч,— проти її руху.

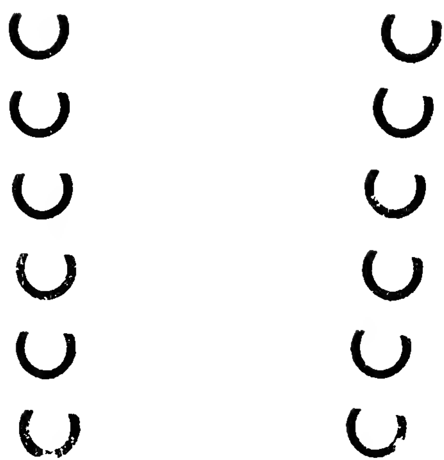
X фігура (16 тактів)

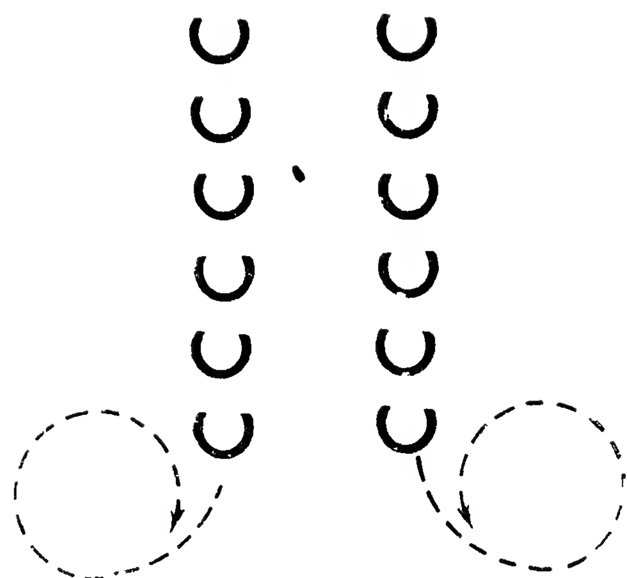
На 1—16-й такти виконавиці, які стоять у рядах, з'єднують руки і «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 4, і залишають танцювальну площадку.

МЕТЕЛИЦЯ (ЧЕТВЕРТА)

Танець виконують дванадцять дівчат. Вони вишиковуються в глибині сцени в один ряд, обличчям до глядача, і з'єднують руки. Всі повертаються обличчям до лівої куліси, одночасно піднімаючи з'єднані руки вгору над головою. Крайні дівчата кладуть вільні руки собі на талію.


Схема 7


Схема 8


Схема 9

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти учасниці всі одночасно, починаючи рух з правої ноги, «простим танцювальним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки, як зазначено пунктиром на схемі 6. На останню чверть 8-го такту повертаються в протилежний бік на 180° і опускають з'єднані руки. Перша дівчина та остання з'єднують руки, які були на талії, утворюючи замкнуте коло.

На 9—16-й такти виконують все те, що й на 1—8-й, тільки починають рух з лівої ноги і рухаються в протилежний бік. На останню чверть 16-го такту всі зупиняються і роз'єднують руки.

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата розходяться за ведучими праворуч і ліворуч від глядача «перемінним кроком», який починають з правої ноги, і йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 7.

На кінець останнього такту всі виконавиці утворюють два ряди і стають обличчям до глядача (схема 8).

Дівчата, які стоять праворуч від глядача, подають праві, а дівчата, які стоять ліворуч,— ліві руки і, з'єднуючи їх, піднімають вгору, утворюючи «ворота».

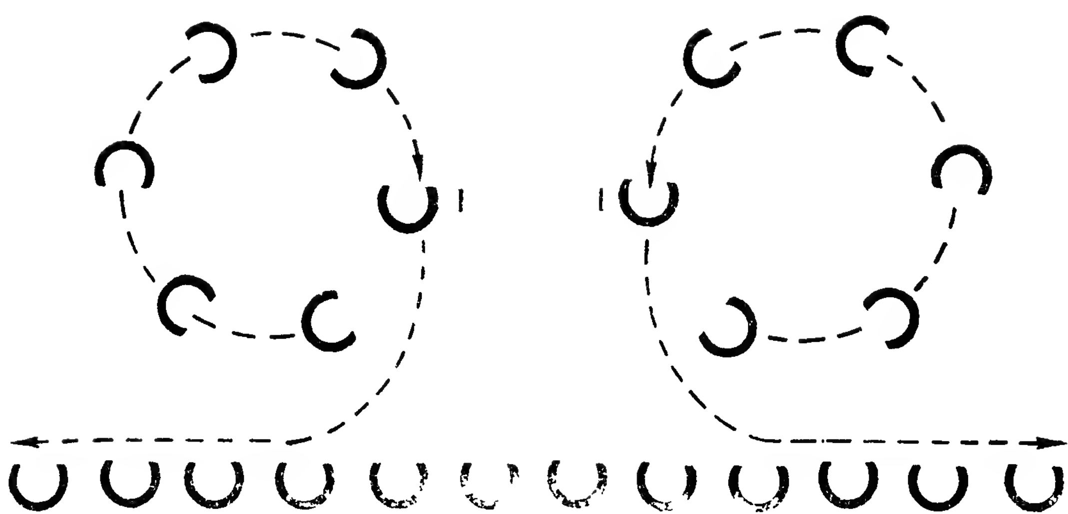
III фігура (32 такти)

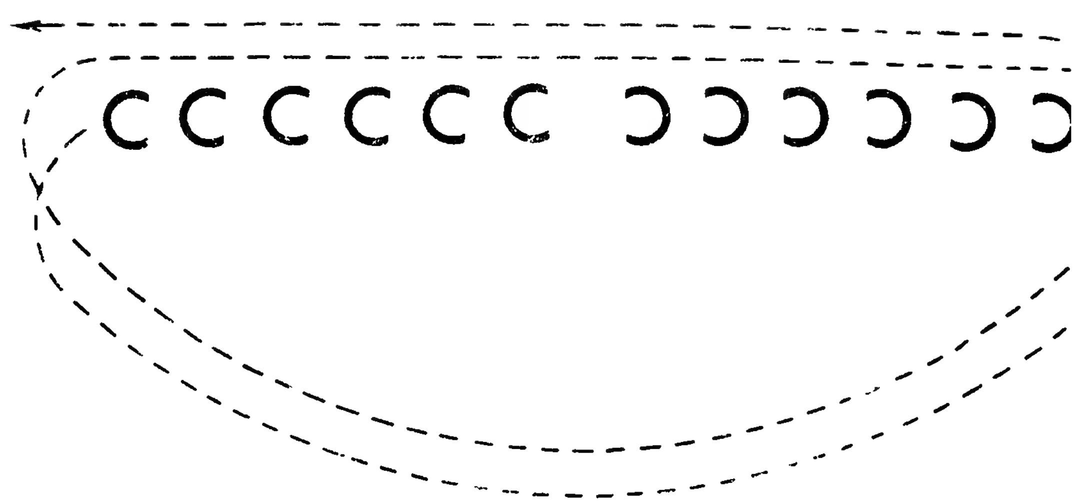
На 1—32-й такти дівчата, які стоять в останній парі, опускають з'єднані руки і, трохи схиляючи корпус, стають впівоборота одна до одної. Та, що стоїть праворуч від глядача, починає рух з лівої ноги, а та, що стоїть ліворуч,— з правої ноги, і вони «перемінним кроком» проходять під руками дівчат, які утворюють «ворота». Прийшовши на авансцену, вони стають у першу пару і підносять руки вгору. Всі інші, не порушуючи «воріт», «простим танцювальним кроком» відходять назад. За останньою парою іде під «воротами» п'ята, четверта і т. д., поки всі не прийдуть у вихідне положення III фігури. На кінець 32-го такту всі зупиняються, роз'єднуючи руки.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавиці ідуть «перемінним кроком», який починають з правої ноги, в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 9, і на кінець 8-го такту утворюють два замкнених кола.

На 9—16-й такти дівчата, які стоять праворуч від глядача, «перемінним кроком» ідуть за рухом годинникової стрілки, а ті, що стоять ліворуч,— проти її руху. На останній такт виконують «потрійний притуп». Одночасно


Схема 10


Схема 11

з'єднують руки в центрі кола, утворюючи малі «зірки». Дівчата, які стоять у колі праворуч від глядача, з'єднують праві, а ті, що стоять ліворуч,— ліві руки. Вільні руки кладуть собі на талію.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, які стоять у «зірці» праворуч від глядача, «перемінним кроком» ідуть за рухом, а ті, що стоять ліворуч,— проти руху годинникової стрілки. На останній такт виконують «потрійний притуп». Одночасно, повертаючись в протилежні боки, міняють руки.

На 9—16-й такти «перемінним кроком» рухаються в протилежні боки. На останній такт виконують «потрійний притуп» і кладуть руки собі на талію.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти за першими ведучими кожної групи «перемінним кроком», який починають з правої ноги, дівчата йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 10. На кінець 8-го такту вони утворюють один ряд, стаючи обличчям до глядача.

На 9—16-й такти всі дівчата, не порушуючи ряду і виконуючи «вірьовочку», яку починають з правої ноги, відходять у глибину сцени. На останній такт виконують «потрійний притуп», одночасно повертаючись на 90° в різні сторони, як зазначено пунктиром на схемі 6.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі дівчата «перемінним кроком», який починають з лівої ноги, йдуть за ведучими в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 11, і залишають сцену, зникаючи за останніми кулісами.

ГОПАК

Чоловічий танець [1], який можуть виконувати один чи кілька танцюристів. Заздалегідь визначеної композиції він не має. В його основі лежить принцип імпровізації. Завдання кожного виконавця зводиться до того, щоб, не заважаючи іншим танцюристам, якнайкраще і якнайдотепніше виконати ті чи інші танцювальні рухи.

Темп виконання помірний, рухи виконуються широко, з поступовим прискоренням, яке веде до кульмінації-фіналу.

---

[1] Тепер у гопаку беруть участь і жінки.

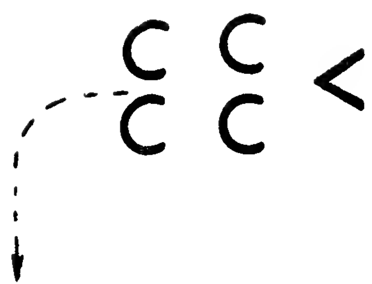


Схема 12

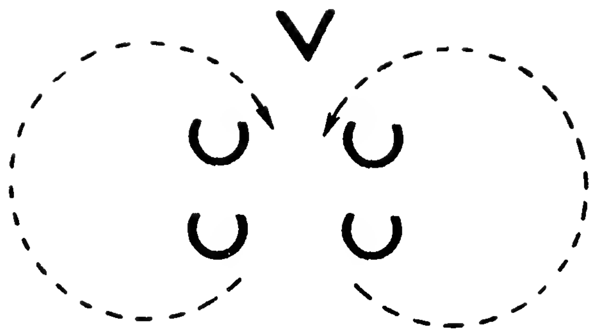


Схема 13

В основі танцю лежить змагання між окремими танцюристами.

Даний варіант гопака виконує один танцюрист.

I фігура (16 тактів)
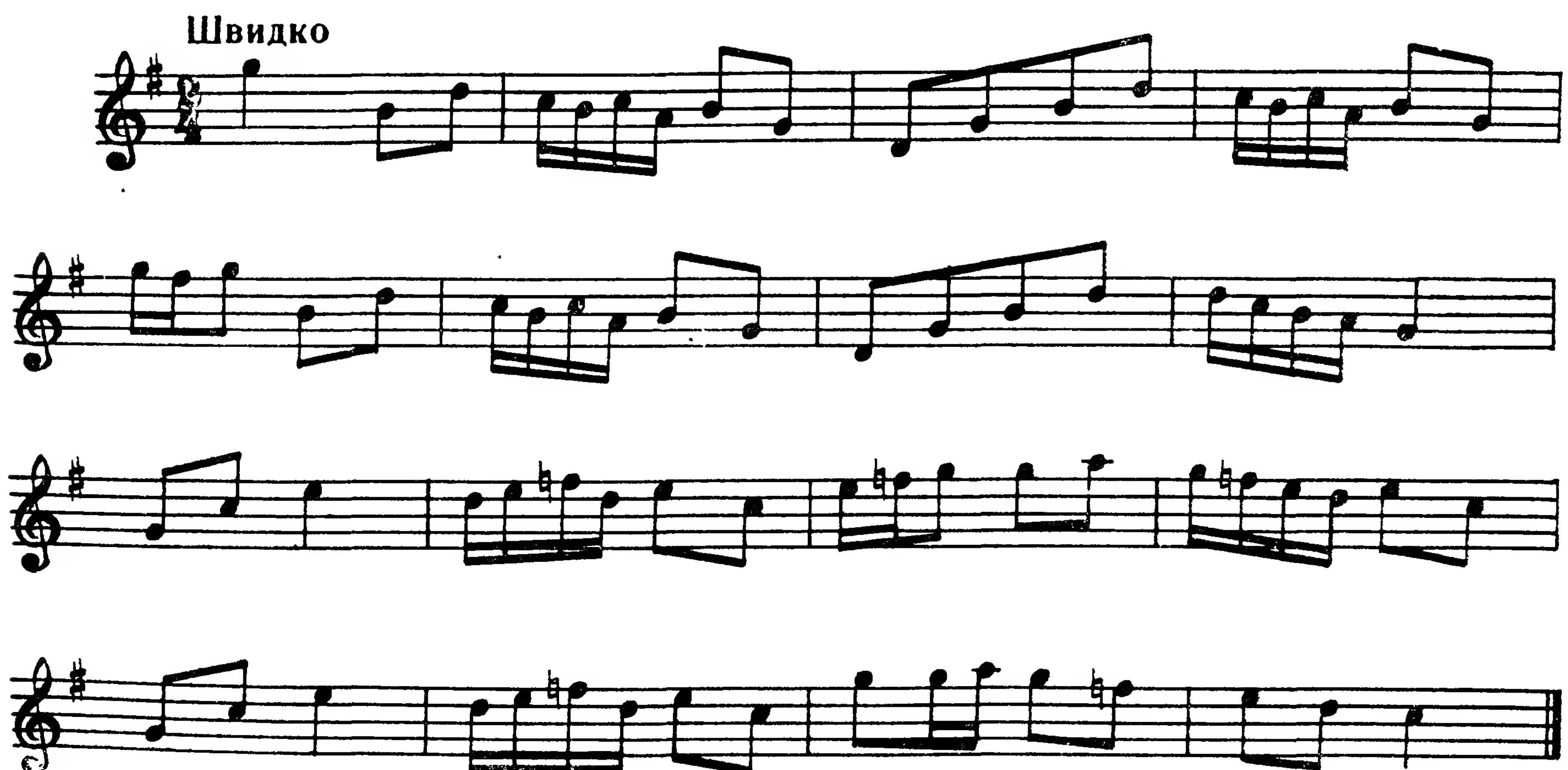
На 1—16-й такти хлопець, виконуючи «високий тинок» з правої ноги, йде по колу проти руху годинникової стрілки.

Руки відведені в сторони нижче рівня плечей.

Часто I фігура весь час повторюється без всяких змін. Танцюрист начебто роздумує, якою буде II фігура, яка весь час міняється.

II фігура (16 тактів)

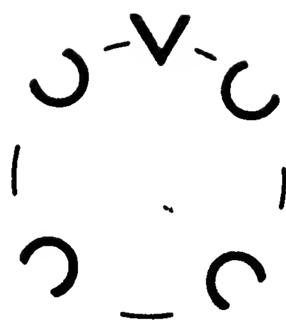
На 1—16-й такти хлопець робить «присядку», поперемінно виносячи ноги вперед і просуваючись по колу, або інші довільні рухи.

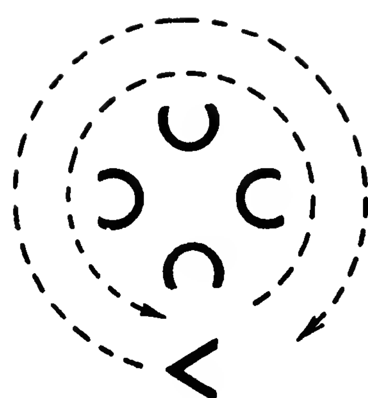


ХЕРСОНСЬКИЙ ГОПАК

У танці беруть участь чотири дівчини і один хлопець.

До початку танцю дівчата стають попарно за останньою правою кулісою і з'єднують перед собою навхрест руки. Хлопець, поклавши руки собі на талію, стає позаду дівчат.


Схема 14


Схема 15

I фігура (8 тактів)

На 1—3-й такти дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, виходять із-за останньої правої куліси і йдуть до середини сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 12.

На 4-й такт виконують «потрійний притуп».

Хлопець робить все те, що й дівчата.

На 5—7-й такти, продовжуючи йти «перемінним кроком», всі посуваються в напрямку авансцени.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», пари роз'єднують схрещені перед собою руки. Потім з'єднують їх так: дівчина, яка стоїть праворуч від глядача, бере своєю правою рукою ліву руку дівчини, яка стоїть ліворуч від глядача. Вільні руки кладуть собі на талію.

II фігура (8 тактів)

На 1—7-й такти дівчата, які знаходяться в парах, «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, рухаються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 13, і описують коло. Хлопець у цей час робить «присядку з ударом по халяві».

На 8-й такт хлопець піднімається з «присядки», і всі учасники утворюють коло, з'єднавши руки (схема 14).

III фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти виконавці «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 4-го такту, не роз'єднуючи рук, повертаються на 180°.

На 5—8-й такти учасники «перемінним кроком» ідуть по колу за рухом годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту дівчата з'єднують ліві руки в центрі, утворюючи малу «зірку». Хлопець у цей час виходить з кола.

IV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата «простим танцювальним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки. Хлопець у цей час, виконуючи «колобок», котиться по колу навкруги дівчат за рухом годинникової стрілки так, як зазначено пунктиром на схемі 15.

На кінець останнього такту учасники танцю приходять у вихідне положення II фігури (див. схему 13) і роз'єднують руки.

V фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, повертаючись обличчям одна до одної так, як зазначено на схемі 16, і розвівши руки в сторони за другою позицією, дріб-

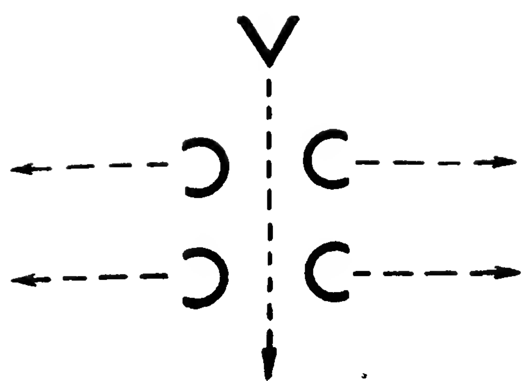

Схема 16


Схема 17

ними кроками, які починають з правої ноги, ставлять поперемінно ноги на каблучок і відходять у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 16. На кінець 4-го такту вони кладуть руки собі на талію.

Одночасно хлопець, виконуючи «присядку з ударом по халяві» або «присядку з ударом по підошві» (або «просту присядку»), просувається вперед у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 16.

На 4-й такт хлопець, притупуючи, піднімається з «присядки».

На 5—8-й такти дівчата на місці виконують рух «чобіток», починаючи його з правої ноги. Хлопець у цей час теж на місці робить «присядку» з винесенням ноги вперед й ударом по халяві.

VI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата виконують на місці «малий тинок», який починають з правої ноги. Хлопець у цей час робить «присядку» з «тинком». Через кожні 2 такти він повертається то до однієї, то до другої пари дівчат, які у відповідь, соромлячись, трохи опускають голову й очі. На кінець останнього такту дівчата зупиняються і опускають руки вздовж корпусу. Хлопець підходить до першої дівчини, яка стоїть ліворуч від глядача, і кладе їй свою ліву руку на талію, а праву руку широко відводить у сторону. Дівчина кладе свою ліву руку на праве плече хлопця. Праву руку вона також відводить у сторону.

VII фігура (8 тактів)

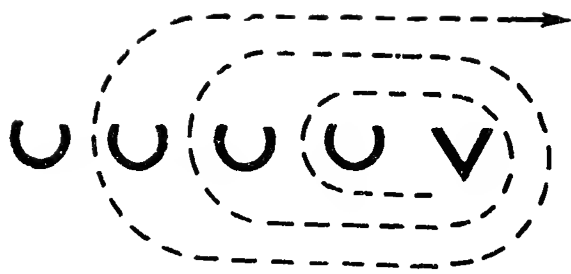
На 1—2-й такти хлопець з дівчиною, біля якої він зупинився, виконує «голубець» і два «потрійних притупи», обертаючись з нею на 360° проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 2-го такту хлопець підходить до дівчини, яка стоїть першою праворуч від глядача.

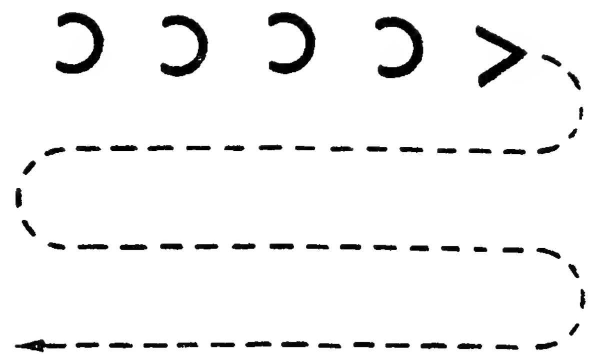
На 3—4-й такти вони також виконують «голубець» і два «потрійних притупи» в оберті, тільки обертаються на 360° за рухом годинникової стрілки, відповідно міняючи руки.

На 5—8-й такти повторюється все те, що виконувалося з 1-го по 4-й такти, тільки хлопець переходить до дівчат, які стоять другими ліворуч і праворуч від глядача. Інші дівчата в цей час виконують «малий тинок» на місці, який починають з правої ноги. На останню чверть 8-го такту всі, з'єднавши руки, утворюють коло.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти учасники кола «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту повертаються на 180°.


Схема 18


Схема 19

На 9—14-й такти учасники кола, починаючи крок з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки.

На 15-й такт, виконуючи «потрійний притуп», вони сходяться до центру кола і нахиляють корпус трохи вперед.

На 16-й такт хлопець розриває коло, і всі, відступаючи, утворюють один ряд (схема 17). Рук вони не роз'єднують; дівчина і хлопець, що стоять крайніми, вільні руки кладуть собі на талію.
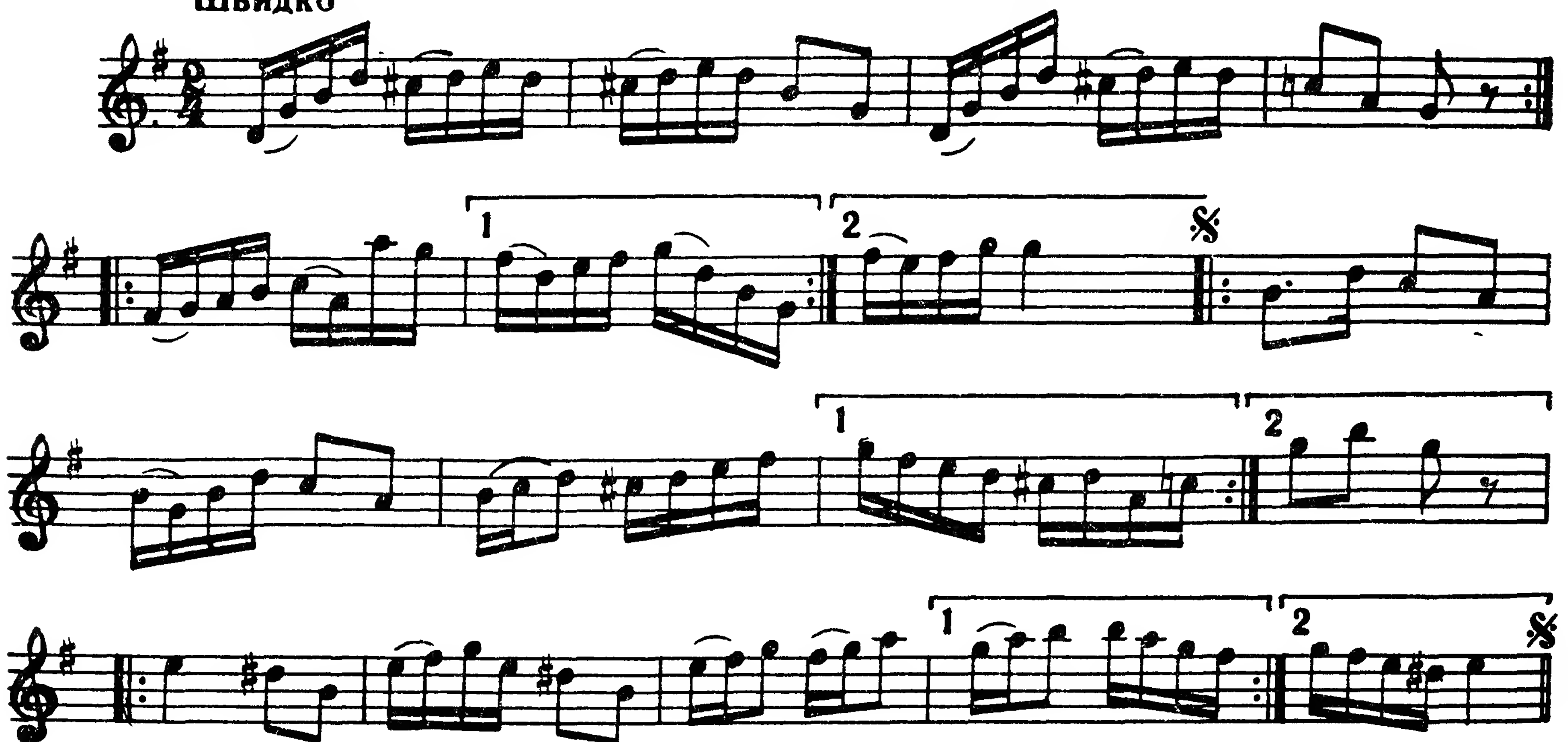
IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти учасники танцю, рухаючись «перемінним кроком», плетуть «лісу». Ведучим є хлопець (схема 18).

X фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти виконавці, не порушуючи «ліси», «перемінним кроком» ідуть за ведучим у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 19.

На 13—16-й такти, йдучи зі сцени за першу ліву кулісу, хлопець виконує «повзунець», або «просту присядку», або «присядку з обертом».



ДИКАНСЬКИЙ КОЗАЧОК

Танець виконується трійками (дві дівчини і один хлопець). Кількість трійок необмежена, коли танець виконують на святах пісні, масових гуляннях і вечорах. У самодіяльних танцювальних колективах, в залежності від

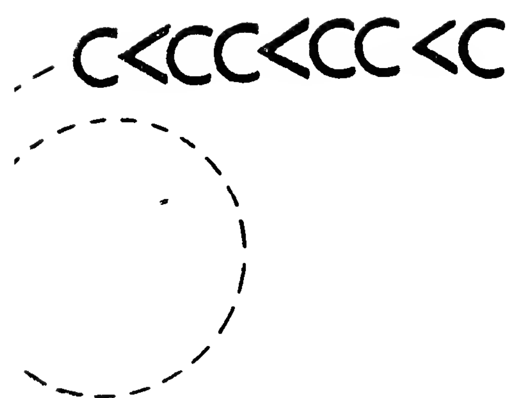


Схема 20

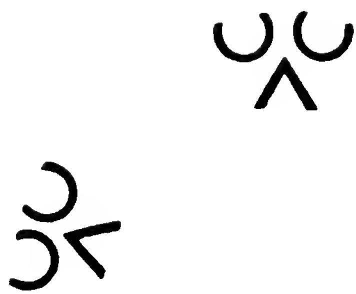


Схема 21

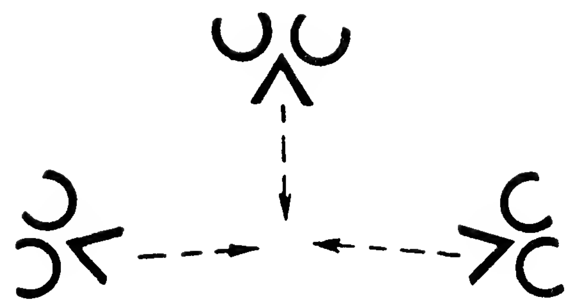


Схема 22

розмірів танцювального майданчика, кількість трійок обмежується (від трьох до шести). Перед початком танцю всі виконавці праворуч від глядача стають один за одним в одну лінію, розташовуючись так, як зазначено на схемі 20. Руки опущені і трохи відведені в сторони.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти «перемінним кроком», який виконавці починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Обійшовши коло, як зазначено пунктиром на схемі 20, на кінець останнього такту трійки утворюють самостійні трикутники в такому порядку: перша трійка ліворуч, друга в центрі, третя праворуч від глядача (схема 21).

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти всі трійки, не порушуючи форми трикутника, йдуть до центру «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, так, як зазначено пунктиром на схемі 22 (дівчата обличчям, а хлопець спиною до глядача).

На 5—8-й такти трійки виконують все те, що й на 1—4-й такти, тільки рухаються в протилежному напрямку, повертаючись на свої попередні місця (дівчата спиною, а хлопець обличчям до глядача).

На 9—16-й такти трійки виконують все те, що й на 1—8-й такти.

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, які стоять праворуч від хлопця, виконують «малий тинок», починаючи його з лівої ноги, а дівчата, які стоять праворуч від хлопця, виконують «малий тинок», починаючи його з правої ноги і просуваючись вперед. Одночасно хлопець, роблячи «просту присядку», проходить між дівчатами (схема 23). Руки під час виконання «присядки» хлопці кладуть на талію. На останню чверть четвертого такту хлопці піднімаються з «присядки» і опускають руки вздовж корпусу.

На 5—8-й такти учасники трійок «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, відступають. На останню чверть 8-го такту повертаються у вихідне положення III фігури.

На 9—16-й такти виконується все те, що й на 1—8-й такти.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти трійки роблять все те, що й на 1—8-й такти III фігури.

На 9—12-й такти трійки виконують все те, що й на 1—4-й такти III фігури, але на останню чверть 12-го такту повертаються на місці через праве плече на 180°.

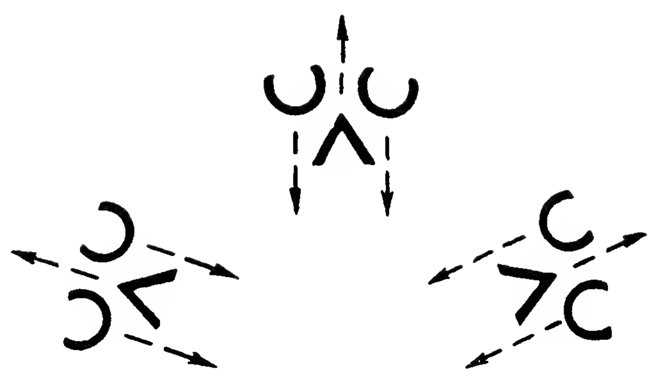


Схема 23

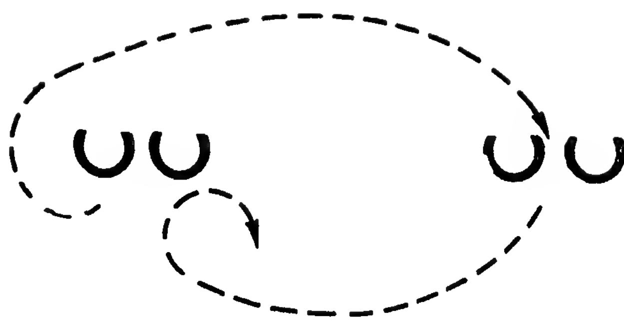


Схема 24

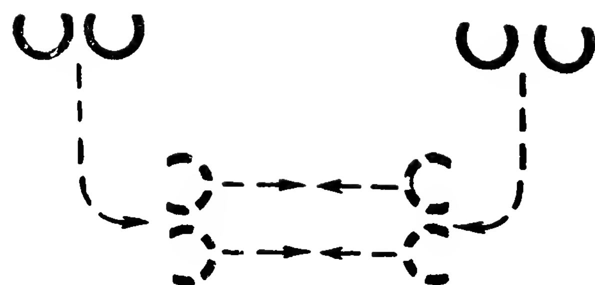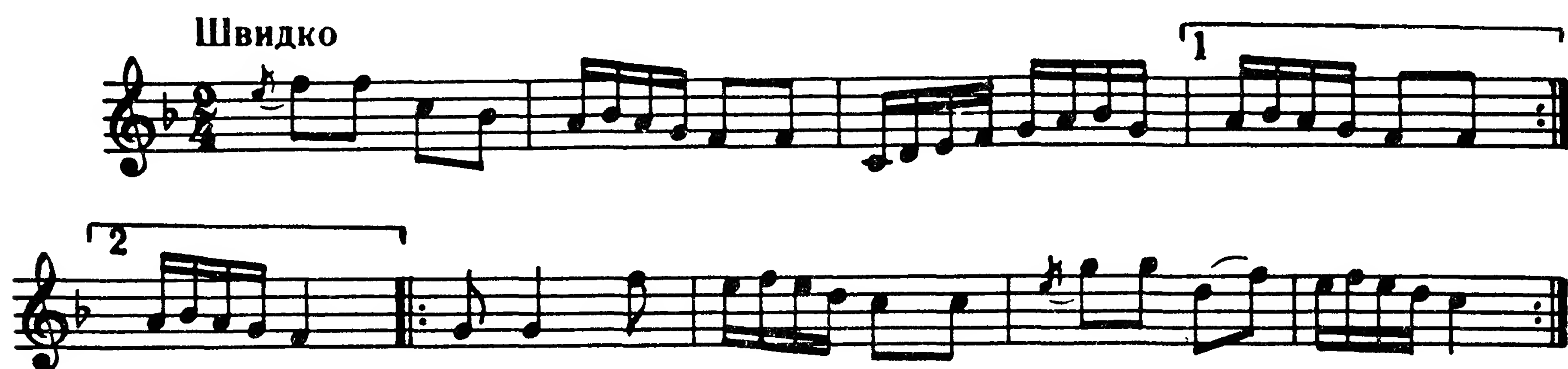


Схема 25

На 13—16-й такти виконавці в трійках знову міняються місцями, на кінець останнього такту повертаються через праве плече на 180° і стають у вихідне положення. Потім танець виконують, починаючи з II фігури.



КОЗАЧОК (ПЕРШИЙ)

Виконують чотири дівчини, які виходять на сцену і стають попарно так, як зазначено на схемі 24.

Дівчата, які стоять у парах праворуч від глядача, з'єднують праві руки з лівими руками дівчат, які стоять ліворуч від нього, і піднімають їх вверх, утворюючи «ворота». Вільні руки кладуть собі на талію.

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки, як зазначено пунктиром на схемі 24. На кінець 8-го такту дівчата в парах, помінявшись місцями, стають обличчям до глядача, роз'єднують руки і кладуть їх одна одній на талію.

На 9—10-й такти вони «перемінним кроком», який починають з правої ноги, повертаються на місці на 45° (схема 25).

На 11—12-й такти дівчата продовжують рух в напрямку до центру, як зазначено пунктиром на схемі 25. На кінець 12-го такту роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

На 13—16-й такти всі одночасно, виконуючи «віркьовочку», яку починають з правої ноги, відступають. На кінець останнього такту займають положення, зазначене на схемі 26.

II фігура (32 такти)

Мелодія повторюється двічі.

На 1—7-й такти дівчата йдуть «перемінним кроком», який починають з правої ноги, в напрямку до центру, як зазначено пунктиром на схемі 26.

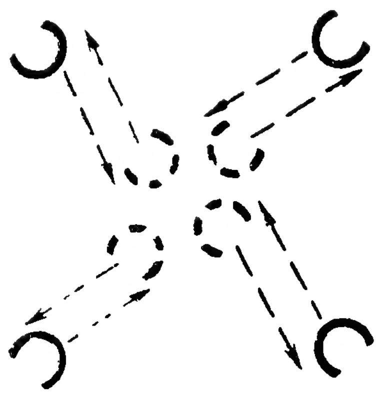


Схема 26

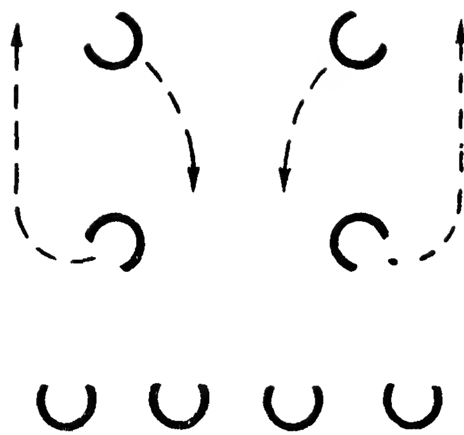


Схема 27

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», вони з'єднують у центрі праві руки, утворюючи «зірку», а ліві руки залишають на талії.

На 9—16-й такти «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На останній такт виконують «потрійний притуп» і повертаються в протилежні сторони, відповідно міняючи руки.

На 1—7-й такти повторюють все те, що й на 9—16-й, тільки рухаються в протилежному напрямку.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», роз'єднують ліві руки і кладуть їх собі на талію. Праві руки кладуть на груди, начебто підтримуючи намисто.

На 9—16-й такти відступають назад, поперемінно виставляючи вперед ноги на каблук. На кінець останнього такту приходять у вихідне положення фігури і опускають руки, трохи відведені від корпусу, долонями назовні.

III фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти, виконуючи «малий тинок», який починають з правої ноги, танцюристи просуваються до центру кола.

На 8-й такт роблять «потрійний притуп»; одночасно з'єднують руки, утворюючи коло.

На 9—14-й такти учасниці «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 15—16-й такти виконавиці роз'єднують руки, і ті, що стояли спиною до глядача, відступають трохи назад, утворюючи одну лінію, в якій стають обличчям до глядача (схема 27). На останню чверть 16-го такту схрещують перед собою руки.

IV фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти виконавиці просуваються вперед «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги.

На 4-й такт роблять «потрійний притуп».

На 5—8-й такти повторюють все, що й на 1—4-й, і відступають на попередні місця, починаючи крок з лівої ноги.

На кінець 8-го такту дівчата роз'єднують схрещені руки і змінюють їх положення так, як це було на початку I фігури.

На 9—16-й такти всі «перемінним кроком» прямують вперед на авансцену і розходяться в протилежні сторони за куліси, як зазначено пунктиром на схемі 28.

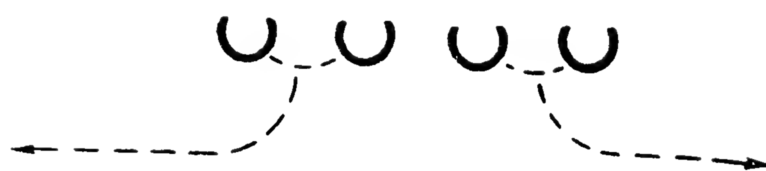


Схема 28

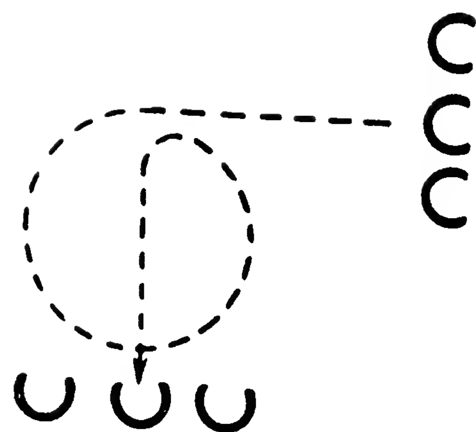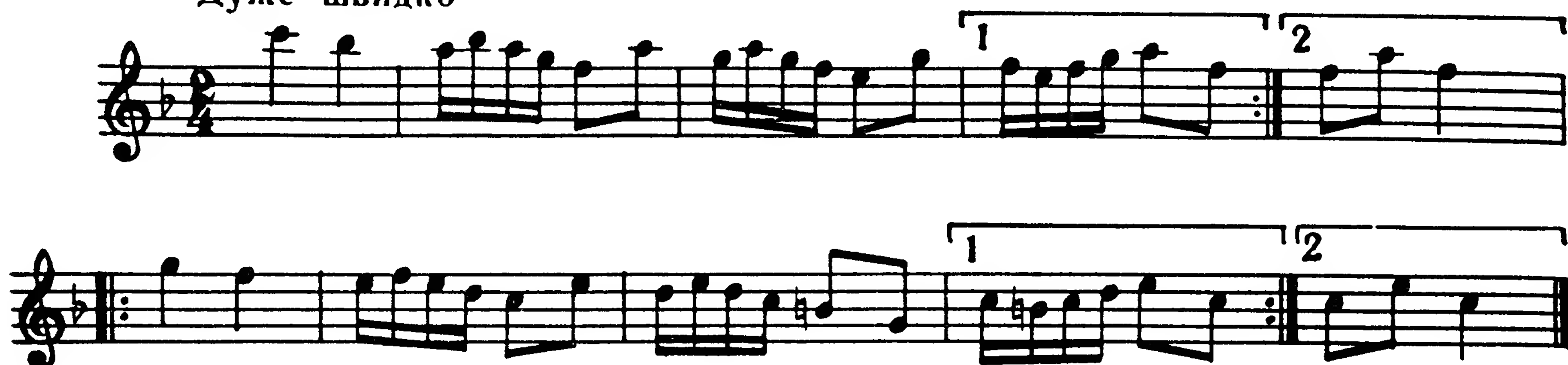


Схема 29



КОЗАЧОК (ДРУГИЙ)

Виконують три дівчини. Перед початком танцю вони вишиковуються за останньою правою кулісою від глядача і з'єднують перед собою навхрест руки.

I фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти виконавиці, починаючи з правої ноги, «бігунцем» ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 29. На кінець 8-го такту приходять на авансцену і стають обличчям до глядача.

II фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, не міняючи положення рук, на місці виконують «колупалочку» з «потрійним притупом», починаючи з правої ноги. На кінець 8-го такту роз'єднують руки, опускають їх, трохи розводячи в сторони, долонями назовні. Середня дівчина кладе собі руки на талію.

III фігура (16 тактів)

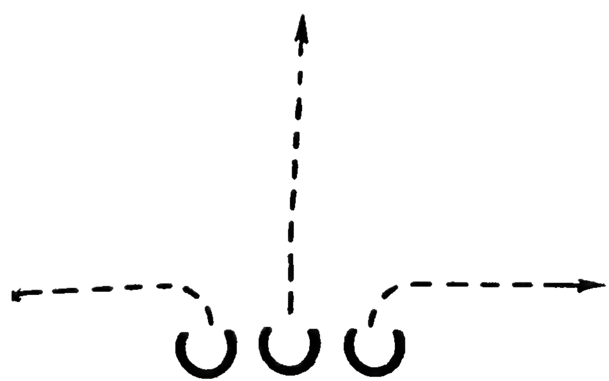
На 1—8-й такти дівчина, яка стоїть праворуч від глядача, починаючи рух з лівої ноги, а дівчина, яка стоїть ліворуч від глядача, починаючи рух з правої ноги, виконують «доріжку» і розходяться в сторони.

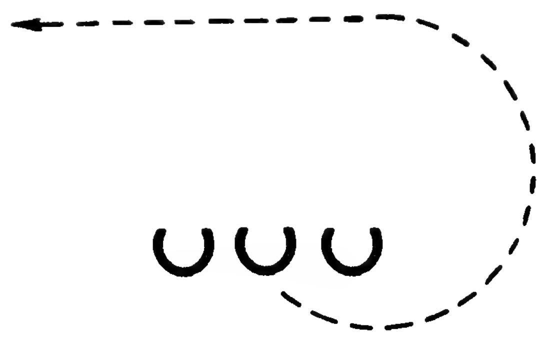
Середня дівчина в цей час виконує на місці «чобіток».

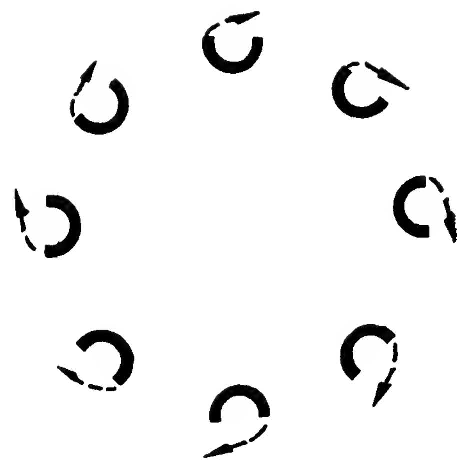
Мелодія повторюється.

На 1—8-й такти крайні дівчата виконують теж саме, починаючи рух з інших ніг, тільки в протилежний бік, повертаючись у вихідне положення III фігури.

Середня дівчина в цей час робить на місці «малий тинок», починаючи рух з правої ноги праворуч. На 8-й такт виконує «потрійний притуп». На кінець 8-го такту всі кладуть кисті правих рук собі на груди, підтримуючи намисто, а ліві руки на талію.


Схема 30


Схема 31


Схема 32

IV фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти всі дівчата, починаючи рух з правої ноги, виконують «віръовочку» і розходяться в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 30.

На 8-й такт усі одночасно виконують «потрійний притуп» і кладуть руки собі на талію.

На 9—15-й такти дівчата, починаючи рух з правої ноги, праворуч виконують «малий тинок», повертаючись на свої попередні місця.

На 16-й такт виконують «потрійний притуп».

V фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти середня дівчина з'єднує руки з руками дівчини, яка стоїть праворуч від неї, так: з'єднані праві руки піднімають у третю позицію, а з'єднані ліві — відводять вліво на рівні талії. Так вони виконують два «низьких голубці з потрійним притупом»: середня дівчина починає з правої ноги праворуч, а дівчина, яка стоїть праворуч від неї, починає з лівої ноги ліворуч. Під час виконання «голубців» міняється положення рук: ліві піднімаються в третю позицію, а праві відводяться праворуч.

На 3—4-й такти повторюється теж саме, тільки в протилежному напрямку. Рух починається з іншої ноги.

Третя дівчина в цей час, виконуючи «припадання», яке починає з правої ноги, кружляє на місці за рухом годинникової стрілки. На кінець 4-го такту середня дівчина з'єднує руки з руками другої дівчини, яка стоїть ліворуч від неї. Ліві руки підносять у третю позицію, а праві відводять праворуч.

На 5—8-й такти повторюється все те, що й на 1—4-й, тільки дівчина, яка була праворуч, починає «голубці» з лівої ноги ліворуч, а дівчина, яка була ліворуч від неї, з правої ноги праворуч. На кінець останнього такту схрещують перед собою руки і стають у вихідне положення I фігури.

VI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти учасниці йдуть «бігунцем», який починають з правої ноги у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 31, і залишають сцену.

КОЗАЧОК (ТРЕТІЙ)

У танці беруть участь вісім дівчат. Вони виходять з різних куліс на середину сцени.

На 1-й такт першої строфи на слові «дощик» учасниці танцю, ставши в коло обличчям до центру і починаючи крок з правої ноги, переступають

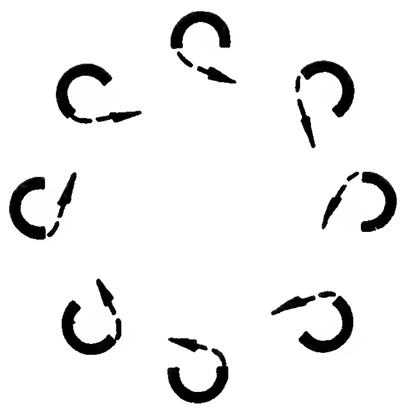


Схема 33

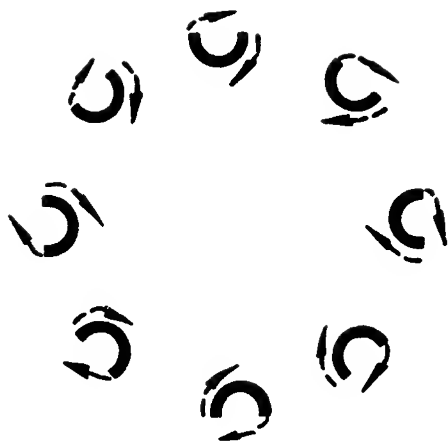


Схема 34

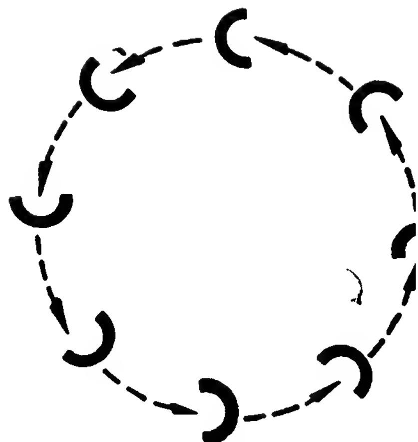


Схема 35

з ноги на ногу, повертаються кругом (через праве плече) і стають спиною до центру кола. Одночасно праву руку, якою тримають стрічку, відводять у сторону (на рівні талії), а ліву залишають на талії, наче засівають зерном поле (схема 32).

На 2-й такт на слові «дощик» учасниці танцю, починаючи крок з лівої ноги, переступають з ноги на ногу, повертаються кругом (через ліве плече) і стають обличчям до центру кола. Під час повороту відводять ліву руку, якою тримають стрічку, а праву, стиснуту в кулак, кладуть на талію (схема 33).

На 3-й такт на слові «капає» всі, виконуючи «припадання», повертаються праворуч і кружляють на місці. В розкритих руках (на рівні талії) тримають натягнуті за кінці стрічки. Голови повернуті праворуч. Закінчують оберт обличчям до центру кола (схема 34).

На 4-й такт на слові «дрібненькє» дівчата, притупуючи ногою (правою—лівою—правою), повертаються праворуч (стають лівим плечем до центру кола). Руки, складені в кулаки, кладуть на талію (схема 35).

На 5—8-й такти на слова:

Я ж думала, я ж думала —
Запорожець, ненько,—

учасниці хороводу, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Руки, якими тримають стрічки, відводять у сторони (під час руху правою ногою), а при русі лівою ногою кладуть на талію. На останній такт виконують «потрійний притуп» і повертаються вліво (стають обличчям до центру кола). Руки кладуть на талію (схема 35).

Повторюючи слова з 5-го по 8-й такти:

Я ж думала, я ж думала —
Запорожець ненько,—

дівчата виконують все те, що й на 1—4-й такти мелодії першої строфи.

На 1—2-й такти мелодії *другої строфи* на слова «коли б знала, коли б знала» учасниці танцю, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, рухаються вперед, до центру, звужуючи коло. Руки поступово витягують наперед.

На 3—4-й такти на слова «відкіль виглядати» дівчата стають обличчям до центру кола. Праву руку прикладають до чола, трохи нахиливши корпус наперед, начебто вдивляються в далину, когось виглядають.

Ліва рука опущена вниз.

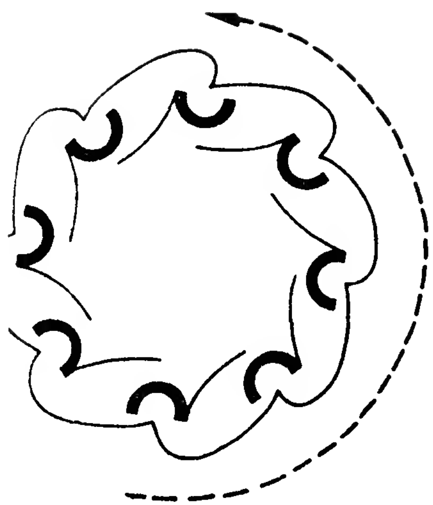


Схема 36

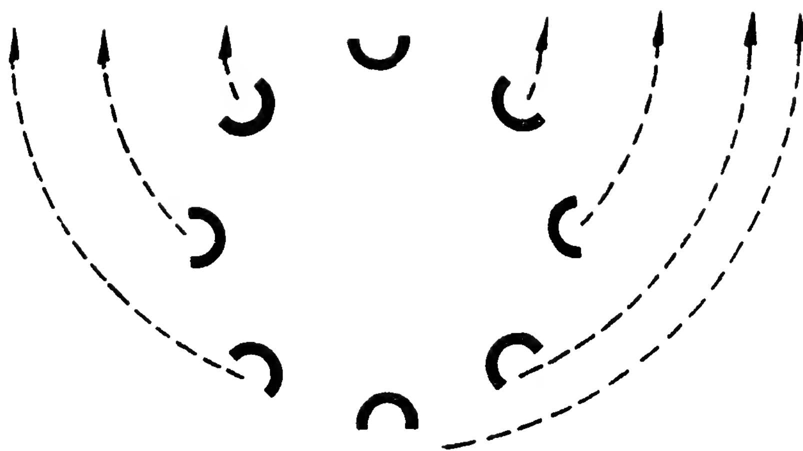


Схема 37

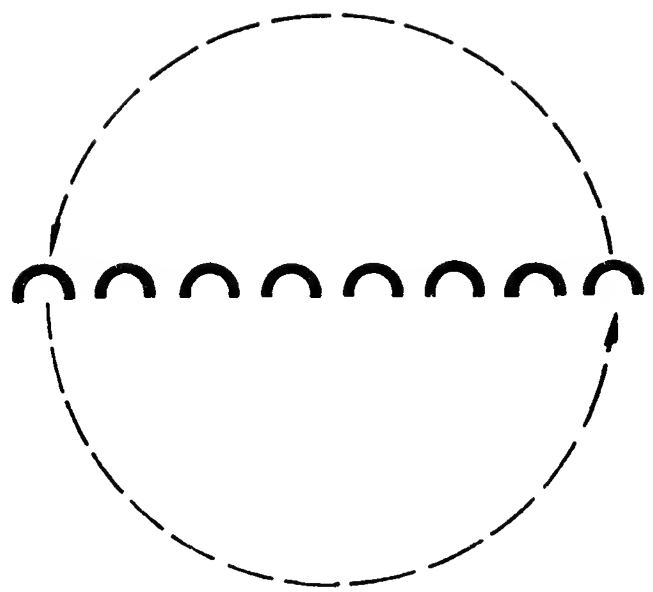


Схема 38

На 5—8-й такти на слова:

То б найняла, заставила
Стежку промітати,—

всі дівчата, знаходячись у колі обличчям до центру, лівою рукою обнімають одна одну ззаду за талію, а праву витягують вперед (трохи праворуч). Виконуючи «припадання», рухаються по колу праворуч. Голову повертають за рухом (схема 36).

Повторюючи слова з 5-го по 8-й такти:

То б найняла, заставила,
Стежку промітати,—

одна заздалегідь визначена пара дівчат у колі роз'єднує руки і, починаючи крок з правої ноги, йде, розширюючи коло. Далі всі вирівнюються в одну лінію. Кожна обнімає ззаду за талію дівчину, яка стоїть поряд (схема 37).

На 1—8-й такти і на повторення мелодії *третьої строфи* на слова:

Аж він іде, аж він іде,
Ступає дрібненько,
То ж то милий, то ж то любий, } 2 р.
Дивітеся, ненько! — }

всі дівчата (руки ззаду «плетіночкою») зображають «млинок», просуваючись «дрібним кроком» — одні вперед, інші назад (схема 38). На останній такт мелодії зупиняються і виконують «потрійний притуп». Руки роз'єднують і кладуть собі на талію.

На 1—2-й такти мелодії *четвертої строфи* на словах «дощик, дощик» учасники танцю, починаючи «перемінний крок» з лівої ноги, рівним рядом відступають назад. Руки на талії (схема 39).

На 3-й такт на словах «аж із стріхи» дівчата виконують «вихиляс», починаючи його з лівої ноги. Руки схрещені на грудях.

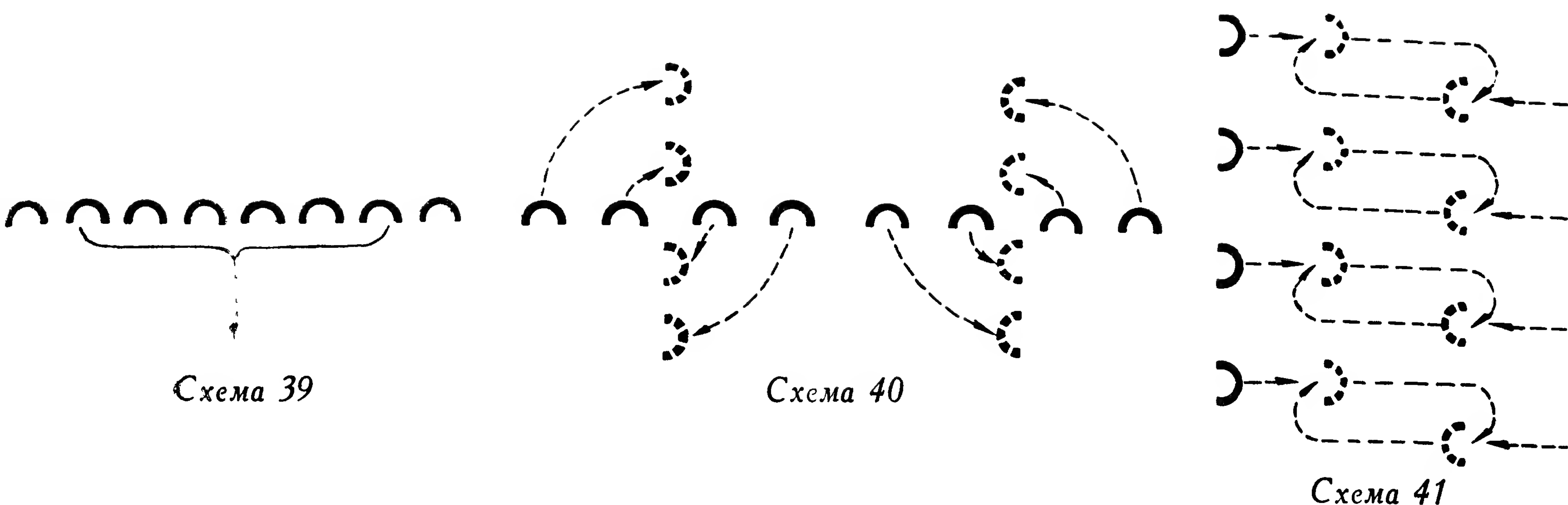
На 4-й такт на слові «капотить» виконують «потрійний притуп», який починають з лівої ноги. Стиснуті в кулаки руки кладуть на талію.

На 5—6-й такти на словах «розсердився мій миленький» учасники танцю, починаючи «перемінний крок» з правої ноги, рівним рядом знову відступають назад. Руки тримають на талії.

На 7—8-й такти на словах «аж ногами тупотить» виконують все те, що й на 1—4-й такти, але рух починають з правої ноги.

Повторюючи слова з 5-го по 8-й такти:

Розсердився мій миленький,
Аж ногами тупотить,—



всі учасниці танцю, поділившись на дві однакові групи, беруться за руки (дві дівчини, що стоять у середині ряду, руки з'єднують). Починаючи рух з правої ноги, дрібними притупами одні дівчата відходять назад, а інші рухаються вперед (як показано на схемі 40). Учасниці, розділені на дві групи, стають обличчям одна до одної на відстані кількох кроків. У флангових дівчат вільні руки розведені в сторони (схема 40).

З 1-го по 4-й такти мелодії *п'ятої строфи* на слова:

Розсердився, розгнівався
Мій милий на мене,—

дівчата однієї і другої ліній «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, рухаються вперед назустріч одна одній. Під час руху одна лінія (та, що стоїть праворуч від глядачів) поступово піднімає високо вгору з'єднані руки, утворюючи начебто «ворота», крізь які проходять дівчата з другого гурту (як показано на схемі 41). Проходячи крізь «ворота», дівчата нахиляються і, роз'єднавши руки, опускають їх униз. За «ворітьми» вони вирівнюють корпус. Танцюристки, що створювали «ворота», опускають руки вниз.

На другу чверть останнього такту всі дівчата повертаються праворуч на 180° і стають обличчям одна до одної на відстані двох кроків. Руки опущені вниз.

На 5-й такт на слова «а як гляне» дівчата, що стоять навпроти, з'єднують витягнуті руки і дивляться одна на одну.

На 6-й такт на слова «серце в'яне» вони, не роз'єднуючи рук, роблять правою ногою крок вперед.

На 7—8-й такти мелодії на слова «і в його, і в мене» дівчата в парах, притулившись одна до одної, немовби шепочучись, «простим танцювальним кроком» (одна починає з правої ноги, інша — з лівої) йдуть по півколу за рухом годинникової стрілки й міняються місцями (схема 42).

Повторюючи 5-й такт, на слова «а як гляне» дівчата правою ногою роблять крок назад, відходячи одна від одної. Одночасно вони сплескують у долоні (перед собою на рівні грудей) і злегка відривають від землі ліву ногу.

Повторюючи 6-й такт, на слова «серце в'яне» лівою ногою роблять притуп, а руки широко розводять у сторони.

Повторюючи 7—8-й такти, на слова «і в його, і в мене» дівчата, що стоять навпроти, парами, побравшись за руки, швидко біжать і стають у загальне коло обличчям до центру (схема 43).

Весь танець повторюється ще раз.

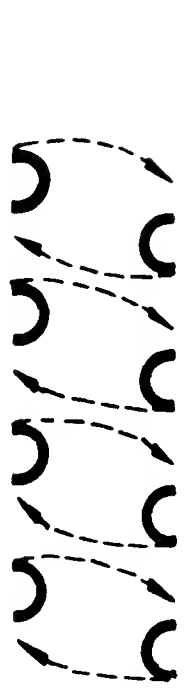


Схема 42

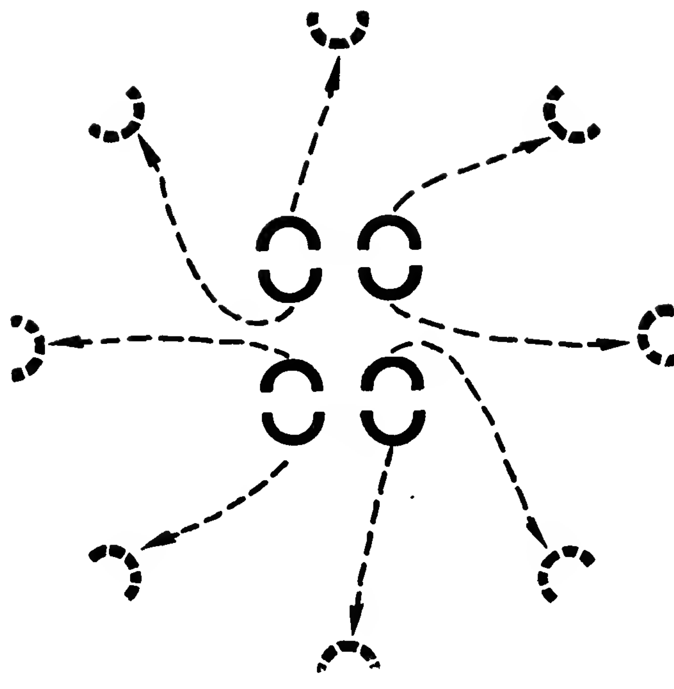


Схема 43

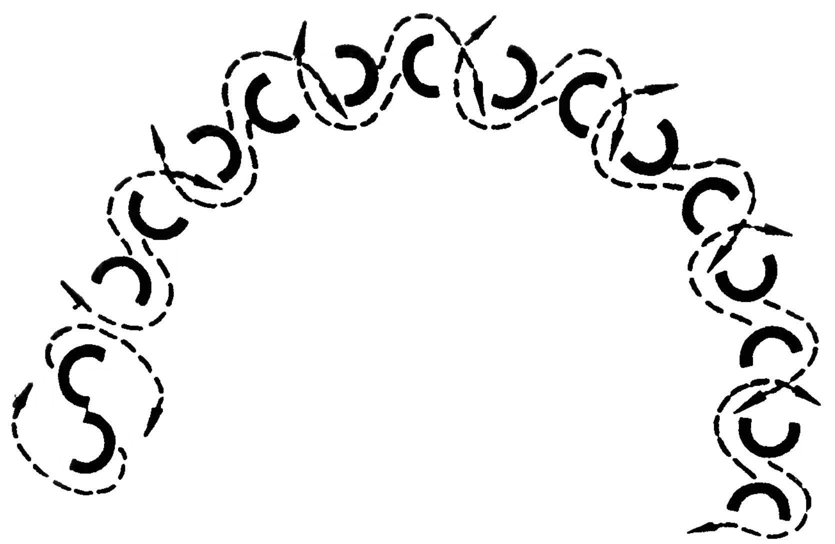


Схема 44

Не дуже швидко

Баян

КОЗАЧОК (ЧЕТВЕРТИЙ)

Танець виконують шістнадцять дівчат. Вони вишиковуються півколом і стають обличчям до глядача. Всі учасники кладуть собі руки на талію.

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, виконуючи на місці «перемінний крок», позмінно виставляють наперед то праву, то ліву ногу. На кінець останнього такту по дві беруться під праві руки.

На 9—16-й такти попарно, виконуючи «перемінний крок», кружляють на місці за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються, знову кладуть руки на талію і стають півколом обличчям до глядача.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата на місці виконують «колупалочку». На кінець останнього такту знову беруться під ліві руки.

На 9—16-й такти, виконуючи «перемінний крок», кружляють на місці по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються, кладуть руки на талію і стають обличчям до глядача.

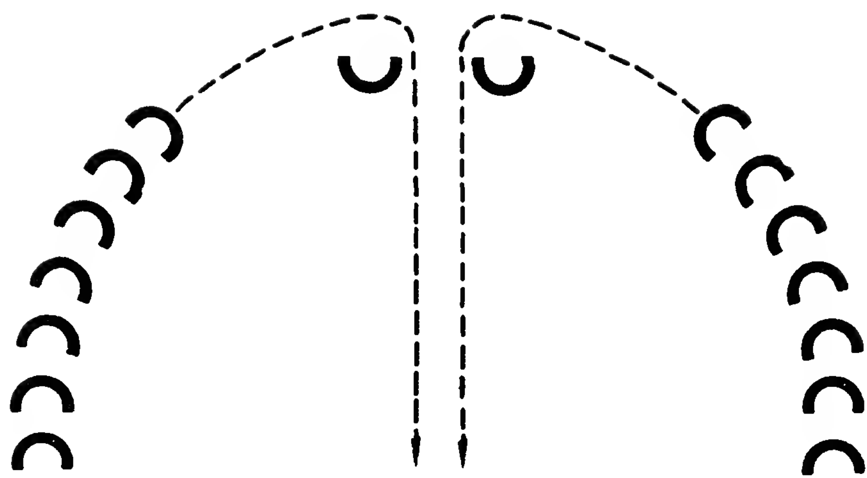


Схема 45

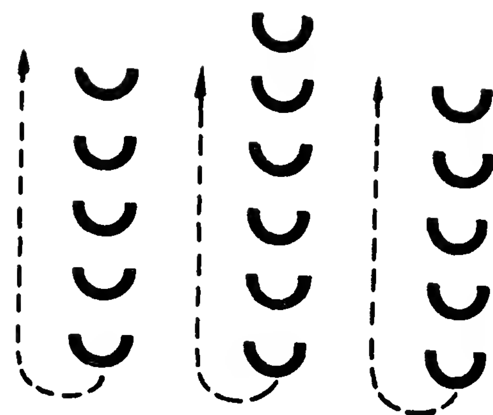


Схема 46

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти крайні в півколі дівчата, розвівши руки по другій позиції, кружляють на місці за рухом годинникової стрілки. А наступні дівчата через одну з обох кінців півкола йдуть попарно одна одній назустріч так, як показано на схемі 44. Дві дівчини, які стоять по середині півкола, з'єднують руки, утворюючи «ворота».

На 9—16-й такти виконавиці «перемінним кроком» йдуть попарно крізь «ворота» на авансцену так, як зазначено на схемі 45.

На кінець останнього такту вони утворюють дві «зірки».

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти «зірки» йдуть за рухом годинникової стрілки.

На 5—8-й такти учасники «зірок», виконуючи «перемінний крок», півколом ідуть у глибину сцени, де, поклавши одна одній руки на талію (крайні дівчата кладуть вільні руки собі на талію), утворюють одну лінію, яка стає обличчям до глядача. Цю лінію створює та частина виконавиць, яка знаходиться праворуч від глядача. Друга частина виконавиць, яка знаходиться від глядача ліворуч, виконує те ж саме, але вишиковується в лінію в глибині сцени за першою лінією.

На 9—16-й такти перша лінія, не змінюючи кроку, просувається на авансцену. На останній такт виконавиці в першій лінії роз'єднують руки і розділяються на дві рівні частини (по чотири виконавиці в кожній), проходять біля правих і лівих куліс на свої попередні місця. Одночасно друга лінія, виконуючи «тинок», іде на авансцену.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти друга лінія виконавиць робить все те, що й на 9—16-й такти перша лінія, а перша лінія виконавиць одночасно, розділившись на пари і взявшись під праві руки, кружляє в глибині сцени на місці за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту всі танцюристи утворюють три ряди, які стають на сцені так, як зазначено на схемі 46.

На 5—8-й такти ряди «перемінним кроком» йдуть на авансцену.

На 9—12-й такти ряди йдуть у глибину сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 46. На кінець останнього такту вишиковуються в один ряд, стаючи один за одним (середня група ряду знаходиться трохи глибше на сцені).

На 13—16-й такти три групи обходять коло на місці так, як показано пунктиром на схемі 47. На кінець останнього такту створюють коло і беруться за руки.

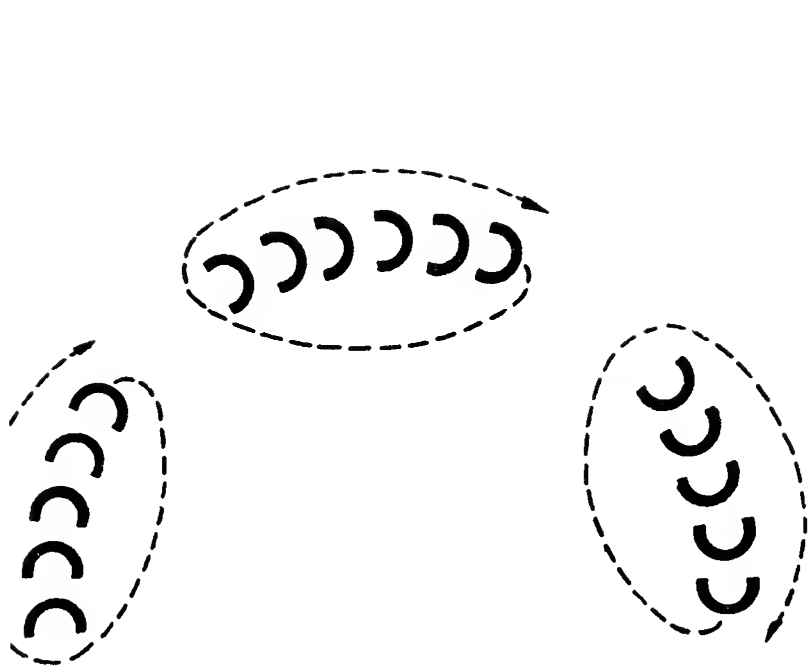


Схема 47

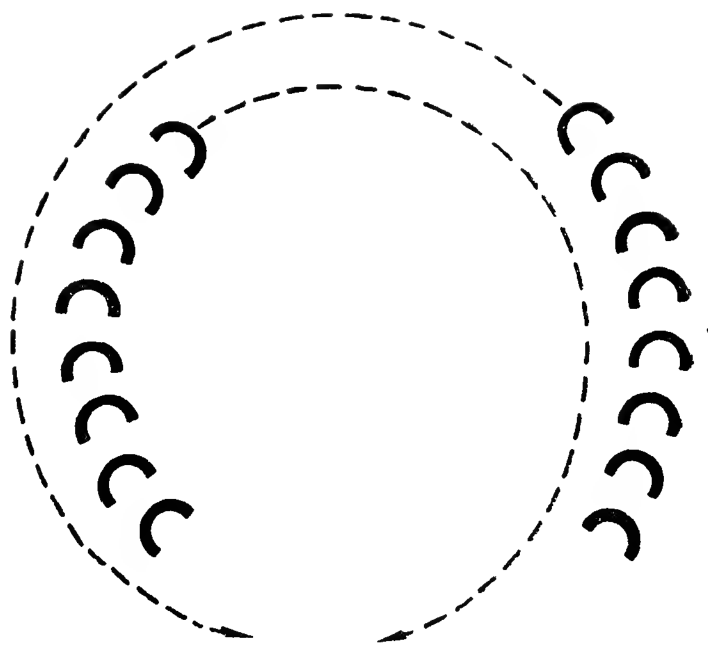


Схема 48

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти коло йде «простим танцювальним кроком» проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту утворюють два кола.

На 9—16-й такти два кола продовжують йти проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту всі виконавиці стають попарно і беруться під праві руки.

VII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари кружляють на місці за рухом годинникової стрілки, а на останній такт піднімають вгору з'єднані руки.

На 5—8-й такти пари виконують те, що й на 5—8-й такти III фігури (див. схему 44). На кінець останнього такту виконавиці роз'єднують руки, утворюють дві лінії по вісім чоловік кожна і з'єднують між собою руки.

На 9—16-й такти дівчата йдуть «перемінним кроком» так, як зазначено пунктиром на схемі 48. На кінець останнього такту лінії поступово виходять за куліси.

ГУЦУЛЬСЬКИЙ КОЗАЧОК («ГОНИВІТЕР»)

До початку танцю виконавці розташовуються біля останньої правої куліси. Дівчина стоїть справа від хлопця, тримаючись руками за краї свого кептара.

Виконавці стоять впівоборота одне до одного, правою рукою хлопець тримає дівчину за талію, ліва рука його, затиснута в кулак, знаходиться за спиною.

Програється вступ (бажано другу половину мелодії, тобто 9—16-й такти), потім усе грають спочатку, і починається танець.

І фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчина і хлопець «перемінним кроком», який починають з правої ноги, описуючи півколо, рухаються по сцені в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 49, і на кінець 15-го такту проходять вперед у центр авансцени. На 16-й такт вони виконують «потрійний притуп» і стають обличчям одне до одного. Руки у дівчини вгорі на кептарі, права рука хлопця, що знаходиться в дівчини на талії, опускається вниз, ліва — за спиною.

Між виконавцями повинна бути невелика дистанція, приблизно півметра. Дівчина стоїть правим плечем до глядача, а хлопець — лівим.



Схема 49



Схема 50

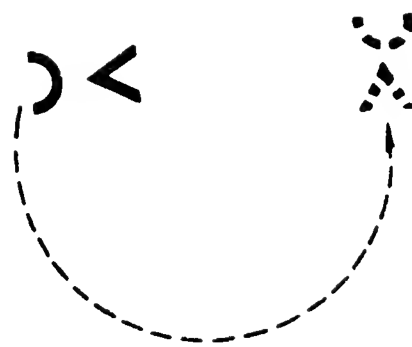


Схема 51

II фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти, пройшовши вперед у центр авансцени, дівчина і хлопець одночасно виконують рух праворуч, починаючи його з правої ноги;

на «раз» роблять «припадання» на праву ногу, корпус повертають праворуч, голову — ліворуч. Таким чином, зробивши «припадання» на праві ноги праворуч і повернувши корпус праворуч, виконавці звернені обличчям одне до одного;

на «два» ставлять ліву ногу позаду правої на носок у третю позицію. Цей рух нагадує переступання з ноги на ногу.

На 2-й такт рух повторюється повністю, тільки в протилежному напрямку — ліворуч. «Припадання» виконується на ліву ногу, а права приставляється до неї.

На кінець 2-го такту виконавці повертаються в положення початку II фігури, обличчям одне до одного, одночасно змінюючи положення рук: дівчина кладе руку хлопцеві на плече, а хлопець їй на талію.

На 3—4-й такти пара, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», просувається за рухом годинникової стрілки, обходячи повне коло. На кінець 4-го такту вони стають у вихідне положення початку II фігури.

На 5—8-й такти повністю повторюються рухи перших 4-х тактів і на останню чверть 8-го такту виконавці стають обличчям до глядача, трохи повернувшись одне до одного; ліва рука дівчини і права рука хлопця з'єднані. Права рука дівчини знаходиться на кептарі, а ліва рука хлопця — за спиною, затиснута в кулак; корпуси — впівоборота одне до одного і трохи нахилені. Ноги — в третій позиції, у дівчини попереду права нога, а у хлопця — ліва.

III фігура (8 тактів)

На 9—16-й такти пари, виконуючи «віровочку», відступають у глибину сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 50, дівчина починає рух з правої ноги, а хлопець — з лівої.

На кінець останнього такту, прийшовши в глибину сцени, вони стають обличчям одне до одного і роз'єднують руки. У дівчини руки знаходяться на кептарі, а хлопець праву руку опускає вниз.

П р и м і т к а. Під час відходу виконавців, нахилений корпус у міру віддалення їх у глибину сцени поступово випростовується.

IV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пара «перемінним кроком» просувається по сцені в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 51. Дівчина, відступаючи, починає

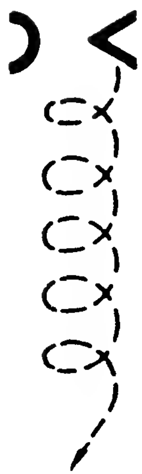


Схема 52

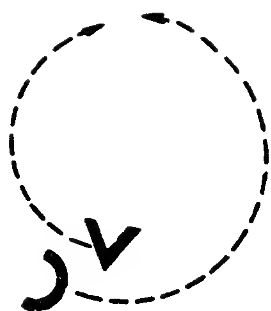


Схема 53

рух з правої ноги, під час руху зберігається шоста позиція ніг; корпус трохи нахилений, і положення його змінюється з нахилом праворуч і ліворуч.

Руки танцюристів знаходяться вгорі, притримують краї кептара.

Хлопець під час руху сильну долю такту акцентує ударом стопи об підлогу. Між виконавцями має бути дистанція один-півтора метра. На кінець останнього такту вони проходять у правий кут сцени і закінчують рух «потрійним притупом». Дівчина одночасно змінює положення рук, відводячи їх у сторони вище рівня плечей, у хлопця руки залишаються в попередньому положенні.

V фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці повертаються по радіусу, по якому йшли з 1-го по 8-й такти, тільки хлопець відступає, а дівчина йде за ним. На кінець 16-го такту вони приходять у вихідне положення — початок IV фігури. Дівчина кладе руки хлопцеві на плечі, а хлопець — дівчині на талію (схема 52).

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчина і хлопець «кроком з перехрещуванням ніг» просуваються вперед, обертаючись за рухом годинникової стрілки, у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 52. На кінець останнього такту вони проходять вперед на авансцену, роз'єднують руки і стають обличчям до глядача. Дівчина кладе руки на кептар, хлопець — ліву руку собі за спину, а праву опускає вниз. Корпуси виконавців нахилені впівоборота одне до одного.

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчина виконує на місці «дрібушки». Хлопець у цей час ніби пританцьовує біля неї, вдаряючи поперемінно то правою, то лівою ногою об підлогу.

На 9—15-й такти дівчина продовжує виконувати «дрібушки», а хлопець підносить руки над головою в третю позицію, стиснувши їх у кулаки, і також виконує «дрібушки», одночасно повертаючи руки над головою дівчини. *На останній такт* вони разом виконують «потрійний притуп», починаючи рух з правої ноги. Одночасно хлопець опускає руки вниз вздовж корпусу, а дівчина залишає їх на кептарі.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчина і хлопець «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 53,

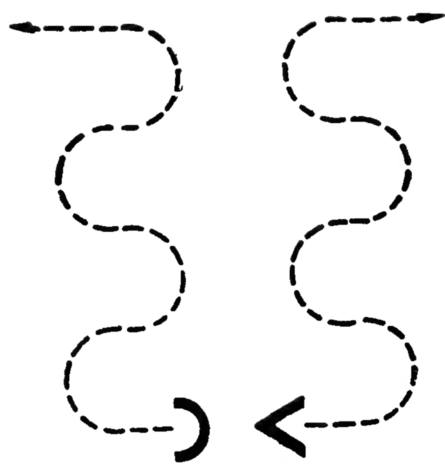


Схема 54

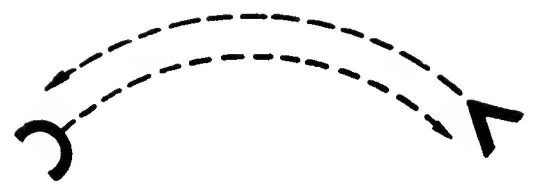


Схема 55

і на кінець останнього такту приходять у центр в глибині сцени, подають одне одному руки і з'єднують їх так, що ліві руки зігнуті в ліктях, а праві витягнуті.

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти, виконуючи «дрібушки», танцюристи просуваються за рухом годинникової стрілки на місці. Так вони обходять півтора круга і на кінець останнього такту міняються місцями: дівчина стоїть зліва від глядача, а хлопець — справа. Роз'єднуючи руки, дівчина праву кладе на кептар, хлопець ліву — собі за спину; права рука хлопця і ліва рука дівчини з'єднані і відведені в сторону у другу позицію, трохи нижче рівня плечей. Виконавці стоять обличчям одне до одного.

X фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчина і хлопець, переступаючи з ноги на ногу, «дрібним кроком» просуваються поступово вперед, змінюючи під час руху положення рук і корпусу. Якщо на початку цієї фігури виконавці стояли обличчям одне до одного, то на кінець 4-го такту вони повертаються спинами, а з'єднані руки виводять перед корпусом.

На 5—8-й такти виконавці продовжують просуватися вперед. На кінець останнього такту приходять у вихідне положення початку X фігури.

На 9—16-й такти повністю повторюються рухи 1—8-го тактів. На кінець останнього такту виконавці роз'єднують руки, стають обличчям одне до одного (схема 54). Дівчина береться за краї кептара, а хлопець обидві руки кладе собі за спину, стиснувши їх у кулаки, корпус нахилений вперед. Ноги — в шостій позиції.

XI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчина і хлопець відступають назад на каблуках, поперемінно ставлячи на каблук то праву, то ліву ногу на кожну чверть такту. Шлях їх просування зазначено пунктиром на схемі 6. В міру відходу корпус поступово вирівнюється. На кінець останнього такту виконавці розходяться у глибині сцени обличчям до центру, дівчина — зліва від глядача, а хлопець — справа.

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці «кроком з перехрещуванням ніг» (дівчина починає його з правої ноги, а хлопець — з лівої) просуваються у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 55. На кінець 8-го такту вони закінчують рух поворотом (дівчина — проти, хлопець — за рухом годинникової стріл-



Схема 56

ки) і стають у третю позицію. У дівчини попереду права нога, у хлопця — ліва.

На 9—16-й такти дівчина і хлопець попереднім кроком ідуть до центру сцени, як зазначено пунктиром на схемі 56. На кінець останнього такту, закінчуючи рух «потрійним притупом», стають у наступну позицію. Дівчина кладе руки хлопцеві на плечі, а хлопець — дівчині на талію.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці просуваються вперед на авансцену «кроком з перехрещуванням ніг» у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 52, і на кінець останнього такту, роз'єднуючи руки, стають обличчям до глядача. Дівчина береться за краї кептара, притримуючи його, а хлопець праву руку кладе собі за спину, стиснувши її в кулак, ліву опускає вздовж корпусу.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчина і хлопець «перемінним кроком» розходяться в різні сторони. Зустрівшись біля третьої лівої куліси, хлопець кладе праву руку дівчині на талію і продовжує рухатися в напрямку, зазначеному на схемі 57. Так вони йдуть за куліси.

Жваво

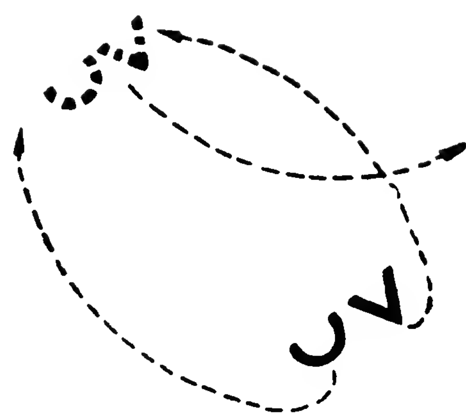


Схема 57

СОКАЛЬСЬКИЙ КОЗАК

Танець виконують шість пар (шість дівчат і шість хлопців). Кількість пар в залежності від розмірів танцювальної площі може бути збільшена (від восьми до дванадцяти).

Вони стають за кулісами так: три пари стають одна за одною за останньою правою кулісою, а інші пари стають теж одна за одною за останньою лівою кулісою. Пари з'єднують руки (дівчата ліві, а хлопці праві). З'єднані і вільні руки виконавців опущені вздовж корпусу.

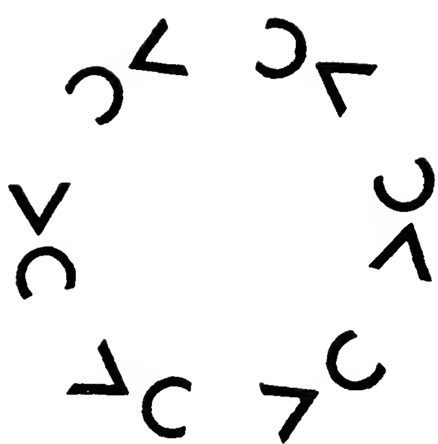


Схема 58

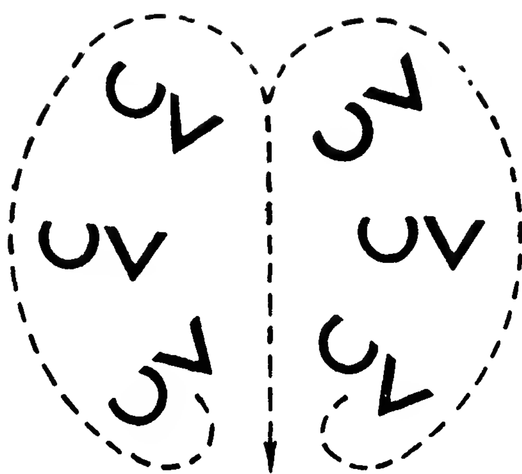


Схема 59

I фігура (16 тактів)

Без музики пари «простим танцювальним кроком» виходять на сцену і йдуть по її діагоналі, пропускаючи вперед зустрічну пару (першими виходять пари, які стоять за лівою кулісою), і на середині сцени утворюють загальне коло. Під час утворення кола хлопці і дівчата повертаються одне до одного обличчям і роз'єднують руки.

Пари в колі стають так: дівчата правим, а хлопці лівим плечем до центру кола (схема 58).

Всі роблять поясний уклін одне одному, після чого дівчата кладуть руки на талію, а хлопці — праві, зігнуті в лікті, на потилицю, ліві на талію.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.

На 8-й такт вони виконують «потрійний притуп» і подають одне одному праві руки.

На 9—16-й такти виконавці, повторюючи рухи 1—8-го тактів, тільки не роз'єднуючи рук, ідуть за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту пари роз'єднують руки і, опустивши їх вздовж корпусу, вишиковуються по колу так, як зазначено на схемі 59.

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дві пари, які стоять на авансцені, «перемінним кроком» ідуть по сцені так: одна пара повертає праворуч, а друга — ліворуч, ведучи за собою інші пари у глибину сцени, в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 59.

На 9—16-й такти, зустрівшись у глибині сцени, виконавці пропускають попереду себе зустрічну пару (ліва пара проходить першою), продовжуючи йти на авансцену по середині сцени.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, дійшовши до авансцени, учасники розходяться в різні сторони: дівчата праворуч, хлопці — ліворуч. Усі рухаються в глибину сцени «перемінним кроком» у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 59.

На 9—16-й такти, прийшовши в глибину сцени, виконавці «перемінним кроком» повертаються на авансцену і вишиковуються у дві лінії (одна — дівчата, друга — хлопці) так, як зазначено на схемі 60. На другу чверть останнього такту всі повертаються обличчям до центру сцени, кладучи руки один одному ззаду на талію. Ті, що стоять крайніми, кладуть вільні руки собі на талію.




Схема 60

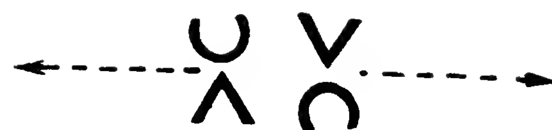


Схема 61

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці в лініях «простим танцювальним кроком» ідуть до центру сцени один одному назустріч.

На 9—16-й такти вони, не змінюючи кроку, спиною повертаються на свої попередні місця, а на другу чверть останнього такту опускають руки вздовж корпусу.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дві перші пари з ліній «перемінним кроком» ідуть одна одній назустріч так: дівчина з лінії, яка стоїть праворуч від глядача, йде на лівий бік сцени, а назустріч їй іде хлопець, який знаходиться в лінії, що стоїть ліворуч від глядача. Те ж саме виконують інші дівчина і хлопець. Зустрівшись на авансцені, вони стають обличчям одне проти одного, з'єднують праві руки, а ліві кладуть на талію.

На 9—16-й такти хлопці виконують «присядку з обертом» і винесенням лівої ноги вперед, а дівчата «перемінним кроком» кружляють на місці проти руху годинникової стрілки. На другу чверть останнього такту хлопці встають з «присядки», і пари роз'єднують руки.

VII фігура (32 такти)

На 1—8-й такти пари «перемінним кроком» повертаються на свої попередні місця. Одночасно з ними «перемінним кроком» виходять наступні дві пари з ліній і виконують все те, що й попередні. На кінець останнього такту учасники пар беруть один одного під праві руки і кладуть їх собі на талію. Вільні руки теж кладуть собі на талію.

На 9—12-й такти пари «перемінним кроком» кружляють на місці проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 12-го такту вони міняють положення (беруться під ліві руки, а праві кладуть собі на талію).

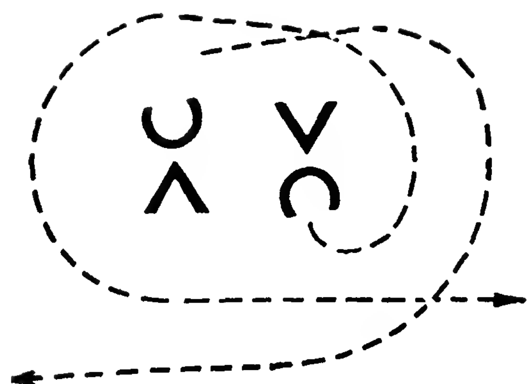
На 13—16-й такти пари кружляють за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту роз'єднують руки.

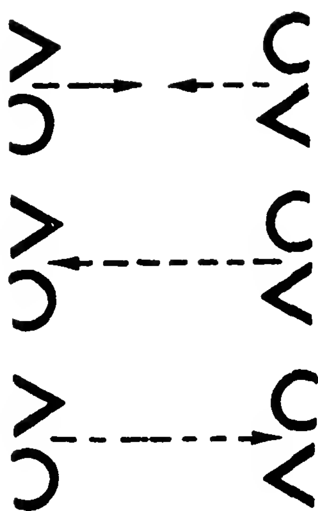
Мелодія повторюється.

На 1—16-й такти інші дві пари з ліній виконують все те, що й попередні. На останній такт вони вишиковуються так, як зазначено на схемі 61, і повернувшись обличчям одне до одного, кладуть праві руки одне одному на талію, а ліві собі на стегна.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дві пари, виконуючи «голубці» (хлопці починають з лівої, а дівчата з правої ноги), розходяться в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 61.


Схема 62


Схема 63

На 5—7-й такти дві пари, не міняючи руху, повертаються на свої попередні місця.

На 8-й такт знову всі одночасно виконують «потрійний притуп».

На 9—16-й такти дві пари, описуючи коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 62, «перемінним кроком» повертаються на свої попередні місця.

На кінець останнього такту пари вишиковуються в дві лінії (схема 63).

Під час виконання окремими парами сольних номерів решта учасників стоять на місці і спостерігають за ними.

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти перші дві пари, які стоять у лініях на авансцені, «перемінним кроком» ідуть одна одній назустріч. На середині сцени вони, з'єднавши праві руки, утворюють «малу зірку». Одночасно інші дві пари з ліній «перемінним кроком» ідуть у такому напрямку: середня пара з лінії, яка знаходиться ліворуч від глядача, йде до середньої пари, яка стоїть на місці в лінії праворуч від глядача. Остання пара з лінії, що знаходиться праворуч від глядача, йде до останньої пари, яка стоїть на місці в лінії ліворуч від глядача (див. пунктир на схемі 63).

Усі шість пар, з'єднавши праві руки, а вільні поклавши на талію, утворюють «малі зірки» (схема 64).

На 9—12-й такти дівчата, виконуючи «перемінний крок», а хлопці — «просту присядку», йдуть за рухом годинникової стрілки. На кінець 12-го такту учасники «зірок» міняють руки: ліві з'єднують, а праві кладуть собі на талію, повернувшись в протилежний бік на 180°.

На 13—16-й такти учасники «зірок», не змінюючи руху (дівчата «перемінний крок», а хлопці «присядку»), йдуть у протилежному напрямку. На кінець останнього такту вони роз'єднують руки і, опускаючи їх вздовж корпусу, стають обличчям до центру кола кожної із «зірок».

X фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти три четвірки в колах на місці виконують «прибивку». На кінець останнього такту всі, що стоять у четвірках, кладуть руки одне одному на плечі.

На 5—8-й такти всі четвірки виконують «голубці», які починають з лівої ноги, і йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються, роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу.

На 9—16-й такти четвірки виконують все те, що й на попередні 8 тактів, але з 13-го по 16-й такти йдуть за рухом годинникової стрілки.

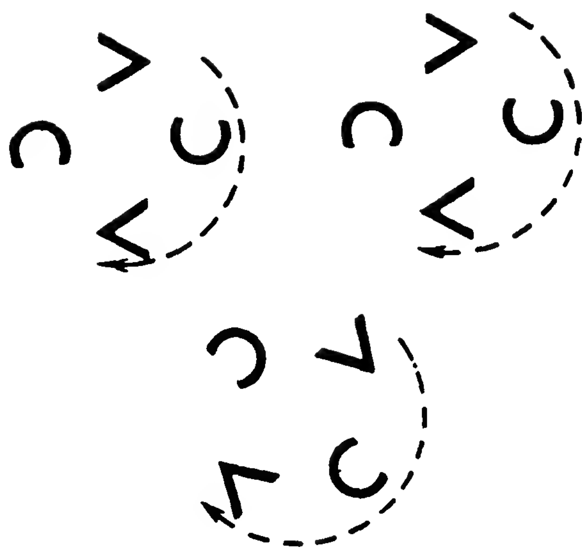


Схема 64

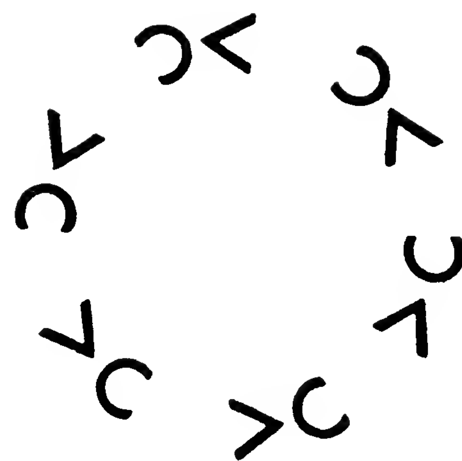


Схема 65

XI фігура (24 такти)

На 1—4-й такти четвірки, виконуючи «прибивку», утворюють загальне коло, стаючи обличчям до його центру.

На 5—8-й такти дівчата і хлопці не змінюють танцювального кроку («прибивки»), причому дівчата повертаються через ліве, а хлопці через праве плече. В кінці останнього такту всі кладуть руки одне одному на плечі.

На 9—16-й такти дівчата і хлопці, виконуючи «голубці», йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

Мелодія повторюється.

На 1—8-й такти повторюються рухи попередніх 8 тактів, але виконавці йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. В кінці останнього такту хлопці кладуть дівчатам праву руку на талію, а лівою тримають їх за праву, виносячи руки вперед. Ліві руки дівчата кладуть собі на талію. Пари стають в коло так, як зазначено на схемі 65.

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі пари «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На другу чверть 8-го такту хлопці та дівчата кладуть ліві руки на талію, а з'єднані праві піднімають вгору.

На 9—16-й такти хлопці «перемінним кроком» продовжують іти по колу, а дівчата тим же кроком обертаються під піднятими правими руками. В кінці останнього такту вони опускають вниз з'єднані праві руки за першою позицією. Одночасно хлопці повертаються обличчям, а дівчата — спиною до центру кола.

XIII фігура (16 тактів)

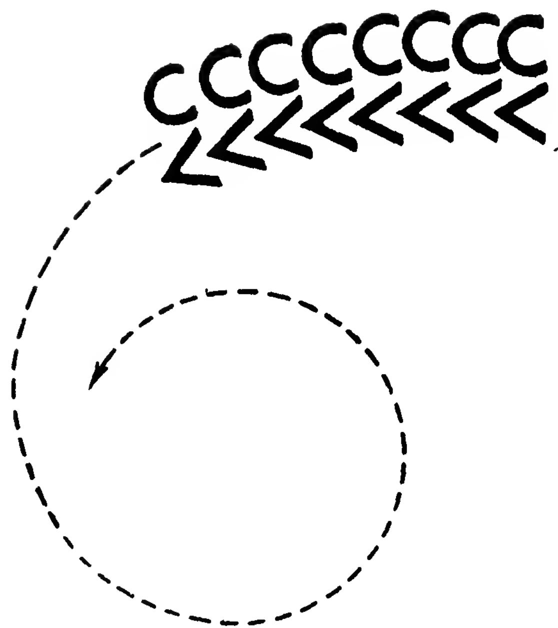
На 1—4-й такти пари, виконуючи «малий тинок», який починають з правої ноги, йдуть до центру кола, причому дівчата йдуть спиною і начебто ведуть за собою хлопців.

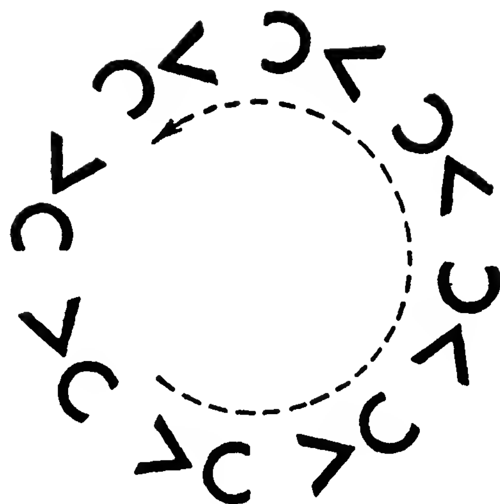
На 5—8-й такти кожна пара, не змінюючи кроку, повертається і стає одна за одною так, щоб хлопець лівим, а дівчина правим плечем стояли до центру кола.

На 9—16-й такти пари йдуть по колу проти руху годинникової стрілки: хлопці виконують «присядку з винесенням лівої ноги вперед», а дівчата — «віровочку», йдучи спиною по колу. В кінці останнього такту роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу.

XIV фігура (32 такти)

На 1—4-й такти виконавці, які стоять у парі, вклоняються одне одному.


Схема 66
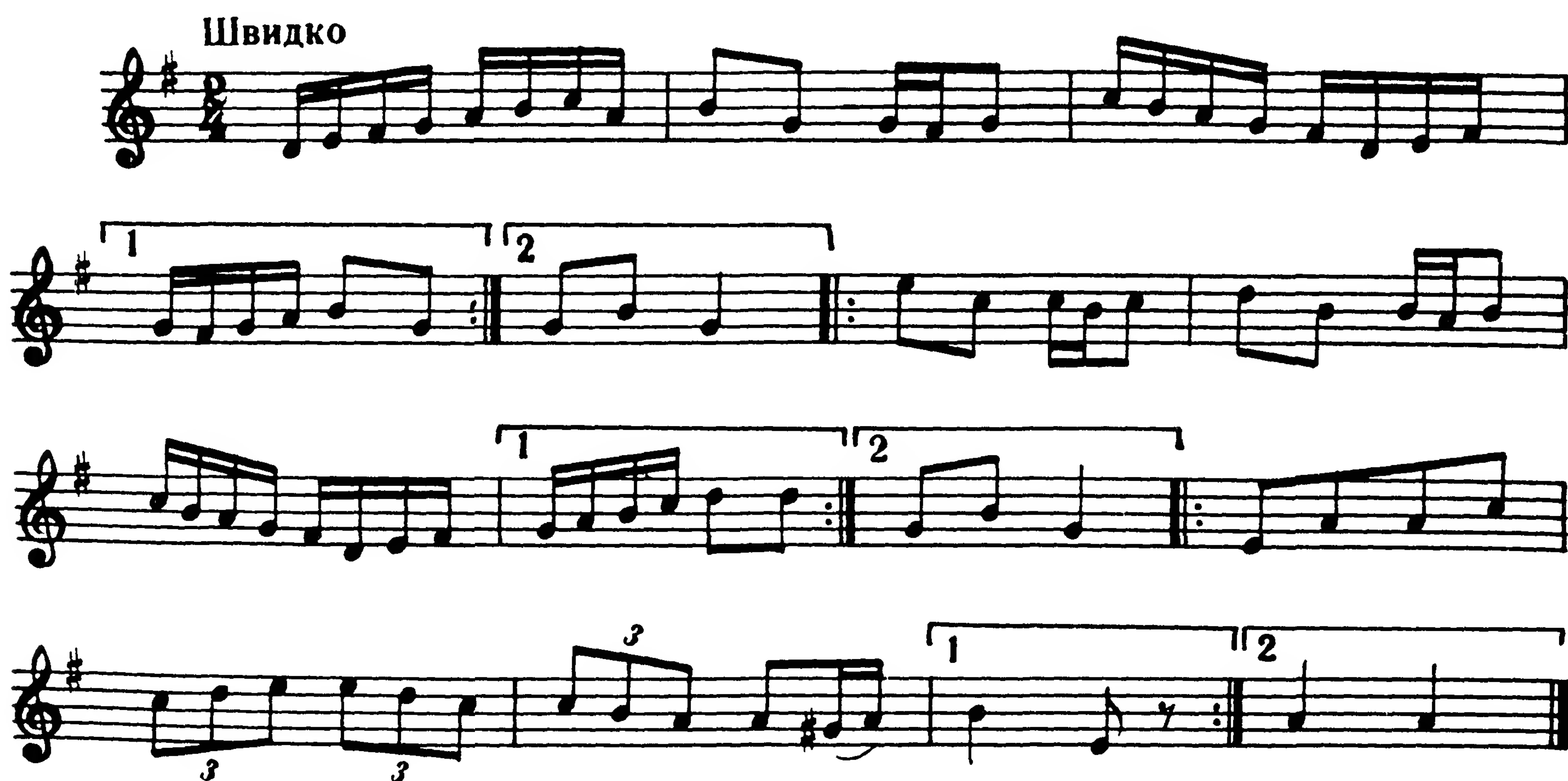

Схема 67

На 5—8-й такти всі повертаються через ліве плече на 180° так, щоб хлопці і дівчата, які стояли в парі, вклонялися одне одному. Потім хлопці танцюють з іншими дівчатами.

На 9—12-й такти всі, виконуючи «голубці», обертаються на місці проти руху годинникової стрілки.

На 13—16-й такти, помінявши руки, виконавці повторюють рухи попередніх 4-х тактів, але обертаються за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту хлопці підбігають до своїх дівчат, кладуть праві руки їм на талію, а лівими тримають їх праві руки, виносячи трохи вперед. Ліві руки дівчата кладуть собі на талію.

На останні 16 тактів усі пари «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки і поступово зникають за кулісами.



«КОХАНОЧКА» (ПЕРША)

Танець парний. Кількість пар може бути необмеженою. До початку танцю вони стають одна за одною за останньою правою кулісою (схема 66). Пари, з'єднуючи перед собою руки, схрещують їх.

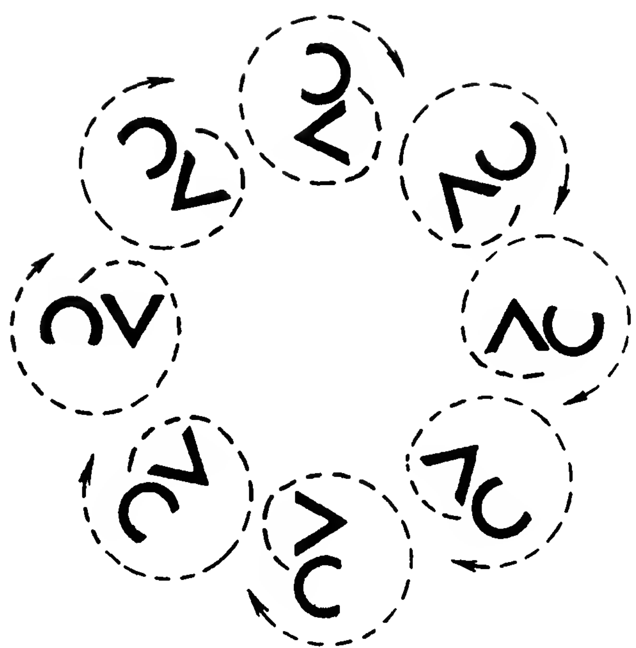


Схема 68

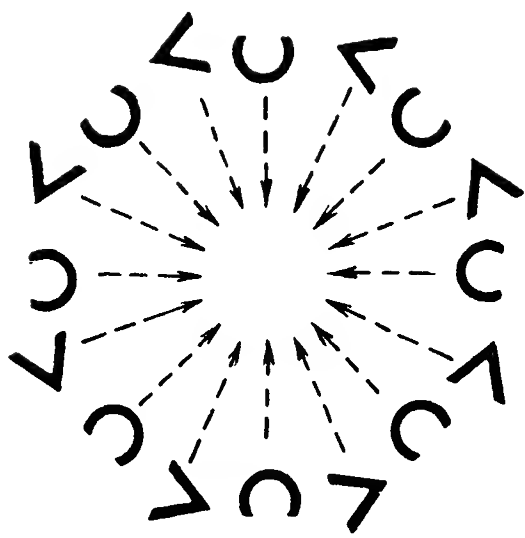


Схема 69

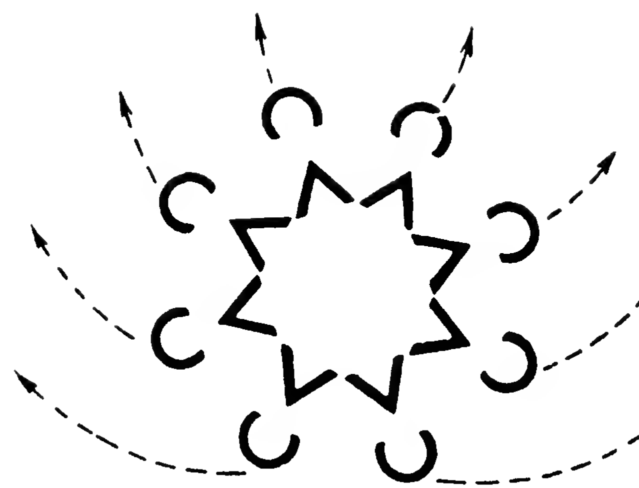


Схема 70

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, виконуючи «бігунець», одна за одною виходять на сцену і йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 66. На кінець 16-го такту вони утворюють коло, і дівчина з хлопцем, які стоять у парі, повертаються одне до одного обличчям (схема 66), не міняючи положення рук.

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, продовжуючи йти по колу проти руху годинникової стрілки (див. схему 67), роблять такі рухи: дівчина, відступаючи,— «припадання», а хлопець — «просту присядку» з «потрійним притупом». На кінець 16-го такту дівчина і хлопець, які знаходяться в парі, стають одне до одного правим плечем так, як зазначено на схемі 68, і міняють положення рук: хлопець свою праву руку кладе дівчині на талію з правого боку, а ліву — собі на талію. Дівчина кладе свою праву руку на ліве плече хлопця, а ліву — собі на талію.

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари, виконуючи «бігунець», кружляють на місці за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту пари міняють положення: виконавці стають одне до одного лівим плечем. Хлопець кладе ліву руку дівчині на талію з лівого боку, а праву руку собі на талію. Дівчина кладе ліву руку на праве плече хлопцеві, а праву — собі на талію.

На 9—16-й такти пари виконують усе те, що вони робили з 1-го по 8-й такти, тільки кружляють на місці проти руху годинникової стрілки. На кінець 16-го такту пари роз'єднують руки і розташовуються по колу: дівчата обличчям до центру кола, схрещуючи руки на грудях, а хлопці — обличчям по колу, спрямованим проти руху годинникової стрілки, поклавши праву руку собі на талію, а ліву відвівши в сторону за третьою позицією (схема 69).

IV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, виконуючи «вихиляс» і просуваючись уперед, а хлопці — «бокову присядку», сходяться до центру кола в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 69. На кінець 16-го такту дівчата стають спиною до центру кола, а хлопці — позаду дівчат так, як зазначено на схемі 70.

Одночасно дівчина з хлопцем, які стоять у парі, з'єднують ліві і праві руки і піднімають їх над головою.

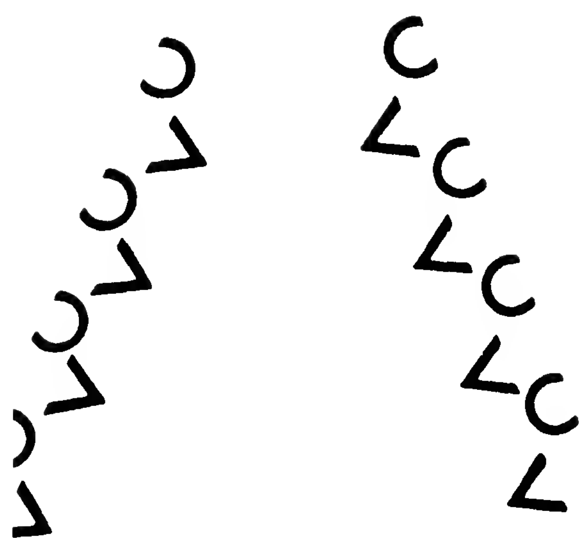


Схема 71

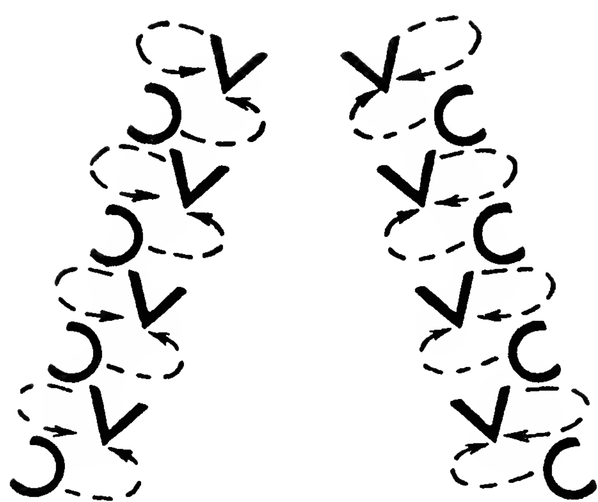


Схема 72

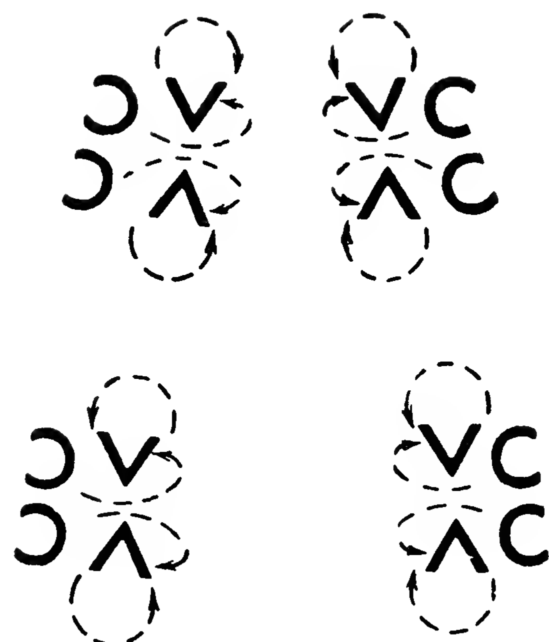


Схема 73

V фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, виконуючи «потрійний притуп в оберті», розходяться в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 70. Під час руху хлопці намагаються заглянути дівчатам у вічі то з одного, то з другого боку. Дівчата грайливо відвертаються від них. На кінець 16-го такту дівчата і хлопці, повернувшись обличчям до середини сцени, вишиковуються в дві лінії так, як зазначено на схемі 71, і роз'єднують руки.

Потім дівчата беруть обома руками стрічки і розводять їх трохи в сторону за другою позицією.

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти танцюристи на місці виконують такі рухи: дівчата — «потрійні притупи в оберті», а хлопці — «присядку з ударом по підошві». На кінець 16-го такту хлопці стають один за одним обличчям до глядача так, як зазначено на схемі 72, і кладуть собі руки на талію.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, які стоять у ряду ліворуч від глядача, виконують «припадання», починаючи його з правої ноги і рухаючись у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 72. Дівчата, які стоять у ряді праворуч від глядача, виконують «припадання», починаючи його з правої ноги і рухаючись у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 72.

На 16-й такт вони роблять «потрійний притуп» і стають поряд (схема 73).

Під час виконання руху вони наче звертаються до хлопців, прикриваючи обличчя поперемінно то правою, то лівою рукою. Одночасно хлопці виконують «вихиляс» і рухаються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 72 (хлопці, які стоять у ряді ліворуч від глядача, починають рух з правої ноги, а хлопці, які стоять праворуч від глядача,— з лівої).

На кінець 16-го такту хлопці, виконуючи «потрійний притуп», стають один до одного обличчям, беруться за руки і піднімають їх над головою, утворюючи «ворота». Вільні руки кладуть собі на талію (схема 73).

VIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата «бігунцем» проходять через «ворота» і, зустрівшись з дівчатами, які стоять напроти, вклоняються їм і повертаються до хлопців, з якими вони стояли в парі. Хлопці, як тільки пропустили дівчат через «ворота», роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію. Потім, виконуючи «бігунець», ідуть на місце дівчат (напрям руху дівчат і хлопців на схемі зазначений пунктиром).

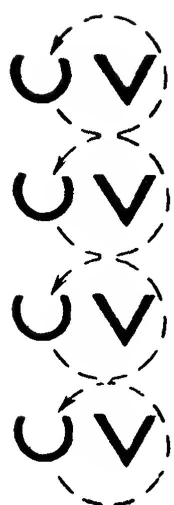



Схема 74

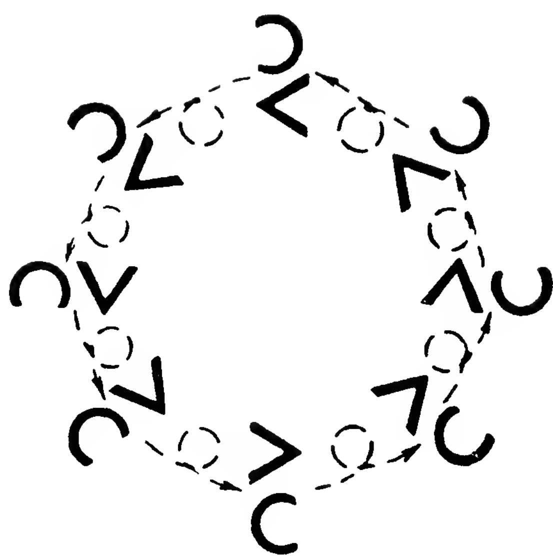


Схема 75

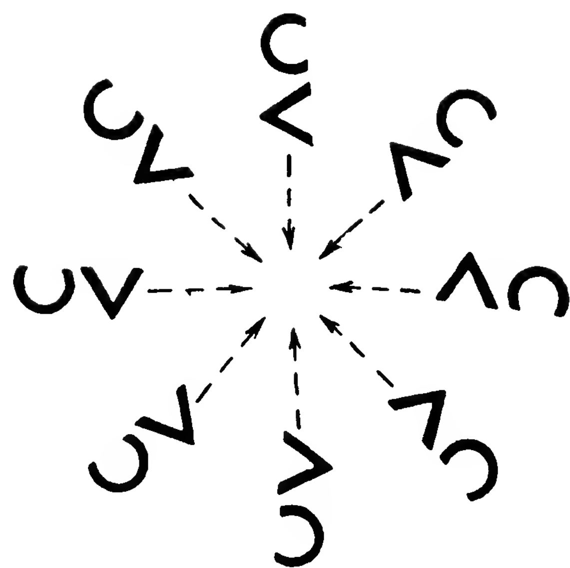


Схема 76

Хлопці, обернувшись навколо себе і взявшись за руки, рухаються назустріч дівчатам. На кінець 16-го такту виконавці попарно вишиковуються в дві лінії так, як зазначено на схемі 74. Дівчина кладе свою ліву руку на праве плече хлопця, а хлопець кладе праву руку дівчині на талію. Вільні руки з'єднуються.

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата «бігунцем» ідуть навколо хлопців проти руху годинникової стрілки (див. пунктир на схемі 74), а хлопці роблять на місці «бокову присядку». На кінець 16-го такту виконавці стають у коло одне до одного правим плечем попарно так, як зазначено на схемі 75, і міняють положення рук. Дівчина кладе праву руку на ліве плече хлопця, а хлопець свою праву руку — на талію дівчині; ліву руку дівчина кладе зверху на праву руку хлопця, якою він знизу підтримує руку дівчини.

X фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, виконуючи «бігунець», ідуть по колу проти руху годинникової стрілки, кружляючи у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 75. На кінець 16-го такту пари вишиковуються по колу так, як зазначено на схемі 76, і міняють положення рук; дівчина кладе свої руки хлопцеві на праве плече і нахиляє голову праворуч, а хлопець праву руку кладе дівчині на талію, а ліву — собі на талію.

XI фігура (32 такти)

На 1—8-й такти пари йдуть дрібними кроками з легеньким «припаданням» до центру кола в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 76. На кінець 8-го такту пари роз'єднують руки. Дівчата розводять їх у сторони за другою позицією. Хлопці кладуть їх собі на талію і стають обличчям до дівчат так, як зазначено на схемі 77.

На 9—16-й такти дівчата, виконуючи «бігунець», відходять з центру кола на свої попередні місця. Хлопці, роблячи «просту присядку з потрійним притупом», просуваються за дівчатами і на кінець 16-го такту повертаються на свої попередні місця.

Повторюється мелодія.

На 1—8-й такти дівчата, не міняючи положення рук і виконуючи дрібний крок з легеньким «припаданням», рухаються навколо хлопця, з яким вони стоять у парі, проти руху годинникової стрілки. Хлопці так само не змінюють положення рук і, виконуючи той же крок, ідуть на місці за рухом годинникової стрілки (зазначено пунктиром на схемі 78).

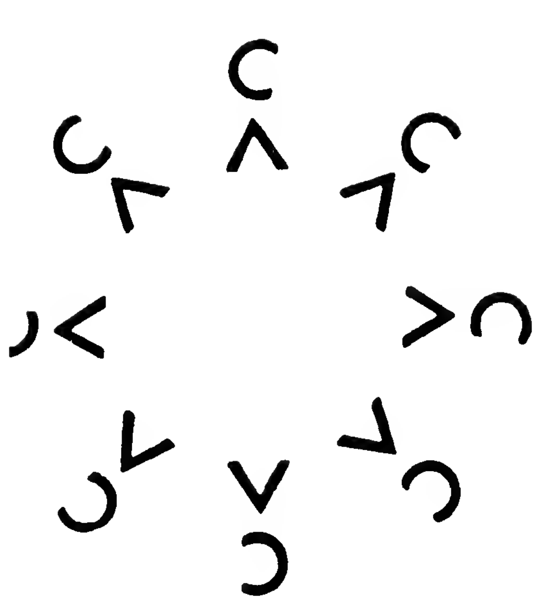


Схема 77

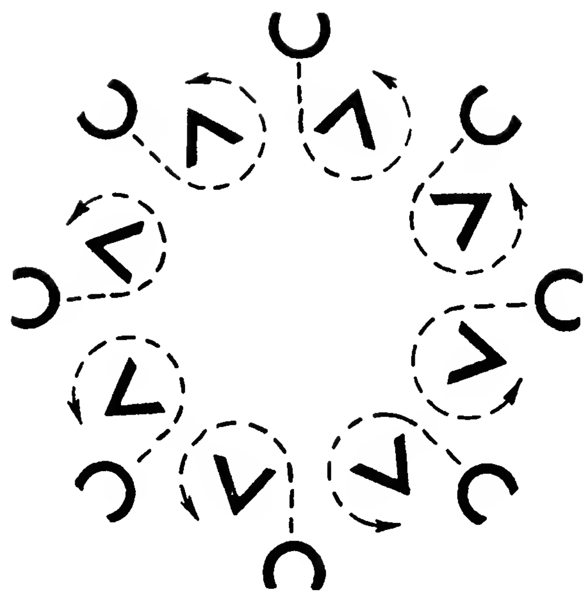


Схема 78

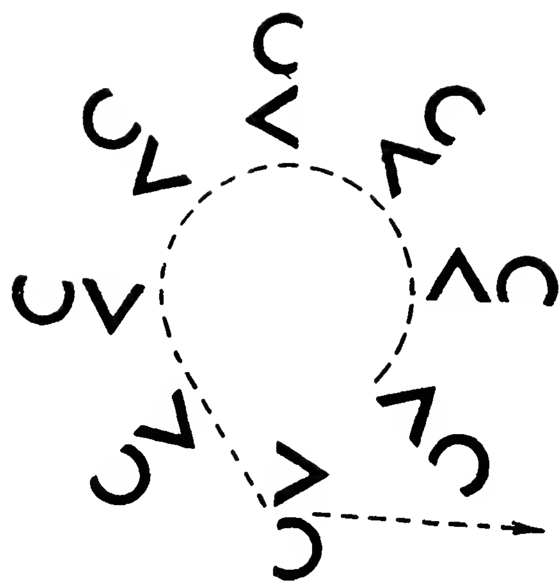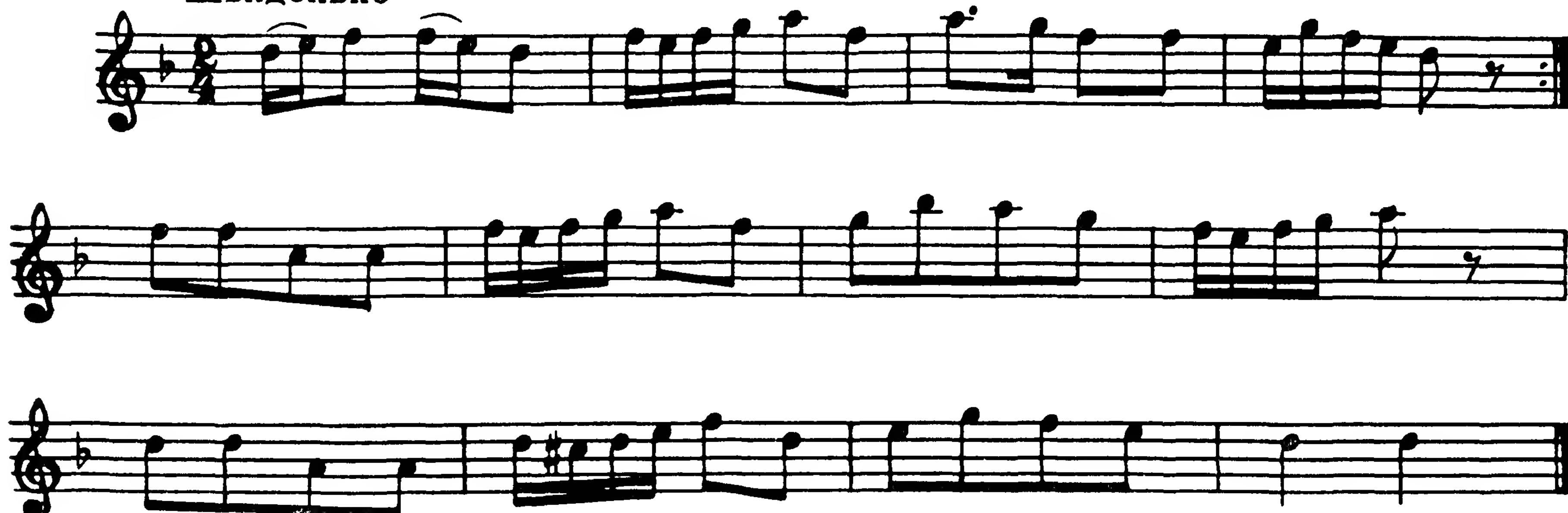


Схема 79

На 9—16-й такти пари виконують усе те, що вони робили з 1-го по 8-й такти, але йдуть у протилежні сторони.

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, не міняючи положення рук і виконуючи «бігунець», швиденько оббігають двічі навколо хлопців, з якими вони стоять у парі. Одночасно хлопці, не міняючи положення рук, виконують «просту присядку» з «потрійним притупом» на місці. На кінець 8-го такту пари вишиковуються по колу так, як зазначено на схемі 79, і з'єднують навхрест перед собою руки.

На 9—16-й такти пари «бігунцем» одна за одною виходять за першу праву кулісу в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 79.



«КОХАНОЧКА» (ДРУГА)

Масовий жіночий танець, в якому може брати участь будь-яка кількість виконавців. Вони стають парами. Дівчата в парах з'єднують між собою праву й ліву руку і стають обличчям по колу проти руху годинникової стрілки. Вільні руки опускають вниз.

I фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти пари роблять три однакових кроки, йдучи по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 2-го такту ліву ногу приставляють до правої. Кроки починають з правої ноги.

На 3—4-й такти роблять рух ногами: «хлопець» — лівою, а дівчина — правою. Вони рівнобіжно відставляють ноги ліворуч (один такт). На наступний такт танцюристи ставлять ноги на попереднє місце.

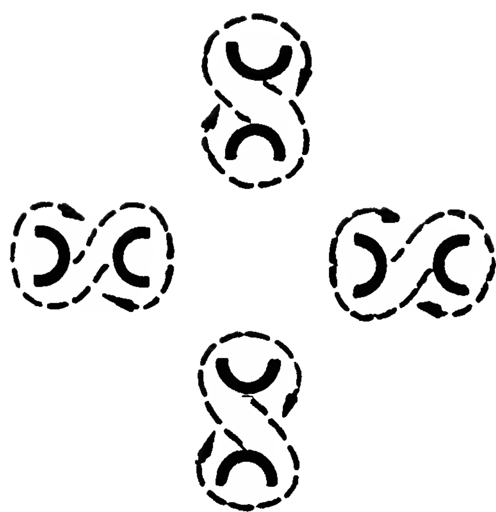


Схема 80

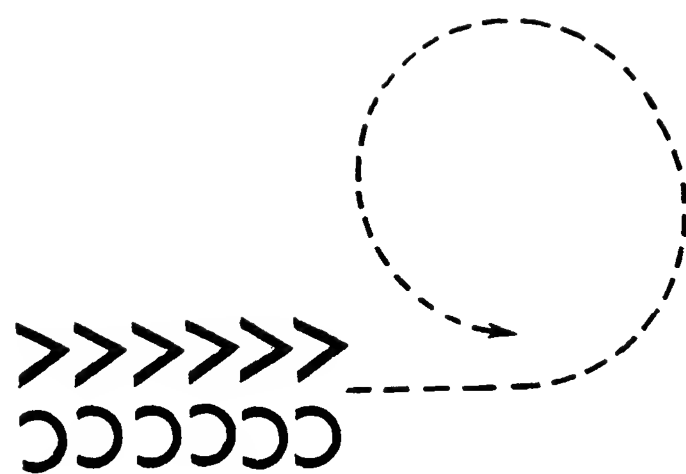


Схема 81

На 5—8-й такти вони повторюють усе те, що робили на 1—4-й, але на останній такт виконують «потрійний притуп».

На 9—16-й такти пари виконують рухи 1—8-го тактів. На кінець останнього такту кладуть руки на талію.

II фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти всі учасники роблять три притупи на місці.

На 3—16-й такти вони кілька разів підряд міняються місцями так, як зазначено на схемі 80.

Потім танець починають спочатку.

РОГІЗНЯНСЬКІ КОЛОМИЙКИ

У танці беруть участь шість дівчат і шість хлопців. До початку танцю вони вишиковуються попарно в одну колону за першою лівою кулісою. Дівчина і хлопець, які стоять у парі, з'єднують руки — хлопець праву, а дівчина ліву.

I фігура (16 тактів) [1]

На 1—16-й такти пари, рухаючись повільно «простим танцювальним кроком», ідуть по колу проти руху годинникової стрілки (схема 81). На кінець останнього такту всі вони схрещують перед собою руки.

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари продовжують іти «перемінним кроком» проти руху годинникової стрілки, змінивши повільний темп на швидкий.

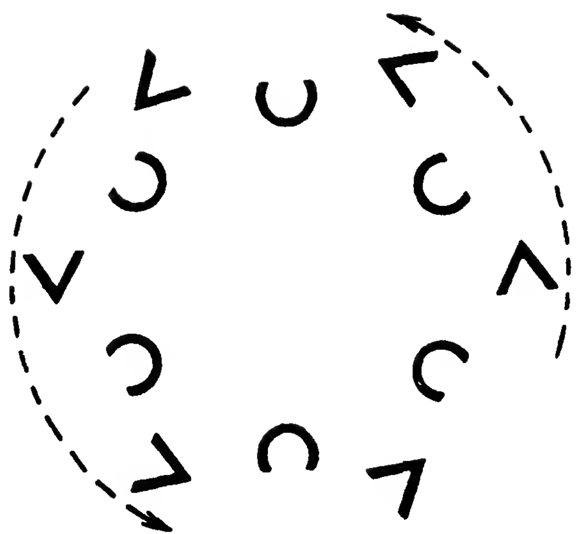
III фігура (16 тактів)

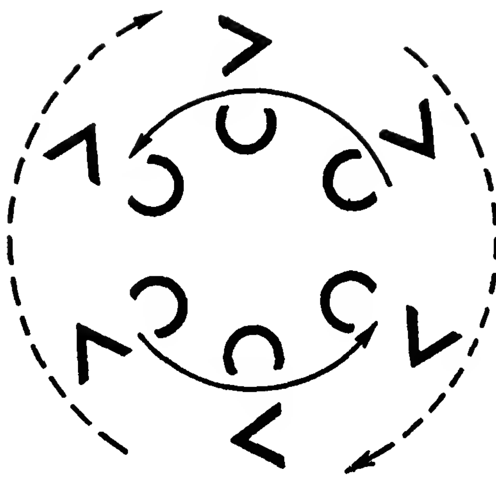
На 1—4-й такти кожна пара, не міняючи положення рук, «перемінним кроком» кружляє на місці за рухом годинникової стрілки. На останню чверть 4-го такту пари повертаються на 180°.

На 5—8-й такти пари кружляють проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони роз'єднують руки. Потім хлопець бере правою рукою праву руку дівчини, з якою він танцює в парі, а дівчина кладе свою ліву руку хлопцеві на плече. Хлопці сходяться до центру сцени і, з'єднавши ліві руки, утворюють «зірку».

---

[1] Решта танцювальних фігур виконується на мелодію коломийки (наступні 16 тактів у розмірі 2/4). Різновидність такої коломийки називають «Верховиною».


Схема 82


Схема 83

На 9—16-й такти всі учасники «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони повертаються у вихідне положення фігури.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти танцюристи повторюють все те, що й на 1—8-й такти III фігури, тільки на останній такт дівчина, не змінюючи кроку, проходить перед хлопцем, з яким вона танцює в парі, в напрямку до центру сцени. Повернувшись обличчям до центру сцени, дівчата, не припиняючи руху, кладуть одна одній руки на плечі і утворюють коло. Хлопці кладуть свої ліві руки на з'єднані руки дівчат (схема 82).

На 9—16-й такти всі виконавці «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту хлопці повертаються через ліве плече на 180° і беруть правими руками з'єднані руки дівчат.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі «перемінним кроком» ідуть по колу за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту виконавці роз'єднують руки.

На 9—16-й такти дівчата, відступаючи від центру сцени, повертаються у вихідне положення танцю і повторюють рухи 1—8-го тактів III фігури.

На кінець останнього такту пари роз'єднують руки. Потім дівчата, стаючи обличчям до центру сцени, з'єднують руки ззаду на талії, а хлопці кладуть руки собі на талію.

VI фігура (32 такти)

На 1—3-й такти дівчата «перемінним кроком» сходяться до центру сцени.

На 4-й такт вони, зійшовшись, роблять «потрійний притуп» і одночасно легенький уклін.

На 5—8-й такти дівчата виконують на місці «перемінний крок», а руки піднімають перед собою вгору, розводять у сторони і знову опускають, кладучи їх на талію одна одній і утворюючи замкнуте коло.

Хлопці протягом 8-ми тактів виконують на місці «малий тинок», починаючи його з правої ноги. На кінець 8-го такту хлопці повертаються на 45° і стають по колу один за одним.

На 9—16-й такти дівчата, виконуючи «доріжку», яку починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Хлопці в цей час, тримаючи руки на талії, «перемінним кроком» рухаються в протилежному напрямку, як зазначено пунктиром на схемі 83.

На кінець 16-го такту дівчата роз'єднують руки і опускають їх.

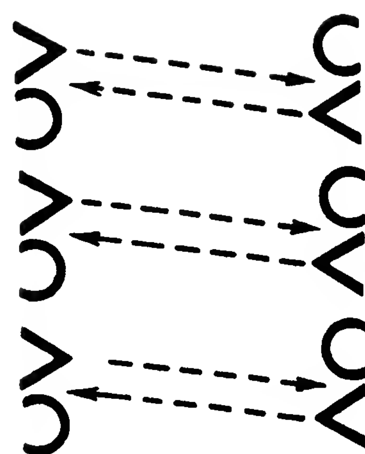


Схема 84

На 1—8-й такти всі дівчата «перемінним кроком» з лівої ноги відступають від центру сцени. Потім повертаються у вихідне положення III фігури і, схрестивши перед собою руки, виконують все те, що робили в парах на 1—8-й такти III фігури. На кінець 8-го такту пари роз'єднують руки і опускають їх.

На 9—10-й такти хлопці «перемінним кроком» з правої ноги сходяться до центру сцени і з'єднують ліві руки, утворюючи «зірку». Кожна дівчина бере лівою рукою праву руку хлопця. Вільні руки дівчата кладуть собі на талію. Так вони «перемінним кроком», який також починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

На 11—12-й такти хлопці виконують на місці «малий тинок», а дівчата «перемінним кроком» кружляють через ліве плече під правою рукою хлопців.

На 13—16-й такти виконавці повторюють рухи 9—12-го тактів цієї фігури. На кінець останнього такту вони роз'єднують руки і утворюють пари, стаючи в початкове положення танцю.

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари, відступаючи від центру сцени, повторюють рухи 1—8-го тактів III фігури.

На кінець 8-го такту всі роз'єднують руки і, з'єднуючи їх знову, утворють загальне коло.

На 9—16-й такти, утворивши коло, виконавці «перемінним кроком» ідуть за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту хлопці, не опускаючи рук, присідають, витягуючи обидві ноги до центру кола, і, спираючись об підлогу п'ятами, піднімають носки ніг вгору. Корпус прямий, спина випрямлена.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата «простим танцювальним кроком», який починають з лівої ноги, тримаючи хлопців за руки, швидко йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту хлопці підтягують ноги і, не роз'єднуючи рук, підводяться. Одночасно дівчата виконують на місці «потрійний притуп».

На 9—16-й такти учасники кола, які стоять на авансцені і в глибині сцени, роз'єднують руки так, щоб у кожному півколі було по три пари. Не роз'єднуючи рук, ці три пари «перемінним кроком» відходять до куліс, ліворуч і праворуч від глядача, утворюючи два ряди (схема 84).

Виконавці, що стоять в рядах крайніми, кладуть вільні руки собі на талію.

IX фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти виконавці, рівняючись у рядах, «перемінним кроком» сходяться в центрі сцени.

На 4-й такт всі одночасно виконують «потрійний притуп».

На 5—8-й такти вони виконують все те, що й на 1—4-й, тільки відступають від центру сцени на свої попередні місця.

На 9—16-й такти хлопці, які стоять ліворуч від глядача, «перемінним кроком» підходять до дівчат, що стоять праворуч від глядача, а хлопці, які стоять праворуч від глядача, проходять до дівчат, що стоять ліворуч від глядача так, як зазначено пунктиром на схемі 84. Підійшовши до дівчат, вони на останній такт виконують оберт через ліве плече.

Дівчата протягом 8 тактів виконують на місці «малий тинок», починаючи його з правої ноги.

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата виконують все те, що й хлопці на 9—16-й такти IX фігури, а хлопці — все те, що робили дівчата.

На 9—16-й такти всі виконавці «перемінним кроком» сходяться до центру сцени і утворюють загальне коло, причому хлопці стають обличчям до центру, з'єднуючи руки за спиною дівчат, а дівчата (в інтервалах між хлопцями) — спиною; кожна з них кладе руки на плечі хлопця.

XI фігура (16 тактів)

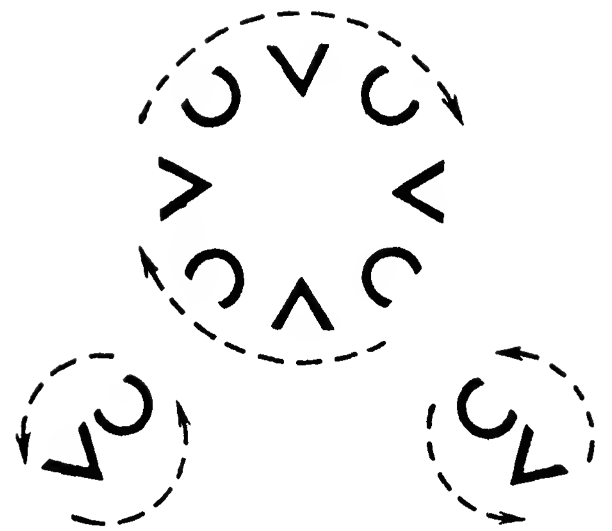
На 1—16-й такти хлопці трохи присідають, а дівчата сідають на їх з'єднані руки. Хлопці випрямляються і «простим танцювальним кроком», який починають з лівої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На останній такт дівчата зіскакують на підлогу. Чотири дівчини і чотири хлопці утворюють в центрі сцени коло. Хлопці кладуть руки один одному на плечі, а дівчата стають в інтервалах між ними із зовнішньої сторони і навхрест подають одна одній руки (схема 85).

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі виконавці «простим танцювальним кроком» ідуть по колу за рухом годинникової стрілки.

Дві пари, які не беруть участі в колі, стають у вихідне положення III фігури, схрестивши перед собою руки, і «перемінним кроком» розходяться в різні боки авансцени.
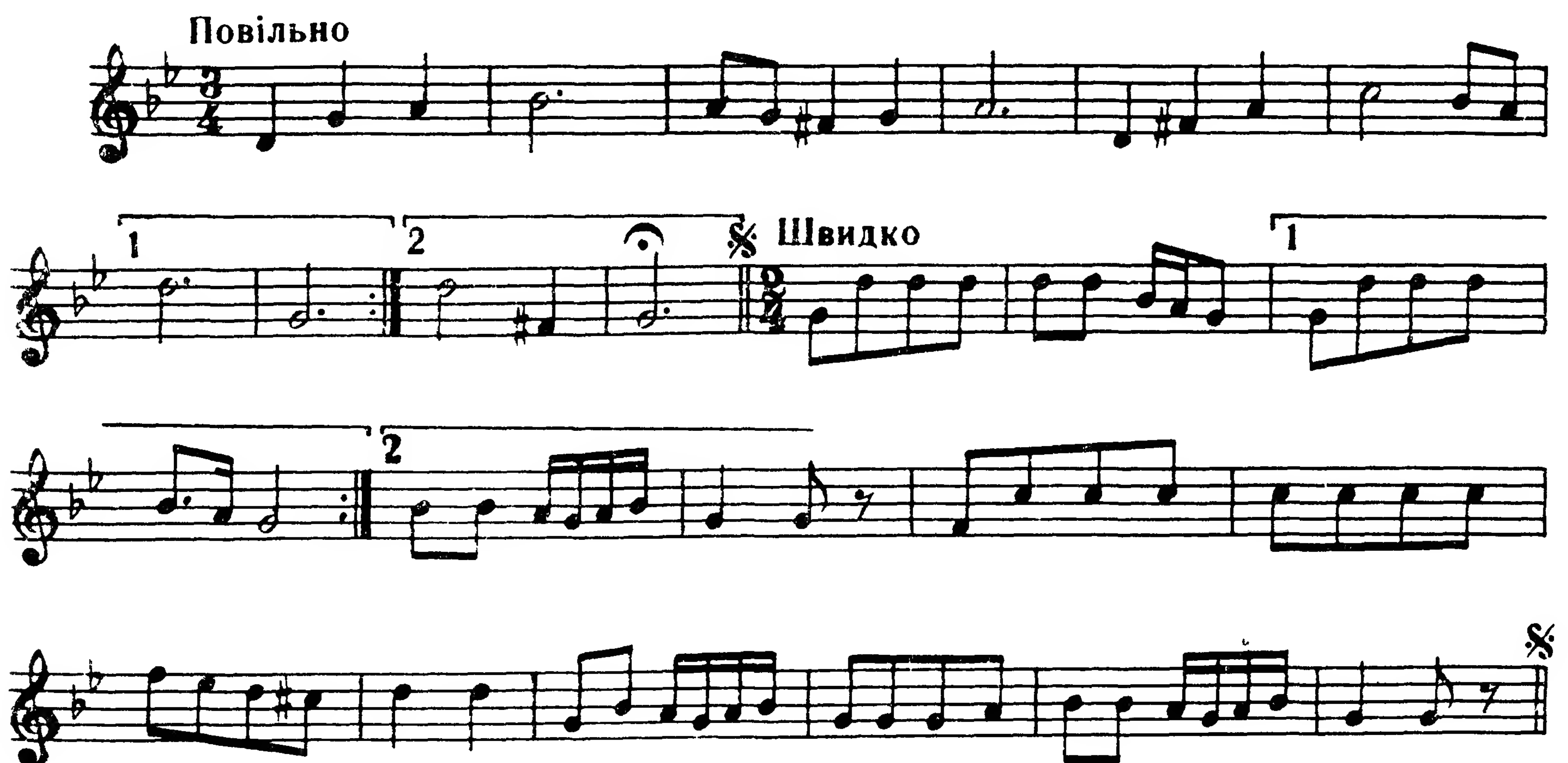
На 9—16-й такти хлопці продовжують рухатися по колу, а дівчата, відірвавши ноги від підлоги, різко випрямляють спину, витягують ноги і пови-


Схема 85

сають на руках хлопців. Дві пари, які не беруть участі в колі, кружляють на місці проти руху годинникової стрілки так, як зазначено пунктиром на схемі 85. На кінець останнього такту дівчата в колі стають на підлогу і утворюють пари, схрещуючи перед собою руки.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари «перемінним кроком» одна за одною виходять за першу праву кулісу.



КОЛОМИЙКА (ПЕРША)

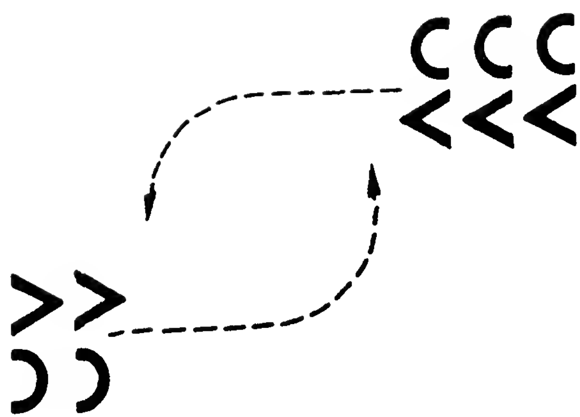
Танець виконують дівчата і хлопці (шість дівчат і шість хлопців). До початку танцю виконавці вишиковуються парами одна за одною: три — в останній правій кулісі і три — в першій лівій кулісі. Дівчата стоять праворуч від хлопців і тримаються руками за кептарі. Хлопці праві руки кладуть дівчатам на талію, а ліві, зігнуті в лікті,— собі за спину.

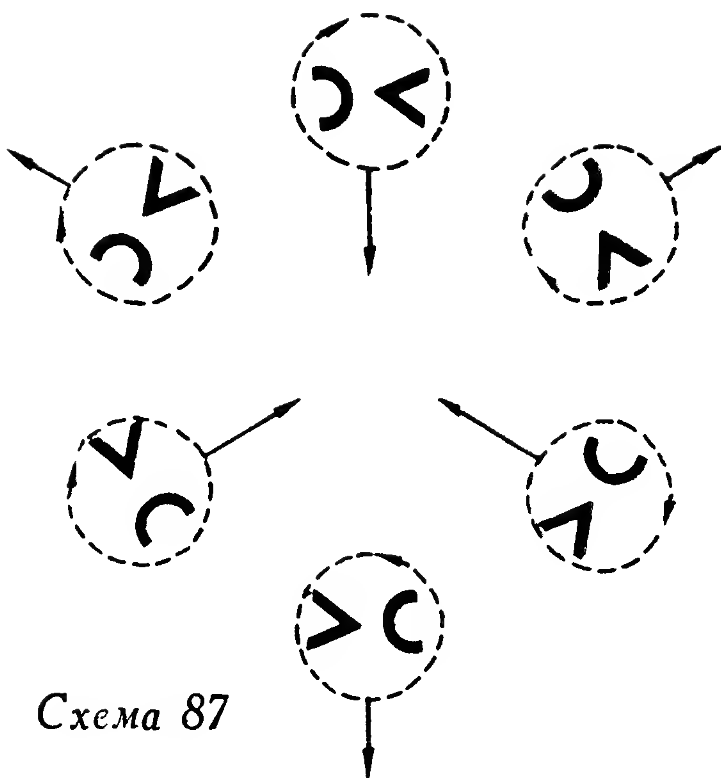
I фігура (16 тактів)

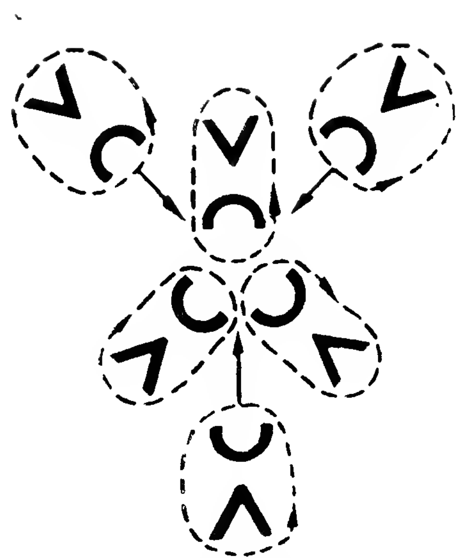
Повільним кроком, співаючи коломийки:

На оновленій землі, тепер не боярській,
Орем, сієм і збираєм трактором радянським.

Ой весела коломийка, весела та жвава,
Затанцюєм коломийку, щоб земля дрижала,—


Схема 86


Схема 87


Схема 88

три пари виходять з останньої правої куліси «простим танцювальним кроком» і йдуть вздовж задника сцени в напрямку до лівих куліс, а три інших пари — з першої лівої куліси і йдуть у напрямку до правих куліс. На кінець другої строфи коломийки виконавці утворюють коло. Всі стають обличчям до центру і кладуть руки одне одному на плечі (схема 86).

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі йдуть «кроком з перехрещуванням ніг», починаючи з правої ноги, по колу за рухом годинникової стрілки.

На 9—16-й такти виконавці повторюють рухи 1—8-го тактів, але крок починають з лівої ноги і йдуть по колу в протилежному напрямку.

III фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти виконавці попарно (хлопець і дівчина) одне до одного обличчям, починаючи з правої ноги, виконують «пристуки».

IV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчина і хлопець кожної пари кладуть одне одному руки на плечі і, не змінюючи кроку, кружляють за рухом годинникової стрілки так, як зазначено пунктиром на схемі 87.

V фігура (8 тактів)

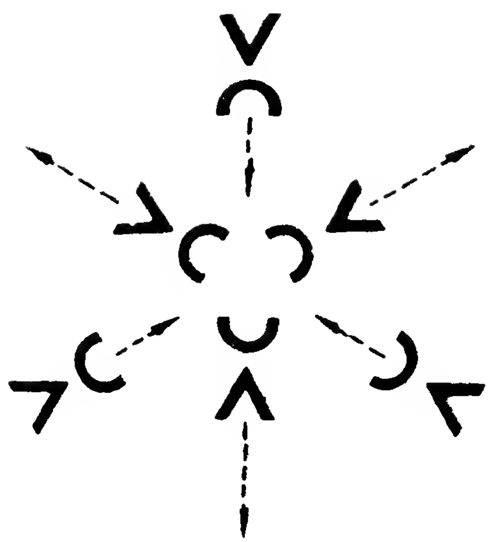
На 1—8-й такти перша, третя і п'ята пари, не змінюючи кроку, продовжують кружляти і сходяться в напрямку центру сцени. Друга, четверта і шоста пари тим же кроком розходяться по радіусу від центру сцени. На кінець останнього такту виконавці роз'єднують руки. Дівчата стають спиною до центру сцени, а хлопці — обличчям до них. Дівчата тримаються руками за кептарики. Їх шлях зазначений пунктиром на схемі 87.

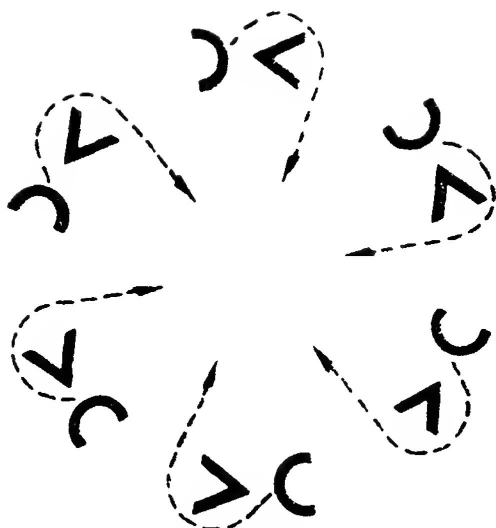
VI фігура (8 тактів)

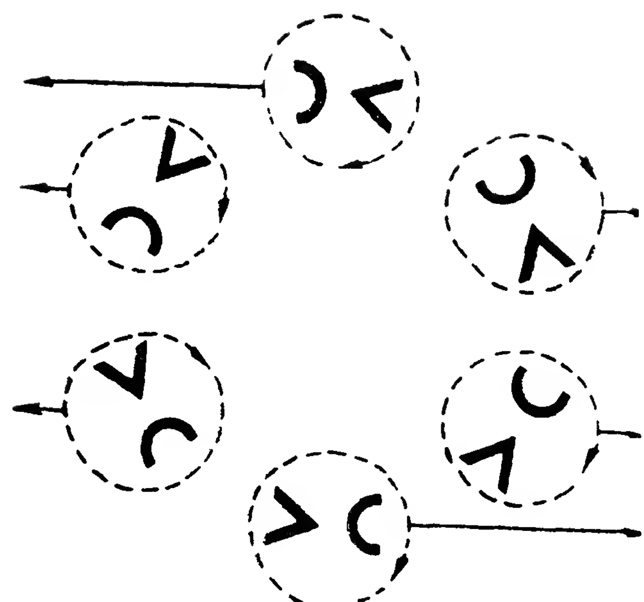
На 1—8-й такти три дівчини, які знаходяться в центрі, виконують на місці «пристуки», починаючи з правої ноги, а хлопці — «просту присядку». Хлопці, пари яких розходилися від центру, виконують на місці «просту присядку», а дівчата «перемінним кроком» двічі обходять навколо хлопців.

VII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі виконавці попарно, виконуючи «пристуки», які починають з правої ноги, кружляють проти руху годинникової стрілки. Три пари, які знаходяться в центрі, розходяться по радіусу від центру сцени, а інші три — кружляють, сходячись до центру так, як зазначено пунктиром на схемі 88.


Схема 89


Схема 90


Схема 91

VIII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти повністю повторюється VI фігура.

IX фігура (8 тактів)

На 1—8 такти виконавці попарно, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, кружляють і поступово сходяться в єдине загальне коло, як у III фігурі. На кінець останнього такту вони роз'єднують руки і стають так: хлопці лівим, а дівчата правим плечем до центру сцени. Їх шлях зазначений пунктиром на схемі 89.

X фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти хлопці на місці виконують «просту присядку», а дівчата «перемінним кроком» йдуть навколо них за рухом годинникової стрілки і на кінець останнього такту утворюють внутрішнє коло, повернувшись обличчям до центру. Хлопці, вставши з «присядки», утворюють зовнішнє коло так, як зазначено на схемі 90.

XI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата кладуть одна одній руки на плечі і «кроком з перехрещуванням ніг» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Хлопці кладуть руки за спину і «перемінним кроком» обходять дівоче коло в протилежному напрямку.

На 9—16-й такти дівчата тим же кроком, який починають з лівої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, а хлопці, навпаки, повернувшись на 180° через ліве плече, йдуть у протилежному напрямку. На кінець останнього такту всі виконавці приходять на те місце, звідки починали фігуру. Дівчата через праве плече повертаються обличчям до хлопців.

XII фігура (16 тактів)

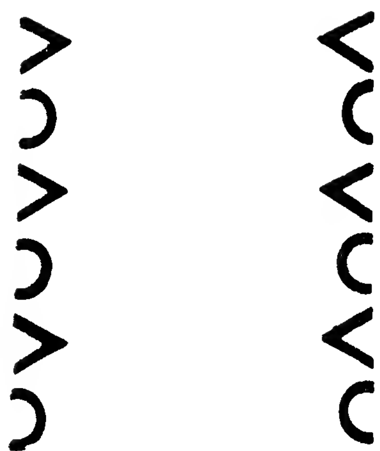
На 1—8-й такти всі попарно кладуть одне одному руки на плечі і, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, кружляють за рухом годинникової стрілки, одночасно розширюючи коло.

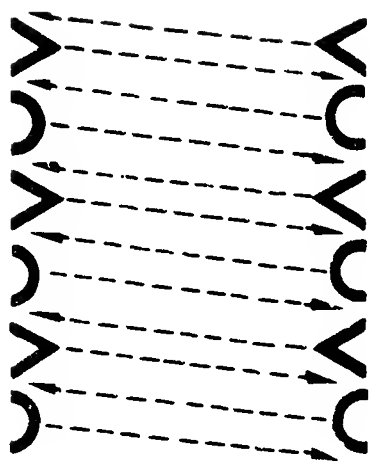
На 9—16-й такти три пари, які знаходяться на правому боці сцени, тим же рухом відходять у напрямку правих куліс, а три інших — у напрямку лівих куліс так, як зазначено пунктиром і стрілками на схемі 91.

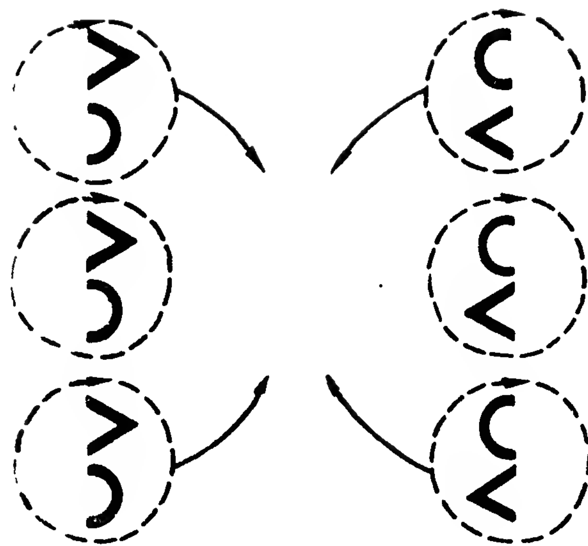
На кінець останнього такту пари, не роз'єднуючи рук, стають у положення, зазначене на схемі 92.

XIII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти виконавці, які стояли вздовж правих куліс, «перемінним кроком» переходять у напрямку лівих куліс і навпаки, ті, що були


Схема 92


Схема 93


Схема 94

біля лівих куліс, переходять до правих так, як зазначено пунктиром на схемі 93.

На 5—8-й такти пари спиною відступають на свої попередні місця.

XIV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти виконавці «кроком з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, кружляють за рухом годинникової стрілки. Кожні три пари утворюють своє коло біля правих і лівих куліс так, як зазначено на схемі 94. На кінець останнього такту всі стають обличчям до центру кола, дівчата праворуч від хлопців.

XV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти пари, які знаходяться біля правих куліс, «кроком з перехрещуванням ніг», який починають з лівої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, а ті, що стояли біля лівих куліс,— в протилежному напрямку.

XVI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти хлопці, які знаходяться в колі праворуч, з'єднують у центрі підняті вгору праві руки. Лівими руками кожний з них тримає дівчину за праву руку. Дівчина лівою рукою тримається за кептарик. Таким чином утворюється «зірка». Виконавці «перемінним кроком» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки, а ті, що знаходяться в колі ліворуч,— в протилежному напрямку.

XVII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата і хлопці попарно кладуть одне одному руки на плечі і «кроком з перехрещуванням ніг», який починають з лівої ноги, кружляють за годинниковою стрілкою. Вони рухаються в напрямку задника сцени і утворюють вздовж нього лінію, повернувшись обличчям до глядача. Дівчина стає справа від хлопця. Шлях виконавців зазначений пунктиром на схемі 95.

XVIII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, взявшись руками за кептарики, виконують на місці «пристуки». Хлопці ж, виконуючи «просту присядку», йдуть вперед на авансцену.

На 5—8-й такти хлопці продовжують рухатися в напрямку до авансцени, а дівчата «перемінним кроком» слідують за ними. На кінець останнього такту вони приходять на авансцену. Дівчата стають попереду хлопців.

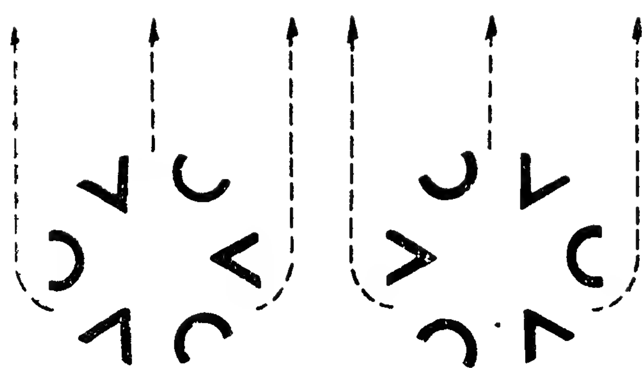
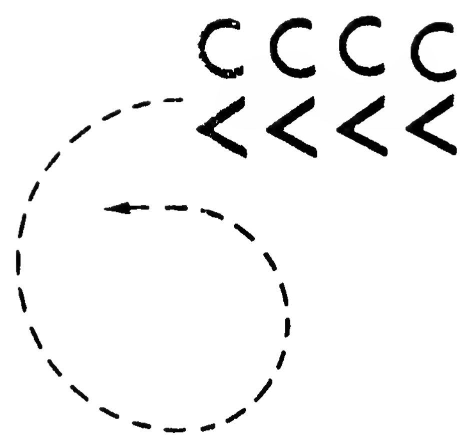

Схема 95
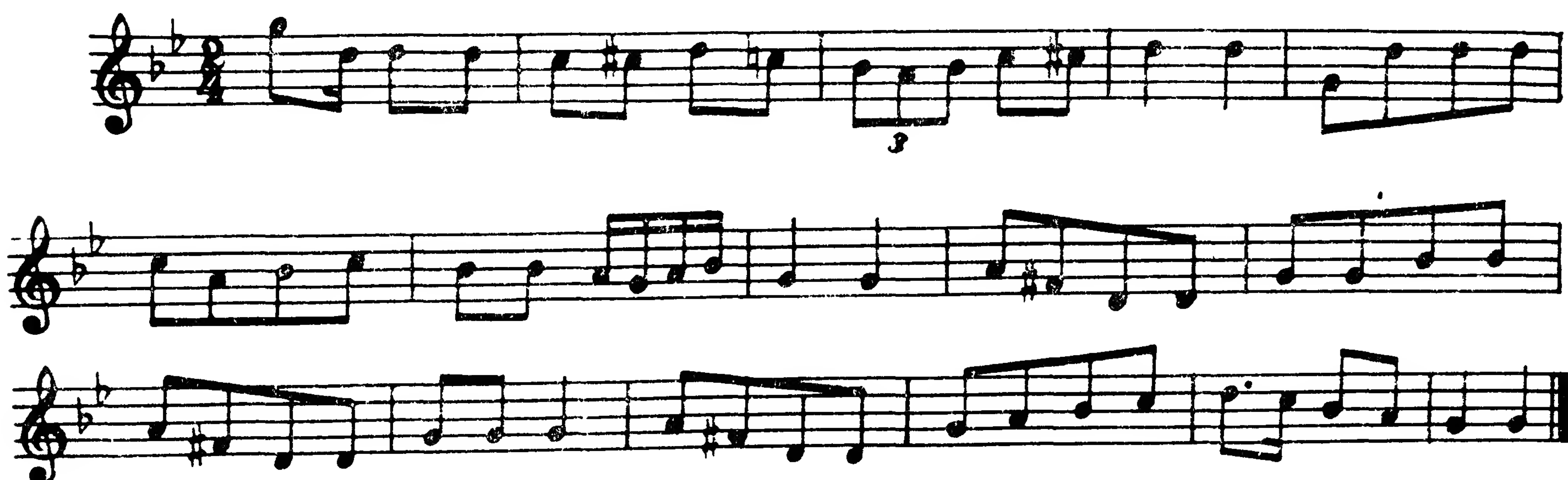

Схема 96


Схема 97

XIX фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти всі виконують на місці «крок з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги.

На 5—16-й такти тим же кроком пари поступово одна за одною, кружляючи, виходять у першу праву кулісу так, як зазначено на схемі 96.



КОЛОМИЙКА (ДРУГА)

У танці беруть участь чотири дівчини і чотири хлопці.

До початку танцю виконавці стають за останньою правою кулісою парами одне за одним, зберігаючи дистанцію в один метр. Дівчата стоять справа від хлопців і кладуть руки собі за пройми кептарика. Хлопці стають зліва від дівчат і кладуть їм праву руку на талію, а ліву руку, стиснуту в кулак і зігнуту в лікті, собі за спину.

I фігура (16 тактів)

На 1—14-й такти пари прямують «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, як зазначено пунктиром на схемі 97.

Обійшовши повне коло, наприкінці 14-го такту вони підходять обличчям до останньої лівої куліси на відповідній відстані між парами так, щоб заповнити всю ширину сцени.

На 15—16-й такти всі хлопці одночасно відступають назад «дрібним кроком». При цьому вони, тримаючи дівчат за талію, виводять їх вперед, як зазначено пунктиром на схемі 98.

Наприкінці 16-го такту виконавці утворюють дві лінії: в першій — дівчата, обличчям до глядача, у другій — хлопці, які розміщуються в проміжках між дівчатами (схема 99).

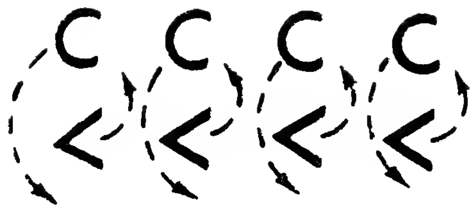


Схема 98

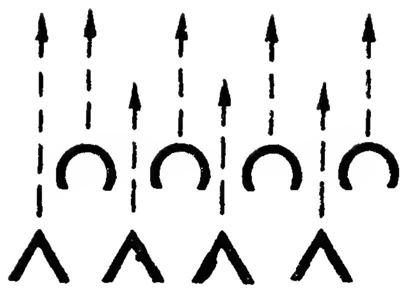


Схема 99

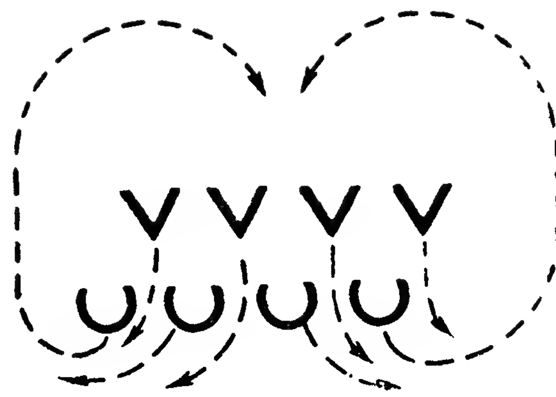


Схема 100

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата і хлопці, не порушуючи ряду, направляються вперед, як зазначено пунктиром на схемі 99. На один такт музики вони стоять на місці, повертаючи корпус праворуч, одночасно на «раз-і» трохи присідають. На «два-і» випрямляють корпус, ноги в шостій позиції, ступні не відірвані від підлоги. На 2-й такт повністю повторюється рух, тільки поворот починають ліворуч. На 3-й такт виконавці йдуть вперед «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги. На 4-й такт — те, що й на 3-й, тільки крок починають з лівої ноги. Хлопці одночасно на перші 2 такти роблять два «притупи», ударивши ступнею правої ноги об підлогу (один удар на кожну сильну частку такту). Під час удару ногою хлопці нахиляють корпус трохи вперед, кожний до своєї дівчини, ніби заглядаючи на неї збоку.

На 3—4-й такти хлопці виконують ті ж самі рухи, що й дівчата.

На 5—8-й такти — те, що й на 1—4-й.

На 9—16-й такти — те, що й на попередні 8 тактів. Наприкінці останнього такту виконавці проходять вперед на авансцену, зберігаючи дві лінії, у першій — дівчата, у другій — хлопці, як зазначено на схемі 100.

III фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопці «перемінним кроком» ідуть з лівого боку дівчат, праві руки кладуть їм на талію і повертаються, як зазначено пунктиром на схемі 100. Дві пари стають обличчям до правої куліси, дві пари — до лівої. Підходячи до дівчат, хлопці, не сходячи з місця, розгортають лінію, дрібно переступаючи.

На 3—14-й такти виконавці розходяться — дві пари праворуч, дві пари ліворуч, як зазначено великим пунктиром на схемі 100. Вони йдуть «перемінним кроком», починаючи з правої ноги; наприкінці 14-го такту стають у вихідне положення (схема 101).

На 15—16-й такти учасники парами виконують поворот, як зазначено пунктиром на схемі 101. Під час повороту хлопці, переступаючи на місці, обертаються з дівчатами по колу. Дві пари, які стоять праворуч від глядача, роблять проти руху годинникової стрілки повне коло (на 360°). А дві пари, які стоять ліворуч від глядача, йдуть так само проти руху годинникової стрілки і роблять півкола (на 180°). На останню чверть 16-го такту хлопці з'єднують праві руки в центрі кола, утворюючи «зірку». Ліві руки, стиснуті в кулаки, вони кладуть собі за спину.

Дівчата, пройшовши попереду своїх хлопців, стають ліворуч від них (схема 102). Руки дівчата тримають за проймами кептарика.

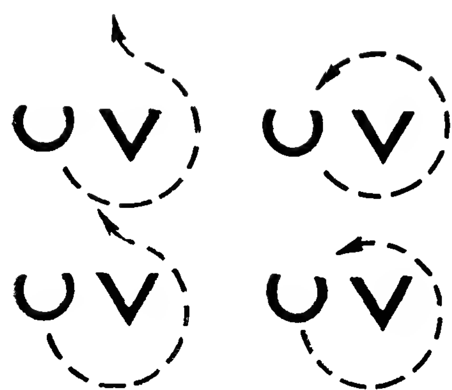


Схема 101

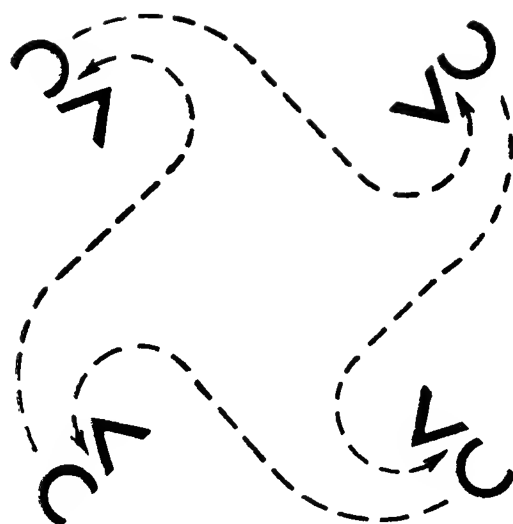


Схема 102

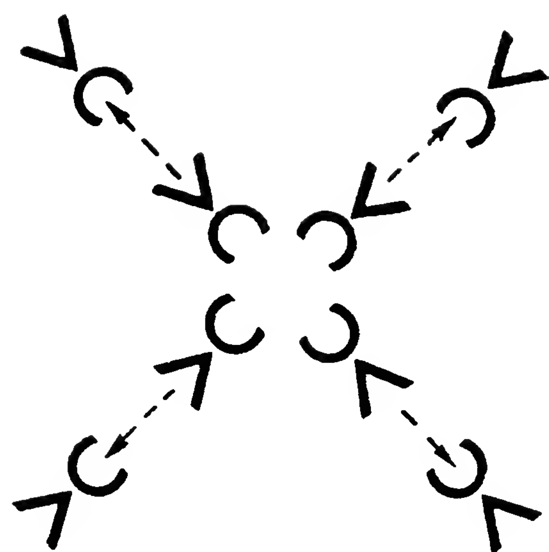


Схема 103

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопці трохи піднімають з'єднані праві руки вгору і переміщуються за рухом годинникової стрілки «дрібним кроком», акцентуючи його ударом ступні об підлогу. При цьому зберігається положення «зірки».

Дівчата, які на початку цієї фігури знаходилися ліворуч від хлопців, одночасно з ними йдуть «простим танцювальним кроком», починаючи його правою ногою. При цьому корпус напівобернений лівим плечем вперед. Кожна з дівчат, трохи нахиливши корпус, іде попереду свого хлопця, проходячи в нього під рукою. На останню чверть 4-го такту, закінчуючи притуп, дівчина стає ліворуч від нього. Напрямок руху дівчат зазначено пунктиром на схемі 102.

На 5—8-й такти повторюються рухи перших 4-х тактів.

На 9—16-й такти повністю повторюються рухи перших 8 тактів. Наприкінці останнього такту всі приходять у вихідне положення IV фігури.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці, роз'єднуючи руки із «зірки» і повертаючись ліворуч, стають обличчям до своїх дівчат. Дівчата кладуть їм руки на плечі. Хлопці кладуть руки дівчатам на талію.

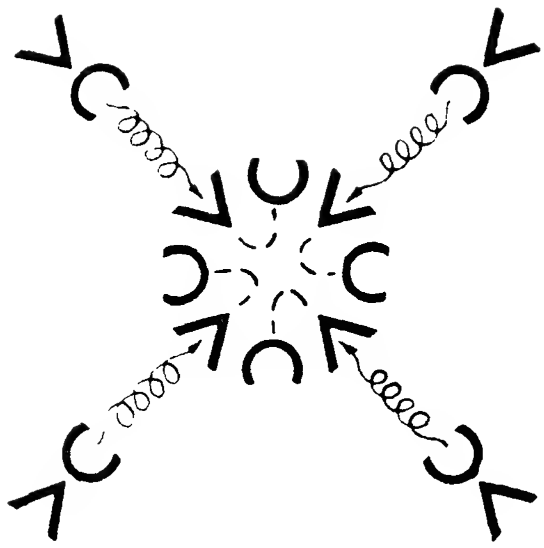
Виконавці стоять парами, обличчям одне до одного (схема 103). Всі одночасно виконують «перемінний крок», акцентуючи сильну частку такту. Хлопці, починаючи крок правою ногою, відступають назад, а дівчата, починаючи крок лівою ногою, йдуть від центру, як зазначено пунктиром на схемі 103.

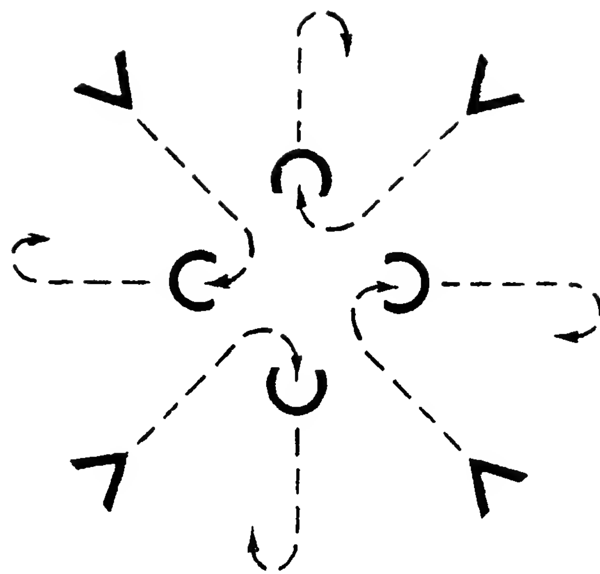
На 9—16-й такти всі пари одночасно, виконуючи «простий танцювальний крок» з притупом, прямують до центру сцени, як зазначено пунктиром на схемі 104. Наприкінці останнього такту вони утворюють загальне коло. Всі стоять обличчям до центру кола (схема 104). Дівчата кладуть руки за пройми кептарика. У хлопців праві руки опущені вздовж корпусу, а ліві, стиснуті в кулак, знаходяться за спиною.

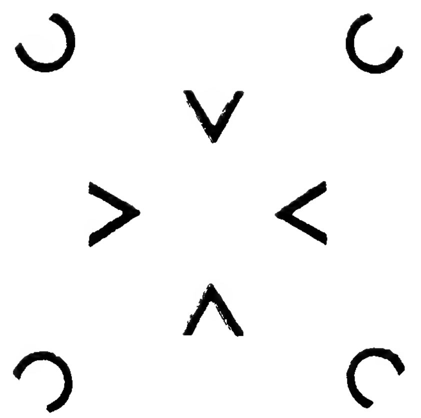
VI фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти всі дівчата одночасно прямують «перемінним кроком», починаючи його правою ногою, до центру кола (схема 105).

На 4-й такт усі повертаються через праве плече праворуч на 180°, закінчуючи рух притупом правої ноги. Таким чином, усі дівчата на останню чверть 4-го такту стають обличчям від центру у внутрішньому колі. Хлопці під час переміщення дівчат на місці роблять п'ять притупів правою ногою: три притупи на 3 такти, тобто на кожний такт — один притуп, ударяючи


Схема 104


Схема 105


Схема 106

ступнею правої ноги об підлогу на сильну частку такту, і на 4-й такт — два притупи.

На 5—8-й такти виконавці «перемінним кроком» міняються місцями. Дівчата йдуть з центру кола. Кожна пара під час переходу зустрічається правим плечем, як зазначено на схемі 105. На 8-й такт дівчата і хлопці повертаються через праве плече на 180° і на останню чверть 8-го такту стають у вихідне положення: дівчата — у зовнішньому колі, обличчям до його центру, а хлопці — у внутрішньому, спиною до центру.

На 9—12-й такти виконавці знову міняються місцями. Наприкінці 12-го такту дівчата, прийшовши у внутрішнє коло, не обертаються, а залишаються стояти обличчям до його центру.

На 13—16-й такти дівчата із внутрішнього кола відступають назад у зовнішнє. Наприкінці останнього такту рух закінчується притупом правої ноги об підлогу.

Не повертаючись, дівчата стоять обличчям до центру кола.

Хлопці одночасно прямують вперед до центру кола і наприкінці останнього такту з'єднують руки, стаючи в середньому колі так само обличчям до центру. Розміщення виконавців наприкінці цього такту зазначено на схемі 106.

VII фігура (16 тактів)

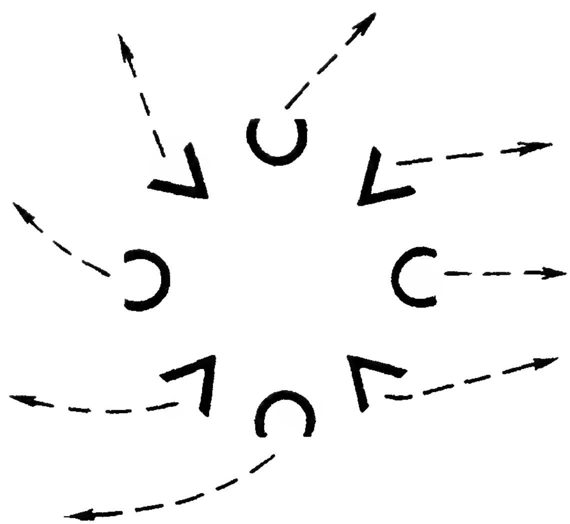
На 1—4-й такти дівчата «дрібним кроком», акцентуючи удар ступнею об підлогу, направляються до центру кола і проходять праворуч від хлопців, з якими танцювали, під з'єднаними руками, нахиливши корпус трохи вперед. Хлопці відходять назад, піднімаючи з'єднані руки вгору. В міру розширення кола вони роз'єднують руки і кладуть ліві за спину, а праві опускають вздовж корпусу.

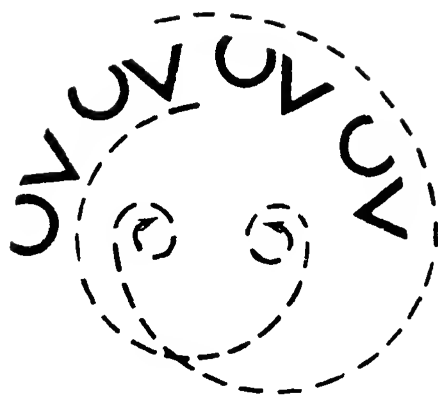
Наприкінці 4-го такту виконавці міняються місцями. Дівчата стоять у внутрішньому колі обличчям до його центру, з'єднавши руки між собою, а хлопці — в зовнішньому колі, так само обличчям до його центру.

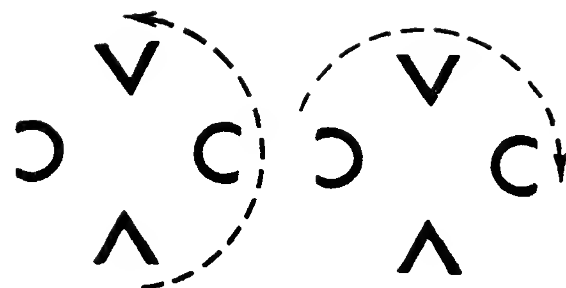
На 5—8-й такти повторюються рухи перших 4-х тактів. Дівчата відступають назад, а хлопці проходять під з'єднаними руками. Наприкінці 8-го такту всі стоять обличчям до центру: дівчата — у зовнішньому, а хлопці — у внутрішньому колі.

На 9—12-й такти повторюються рухи перших 4-х тактів.

На 13—16-й такти хлопці, пропустивши дівчат під з'єднаними руками, підходять до них. Опустивши з'єднані руки, вони зупиняються і трохи присідають. Кожна з дівчат повинна бути праворуч від свого хлопця. Вона


Схема 107


Схема 108


Схема 109

кладе ліву руку йому на праве плече, а праву — на плече хлопцеві, який стоїть праворуч від неї. Наприкінці останнього такту всі дівчата сідають на з'єднані руки хлопців. На останню чверть цього такту хлопці підводяться.

Примітка: У даному варіанті дівчата сідають на руки хлопцям обличчям до центру кола. Можна зробити й інакше — дівчата можуть сідати спиною до центру кола. Для цього їм треба вийти із кола, повернутися через праве плече і сісти на руки, спиною до центру кола.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—15-й такти хлопці тримають дівчат на з'єднаних руках, швидко просуваючись по колу проти руху годинникової стрілки. Всі хлопці, щоб не порушувати кола, на кожну сильну частку такту ставлять ліву ногу навхрест попереду правої, ніби припадаючи на неї. Дівчата, тримаючись за плечі хлопців, під час переміщення трохи повертають голову то праворуч, то ліворуч.

На 16-й такт хлопці зупиняються. Треба, щоб перша і четверта пари стали на авансцені спиною до глядача. На останню чверть цього такту хлопці опускають дівчат на підлогу. Всі утворюють загальне коло (схема 107).

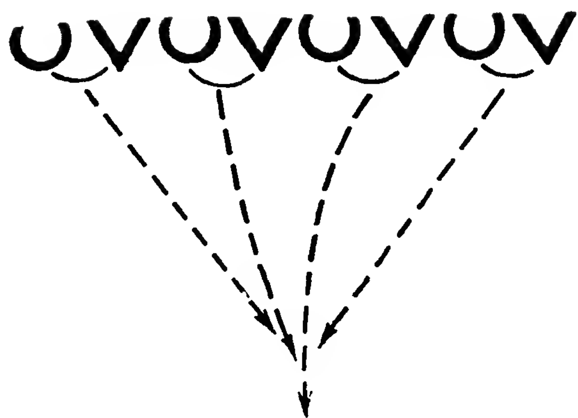
IX фігура (8 тактів)

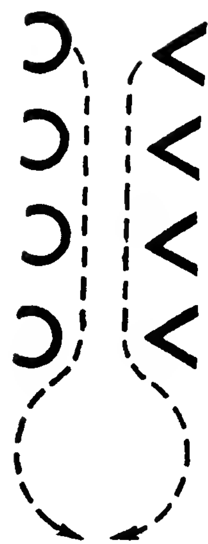
На 1—8-й такти виконавці (по чотири) з'єднують між собою руки. У крайніх дівчат усіх четвірок вільна рука в проймі кептарика, а у хлопців — за спиною. Переступаючи з ноги на ногу з акцентом об підлогу, всі одночасно відступають у глибину сцени, як зазначено пунктиром на схемі 107. Наприкінці останнього такту вони утворюють півколо (схема 108).

X фігура (24 такти)

На 1—24-й такти два ряди, по чотири виконавці в кожному, переміщуються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 108. Четвірка, що стоїть праворуч від глядача, на першу чверть кожного такту ставить ліву ногу на всю ступню попереду правої, на другий такт — ліву ногу позаду правої, ніби припадаючи на ліву. Той же рух виконують і танцюристи, які стоять праворуч від глядача, тільки вони починають крок з правої ноги, ставлячи її попереду лівої.

Виконавці, які на початку цієї фігури знаходилися праворуч від глядача, проходять під час зустрічі з другою четвіркою в перший раз — перед нею, а вдруге на авансцені — позаду неї. Наприкінці останнього такту танцюристи утворюють по боках сцени два самостійних кола, стаючи обличчям до центру. Всі кладуть руки одне одному на плечі (схема 109).


Схема 110


Схема 111

XI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти (вихідне положення ніг — шоста позиція) виконавці, зберігаючи коло, переступають на всій ступні, ударяючи нею об підлогу, і швидко пересуваються: коло, яке знаходиться праворуч від глядача,— за рухом годинникової стрілки, коло, яке знаходиться ліворуч від глядача,— в протилежному напрямку, як зазначено пунктиром на схемі 109. Наприкінці 15-го такту хлопці й дівчата роз'єднують руки й опускають їх. На 16-й такт хлопці кладуть дівчатам руки на талію, а дівчата кладуть руки хлопцям на плечі і з'єднують їх.

Виконавці стоять обличчям до центру кола.

XII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дві четвірки праворуч і ліворуч від глядача переміщаються «дрібним кроком» у різні сторони. Ті, що стоять праворуч, ідуть за рухом годинникової стрілки, ті, що стоять ліворуч,— в протилежному напрямку. Поступово темп прискорюється. Наприкінці 4-го такту дівчата піднімають ноги, витягають підйом, випрямляють корпус.

На 5—16-й такти виконавці продовжують рухатися в тому ж напрямку, як зазначено пунктиром на схемі 109. Наприкінці останнього такту хлопці ставлять дівчат на підлогу.

XIII фігура (16 тактів)

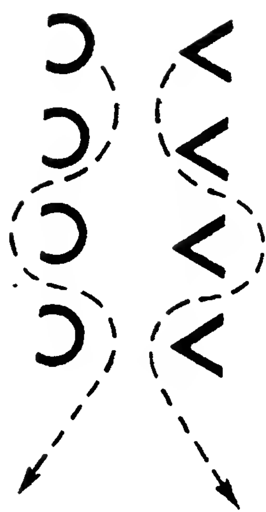
На 1—8-й такти всі роз'єднують руки. Дівчата кладуть їх за пройми кептарика. Хлопці кладуть ліві руки за спину, а праві опускають вниз, вздовж корпусу. Переступаючи з ноги на ногу, виконавці відходять назад у глибину сцени. Наприкінці 8-го такту вони утворюють в глибині сцени одну лінію, обличчям до глядача: дівчата попереду, а хлопці в проміжках між ними позаду (схема 110).

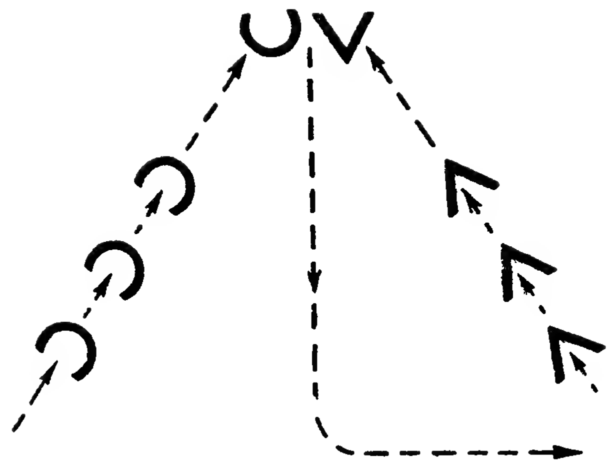
На 9—16-й такти повторюється рух перших 8 тактів II фігури. Наприкінці 16-го такту всі проходять на авансцену, утворюючи одну лінію: кожна пара з'єднує руки.

Вільні праві руки у дівчат за проймами кептарика, а хлопці кладуть ліві руки собі за спину. Положення виконавців наприкінці останнього такту зазначено на схемі 110.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі одночасно «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, продовжують рухатися, вишиковуючись у колону, як зазначено пунктиром на схемі 110. На останню чверть 8-го такту виконавці закінчують рух притупом правої ноги об підлогу. Одночасно вони піднімають


Схема 112


Схема 113

з'єднані руки вгору, стаючи обличчям одне до одного. При цьому в колоні між парами має бути збережена обов'язкова дистанція приблизно в півтора-два метри (залежно від величини сцени). Положення виконавців наприкінці 8-го такту зазначено на схемі 111.

На 9—16-й такти три пари, зберігаючи колону, прямують у глибину сцени;

на «раз» хлопці відставляють праву ногу праворуч на підлогу;

на «і» приставляють до неї ліву ногу;

на «два» знову відставляють праву ногу праворуч;

на «і» приставляють до неї ліву ногу. На один такт вони роблять чотири «дрібних кроки», акцентуючи ударом ноги об підлогу на кожну чверть.

Ті ж самі рухи повторюють дівчата, тільки перший крок починають з лівої ноги і рухаються ліворуч. Виконавці четвертої пари одночасно, трохи нахиливши корпус і ставши впівоборота одне до одного, як зазначено пунктиром на схемі 111, «дрібними кроками» проходять вперед під руками трьох інших пар. Потім вони піднімають з'єднані руки вгору і стають так само обличчям одне до одного, утворюючи «ворота». В цей час у «ворота» йде наступна пара, тобто третя. Вона теж виходить вперед. За нею — друга пара.

Пара, яка на початку цієї фігури була попереду, наприкінці 8-го такту стоїть уже четвертою.

XV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти три пари виконавців продовжують відходити в глибину сцени. Перша пара, яка наприкінці 16-го такту XIV фігури була четвертою, роз'єднавши руки, прямує вперед, як зазначено пунктиром на схемі 112. Наприкінці 8-го такту вона знову проходить вперед. На останню чверть цього такту всі виконавці, роз'єднуючи руки, стають одне за одним обличчям до глядача, зберігаючи колону.

Дівчата кладуть руки за пройми кептарика, хлопці ліві руки — за спину, а праві — вздовж корпусу.

XVI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата і хлопці, виконуючи «перемінний крок», який починають з правої ноги, розходяться в різні сторони. Дівчата за першою ведучою йдуть ліворуч від глядача, а хлопці — праворуч. Потім вони зустрічаються в глибині сцени. Хлопці кладуть праві руки дівчатам на талію (вихідне положення початку танцю), і всі прямують за куліси, як зазначено пунктиром на схемі 113.

Швидко

Баян

f М Б 7 p mf

mp

mf

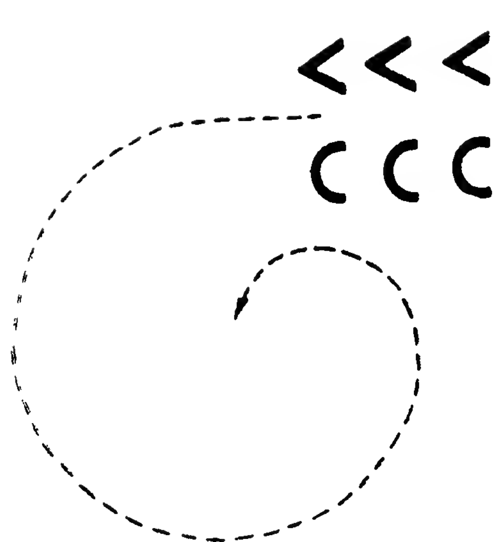


Схема 114

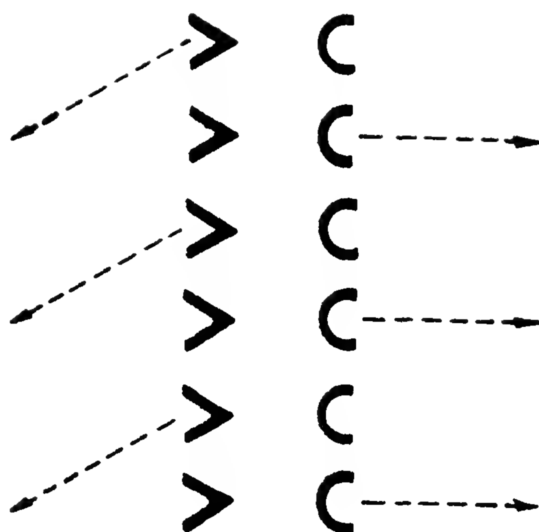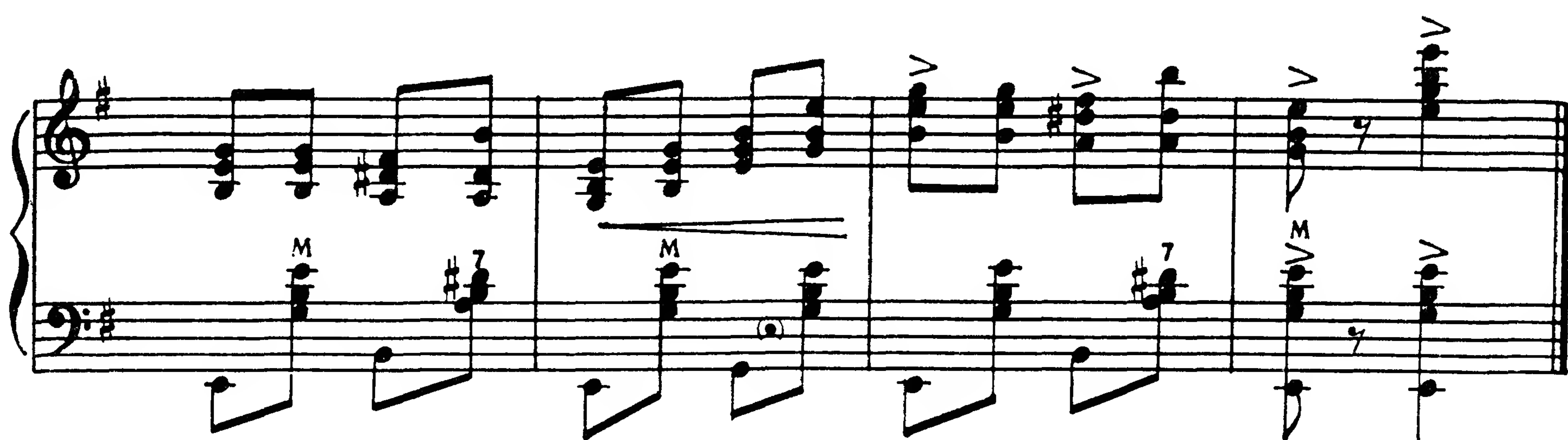


Схема 115



«ВЕРХОВИНСЬКЕ КОЛО»

У танці беруть участь дванадцять виконавців (шість дівчат і шість хлопців). Вони утворюють шість пар, які до початку танцю пара за парою стають в останній правій кулісі; дівчина ліворуч від хлопця. Хлопець у правій витягнутій вгору і ледь відведеній в сторону руці тримає посередині топірець, повернений лезом вперед. Ліва рука хлопця зігнута в лікті, закладена за спину. Дівчина кладе свою праву руку на ліве плече хлопця, а лівою тримає його за ліву руку вище ліктя.

І фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці, йдучи «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, рухаються вздовж задника сцени лівих куліс, по авансцені, а далі — вздовж правих куліс знову до середини заднього плану сцени. На кінець 8-го такту хлопці і дівчата роблять лівими ногами пристук, а хлопці, крім цього,— розмахують топірцем. Потім рух починають з лівої ноги. Наприкінці 16-го такту повторюється те ж, що й на кінець 8-го такту, але виконавці пристукують правою ногою. В цей час перша пара повинна дійти до середини заднього плану сцени (схема 114).

II фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти пари одна за одною йдуть по середині сцени на авансцену. На останній такт дівчата і хлопці повторюють пристук, який вони виконували на 8-й такт І фігури.

III фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти виконавці повертаються один до одного обличчям. Хлопці беруть топірець обома руками: правою — біля леза, лівою — за кінець топорища. Дівчата беруться руками за свої кептарики на рівні грудей.

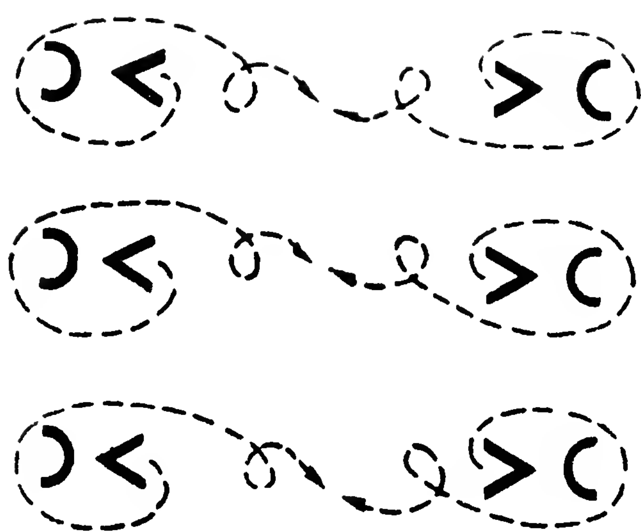


Схема 116

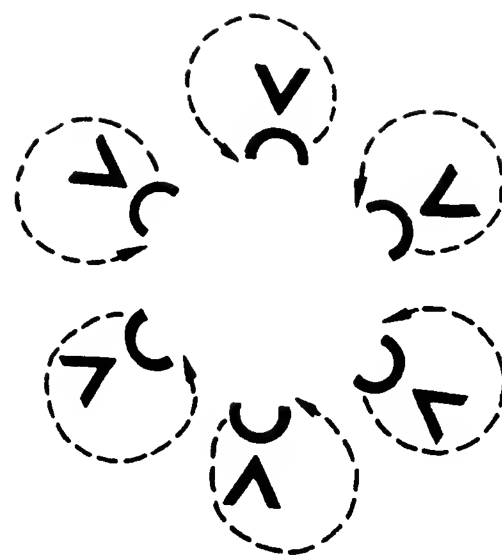


Схема 117

Перша, третя, п'ята пари «перемінним кроком» йдуть у напрямку до правих куліс (дівчата відступають спиною). Друга, четверта і шоста пари прямують до лівих куліс (хлопці відступають спиною). Дівчата починають рух з правої ноги, а хлопці — з лівої. Їх напрямок руху зазначений пунктиром на схемі 115.

IV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата беруться руками за середину топірця і кожна пара

на «раз» робить один крок правою ногою праворуч;

на «і» приставляє ліву ногу до правої, кружляючи в напрямку руху годинникової стрілки.

Пари, які знаходяться в кутах сцени, сходяться до середини, щоб утворити коло так, як зазначено пунктиром на схемі 116. На кінець останнього такту дівчата утворюють внутрішнє коло, а хлопці — зовнішнє.

V фігура (16 тактів)

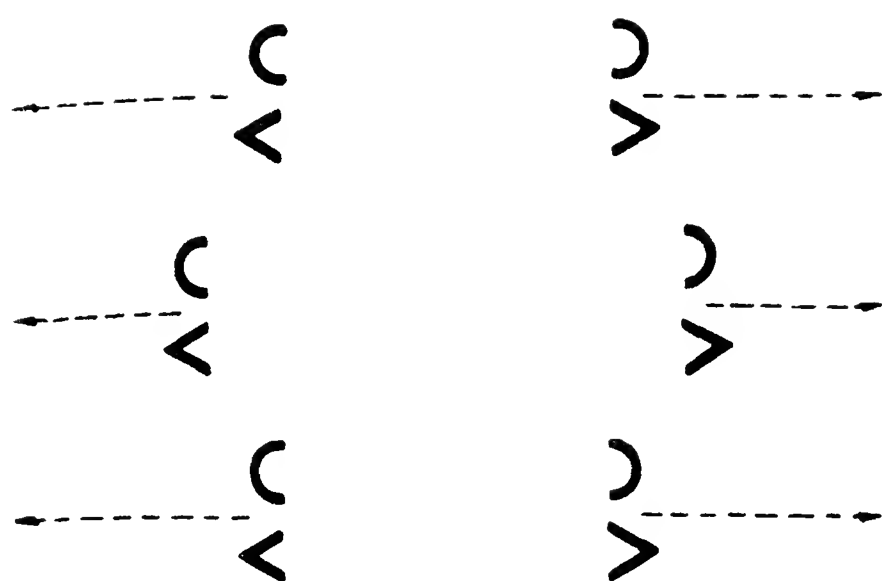
На 1—16-й такти дівчата відпускають топірці, повертаються обличчям до центру кола, кладуть одна одній руки на плечі і, виконуючи «дрібушку і крок з перехрещуванням ніг», які починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Хлопці продовжують тримати топірці обома руками, потім заносять їх за потилицю, кладуть на плечі і, виконуючи «гуцульську присядку» з повертанням колін і топірця в протилежні сторони, йдуть навколо дівчат проти руху годинникової стрілки. Обличчя їх повернуті до дівчат. Дівчата проходять два кола, хлопці — одне.

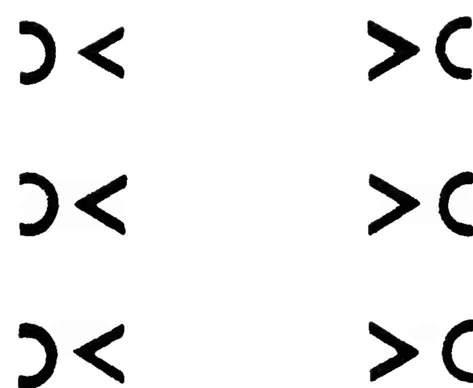
VI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти, повернувшись на свої попередні місця, хлопці продовжують «присядку», дівчата, виконуючи «чесанку», обходять проти руху годинникової стрілки кожна свого хлопця. Їх просування зазначено пунктиром на схемі 117.

VII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти три хлопці, які знаходяться праворуч, повертаються обличчям до правих куліс, тримаючи топірці в правих руках. Дівчата знаходяться ліворуч від хлопців. Кожна дівчина кладе праву руку на плече хлопця, лівою тримається за кептарик. Хлопець кладе ліву руку дівчині на талію. Три хлопці, які знаходяться ліворуч, повертаються обличчям до лівих куліс, тримаючи топірець у лівій руці. Дівчата знаходяться праворуч від хлопців. Кожна дівчина кладе ліву руку на праве плече хлопця, а пра-


Схема 118


Схема 119

вою тримається за кептарик. Всі виконавці «дрібушкою і кроком з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку до відповідних куліс, зазначеному пунктиром на схемі 118. На кінець 4-го такту, не змінюючи положення рук, усі пари повертаються обличчям до глядача.

На 5—6-й такти всі виконавці відступають спиною в напрямку задника сцени.

На 7—8-й такти всі йдуть вперед. На кінець останнього такту дівчата беруться обома руками за кептарик, хлопці кладуть вільну руку за спину, повертаються обличчям до дівчат і стають так, як зазначено на схемі 119.

VIII фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти кожен хлопець «перемінним кроком» йде в напрямку куліс, а дівчина — до середини сцени (дівчата проходять попереду хлопців).

На 3—4-й такти хлопці і дівчата, відступаючи спиною, повертаються на свої попередні місця.

На 5—6-й такти хлопці знову рухаються в напрямку куліс, а дівчата — в напрямку середини сцени (хлопці проходять попереду дівчат).

На 7—8-й такти хлопці і дівчата повертаються на свої попередні місця (їх просування зазначено пунктиром на схемі 120).

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі виконавці повертаються обличчям до задника сцени, хлопці перекладають топірець з однієї руки в другу, а вільну руку кладуть дівчатам на талію. Танцюристи, виконуючи «простий танцювальний біг», який починають з правої ноги, утворюють півколо, як зазначено пунктиром на схемі 121.

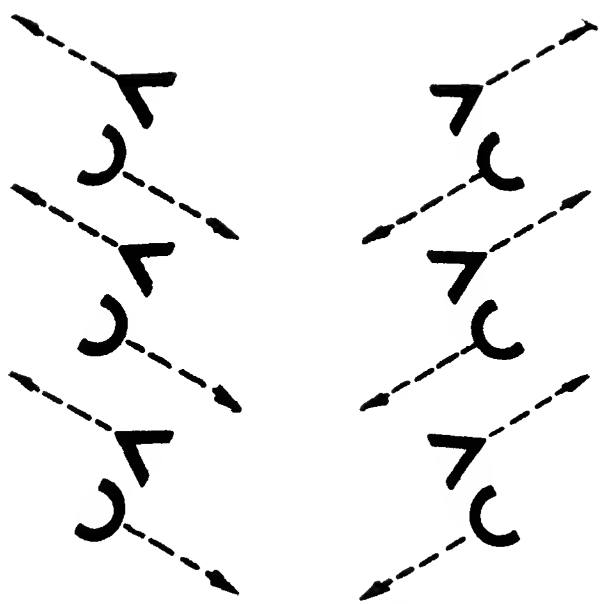
X фігура (16 тактів)

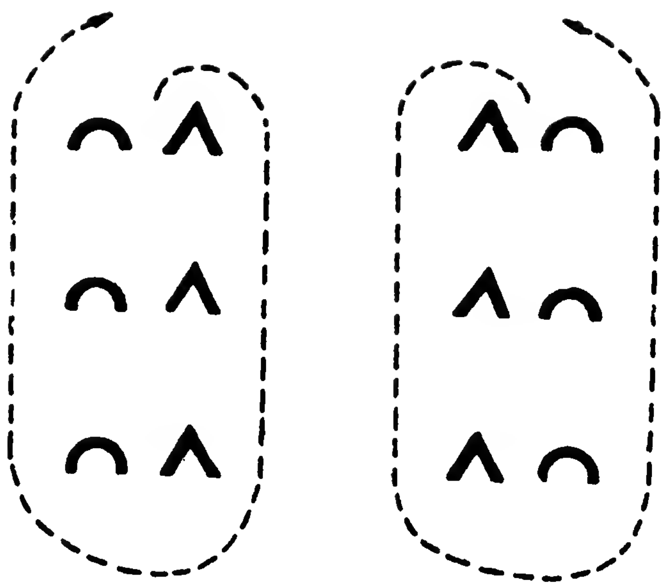
На 1—4-й такти хлопці беруть топірці за кінець топорища і відводять пряму руку в сторону. Виконуючи «простий танцювальний біг», який починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки і з'єднують топірці в центрі сцени.

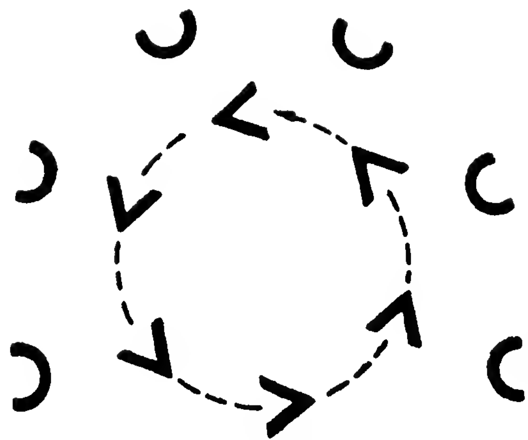
На 5—8-й такти хлопці беруть топірці обома руками (правою — біля леза), заносять топірець за потилицю, кладуть його на плечі і, виконуючи «дрібушку», роблять два повних оберти на місці.

На 9—12-й такти виконують все те, що й на 1—4-й.

На 13—16-й такти виконують те ж саме, що й на 5—8-й. Дівчата в цей час виконують на місці «потрійний притуп», тримаючись руками за кептарики. На кінець останнього такту кожний хлопець підходить до своєї дівчини (схема 122).


Схема 120


Схема 121


Схема 122

XI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти виконавці попарно беруться за передпліччя і, виконуючи «дрібушку і крок з перехрещуванням ніг», які починають з правої ноги, кружляють за рухом годинникової стрілки. Пари, які знаходяться на лівому і правому нижніх кутах сцени, замикають коло так, як зазначено пунктиром на схемі 123. На кінець 8-го такту хлопці утворюють внутрішнє коло, а дівчата — зовнішнє.

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці повертаються обличчям до центру сцени, беруться за передпліччя і, виконуючи «крок з перехрещуванням лівої ноги попереду», який починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 9—15-й такти хлопці, не змінюючи кроку, продовжують йти по колу.

На 16-й такт (перша чверть такту) хлопці різко присідають. На другу чверть такту піднімаються з «простої присядки» і, відпустивши руки, повертаються обличчям до глядачів. Дівчата весь час, виконуючи «перемінний крок», йдуть навколо хлопців проти руху годинникової стрілки. На кінець 16-го такту кожна дівчина підходить до свого хлопця.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці попарно стоять поряд. Дівчата знаходяться праворуч і йдуть попереду хлопців. Правою рукою хлопець тримає праву руку дівчини, підняту вгору, а лівою, в якій знаходиться топірець,— ліву руку дівчини, також підняту вгору на рівень плеча. Виконуючи «дрібушки», кружляють, розгортаючи коло в лінію, яка розташовується вздовж задника сцени. Причому дівчина виконує рух вперед, а хлопець — назад, так, як зазначено пунктиром на схемі 124.

На 9—12-й такти виконавці, зберігаючи положення рук, повернені обличчям до глядача, виконують на місці попередній рух, який починають з правої ноги.

На 13—16-й такти знову на місці роблять один поворот, як і на 1—8-й такти. На кінець 16-го такту виконавці роз'єднують руки, і хлопці вишиковуються в лінію попереду дівчат.

XIV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти хлопці беруть топірці в обидві руки і, виконуючи «просту присядку», йдуть вперед на авансцену. Дівчата, тримаючись руками за кептарики, «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть вперед кожна за своїм хлопцем на авансцену. На кінець останнього такту дів-

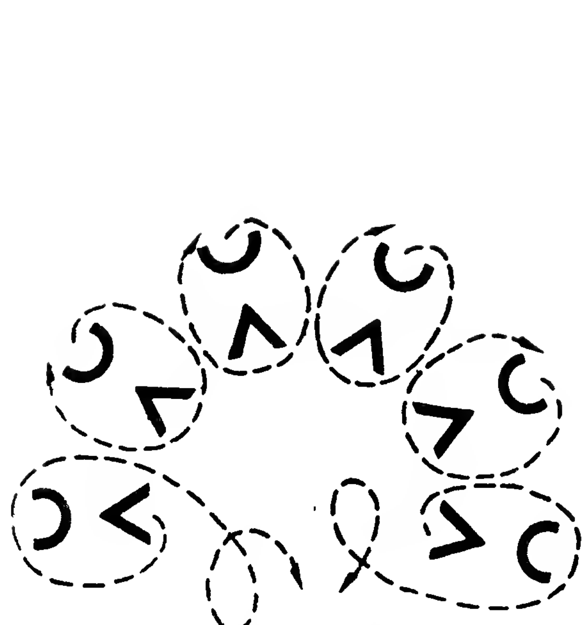


Схема 123

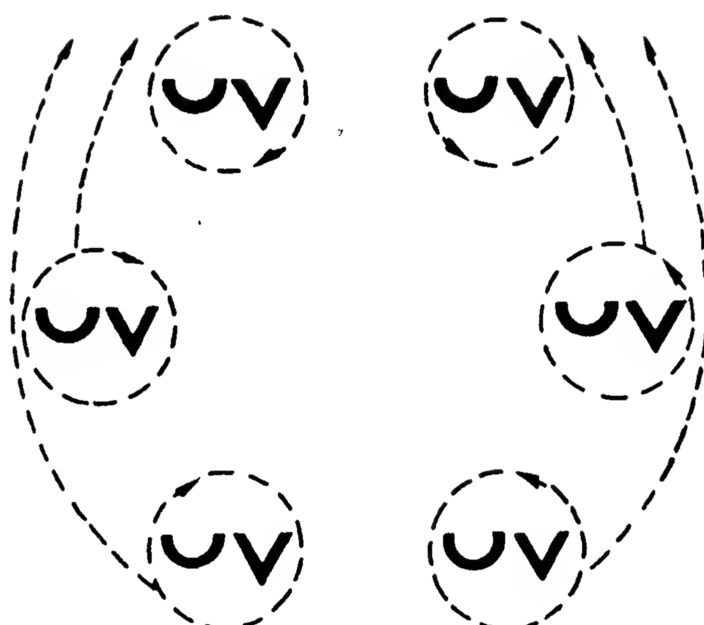


Схема 124

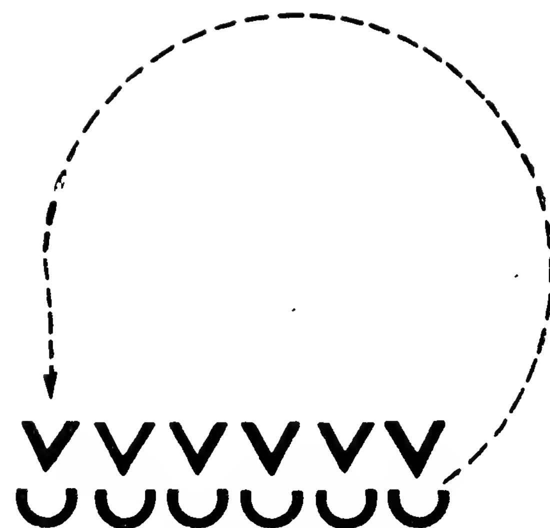


Схема 125

чата вибігають наперед між хлопцями, а хлопці піднімаються з «простої присядки».

XV фігура (8 тактів)
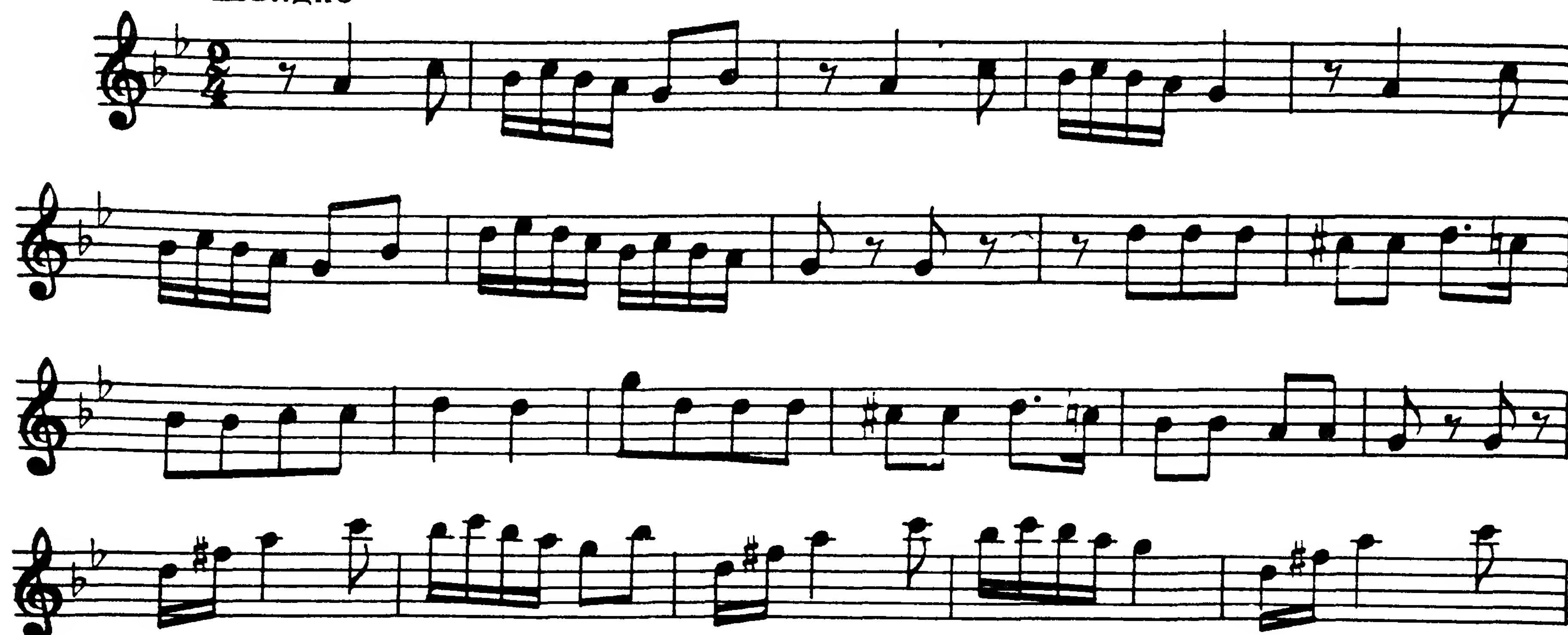
На 1—8-й такти всі виконавці повертаються в напрямку до правих куліс. Хлопці беруть топірці в ліву руку, а праву кладуть дівчатам на талію. Виконуючи «перемінний крок», йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 125. Вони утворюють півколо.

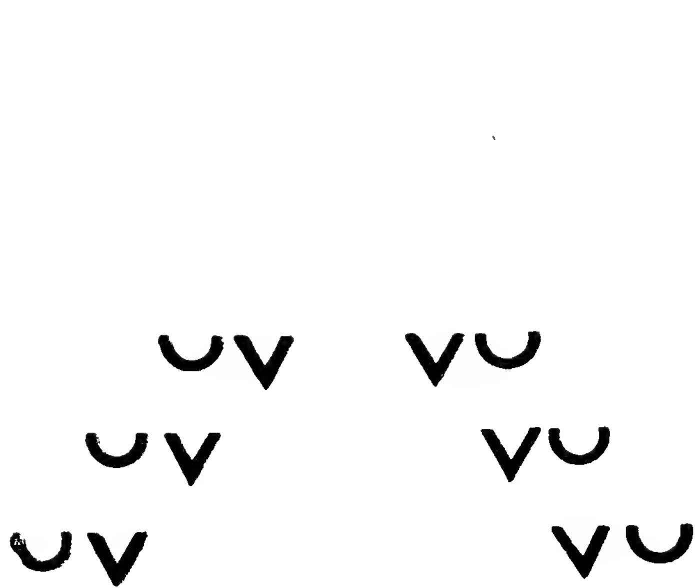
XVI фігура (8 тактів)

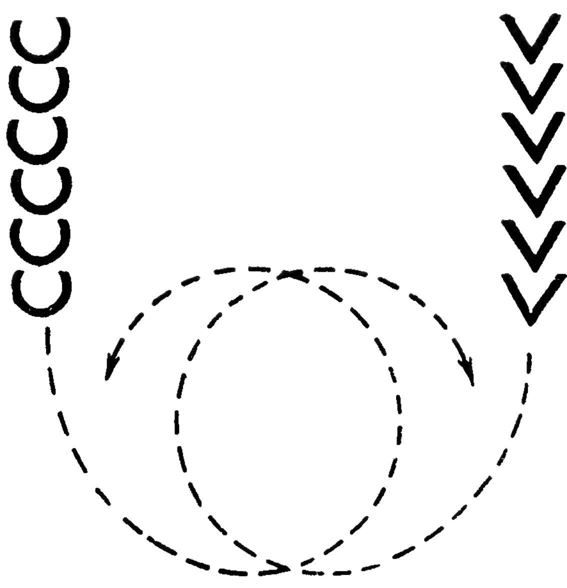
На 1—8-й такти три хлопці, які знаходяться ліворуч, тримають топірець у лівій руці, а хлопці, які стоять праворуч, у правій. Виконавці беруться за передпліччя і, виконуючи «дрібушку і крок з перехрещуванням ніг», починаючи з правої ноги, кружляють за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються. Хлопці знаходяться у внутрішньому півколі.

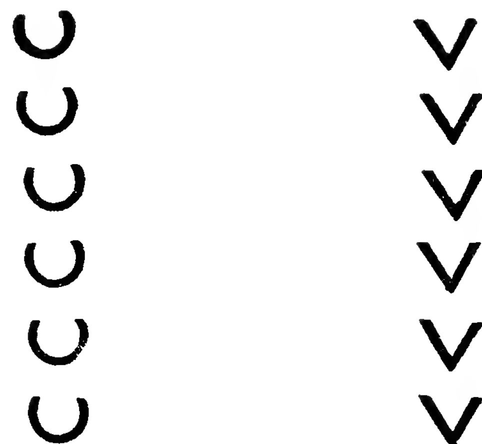
XVII фігура (8 тактів)
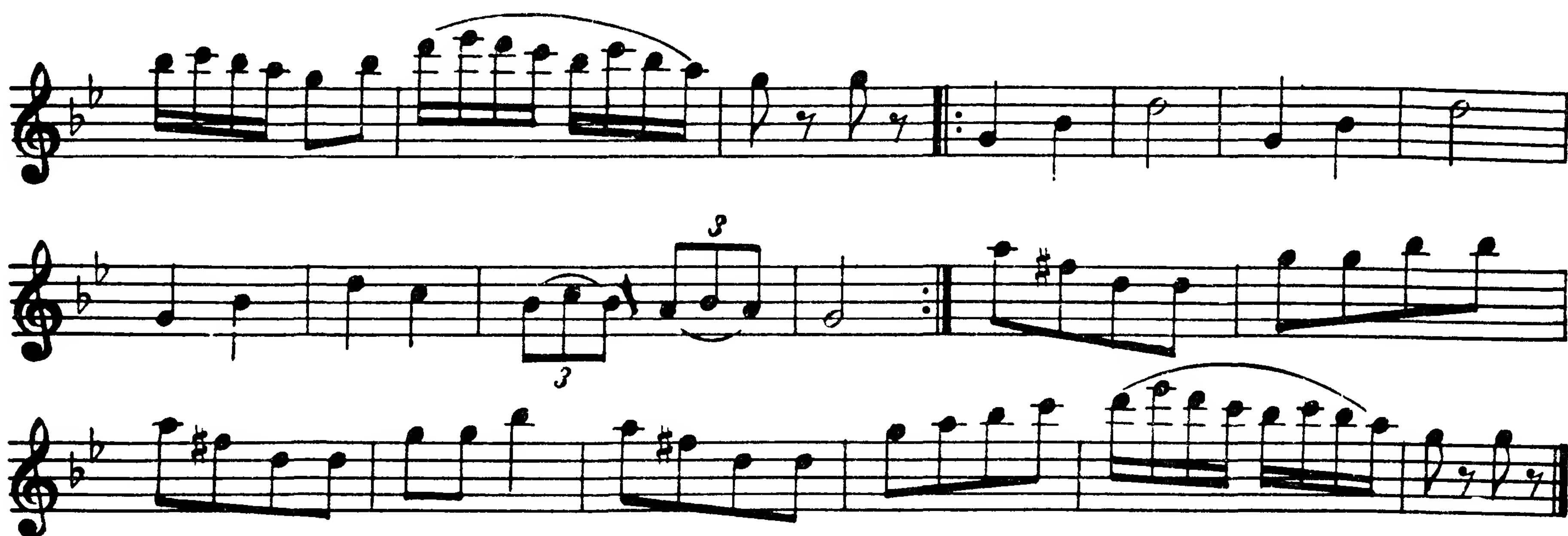
На 1—8-й такти хлопці виконують «просту присядку». Три хлопці, які знаходяться ліворуч, тримають топірці в лівій руці і виконують «просту присядку» праворуч, а три хлопці, які стоять праворуч, тримають топірці в правій руці і виконують «просту присядку» ліворуч. Дівчата, тримаючись руками за кептарики і виконуючи попередній рух, кружляють кожна навколо себе за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту хлопці стають на коліна і одночасно ударяють кінцями топірців об підлогу, а дівчата зупиняються обличчям до глядача і стають так, як зазначено на схемі 126.




Схема 126


Схема 127


Схема 128



«ГУЦУЛКА»

Виконують танець шість пар (шість дівчат і шість хлопців). Дівчата стають одна за одною за останньою лівою кулісою; хлопці також стають один за одним за останньою правою кулісою. Ті виконавці, які стоять у рядах першими, є ведучими.

Дівчата кладуть руки за пройми кептара, а хлопці — за спину.

Учасники без музичного супроводу «кривим кроком» виходять на сцену і обходять коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 127.

Обійшовши коло, вони вишиковуються у дві лінії з правого і лівого боку сцени так, як зазначено на схемі 128.

Перша дівчина з ряду, обтрушуючи фартух, грайливо підбігає до ряду хлопців, які гордовито стоять, не звертаючи на неї уваги. Дівчина, побачивши це, повертається до ряду дівчат, стає останньою і киває головою. У відповідь їй кожна дівчина кладе праву руку собі на ліве плече, а лівою рукою бере праву руку сусідки, яка лежить на плечі у неї, утворюючи «плетінь». Перша й остання дівчини в ряді кладуть вільні руки за пройми кептара; в цей час починає грати музика.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, не порушуючи ряду, «кривим кроком», який починають з правої ноги, двічі обходять коло.

Під час руху вони грайливо позирають на хлопців. Хлопці з цікавістю спостерігають за тим, як танцюють дівчата.

На кінець останнього такту дівчата кладуть руки за пройми кептара і вишиковуються на авансцені так, як зазначено на схемі 129.



Схема 129

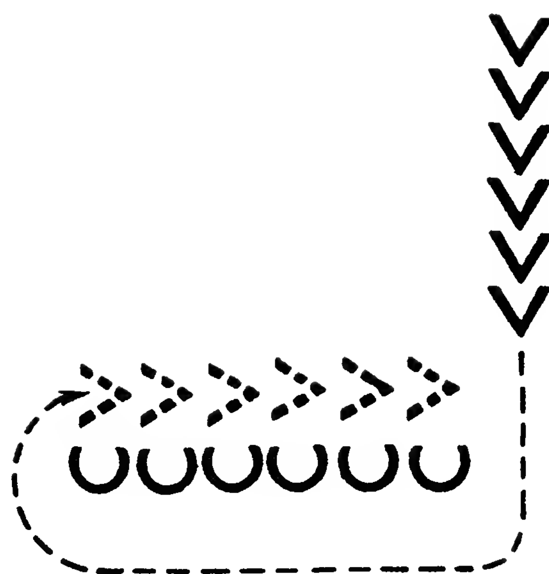


Схема 130

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці, поклавши обидві руки за спину, «кривим кроком» ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 130, і на кінець 8-го такту стають за спинами дівчат так, як зазначено на цій же схемі; праві руки кладуть дівчатам на талію. Дівчата, повернувшись обличчям до хлопців, кладуть ліві руки хлопцям на праве плече. Потім дівчата з'єднують праві, а хлопці ліві руки перед собою і, ледь зігнувши їх у ліктях, виносять вперед на рівень грудей.

На 9—16-й такти вони обходять «кривим кроком», який починають з правої ноги, два кола проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту пари вишиковуються в півколо так, як зазначено на схемі 131, і міняють положення рук: дівчина кладе руки хлопцеві на плечі, а хлопець — дівчині на талію.

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари виконують на місці «дрібушки».

На 9-й такт хлопці роблять «присядку» з винесенням зігнутої в коліні ноги позаду себе.

На 10-й такт хлопці виконують «потрійний притуп», стаючи попереду дівчат.

На 11—12-й такти хлопці повторюють все те, що й на 9—10-й такти, тільки під час виконання «потрійного притупу» стають праворуч від дівчини. Виконуючи «присядку» хлопці вигукують: «Го, ха», а на «потрійний притуп» — «ха-ха-ха...». Дівчата в цей час соромливо затуляють очі тильною стороною рук і обертаються за рухом годинникової стрілки.

На 13—16-й такти хлопці кладуть руки собі на талію і виконують «просту присядку».

Дівчата одночасно з хлопцями, поклавши руки за пройми кептара, «кривим кроком», кожна окремо, обходять за рухом годинникової стрілки навкруги хлопця, з яким вони стоять у парі.

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дві середні пари з півкола (див. схему 131) «кривим кроком» виходять у центр півкола і виконують все те, що й на 13—16-й такти III фігури (дівчина «кривим кроком» обходить навкруги хлопця, а хлопець в цей час виконує «просту присядку»).

На 5—9-й такти на середину півкола виходять також «кривим кроком» дві інші пари і роз'єднують руки. Одночасно попередні дві пари відходять на свої місця і т. д.

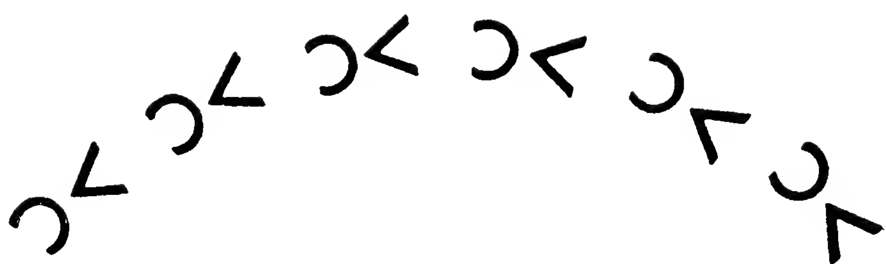


Схема 131

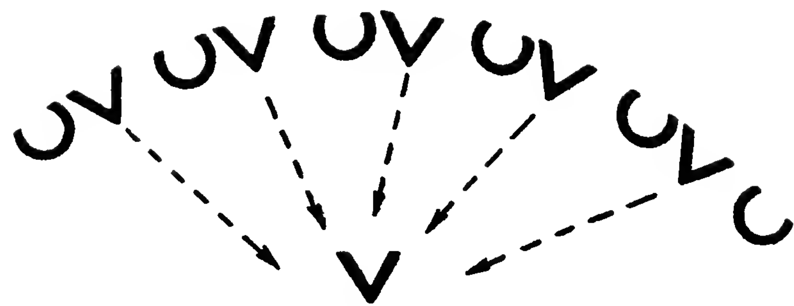


Схема 132

Дівчата тих пар, які знаходяться в центрі, поклавши руки за пройми кептара, виконують на місці «дрібушки», а хлопці — «повзунець», спираючись на одну руку. На кінець 9-го такту пари стають у вихідне положення фігури.

На 10—12-й такти останні дві пари «кривим кроком» виходять на середину півкола. Одночасно пари, які танцювали в центрі півкола, відступають на свої попередні місця. Ті пари, які вийшли в центр півкола, на місці, не міняючи положення рук, виконують «дрібушки». На кінець 12-го такту всі виконавці, крім хлопця з третьої пари, відступають на свої попередні місця. Хлопець у цей час стає в центрі півкола і кладе руки за спину.

На 13—16-й такти хлопці, які стояли в парах у півколі, поклавши собі руки за спину, «кривим кроком» сходяться в коло так, щоб хлопець, який залишився сам, стояв у центрі кола (схема 132).

На кінець останнього такту хлопці кладуть один одному руки на плечі, утворюючи замкнуте коло. Хлопець, який знаходиться в центрі кола, виконує на місці «дрібушки».

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопці, які знаходяться в колі, починаючи крок з підскоком з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

Дівчата в цей час, піднявши зігнуті в ліктях руки на рівень плечей, кружляють на місці за рухом годинникової стрілки.

На 5—8-й такти хлопці виконують все те, що й на 1—4-й, тільки починають крок з лівої ноги і йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони роз'єднують руки і кладуть їх собі за спину.

Дівчата в цей час виконують все те, що й на 1—4-й такти, тільки кружляють проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони опускають руки і кладуть їх за пройми кептара.

Хлопець, який знаходиться в центрі кола, весь час на місці виконує «дрібушки».

На 9—14-й такти всі хлопці «кривим кроком» ідуть до тих дівчат, з якими вони стояли в парі, і виконують біля дівчат «дрібушки».

На 15—16-й такти хлопці на місці двічі виконують «просту присядку». Дівчата в цей час «кривим кроком» обходять навколо хлопців у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 133.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі учасники утворюють «зірку» так: дівчата сходяться до центру сцени і з'єднують праві руки. Хлопці правими руками беруть

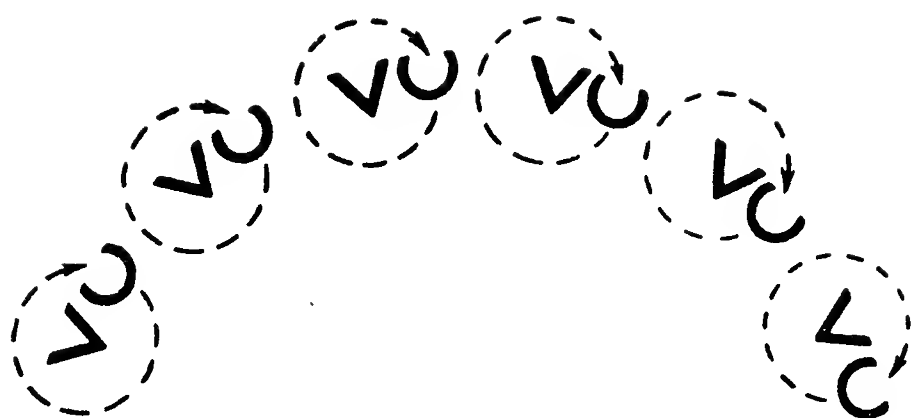


Схема 133
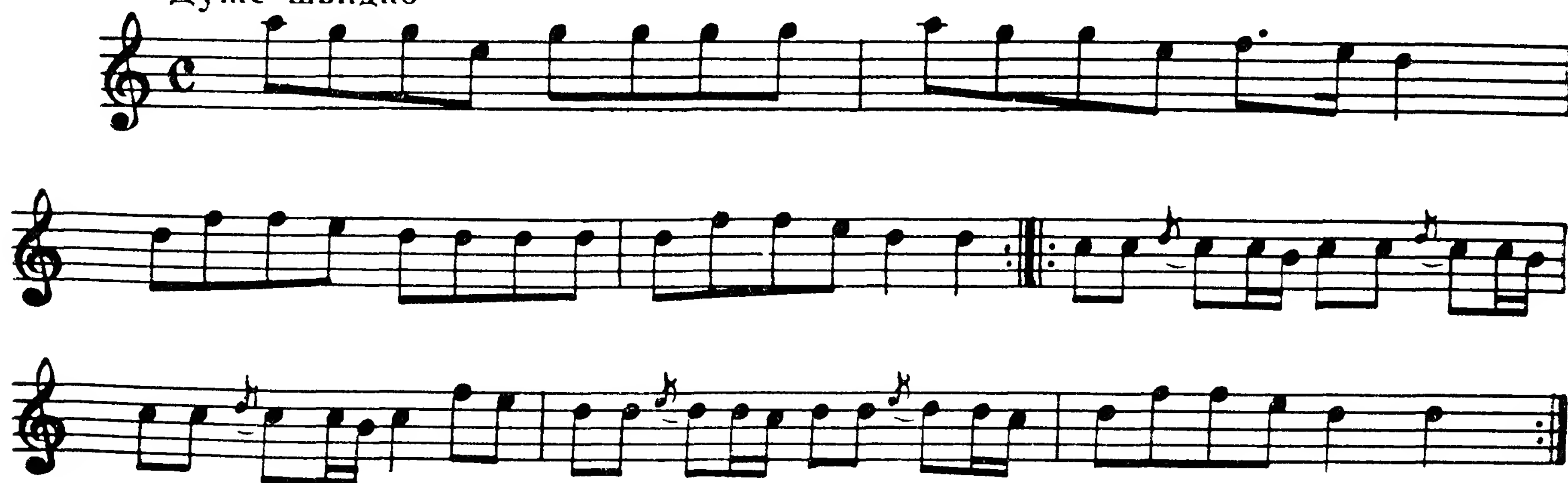
відведені в сторону ліві руки дівчат і, глибоко присідаючи, кладуть ліві руки собі на талію. В такому положенні дівчата виконують «крок з притупом», а хлопці на ліву ногу «мітелочку», ідучи за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту дівчата і хлопці роз'єднують руки і опускають їх. Одночасно хлопці піднімаються з «присядки».

На 9—12-й такти перша пара (та, яка стояла першою у півколі ліворуч від глядача) «кривим кроком» повертається і йде по колу проти руху годинникової стрілки, а за нею — інші пари. На кінець 12-го такту вони вишиковуються в півколо так, як зазначено на схемі 133, і схрещують перед собою руки.

На 13—16-й такти пари виконують рух «під крило». На кінець 16-го такту дівчина кладе ліву, а хлопець — праву руку одне одному на талію. Вільні руки простягають перед собою високо вгору.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари «кривим кроком», починаючи його з **правої ноги,** обходять два кола проти руху годинникової стрілки і поступово, пара за парою, йдуть зі сцени за першу праву кулісу.



«ТРОПОТЯНКА»

В танці беруть участь шістнадцять виконавців (вісім дівчат і вісім хлопців). Кількість їх можна збільшувати, але обов'язково так, щоб залишалося парне число танцюристів (вісімнадцять, двадцять і т. д.). Перед початком танцю виконавці за останньою правою кулісою вишиковуються в дві паралельні лінії, стаючи попарно обличчям до глядача і схрещуючи за спиною руки.

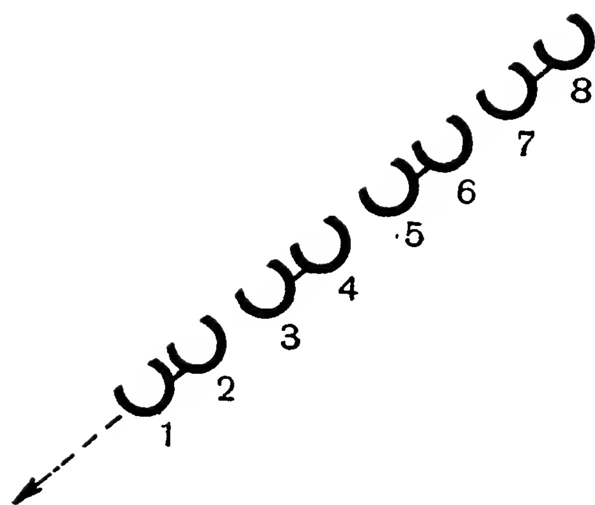


Схема 134





Схема 135

I фігура (16 тактів)

Спочатку дівчата попарно йдуть по діагоналі сцени, прямуючи на авансцену в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 134.

На затакт «і» дівчата трохи присідають на ліву ногу і в ту ж мить піднімаються, відірвавши праву ногу від підлоги, готуючись для кроку.

На «раз» 1-го такту роблять крок правою ногою праворуч на цілу ступню. Голову і корпус повертають праворуч;

на «і» трохи присідають на правій нозі і в ту ж мить піднімаються;

на «два» роблять крок лівою ногою на цілу ступню. Голову і корпус повертають ліворуч, трясучи всім корпусом. Цей рух вони виконують протягом 16-ти тактів.

Просуваючись, дівчата у парах тримають голову прямо, а при коливанні з упором на ліву ногу нахиляються ліворуч, при коливанні з упором на праву ногу — праворуч.

На кінець *16-го такту* дівчата роз'єднують руки, кладуть їх собі на талію і одночасно стають одна за одною.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата попереднім рухом, трясучи корпусом, ідуть по авансцені в напрямку до першої правої куліси. Під час руху голову і корпус повертають на «раз» — праворуч, на «два» — ліворуч.

На затакт «і» хлопці, тримаючи руки за спиною, трохи згинають ліву ногу в коліні і в ту ж мить випрямляють, не відриваючи її від підлоги;

на «раз» 1-го такту роблять крок правою ногою праворуч на цілу ступню;

на «і» приставляють ліву ногу до правої за шостою позицією, теж на цілу ступню;

на «два» роблять крок правою ногою праворуч на цілу ступню;

на «і» піднімаються на низькі півпальці правої ноги і повертаються через праве плече спиною до глядача, опустивши в ту ж мить п'ятку на підлогу. Ліву ногу, відірвавши від підлоги, проносять у повітрі за правою ногою, не згинаючи її в коліні. Цим рухом вони виходять із-за правої третьої куліси і йдуть у глибині сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 135. Хлопці весь час тримають голову прямо.

На кінець 8-го такту вони піднімають трохи зігнуту в лікті праву руку над головою (за третьою позицією), стиснувши її в кулак. Кисть лівої руки також стискають в кулак, але відводять у сторону.

На 9—16-й такти дівчата

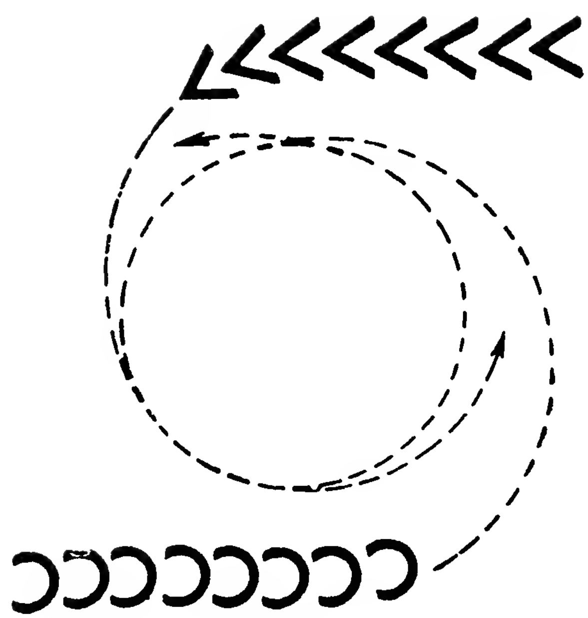


Схема 136

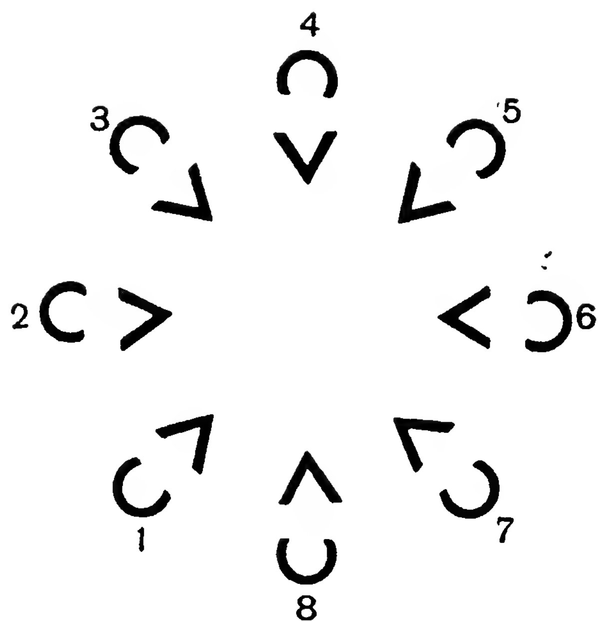


Схема 137

на «раз» виконують легкий стрибок на низькі півпальці правої ноги. Ліву ногу відкидають назад, зігнувши її в коліні;

на «і» роблять легкий стрибок на низькі півпальці лівої ноги на місце, де стояла права нога. Праву ногу, зігнуту в коліні, відкидають назад;

на «два» роблять те саме, що на «раз». Стрибати на праву ногу слід так, щоб права нога по відношенню до лівої була у третій позиції, а ліва по відношенню до правої ноги — в шостій позиції;

на «і» виконується те саме, що й на попереднє «і».

Цим рухом дівчата йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 136. Виконуючи пружинистий крок, дівчата трясуть усім корпусом. Голову, як і в попередній частині фігури, повертають праворуч і ліворуч.

Одночасно хлопці, виконуючи «просту присядку», йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 136.

По колу слід просуватися з таким розрахунком, щоб на кінець 16-го такту хлопець був біля тієї дівчини, з якою він стояв у парі.

На кінець 16-го такту дівчата і хлопці утворюють два кола так, як зазначено на схемі 137. При цьому дівчата кладуть собі руки на талію, а хлопці за спину.

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, виконуючи пружинистий крок у повороті, роблять кожна окремо біля свого хлопця два оберти проти руху годинникової стрілки, починаючи крок з правої ноги і трясучи корпусом. Під час виконання руху голову і корпус на 1-й такт нахиляють праворуч, а на 2-й — ліворуч. На кінець 8-го такту дівчата повертаються обличчям до центру кола.

Одночасно хлопці, стоячи обличчям до центру кола,

на «раз» легко стрибають на цілу ступню правої ноги, відкинувши зігнуту в коліні ліву ногу назад, пальцями вниз. Корпус нахиляють вниз праворуч;

на «і» ліву ногу опускають на низькі півпальці біля п'ятки правої ноги, а праву ногу в цю ж мить відривають від підлоги з трохи зігнутим коліном, тримаючи ступню паралельно підлозі;

на «два» опускають праву ногу на підлогу на цілу ступню, відкинувши ліву ногу назад з трохи зігнутим коліном, пальцями вниз;

на «і» піднімаються на низькі півпальці правої ноги і ковзають легким підскоком назад, переносячи ліву ногу, трохи зігнуту в коліні, вперед біля кісточки правої ноги з ступнею, паралельною підлозі. Корпус випрямляють.

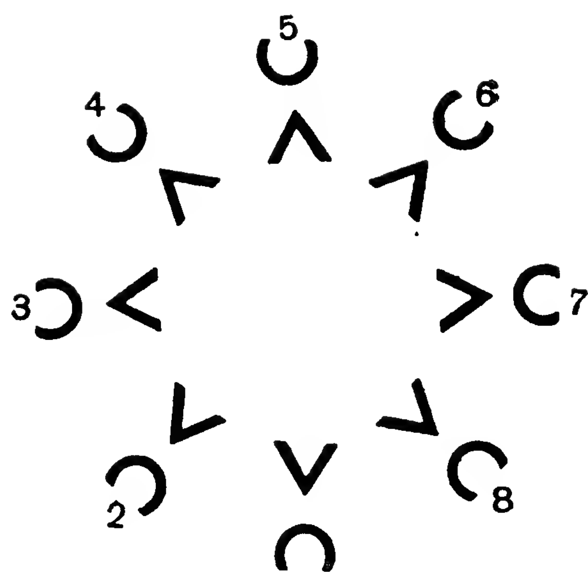


Схема 138

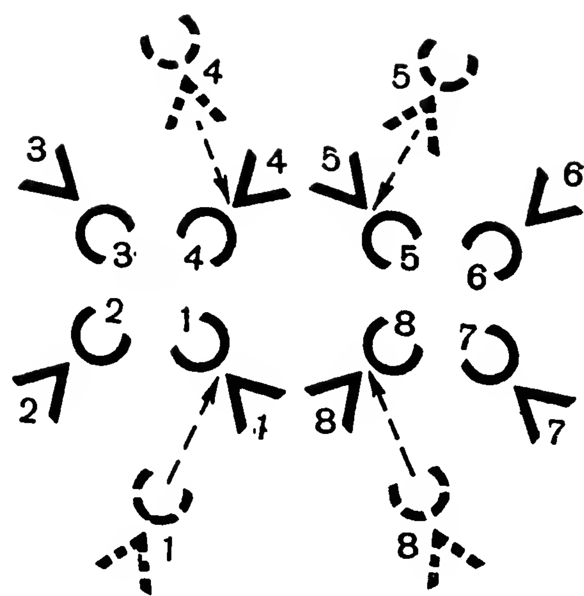


Схема 139

На 2-й такт виконують те саме з лівої ноги, ставлячи її на місце правої. Корпус нахиляють плечем вниз за ногою, голову тримають прямо перед собою.

На 9—16-й такти дівчата

на «раз» роблять крок лівою ногою ліворуч на низьких півпальцях носком уперед;

на «і» — легкий підскік на півпальцях лівої ноги, одночасно праву ногу з трохи зігнутим і направленим ліворуч коліном підводять до кісточки лівої, відірвавши її від підлоги; ступня паралельна підлозі;

на «два-і» виконують цей самий рух з правої ноги ліворуч по колу. Так вони йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

Одночасно хлопці, виконуючи той самий рух, що й дівчата, який починають з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

На кінець останнього такту дівчата і хлопці повертаються на свої попередні місця, хлопці обличчям до дівчат, з якими вони стояли в парі; положення рук міняється: дівчата кладуть руки на плечі тим хлопцям, з якими вони стояли в парі, а хлопці кладуть дівчатам руки на талію (схема 138).

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти танцюристи роблять

на «раз» легкий стрибок на обидві ступні, зберігаючи їх в шостій позиції і направивши носки та зігнуті коліна ліворуч. Голову нахиляють ліворуч;

на «і» — пауза;

на «два» роблять легкий стрибок на низьких півпальцях лівої ноги, повертаючи носок праворуч і випрямивши коліно. Праву ногу одночасно вивертають на високих півпальцях, не відриваючи їх від підлоги, пяткою ліворуч, а зігнуте коліно праворуч. Голова нахиляється праворуч.

Продовжуючи виконувати цей крок за рухом годинникової стрілки, вони повертаються на свої місця.

Під час виконання цього кроку на «раз» корпус повертають праворуч, голову нахиляють до лівого плеча, спрямовуючи погляд на сусідню пару.

На 5—8-й такти перша, четверта, п'ята і восьма пари (див. схему 138), не змінюючи руху, йдуть у напрямку до центру сцени, а інші продовжують обертатися майже на своїх місцях. Так вони утворюють два окремих кола (схема 139).

На 9—12-й такти друга і четверта та п'ята і сьома пари виконують:

на «раз-і-два» три простих кроки (хлопець вперед з правої ноги, а дівчина назад з лівої ноги). Корпус і голову тримають прямо;

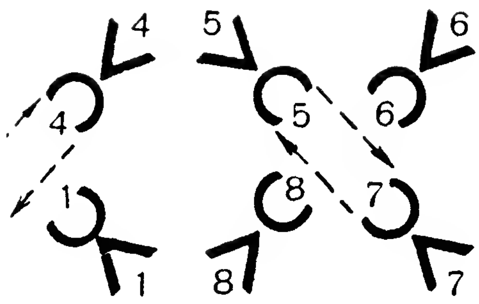


Схема 140

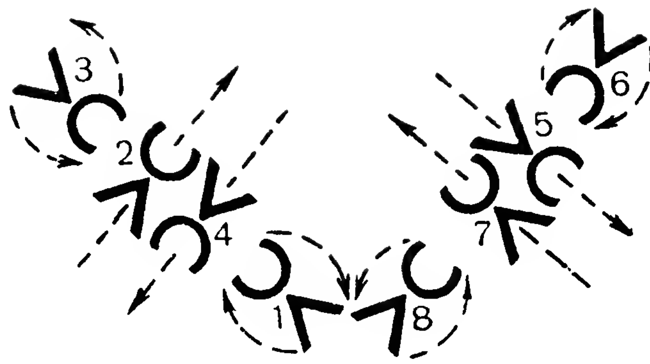


Схема 141

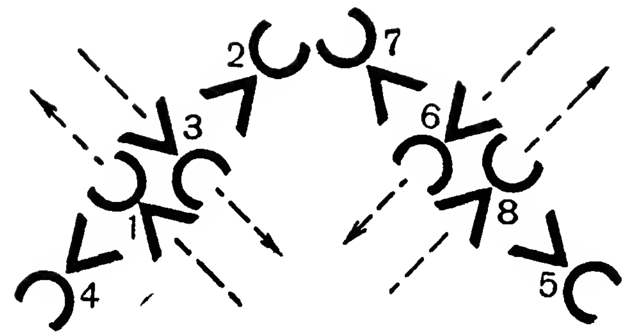


Схема 142

на «і» хлопці на правій нозі, а дівчата на лівій в одну мить піднімаються на півпальці і опускаються, не згинаючи ніг у колінах. Ліва нога у хлопців і права у дівчат відриваються від підлоги.

Корпус і голову хлопці нахиляють праворуч, дівчата ліворуч. Вони продовжують трястися всім корпусом.

На 10-й такт виконують те саме. Хлопець починає з лівої ноги, а дівчина — з правої.

Продовжуючи виконувати цей рух, пари міняються місцями так: друга і сьома йдуть ліворуч, а четверта і п'ята — праворуч (див. пунктир на схемі 140). Рух починають дівчата з лівої ноги. Перша і третя, шоста і восьма пари, виконуючи один парний оберт на місці, повертаються в початкове вихідне положення. Причому третя і восьма пари починають крок так: дівчата з лівої, а хлопці з правої ноги і йдуть проти руху годинникової стрілки; перша і шоста пари починають крок — дівчата з правої, а хлопці з лівої ноги і йдуть за рухом годинникової стрілки (див. пунктир на схемі 141).

На 13—16-й такти пари виконують усе те, що вони робили з 9-го по 12-й, тільки міняються місцями: восьма пара з шостою і перша з третьою (схема 142). Всі пари весь час трясуть корпусом.

На кінець 16-го такту пари утворюють два кола, в яких дівчата стають праворуч від хлопців так, як зазначено на схемі 143, і кладуть одне одному руки на плечі.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти танцюристи, що стоять у першому колі, яке знаходиться праворуч від глядача,

на затакт «і» трохи присідають і в ту ж мить піднімаються на низьких півпальцях лівої ноги;

на «раз» роблять крок правою ногою праворуч, поставивши її на низькі півпальці;

на «і» опускають п'ятку правої ноги, згинаючи її в коліні;

на «два» приставляють ліву ногу на низьких півпальцях до п'ятки правої ноги в третю позицію (права нога попереду);

на «і» 2-го такту роблять крок правою ногою праворуч на низьких півпальцях;

на «раз» опускають п'ятку правої ноги;

на «і» приставляють ліву ногу до правої в шосту позицію на низьких півпальцях;

на «два» опускають п'ятку лівої ноги.

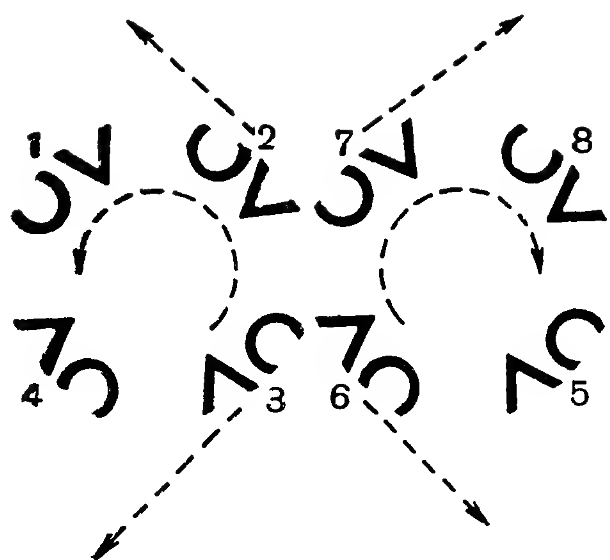


Схема 143

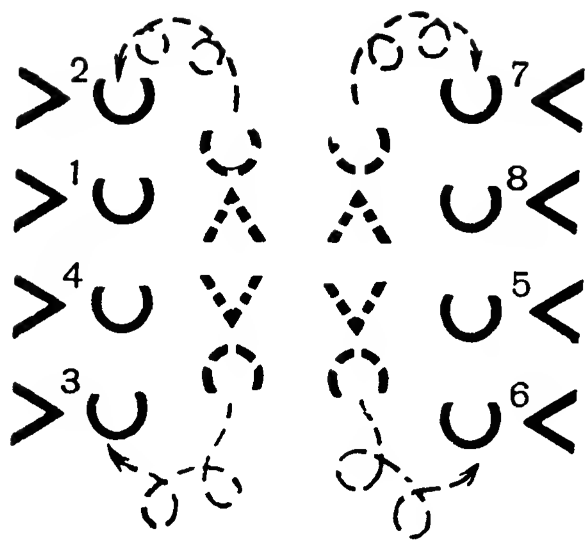


Схема 144

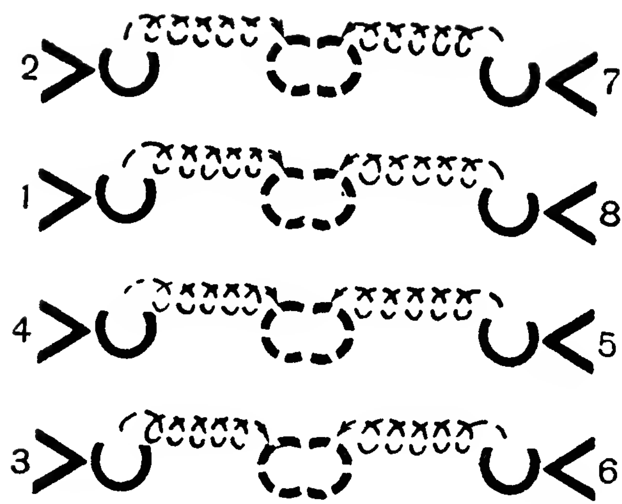


Схема 145

Під час виконання руху танцюристи трясуть усім корпусом.

Цим кроком вони йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Виконавці, що стоять у другому колі, яке знаходиться ліворуч від глядача, тим же кроком, який починають з лівої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 9—12-й такти танцюристи, продовжуючи йти в своїх колах у тому ж напрямку і зберігаючи попереднє положення рук і голови,

на «раз» виконують легкий стрибок на півпальці обох ніг, повернувши корпус і п'ятки праворуч;

на «і» знову роблять легкий стрибок у цьому ж положенні;

на «два-і» повертають корпус ліворуч на низьких півпальцях обох ніг, повернувши п'ятки ліворуч.

Танцюристам, що стоять у колі, яке знаходиться праворуч від глядача, слід повертати корпус на кожний такт праворуч і ліворуч, і, навпаки, ліворуч і праворуч — виконавцям, що стоять у колі, яке знаходиться ліворуч від глядача.

На кінець 12-го такту танцюристи в обох колах, стаючи парами обличчям одне до одного, міняють положення рук так: дівчина кладе руки на плечі хлопцеві, а він їй на талію.

На 13—16-й такти всі пари в колах виконують попарний оберт «низькою погаренкою», розкручуючись на дві паралельні лінії, які вишиковуються обабіч лівих і правих куліс у такому порядку: п'ята і восьма, четверта і перша пари виконують оберти майже на місці, а шоста і сьома, третя і друга ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 143.

При цьому пари, які стоять у колі праворуч від глядача, кружляють за рухом годинникової стрілки, а пари, які стоять у колі ліворуч від глядача,— проти руху годинникової стрілки.

На кінець 16-го такту дівчата обох ліній стають обличчям до глядача і кладуть руки собі на талію, а хлопці — обличчям до дівчат і відводять руки в сторони. Кисті стиснуті в кулаки (схема 144).

VI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, які стоять у лініях праворуч і ліворуч від глядача, виконують пружинистий крок в оберті. Обертаючись, вони прямують до середини сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 145. Лінія виконавців, яка знаходиться праворуч від глядача, починає крок з правої ноги і кружляє проти руху годинникової стрілки, а лінія, що знаходиться ліворуч від глядача, починає крок з лівої ноги і кружляє за рухом годин-

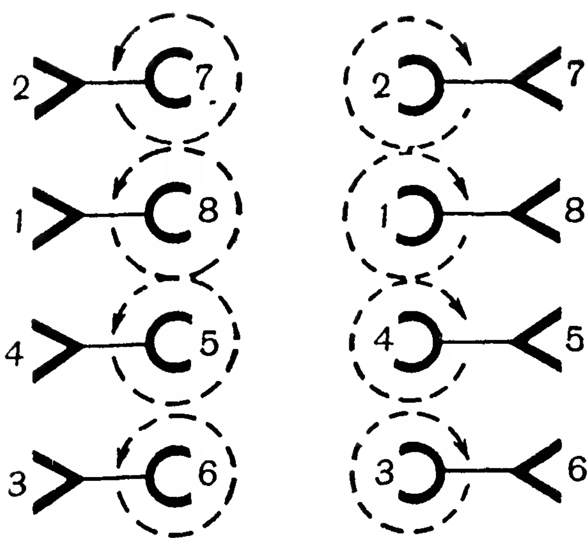


Схема 146

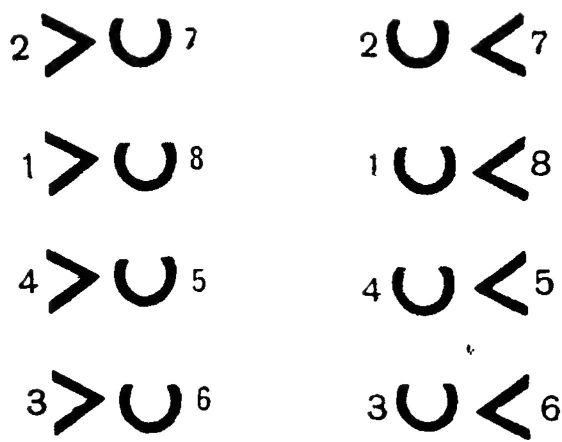


Схема 147

никової стрілки. Під час виконання руху голову тримають прямо і трясуть усім корпусом.

На кінець 4-го такту на середині сцени дівчата сходяться спинами (схема 145) і беруться за руки парами у такому порядку: шоста і третя, п'ята і четверта, восьма і перша, сьома і друга.

На 5—8-й такти пари виконують «дрібушки», повертаючись на місці за рухом годинникової стрілки, не згинаючи ніг у колінах. На кінець 8-го такту дівчата міняються місцями, роз'єднують руки і розводять їх в сторони трохи нижче плеча; корпус і голову тримають прямо.

На 9—12-й такти дівчата — шоста, п'ята, восьма, сьома, які стоять в ряду ліворуч від глядача, виконуючи пружинистий крок в оберті, ідуть до хлопців — третього, четвертого, першого, другого, починаючи рух з правої ноги і повертаючись весь час через праве плече. Інші дівчата — третя, четверта, перша, друга, які тепер стоять у лінії праворуч від глядача, тим же рухом прямують до хлопців — шостого, п'ятого, восьмого, сьомого, тільки починають з лівої ноги і повертаються весь час через ліве плече. Під час обертів вони кладуть собі руки на талію, голову тримають прямо, продовжуючи трясти всім корпусом. На кінець 12-го такту дівчата обох ліній стають обличчям до хлопців так, як зазначено на схемі 146, і кладуть їм руки на плечі, а хлопці дівчатам — на талію.

Протягом 12 тактів хлопці одночасно з дівчатами, розвівши руки в сторони на рівні плечей і стиснувши кисті в кулаки, які вони опускають униз,

на «раз» злегка підскакують і стають на місці на низькі півпальці правої ноги, відірвавши в цей час ліву від підлоги;

на «і» переводять ліву ногу до кісточки правої, зігнувши її в коліні і тримаючи в повітрі, ступня паралельна підлозі;

на «два» злегка підскакують і стають на низькі півпальці лівої ноги ліворуч, відірвавши в цей час праву ногу від підлоги;

на «і» переводять праву ногу до кісточки лівої, зігнувши її в коліні. Ступня паралельна підлозі;

на «раз-і-два» 2-го такту виконують «потрійний притуп», який починають з правої ноги.

Далі починають цей рух з лівої ноги. Хлопці лівого ряду рухаються ліворуч. Голову і корпус тримають прямо.

На 13—16-й такти пари на місці виконують «середню погаренку» (два парних оберти), в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 145.

На «раз» голову і корпус тримають прямо;

на «два» нахиляють у сторону ноги, на яких піднімаються й опускаються.

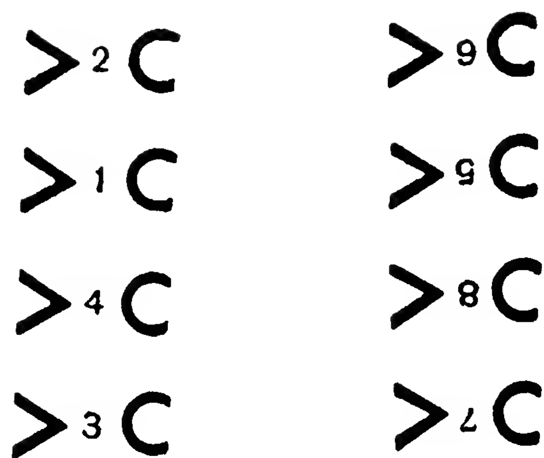


Схема 148

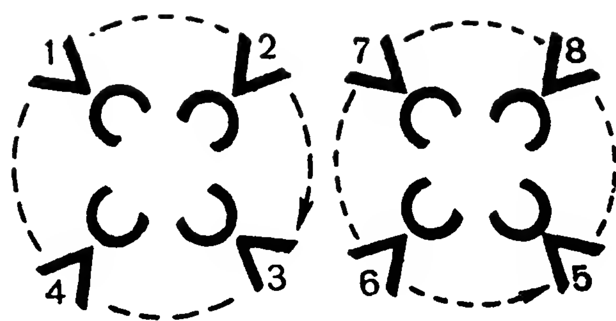


Схема 149

На останній такт пари приходять у вихідне положення, зазначене на схемі 147, і роз'єднують руки. Потім дівчата кладуть їх собі на талію, а хлопці, стиснувши кисті в кулаки і розвівши руки в сторони на рівні плечей, опускають кулаки вниз.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти повторюється VI фігура. На кінець останнього такту дівчата повертаються до тих хлопців, з якими вони спочатку були в парах, і стають, як показано на схемі 148.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари, виконуючи «низьку погаренку», роблять чотири швидких парних оберти в тому ж напрямку, що з 12-го по 16-й такти VI фігури. При цьому пари шоста, сьома, третя і друга на 4—8-й такти прямують до центру сцени, утворюючи два невеличких кола. На кінець 8-го такту пари займають положення, зазначене на схемі 149, і роз'єднують руки. Дівчата беруться за руки, простягають їх вперед, утворюючи руками кути «зірок». Одночасно хлопці розводять руки в сторони на рівні плечей, стискають кисті в кулаки і опускають їх вниз.

На 9—16-й такти дівчата, які вишикувались в «зірку» праворуч від глядача,

на «раз» 1-го такту роблять крок правою ногою праворуч на цілу ступню, тримаючи ліву ногу, ледве зігнуту в коліні, в повітрі;

на «і» приставляють ліву ногу до правої за шостою позицією, відірвавши в цей час праву ногу від підлоги;

на «два» роблять крок правою ногою праворуч по колу, відірвавши ліву ногу від підлоги і тримаючи її в повітрі. Корпус і голову тримають прямо;

на «і» злегка піднімаються на півпальці правої ноги і в ту ж мить опускаються на п'ятку, тримаючи в повітрі ліву ногу і не згинаючи її в коліні. Ступня паралельна підлозі.

Голову нахиляють праворуч.

На 2-й такт рух починається з лівої ноги, але рухатись слід праворуч по колу, зберігаючи положення ніг у шостій позиції.

Дівчата лівої «зірки» починають рух з лівої ноги ліворуч по колу, продовжуючи трясти всім корпусом.

Одночасно хлопці, виконуючи стрибок з ноги на ногу з «потрійним притупом», йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 149. На кінець 16-го такту дівчата роз'єднують руки і кладуть їх на талію. Хлопці повертаються до дівчат, з якими вони стояли в парах, і кладуть руки за спину.

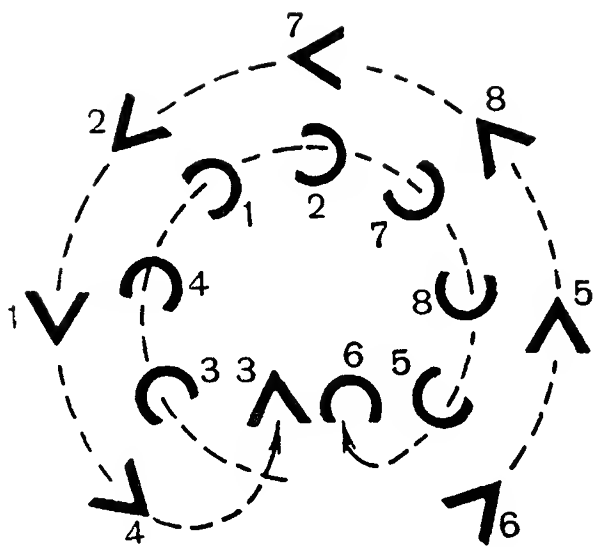


Схема 150

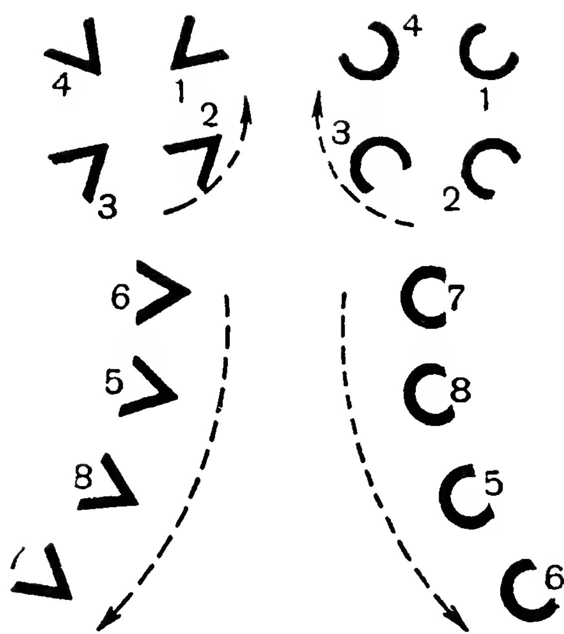


Схема 151

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, виконуючи пружинистий крок, вишиковуються одна за одною у такому порядку: за шостою дівчиною, яка робить рух на місці, ідуть обличчям до центру сцени дівчата — п'ята, восьма, сьома, друга, перша, четверта, третя в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 150.

Хлопці, вишиковуючись тим самим рухом, ідуть один за одним у такому порядку: за третім хлопцем, який стоїть обличчям до центру сцени, у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 150, ідуть хлопці — четвертий, перший, другий, сьомий, восьмий, п'ятий і шостий.

На кінець 8-го такту дівчата і хлопці утворюють два самостійних кола (дівчата праворуч, а хлопці ліворуч від глядача), стають обличчям до центру кола і кладуть одне одному руки на плечі.

На 9—16-й такти танцюристи тим самим кроком, що й з 1-го по 4-й такти IV фігури, ідуть по колу: дівчата проти руху, а хлопці за рухом годинникової стрілки. При цьому дівчата починають крок з правої, а хлопці з лівої ноги.

Під час руху виконавці трясуть усім корпусом. На кінець останнього такту вони повертаються на свої попередні місця.

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі танцюристи, не міняючи положення і напрямку руху, ідуть по колу тим же кроком, що й з 1-го по 8-й такти V фігури. Дівчата починають з правої ноги, а хлопці — з лівої.

На 9—12-й такти танцюристи в обох колах

на «раз» роблять крок на низькі півпальці правою ногою праворуч;

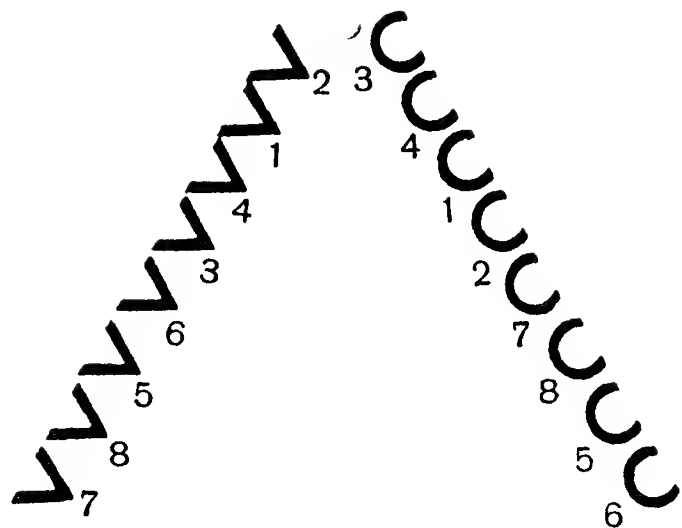
на «і» виконують легкий стрибок на правій нозі, відкинувши її праворуч, а на її місце під час стрибка ставлять ліву ногу, зберігаючи пружність;

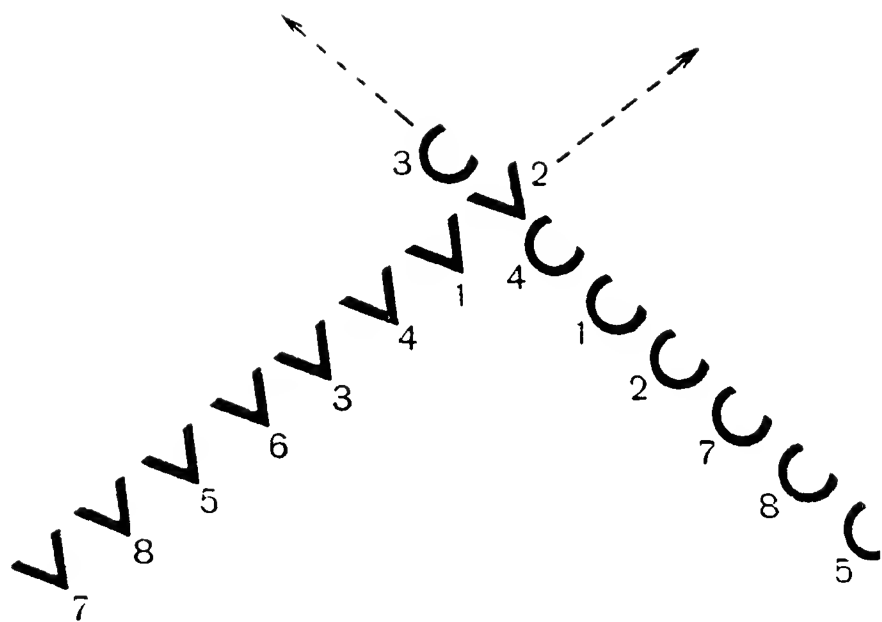
на «два» роблять, як на «раз» і т. д.

Цим кроком вони продовжують йти по колу в тому ж напрямку, не змінюючи положення.

На кінець 12-го такту виконавці повертаються на свої попередні місця, роз'єднують руки і кладуть їх одне одному на плечі. Тільки дівчата — третя і шоста і хлопці — другий і сьомий кладуть руки собі на талію.

На 13—16-й такти тим же попереднім рухом дівчата і хлопці розходяться в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 151 (третя дівчина і другий хлопець ідуть до центру сцени, а шоста дівчина і сьомий хлопець — в кутки авансцени).


Схема 152


Схема 153

На кінець 16-го такту виконавці утворюють дві діагоналі (див. схему 152), і дівчата кладуть собі руки на талію, а хлопці — за спину.

XI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата

на «раз» роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» приставляють ліву ногу до правої за шостою позицією;

на «два» знову роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» переносять ліву ногу з трохи зігнутим коліном до кісточки правої ноги, присівши на правій нозі. Ступню лівої ноги тримають паралельно підлозі.

На «раз» 2-го такту опускають ліву ногу на підлогу;

на «і» злегка присідають на лівій нозі, переносячи до її кісточки праву ногу, трохи зігнуту в коліні. Ступня паралельна підлозі;

на «два» роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» приставляють ліву ногу до правої в шосту позицію.

При виконанні цього руху танцюристи трясуть усім корпусом.
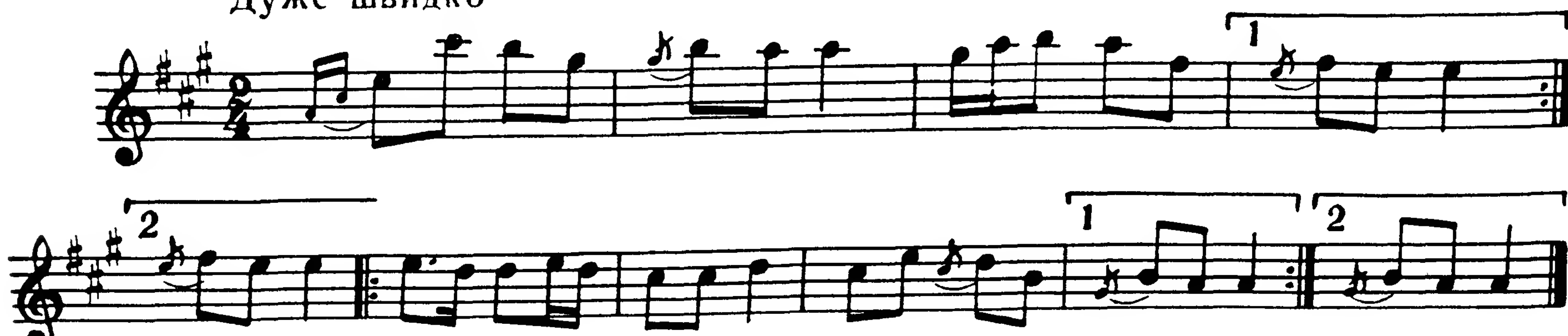
Виконавці стоять обличчям до глядача.

Одночасно з дівчатами той самий крок виконують хлопці, але починають його з лівої ноги. Дівчата прямують до останньої лівої куліси, а хлопці — до останньої правої. Першою за куліси проходить третя дівчина, за нею другий хлопець і т. д.

Кожен з хлопців по-своєму прощається з дівчиною. Один хоче поцілувати, другий дарує квіточку, третій шепоче щось на вухо тощо. Кожна дівчина по-своєму реагує на прощання.

На останні такти сьомий хлопець простягає шостій дівчині руку, кличучи її до себе. Дівчина соромиться, але погоджується і теж простягає руки.

Дівчата беруть шосту дівчину за талію і затягують її за куліси. Те ж саме роблять і хлопці (схема 153).



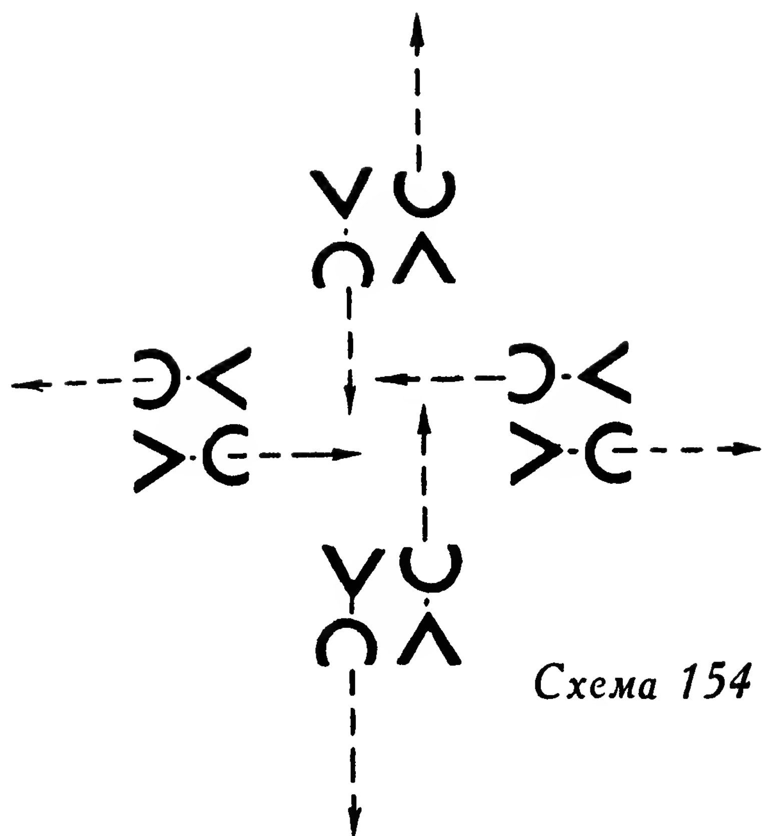


Схема 154

ПОЛЬКА «САНЖАРИ»

Масовий танець, який виконують дівчата і хлопці. Вони парами, не беручись за руки, розташовуються по колу так, щоб кожні дві пари утворили чотирикутник. У чотирикутник стають так: хлопець першої пари — обличчям, а дівчина — спиною до центру кола, у другій парі навпаки, дівчина — обличчям, а хлопець спиною до центру кола.

I фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти перша пара чотирикутника, починаючи рух з правої ноги, «перемінним кроком» іде до центру кола. Одночасно друга пара тим же кроком, який починає з правої ноги, відступає від центру кола в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 154. На останню чверть 4-го такту хлопці зустрічаються і стають правими плечима один до одного. Так роблять усі пари чотирикутників.

На 5—6-й такти пари «перемінним кроком» міняються місцями і, відступаючи спиною, виконують «до-за-до».

На 7—8-й такти пари «перемінним кроком», який починають з правої ноги, повертаються у вихідне положення фігури.
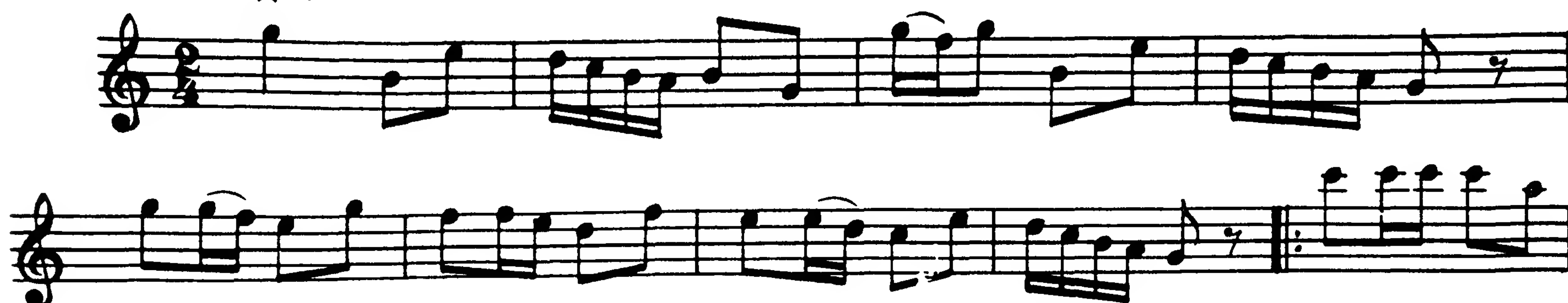
На 9—16-й такти повністю повторюються рухи 1—8-го тактів. На останню чверть 16-го такту пари беруться під праві руки, а ліві кладуть на талію.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари, починаючи рух з правої ноги, «перемінним кроком» на місці обходять два повних кола за рухом годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту міняють руки (беруться під ліві руки, а праві кладуть на талію).

На 9—16-й такти, починаючи рух з лівої ноги, пари «перемінним кроком» також на місці обходять два повних кола в протилежному напрямку. На останній такт вони виконують «потрійний притуп».

Потім починають все спочатку.



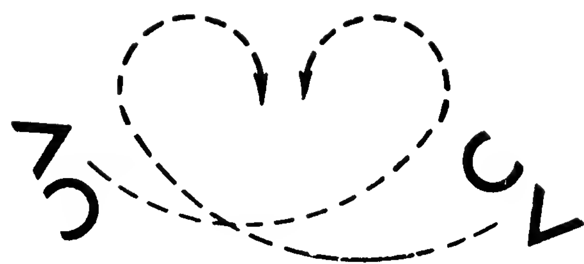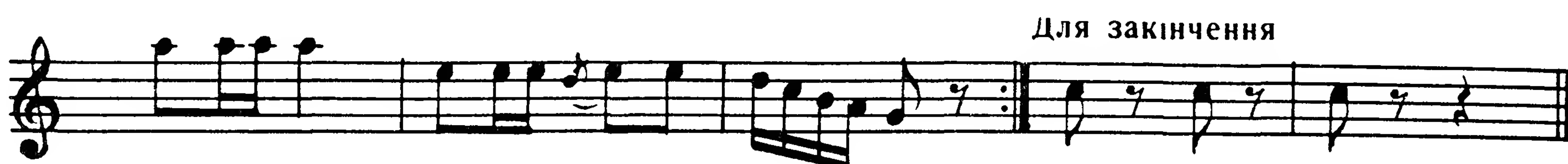




Схема 155 Схема 156



КРАСНЯНСЬКА ПОЛЬКА

Виконують дві пари (дві дівчини і два хлопця). До початку танцю виконавці виходять на сцену і стають одна пара праворуч, а друга ліворуч від глядача так, як зазначено на схемі 155.

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 155. На останній такт виконують «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги, і стають обличчям до глядача. Руки виконавців відведені в сторони нижче рівня плечей долонями назовні.

На 9—16-й такти учасники, поклавши руки собі на талію і просуваючись на авансцену (див. схему 155), виконують «малий тинок», який починають з правої ноги праворуч. На останній такт виконують «потрійний притуп».

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти двоє виконавців, які стоять ліворуч від глядача, не порушуючи ряду і починаючи з правої ноги, йдуть ліворуч, виконуючи «боковий крок» з угинанням і «потрійним притупом».

Двоє учасників, які стоять праворуч від глядача, виконують той самий рух, але починають крок з лівої ноги і йдуть праворуч (схема 156).

Дівчата тримаються руками за край фартушка. Хлопці кладуть руки собі на талію.

На 5—8-й такти виконавці повторюють рухи 1—4-го тактів, тільки починають рух з другої ноги і на кінець 8-го такту приходять у вихідне положення II фігури.

На 9—16-й такти всі виконавці, відступаючи, йдуть у глибину сцени. Дівчата виконують «вірьовочку», починаючи з правої ноги. Руки кладуть на талію.

Хлопці виконують «крок з винесенням ніг поперемінно на каблук». Руки схрещують на грудях. На 16-й такт, роблячи «потрійний притуп», виконавці кожної пари стають обличчям одне до одного.

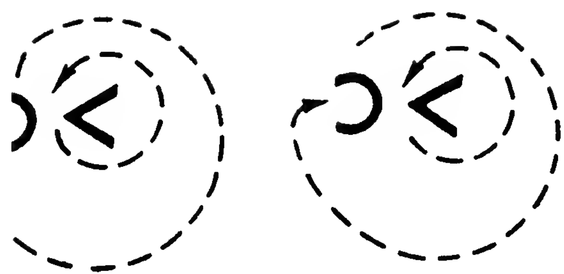


Схема 157

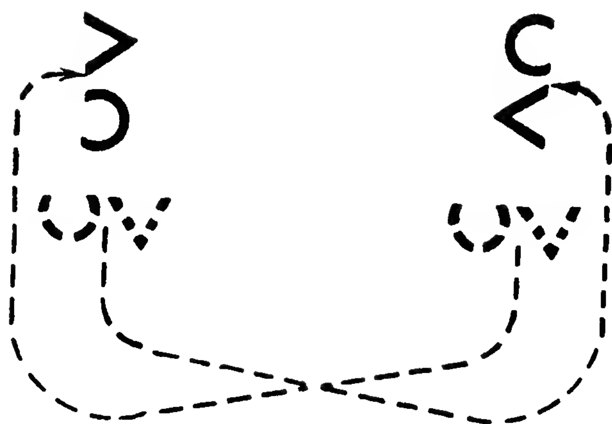


Схема 158

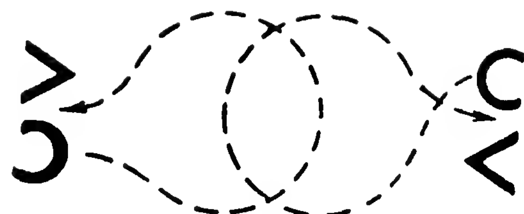


Схема 159

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата виконують на місці «вихиляс» з «потрійним притупом», починаючи з правої ноги.

Хлопці в цей час, також на місці, виконують «малий тинок», який починають з правої ноги.

На останню чверть 4-го такту дівчата опускають руки вздовж корпусу, а хлопці кладуть руки собі на талію.

На 5—8-й такти дівчата «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, обходять навколо хлопців за рухом годинникової стрілки. Хлопці в цей час крутяться на місці в протилежному напрямку, переступаючи з ноги на ногу (схема 157).

На кінець 8-го такту всі виконавці стають обличчям до глядача і кладуть руки одне одному на спину так: дівчина ліву руку, а хлопець праву. Вільні руки кладуть собі на талію.

На 9—16-й такти виконавці «перемінним кроком» (дівчата починають з правої ноги, а хлопці з лівої) відступають проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 16-го такту пари стають в одну лінію обличчям до глядача і кладуть руки собі на талію.

IV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти учасники на місці виконують «колупалочку» з «потрійним притупом», починаючи з правої ноги.

На 3—4-й такти всі повторюють рухи 1—2-го тактів, тільки починають з лівої ноги.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів.

На кінець 8-го такту з'єднують: дівчина ліву, а хлопець праву руки. Вільні руки залишаються на талії.

На 9—16-й такти пари «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 158. Зустрівшись у центрі авансцени і не зупиняючись, пара, яка йшла праворуч від глядача, піднімає з'єднані руки, утворюючи «ворота». Пара, яка йшла ліворуч від глядача, проходить під «воротами». Продовжуючи рух, пари йдуть у глибину сцени і стають обличчям одна до одної так, як зазначено на схемі 158. На кінець останнього такту дівчата опускають руки і відводять їх трохи від корпусу, долонями назовні.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата «перемінним кроком» обходять коло так, як зазначено пунктиром на схемі 159.

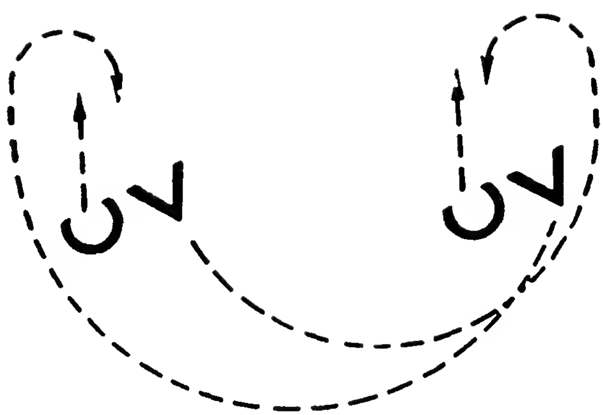


Схема 160

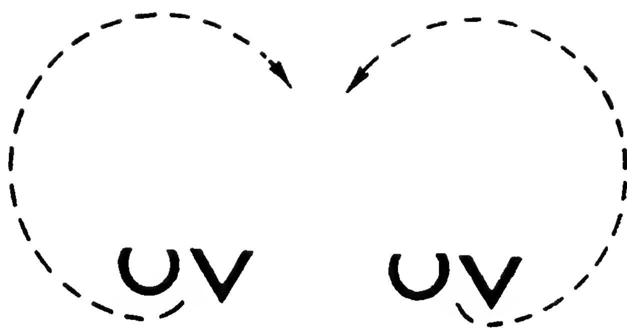


Схема 161

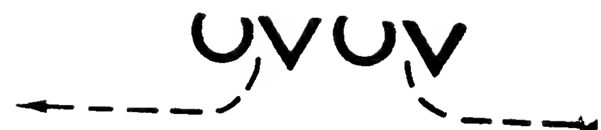


Схема 162

Хлопці в цей час на місці виконують «малий тинок». На останню чверть 8-го такту всі стають в одну лінію обличчям до глядача, але дівчата попереду хлопців. Руки кладуть на талію.

На 9—12-й такти дівчата на місці двічі виконують «колупалочку» з «потрійним притупом» з правої і лівої ноги.

На 13—14-й такти дівчата виконують два «низьких голубці з потрійним притупом», починаючи його з правої ноги праворуч.

На 15—16-й такти вони роблять те ж саме, тільки ліворуч.

Хлопці в цей час стоять на місці і плещуть у долоні на кожну сильну долю такту. На останню чверть 16-го такту дівчата кладуть долоні правих рук на груди, начебто підтримуючи намисто, а ліві — на талію. Хлопці розводять обидві руки в сторони (друга позиція).

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, виконуючи «вірьовочку» з переступанням, яку починають з правої ноги, відходять назад. Хлопці в цей час «перемінним кроком» обходять коло так, як зазначено пунктиром на схемі 160, а на кінець 8-го такту міняються місцями. Всі виконавці в глибині сцени стають в одну лінію, обличчям до глядача.
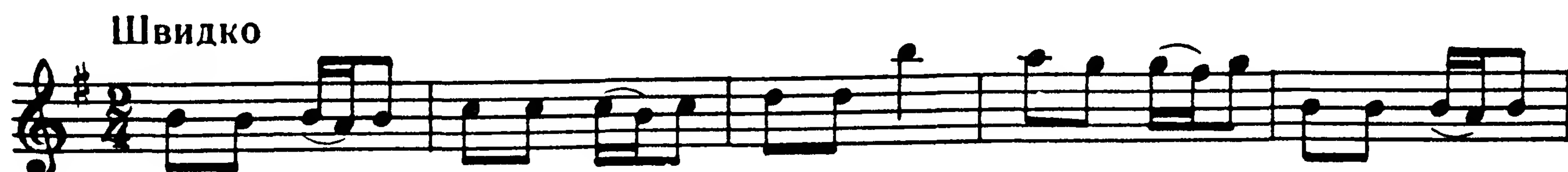
На 9—16-й такти дівчата, виконуючи «малий тинок», який починають з правої ноги праворуч, поволі просуваються на свої попередні місця. Хлопці в цей час, виконуючи «човгунець», який починають з правої ноги, йдуть ліворуч і теж повертаються на свої попередні місця. На кінець останнього такту кожна пара схрещує руки перед собою.

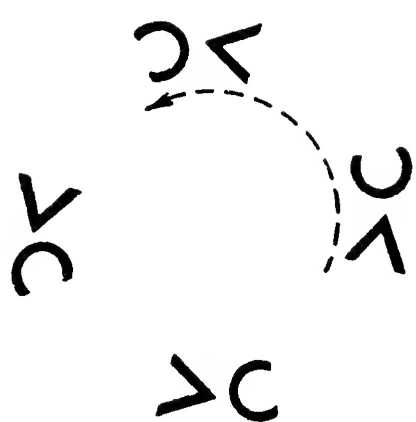
VII фігура (16 тактів)

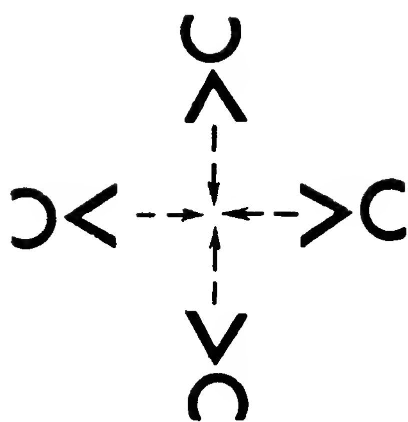
На 1—8-й такти пари «перемінним кроком», який починають з правої ноги, розходяться в різні сторони, як зазначено пунктиром на схемі 161, і на кінець 8-го такту в глибині сцени утворюють одну лінію, стаючи обличчям до глядача. Всі схрещують руки перед собою.
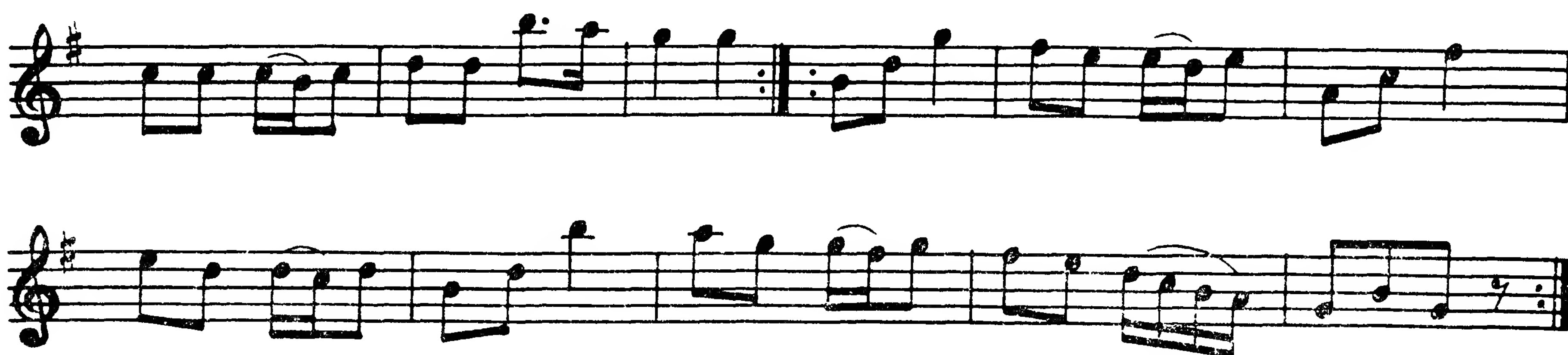
На 9—12-й такти всі виконавці, зберігаючи лінію і виконуючи «малий тинок», який починають з правої ноги праворуч, ідуть вперед.

На 13—16-й такти знову схрещують руки по парах і «перемінним кроком» розходяться в сторони, як зазначено пунктиром на схемі 162.




Схема 163


Схема 164



БАЛАБИНСЬКА ПОЛЬКА

Парний танець, в якому може брати участь необмежена кількість виконавців. Пари до початку танцю утворюють коло. В кожній парі виконавці (дівчина і хлопець) стають обличчям одне до одного і боком до центру кола: дівчина правим, а хлопець лівим. Обоє кладуть праві руки одне одному на талію, а лівою рукою підтримують правий лікоть партнера (схема 163).

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. При цьому дівчина починає з лівої ноги і робить крок назад, а хлопець — з правої і робить крок вперед.

На 8-й такт пари виконують «потрійний притуп» (дівчата з правої ноги, а хлопці з лівої).

На 9—16-й такти пари, не змінюючи положення і кроку, кружляють праворуч, просуваючись по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони зупиняються так, щоб хлопці стояли спиною до центру кола (схема 164).

II фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти пари, не змінюючи положення, «перемінним кроком» ідуть до центру кола. При цьому дівчата починають з правої ноги і роблять крок вперед, а хлопці — з лівої і роблять крок назад.

На 4-й такт всі пари виконують «потрійний притуп»: дівчата з лівої ноги, а хлопці з правої.

На 5—8-й такти пари кружляють на перескоках праворуч і одночасно рухаються від центру кола на попередні місця.

На 9—11-й такти пари «перемінним кроком» ідуть від центру кола, розширюючи його. При цьому дівчата починають з лівої ноги і роблять крок назад, а хлопці — з правої і роблять крок вперед.

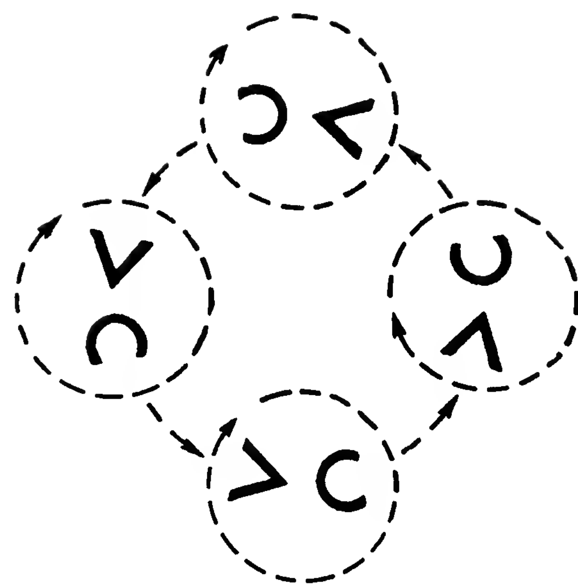


Схема 165

На 12-й такт дівчата виконують на місці «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги, а хлопці — два притупи лівою ногою.

На 13—16-й такти пари, кружляючи на перескоках ліворуч, рухаються до центру кола. На кінець останнього такту вони повертаються у вихідне положення танцю.

III фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти пари, виконуючи «плетінку» (дівчата назад, а хлопці вперед), ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.

На 4-й такт всі одночасно виконують «потрійний притуп», починаючи з лівої ноги.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів, тільки пари йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 9—16-й такти пари, обертаючись, йдуть по колу в протилежному напрямку. На кінець 16-го такту пари приходять у вихідне положення танцю і міняють положення рук: хлопець лівою рукою бере праву руку дівчини і легко відводить ліворуч. Обоє трохи повертають корпус: дівчина праворуч, а хлопець ліворуч (схема 165).

IV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти пари «перемінним кроком», який дівчина починає з правої ноги, а хлопець — з лівої, йдуть до центру кола. На кінець 2-го такту пари роз'єднують руки — дівчина праву, а хлопець ліву. Вільну руку дівчина кладе собі на талію, а хлопець опускає.

На 3—9-й такти пари піднімають з'єднані руки вгору, утворюючи «ворота», і «простими танцювальними кроками» обертаються: дівчина праворуч, а хлопець ліворуч.

На кінець 4-го такту пари зупиняються, і виконавці стають обличчям одне до одного. Дівчина кладе свою праву руку на талію хлопця, а ліву м'яко витягує ліворуч. Хлопець лівою рукою легенько підтримує правий лікоть дівчини, а правою бере її ліву руку.

На 5—6-й такти пари «перемінним кроком» ідуть від центру кола, розширюючи його.

На 7—8-й такти дівчата опускають праву руку, хлопці — ліву, а з'єднані руки піднімають вгору, знову утворюючи «ворота». «Простими танцювальними кроками» дівчина обертається ліворуч, а хлопець праворуч. На кінець 8-го такту виконавці кожної пари приходять у вихідне положення танцю і з'єднують праві руки, а ліві кладуть собі на талію (дівчина може притримувати лівою рукою спідницю).

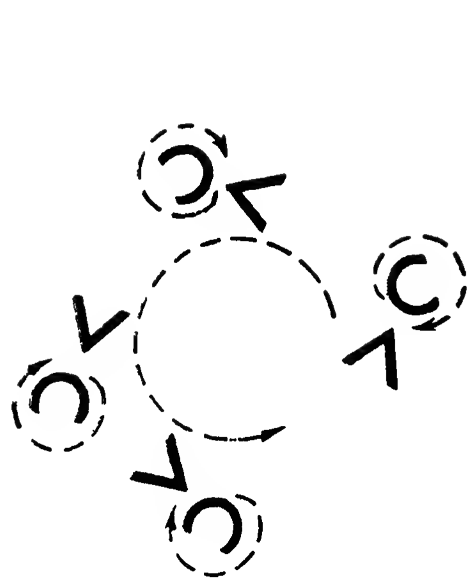


Схема 166

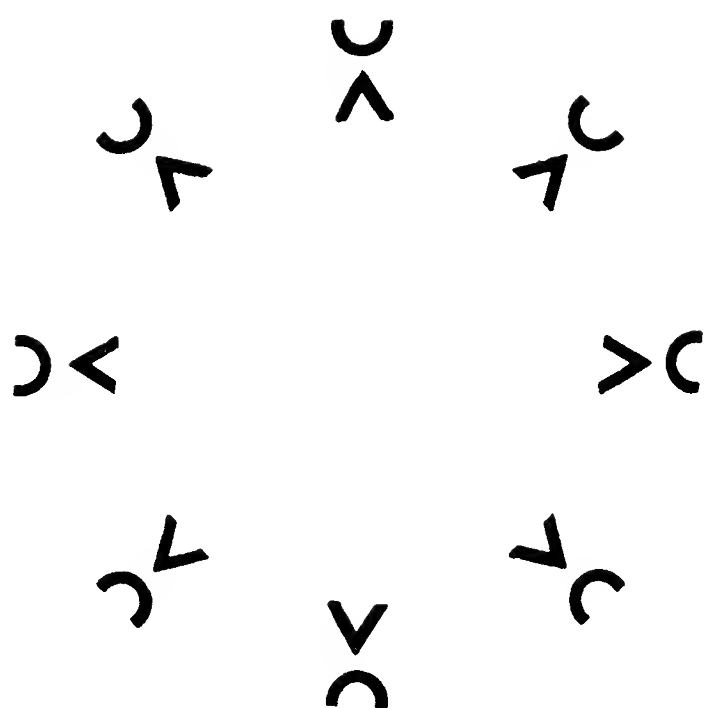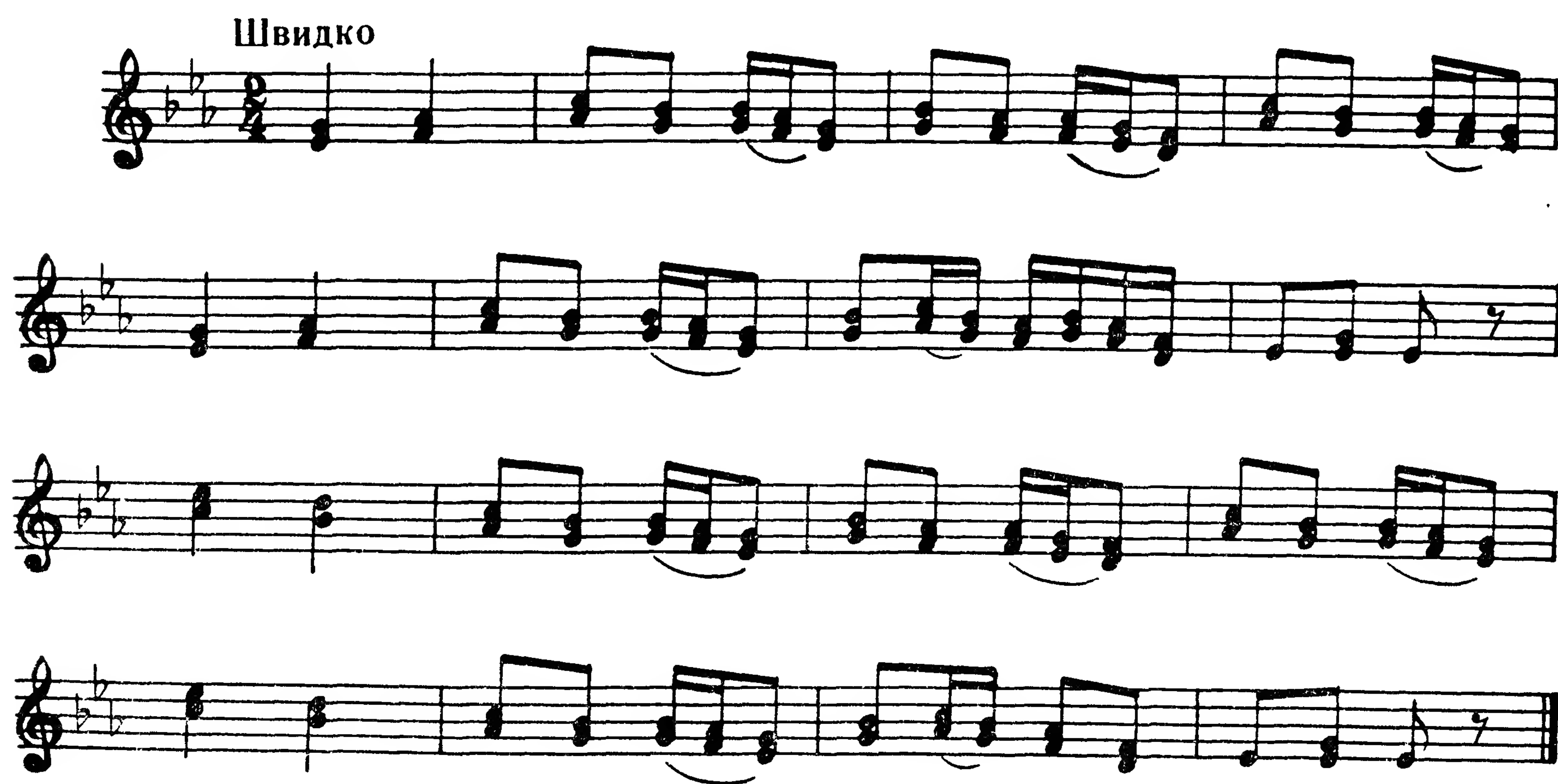


Схема 167

На 9—15-й такти пари просуваються по колу проти руху годинникової стрілки. Дівчина легенькими невеличкими кроками на низьких півпальцях кружляє праворуч під піднятими вгору і з'єднаними руками. Хлопець іде слідом за дівчиною, чітко карбуючи «перемінний крок» (схема 166).

На 16-й такт пари, повертаючись у вихідне положення танцю, виконують «потрійний притуп».

Потім танець виконують спочатку.



ПОЛІСЬКА ПОЛЬКА

Масовий парний танець. Пари стають обличчям по колу проти руху годинникової стрілки і з'єднують руки так, як зазначено на рис. 47 (див. положення 27).

І фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти пари «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються і, не роз'єднуючи рук, стають так, як зазначено на схемі 167. Схрещені руки вони залишають перед собою.

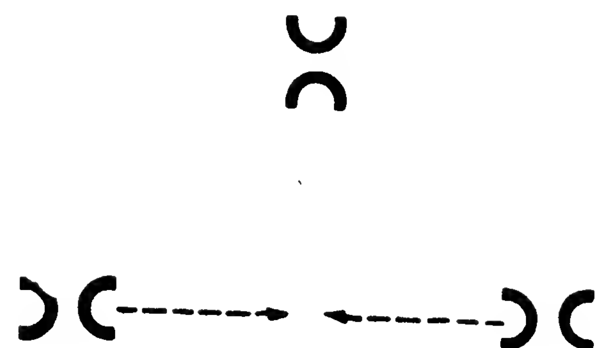




Схема 168

II фігура (8 тактів)

На 9—16-й такти пари, стоячи на місці, поперемінно виставляють перед собою то праві, то ліві ноги:

на «раз» 9-го такту — праві ноги і сильно притупують ними;

на «два» повертають їх на попереднє місце, але затримують у повітрі (не ставлять на підлогу).

На 10-й такт пари виконують «потрійний притуп». Так вони роблять, змінюючи ноги, чотири рази підряд.

Після цього танець починають спочатку.

КРИЖОВА ПОЛЬКА

Масовий парний жіночий танець, в якому може брати участь велика кількість виконавців, що розділяються на окремі групи (по чотири пари). Виконавці в парах беруться за руки, як у польці, і стають у коло так, як зазначено на схемі 168.

I фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дві пари, які стоять навпроти, підстрибуючи на обох ногах, ідуть до центру в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 168.
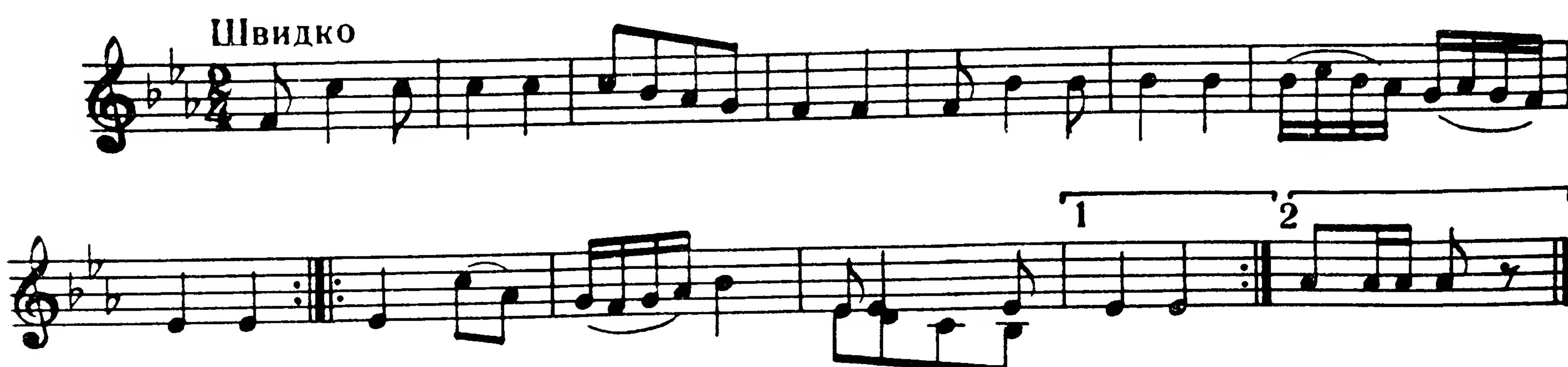
На 5—8-й такти вони повертаються на свої попередні місця, не змінюючи кроку.

На наступні 8 тактів інша пара, яка стояла в цей час на місці, виконує все те, що й попередня, але починає йти до центру в той час, коли перші дві пари наближаються до своїх місць (на один такт раніше).

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, виконуючи «перемінний крок», кружляють по колу, йдучи проти руху годинникової стрілки.

Далі танець починають спочатку.



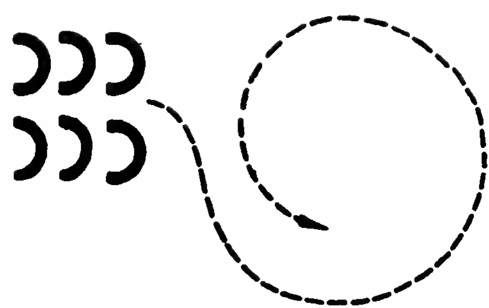


Схема 169

ВАРІАНТ КРИЖОВОЇ ПОЛЬКИ

У танці беруть участь чотири пари (чотири дівчини і чотири хлопці). Перед початком танцю пари вишиковуються, як у попередньому танці (схема 168).

I фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти два хлопці, які стоять у парах навпроти, похитуючись з боку на бік на кожну чверть такту, йдуть до середини. Те ж саме вони виконують, відступаючи на свої попередні місця. Решта учасників стоять і спостерігають, як хлопці танцюють.

На 5—8-й такти хлопці з інших пар виконують все те, що й їх попередники. На кінець останнього такту пари стають у коло і з'єднують руки, як у звичайній польці.

На 9—16-й такти пари кружляють по колу, йдучи проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються і стають обличчям до центру.

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти чотири хлопці, які стояли в парах, «перемінним кроком» ідуть до центру і, відступаючи спиною, повертаються на свої попередні місця.

На 5—8-й такти знову, побравшись за руки, як у польці, кружляють по колу проти руху годинникової стрілки. На останній такт зупиняються і стають обличчям до центру, роз'єднавши руки.

На 9—10-й такти чотири хлопці, які стояли в парах, «перемінним кроком» знову сходяться до центру і, з'єднавши праві руки, а ліві поклавши собі на талію, утворюють «малу зірку».

На 11—14-й такти вони йдуть за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

На 15—16-й такти хлопці, не змінюючи кроку, повертаються на свої попередні місця.

III фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопці знову йдуть «перемінним кроком» до центру. На кінець останнього такту сильно притупують правою ногою.

На 3—6-й такти вони на місці виконують «тинок».

На 7—8-й такти повертаються спиною на свої попередні місця і з'єднують руки, як у польці.

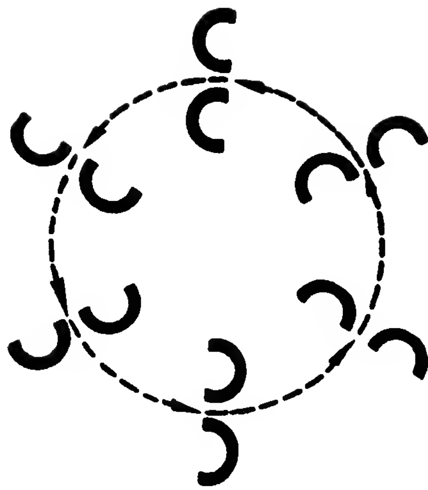


Схема 170

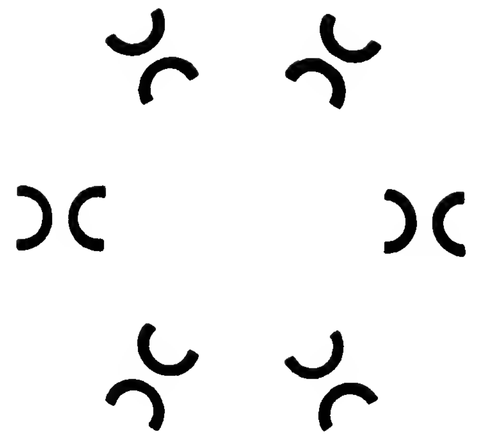


Схема 171

На 9—16-й такти кружляють по колу, йдучи проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються, роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу.

IV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці повторюють рухи III фігури, тільки в центр виходять дівчата, і пари, кружляючи по колу, виконують «кривий крок».

Далі танець починають спочатку.

КОЛГОСПНА ПОЛЬКА

Перед початком танцю дівчата, з'єднавши руки навхрест, стають парами одна за одною в останній лівій кулісі.

Музиканти (три виконавці) починають за кулісами грати польку і виходять на сцену, прямуючи до центру авансцени, а потім переміщуються до першої лівої куліси. Усе це вони повинні зробити на 16 тактів. На наступні початкові такти мелодії дівчата виходять на сцену.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пара за парою, зберігаючи дистанцію, дівчата йдуть «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги. Обійшовши повне коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 169, на кінець 16-го такту стають у вихідне положення (схема 170). Перша пара приходить у центр авансцени і стає за шостою парою. На останню чверть 16-го такту дівчата піднімають праві з'єднані руки над головою, а ліві кладуть на талію і стають обличчям у напрямку, зазначеному на схемі 170.

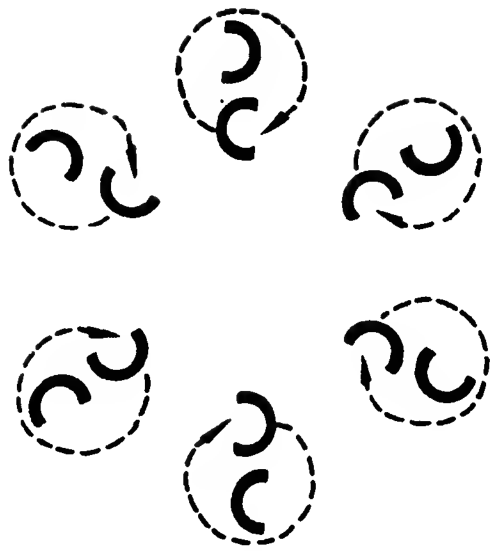
II фігура (16 тактів)

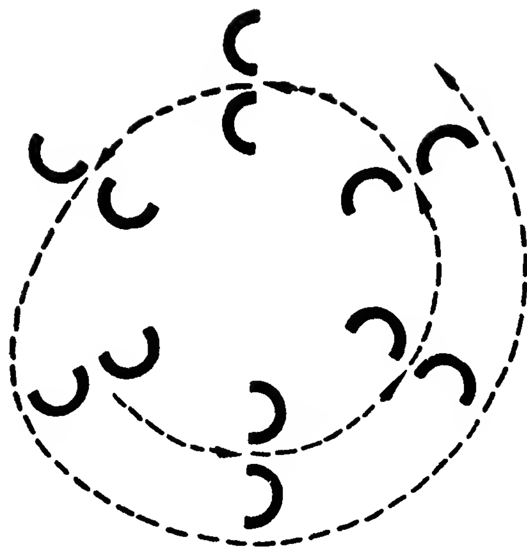
На 1—16-й такти всі виконавиці йдуть «перемінним кроком» у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 171. Дівчата внутрішнього кола рухаються впівоборота праворуч, а дівчата зовнішнього кола виконують поворот під руками праворуч.

Примітка. На 16 тактів мелодії дівчата повинні обійти коло так, щоб перша пара була в центрі авансцени.

III фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, тримаючи з'єднані руки навхрест, парами проходять повне коло до своїх місць і наприкінці 16-го такту, роз'єднавши руки, стають обличчям одна до одної. Виконавиці у внутрішньому колі стають спиною до центру, а у зовнішньому обличчям до центру так, як зазначено


Схема 172


Схема 173

на схемі 172. Стоячи парами на відстані витягнутих рук, дівчата внутрішнього кола подають руки дівчатам зовнішнього кола.

IV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти, не роз'єднуючи рук, дівчата зовнішнього кола починають з правої ноги крок праворуч і на 1-й такт приставляють до неї ліву ногу, а на 2-й такт виконують «потрійний притуп». Те ж саме роблять дівчата внутрішнього кола також праворуч.

На 3—4-й такти дівчата виконують той же рух, але ліворуч. На останню чверть 4-го такту всі стають у вихідне положення IV фігури, обличчям одна до одної, і беруться під праві руки, а ліві опускають вниз, трохи відвівши їх від корпусу (схема 173).

На 5—8-й такти, починаючи з правої ноги, дівчата «перемінним кроком» проходять два повних кола. Наприкінці 8-го такту знову стають на свої місця і беруться за руки, як на початку IV фігури.

На 9—16-й такти повторюються рухи перших 8 тактів. На останню чверть 16-го такту дівчата піднімають праві з'єднані руки вгору, а ліві кладуть собі на талію.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів II фігури, але дівчата проходять півкола. Наприкінці 8-го такту перша пара проходить у глибині сцени, а на останню чверть цього такту всі знову беруться за руки навхрест попарно (схема 173).

На 9—16-й такти дівчата продовжують йти по колу, і на кінець останнього такту перша пара проходить у центр авансцени. Решта пар розміщується по колу, зберігаючи дистанцію.

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі прямують за ведучою парою, як показано пунктиром на схемі 173, і стають півколом у глибині сцени, обличчям до глядача. Руки дівчат з'єднані, а в крайніх лежать на талії.

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, стоячи півколом у глибині сцени і тримаючись за руки, дівчата на 7 тактів музики виконують стримано «тинок», а на 8-й такт — «потрійний притуп». «Тинок» починають з правої ноги. Цим рухом виконавиці переміщуються трохи вперед, зберігаючи півколо (схема 174). Під час руху вони поступово піднімають з'єднані руки так, щоб на останню чверть 8-го такту кисті їх були на рівні плечей. При цьому відстань між



Схема 174

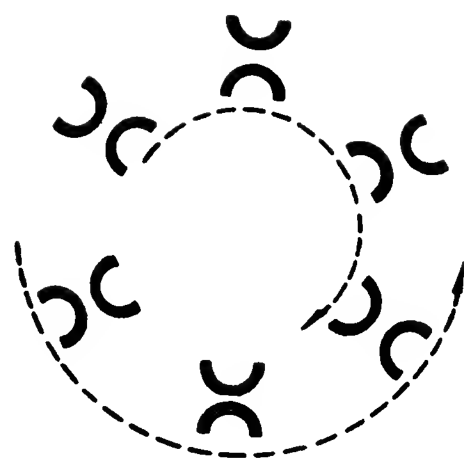


Схема 175

виконавицями поступово зменшується, і наприкінці 8-го такту вони, зберігаючи півколо, стоять плечем в плече.

На 9—16-й такти, виконуючи «тинок» з правої ноги, дівчата відходять спиною на 7 тактів музики і стають у вихідне положення VII фігури. З'єднані руки вони поступово опускають. На кінець 16-го такту всі одночасно роз'єднують руки і кладуть їх на талію.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, виконуючи через одну «перемінний крок», який починають з правої ноги, прямують до центру авансцени. Там вони з'єднують праві руки, утворюючи «зірочку», і продовжують іти за рухом годинникової стрілки. При цьому ліві руки лежать на талії. Обійшовши повне коло, дівчата повертаються на свої попередні місця, а ті, що залишилися на місці, легенько плескають у долоні на кожну сильну долю такту мелодії.

На 9—16-й такти до центру сцени прямують «перемінним кроком» ті дівчата, які на перших 8 тактів залишалися на місці. У центрі вони з'єднують ліві руки, утворюючи «зірочку», і йдуть проти руху годинникової стрілки. Перші шестеро плещуть у долоні, а потім ідуть уперед «простими танцювальними кроками» і, ніби замикаючи «зірочку», стають у коло обличчям до його центру.

Дівчата, що утворюють «зірочку», обходять коло і зупиняються в центрі сцени, не роз'єднуючи рук. Наприкінці останнього такту до них підходять ті, що рухалися вперед, і кожна подає своїй парі ліву руку. З'єднавшись у спільну «зірочку», всі продовжують рух.

Примітка. Дівчата внутрішнього кола подають дівчатам, що підійшли до них, свої праві руки. Вільні руки крайніх лежать на талії. Так вони утворюють «велику зірку».

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти, піднявши вгору з'єднані руки, дівчата продовжують іти проти руху годинникової стрілки. Крайні, руки яких на талії, йдуть у повороті, не опускаючи рук. Наприкінці останнього такту дівчата, роз'єднуючи руки, утворюють два кола. При цьому ті, що утворювали «зірочку», опускають руки і водночас повертаються праворуч, а ті, що йшли крайніми, повертаються ліворуч і з'єднують руки, стаючи обличчям до центру кола. В обох колах дівчата стоять обличчям одна до одної (схема 175).

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, тримаючись за руки, дівчата на 8 тактів мелодії йдуть «перемінним кроком» по колу в різні сторони: внутрішнє коло переміщує-

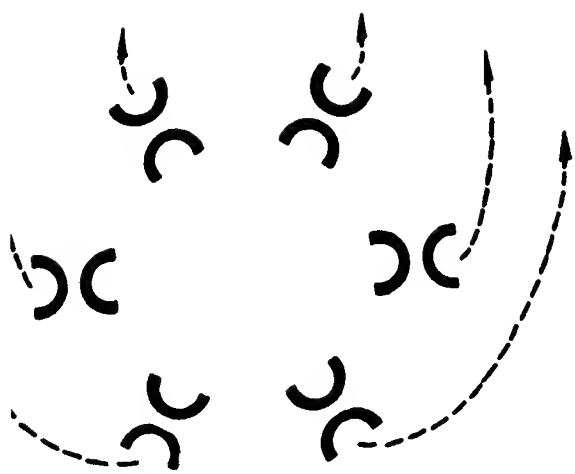


Схема 176

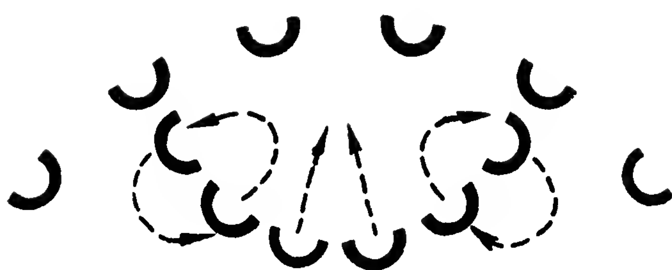


Схема 177

ться за рухом годинникової стрілки, а зовнішнє — в протилежному напрямку, як це зазначено на схемі 175. На 8-й такт всі виконують «потрійний притуп».

На 9—16-й такти дівчата обох кіл йдуть «перемінним кроком»: внутрішнього — проти, а зовнішнього — за рухом годинникової стрілки. На останній такт знову виконують «потрійний притуп», і, не роз'єднуючи рук, стають парами обличчям одна до одної.

XI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, тримаючись за руки, дівчата зовнішнього кола м'яко, ніби підтанцьовуючи на трохи зігнутих колінах, притупують. На авансцені перша дівчина (справа від глядача) і шоста (зліва від глядача) роз'єднують руки і кладуть їх на талію. Легенькими притупами дівчата зовнішнього кола відступають спиною назад, зберігаючи півколо, і проходять у глибину сцени (схема 176). Дівчата внутрішнього кола, які стоять спиною до центру, тримаючись за руки, під час відходу дівчат зовнішнього кола виконують на 8 тактів притупи з підтанцьовуванням на місці.

На 9—16-й такти дівчата зовнішнього кола, які прийшли в півколо на перші 8 тактів початку фігури, виконують притупи на місці. Дівчата внутрішнього кола утворюють попереду них друге півколо. Для цього крайні, перша та шоста, які знаходяться в глибині сцени, роз'єднують руки і йдуть, як зазначено пунктиром на схемі 177. Решта виконавиць відступають спиною назад і наприкінці останнього такту так само утворюють півколо.

Отже, наприкінці 16-го такту всі стоять двома півколами обличчям до глядача (схема 178).

XII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата роз'єднують руки, кладуть їх на талію і йдуть «перемінним кроком» за ведучими по діагоналі, обличчям до останньої правої куліси, а на 16-й такт усі повертаються через праве плече і стають обличчям до першої лівої куліси (схема 179).

XIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, роблячи на місці легкі притупи, всю увагу звертають на музикантів, які йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 11. Вони рухаються на великій відстані один від одного так, щоб наприкінці 16-го такту стати на місця, зазначені на схемі 179 цифрами 1, 2 і 3. На останній такт четвірки дівчат, виконуючи «потрійний притуп», з'єднують руки і таким чином утворюють коло навкруги кожного з музикантів, ніби не пускаючи їх.

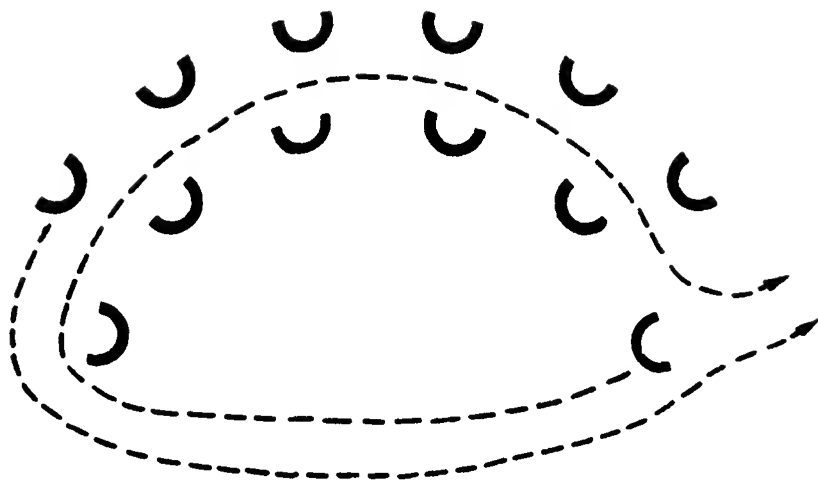


Схема 178

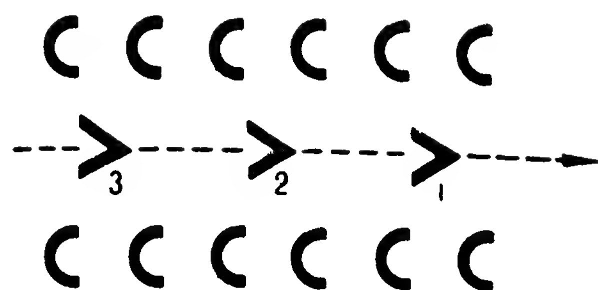


Схема 179

XIV фігура (16 тактів)
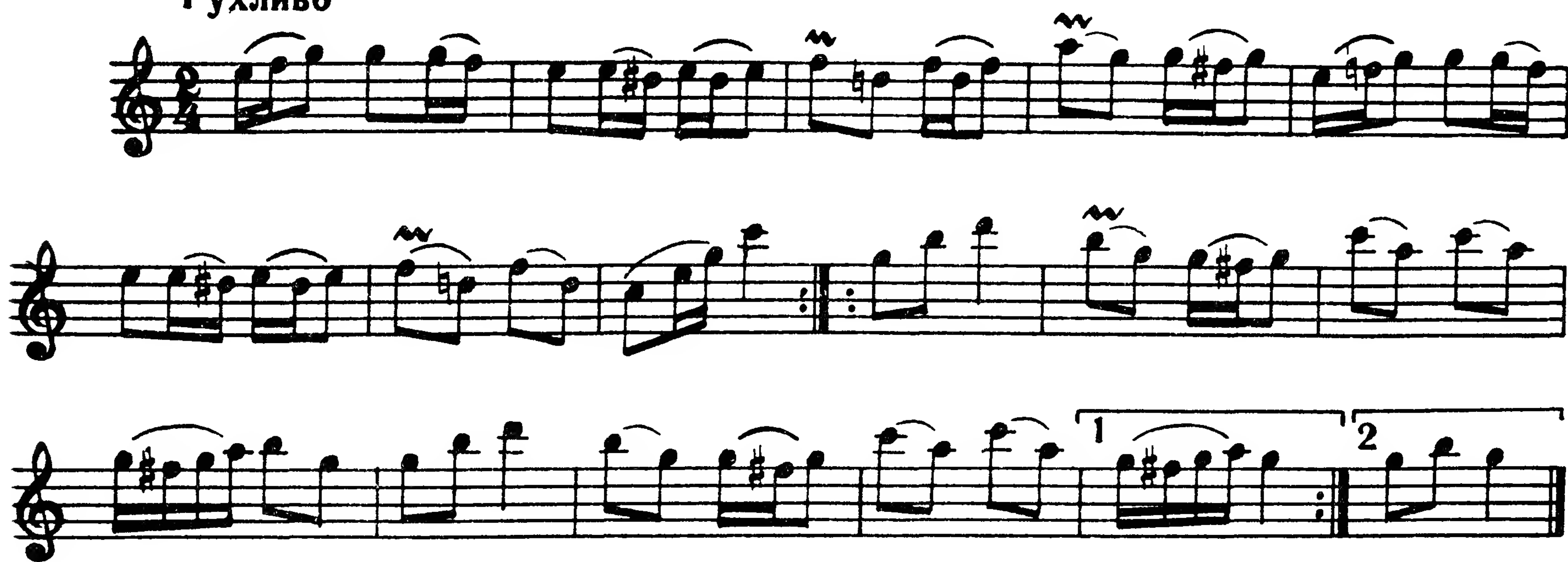
На 1—8-й такти дівчата «перемінним кроком» ідуть навколо музикантів за рухом годинникової стрілки. На 8-й такт вони виконують «потрійний притуп».

На 9—16-й такти вони пересуваються тим же рухом в протилежному напрямку, а на останній такт виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки і кладуть їх на талію.

XV фігура (24 такти)

На 1—24-й такти музиканти, побачивши, що дівчата їх не пропускають, один за одним ідуть назад у першу ліву кулісу. Як тільки третій музикант пройшов трохи вперед, за ним іде пара дівчат, яка стояла першою біля останньої правої куліси. Потім приєднується друга пара і т. д.

Рухливо

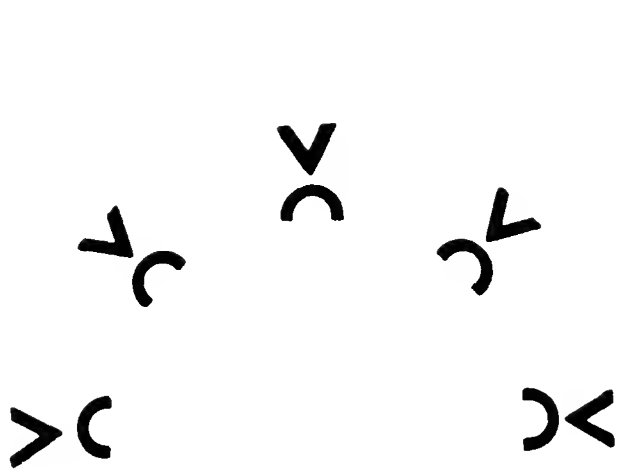


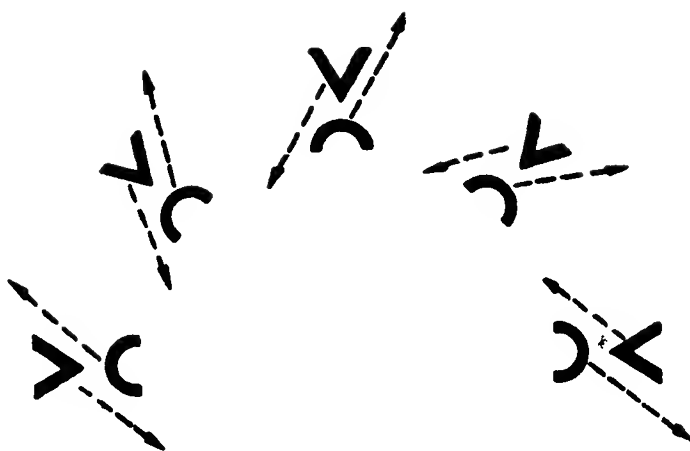
ПОЛЬКА «ПЛЕСКАЧ»

Масовий парний танець, в якому може брати участь необмежена кількість виконавців.

І фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти пари беруться за руки так, як у польці (див. положення 32-є), і «перемінним кроком» кружляють по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту вони зупиняються, роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу. Дівчина і хлопець, що стоять у парі, вишиковуються або по колу одне проти одного, або ж дівчина стає спиною до центру кола.


Схема 180


Схема 181

II фігура (8 тактів)

На 9-й такт пари виконують «потрійний притуп» з лівої ноги.

На 10-й такт вони виконують руками три приплески перед собою.
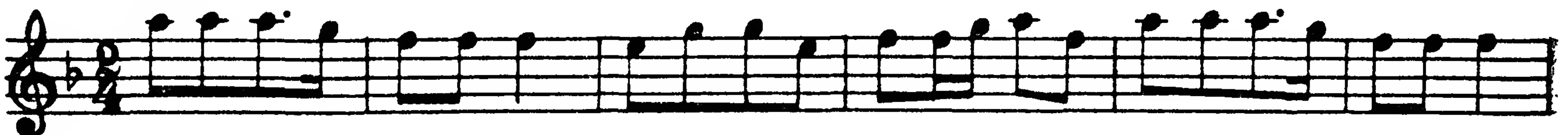
На 11-й такт виконавці згортають кисті правої руки в кулак. Вказівний палець вони залишають прямим і ніби погрожують ним одне одному.
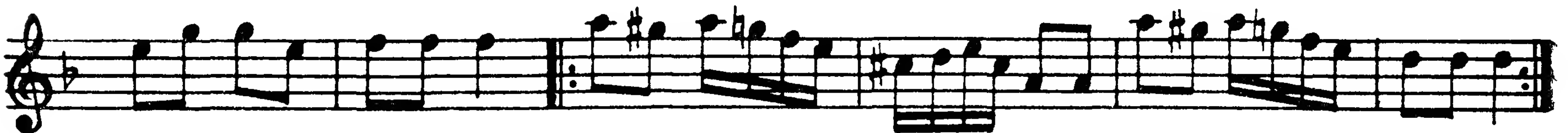
На 12-й такт повторюються рухи 11-го такту, але все це виконується лівою рукою.

На 13—16-й такти пари повторюють рухи 9—12-го тактів.

Далі танець починають спочатку.

Жваво





ПОЛЬКА «КОХАНОЧКА»

Масовий парний танець, в якому може брати участь необмежена кількість виконавців. Пари стають по колу проти руху годинникової стрілки і беруться руками так: хлопець з'єднує свою праву руку з лівою рукою дівчини, і з'єднані руки виносять на рівень голови. Дівчина кладе вільну руку собі на талію, а хлопець опускає вниз вздовж корпусу.

I фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти всі пари роблять два кроки вперед і два кроки назад, повертаючись на свої попередні місця.

На 3—4-й такти хлопець виконує «перемінний крок» на місці, а дівчина, також йдучи цим же кроком, двічі кружляє під рукою хлопця. На кінець останнього такту пари беруться за руки так, як у польці, і стають по колу проти руху годинникової стрілки.

На 5—8-й такти пари, продовжуючи рухатися, кружляють по колу. На кінець останнього такту вони стають півколом так, як зазначено на схемі 180.

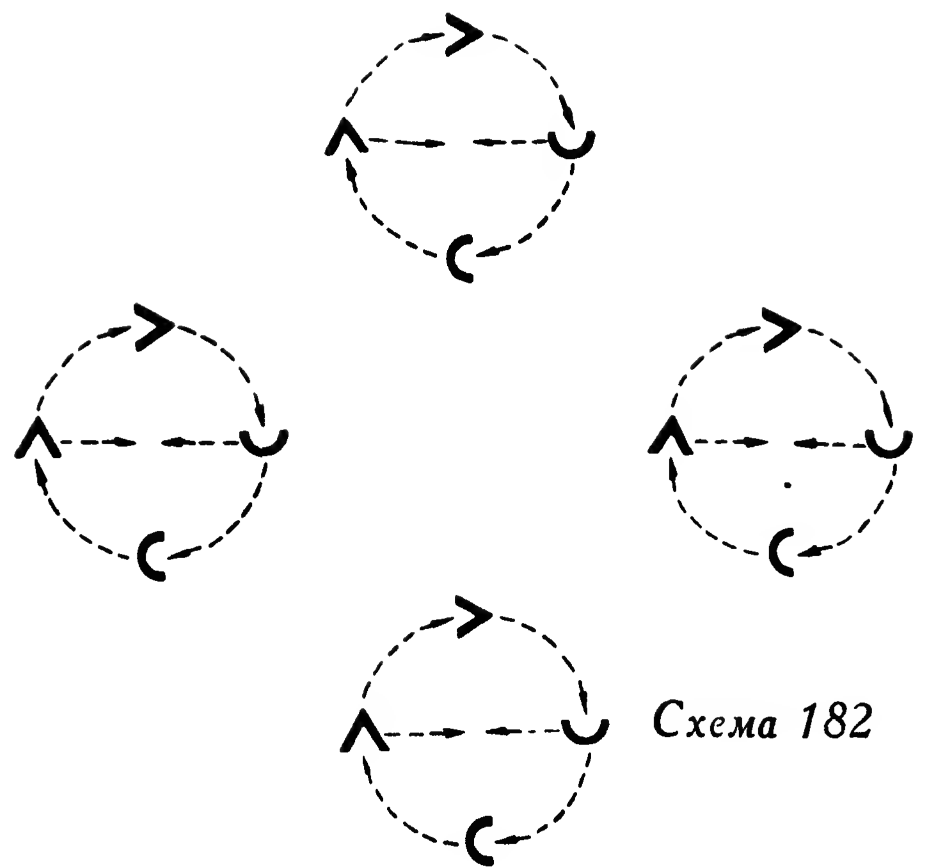


Схема 182

На 9—16-й такти пари двічі плещуть перед собою в долоні і виконують «потрійний притуп», повторюючи це чотири рази підряд.
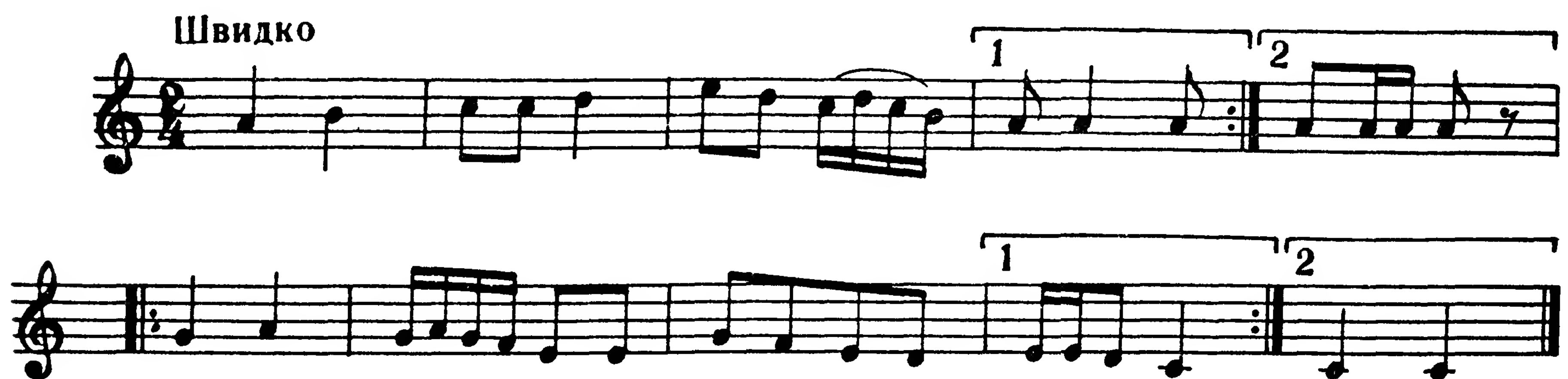
II фігура (32 такти)

На 1—4-й такти пари розходяться в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 181, причому на 2-й такт повертаються спиною, приплескуючи двічі в долоні, на свої попередні місця. Так вони повторюють два рази підряд. На кінець останнього такту беруться за руки, як на початку танцю.

На 5—16-й такти пари йдуть «перемінним кроком» по колу проти руху годинникової стрілки. Дівчата весь час кружляють під руками хлопців. На кінець останнього такту пари беруться під руки, як у польці, і, продовжуючи рух по колу, кружляють.

На 17—32-й такти виконавці повністю повторюють рухи 1—16-го тактів.

Потім танець починають спочатку.



«А ДО МЕНЕ ЯКІВ ПРИХОДИВ» (ТРИНДИЧКА)

Масовий парний танець, в якому може брати участь необмежена кількість виконавців. Усі розділяються на окремі групи по дві пари кожна: одна пара (дівчина і хлопець) з'єднує руки (дівчина ліву, а хлопець праву); друга пара кладе собі руки на талію. Учасники груп утворюють ряд «малих зірок», які розташовуються по колу так, як зазначено на схемі 182.

I фігура (12 тактів)
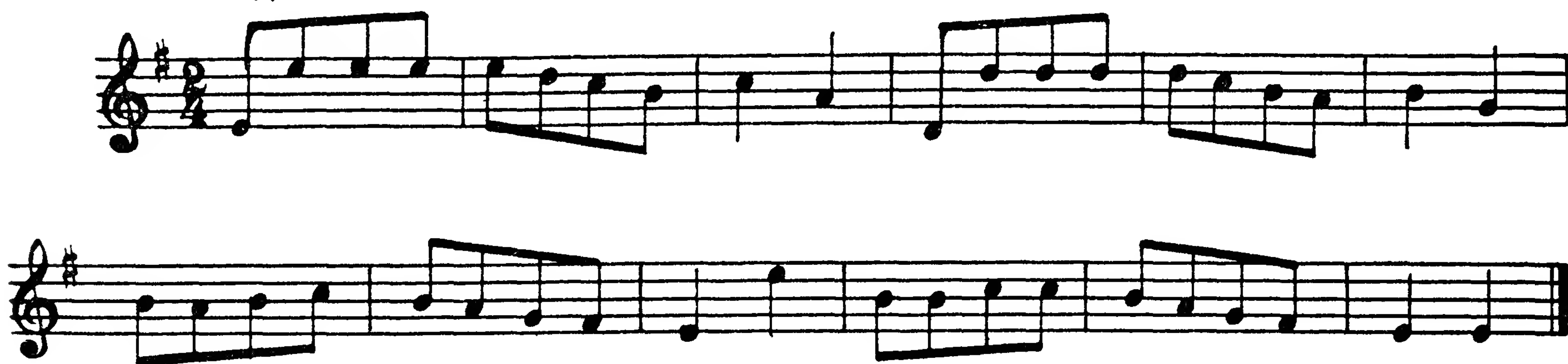
На 1—12-й такти пара зі з'єднаними руками «човгунцем» притупуючи йде по колу за рухом годинникової стрілки, а друга, виконуючи той же рух, йде в протилежному напрямку і на кожний такт обкручується навколо себе. Корпус виконавці тримають вільно, трохи похитуючись з боку на бік.

II фігура (12 тактів)

На 1—12-й такти всі пари повторюють рухи I фігури, але в іншому порядку: пара, що тримала руки на талії, з'єднує їх, а друга пара кладе руки на талію.

Примітка. У цій фігурі групи можуть рухатися також у протилежному напрямку (не за, а проти руху годинникової стрілки). В такому випадку в I фігурі на останню чверть 12-го такту учасники танцю швидко повертаються справа наліво на 180°.

Потім танець починають спочатку.



«ГРЕЧАНИКИ» (ТРИНДИЧКА)

Масовий танець. Усі виконавці вишиковуються по троє: посередині хлопець, а по боках дві дівчини (схема 183). Вони з'єднують руки. Вільні руки дівчата кладуть собі на талію.

I фігура (8 тактів)

Ця фігура виконується в помірному темпі.

На 1—8-й такти трійки «дрібним кроком», чотири кроки на один такт, пристукуючи на останній з них підбором позмінно то лівою, то правою ногою, на витягнутих руках ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. Корпус тримають рівно, трохи похитуючись з боку на бік.

II фігура (16 тактів)

Ця фігура виконується в швидкому темпі.

На 9—16-й такти дівчина, яка стоїть справа від хлопця, «перемінним кроком» іде крізь «ворота», утворені хлопцем і дівчиною, яка стоїть зліва від нього. Хлопець іде слідом за першою дівчиною. На останній такт, коли трійки повертаються на свої попередні місця, всі виконують «потрійний притуп».

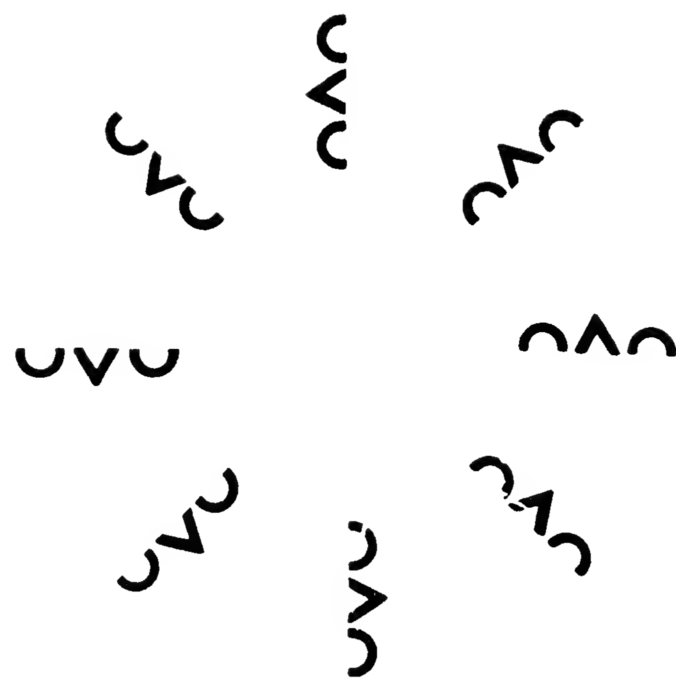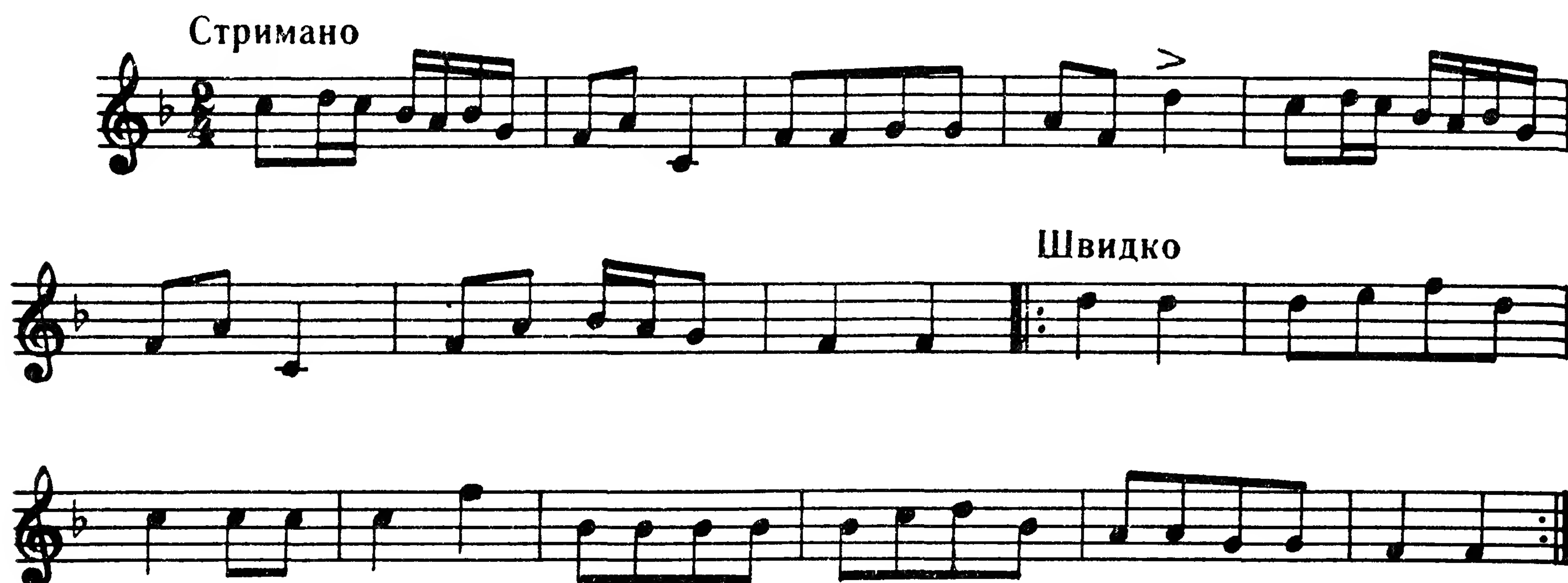


Схема 183

На 17—24-й такти трійки повторюють рухи 9—16-го тактів, але у «ворота» проходить та дівчина, яка стоїть зліва від хлопця.

Потім танець починають спочатку.



«І ШУМИТЬ, І ГУДЕ» (ТРИНДИЧКА)

Масовий танець. Виконавці вишиковуються по три: посередині хлопець, дівчата по боках. Хлопець кладе руки дівчатам на талію. Дівчина, яка стоїть зліва, кладе хлопцеві на талію праву руку, а та, що стоїть справа,— ліву. Вільні руки дівчата кладуть собі на талію.

І фігура (12 тактів)

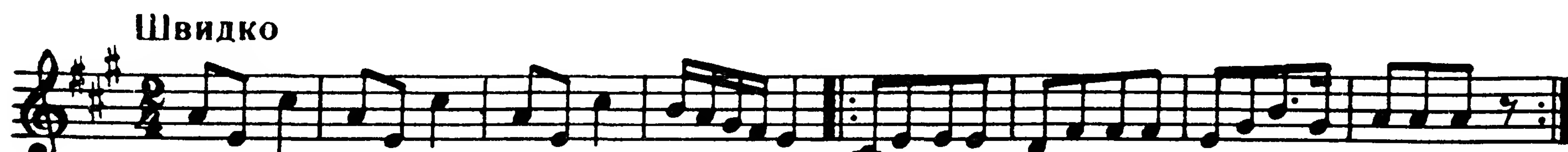
На 1—12-й такти трійки «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На останній такт хлопець легенько повертає дівчат на 45° праворуч.

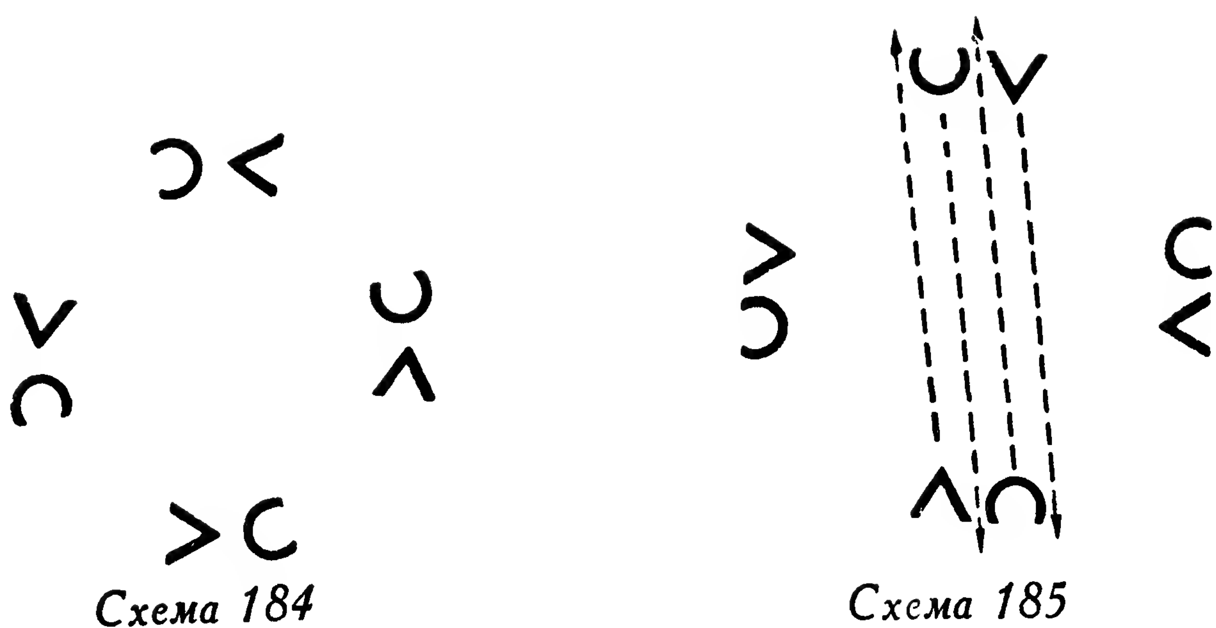
ІІ фігура (12 тактів)

На 1—4-й такти трійки, не змінюючи кроку, кружляють на місці за рухом годинникової стрілки.

На 5—12-й такти трійки також кружляють на місці, але в протилежному напрямку. На останній такт всі трійки виконують «потрійний притуп».

Потім танець починають спочатку.




Схема 184 Схема 185

ОХРОМІЄВИЦЬКА КАДРИЛЬ

Танець виконують чотири пари (чотири дівчини і чотири хлопці). Вони виходять без музичного супроводу, по дві пари з останніх правої і лівої куліс, і розміщуються на сцені так, як зазначено на схемі 184. Хлопці вклоняються тим дівчатам, з якими вони стоять у парі, запрошуючи їх до танцю. Вклонившись, хлопець з'єднує свою ліву руку з правою рукою дівчини, і вони відводять їх в сторону в другу позицію нижче рівня плечей. Хлопець кладе праву руку дівчині на талію, а дівчина — свою ліву руку на праве плече хлопця.

I фігура (32 такти)

На 1—16-й такти пари основним рухом польки йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець 16-го такту приходять у вихідне положення танцю.

Мелодія повторюється.

На 1—7-й такти пари, не змінюючи кроку, обертаються на місці за рухом годинникової стрілки, а *на 8-й такт* вони виконують «потрійний притуп», одночасно міняючи положення рук: праві руки з'єднують і виносять вгору в третю позицію, ліві руки кладуть собі на талію.

На 9—16-й такти хлопець стоїть на місці, а дівчина обертається під руками, крутячись проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони зупиняються і стають так, як зазначено на схемі 185, опустивши руки вниз.

II фігура (16 тактів)

На 1—6-й такти пари, одна з яких стоїть на авансцені спиною до глядача, а друга — в глибині сцени обличчям до глядача, «простим танцювальним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 185. На кінець 6-го такту, не зупиняючись, з'єднують хлопець праву, а дівчина ліву руки і простягають їх, підносячи трохи вгору і вперед.

На 7—8-й такти повертаються на місці на 180° і на кінець такту стають обличчям до центру сцени, не роз'єднуючи рук.

На 9—16-й такти дві інші пари, які стоять праворуч і ліворуч від глядача, виконують те, що й дві попередні.

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони

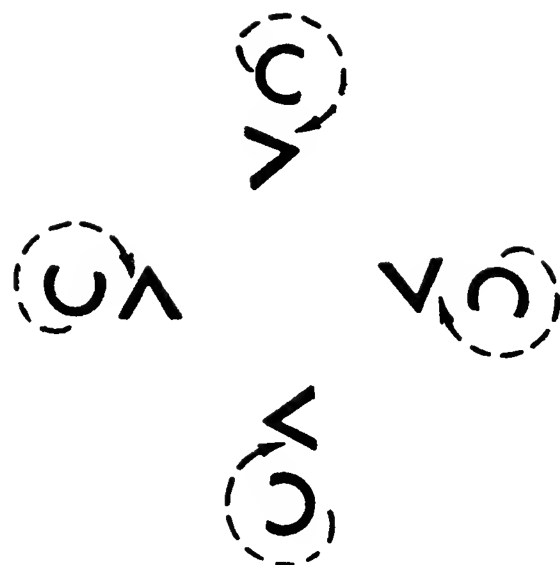


Схема 186

приходять на свої попередні місця і міняють положення рук: з'єднують їх навхрест перед собою.

На 9—16-й такти кожна пара самостійно обходить невеличке коло на місці проти руху годинникової стрілки.

На кінець останнього такту стають у вихідне положення II фігури, але не роз'єднують рук.

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, йдуть до центру кола. На 4-й такт виконують «потрійний притуп».

На 5—8-й такти пари (кожна самостійно) обертаються на місці проти руху годинникової стрілки на 360°.

На 9—12-й такти, не міняючи положення, пари «простим танцювальним кроком» відступають на свої попередні місця.

На 13—16-й такти виконавці повторюють рухи 5—8-го тактів. На кінець останнього такту роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, йдуть до центру сцени і на кінець 4-го такту з'єднують праві руки, утворюючи «зірку», а ліві кладуть собі на талію.

Хлопці в цей час стоять на місці.

На 5—8-й такти дівчата, не міняючи кроку, йдуть проти руху годинникової стрілки. Одночасно хлопці невеличкими «простими танцювальними кроками» підходять до дівчат. На кінець 8-го такту дівчата і хлопці, які стояли в парах, беруться під ліві руки, а праві кладуть собі на талію.

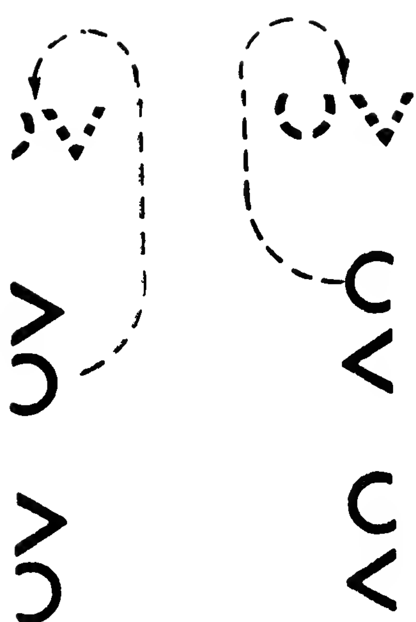
На 9—12-й такти пари, не міняючи кроку, йдуть проти руху годинникової стрілки. На кінець 12-го такту вони роз'єднують руки. Хлопці одразу ж з'єднують праві руки в центрі, утворюючи «зірку», а ліві кладуть собі на талію. Одночасно й дівчата кладуть руки собі на талію.

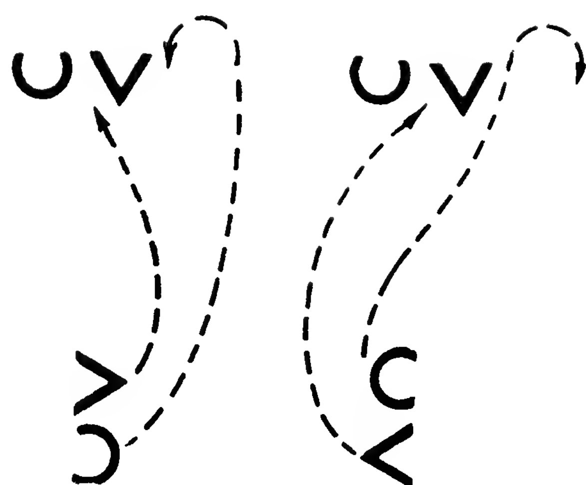
На 13—16-й такти хлопці виконують все те, що робили дівчата на 5—8-й такти. Дівчата в цей час описують кола і йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 186.

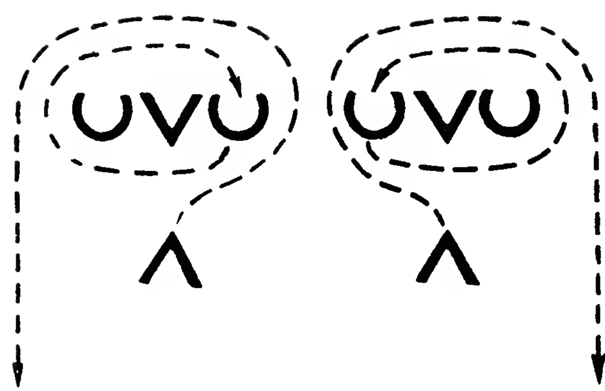
На кінець останнього такту пари міняють положення рук, схрещуючи їх перед собою. Одночасно вони стають спиною до центру кола.

VI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари, виконуючи «малий тинок», який починають з правої ноги, йдуть на свої попередні місця і стають у вихідне положення II фігури.


Схема 187


Схема 188


Схема 189

На 5—8-й такти пари, які стоять праворуч і ліворуч від глядача в глибині сцени, «простим танцювальним кроком» йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 187. На кінець 8-го такту вони вишиковуються в глибині сцени в одну лінію, обличчям до глядача.

На 9—16-й такти пари, які стоять праворуч і ліворуч від глядача на авансцені, «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 188. На кінець останнього такту дівчата стають ліворуч від хлопців, які стоять у глибині сцени, і утворюють трійки: посередині хлопець, по боках дівчата. Виконавці в трійках, схрещуючи руки за спиною, кладуть одне одному руки на талію. Вільні руки дівчата кладуть собі на талію (схема 189).

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти трійки, обертаючись, просуваються вперед на авансцену. Трійка, яка стоїть ліворуч від глядача, обертається за рухом годинникової стрілки, а трійка, яка стоїть праворуч від глядача,— проти її руху.

На 8-й такт трійки, виконуючи «потрійний притуп», стають обличчям до глядача.

Хлопці в цей час ідуть «простим танцювальним кроком», у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 189. На кінець цього такту хлопці повертаються на свої попередні місця і стають обличчям до центру сцени.

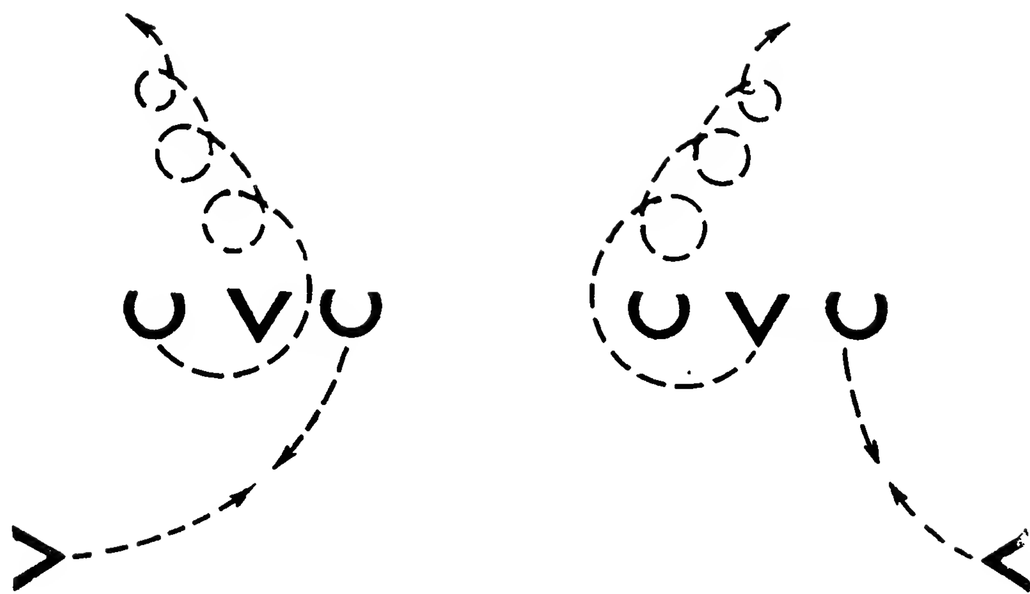
На 9—12-й такти дівчата, які стоять у трійках ліворуч від хлопців, і хлопці, які стояли з ними в парах, «простим танцювальним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть назустріч одне одному, як зазначено пунктиром на схемі 190. На кінець 12-го такту беруться під праві руки.

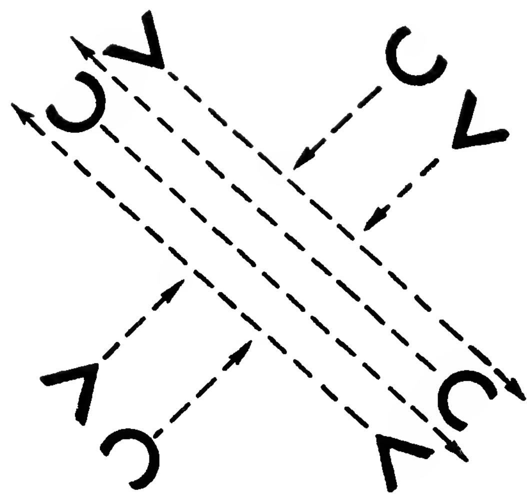
На 13—16-й такти ці пари «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту стають у початкове положення II фігури.

Одночасно *на 9—16-й такти* інші дві пари, схрестивши перед собою руки і обертаючись, йдуть на свої попередні місця в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 190. Пара, що стоїть праворуч від глядача, йде за рухом годинникової стрілки, а та, що стоїть ліворуч від глядача, проти. На кінець останнього такту вони приходять у початкове положення II фігури і кладуть руки собі на талію.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть назустріч одна одній так, як зазначено пунктиром на схемі 191. Але пара, що стоїть ліворуч від глядача на авансцені, і пара, що стоїть пра-


Схема 190


Схема 191

воруч від глядача в глибині сцени, вступають на один такт пізніше. Зустрівшись у центрі сцени, вони проходять так, як зазначено пунктиром на схемі 191.
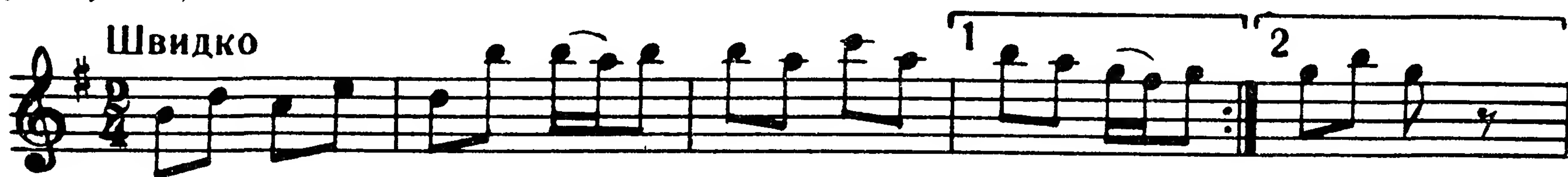
На кінець 8-го такту виконавці описують на місці маленькі кола і стають обличчям до центру сцени.
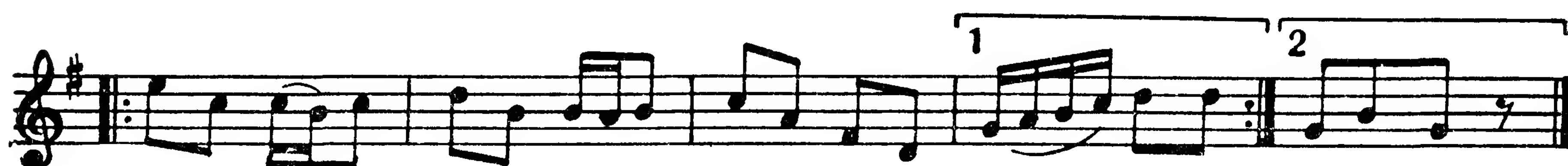
На 9—16-й такти учасники повторюють все те, що й на 1—8-й такти, повертаючись на свої попередні місця. На кінець останнього такту вони стають у вихідне положення I фігури.

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари основним рухом польки йдуть по колу проти руху годинникової стрілки і поступово, в міру просування, зникають за останньою лівою кулісою.
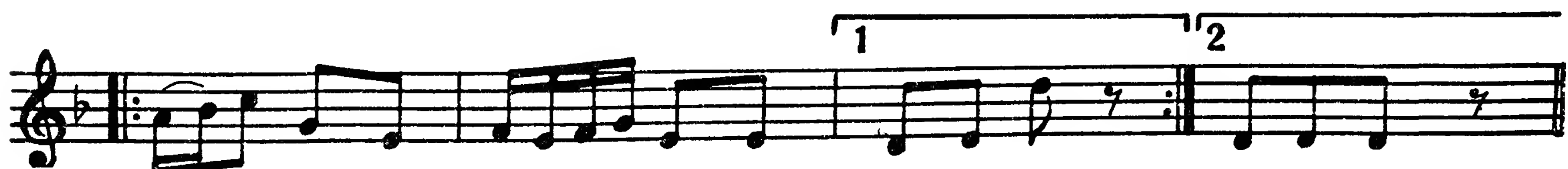
Фігури I, VIII, X
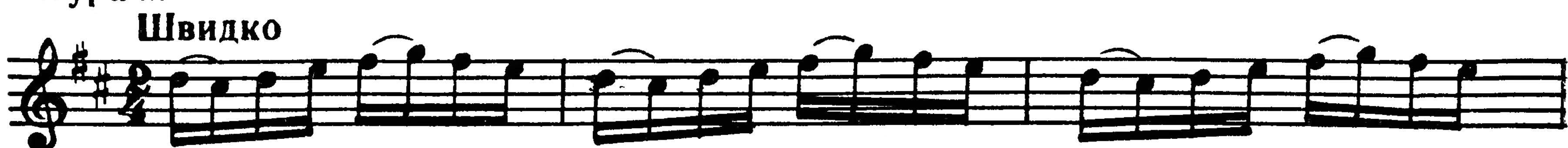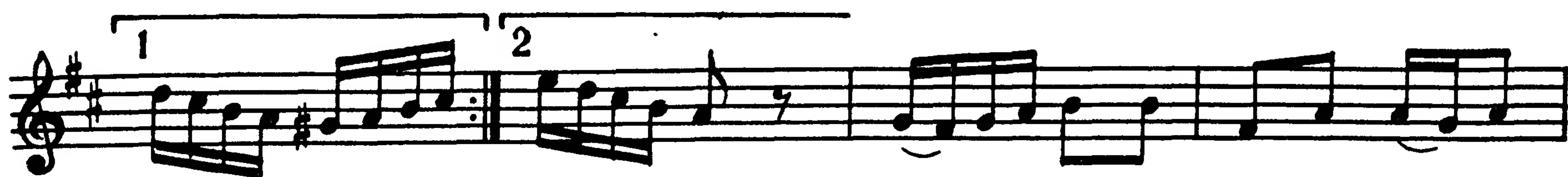




Фігура II
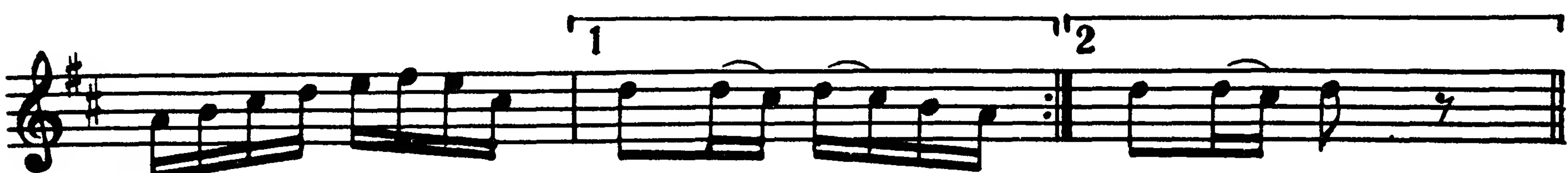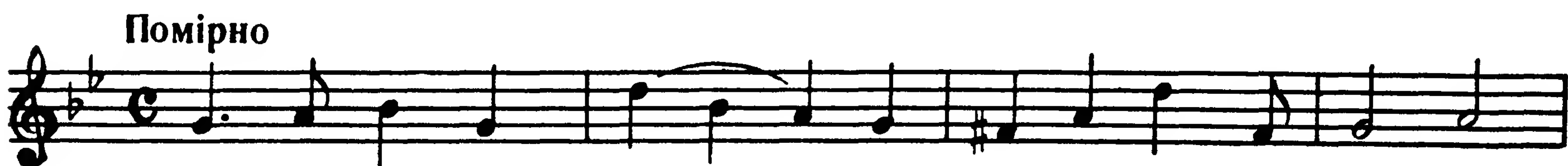




Фігура III
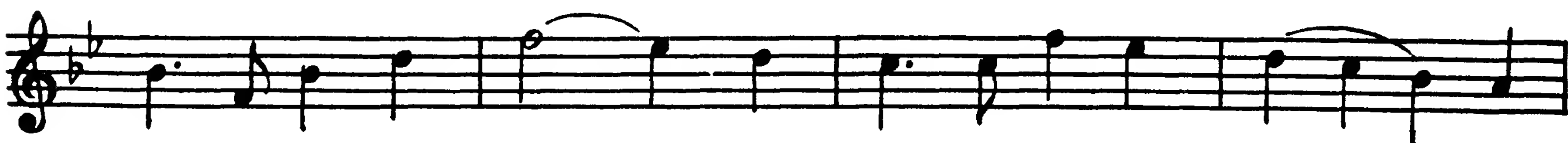






Фігура IV

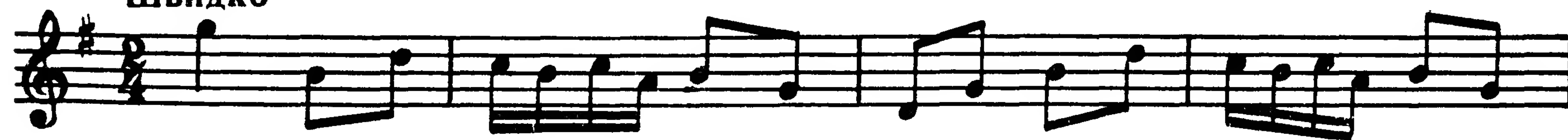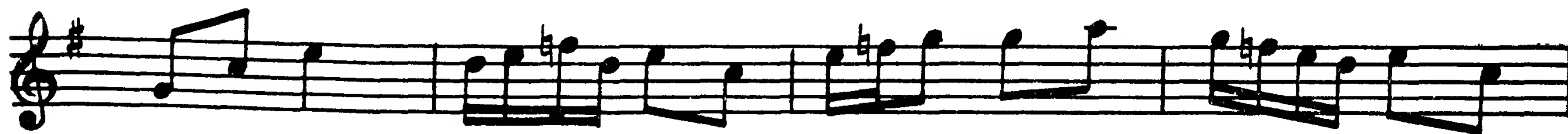






Фігури V, VI, VII

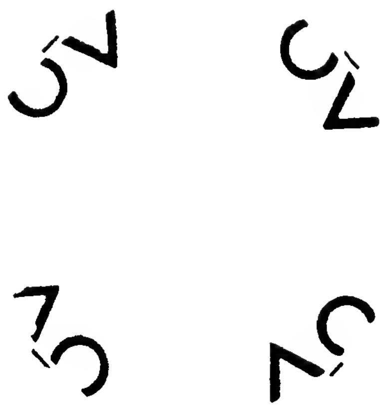
Швидко

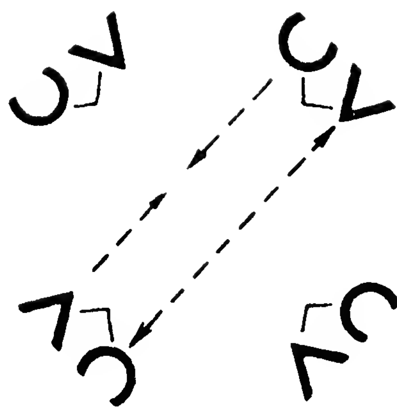


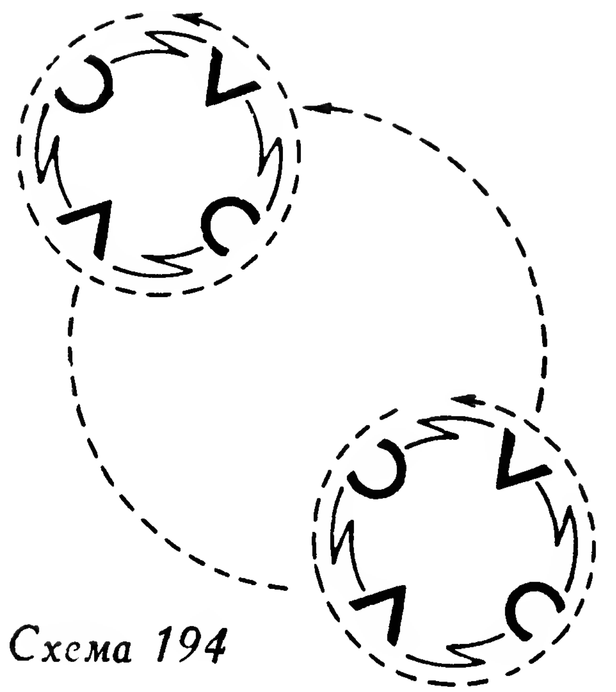







Схема 192


Схема 193


Схема 194

ДЕРЖАНІВСЬКА КАДРИЛЬ

У танці беруть участь вісім танцюристів (чотири дівчини і чотири хлопці). Виконавці парами стоять на сцені, обличчям до її центру. Одна пара стоїть біля третьої правої куліси, друга — біля першої правої куліси, третя пара — біля третьої лівої куліси і четверта — біля першої лівої куліси.

Праві руки хлопців і ліві руки дівчат з'єднані й витягнуті вперед трохи нижче рівня плечей. Ліві руки хлопців знаходяться на талії. Дівчата кладуть праві руки собі на груди, ніби підтримуючи намисто (схема 192).

І фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти пари, які стоять біля третьої правої й першої лівої куліс, на 2 перші такти йдуть назустріч одна одній до центру сцени (крок починають з правої ноги, на кожну чверть такту роблять один крок) і на другу чверть 2-го такту ударяють ступнею лівої ноги об підлогу пара перед парою.

На 3—4-й такти пари спиною відступають назад на свої місця (крок починають з лівої ноги) і ударяють об підлогу правою (схема 193). Пари, які стоять біля третьої лівої і першої правої куліс, залишаються на своїх місцях.

На 5—8-й такти фігура повторюється, тільки до центру сцени йдуть і відступають дві інші пари, а виконавці, які йшли до центру сцени з 1-го по 4-й такти, тепер стоять на місцях.

ІІ фігура (16 тактів)

На 1-й такт пари, які знаходяться біля третьої і першої лівих куліс, утворюють коло. Виконавці кладуть руки одне одному на плечі. Так само утворюють коло пари, які знаходяться біля правих куліс.

На 2—13-й такти пари «простим бігом», починаючи крок з правої ноги, просуваються по колу проти руху годинникової стрілки (схема 194).

На 14—15-й такти учасники кола проходять на свої місця. Дівчина, яка стояла біля першої лівої куліси, знімає праву руку з плеча хлопця, який стоїть справа від неї, і заводить на одну лінію, як зазначено пунктиром на схемі 195.

Те ж саме роблять учасники кола, що стоять праворуч, тільки заводить дівчина, яка була біля третьої правої куліси, як зазначено пунктиром на схемі 195.

На 16-й такт усі танцюристи виконують «потрійний притуп». Руки при цьому кладуть собі на талію.

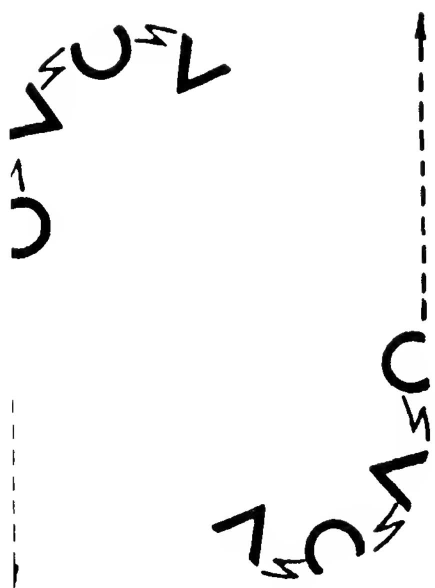


Схема 195

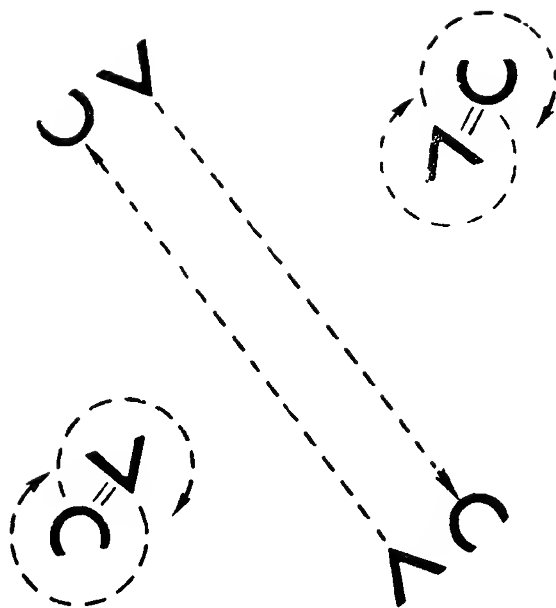


Схема 196

III фігура (24 такти)

На 1—4-й такти хлопець, який знаходиться біля першої правої куліси, та хлопець, який стоїть біля третьої лівої куліси, йдуть по діагоналі назустріч один одному, виконуючи «тинок» з правої ноги. Зустрівшись у центрі сцени, вони міняються місцями (схема 196).

На 4-й такт хлопці виконують «потрійний притуп». Руки їх весь час знаходяться на талії. Коли хлопці міняються місцями, дівчата кружляють «припаданням» праворуч за рухом годинникової стрілки. Повернувшись обличчям до хлопців, вони разом виконують «потрійний притуп». Руки дівчат опущені й трохи відведені від корпусу.

Одночасно дві інші пари виконавців стають обличчям одна до одної, й праві руки кладуть одне одному на талію. Ліві руки виконавці піднімають вище рівня плеча і «легким бігом», починаючи з правої ноги, пересуваються за рухом годинникової стрілки.

На 4-й такт, зупиняючись обличчям до центру сцени, всі роблять «потрійний притуп».

На 5—8-й такти хлопці, які помінялися місцями, так само пересуваються з дівчатами за рухом годинникової стрілки, як дві перші пари на 1—4-й такти (схема 197).

На 9—16-й такти фігура повторюється. Хлопець, який стоїть біля першої правої куліси, та хлопець, який стоїть біля третьої лівої, повертаються до своїх дівчат і кружляють з ними.

У цей час хлопець, який стоїть у глибині сцени біля правої куліси, та хлопець, який стоїть біля першої лівої куліси, повертаються по діагоналі до своїх дівчат, виконуючи «тинок», який починають з правої ноги.

На останній такт виконавці шикуються парами по колу, обличчям за рухом годинникової стрілки.

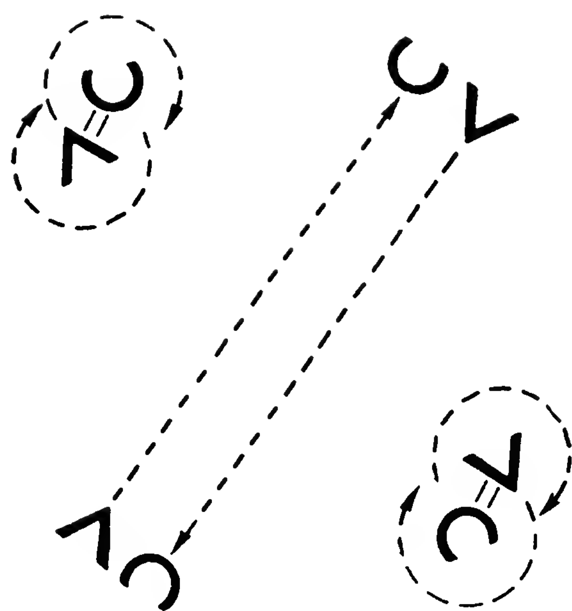
Ліві руки хлопців і праві руки дівчат, з'єднані й витягнуті, піднімаються на рівень плечей.

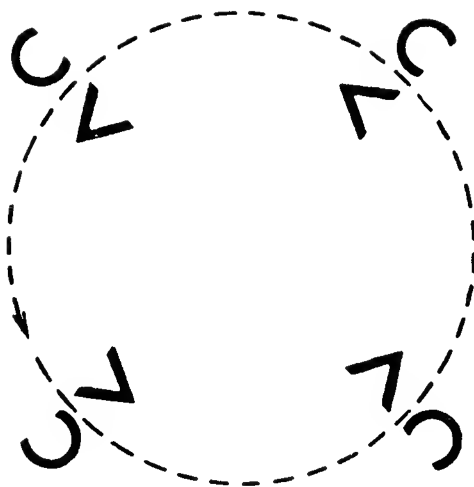
Праві руки хлопців відведені в сторони (трохи вище рівня плечей). Ліві руки дівчат знаходяться на талії.

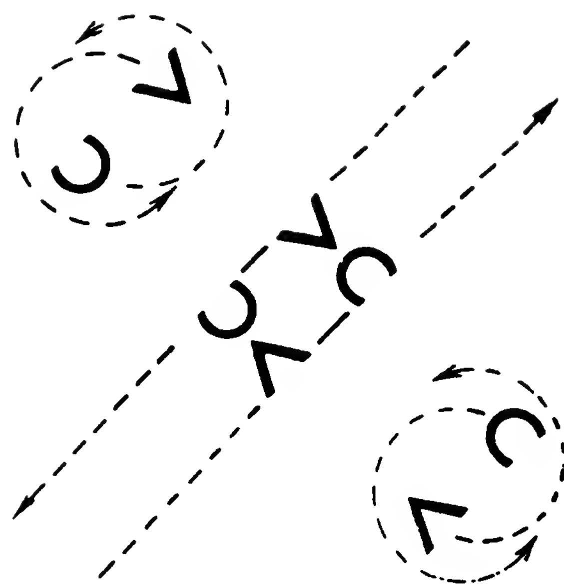
Всі виконують «потрійний притуп».

Виконавці стають впівоборота одне до одного, дівчина трохи попереду хлопця (схема 198).

На 17—24-й такти пари «тинком» йдуть проти руху годинникової стрілки (схема 198). На останній такт вони, обійшовши повне коло, приходять на свої місця й виконують «потрійний притуп». Хлопець праву руку кладе дівчині на талію.


Схема 197


Схема 198


Схема 199

IV фігура (24 такти)

На 1—8-й такти пара, яка стоїть біля третьої правої куліси, і пара, яка стоїть біля першої лівої куліси, рухаються до центру сцени назустріч одна одній «боковим кроком» по діагоналі.

При цьому на 4-й такт танцюристи зустрічаються в центрі сцени й виконують «потрійний притуп», вклоняючись одне одному.

Потім, помінявшись місцями, продовжують рухатися по діагоналі, як зазначено пунктиром на схемі 199. До кінця 8-го такту вони приходять у вихідне положення IV фігури.

Дві інші пари, залишаючись на місцях, обличчям до центру сцени, виконують рухи: хлопці — «присядку з винесенням ноги вперед», руки на талії; дівчата «бігунцем», починаючи його з правої ноги, обходять навколо хлопців проти руху годинникової стрілки, руки їх опущені і підтримують кінці стрічок.

На 9—16-й такти фігура повторюється, але пари, які виконували рух на місці, йдуть «боковим кроком» по діагоналі й міняються місцями. Пара, що стояла в глибині сцени зліва, йде до першої правої куліси, а пара від першої правої куліси йде до третьої лівої куліси. Решта пар рухаються на місцях.

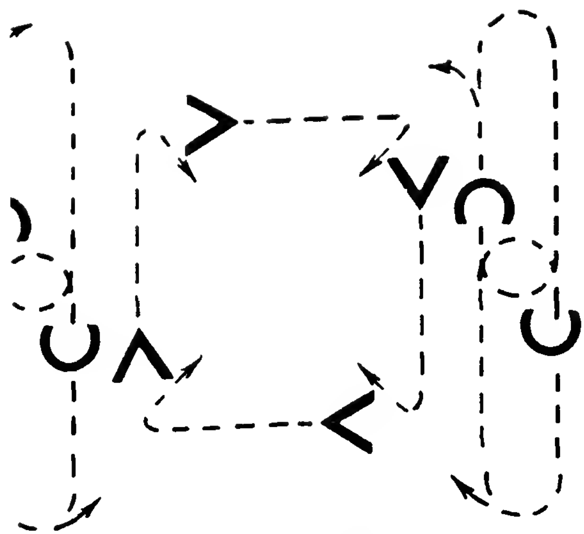
На 16-й такт усі виконують «потрійний притуп», повернувшись обличчям до центру сцени.

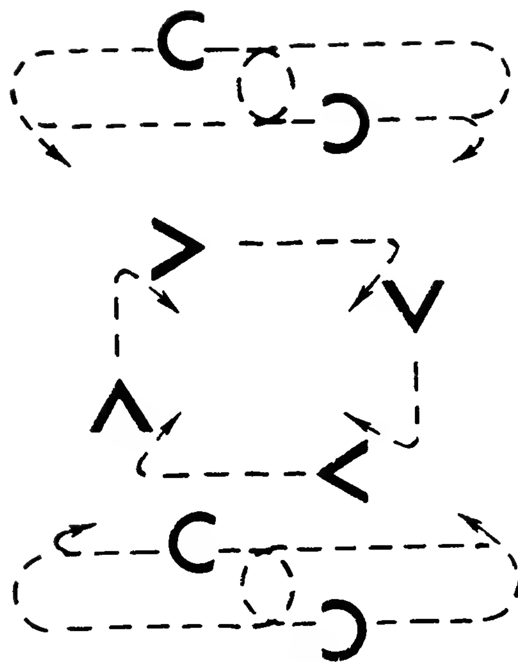
На 17—20-й такти виконавці йдуть «тинком» проти руху годинникової стрілки. Кожна пара приходить на своє попереднє місце.

На 21—24-й такти хлопці кладуть праві руки дівчатам на талії, а дівчата — праві руки на талії хлопцям. Вільні витягнуті руки піднімають (трохи вище рівня плечей), і всі виконують «легкий біг», починаючи його з правої ноги. При цьому вони пересуваються проти руху годинникової стрілки (повний оберт).

V фігура (32 такти)

На 1—4-й такти хлопці, виконуючи «тинок», міняються місцями, як зазначено пунктиром на схемі 200. Хлопець, який знаходиться біля першої правої куліси, йде по авансцені, починаючи «тинок» з лівої ноги, на місце хлопця, який знаходиться біля першої лівої куліси. Хлопець, який знаходиться біля першої лівої куліси, починаючи «тинок» з лівої ноги, проходить на місце хлопця, який стояв біля третьої лівої куліси, а той проходить у глибині сцени, починаючи «тинок» з правої ноги, на місце хлопця, який стояв біля третьої правої куліси. Хлопець, який стояв біля третьої правої куліси,


Схема 200


Схема 201

починаючи «тинок» з правої ноги, йде, як зазначено пунктиром на схемі 200, до першої правої куліси.

Одночасно дівчата на 1—4-й такти «бігунцем», починаючи його з правої ноги, йдуть назустріч одна одній і обходять одна одну, як зазначено пунктиром на схемі 200. Потім вони повертаються на свої попередні місця. Руки в них знаходяться на талії.

Наприкінці 4-го такту, коли дівчата повертаються, їх зустрічають хлопці. Стоячи обличчям одне до одного, вони разом виконують «потрійний притуп». Руки хлопців знаходяться на талії.

На 5—8-й такти виконавці, стоячи парами, кладуть праві руки одне одному на талію. Вільні витягнуті руки піднімають (трохи вище рівня плечей) і, виконуючи «простий біг», парами пересуваються за рухом годинникової стрілки. Дівчата починають «простий біг» з лівої ноги, хлопці — з правої.

На 9—16-й такти фігура повторюється повністю; хлопці міняються місцями й кружляють з дівчатами.

На 17—32-й такти фігура повторюється повністю, всі роблять те, що й на 1—16-й такти, тільки хлопці переміщуються далі, по лініях квадрата, як зазначено пунктиром на схемі 201. Дівчата зустрічаються з другого боку. Дві з них ідуть назустріч одна одній в глибині сцени, а дві інші до центру лінії авансцени, як зазначено пунктиром на схемі 201.

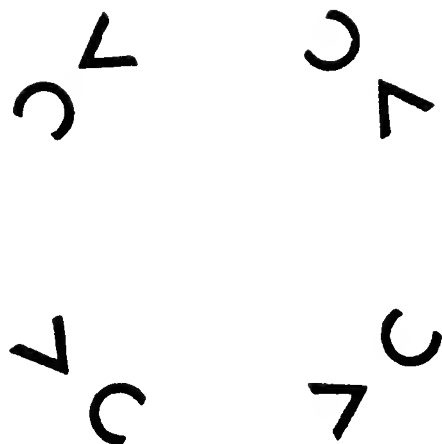
На останній такт усі виконавці утворюють коло і стають парами обличчям одне до одного (схема 202). Далі мелодія програється спочатку.

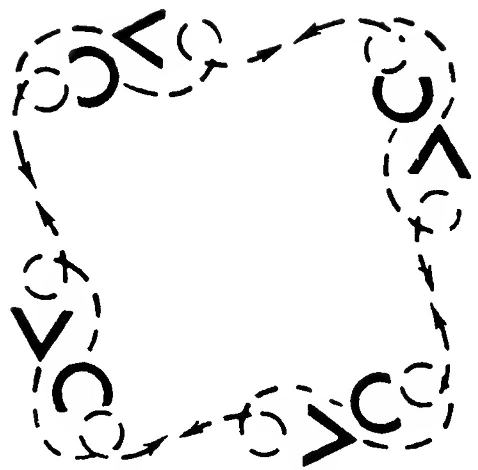
VI фігура (24 такти)

На 1—2-й такти дівчата і хлопці виконують одне перед одним «тинок», починаючи його з правої ноги праворуч. Руки в усіх виконавців знаходяться на талії.

На 3—4-й такти хлопці й дівчата «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, проходять, міняючись місцями і обертаючись, як зазначено пунктиром на схемі 203. Дівчата йдуть ліворуч від хлопців і пересуваються за рухом годинникової стрілки, а хлопці — проти руху і проходять ліворуч від дівчат, як зазначено пунктиром на схемі 203. Руки в усіх знаходяться на талії. На останню чверть 4-го такту виконавці зупиняються, повернувшись обличчям одне до одного.

На 5—16-й такти виконавці продовжують рухатися по колу. Наприкінці 16-го такту вони приходять у вихідне положення VI фігури і виконують «потрійний притуп», стоячи обличчям одне до одного.


Схема 202


Схема 203

На 17—24-й такти дівчата і хлопці виконують «тинок», починаючи його з правої ноги праворуч. У хлопців руки знаходяться на талії, а дівчата опускають їх і відводять трохи від корпусу (можна взяти в руки кінці стрічок від вінка).

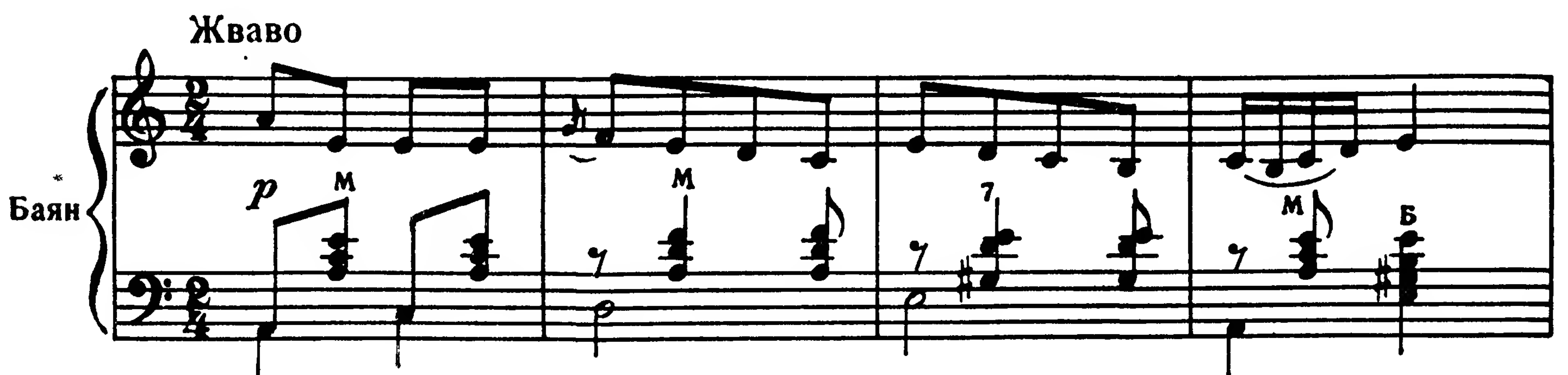
VII фігура (24 такти)
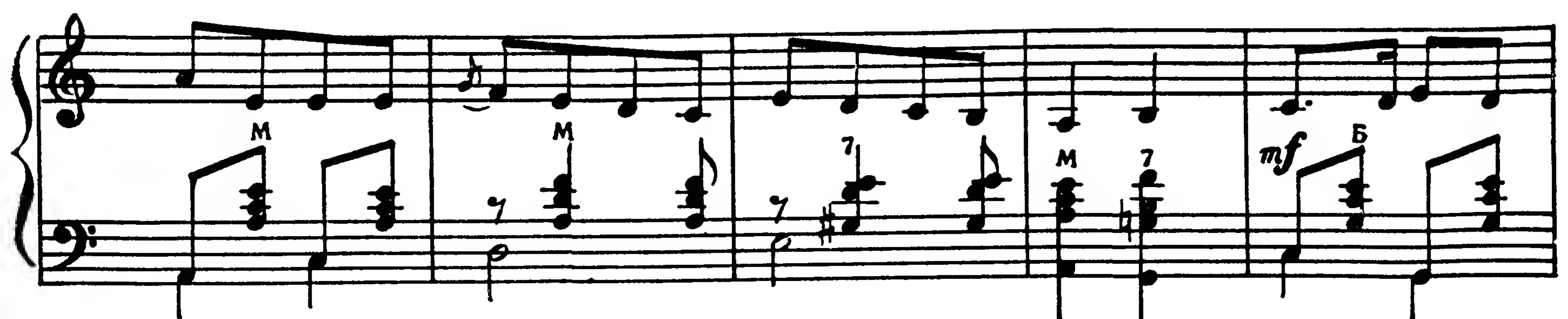
На 1—8-й такти дівчата й хлопці подають одне одному руки і схрещують їх. Потім вони пересуваються, виконуючи «припадання» (дівчата — з правої ноги, хлопці — з лівої), як зазначено пунктиром на схемі 204, за рухом годинникової стрілки.

На 9—16-й такти фігура повторюється, тільки виконавці рухаються проти руху годинникової стрілки. Дівчата починають «припадання» з лівої ноги, хлопці — з правої.

На 17—24-й такти хлопці кладуть праві руки дівчатам на талію, а ліві тримають на своїй талії. Дівчата кладуть ліві руки хлопцям на праве плече, а праві собі на талію.

Усі виконавці парами одна за одною, зберігаючи дистанцію, йдуть за рухом годинникової стрілки (по лінії авансцени). Пара, яка стояла біля першої правої куліси, йде за останню ліву кулісу. За нею йдуть зі сцени всі інші виконавці.





кладуть одна одній руки на талію, а вільні руки відводять у першу позицію і обходять коло на місці за рухом годинникової стрілки. На останній такт усі виконавці повертаються на свої попередні місця.

VI фігура (32 такти)
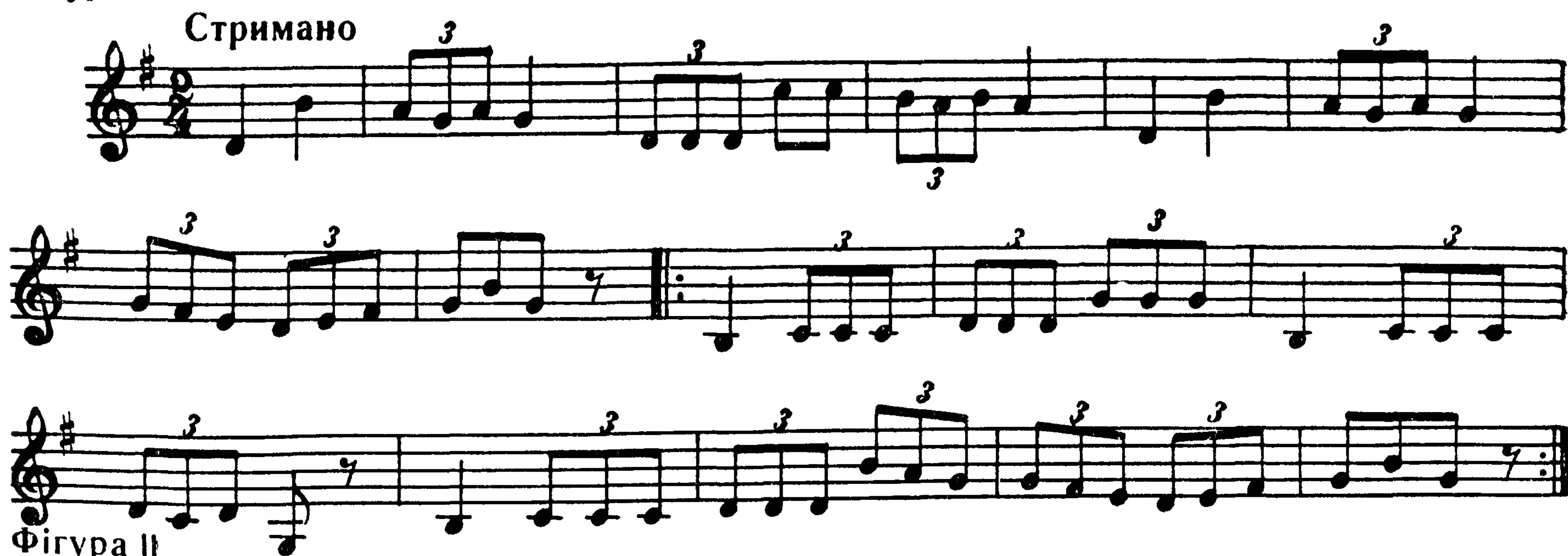
На 1—16-й такти дівчата тим же кроком виходять у центр, з'єднують між собою руки і піднімають їх високо вгору. Трохи позаду дівчат ідуть хлопці, які також з'єднують між собою руки, утворюючи зовнішнє коло. Дівчата стоять на місці, а хлопці йдуть проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту хлопці зупиняються і просовують свої голови між з'єднаними руками дівчат. Потім дівчата опускають руки на рівень грудей, а хлопці свої з'єднані руки переносять через голови дівчат, утворюючи одне коло з переплетеними руками.
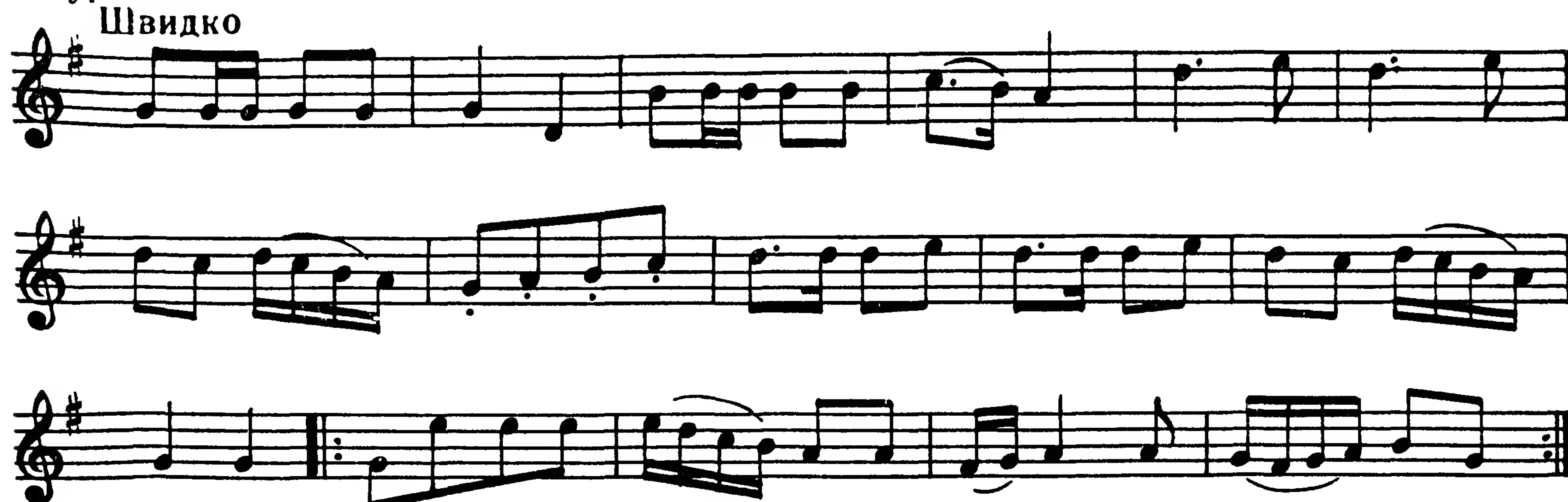
На 1—16-й такти коло пересувається за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту всі учасники роз'єднують руки і утворюють пари, побравшись за руки так, як у польці.

VII фігура (32 такти)

На 1—32-й такти пари «перемінним кроком» кружляють по колу проти руху годинникової стрілки і поступово пара за парою виходять зі сцени.

VI, VII фігури виконуються на мелодію V фігури.





Стриманіше
Фігура III

Фігура IV
Дуже швидко

1 2

Фігура V
Дуже швидко

1 2

ВАРІАНТ КРАСИЛІВСЬКОЇ КАДРИЛІ

У танці беруть участь вісім виконавців (чотири дівчини і чотири хлопці). Вони утворюють пари, беруться під руки, згинаючи їх у лікті, а вільні руки опускають вздовж корпусу, і стають у коло.

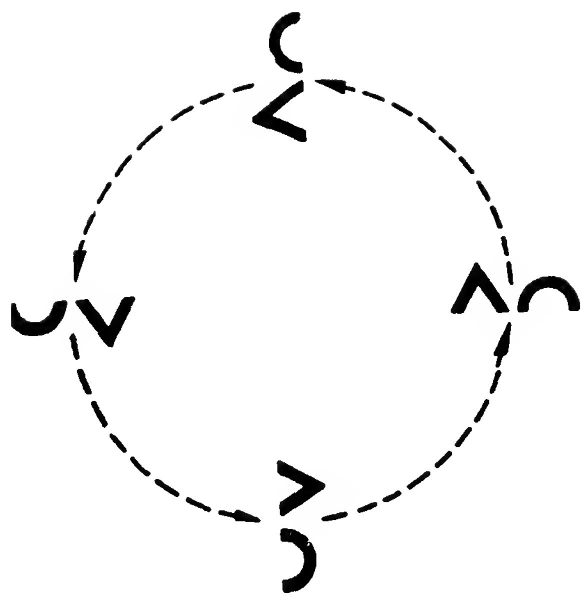


Схема 207

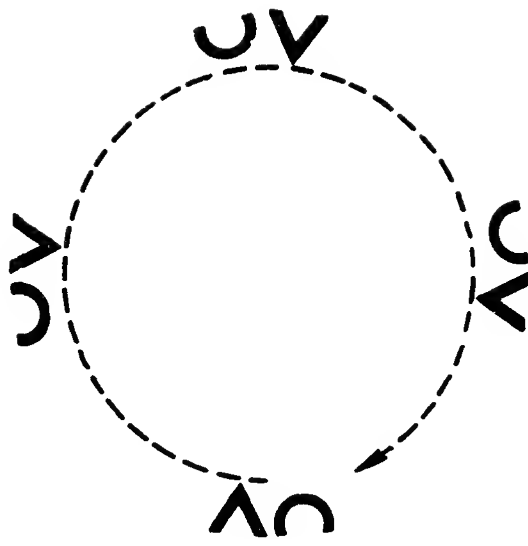


Схема 208

I фігура (24 такти)

На 1—24-й такти пари йдуть по колу «простим танцювальним кроком» проти руху годинникової стрілки так, як зазначено на схемі 207. На кінець останнього такту зупиняються і стають обличчям до центру.

II фігура (32 такти)

На 1—16-й такти пари, що стоять навпроти, біжать дрібними «простими танцювальними кроками» назустріч одна одній. При зустрічі одна з пар високо піднімає вгору з'єднані руки, утворюючи «ворота», крізь які пробігає інша пара. На новому місці, коли пари повертаються обличчям до центру, дівчина на кінець останнього такту, обкручуючись, пробігає попід рукою хлопця і також стає обличчям до центру.

На 1—16-й такти те ж саме виконують інші дві пари. В цей час перші пари стоять на місці.

III фігура (64 такти)

На 1—16-й такти дві дівчини, які стоять у парах навпроти, не змінюючи кроку, йдуть одна одній назустріч і в центрі міняються місцями спина до спини так само, як і в попередній кадрилі. Повернувшись на попередні місця, вони беруться під руки так, як у польці, і один раз обкручуються на місці.

На 1—16-й такти те ж саме виконує інша пара дівчат. Ця фігура повторюється двічі.

IV фігура (64 такти)

На 1—64-й такти повторюються рухи III фігури, але в центр виходять хлопці.

V фігура (32 такти)

На 1—32-й такти повністю повторюється II фігура.

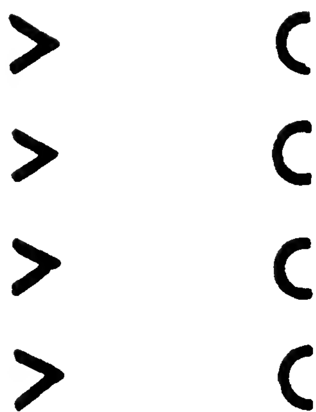
VI фігура (16 тактів)

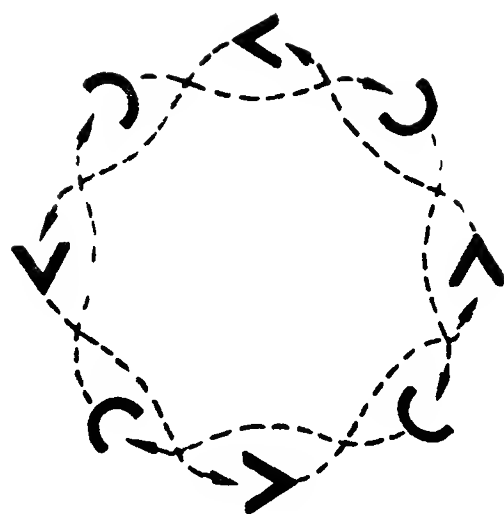
На 1—8-й такти пари повторюють рухи I фігури, але на останній такт повертаються, не роз'єднуючи рук, в протилежному напрямку.

На 9—16-й такти пари, не змінюючи кроку, йдуть за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту стають обличчям до центру.

VII фігура (64 такти)

На 1—16-й такти дівчата дрібним «простим танцювальним кроком» виходять у центр і утворюють малу «зірку» так: руки на рівні плечей стулюють зап'ястями із згорнутими кистями. Потім поступово піднімають руки трохи вгору і так само поступово розгортають кисті. Так із стулених рук


Схема 209


Схема 210

утворюється квітка. Мала «зірка», утворена дівчатами, рухається проти годинникової стрілки. На останній такт дівчата повертаються на свої попередні місця, беруться за руки, як у польці, і один раз обкручуються на місці. Так вони роблять чотири рази підряд.

VIII фігура (64 такти)

На 1—64-й такти повністю повторюється VII фігура, тільки в центр виходять хлопці.

IX фігура (32 такти)

На 1—32-й такти повторюються рухи II фігури, тільки на кінець останнього такту всі учасники двічі приплескують у долоні.

X та XI фігури (48 тактів)

На 1—48-й такти повторюються рухи I та II фігур.

XII фігура (32 такти)

На 1—32-й такти одна пара виходить у коло і, не змінюючи кроку, підходить до кожної наступної пари так, як зазначено на схемі 208, вклоняється їй. На кінець останнього такту пари утворюють ряди і стають так, як зазначено на схемі 209. Хлопці утворюють один, а дівчата другий ряди і роз'єднують руки.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти ряди двічі міняються місцями. На кінець останнього такту виконавці знову утворюють пари і стають у коло.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, побравшись за руки, як у польці, «перемінним кроком» кружляють по колу, йдучи проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються і стають обличчям до центру кола.

XV фігура (32 такти)

На 1—32-й такти повністю повторюються рухи II фігури. На кінець останнього такту всі учасники утворюють коло.

XVI фігура (32 такти)

На 1—16-й такти виконавці, йдучи назустріч одне одному так, як зазначено на схемі 210, міняються місцями спина до спини (своєрідний шен). Під час переходу вони поперемінно з'єднують то праві, то ліві руки, піднімаючи їх трохи вгору, а на кінець останнього такту утворюють пари, беручись за руки, як у польці.

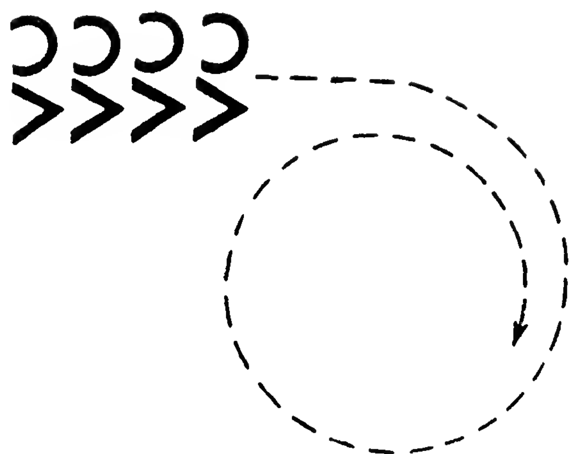


Схема 211

На 1—16-й такти пари «перемінним кроком» кружляють по колу проти руху годинникової стрілки.

XVII фігура (32 такти)
На 1—32-й такти повністю повторюються рухи II фігури.

XVIII фігура (32 такти)
На 1—32-й такти пари, кружляючи по колу за рухом годинникової стрілки, «перемінним кроком» поступово одна за одною виходять зі сцени.

ПОДІЛЬСЬКА КАДРИЛЬ

Танець виконують чотири пари. Вони утворюють коло. Хлопці, які стоять у парі з дівчатами, беруть правою рукою їх ліві руки трохи вище ліктя. Ці руки вони згинають. Вільні ж опускають вздовж корпусу.

I фігура (16 тактів)
На 1—16-й такти пари «простим танцювальним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони швидко обертаються ліворуч на 360° і стають обличчям за рухом годинникової стрілки так, щоб дівчина знаходилася в колі, а хлопець назовні.

II фігура (16 тактів)
На 1—16-й такти пари повторюють рухи I фігури, але йдуть по колу проти руху годинникової стрілки і на кінець останнього такту утворюють квадрат.

III фігура (16 тактів)
На 1—16-й такти дві пари, що стоять навпроти, «простим танцювальним кроком» міняються місцями, йдучи одна одній назустріч. Зустрівшись, одна з пар піднімає високо руки, утворюючи «ворота», крізь які пробігає інша пара. На кінець останнього такту пари повертаються обличчям до центру. Причому дівчина, не роз'єднуючи з хлопцем рук, обкручується на місці, пробігаючи попід рукою хлопця.

IV фігура (16 тактів)
На 1—16-й такти інші дві пари виконують все те, що й дві попередні, але на кінець останнього такту розмахують з'єднаними руками один раз вперед і один раз назад. Потім стають парами, як у польці (див. положення 32, рис. 52), і обкручуються один раз на місці.

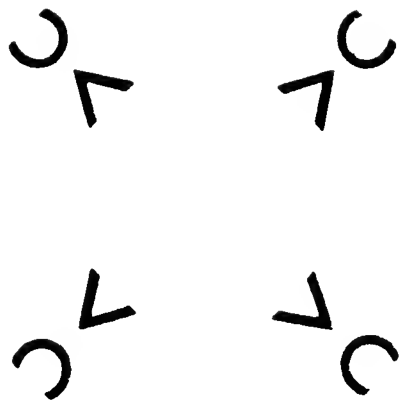


Схема 212

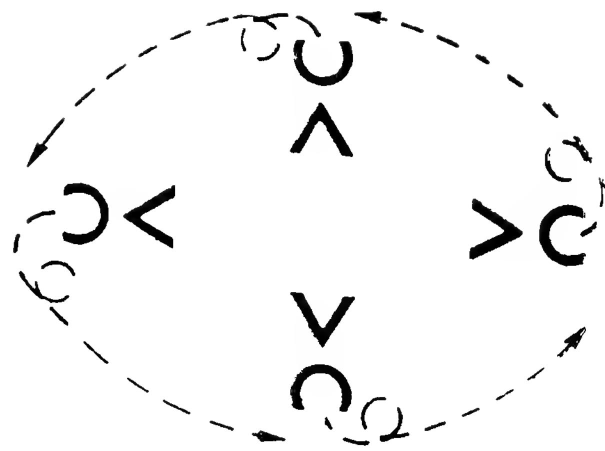


Схема 213

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці стоять на місці, а дівчата, йдучи «простим танцювальним кроком» за рухом годинникової стрілки, переходять до сусіднього хлопця і, побравшись за руки так, як у попередній фігурі, обкручуються один раз на місці.

На 9—16-й такти пари повторюють рухи 1—8-го тактів, але йдуть у протилежному напрямку.

Цю фігуру пари виконують кілька разів підряд.

«ВОЛИНЯНКА»

У танці беруть участь чотири дівчини і чотири хлопці (танець можуть виконувати й самі дівчата). Вони стають парами за останньою лівою кулісою. Кожний хлопець стає праворуч від дівчини.

Руки в парах з'єднані навхрест на рівні талії. Ліва рука дівчини лежить на правій руці хлопця.

I фігура (18 тактів). Вступ

На 1—18-й такти виконавці виходять на сцену пара за парою і «простим танцювальним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки (схема 211).

На один такт музики пари плавно піднімають схрещені руки вгору над головою, а на другий — опускають у вихідне положення. На кінець 18-го такту утворюють коло. Дівчата і хлопці, не роз'єднуючи рук, повертаються парами праворуч і стають так: дівчата обличчям, а хлопці спиною до центру кола (схема 212).

II фігура (18 тактів). Кружляння

На 1—2-й такти пари стають у коло і, не роз'єднуючи рук, піднімають їх угору. Дівчата, переступаючи дрібними кроками, роблять повний оберт ліворуч під з'єднаними руками. Хлопці залишаються на місці.

На 3—4-й такти кожна дівчина, роз'єднавши руки з хлопцем, з яким вона стоїть у парі, «простим танцювальним кроком» йде по колу проти руху годинникової стрілки до наступного хлопця (схема 213).

На 5—6-й такти дівчата з'єднують навхрест руки з хлопцями сусідніх пар, піднімають їх угору і кружляють під руками ліворуч. Хлопці стоять на місці.

На 7—16-й такти дівчата продовжують рух у тому ж напрямку, обертаючись так само, як і на 5—6-й такти.






Схема 214

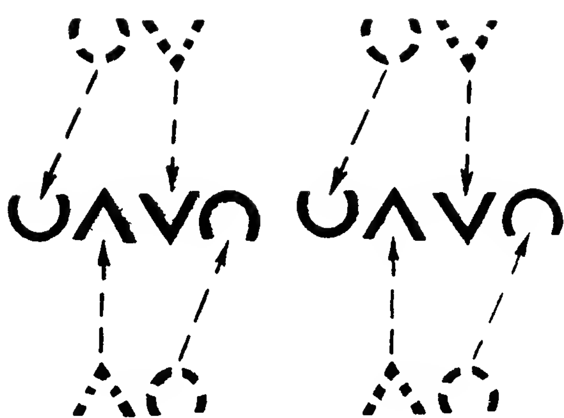


Схема 215






Схема 216

Поступово дівчата обходять усіх хлопців і на кінець 16-го такту повертаються до тих, з якими стояли в парі. З ними вони з'єднують руки навхрест.

На 17—18-й такти пари розходяться по діагоналі. На кінець 18-го такту виконавці роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

Дві пари, які виходять на авансцену, стають спиною до глядача, а ті, що йдуть у глибину сцени,— обличчям до глядача (схема 214).

III фігура (18 тактів). Перехід

На 1-й такт пари, які стоять навпроти, роблять два «простих танцювальних кроки» назустріч одна одній.

На 2—3-й такти хлопці, порівнявшись, роблять випад і оберт, а дівчата плавно кружляють праворуч, просуваючись вперед. Руки долонями лежать у них на талії (схема 215).

На 4-й такт пари міняються місцями, зробивши два кроки.

На 5—6-й такти виконавці у парі повертаються обличчям один до одного. Хлопець бере правою рукою дівчину за талію, а ліву кладе собі на талію. Дівчина кладе праву руку на ліве плече хлопця, а ліву собі на талію. Обоє легенько нахиляють голови до лівого плеча. В такому положенні пари кружляють на місці. На кінець 6-го такту пари, роз'єднавши руки, стають так, як зазначено на схемі 216.

На 7—12-й такти виконавці повторюють рухи 1—6-го тактів, причому міняються місцями дві пари, які стоять у глибині сцени, і дві пари, які знаходяться на авансцені (схема 217).

На 13—18-й такти пари повертаються у вихідне положення (схема 214) і повторюють рухи 1—6-го тактів.

IV фігура (90 тактів). «Зірочка»

На 1—12-й такти хлопці «простим танцювальним кроком» сходяться до центру сцени. Вони з'єднують ліві руки, утворюючи «зірочку», і йдуть проти руху годинникової стрілки. Праві руки хлопці кладуть собі на талію.

Одночасно дівчата, також поклавши руки на талію, йдуть назустріч одна одній у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 218.

На 2—3-й такти вони зустрічаються і виконують випад і оберт.

На 4-й такт міняються місцями, роблячи чотири «простих танцювальних кроки».

На 5—6-й такти, поклавши руки на талію, кружляють на місці.

На 7—12-й такти дівчата, повторюючи рухи 1—6-го тактів, повертаються на свої попередні місця.

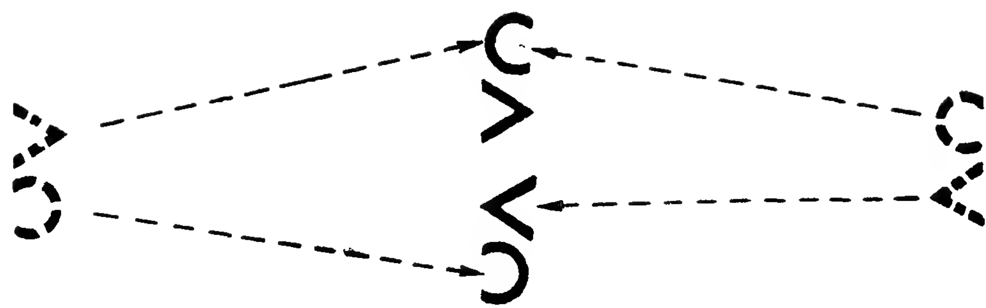


Схема 217

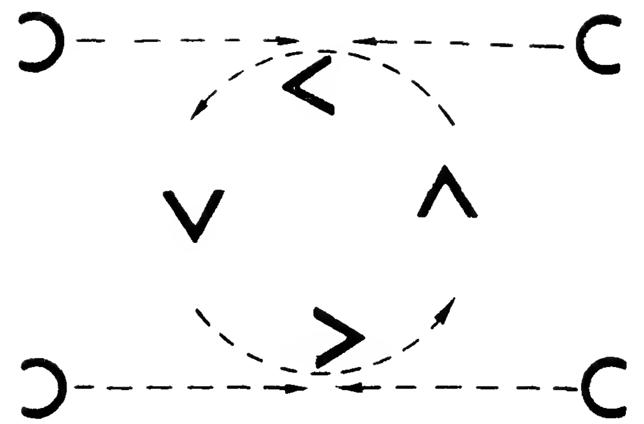


Схема 218

На 13-й такт кожний хлопець, звільнивши ліву руку, йде до дівчини, з якою він стоїть у парі. Дівчата виконують на місці «потрійний притуп».

На 14—17-й такти пари повторюють рухи 5—6-го тактів III фігури (кружляють на місці).

На 18-й такт хлопці, роз'єднавши руки з дівчатами, йдуть до центру сцени і, з'єднавши ліві руки, знов утворюють малу «зірку». Дівчата, поклавши руки собі на талію, дрібненькими кроками кружляють на місці за рухом годинникової стрілки.

Мелодія повторюється.

На 1—72-й такти (чотири рази підряд програється мелодія) виконавці повторюють рухи 1—8-го тактів чотири рази підряд. Хлопці на протязі всього танцю по черзі кружляють з кожною дівчиною, а дівчата, залишившись самі, кожного разу міняють напрямок, зустрічаючись по дві то на авансцені, то в глибині сцени, то біля правих і лівих куліс. Останній раз кожний хлопець кружляє з дівчиною, з якою він стоїть у парі. На 72-й такт пари з'єднують перед собою руки навхрест і стають так, як зазначено на схемі 214.

V фігура (18 тактів). Перехід пар

На 1—18-й такти повністю повторюється III фігура.

VI фігура (90 тактів)

На 1—90-й такти повністю повторюється IV фігура, але на цей раз малу «зірку» утворюють дівчата, а хлопці роблять переходи, які раніше робили дівчата (схема 219).

На останній такт хлопці й дівчата з'єднують перед собою руки навхрест і парами повертаються лівим плечем до центру сцени (схема 220).

VII фігура (18 тактів). Лінія

На 1—18-й такти пари йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, потім вишиковуються в одну лінію в глибині сцени обличчям до глядача і рухаються на авансцену.

VIII фігура (18 тактів)

На 1—8-й такти виконавці виходять на передній план авансцени і, повернувшись обличчям одне до одного, піднімають з'єднані руки вгору. Дівчата роблять по черзі повний оберт ліворуч під з'єднаними руками (див. II фігуру). Першою починає пара, яка стоїть праворуч від глядача. Оберт виконується на кожних 2 такти. Після оберта виконавці опускають з'єднані руки перед корпусом.

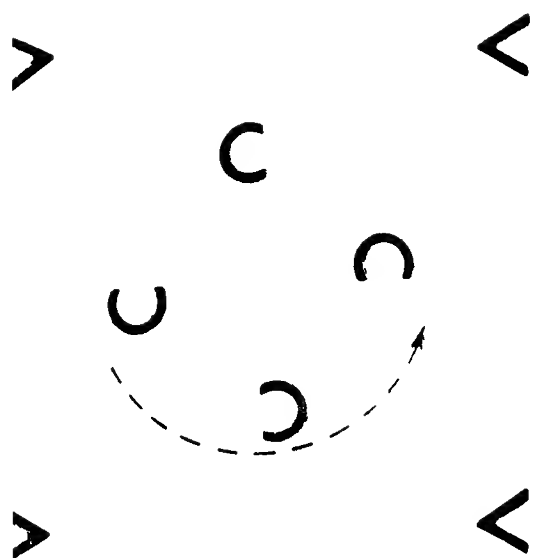


Схема 219

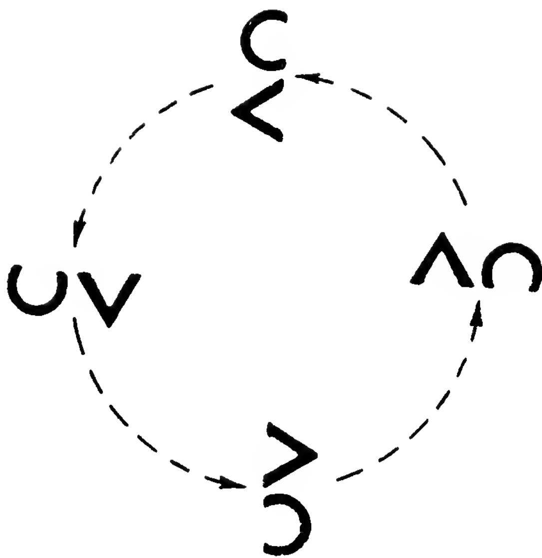


Схема 220

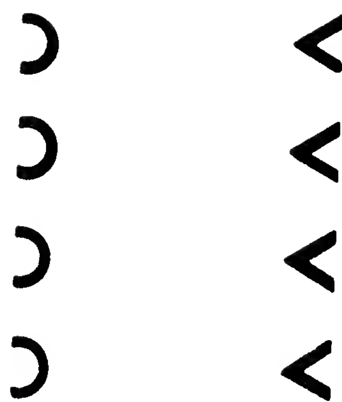


Схема 221

На 9—18-й такти, не роз'єднуючи рук, дівчата й хлопці повертаються обличчям до правих куліс і йдуть парами одна за одною по колу проти руху годинникової стрілки. Потім виконавці залишають сцену, йдучи за останню ліву кулісу. З'єднані руки вони піднімають на один такт, а на другий такт опускають (див. І фігуру).
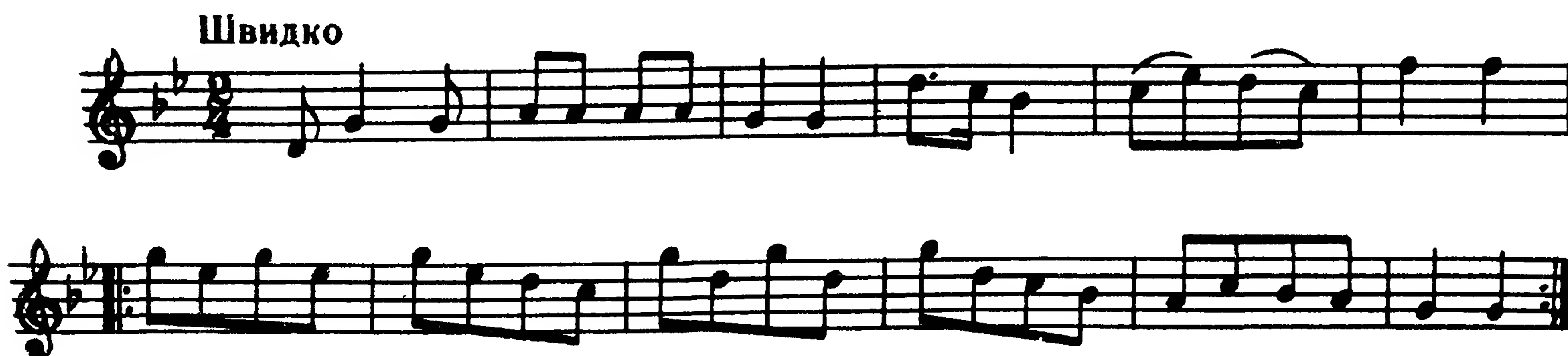
Випад і оберт (чоловічий)

Вихідне положення ніг — перша напіввиворітна позиція (п'ятки стулені, носки розведені в сторони, руки на талії).

На «раз» 1-го такту, ледь повернувшись праворуч, зробити випад вперед на праву ногу. Ліву ногу, зігнуту в коліні, трохи підняти і відвести назад;

на «два» — крок назад лівою ногою. Праву ногу трохи підняти;

на «раз-і-два-і» 2-го такту зробити повний оберт на місці ліворуч, виконуючи чотири «простих танцювальних кроки», починаючи з правої ноги.



ПОЛІСЬКА КАДРИЛЬ (ЛІНЦЕЙ)

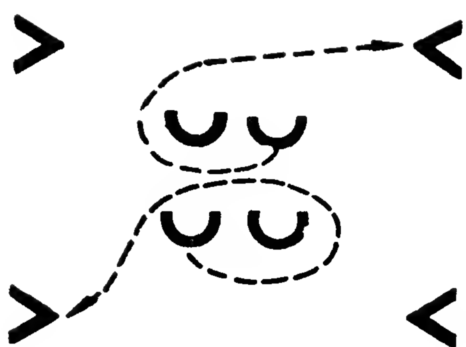
У танці беруть участь вісім виконавців (чотири дівчини і чотири хлопці). Вони утворюють два ряди (схема 221).

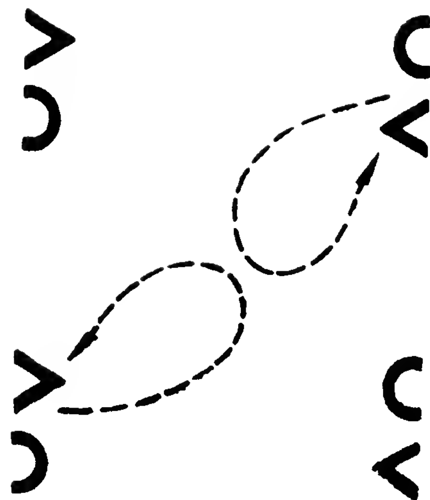
І фігура (16 тактів)

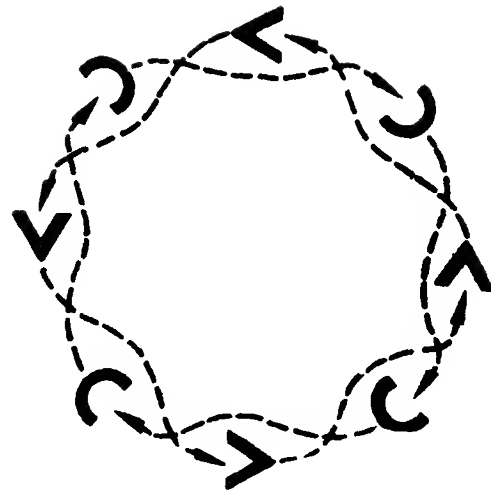
На 1—4-й такти ряди йдуть один одному назустріч, виконавці беруться за руки і піднімають їх вище голови.

На 5—8-й такти хлопець у кожній парі обкручує на місці дівчину, і вони беруться за руки так, як у польці.

На 9—16-й такти пари «перемінним кроком» кружляють по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 16-го такту пари роз'єднують руки і стають на місці попарно.


Схема 222


Схема 223


Схема 224

II фігура (24 такти)

На 1—4-й такти виконавці сходяться в центрі і беруться за руки, утворюючи пари. Вони міняються місцями так, як зазначено на схемі 222, а на останній такт повертаються на свої попередні місця.

На 5—8-й такти пари кружляють на місці «кривим кроком», поклавши одна одній руки на талію. На кінець 8-го такту пари з'єднують руки і піднімають їх над головою.

На 9—16-й такти хлопець, виконуючи на місці «перемінний крок», дивиться на дівчину, яка тим же кроком обкручується кілька разів під його рукою.

На 17—24-й такти пари повторюють рухи 9—12-го тактів, але дівчина обкручується під рукою хлопця в протилежному напрямку. На кінець останнього такту пари зупиняються і стають обличчям до центру.

III фігура (28 тактів)

На 1—12-й такти дві пари, не змінюючи положення рук, стоять на місці, а інші дві пари, виконуючи дрібні «прості танцювальні кроки», йдуть назустріч одна одній і повертаються на свої місця (схема 223).

На 13—28-й такти пари йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, але дівчата весь час кружляють під з'єднаними руками хлопців. Всі учасники виконують «перемінний крок». На кінець останнього такту пари зупиняються на своїх попередніх місцях.

IV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти повністю повторюється III фігура, але йдуть до центру дві інші пари. На кінець останнього такту пари утворюють коло (див. схему 224).

V фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці, рухаючись назустріч одне одному, міняються місцями спина до спини (своєрідний шен).

Під час переходу поперемінно з'єднують то праві, то ліві руки, піднімаючи їх трохи вгору.

На кінець останнього такту зупиняються на своїх попередніх місцях і опускають руки вздовж корпусу.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів III фігури, тільки до центру йдуть два хлопці, вільно розмахуючи руками. При зустрічі в центрі вони сильно один раз притупують правою ногою. На кінець остан-

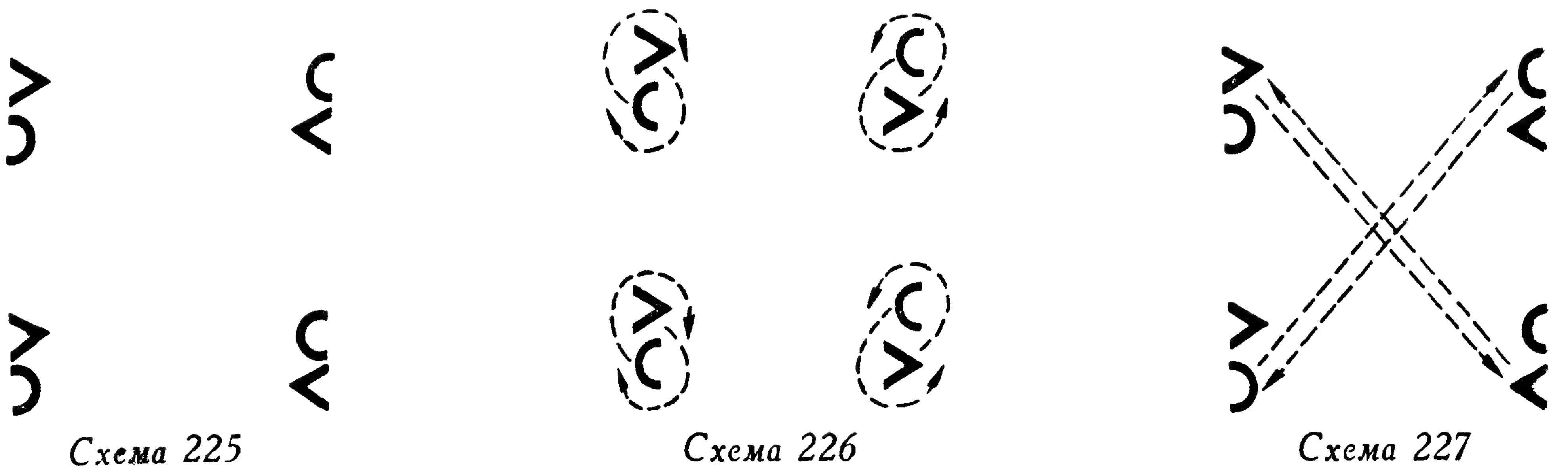


Схема 225 Схема 226 Схема 227

нього такту хлопці повертаються на свої попередні місця, беруться під руки, як у польці, і один раз обкручуються на місці.

На 9—16-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів, але в центр виходять інші два хлопці. Дві пари, які не беруть участі в танці, стоять на місці.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти пари, побравшись за руки, як у польці, «перемінним кроком» кружляють по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту пари повертаються на свої попередні місця і зупиняються. Друга частина танцю виконується в ритмі вальса.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчина обкручується один раз під рукою свого хлопця і перебігає до того хлопця, який стоїть позаду її партнера. Так вони роблять до тих пір, поки дівчата не повернуться на свої попередні місця. На кінець останнього такту виконавці стають парами (схема 225).

На 9—16-й такти дівчата йдуть до центру і, побравшись правими руками, утворюють малу «зірку», переміщаючись при цьому за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони повертаються на свої попередні місця, стають у пари, як у польці, і один раз обкручуються на місці.

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пари повторюють рухи 1—8-го тактів VIII фігури, але з'єднують дівчина ліву, а хлопець праву руки і піднімають їх вище голови. Потім міняються місцями (схема 226). Вільні руки кладуть собі на талію.

На 9—16-й такти пари повторюють рухи 9—16-го тактів VIII фігури. Далі танець виконується на початкову мелодію на 2/4 у швидкому темпі.

X фігура (28 тактів)

На 1—8-й такти виконавці повторюють рухи 1—8-го тактів VIII фігури. На кінець останнього такту пари беруться за руки так, як у польці.

На 9—28-й такти пари кружляють «перемінним кроком» по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони стають так, як зазначено на схемі 227.

XI фігура (64 такти)

На 1—4-й такти пари міняються місцями (схема 227), але дві з них ідуть до центру на один такт пізніше. На кінець останнього такту пари роз'єднують руки і утворюють два ряди (схема 228).

На 5—8-й такти ряди сходяться дрібним «простим танцювальним кроком». XI, XII фігури виконуються на мелодію IV фігури.

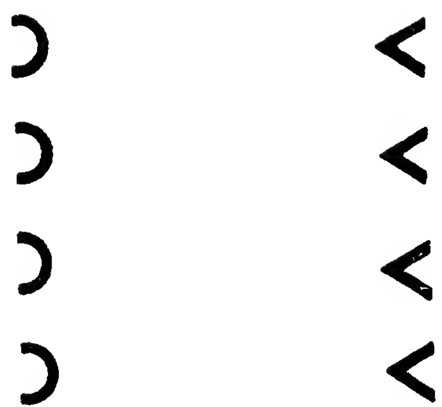


Схема 228

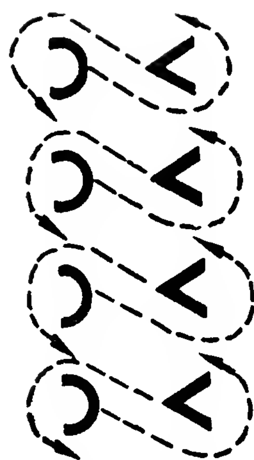


Схема 229

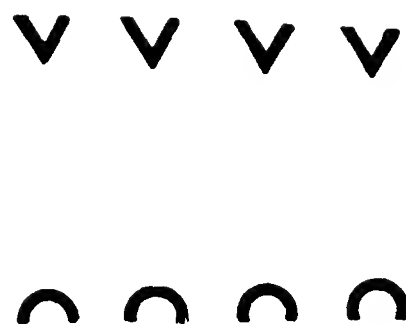


Схема 230

На 9—12-й такти ряди повертаються на свої попередні місця.

На 13—16-й такти ряди, не змінюючи кроку, знову сходяться, а на останній такт з'єднують дівчина ліву, а хлопець праву руки і піднімають їх.

На 1—8-й такти учасники міняються місцями так, як зазначено на схемі 229.

На 9—16-й такти ряди, помінявшись місцями, відступають на попередні місця, але праворуч від глядача тепер буде ряд дівчат, а ліворуч — хлопців.

На 1—16-й такти учасники повторюють рухи 1—16-го тактів початку цієї фігури, але на останній такт беруться під руки, як у польці, утворюючи пари.

На наступні 16 тактів пари, виконуючи «перемінний крок» і кружляючи, розходяться і утворюють коло. В колі вони продовжують кружляти проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту пари роз'єднують руки і знову утворюють два ряди, які стають так, як зазначено на схемі 230.

XII фігура (32 такти)

На 1—4-й такти ряди, не змінюючи кроку, сходяться.

На 5—8-й такти вони відступають на свої попередні місця.

На 9—12-й такти ряди знову сходяться і, утворюючи пари, які відступають на свої попередні місця, стають, так, як зазначено на схемі 230.

На 13—16-й такти пари беруться під руки, як у польці, кружляють на місці проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту зупиняються, роз'єднують руки і стають обличчям до центру.

На 1—4-й такти дві пари йдуть у напрямку, зазначеному на схемі 230. На кінець 4-го такту вони повертаються на свої попередні місця. Інші дві пари стоять на місці і спостерігають, як танцюють перші дві пари.

На 5—8-й такти два хлопці виконують те ж саме, що раніше виконували дві пари.

На 9—12-й такти дівчата виконують те ж саме, що раніше виконували хлопці. На протязі останніх 8 тактів пари, які стояли на місці, беруться руками, як у польці, і кружляють на своїх місцях проти руху годинникової стрілки. На останній такт усі учасники знов утворюють пари, стають обличчям по колу проти руху годинникової стрілки і кладуть одне одному руки так: дівчина хлопцеві на талію свою ліву руку, а хлопець дівчині праву. Вільні руки опускають вздовж корпусу.

На 13—16-й такти пари йдуть дрібним «простим танцювальним кроком» по колу проти руху годинникової стрілки. На останній такт пари, не змінюючи положення і руху, обкручуються один раз на місці.

XIII фігура (32 такти)

На 1—32-й такти учасники повторюють рухи XII фігури, але танцюють уже інші виконавці. На кінець останнього такту всі утворюють коло, кладуть собі руки на талію і стають по колу попарно одне до одного обличчям.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі учасники виконують рухи V фігури.

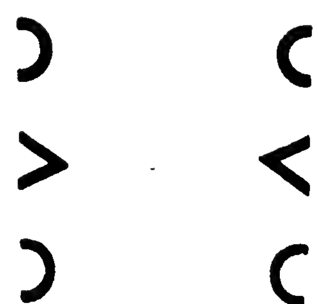


Схема 231

Дуже швидко
Фігура IV-IX

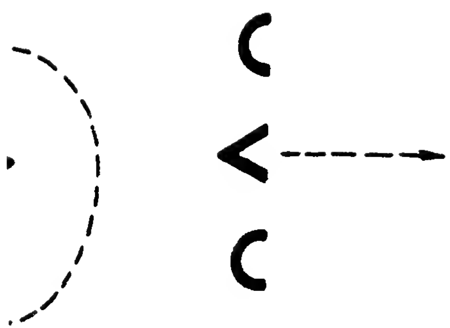
Фігура X
Дуже швидко

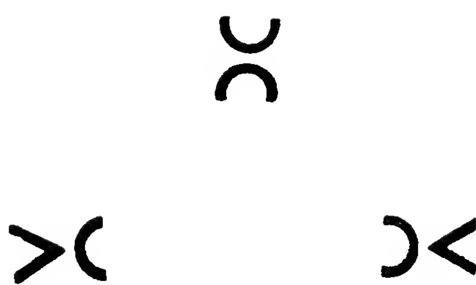
ІВАНКІВСЬКА КАДРИЛЬ

Танець виконують чотири дівчини і два хлопці. Вони утворюють дві трійки. Хлопець стає серед двох дівчат, і всі кладуть одне одному руки на талію. Вільні руки дівчата кладуть собі на талію. Перед початком трійки стають так, як зазначено на схемі 231.

І фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти перша трійка, яка стоїть праворуч від глядача, дрібним «простим танцювальним кроком» йде до другої трійки, яка стоїть ліворуч


Схема 232


Схема 233

(2 такти). Коли перша трійка відступає на свої попередні місця, за нею тим же кроком іде друга трійка.

На 5—8-й такти, коли друга трійка спиною відступає на свої попередні місця і зупиняється там, перша, не змінюючи кроку, начебто розгойдується, повернувшись на 45° праворуч, а потім на 45° ліворуч, і один раз обкручується навколо себе так, як зазначено на схемі 232.

На 9—12-й такти перша трійка стоїть на місці, а друга виконує те, що й перша на 5—8-й такти, але обкручується навколо себе в протилежному напрямку.

На 13—16-й такти обидві трійки одночасно виконують «ворота» в трійці. На кінець останнього такту учасники трійок стають попарно (схема 233).

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари беруться під руки і кружляють на місці двічі праворуч, а потім, помінявши руки, двічі ліворуч. На кінець 4-го такту дівчата утворюють «ворота».

На 5—8-й такти крізь «ворота» дрібним «простим танцювальним кроком» проходять решта учасників. На кінець останнього такту хлопці стають з двох боків і спостерігають, як танцюють дівчата (схема 234). Дівчата в цей час утворюють коло, поклавши одна одній руки на плечі.

На 9—16-й такти дівчата в колі «простим танцювальним кроком» ідуть по колу за рухом годинникової стрілки.

III фігура (16 тактів)

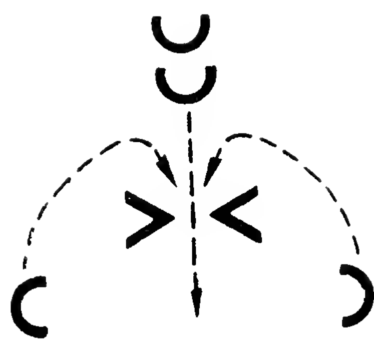
На 1—2 такти до дівчат підходять хлопці. Дівчата роз'єднують руки і утворюють разом з хлопцями трійки, ставши так, як на початку танцю.

На 3—4-й такти трійки тим же кроком ідуть назустріч одна одній. При зустрічі одна з трійок роз'єднує руки, а друга піднімає з'єднані руки високо вгору, утворюючи «ворота», крізь які проходить перша трійка.

На 5—8-й такти всі учасники, не роз'єднуючи рук, утворюють загальне коло, йдучи за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони знову стають трійками.

На 9—12-й такти трійки утворюють два маленьких кола, які переміщуються одне за одним проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту знов утворюють трійки.

На 13—16-й такти трійки одна за одною йдуть на глядача і виходять зі сцени.


Схема 234

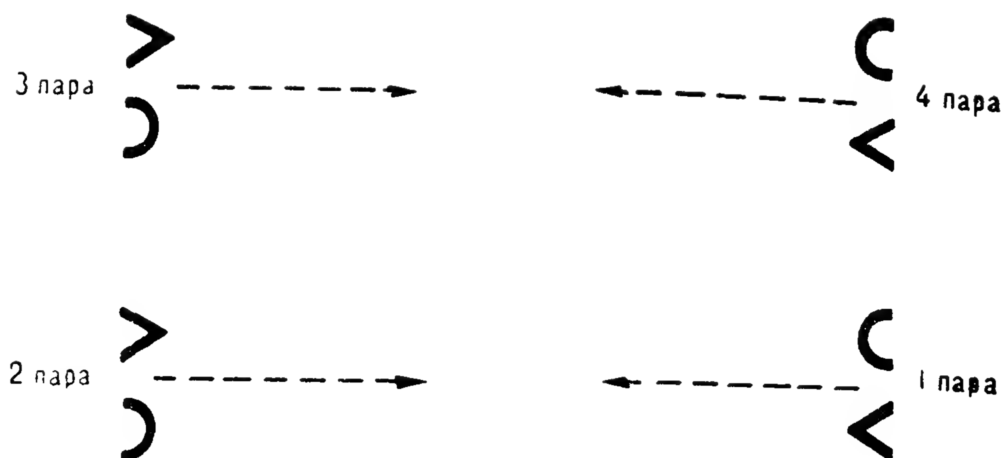


Схема 235

«ЛАНЦЕ» («ЛИНЕЦЬ»)

Танець виконують чотири пари (чотири дівчини і чотири хлопці). Перед початком танцю пари без музичного супроводу попарно з опущеними вздовж корпусу руками виходять «простим танцювальним кроком» з чотирьох кутів сцени (схема 235) і прямують назустріч одна одній до середини сцени. Зустрівшись, вони на мить зупиняються та вклоняються одна одній. Потім продовжують іти до куліс, де дівчата через праве плече повертаються на 180° і стають обличчям до центру сцени. Одночасно хлопці обходять позаду дівчат і стають поряд з ними зліва.

I фігура (48 тактів)

Виконується на мелодію пісні «Чумарочка рябесенька».

На 1-й такт хлопці чотирма дрібними «простими танцювальними кроками» йдуть до дівчат і стають навпроти них спиною до центру (хлопець першої пари йде до дівчини четвертої пари, хлопець другої пари — до дівчини першої пари, хлопець третьої пари — до дівчини другої пари і хлопець четвертої пари — до дівчини третьої пари). Дівчата в цей час стоять на місці.

На 2-й такт, виконуючи «потрійний притуп», хлопці невеличким нахилом голови кланяються дівчатам і одночасно з'єднують праву руку з правою рукою дівчини, піднімаючи їх над головою дівчини. Ліва рука дівчини знаходиться на талії, а в хлопця опущена вниз вздовж корпусу.

На 3-й такт хлопці, повертаючи дівчат до себе ліворуч, роблять повний оберт, і пари стають у початкове вихідне положення. Під час оберту дівчина дрібно переступає, починаючи з лівої ноги.

На 4-й такт пари виконують «потрійний притуп».

На 5—7-й такти пари, роз'єднуючи руки, змінюють положення так: хлопець праву руку кладе дівчині на талію, а в лівій руці, напівзігнутій у лікті, тримає відведену в сторону праву руку дівчини. Дівчина свою ліву руку кладе на праве плече хлопця. В такому положенні пари «перемінним кроком», який починають з правої ноги, роблять коло на місці.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», пари роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

На 9-й такт дівчина «перемінним кроком», який починає з лівої ноги, робить повний оберт через ліве плече. Одночасно хлопець перед дівчиною виконує, відвівши руки в сторони, «присядку з винесенням правої ноги вперед».

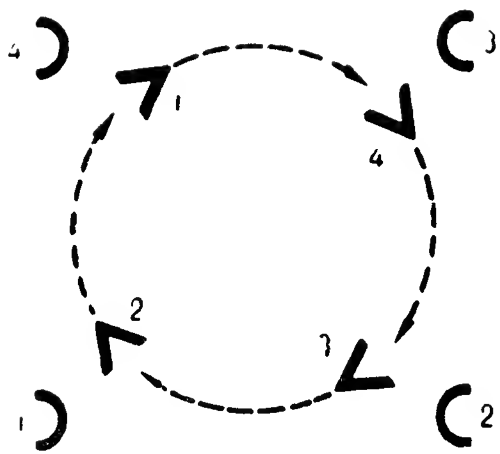


Схема 236

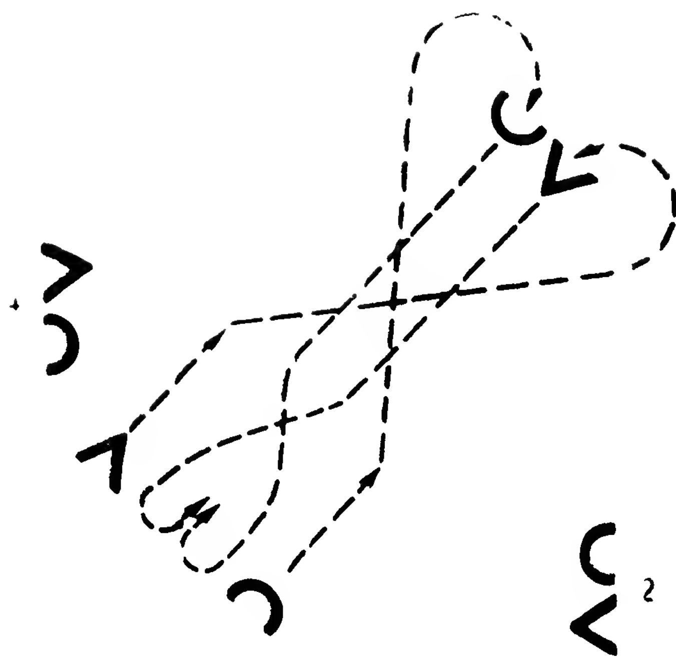


Схема 237

На 10-й такт танцюристи в парах стають обличчям одне до одного, виконують «потрійний притуп» і, з'єднавши руки, піднімають їх над головою дівчини.

На 11-й такт хлопці знову повертають дівчат з'єднаними руками від себе праворуч на 360°, і дівчата стають у початкове вихідне положення.

На 12-й такт пари, роз'єднуючи руки, виконують «потрійний притуп».

Музика повторюється спочатку.

На 1—12-й такти хлопці переходять по квадрату праворуч до сусідніх дівчат так, як зазначено пунктиром на схемі 236, і виконують все те, що вони робили на початку танцю.

На 1—12-й такти пари, переміщуючись по квадрату, повторюють рухи попередніх 1—12-го тактів.

На 1—12-й такти пари, знову переміщуючись по квадрату, повторюють рухи попередніх 1—12-го тактів. Виконуючи «потрійний притуп», вони, стоячи у парах, стають поряд обличчям до центру і двічі плещуть у долоні.

II фігура (16 тактів)

Виконується на мелодію пісні «Кину кужіль на полицю».

На 1—2-й такти, хлопець першої пари і дівчина третьої пари «перемінним кроком», який починають з правої ноги, прямують до центру сцени, піднімаючи поступово праві руки вгору. Зустрівшись, вони стають поряд правим плечем одне до одного, з'єднують праві руки, а ліві кладуть собі на талію. Одночасно решта танцюристів виконують на місці «тинок». Хлопці в цей час правою рукою обнімають дівчат за талію, а ліву кладуть собі на талію. Пара, яка стоїть у центрі сцени, також кладе собі руки на талію.

На 3—4-й такти пара, яка стоїть у центрі, «перемінним кроком», який починає з правої ноги, на місці робить коло за рухом годинникової стрілки. Інші виконавці повторюють рухи 1—2-го тактів.

На 5—6-й такти виконавці в парі, що знаходиться в центрі, роз'єднують руки, опускають їх вниз і «перемінним кроком», який починають з правої ноги, повертаються на своє попереднє місце. Перед своїми партнерами, з якими вони раніше стояли в парі, роблять невеличкий уклін, одночасно виконуючи «потрійний притуп». Друга і четверта пари в цей час, виконуючи «тинок», кружляють на місці проти руху годинникової стрілки. На останній такт всі виконують «потрійний притуп». Причому перша та третя пари стають поряд обличчям до центру, і хлопці правою рукою обнімають дівчат за талію, а з'єднані ліві руки відводять у сторону на рівні грудей хлопців. У дівчат права рука на талії.

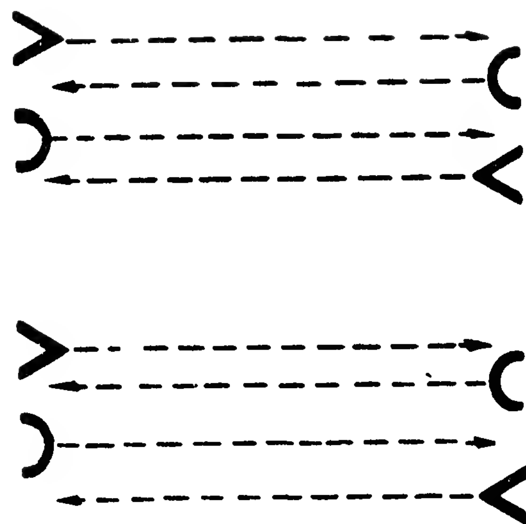


Схема 238

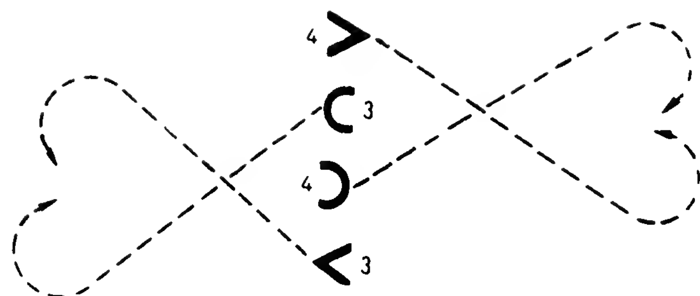


Схема 239

На 7-й такт перша та третя пари «простим танцювальним кроком» обходять на місці коло і стають обличчям до центру. Друга та четверта пари виконують на місці «тинок».

На 8-й такт всі виконують «потрійний притуп».

На 9—12-й такти перша і третя пари, міняючись місцями, виконують «перемінний крок». Зустрівшись на середині сцени, третя пара піднімає вгору з'єднані руки і утворює «ворота», через які проходить перша пара. Ідучи по сцені далі, танцюристи в парах міняються місцями: дівчина, переміщуючись ліворуч, стає на місце хлопця, а хлопець, рухаючись праворуч, обходить дівчину ззаду і стає на її місце. Прийшовши до куліс (схема 237), танцюристи обертаються через ліве плече і стають знову обличчям до центру. Одночасно друга і четверта пари виконують на місці «тинок».

На 13—16-й такти перша і третя пари повторюють рухи 9—12-го тактів, але «ворота», через які проходить третя пара, утворює перша пара. Танцюристи в парах міняються місцями, обертаючись через ліве плече. Далі те ж саме спочатку повторюють друга і четверта пари, але на кінець 16-го такту всі двічі плещуть у долоні.

III фігура (16 тактів)

Виконується на мелодію пісні «Ой, лопнув обруч».

На 1-й такт танцюристи в парах повертаються обличчям одне до одного (дівчата — ліворуч, а хлопці — праворуч). Вони з'єднують праві руки і піднімають їх над головою дівчини.

На 2-й такт всі дівчата обкручуються через ліве плече під з'єднаними руками.

На 3-й такт пари повторюють рухи 5-го такту I фігури. Обійшовши коло, вони зупиняються плечем до центру сцени.

На 4-й такт пари повторюють рухи 11-го такту I фігури.

На 5-й такт пари ідуть «простим танцювальним кроком» до центру сцени (схема 238), поклавши руки на талію.

На 6-й такт, зустрівшись, хлопець першої пари і дівчина другої пари і хлопець другої пари та дівчина першої пари і т. д. беруться під праві руки і, не змінюючи кроку, роблять коло на місці, повернувшись у початкове вихідне положення.

На 7-й такт пари йдуть «простим танцювальним кроком» у напрямку, зазначеному на схемі 239. Виконавці обходять одне одного і міняються місцями.

На 8-й такт танцюристи виконують на місці «потрійний притуп».

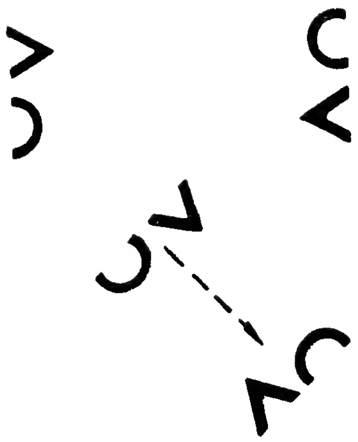


Схема 240

На 9—16-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів. На кінець останнього такту, виконуючи «потрійний притуп», всі двічі плещуть у долоні.

IV фігура (32 або 64 такти)

Виконується на мелодію гопака.

Танець першої пари

На 1—3-й такти дівчина ліву руку, зігнуту в лікті, кладе на праве плече хлопця, а хлопець праву руку — їй на талію. Вільні руки вони кладуть собі на талію. Одна з пар, виконуючи «тинок», який починає з правої ноги, іде до центру сцени.

На 4-й такт хлопець і дівчина роз'єднують руки і, виконуючи «потрійний притуп», повертаються обличчям до глядача.

На 5—8-й такти дівчина, виконуючи «голубці» в оберті, обходить навколо хлопця. Одночасно хлопець виконує на місці «присядку з винесенням ноги вперед». На кінець останнього такту дівчина і хлопець виконують «потрійний притуп» і стають обличчям одне до одного (плечем до глядачів), руки опущені.

На 9—12-й такти пара, виконуючи оплески з ударом ногою об підлогу і кружляючи, на кінець останнього такту повертається обличчям до другої пари, і вони з'єднують руки перед собою навхрест.

На 13—16-й такти пара, яка тільки що танцювала, запрошує на танець іншу пару так: виконуючи «тинок» на протязі двох тактів, вона наближається до тієї пари, що стоїть на місці (схема 240). На наступний такт хлопець, піднявши з'єднані руки над головою дівчини, повертає її до себе і ставить ліворуч. На останній такт танцюристи стають навпроти іншої пари.

На «раз» хлопець роз'єднує праві руки, опускає їх вниз і робить уклін. Те ж саме виконує дівчина, яка стоїть за ним у парі, але лише ліву руку вона опускає вниз, а правою рукою підтримує намисто;

на «два» пара, випрямляючи корпус, утворює «ворота», через які має пройти пара, запрошена до танцю. Після цього танцюристи роз'єднують руки, опускають їх і стають на місце тієї пари, яка виконує соло.

Танець другої пари

На 1—4-й такти дівчина «бігунцем» йде до центру сцени. Слідом за нею, виконуючи «мітелочку», йде хлопець.

На 5—8-й такти, ставши обличчям до глядачів, дівчина виконує «вихиляс», а хлопець «присядку з вихилясом і ударом по носку чобота». На кінець останнього такту вони стають обличчям одне до одного.

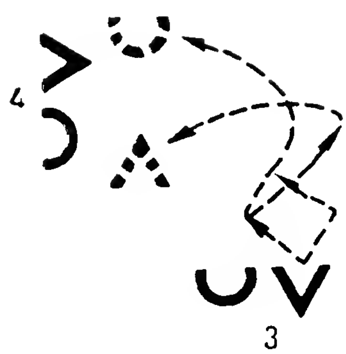
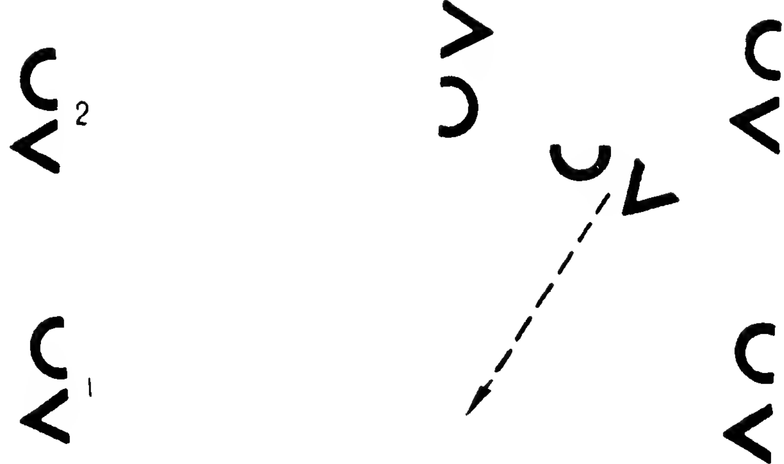


Схема 241


Схема 242

На 9—12-й такти пара, виконуючи «голубці», йде до першої пари, яка стоїть на їхньому місці, і знову повертається на середину сцени. На останній такт, виконуючи «потрійний притуп», пара повертається спиною до глядача і з'єднує руки перед собою навхрест.

На 13—14-й такти пара, виконуючи «тинок», йде в глибину сцени і стає навпроти третьої пари.

На 15—16-й такти ця пара повторює рухи попередньої пари.

Танець третьої пари

На 1—4-й такти танцюристи стають одне до одного обличчям, проходять крізь «ворота» і прямують до центру сцени; дівчина, повернувшись правим плечем до глядача, виконує «припадання», яке починає з правої ноги, а хлопець — «бокову присядку», також повернувшись лівим плечем до глядача.

На 5—8-й такти дівчина, тримаючи руками кінці стрічок від вінка, йде «вірьовочкою» навколо хлопця проти руху годинникової стрілки. Одночасно хлопець виконує «підсічку» на місці. На кінець останнього такту вони виконують «потрійний притуп». У цей же час виконавці з'єднують праві руки і піднімають їх над головою дівчини. З'єднані ліві руки простягають ліворуч.

На 9—14-й такти танцюристи, виконуючи «голубці», відступають спиною вглиб сцени і зупиняються навпроти четвертої пари (схема 241).

На 15—16-й такти третя пара повторює те, що робила попередня пара.

Танець четвертої пари

На 1—4-й такти дівчина і хлопець з'єднують ліві руки і відводять їх ліворуч. Дівчина відводить праву руку, якою тримає стрічку, праворуч, а хлопець свою праву руку кладе дівчині на талію. Вони проходять «бігунцем» крізь «ворота» і стрімко просуваються до центру сцени. На останній такт пара роз'єднує руки і виконує «потрійний притуп».

На 5—8-й такти вони стають обличчям до глядача і виконують такі рухи: дівчина на місці — «квіточку» в оберті (варіант угинання), а хлопець — «присядку» в оберті, просуваючись до лівих куліс. Після двох «присядок» хлопець повертається на своє попереднє місце.

На 9—16-й такти дівчина, виконуючи «припадання», яке починає з лівої ноги, а хлопець «повзунець», йде від середини сцени у лівий кут сцени (схема 242). На останні 2 такти дівчина, виконуючи «припадання» на місці, яке починає з правої ноги, йде по колу праворуч. Тримаючи руки на талії, вона на кінець останнього такту зупиняється і стає обличчям до глядача. Одночасно хлопець, роблячи «присядку», один раз сплескує в долоні

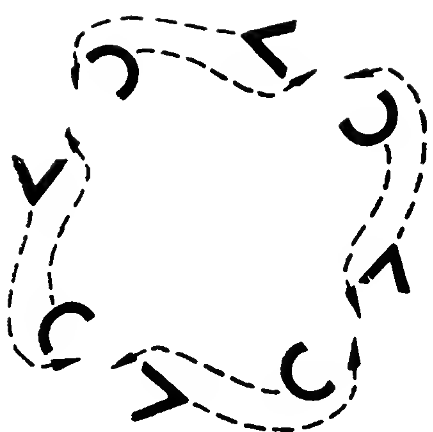


Схема 243

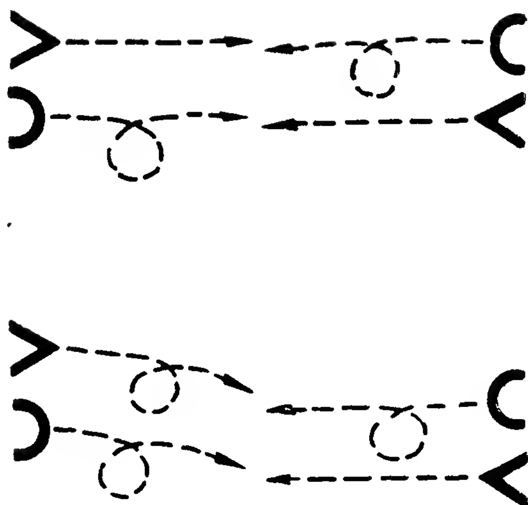


Схема 244

і широко розводить руки в сторони. Одну ногу він витягує вперед і також стає обличчям до глядача.

Під час танцю окремих пар інші виконавці стоять на місці, пританцьовують і плещуть у долоні.

V фігура (28 тактів)

Виконується на мелодію метелиці.

Танцюристи в парах вишиковуються по колу одне до одного обличчям (дівчина — за, а хлопець проти руху годинникової стрілки).

На 1—12-й такти виконавці йдуть назустріч одне одному (схема 243). На перші 2 такти вони йдуть «перемінним кроком» назустріч одне одному. На кінець 2-го такту вони беруться під праві руки. На наступні 2 такти, не змінюючи кроку, пари кружляють на місці, виконавці відхиляються одне від одного в сторони; вільні руки, зігнуті в ліктях, підняті трохи вище плеча. Далі вони повторюють всі рухи, поки не повернуться на свої попередні місця.

На останні 2 такти пари з'єднують руки і «простим танцювальним кроком» обходять одне коло на місці. Після цього вони стають в положення початку фігури.

На 1—12-й такти пари повторюють все те, що вони робили на початку фігури, але на перші 2 такти розходяться, а на наступні 2 кружляють.
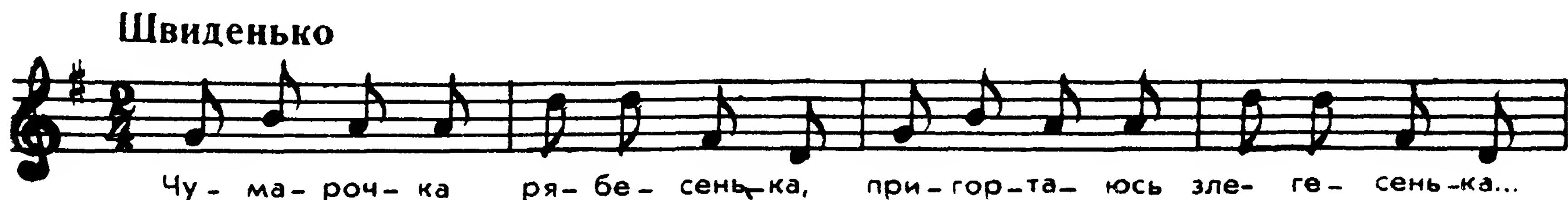
На 13-й такт танцюристи в парах прямують одне до одного.

На 14-й такт вони, з'єднавши руки, піднімають їх над головою дівчини. Хлопець, повертаючи дівчину з'єднаною рукою до себе через ліве плече, обертає її на 360°. Виконуючи ці рухи, пари проходять вперед до середини сцени (схема 244).

На 15-й такт пари беруться руками, як у польці, обходять коло на місці, роз'єднують руки, опускають їх вниз і стають парами обличчям одна до одної (перша пара навпроти четвертої, а друга — навпроти третьої).

На 16-й такт повторюють рухи 16-го такту IV фігури. На кінець такту всі пари опускають руки вниз і йдуть за куліси (схема 245).

1. Чумарочка рябесенька



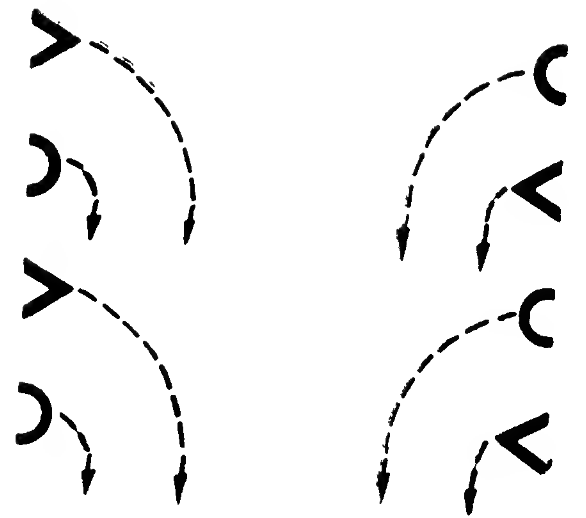


Схема 245

О- той ме- не пе- че- рі- же, що не люб- лю, в ві- чі лі- зе,

той ме- не по- ри- ва, ко- го люб- лю, та й не- ма.

2. Скину кужіль на полицю

Швиденько

Ски- ну ку- жіль на по- ли- цю, са- ма пі- ду на зу- ли- цю,

не- хай ми- ші ку- жіль труб- лять, не- хай ме- не хлоп- ці люб- лять.

3. Ой лопнув обруч

Швидко

Ой лоп- нув об- руч ко- ло ба- ри- ла, дів- чи- на

ко- за- ка та й о- ду- ри- ла. Ой ду- ма- ло- ся, пе- ре- ду-

ма- ло- ся, о дур го- ло- ву бе- ре, що да- ле- ко він жи- ве.

4. Гопак

Швидко

1 2



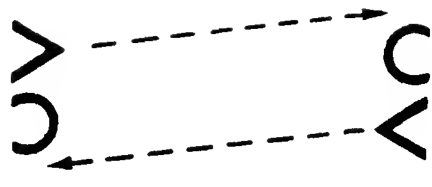


Схема 246

Схема 247



5. Метелиця

Швиденько





КАДРИЛЬ

Танець виконують чотири дівчини і чотири хлопці. Вони до початку танцю виходять на сцену і стають попарно у вихідне положення (схема 246). Виконується вступ.

I фігура (64 такти)

На 1—4-й такти хлопець, який стоїть на авансцені праворуч від глядача, «простим танцювальним кроком», починаючи його з правої ноги, іде в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 246, до дівчини, яка стоїть на авансцені ліворуч від глядача; на кінець 4-го такту вони з'єднують руки перед собою навхрест.

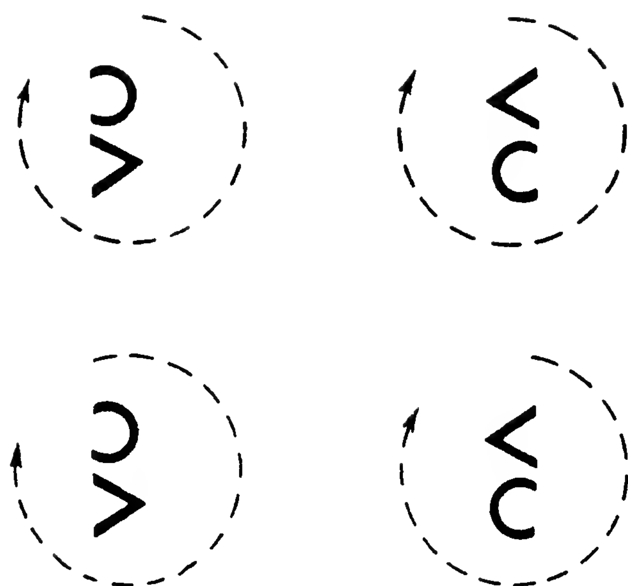
На 5—8-й такти виконавці обходять коло на місці проти руху годинникової стрілки, починаючи крок з правої ноги, і на кінець 8-го такту роз'єднують руки.

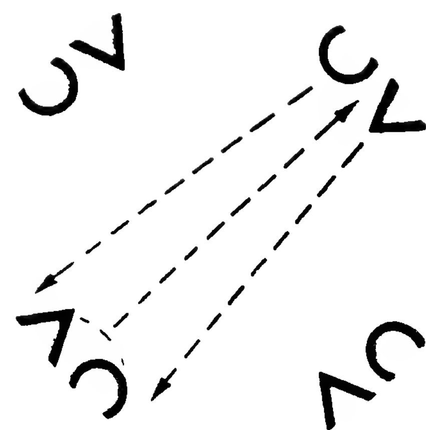
На 9—12-й такти хлопець «простим танцювальним кроком», який починає з правої ноги, повертається на своє попереднє місце. На кінець 12-го такту дівчина і хлопець знову з'єднують перед собою навхрест руки.

На 13—16-й такти вони повторюють рухи 5—8-го такту.

Мелодія повторюється.

На 1—4-й такти хлопець, який стоїть на авансцені ліворуч від глядача, «простим танцювальним кроком», починаючи з правої ноги, іде в напрямку,


Схема 248


Схема 249

зазначеному пунктиром на схемі 246, до дівчини, яка стоїть праворуч від глядача. На кінець 4-го такту вони з'єднують перед собою руки навхрест.

На 5—16-й такти танцюристи виконують ті ж рухи, що й перша пара.

Мелодія повторюється.

На 1—32-й такти дві пари, які стоять у глибині сцени, повторюють все те, що виконували перші дві пари, які стоять на авансцені.

II фігура (32 такти)

На 1—7-й такти всі хлопці одночасно, починаючи крок з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 247.

На 8-й такт вони, виконуючи «потрійний притуп», беруться під праві руки з дівчатами, до яких вони підійшли, і стають у вихідне положення (схема 248). Вільні руки кладуть собі на талію.

На 9—12-й такти виконавці в парах «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, обходять коло за рухом годинникової стрілки (схема 248). На останню чверть 12-го такту міняють положення рук: беруться під ліві руки, а праві кладуть собі на талію.

На 13—16-й такти всі одночасно, починаючи крок з лівої ноги, обходять коло проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту роз'єднують руки і стають у вихідне положення II фігури.

Мелодія повторюється.

На 1—8-й такти хлопці «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, повертаються на свої попередні місця.

На 9—16-й такти пари повністю повторюють рухи 9—16-го тактів початку II фігури. На кінець останнього такту танцюристи в парах стають обличчям до центру сцени.

III фігура (16 тактів)

На 1—6-й такти перша пара, яка стоїть біля першої лівої куліси, і друга пара, яка стоїть біля третьої правої куліси, йдуть «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 249.

Друга пара, дійшовши до центру сцени, піднімає з'єднані руки і утворює «ворота», крізь які проходить пара, що знаходилась ліворуч від глядача.

На 7—8-й такти пари, продовжуючи йти, повертаються і описують маленьке коло на місці проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту виконавці стають обличчям до центру сцени.

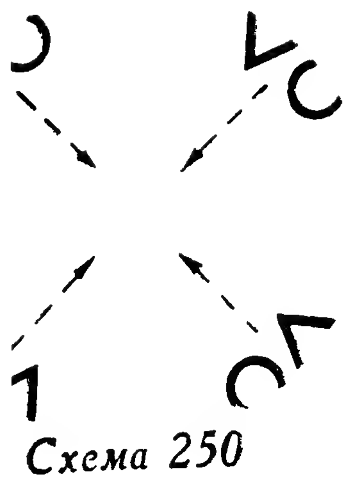
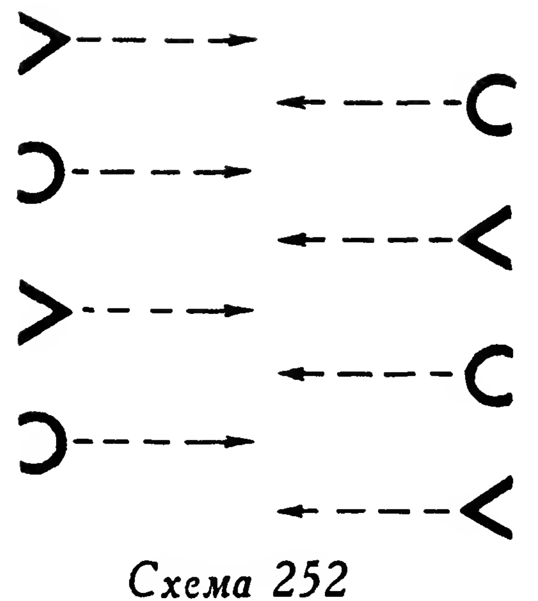

Схема 250


Схема 251


Схема 252

Інші дві пари повторюють все те, що робили дві попередні пари, тільки вступають на 2 такти пізніше.

На 9—16-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів, тільки починають ті пари, які раніше вступали на 2 такти пізніше. На кінець 16-го такту вони повертаються у вихідне положення цієї фігури.

IV фігура (16 тактів)

На 1—6-й такти пари «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть до центру кола (схема 250).

На 7—8-й такти всі повертаються в центрі кола на 180° проти руху годинникової стрілки і стають спиною до центру (схема 251).

На 9—14-й такти пари «перемінним кроком» ідуть у напрямку, зазначеному на схемі 251, і стають праворуч і ліворуч від глядача обличчям одна до одної.

На 15—16-й такти пари обертаються на місці проти руху годинникової стрілки і на кінець останнього такту, роз'єднавши руки, стають у положення, зазначене на схемі 252.

V фігура (48 тактів)

На 1—4-й такти виконавці, які стоять у рядах праворуч і ліворуч від глядача, «простим танцювальним кроком», починаючи з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 253.

На 5—8-й такти виконавці, відступаючи, повертаються у вихідне положення V фігури. На кінець 8-го такту вони стають обличчям одне до одного і утворюють пари. Хлопець кладе праву руку дівчині на талію. Права рука дівчини і ліва рука хлопця з'єднуються і відводяться в сторону (друга позиція) нижче рівня плечей. Ліву руку дівчина кладе хлопцеві на праве плече.

На 9—16-й такти пари, рухаючись в оберті по колу за рухом годинникової стрілки, йдуть кроком польки. На кінець 16-го такту всі зупиняються і стають так, як зазначено на схемі 253.

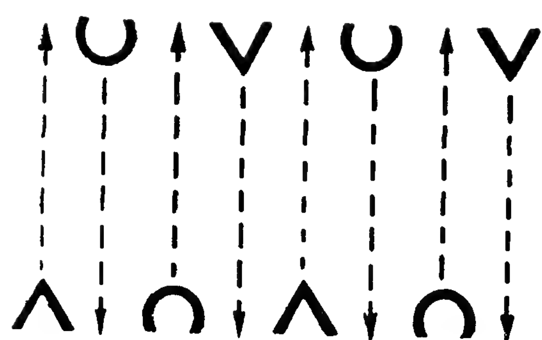
Мелодія повторюється.

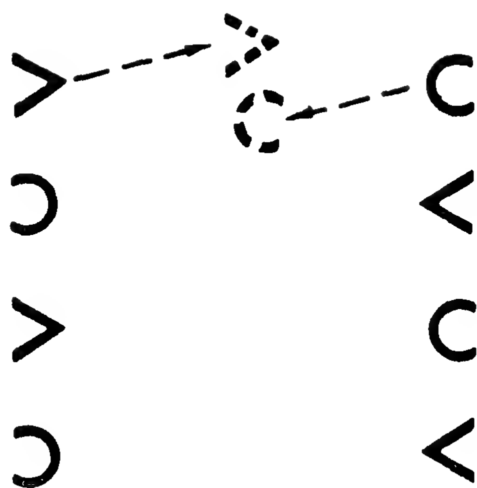
На 1—8-й такти виконавці йдуть, починаючи з правої ноги, «перемінним кроком» у напрямку, зазначеному на схемі 253.

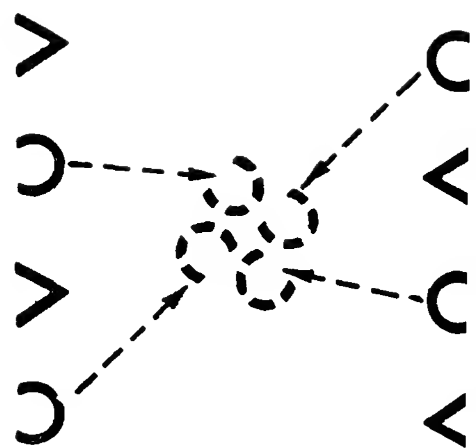
На кінець 8-го такту кожний самостійно повертається через праве плече на 180°.

На 9—16-й такти пари повторюють рухи 1—8-го тактів. На кінець 8-го такту стають в положення 8-го такту V фігури.

Мелодія повторюється.


Схема 253


Схема 254


Схема 255

На 1—16-й такти повторюються рухи 9—16-го тактів V фігури. На кінець останнього такту стають у початкове положення фігури (схема 252).

VI фігура (32 такти)

На 1—4-й такти хлопець, який стоїть у глибині сцени ліворуч від глядача, та дівчина, яка стоїть в глибині сцени праворуч від глядача, «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть одне одному назустріч у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 254. Хлопець одночасно з початком руху злегка вклоняється дівчині, до якої він прямує. На кінець 4-го такту вони беруться під праві руки. Ліві руки кладуть на талію.

На 5—8-й такти, продовжуючи йти «перемінним кроком», вони обертаються на 180° за рухом годинникової стрілки і на кінець 8-го такту стають у вихідне положення цієї фігури.

На 9—16-й такти виконавці, які стоять третіми в рядах праворуч і ліворуч від глядача, повторюють рухи попередньої пари.

Мелодія повторюється.

На 1—16-й такти повністю повторюється все те, що виконувалось попередніми парами. На кінець останнього такту всі виконавці стають у вихідне положення цієї фігури (схема 252).

VII фігура (32 такти)

На 1—4-й такти дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть до центру, як зазначено пунктиром на схемі 255, і на кінець 4-го такту в центрі з'єднують праві руки, утворюючи «зірку». Ліві руки кладуть собі на талію.

На 5—8-й такти дівчата, продовжуючи йти «перемінним кроком» за рухом годинникової стрілки, обходять коло на 360°. На кінець 8-го такту роз'єднують праві руки і кладуть їх собі на талію. Одночасно повертаються обличчям до хлопців, з якими стояли в парі.

На 9—12-й такти дівчата, продовжуючи йти «перемінним кроком», підходять до хлопців, з якими стояли в парі, і стають у положення, описане в V фігурі з 5-го по 8-й такти.

На 13—16-й такти пари «простим танцювальним кроком» обертаються на місці за рухом годинникової стрілки.

Мелодія повторюється.

На 1—16-й такти пари повторюють рухи попередніх 1—16-го тактів, але дівчата з'єднують на «зірку» ліві руки і йдуть проти руху годинникової стрілки.

На кінець останнього такту стають у вихідне положення цієї фігури.

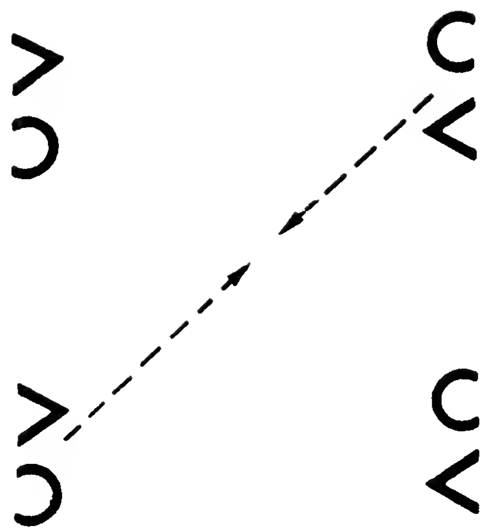


Схема 256

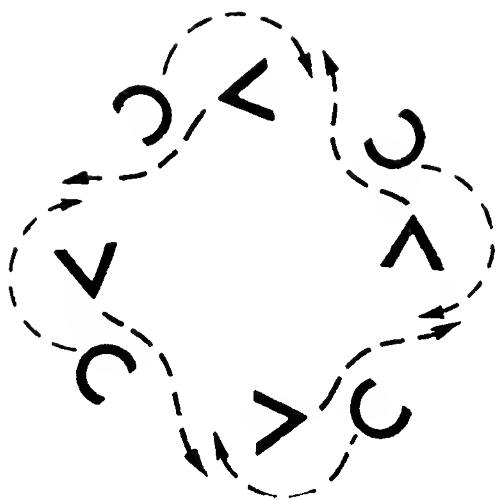


Схема 257

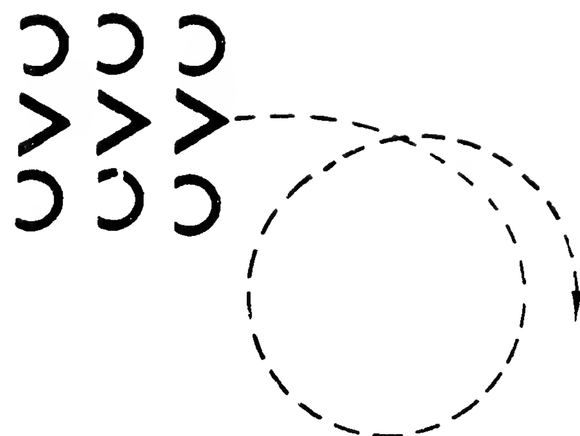


Схема 258

VIII фігура (32 такти)

На 1—6-й такти пара, яка стоїть ліворуч від глядача на авансцені, і друга пара, яка стоїть праворуч від глядача в глибині сцени, схрестивши перед собою руки, «простим танцювальним кроком», починаючи його з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 256.

Зустрівшись у центрі на останню чверть 6-го такту, вклоняються одна одній.

На 7—8-й такти, не роз'єднуючи рук, пари повертаються проти руху годинникової стрілки на 180°.

На 9—14-й такти виконавці продовжують іти на свої попередні місця.

На 15—16-й такти, не роз'єднуючи рук, пари повертаються проти руху годинникової стрілки на 180° і стають у вихідне положення цієї фігури.

Мелодія повторюється.

На 1—16-й такти повністю повторюються рухи попередніх 1—16-го тактів, але танцюють дві інші пари.

IX фігура (32 такти)

На 1—7-й такти виконавці, не роз'єднуючи рук, «перемінним кроком», який вони починають з правої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», танцюристи роз'єднують руки, кладуть їх собі на талію і стають обличчям одне до одного так, як зазначено на схемі 257.

На 9—16-й такти «простим танцювальним кроком» ідуть по колу так: перший раз дівчина і хлопець при переході зустрічаються правими плечима, потім лівими і т. д. На останню чверть 16-го такту всі учасники опускають руки.

Мелодія повторюється.

На 1—16-й такти, продовжуючи йти по колу, танцюристи виконують все те, що й на 1—16-й такти, тільки, зустрічаючись, дівчина з хлопцем з'єднують праві, а потім ліві руки над головою. На останню чверть 16-го такту зупиняються, і дівчина з хлопцем з'єднують перед собою руки навхрест.

X фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі йдуть «перемінним кроком», який починають з правої ноги, по колу проти руху годинникової стрілки і, поступово проходячи в глибині сцени, зникають за останньою лівою кулісою.

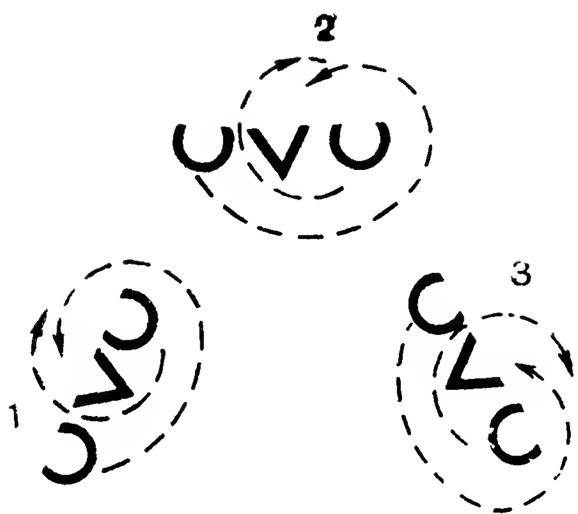


Схема 259

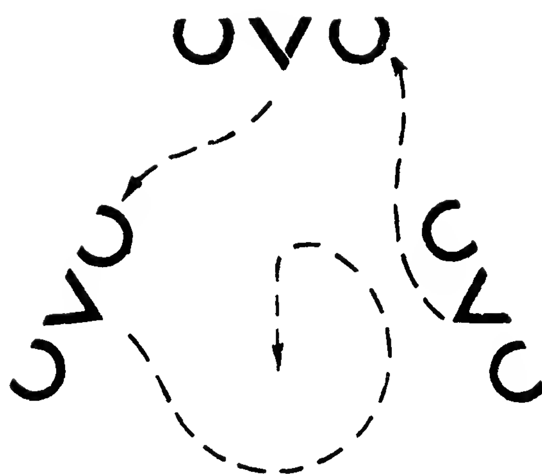


Схема 260

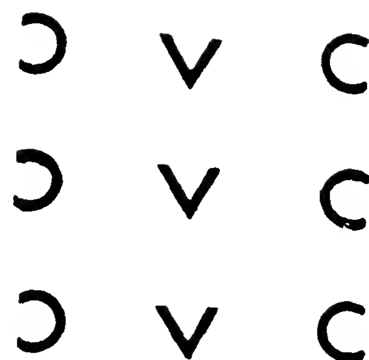


Схема 261

УКРАЇНСЬКА КАДРИЛЬ («ДЕВ'ЯТКА»)

У танці беруть участь шість дівчат і три хлопці. До початку танцю вони стають за останньою лівою кулісою трійками одна за одною. Хлопець — посередині, а справа і зліва від нього — дівчата (схема 258). Дівчата кладуть собі руки на талію, а хлопець опускає їх вздовж корпусу.

І фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі виконавці «простим танцювальним кроком», зберігаючи трійки, виходять із-за куліси і йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 258. На кінець 16-го такту вони займають положення, зазначене на схемі 259. Хлопець відводить руки в сторони. Дівчина, яка стоїть справа, з'єднує ліву руку з його правою рукою, а дівчина, яка стоїть зліва, з'єднує свою праву руку з його лівою рукою. З'єднані руки піднімають вгору. Вільні руки у дівчат залишаються на талії.

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата у трійках «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, обходять хлопця так: дівчата, які стоять справа, ідуть проти руху годинникової стрілки, а дівчата, які стоять зліва,— за її рухом (див. пунктир на схемі 259). Хлопці виконують на місці «дрібушки».

На кінець 16-го такту виконавці стають у вихідне положення фігури і роз'єднують руки. Дівчата кладуть їх собі на талію, а хлопці опускають вздовж корпусу.

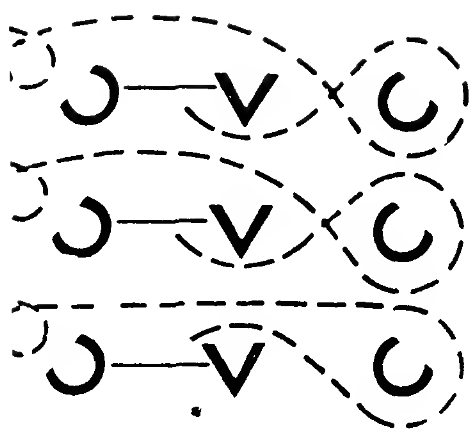
III фігура (16 тактів)

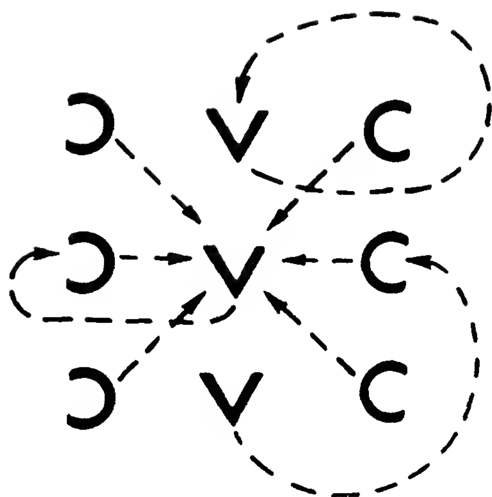
На 1—16-й такти виконавці «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 260, і на кінець останнього такту стають так, як зазначено на схемі 261.

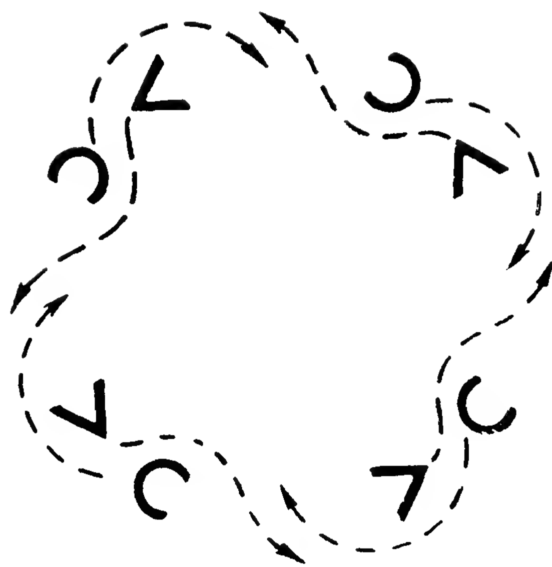
IV фігура (32 такти)

На 1—16-й такти дівчина, яка стоїть справа від хлопця, з'єднує ліву руку з правою рукою хлопця, і вони разом підносять їх вгору. Вільні руки хлопця і дівчини знаходяться на талії. Пара «простим танцювальним кроком», який починає з правої ноги, іде в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 262. На кінець 16-го такту стають у вихідне положення IV фігури і роз'єднують руки.

Та дівчина, яка стояла зліва, не змінюючи положення, в цей час виконує на місці «малий тинок», який починає з правої ноги праворуч, і на 16-й такт робить «потрійний притуп».


Схема 262


Схема 263


Схема 264

Мелодія починається спочатку.

На 1—16-й такти повторюються рухи перших 16-ти тактів, тільки хлопець з'єднує свою ліву руку з правою рукою тієї дівчини, яка стоїть зліва, і вони йдуть у протилежному напрямку. На кінець останнього такту виконавці стають у вихідне положення IV фігури.

V фігура (32 такти)

На 1—8-й такти всі дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть до центру. На кінець 8-го такту вони з'єднують праві руки в центрі, утворюючи малу «зірку». Ліві руки кладуть собі на талію (схема 263).

Одночасно хлопці «перемінним кроком» ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 263. Руки відводять у сторони в другу позицію.

На 9—16-й такти дівчата «перемінним кроком», зберігаючи малу «зірку», йдуть за рухом годинникової стрілки. В цей час хлопці, також «перемінним кроком», ідуть проти руху годинникової стрілки, зберігаючи між собою відстань.

На 16-й такт всі виконують «потрійний притуп». Дівчата в цей час міняють положення рук: повертаючись через праве плече, ліві руки з'єднують у центрі. Хлопці повертаються у протилежні боки.

Мелодія починається спочатку.

На 1—8-й такти повторюються рухи 9—16-го тактів, тільки виконавці рухаються в протилежному напрямку.

На 8-й такт всі виконують «потрійний притуп». Дівчата роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

На 9—12-й такти дівчата, виконуючи «дрібушки», відступають. У цей час хлопці «перемінним кроком» йдуть до центру з таким розрахунком, щоб на кінець 4-го такту стати між тими дівчатами, з якими вони стояли до початку V фігури. На кінець 16-го такту виконавці з'єднують руки.

На 13—15-й такти всі «перемінним кроком» ідуть до центру кола.

На 16-й такт, виконуючи «потрійний притуп», танцюристи стають обличчям одне до одного так, як зазначено на схемі 264. Одна дівчина виходить у центр кола. Всі виконавці кладуть руки собі на талію.

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, ідуть по колу в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 262, подають одне одному праві руки і міняються місцями. Потім вони подають наступним виконавцям вже ліві руки і знову міняються місцями і т. д.

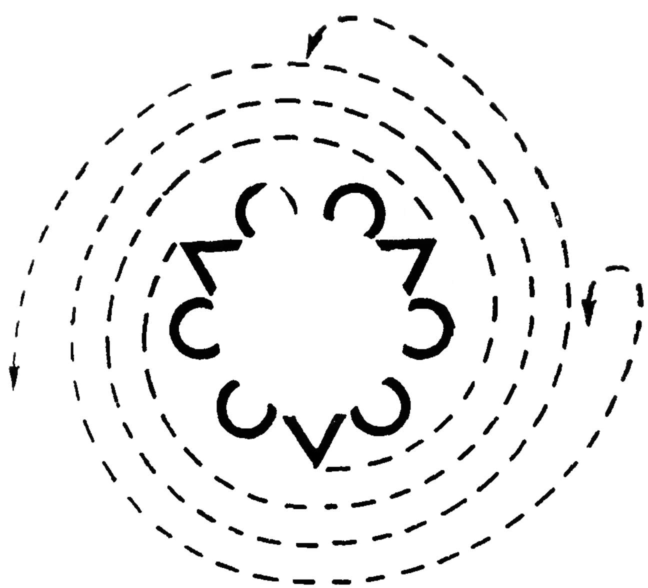


Схема 265

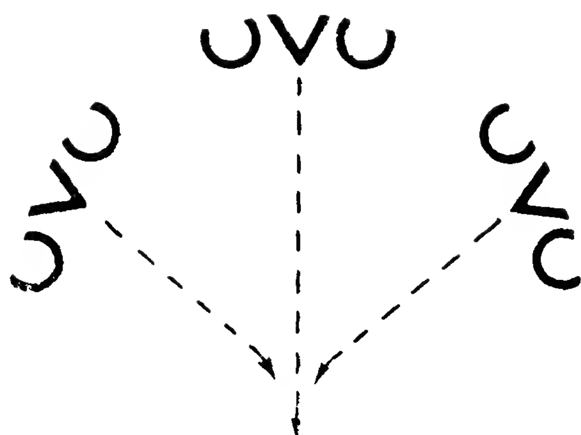


Схема 266

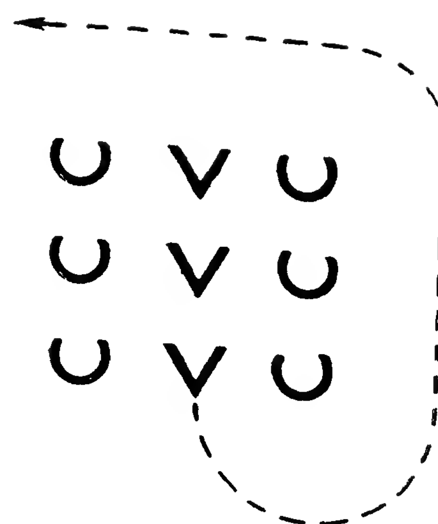


Схема 267

Одночасно дівчина, яка знаходиться в середині кола, на перші 8 тактів виконує на місці «малий тинок», а на наступні 8 тактів «перемінним кроком» прямує до трійки, в якій вона танцювала, і стає на своє місце.

На кінець останнього такту всі виконавці зупиняються, опускають руки вздовж корпусу і стають спиною до центру кола.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти трійки з'єднують між собою руки так, як у I фігурі. «Простим танцювальним кроком» ідуть у напрямку, зазначеному на схемі 265. На кінець 16-го такту стають у положення, зазначене на схемі 266, і дівчата відходять від хлопців на відстань витягнутих рук.

VIII фігура (32 такти)

На 1—2-й такти дівчата в трійках, виконуючи «перемінний крок», одночасно повертаються на 360°: дівчата, які стоять справа від хлопців, обертаються проти руху, а ті, які стоять зліва,— за рухом годинникової стрілки.
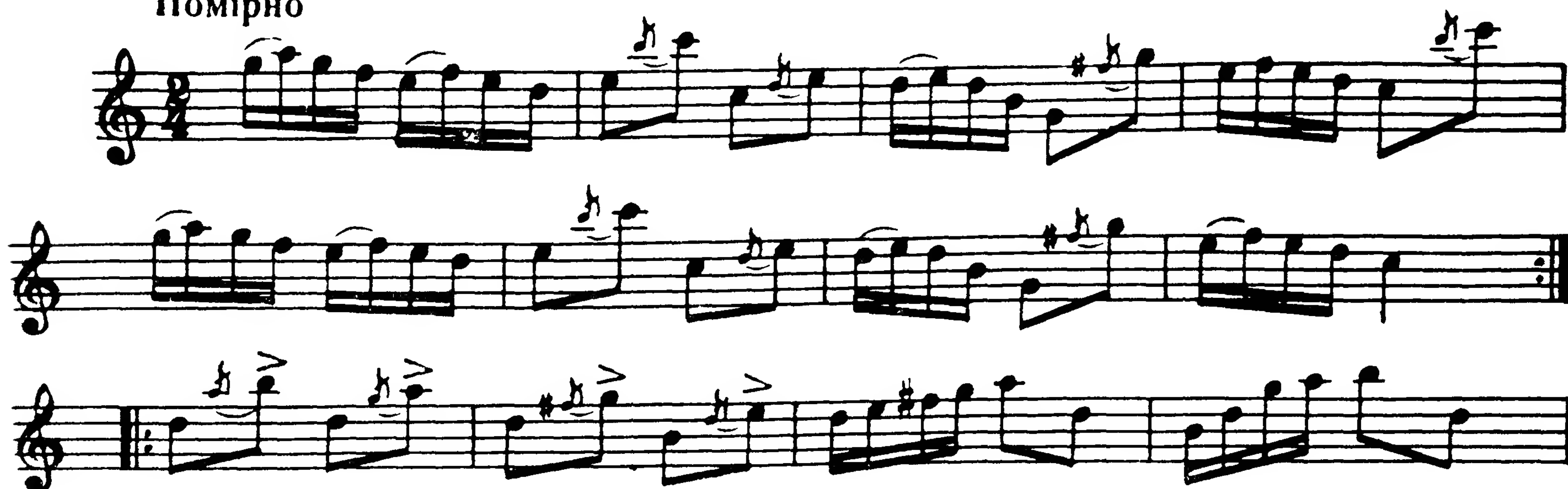
На 3—4-й такти дівчата обертаються в протилежному напрямку, повертаючись у вихідне положення цієї фігури. В цей час хлопець виконує на місці «дрібушки».

На 5—8-й такти повністю повторюються рухи 1—4-го тактів, тільки на кінець 8-го такту з'єднані руки піднімають високо вгору.

На 9—16-й такти трійки «перемінним кроком» ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 266, і на кінець 16-го такту стають у положення, зазначене на схемі 267.

Мелодія починається спочатку.

На 1—16-й такти трійки «перемінним кроком» ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 267, і залишають сцену.



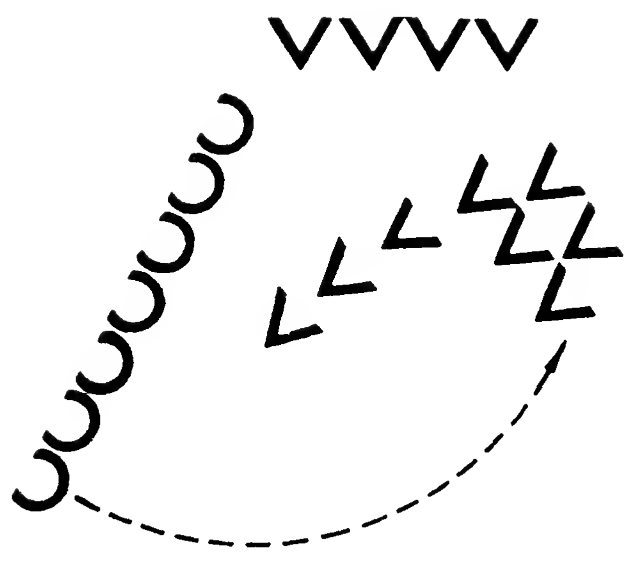


Схема 268



КАДРИЛЬ «ШАЛАНТУХ»

У танці беруть участь сімнадцять виконавців (вісім дівчат і дев'ять хлопців), один з них «шалантух».

Музичний вступ (8 тактів)

За останньою правою кулісою вишиковуються троїста музика або баяніст, поряд з ними — дівчата.

Вихід (16 тактів)

На 1—8-й такти після музичного вступу на сцену виходять дівчата і музиканти. Дівчата по дві, по три, розмовляючи між собою, ідуть «простим танцювальним кроком» до першої лівої куліси, а музиканти залишаються на середині в глибині сцени (біля задника).

На 9—16-й такти хлопець вибігає із-за останньої правої куліси «простим танцювальним кроком» на середину сцени, дивиться на дівчат, потім повертається обличчям до останньої правої куліси, ніби скликаючи хлопців, які виходять тим же кроком на 14—16-й такти (схема 268).

Танцювальна гра (16 тактів)

На 1—16-й такти хлопець-витівник, в руках якого палиця, з центру сцени прямує «перемінним кроком» до дівчат, минаючи першу, проходить із запалом «простим танцювальним кроком» біля інших по колу і зупиняється на середині сцени.

На 1—4-й такти він звертається до дівчат за дозволом, чи можна почати танець.

На 5—6-й такти дівчата відповідають ствердним кивком голови.

На 7—8-й такти хлопець, діставши дозвіл на танець, кидає вертикально палицю хлопцям.

На 9—16-й такти хлопці, піймавши палицю, починають мірятися знизу доверху, поперемінно обома руками. Кому дістається верхній кінець, той і стає «шалантухом».

На 14—16-й такти «шалантух» з палицею в руках «простим танцювальним кроком» обходить невеличке коло і залишається на середині сцени, показуючи фігуру танцю на останні 4 такти нової музичної фрази.

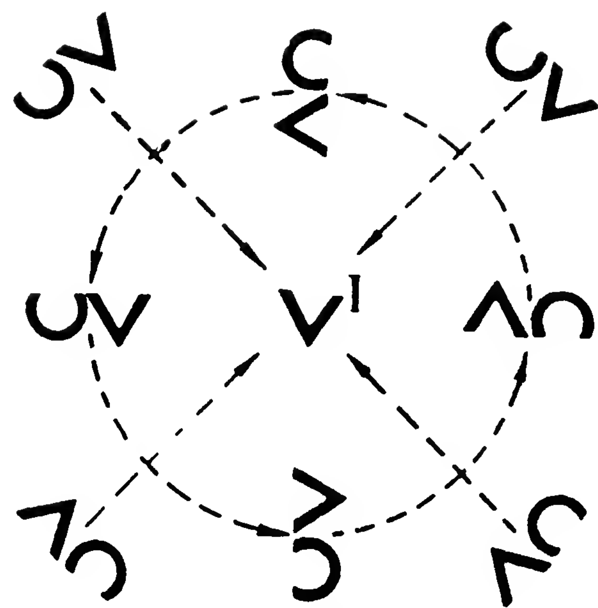


Схема 269

І фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти хлопці один за одним підходять до дівчат.

На «раз» вони роблять крок правою ногою на каблук;

на «і» опускають носок правої ноги на підлогу, одночасно ліву ногу відривають від підлоги, злегка зігнувши її в коліні.

Далі рух починають з іншої ноги. Кожний хлопець, запрошуючи кивком голови свою дівчину на танець, бере її правою рукою за ліву. Всі йдуть пара за парою проти руху годинникової стрілки, утворюючи коло. Вільні руки виконавці кладуть на талію.

На 13—16-й такти дівчина повертається обличчям до юнака, хлопець обома руками бере дівчину під лікті і обертається з нею «простим танцювальним кроком» за рухом годинникової стрілки.

ІІ фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари через одну попереднім кроком проходять до центру сцени, інші чотири пари йдуть тим же кроком на їхні місця по колу проти руху годинникової стрілки (схема 269).

На 5—8-й такти дівчина повертається обличчям до хлопця. Хлопець бере дівчину обома руками за лікті і обертається з нею на місці за рухом годинникової стрілки, не змінюючи кроку, який починають з лівої ноги.

На 9—16-й такти повторюється ІІ фігура (з 1-го по 8-й такти). Пари, що рухалися до центру, йдуть на місця попередніх пар, а останні — до центру і роблять те саме, що перші пари, виконуючи «поліський ключ».

На «раз» 1-го такту вони ударяють об підлогу правою ногою, злегка присідаючи на ній. Одночасно ліву ногу відривають від підлоги і злегка згинають її в коліні;

на «і» виносять ліву ногу вперед і ударяють каблуком;

на «два» підскакують на правій нозі, одночасно ліву ногу відривають від підлоги, злегка зігнувши її в коліні;

на «і» ліву ногу ставлять на носок ззаду з притупом. Вся вага корпусу лягає на ліву ногу.

На «раз» 2-го такту праву ногу ставлять на каблук;

на «і» згинають її в коліні, відірвавши від підлоги і одночасно підскочивши на лівій нозі;

на «два» праву ногу ставлять на носок ззаду лівої з притупом;

на «і» — пауза.

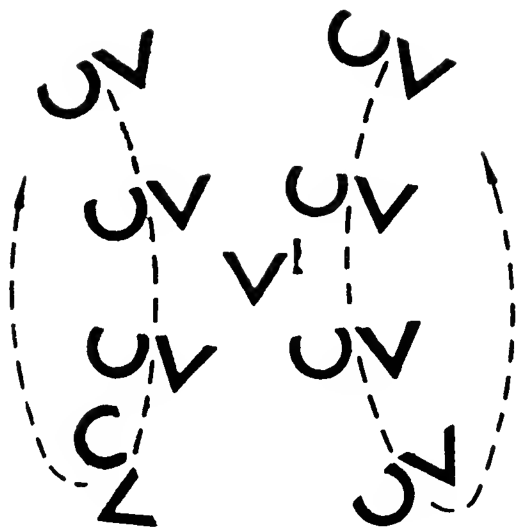


Схема 270

III фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти чотири пари, що стояли зліва, повертаються обличчям до глядача і йдуть пара за парою за рухом годинникової стрілки, утворюючи коло. Хлопець правою рукою бере дівчину за ліву руку (вільні руки танцюристів опущені вниз), і вони йдуть кроком I фігури. Дівчата починають крок з правої ноги, хлопці — з лівої.

На 3—4-й такти дівчина виконує «обертас» під правою рукою юнака через ліве плече, а хлопець — «поліський ключ».

На 5—12-й такти виконавці повторюють рухи 1—4-го тактів.

На 13—16-й такти хлопець правою рукою бере дівчину за талію, а лівою — за ліву руку (права рука дівчини лежить у неї на талії). Вони йдуть кроком I фігури за рухом годинникової стрілки, утворюючи одну лінію, і на кінець 16-го такту повертаються обличчям до центру сцени. Те ж саме роблять інші чотири пари, що стояли справа, тільки вони йдуть проти руху годинникової стрілки. Хлопець бере дівчину правою рукою за ліву руку.

Хлопець з палицею знаходиться в цей час біля оркестру і вибирає собі дівчину. На кінець 12-го такту він вибігає на середину сцени (схема 270) і на кінець 13—16-го тактів показує всім нову фігуру на останні 4 такти польки.

IV фігура (32 такти)

На 1—2-й такти дівчата біжать справа і зліва назустріч одна одній чотирма «простими танцювальними кроками» до центру сцени, потім, минаючи одна одну, стають біля хлопців іншої лінії.

На 3—4-й такти дівчата, виконуючи поворот з ударом ногою об підлогу, повертаються спиною до хлопців.

На «раз» вони роблять стрибок на праву ногу, одночасно ліву ногу згинають у коліні під кутом 90°;

на «і» — стрибок на ліву ногу, одночасно корпус повертають ліворуч на 180°. Праву ногу виносять назад під кутом 90°;

на «два» ударяють правою ногою об підлогу і повертаються у вихідне положення;

на «і» — пауза.

Хлопці в цей час виконують «просту присядку» з одним ударом правою ногою об підлогу.

На 5—8-й такти дівчата роблять повороти з ударом ногою об підлогу праворуч і ліворуч.

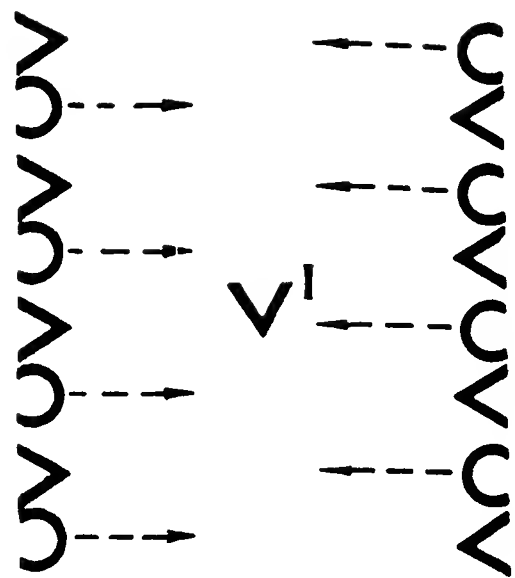


Схема 271

На «раз» 1-го такту вони виконують стрибок на праву ногу праворуч, одночасно повертають корпус на 180° праворуч лівим плечем вперед, ліву ногу згинають у коліні під кутом 90°;

на «і» — стрибок на 180°. Права нога відводиться назад під кутом 90°;

на «два» ударяють правою ногою об підлогу і повертаються у вихідне положення;

на «і» — пауза.

На 2-й такт роблять те ж саме ліворуч. Хлопці в цей час стоять на місці і через такт притупують правою ногою.

На 9—10-й такти дівчата, дотримуючись лінії, біжать назустріч одна одній до центру сцени.

На 11—12-й такти вони беруться під праві руки і обертаються на місці за рухом годинникової стрілки, зупиняючись одна проти одної (обличчям до свого першого партнера). Хлопці в цей час стоять на місці і через такт притупують правою ногою.

На 13—16-й такти дівчата обертаються, повторюючи рухи 5—8-го тактів, а хлопці на місці притупують через такт правою ногою.

Мелодія повторюється.

На 1—4-й такти дівчата біжать від центру сцени чотирма «простими танцювальними кроками» до своїх партнерів. Руки тримають на талії.

На 5—8-й такти вони роблять перед хлопцями поворот з ударом ногою об підлогу праворуч і ліворуч, а хлопці виконують «просту присядку» з одним ударом об підлогу. Під час виконання «присядки» юнаки тримають руки на талії.

На 9—12-й такти дівчата і хлопці, взявшись під праві руки, повертаються два рази за рухом годинникової стрілки так, щоб наприкінці 12-го такту хлопці стояли спиною до центру сцени.

На 13—16-й такти дівчата і хлопці кладуть руки на талію і повертаються праворуч і ліворуч, виконуючи також поворот з ударом ногою об підлогу праворуч і ліворуч (схема 271).

V фігура (32 такти)

На 1—2-й такти чотири пари виконавців, які стоять по кутах сцени, беруться за руки (хлопець правою рукою бере дівчину за ліву руку) і біжать «простим танцювальним кроком» проти руху годинникової стрілки, міняючись місцями, як зазначено пунктиром на схемі 272.

На 3—4-й такти вони повторюють рухи 3—4-го тактів IV фігури, тільки без повороту; руки знаходяться на талії.

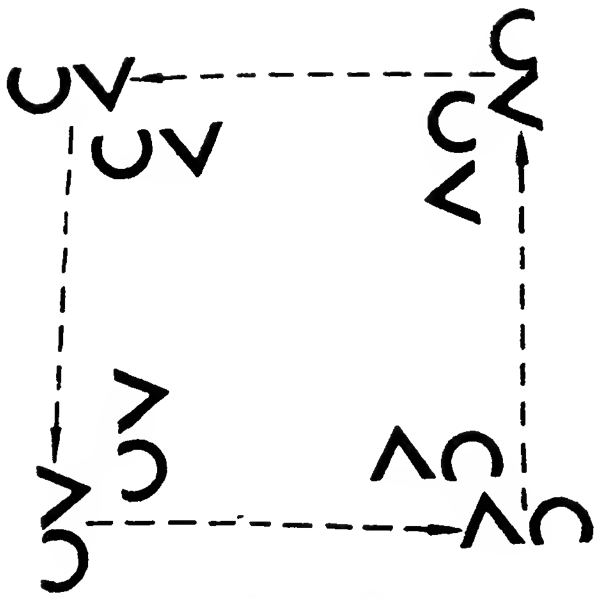


Схема 272

На 5—8-й такти дівчата обертаються під правою рукою хлопця через ліве плече, а хлопець двічі робить «поліський ключ».

На 9—10-й такти чотири пари продовжують йти «простим танцювальним кроком» з кута в кут.

На 11—12-й такти всі виконують рухи 3—4-го тактів.

На 13—16-й такти хлопці беруть дівчат, з якими танцюють у парі, під лікті і обертаються на місці за рухом годинникової стрілки кроком I фігури.

Мелодія повторюється.

На 1—8-й такти інші чотири пари, що залишаються в центрі, обертаються на місці за рухом годинникової стрілки. На кожну чверть такту хлопець на півпальцях і зігнутих колінах повертається дрібними кроками за рухом годинникової стрілки. Дівчата виконують крок I фігури, починаючи його з лівої ноги; при цьому хлопець бере дівчину правою рукою за талію, ліву кладе собі на талію. У дівчини права рука на талії, а ліва відведена в сторону (в другу позицію).

На 9—16-й такти дві пари (права перша, ліва друга) ідуть назустріч одна одній по діагоналі і міняються місцями.

Вони на затакт «і» відривають від підлоги ліву ногу;

на «раз» стають на ліву ногу, а праву виносять вперед, зігнувши її в коліні і вивернувши п'ятку;

на «і» праву ногу ставлять на підлогу, а ліву відривають від підлоги;

на «два» ліву ногу ставлять на підлогу, а праву згинають у коліні, вивертають п'ятку і підносять до лівої;

на «і» стають на праву ногу, а ліву залишають відірваною від підлоги. У цей час інші дві пари (ліва перша, права друга) обертаються на місці попереднім кроком за рухом годинникової стрілки.

V фігура повторюється для чотирьох кутових пар спочатку на 16 тактів. Пари, що були на початку цієї фігури в центрі, повторюють її з 1-го по 8-й такти, а з 9-го по 16-й такти повертаються на свої місця, не міняючи кроку, і стають в дві лінії обличчям одна до одної.

VI фігура (118 тактів)

На 1—12-й такти «шалантух» з центру сцени кидає палицю хлопцеві, який стоїть біля першої правої куліси, а сам відходить до першої лівої куліси. Хлопець, що піймав палицю, перекидає її хлопцеві, що стоїть біля першої лівої куліси. Цей кидає палицю хлопцеві, що стоїть на середині правої лінії. Останній кидає палицю хлопцеві, що стоїть біля останньої

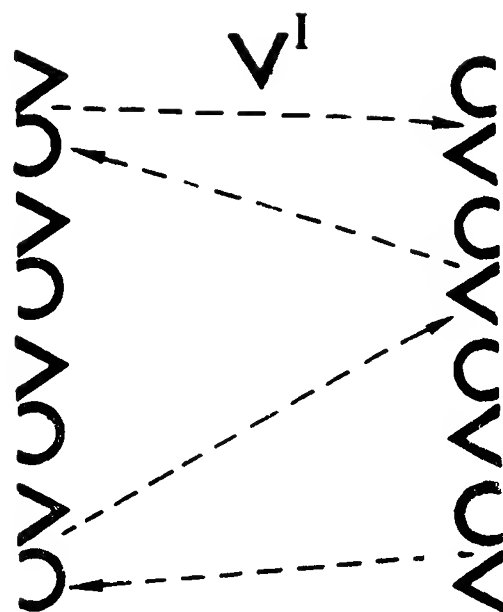


Схема 273

лівої куліси. Таким чином, перекидання палиці чотирма хлопцями розраховано на 12 тактів (схема 273).

На 13—16-й такти хлопець, діставши палицю, кидає її іншому хлопцеві, що знаходиться у правому куті, але останньому не вдається її вхопити. Йому стає соромно перед дівчиною (він обігрує цю сцену на 14—16-й такти).

На 1—12-й такти «шалантух», знаючи, що за свою невправність буде покараний, намагається втекти. Але куди б він не кинувся, дівчата його затримують, і він залишається на авансцені в їх оточенні.

На 13—16-й такти хлопець, ставши на праве коліно спиною до глядача, перелічує дівчат, що стоять навколо нього, і лякається, що доведеться танцювати з кожною з них за свою провину.

На 1—16-й такти одна з дівчат піднімає «шалантуха», кладе йому руки на плечі, а він бере її обома руками за талію, і вони проходять два кола проти руху годинникової стрілки, танцюючи польку.

На затакт «і» дівчина праву ногу, а хлопець ліву відривають від підлоги;

на «раз» 1-го такту дівчина робить стрибок з правої ноги вперед, а хлопець назад за рухом танцю;

на «і» ударяють носком лівої ноги і залишають її біля правої в повітрі;

на «два» роблять підскік на правій нозі;

на «і» ударяють носком лівої ноги.

На 2-й такт виконують те саме, тільки дівчина починає з лівої, а хлопець — з правої ноги, і повертаються парами праворуч на 180°.

На 16-й такт зупиняються зліва біля авансцени. В цей час всі виконавці підтримують танець оплесками (на кожному 2-му такті тричі плещуть у долоні).

На 1—12-й такти до «шалантуха» підходить друга дівчина, кладе йому праву руку на голову і вимагає, щоб він стрибав як м'яч «присядкою» по колу за рухом годинникової стрілки; після цього «шалантух» залишається на середині сцени.

На 13—16-й такти двоє хлопців підбігають до дівчини «шалантуха», відводять її до дівчат (до першої правої куліси), неначе визволяючи «шалантуха», і повертаються до гурту хлопців.

На 1—16-й такти починається гра «Відгадай». Хлопці повертають «шалантуха» обличчям до глядача. Один з них прикладає праву руку «шалантуха» до його правого вуха, а ліву руку підкладає долонею під праву. Один з хлопців з розмаху б'є «шалантуха» по руці, яка лежить під правою рукою.

«Шалантух» робить стрибок до дівчат, а дівчата, підхоплюючи його під руки, відштовхують знову до центру сцени.

У цей час всі хлопці показують йому великий палець правої руки: «Ану, вгадай, хто вдарив?» «Шалантух» вказує на одного з хлопців, але тут висувається палиця, яку тримає дівчина за спиною у хлопця. Це знову заважає йому виявити свою спритність, і він мусить танцювати з дівчиною, яка підсунула йому палицю.

На 1—16-й такти дівчина тримається за кінець палиці і виконує з правої ноги «галоп» проти руху годинникової стрілки, а хлопець, тримаючись за другий кінець палиці, виконує по колу «розтяжку в повітрі», присідаючи.

На кінець 16-го такту «шалантух» піднімається, дівчина кидає палицю хлопцям.

На 1—4-й такти остання дівчина бере «шалантуха» під праву руку, і вони обертаються на місці за рухом годинникової стрілки «простим танцювальним кроком». Дівчина залишає хлопця.

На 5—8-й такти до «шалантуха» підбігає друга дівчина, бере його під ліву руку і виконує те ж саме, що й попередня, тільки проти руху годинникової стрілки.

На 9—12-й такти підбігає третя дівчина і повторює те, що робила перша.

На 13—16-й такти підбігає четверта дівчина і виконує те, що робила друга. На кінець 16-го такту вона садовить «шалантуха» на підлогу.

Наступні рухи починаються на другу частину музики.

***На 9—12-й* такти до** «шалантуха» підбігає один з хлопців з палицею і вимагає, щоб той перестрибував через неї. В цей час усі стають парами у дві паралельні лінії (схема 274).

На 6-му такті передають палицю «шалантуху», який підводиться з підлоги.

Далі рухи починаються на початкові 2 такти вальса.

На 13—14-й такти стомлений «шалантух» починає показувати нову фігуру ліричного танцю.

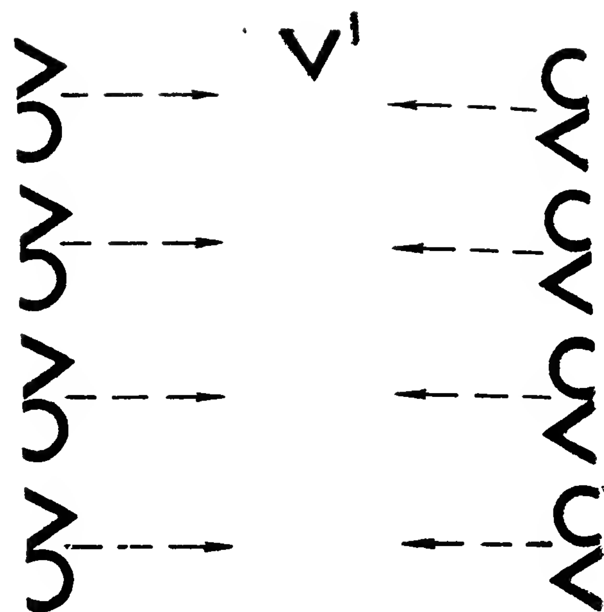
VII фігура (48 тактів [1])

На 1—4-й такти всі пари, зберігаючи лінії, підходять до центру сцени кроком І фігури.

На 5—8-й такти всі виконують «балансе», починаючи з правої ноги.

---

[1] Виконується на 24 такти музичного супроводу (цифра № 5).


Схема 274

На «раз» роблять крок правою ногою праворуч, злегка присідаючи на ній і одночасно наблизивши ліву ногу до правої;

на «два» м'яко переступають на ліву ногу і відривають праву від підлоги;

на «три» стають на праву ногу і відривають від підлоги ліву. Те ж саме вони роблять ліворуч, тільки з лівої ноги.

На 9—16-й такти хлопці, що стоять у лініях останніми, беруть дівчину правою рукою за талію, а лівою під праву руку; ліва рука дівчини лежить на правому плечі хлопця. Обертаючись кроком I фігури за рухом годинникової стрілки, розходяться по кутах. Інші чотири пари виконують те ж саме, що й перші, тільки рухаються до центру.

На 16-й такт усі хлопці повертаються спинами до центру сцени, а дівчата — обличчям до хлопців.

На 1—8-й такти хлопець з'єднує руки з руками дівчини перед собою.

На «раз» 1-го такту з'єднані руки розводять у сторони, юнак і дівчина роблять крок вперед з правої ноги;

на «два» приставляють ліву ногу до правої;

на «три» — пауза.

На 2-й такт присідають на зігнутих колінах (демі-пліє).

На «раз» 3-го такту — крок назад лівою ногою (з'єднані руки тримають спереду);

на «два» праву ногу приставляють до лівої;

на «три» — пауза.

На 4-й такт роблять те, що й на 2-й.

На 5-й такт роблять те, що й на 1-й.

На 6-й такт роблять те, що й на 2-й.

На 7—8-й такти, дивлячись одне на одного, повільно підводяться.

На 9—16-й такти хлопець бере дівчину під лікті (руки її лежать вільно на руках хлопця), і вони обертаються на місці двічі за рухом годинникової стрілки і проти неї, а ті чотири пари, що стоять ближче до центру, на кінець 16-го такту утворюють коло.

На 1—8-й такти хлопець правою рукою бере дівчину за талію, а ліву відводить в сторону. Дівчина також кладе праву руку на плече хлопцеві, а ліву відводить в сторону.

На дві чверті 1-го такту вони виконують півтур вальса (дівчина рухається з правої ноги вперед, а хлопець з лівої назад); на третю чверть 1-го такту присідають на зігнуті коліна (демі-пліє).

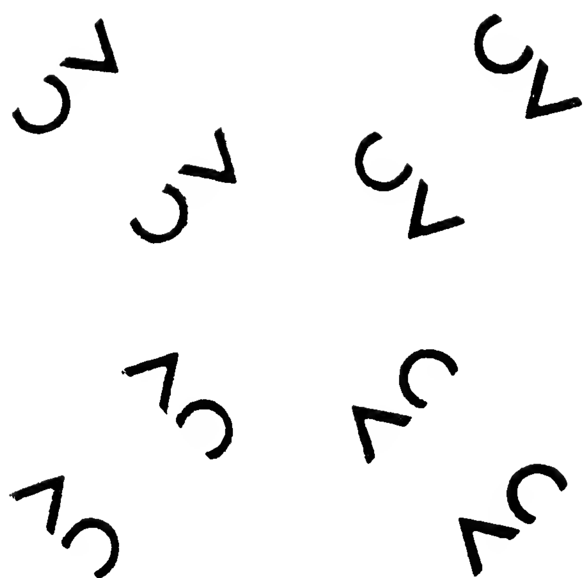


Схема 275

На дві чверті 2-го такту пари продовжують робити те, що й на 1-й такт, тільки дівчина починає рухатися з лівої ноги назад, а хлопець — з правої вперед;

на третю чверть 2-го такту виконують демі-пліє. Те ж саме роблять інші пари, що стоять зовні.

На 9—16-й такти хлопець бере дівчину правою рукою за талію, а ліва лишається вздовж корпусу, дівчина кладе ліву руку на праве плече хлопця, а праву опускає вздовж корпусу. Вони йдуть у глибину сцени.

На затакт «і» виконавці піднімаються на високі півпальці, праву ногу відривають від підлоги.

На кожен такт піднімають по черзі праву, а потім ліву ногу перед собою на зігнутих колінах і витягнутих підйомах. На кінець 16-го такту повертаються обличчям до центру.

В цей час на перші 8 тактів інші чотири пари, що були в колі, виконують рух, який вони робили при повторенні мелодії VII фігури на 1—8-й такти.

На наступні 8 тактів повторюють рухи попередніх 9—16-го тактів. Ті пари, що стояли ближче до авансцени, розходяться в сторони, а ті, що стояли в глибині сцени, ідуть до музикантів (схема 275).

VIII фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти всі дівчата «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, йдуть до центру сцени.

На 3—4-й такти дівчата виконують у центрі «поліський ключ»; хлопці стоять на місці.

На 5—6-й такти дівчата з центру сцени біжать «простим танцювальним кроком» з правої ноги на місця хлопців, а хлопці — до центру на місця дівчат.

На 7—8-й такти хлопці й дівчата виконують «поліський ключ».

На 9—10-й такти хлопці «простим танцювальним кроком» біжать з центру сцени до дівчат, дівчата на місці виконують «обертас».

На 11—12-й такти хлопці й дівчата роблять «поліський ключ».

На 13—16-й такти хлопець бере дівчину обома руками під лікті, і вони виконують на місці в повороті за рухом годинникової стрілки крок І фігури (схема 276).

IX фігура (32 такти)

На 1—2-й такти хлопці, що стоять по кутах, взявши дівчину правою рукою за ліву, парами йдуть попереднім кроком проти руху годинникової

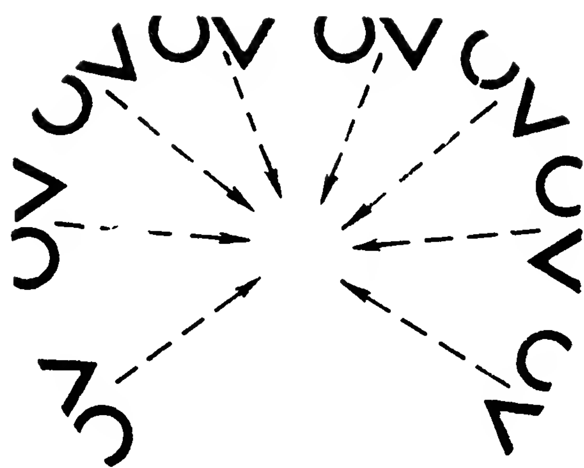


Схема 276

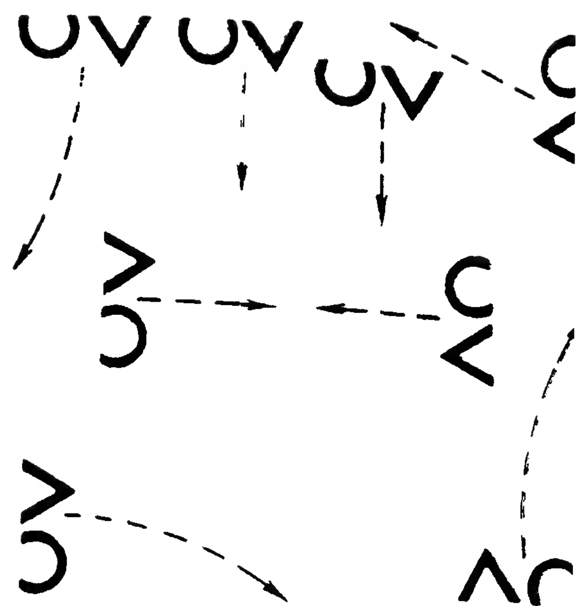


Схема 277

стрілки; зберігаючи квадрат, пара за парою займають місця по середині сторін квадрата.

На 3—4-й такти пари виконують «поліський ключ».

На 5—6-й такти хлопець повертається обличчям до дівчини, бере її під лікті обома руками і рухом, який виконували у I фігурі, міняється місцями з дівчиною.

На 7—8-й такти хлопці повертаються на свої попередні місця трьома «простими танцювальними кроками»; замість четвертого кроку виконують «потрійний притуп».

Те ж саме робить дівчина, тільки в іншу сторону.

На 9—14-й такти той хлопець, що пройшов на кут, бере другу дівчину правою рукою за ліву і кроком I фігури іде з нею в інший кут проти руху годинникової стрілки.

На 15—16-й такти хлопець бере дівчину під лікті, і вони обертаються на місці за рухом годинникової стрілки попереднім кроком.

На 1—8-й такти дві пари, що стояли біля задника, і дві пари, що були біля правих і лівих куліс (хлопець з правої, а дівчина з лівої ноги), ідуть до центру сцени.

На затакт «і» дівчина відриває ліву ногу від підлоги;

на «раз» стає на ліву ногу, а праву, зігнуту в коліні, піднімає і відводить до підйому лівої ноги;

на «і» — пауза;

на «два» стає на праву ногу, а ліву піднімає і відводить її, зігнуту в коліні, до підйому правої ноги;

на «і» — пауза.

Хлопці роблять те ж саме, що й дівчата, тільки починають з правої ноги.

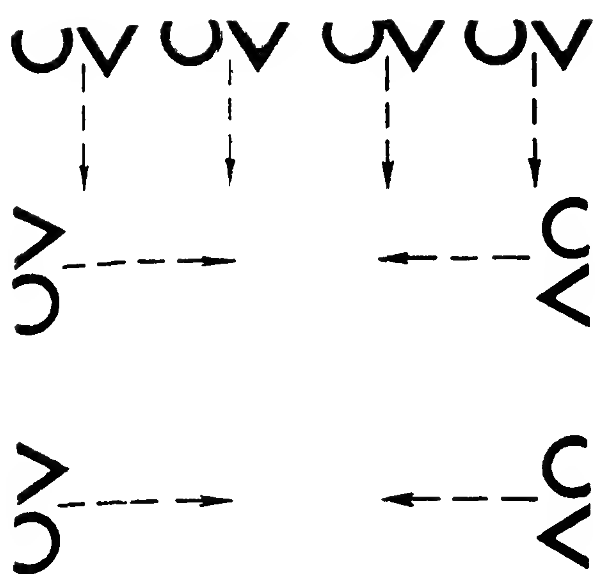
На 9—12-й такти хлопець бере дівчину під лікті, і вони обертаються на місці за рухом годинникової стрілки кроком I фігури.

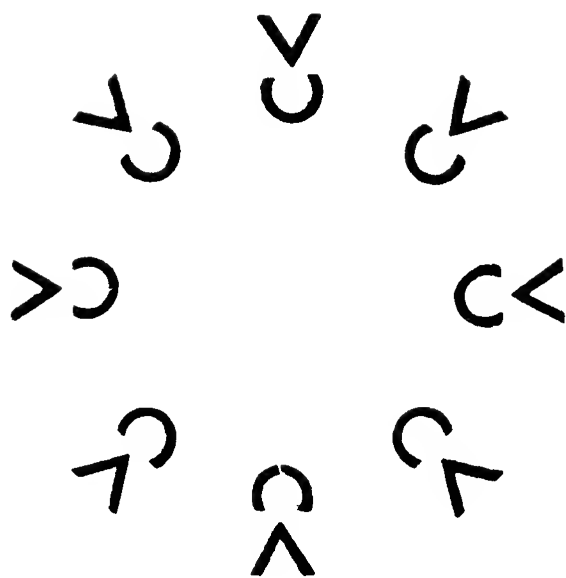
На 13—16-й такти чотири пари, що були в центрі, повертаються на свої місця попереднім кроком і стають обличчям до центру сцени (схема 277).

X фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти чотири дівчини, що стояли в глибині сцени, виконують поворот з ударом ногою об підлогу праворуч і ліворуч (див. фігуру IV), просуваючись до центру сцени.

На 3—4-й такти дівчата виконують на місці «поліський ключ».


Схема 278


Схема 279

На 5—6-й такти ці дівчата продовжують виконувати крок I фігури; до них приєднуються всі інші дівчата, які роблять те ж саме. На кінець 6-го такту всі дівчата стають в одну лінію обличчям до глядача.

На 7—8-й такти дівчата в лінії виконують «поліський ключ». Руки знаходяться на талії.

На 9—16-й такти дівчата:

на затакт «і» відривають праву ногу від підлоги;

на «раз» 9-го такту роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» підтягують ліву ногу до правої на низьких пальцях;

на «два» ставлять ліву ногу ліворуч;

на «і» підтягують праву ногу до лівої;

на «раз» 10-го такту ставлять праву ногу праворуч;

на «і» підносять ліву ногу до правої;

на «два» відводять праву ногу вбік;

на «і» підтягують ліву ногу до правої.

Те ж саме роблять ліворуч, як на перші 4 такти.

Хлопці в цей час стоять на місці і на 4, 8, 12 і 16-й такти притупують правою ногою. Руки знаходяться на талії (схема 278).

XI фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти чотири дівчини, що стояли в центрі, поворотом з ударом ногою об підлогу праворуч і ліворуч ідуть в глибину сцени, а решта цим же рухом повертається так, щоб створити загальне коло обличчям до до центру сцени.

На 3—4-й такти в колі дівчата виконують «поліський ключ».

На 5—6-й такти дівчата виконують на місці поворот з ударом ногою об підлогу, праворуч і ліворуч за рухом годинникової стрілки.

На 7—8-й такти дівчата виконують «поліський ключ» так, щоб стати обличчям до хлопців і спиною до центру кола. В цей час хлопці підходять до своїх дівчат, створюючи зовнішнє коло.

На 9—12-й такти дівчата виконують «балансе» на місці чотири рази. В цей час хлопці танцюють на місці:

на затакт «і» роблять підскік на лівій нозі;

на «раз» 1-го такту ударяють правою ногою двічі об підлогу;

на «і» ударяють лівою ногою об підлогу;

на «два» підскакують на правій нозі;

на «і» ударяють лівою ногою об підлогу.

На «раз» 2-го такту підскакують на правій нозі;

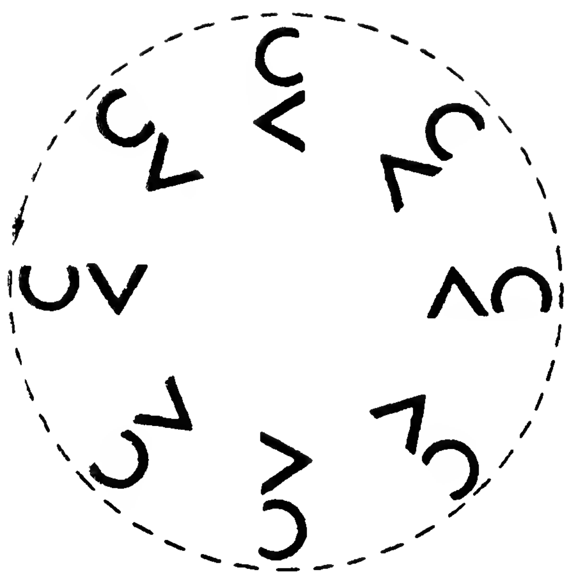


Схема 280

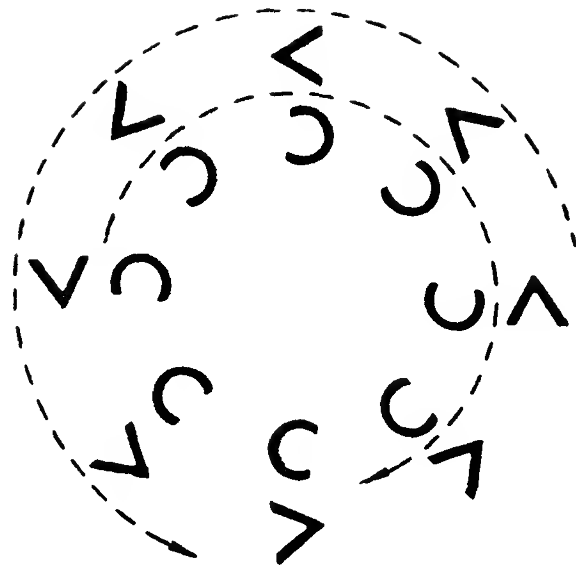


Схема 281

на «і» ударяють лівою ногою об підлогу;
на «два» ударяють правою ногою об підлогу;
на «і» — пауза.

На 13—14-й такти дівчата і хлопці кроком I фігури міняються місцями.

На 15—16-й такти, повертаючись обличчям одне до одного, дівчата і хлопці виконують «поліський ключ» (схема 279).

XII фігура (16 тактів)

На 1—6-й такти хлопці, що залишились у внутрішньому колі, з'єднують ліві руки, утворюючи «зірочку», і кроком I фігури просуваються проти руху годинникової стрілки. Дівчата з'єднують ліві руки з правими руками хлопців і виконують «обертас» під правою рукою хлопця, просуваючись проти руху годинникової стрілки і зберігаючи «зірочку».

На 7—8-й такти дівчата і хлопці міняються місцями кроком I фігури.

На 9—16-й такти хлопці в русі вальса, відводячи в сторону то праву, то ліву руку, по черзі просуваються за рухом годинникової стрілки. На кінець 16-го такту виконавці стають півколом обличчям до центру сцени. Дівчата з'єднують праві руки, утворюючи «зірочку», і йдуть за рухом годинникової стрілки кроком I фігури. На кінець 16-го такту вони підходять «простим танцювальним кроком» до своїх хлопців і стають праворуч від них, як зазначено на схемах 280 та 281.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопець і дівчина з'єднують руки, піднявши їх над головою, і виконують «балансе» в різні сторони. Дівчина починає з правої ноги праворуч; хлопець — з лівої ноги ліворуч. Дівчина, тримаючись за руки хлопця, чотирма кроками обходить навколо нього і стає на своє попереднє місце, а хлопець, стоячи на місці, притупує то правою, то лівою ногою.

На 5—6-й такти хлопці виконують «присядку» з одним притупом, а дівчата — «балансе».

На 7—8-й такти хлопці і дівчата виконують «поліський ключ».

На 9—14-й такти хлопець бере дівчину під лікті і кроком I фігури обертається за рухом годинникової стрілки на місці. На кінець 14-го такту вони стають обличчям одне до одного.

На 15—16-й такти хлопці й дівчата виконують «поліський ключ». В цей час з 1-го по 8-й такт «шалантух» просувається по колу проти руху годинникової стрілки, а з 9-го по 16-й такт виконує «присядку» з одним притупом.

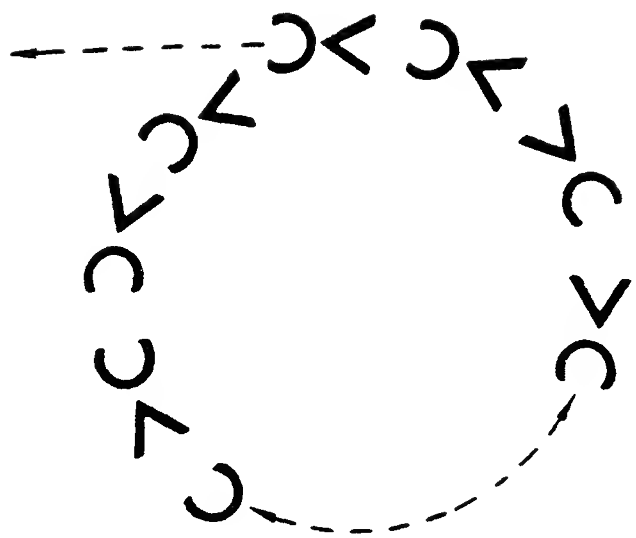


Схема 282

XIV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти кожен хлопець бере правою рукою дівчину за талію, ліву відводить в сторону. Дівчина кладе праву руку хлопцеві на ліве плече, а ліву також відводить в сторону. Пари обертаються за рухом годинникової стрілки, пересуваючись по колу проти руху годинникової стрілки.

На затакт «і» дівчина відриває праву ногу, а хлопець — ліву від підлоги;

на «раз» дівчина робить стрибок з правої ноги вперед, а хлопець — з лівої назад за рухом танцю. В цей час ліва нога дівчини і права хлопця відриваються від підлоги і згинаються в коліні так, щоб було видно каблуки;

на «і» повертаються на 180°;
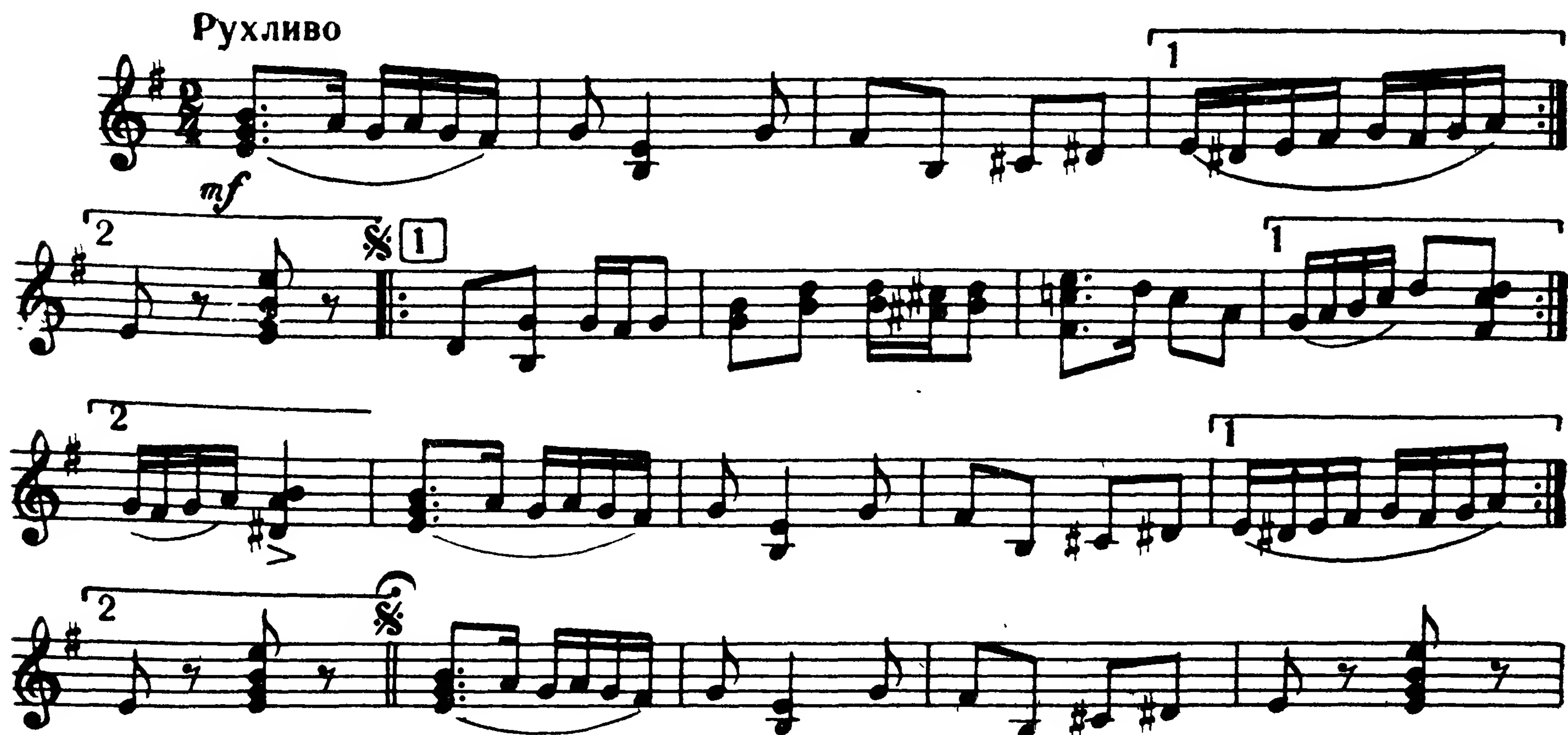
на «два» перестрибують на другу ногу;

на «і» повертаються на 180°.

Потім цей рух починається спочатку.

Усі пари, рухаючись по колу, ідуть за парою, що опинилась в центрі біля задника і виводить усіх за останню ліву кулісу. За ними ідуть музиканти і останнім — «шалантух», пританцьовуючи, з палицею, що лежить у нього на плечі (схема 282).

Примітка. В той час, коли пари танцюють, «шалантух» знаходиться біля музикантів або «шалантається» без діла на середині сцени.



2

1 2

1.2

3 Швидко
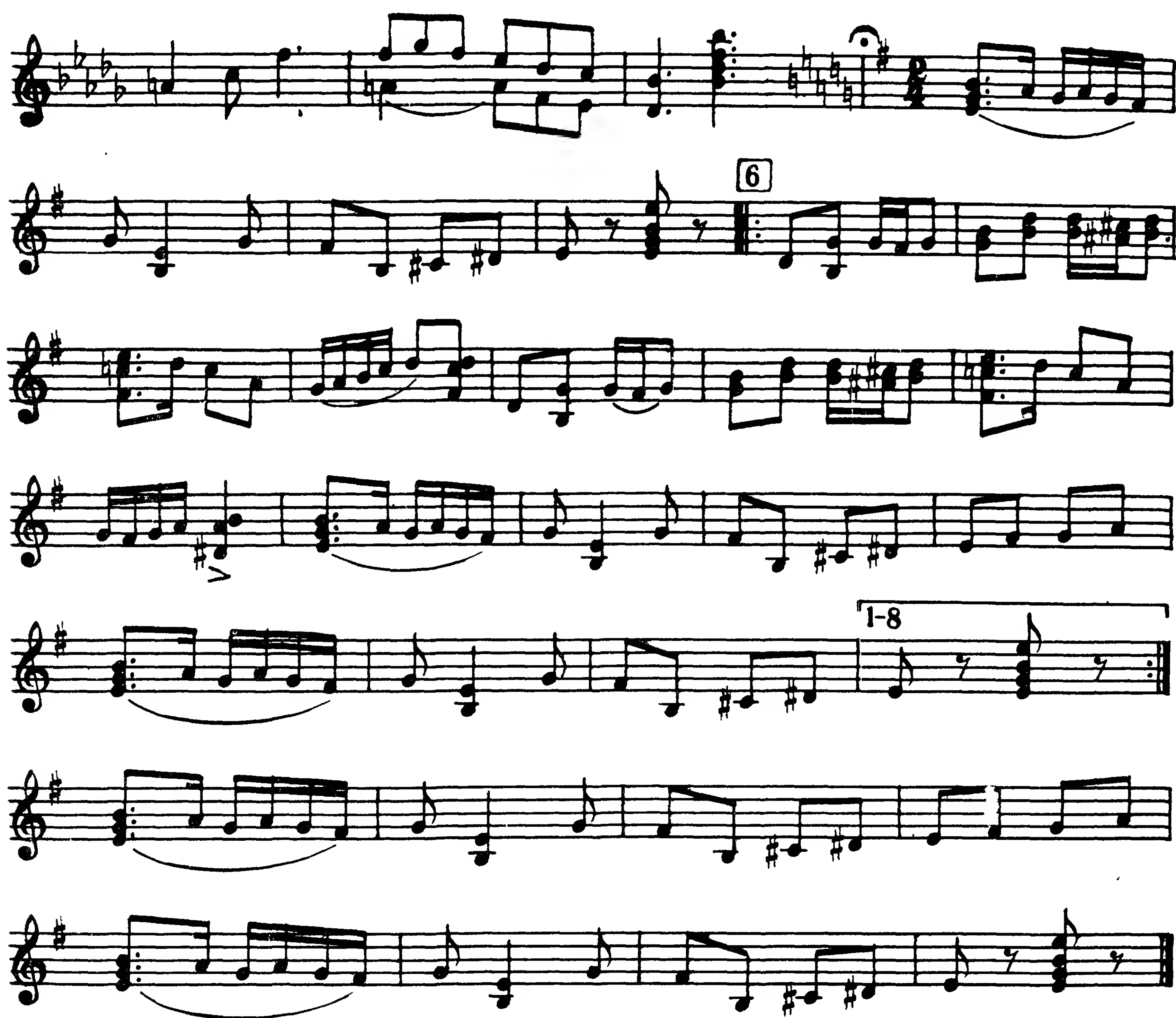
3

1-й темп

4

5

p f p p



МЕТЕЛИЦЯ[1]

На сцені — зимовий пейзаж. Програються 50 тактів музичного супроводу, на які з різних куліс вибігають діти — хлопчики та дівчатка. Вони грають у сніжки, наздоганяють одне одного, жартують. Дівчатка гріють руки — холодно!

На кінець музичного супроводу чотири пари танцюристів знаходяться біля третіх правих куліс, решта — біля перших лівих куліс.

І фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти виконавці, які знаходяться біля правих куліс, парами рухаються по колу проти руху стрілки годинника, виконуючи «бігунець», який починають з правої ноги. Дівчатка тримають руки в рукавах шубок,

[1] Побутові танці, поставлені балетмейстерами.

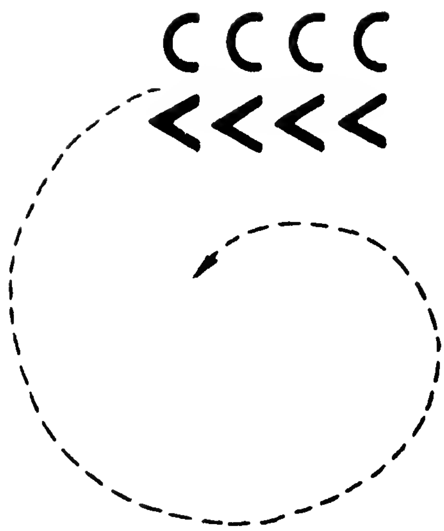



Схема 283

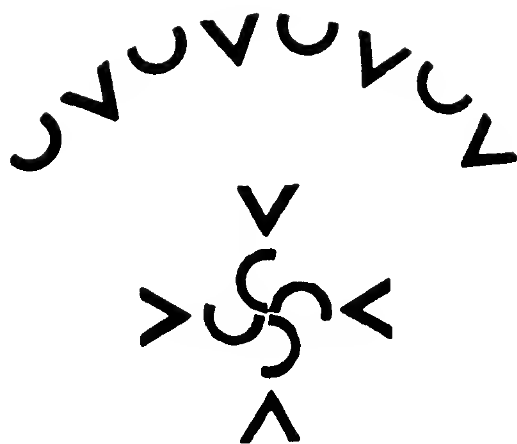


Схема 284

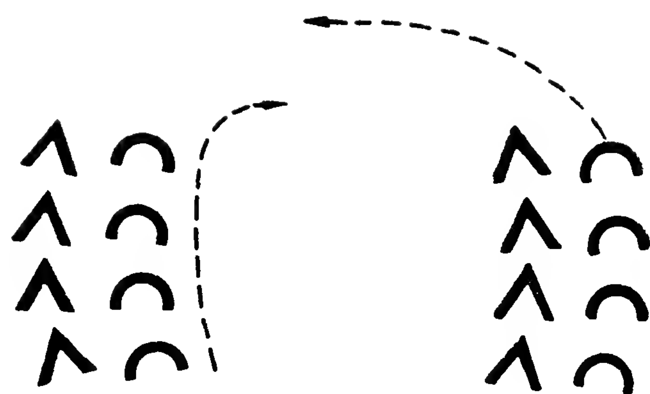


Схема 285

ніби гріють їх, хлопчики знаходяться трохи позаду своїх подружок, руки розведені в сторони (схема 283).

На 13—16-й такти четверо дівчаток рухаються до центру кола, одночасно їх партнери залишаються в зовнішньому колі і повертаються обличчям до дівчаток. Решта виконавців утворюють біля задника сцени півколо (схема 284).

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчатка в колі з'єднують праві руки навхрест та, нахиливши корпус вперед, йдуть за рухом годинникової стрілки, виконуючи «бігунець». Одночасно їх партнери на 1—4-й такти виконують три «присядки» та один «потрійний притуп», який починають з правої ноги. Під час виконання останнього вони повертаються через праве плече на 180°. На 5—8-й такти хлопчики роблять три «присядки» та, виконуючи «потрійний притуп», повертаються через ліве плече обличчям до дівчаток.

На 9—16-й такти хлопчики беруть кожний лівою рукою ліву руку своєї партнерки, і всі танцюристи рухаються за ходом годинникової стрілки, виконуючи «бігунець», який починають з правої ноги. Вільні руки розведені в сторони. Одночасно друга група виконавців у парах просувається проти руху годинникової стрілки. Лінії проходять одна повз другу. На кінець 16-го такту вони утворюють дві лінії біля задника сцени обличчям до глядача (схема 285).

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка першої лінії рухаються вперед, при цьому вони виконують три «бігунці» та один «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги. Руки їх під час виконання «бігунця» розведені в сторони, а при «потрійному притупі» лежать на талії. Одночасно хлопчики на кожний такт роблять удар правою ногою об підлогу, на 4-й такт — «потрійний притуп» (схема 286).

На 5—8-й такти дівчатка рухаються праворуч «припаданням». Одночасно хлопчики просуваються вперед, виконуючи три «бігунці» та один «потрійний притуп» перед своєю партнеркою. Учасники другої лінії на 1—8-й такти виконують «голубці з потрійним притупом».

На 9—12-й такти учасники першої лінії з'єднують руки і, повертаючись обличчям одне до одного, виконують три «тинки» і один «потрійний притуп».

На 13—16-й такти хлопчики першої лінії виконують «присядку», руки їх розведені в сторони. Одночасно дівчатка рухаються «бігунцем», почи-

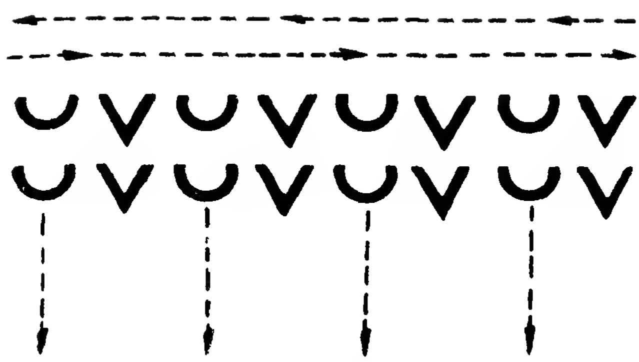


Схема 286

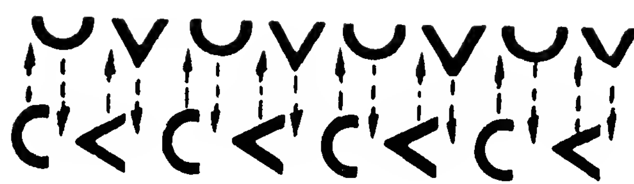


Схема 288

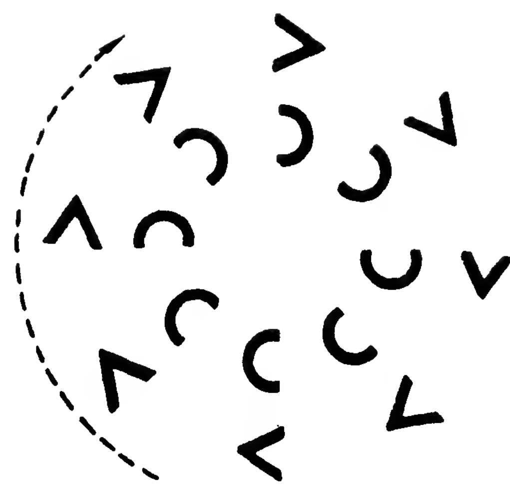


Схема 290

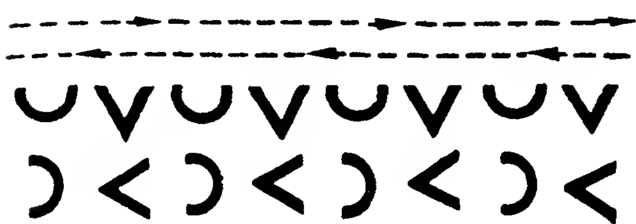


Схема 287

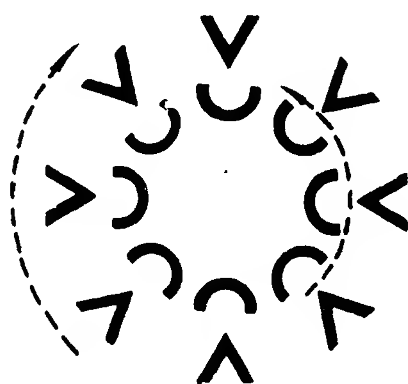


Схема 289

наючи його з правої ноги (схема 287), руки їх розведені в сторони. Решта учасників на 9—16-й такти продовжують виконувати «голубці з потрійним притупом».

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти учасники першої лінії просуваються до задника сцени, виконуючи «припадання». Одночасно танцюристи другої лінії повторюють рухи 1—8-го тактів III фігури, які виконували учасники першої лінії.

На 9—16-й такти танцюристи першої лінії виконують «голубці з потрійним притупом». Одночасно танцюристи другої лінії повторюють рухи 9—16-го тактів III фігури, які виконували танцюристи першої лінії (схема 288).

V фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти всі учасники просуваються «бігунцем» по колу проти руху годинникової стрілки.

На 13—16-й такти дівчатка просуваються до центру кола тим же рухом. Піднімаючи з'єднані руки вгору, вони утворюють щільне коло. Одночасно хлопчики залишаються на своїх місцях обличчям до своїх партнерок.

VI фігура (16 тактів)

На 1—14-й такти дівчатка йдуть проти руху годинникової стрілки, виконуючи «доріжку», яку починають з правої ноги. Одночасно хлопчики рухаються в протилежному напрямку, виконуючи «присядку з винесенням ноги на каблук» (схема 289).

На 15—16-й такти дівчатка повертаються через ліве плече і рухаються «бігунцем» до свого партнера.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці з'єднують навхрест руки і «бігунцем» просуваються по колу за рухом годинникової стрілки, починаючи крок з правої ноги (схема 290).

Кожний хлопчик, дійшовши до третьої правої куліси, залишає свою дівчинку і продовжує просуватися до першої лівої куліси. На останні два такти дівчатка вишиковуються по діагоналі в дві лінії обличчям до хлопчиків, які теж утворюють дві лінії обличчям до дівчаток.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопчики виконують дві «присядки», *на 3—4-й такти*— ліплять сніжки; *на 5—6-й такти* — кидають їх; *на 7—8-й такти* — виконують дві «присядки» і «потрійний притуп». Руки вони тримають на талії, корпус нахилений назад.

Одночасно дівчатка виконують *на 1—2-й такти* два удари правою

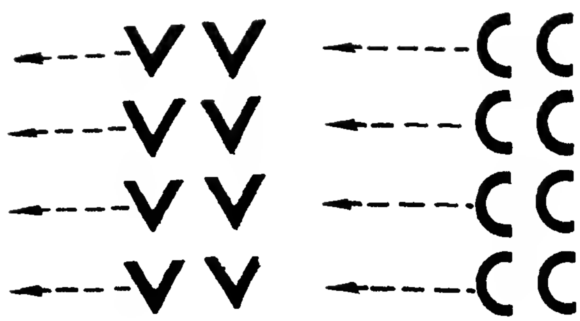


Схема 291

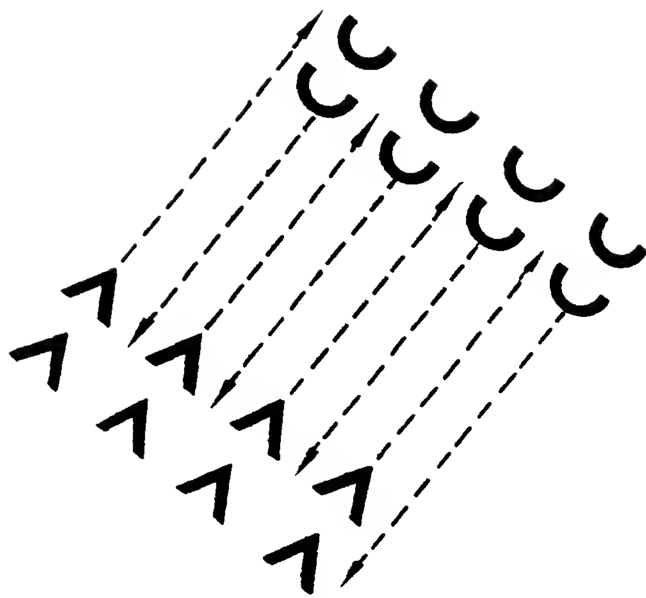


Схема 292

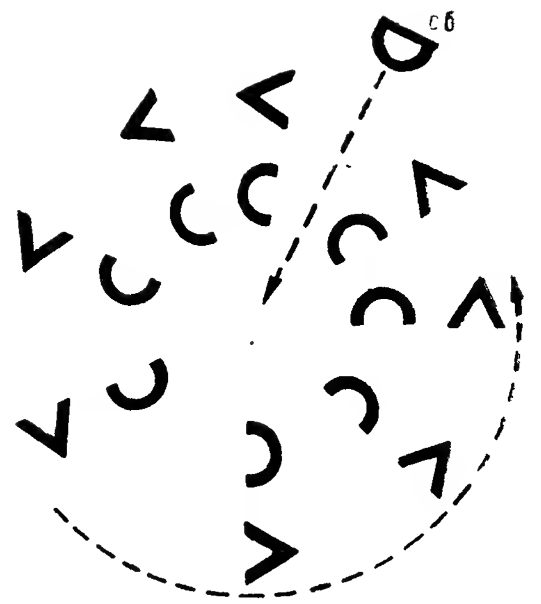


Схема 293

ногою об підлогу, *на 3—4-й такти* — два «потрійних притупи», *на 5—6-й такти* лівою рукою закривають обличчя від сніжок, і, нарешті, *на 7—8-й такти* кладуть руки на талію і роблять удар правою ногою об підлогу, ніби сваряться на хлопчиків.

На 9—12-й такти хлопчики прямують до дівчаток, виконуючи «присядку». Одночасно дівчатка просуваються вперед «доріжкою», закриваючись від хлопчиків лівою рукою.

На 13—16-й такти хлопчики виконують три «бокових присядки», просуваючись назад, а на останній такт — «потрійний притуп». Одночасно дівчатка рухаються вперед до хлопчиків «тинком», який починають з правої ноги (схема 291).

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчатка, які знаходяться в першій лінії, «бігунцем» рухаються до хлопчиків другої лінії. Одночасно хлопчики першої лінії тим же рухом просуваються до дівчаток, які знаходяться в другій лінії. Решта учасників сплескують у долоні (схема 292).

На 9—16-й такти всі учасники утворюють пари і йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, виконуючи «бігунець». На останній такт у коло входить «снігова баба» (схема 293).

X фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці з'єднують руки і швидко рухаються «бігунцем» по колу. Одночасно в центрі кола «снігова баба» пританцьовує.

XI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка «бігунцем» рухаються до «снігової баби». Остання замахується на них віником. Одночасно хлопчики виконують три «присядки» та один «потрійний притуп» (схема 294).

На 5—8-й такти дівчатка йдуть на місця хлопчиків, а ті одночасно просуваються до «снігової баби».

На 9—12-й такти «снігова баба» замахується віником на хлопчиків. Останні біжать на свої попередні місця. Дівчатка в цей час виконують три «тинки» та один «потрійний притуп» (схема 295).

На 13—16-й такти дівчатка біжать до «снігової баби», з'єднують руки і утворюють коло. Хлопчики в цей час виконують три «присядки» та один «потрійний притуп» і, з'єднавши руки, утворюють зовнішнє коло.

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці просуваються «бігунцем» по колу проти руху годинникової стрілки, хлопчики — в протилежному напрямку.

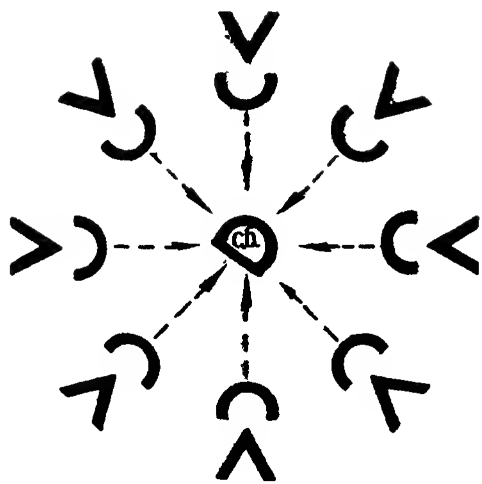


Схема 294

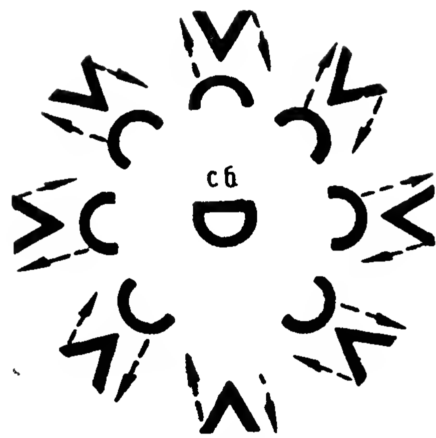


Схема 295

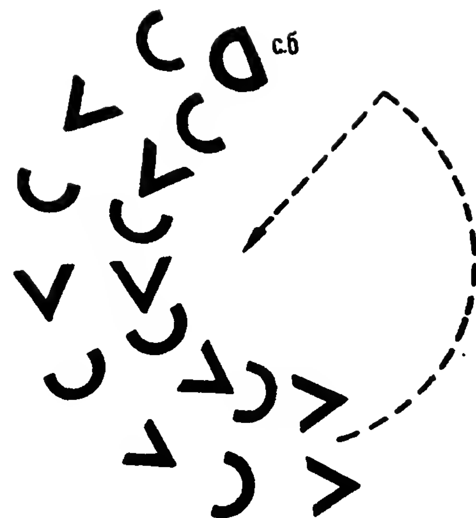


Схема 296

На 5—8-й такти «снігова баба» замахується віником, і всі виконавці, низько нахиливши корпус вперед та опустивши голови, рухаються вже дрібними кроками.

На 9—16-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти коло танцюристів розривається: «снігова баба» у центрі сцени виконує жартівливий танець. Одночасно хлопчики знімають свої пояси, кожна дівчина накидає пояс на шию свого партнера, ніби загнуздує. Всі виконавці рухаються «бігунцем». Дійшовши до третьої правої куліси, вони просуваються по діагоналі до першої лівої куліси. Дівчатка присідають і рухаються по діагоналі до першої лівої куліси. Потім знову присідають і йдуть вже за хлопчиками дрібними кроками по шостій позиції, ніби катаються на саночках.

«Снігова баба» йде позаду всіх виконавців, підганяючи їх віником. Всі виходять у першу ліву кулісу (схема 296).

Примітка. Жартівливий танець «снігової баби» виконується за пропозицією керівника танцювального колективу.

ГОПАК

У танці беруть участь дві дівчини і п'ять хлопців. До початку танцю вони розташовуються (по діагоналі) за сценою між першою і другою правими кулісами. Попереду стоять дівчата і перший хлопець. Він правою рукою тримає за талію першу дівчину, а лівою — другу дівчину.

Третій хлопець стоїть праворуч, трохи позаду першої дівчини, ледве повернувшись до неї. Витягнувши вперед праву руку, він тримає кисть правої руки першої дівчини, а витягнуту ліву руку відводить ліворуч і трохи піднімає.

Другий хлопець стоїть ліворуч від другої дівчини в такій же позі, як третій хлопець, і витягнутою вперед лівою рукою тримає кисть лівої руки другої дівчини, а витягнуту праву руку відводить праворуч і теж трохи піднімає. Дівчата кладуть вільні руки собі на талію.

Четвертий хлопець стоїть трохи ззаду другого, ледве повернувшись праворуч. Долоню витягнутої лівої руки він кладе на праве плече другого хлопця, а витягнуту праву руку відводить праворуч і трохи піднімає.

П'ятий хлопець стоїть трохи позаду третього в позі четвертого хлопця, ледве повернувшись ліворуч. Долоню витягнутої правої руки він кладе на

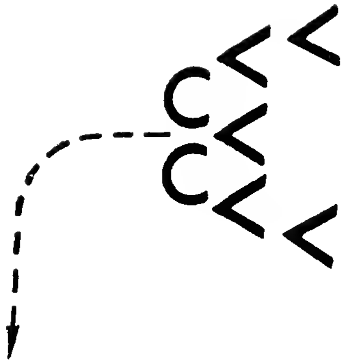


Схема 297

ліве плече третього хлопця, а витягнуту ліву руку відводить ліворуч і трохи піднімає.

Всі виконавці стоять близько одне до одного компактною групою і зберігають це положення і під час руху.

На 1—8-й такти — музичний вступ. Виконавці знаходяться за кулісами.

I фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти учасники, починаючи з правої ноги, виконують «бігунець». Стрімко вибігаючи із-за куліс, вони просуваються по півколу проти руху годинникової стрілки до центру сцени, а потім по центральній лінії до авансцени так, як зазначено пунктиром на схемі 297.

На 4-й такт всі виконують «потрійний притуп».

На 5—7-й такти, виконуючи «вірьовочку», всі відступають назад — у глибину сцени.

На 8-й такт знову виконують «потрійний притуп».

На 9—11-й такти виконавці стрімко рухаються «бігунцем» вперед на авансцену.

На 12-й такт на авансцені всі разом виконують «потрійний притуп».

На 13—15-й такти, виконуючи «вірьовочку», дівчата і хлопці відступають назад у глибину сцени.

На 16-й такт усі виконують «потрійний притуп».

На кінець останнього такту перший хлопець знімає руки з талій обох дівчат і кладе їх собі на талію, зупиняючись у глибині сцени в центрі.

Четвертий і п'ятий хлопці знімають свої руки з плечей хлопців, які стоять попереду них, і стають біля першого хлопця (схема 298).

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти, зберігаючи вихідне положення, перша дівчина і третій хлопець (перша пара) і друга дівчина та другий хлопець (друга пара), виконуючи «бігунець», стрімко мчать вперед у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 298, описуючи невеличке коло: перша пара — за рухом, а друга — проти руху годинникової стрілки.

На кінець 4-го такту хлопець кожної пари кладе вільну руку дівчині на талію.

На 5—8-й такти танцюристи кружляють у кутках сцени, роблячи майже два оберти (перша пара за рухом, а друга — проти руху годинникової стрілки), і закінчують оберти обличчям до центральної лінії сцени. Хлопці виконують «бігунець» майже на місці, а дівчата — вперед, начебто обходять навколо хлопців своєї пари.

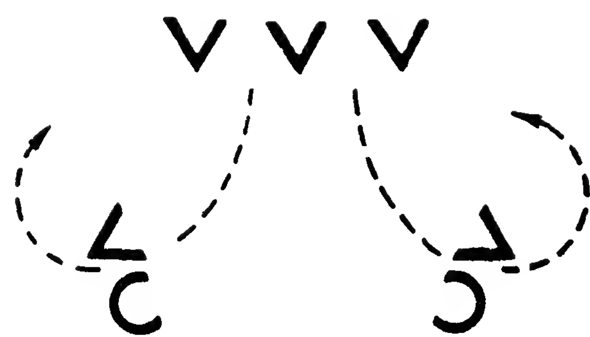


Схема 298

Протягом 4—8-го тактів перший, четвертий і п'ятий хлопці, залишаючись у глибині сцени, милуються танцюючими парами.

На 9—11-й такти всі, виконуючи «бігунець» вперед, рухаються до центру сцени.

На 12-й такт всі виконують «потрійний притуп». На кінець такту пари роз'єднують руки, дівчата залишаються в центрі сцени.

На 13—15-й такти всі хлопці, виконуючи «вірьовочку», відходять від центру сцени і розташовуються на однакових відстанях один від одного, утворюючи коло (обличчям до центру).

Обидві дівчини стоять у центрі цього кола (обличчям до глядача).

На 16-й такт всі хлопці виконують «потрійний притуп», весело дивлячись на дівчат.

Дівчата лукаво поглядають то на хлопців, то одна на одну.

III фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопці, трохи повернувши корпус ліворуч і не зводячи очей з дівчат, починають з правої ноги «бігунець» вперед і просуваються по колу проти руху годинникової стрілки. При цьому вони широко розводять руки в сторони.

На 3—4-й такти хлопці, поклавши руки на талію, виконують перед дівчатами «переступання», відхиляючи корпус то праворуч, то ліворуч.

На 5—12-й такти хлопці виконують двічі все те, що й на 1—4-й такти, продовжуючи рухатись і обходячи повне коло проти руху годинникової стрілки.

На «раз» 13-го такту перший, четвертий і другий хлопці, які знаходяться на правому боці сцени, роблячи крок лівою ногою ліворуч, повертаються на півоберта праворуч, лівим плечем до центру кола, поклавши руки на талію і трохи нахиливши корпус ліворуч (до центру кола). П'ятий і третій хлопці, які знаходяться на лівому боці сцени, роблячи крок правою ногою праворуч, повертаються на півоберта ліворуч, правим плечем до центру кола. При цьому вони нахиляють корпус праворуч (до центру кола);

на «два» — пауза.

На «раз» 14-го такту перший, четвертий і другий хлопці, роблячи крок правою ногою праворуч, повертаються на півоберта ліворуч, правим плечем до центру кола, нахиливши корпус праворуч (до центру кола). Третій і п'ятий хлопці, роблячи крок лівою ногою ліворуч, повертаються на півоберта праворуч лівим плечем до центру кола. При цьому вони нахиляють корпус ліворуч (до центру кола);

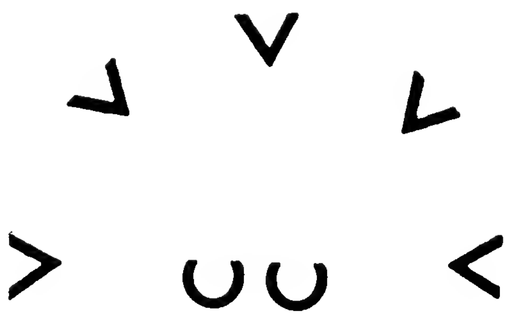


Схема 299

на «два» хлопці випрямляються і піднімають плече, направлене до центру кола, начебто запрошуючи дівчат потанцювати.

На 15-й такт хлопці легко відскакують назад, утворюючи півколо так, як зазначено на схемі 299.

На «раз» 16-го такту, не зводячи очей з дівчат, хлопці притупують правою ногою і широко розводять руки перед собою і в сторони;

на «два» — пауза, під час якої хлопці залишаються в тій самій позі.

IV фігура (16 тактів)

Програється повільна частина музичного супроводу.

На 1—4-й такти дівчата плечем до плеча прямують до третього хлопця (крайній ліворуч від глядача), виконуючи «бігунець» дуже дрібними кроками на низьких півпальцях. Веде перша дівчина, а друга, торкаючись правим плечем її лівого плеча, начебто йде за нею. На кінець 4-го такту, наблизившись до третього хлопця, дівчата вклоняються йому, трохи нахиляючи голову, і повертаються ліворуч, спиною до хлопця.

На 5—8-й такти дівчата, виконуючи все те, що вони робили на 1—4-й такти, йдуть у напрямку до другого хлопця (крайній праворуч від глядача) і вклоняються йому. Тепер веде друга дівчина, а перша, торкаючись лівим плечем її правого плеча, йде за нею.

На 9—12-й такти дівчата виконують все те, що й на 1—4-й, тільки прямують до четвертого і першого хлопців і вклоняються їм (а також п'ятому хлопцеві).

На 13—15-й такти дівчата, дійшовши до центральної лінії сцени, залишаються плече в плече і повертаються ліворуч, обличчям до глядача. При цьому друга дівчина зостається майже на місці, а перша, торкаючись лівим плечем її правого плеча, начебто обходить навколо неї. Потім обидві дівчини рухаються вперед до центру сцени.

На 16-й такт дівчата виконують «потрійний притуп», повертаючись обличчям одна до одної, і кладуть руки на талію. На кінець такту вони з'єднують праві руки.

Протягом всієї танцювальної фігури хлопці залишаються на своїх місцях у півколі і по черзі відповідають на поклони дівчат. На останній такт вони виконують разом з дівчатами «потрійний притуп».

V фігура (16 тактів)

Виконується швидка частина музичного супроводу.

На 1-й такт, не роз'єднуючи рук, дівчата виконують «низький голубець», широко розводячи вільні руки перед собою і в сторони. При цьому



Схема 300

перша дівчина робить крок вперед лівою ногою і повертається на 90° праворуч (обличчям до глядача), а друга — крок вперед правою ногою і повертається на 90° ліворуч.

На 2-й такт дівчата виконують «потрійний притуп», знову повертаючись обличчям одна до одної. При цьому вони нахиляють вперед голову і корпус, кладуть вільну руку на талію. На кінець такту дівчата випрямляються і з'єднують ліві руки.

На 3—4-й такти дівчата виконують все те, що робили на 1—2-й.

На 5-й такт дівчата виконують «вихиляс»: перша з них починає з правої ноги і на «раз» робить поворот на 90° праворуч; друга — з лівої ноги і повертається на 90° ліворуч. При цьому обидві дівчини розводять руки перед собою і в сторони.

На 6-й такт дівчата, виконуючи «потрійний притуп», роблять оберт (перша дівчина — праворуч, а друга — ліворуч) так, щоб знову стати обличчям одна до одної. При цьому вони обидві кладуть руки на талію.

Протягом 1—6-го тактів хлопці стоять, милуючись танцюючими дівчатами.

На 7-й такт, повернувшись обличчям до глядача, дівчата виконують «бігунець» назад. При цьому обидві широко розводять руки перед собою і в сторони.

Одночасно хлопці, починаючи з правої ноги, виконують один притуп, трошки просуваючись вперед, начебто намагаються затримати дівчат.

На 8-й такт дівчата виконують «бігунець» вперед, далеко просуваючись на авансцену. При цьому вони опускають руки на талію.

Одночасно всі хлопці виконують один притуп з лівої ноги, відступаючи назад.

На 9—14-й такти дівчата виконують все те, що й на 1—6-й такти, а хлопці стоять і милуються ними.

На 15—16-й такти дівчата, виконуючи «бігунець» назад, відходять у глибину сцени і стають поряд з першим хлопцем: перша дівчина праворуч від нього, а друга — ліворуч.

Одночасно другий хлопець наближається до четвертого хлопця, і вони утворюють пару, кладучи руки один одному на плечі: другий хлопець — праву руку, а четвертий — ліву. Вільні руки кладуть собі на талію.

Третій хлопець підходить до п'ятого і так само утворює з ним пару. На кінець останнього такту вони стають так, як зазначено на схемі 300.

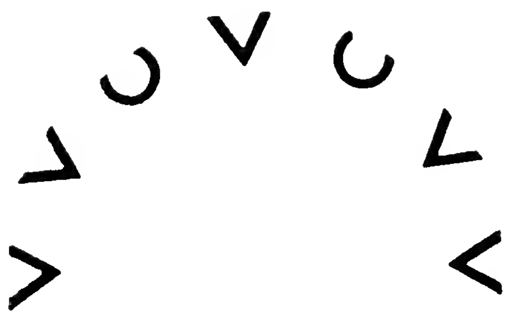


Схема 301

VI фігура (16 тактів)

Виконує трійка — один хлопець і дві дівчини. Інші дві пари хлопців супроводжують їх (див. схему 300).

На 1—3-й такти перший хлопець, починаючи з правої ноги, виконує «присядку», піднімаючи вільну ногу перед собою і посуваючись вперед по центральній лінії сцени.

Обидві дівчини йдуть «тинком» обабіч першого хлопця на авансцену. Вони схрещують руки перед грудьми.

На «раз» 4-го такту, піднявшись з «присядки», перший хлопець зупиняється і на «два» один раз притупує правою ногою і широким рухом подає дівчатам руки: першій дівчині — праву руку, а другій — ліву.

Дівчата, знаходячись на відстані одного кроку від хлопця, подають йому витягнуті руки: перша дівчина — ліву, а друга — праву. З'єднавши руки, виконавці утворюють «трійку».

На 5—6-й такти, не роз'єднуючи рук, хлопець притягає до себе обох дівчат. При цьому перша дівчина, легко переступаючи з ноги на ногу, робить повний оберт ліворуч і наближається до хлопця справа. Друга дівчина, роблячи повний оберт праворуч, наближається до нього зліва.

На «раз» 5-го такту хлопець легко перестрибує на ліву ногу, а витягнуту праву ставить перед собою на всю ступню;

на «два» він залишається в тому ж положенні.

На 6-й такт хлопець перестрибує так само і ставить перед собою витягнуту ліву ногу на всю ступню.

Дівчина витримує паузу.

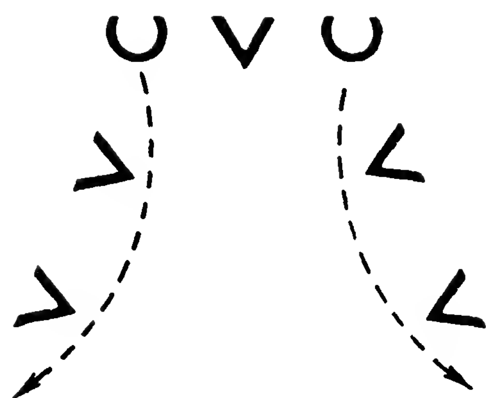
На 7—8-й такти хлопець, залишаючись на місці, виконує все те, що й на 5—6-й такти, а дівчата, легенько переступаючи з ноги на ногу, виконують повний оберт (перша дівчина — праворуч, а друга — ліворуч), віддаляючись від хлопця на відстань одного кроку.

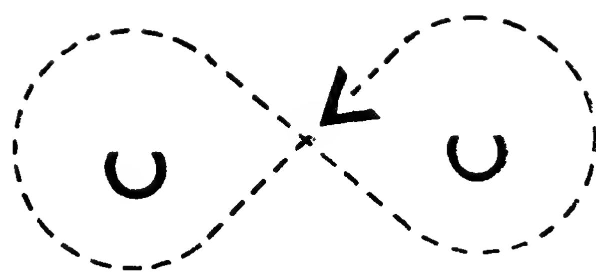
На кінець 8-го такту виконавці в трійці роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

Решта хлопців у парах *на 1—6-й такти* рухаються з глибини сцени: четвертий і другий хлопці — до кутка авансцени, який знаходиться праворуч від глядача, а третій і п'ятий — до кутка авансцени, який знаходиться ліворуч від глядача. При цьому на кожний такт хлопці виконують один крок, ступаючи з каблука. Ведучі — другий і третій хлопці.

На 7-й такт вони зупиняються і двічі притупують правою ногою.

На 8-й такт легко перестрибують на ліву ногу, а витягнуту праву ставлять перед собою на всю ступню.


Схема 302


Схема 303

На 9—12-й такти всі, виконуючи «вірьовочку», відступають назад у глибину сцени. На кінець такту перший хлопець і обидві дівчини знов з'єднують руки, утворюючи трійку.

На 13—16-й такти всі виконавці повністю повторюють рухи 5—8-го тактів. На кінець останнього такту всі розташовуються в глибині сцени, утворюючи півколо так, як зазначено на схемі 301.

VII фігура (16 тактів)

Програється повільна частина музичного супроводу.

Хлопці, які стоять у парах, залишаються в глибині сцени і милуються танцюристами.

На «раз» 1-го такту перший хлопець виконує «присядку» за першою позицією;

на «два» він піднімається з «присядки» і, повернувшись ліворуч обличчям до другої дівчини, ставить витягнуту ліву ногу перед собою на каблук. Носок високо піднятий.

На 2-й такт перший хлопець знову виконує «присядку» за першою позицією; піднявшись з «присядки», він повертається праворуч (обличчям до першої дівчини) і ставить перед собою на каблук витягнуту праву ногу.

Дівчина, поглядаючи на першого хлопця, виконує «малий тинок».

На 3—8-й такти перший хлопець, виконуючи шість разів підряд «розтяжку у повітрі», просувається вперед по центральній лінії до центру авансцени. Обидві дівчини поступово рухаються «бігунцем» вперед по діагоналях обабіч першого хлопця (схема 302).

На 9—15-й такти перший хлопець, виконуючи «низький тинок» (на «присядці»), обходить спочатку навколо першої дівчини, а потім навколо другої в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 303. Дівчата одночасно з хлопцем виконують на місці «вихиляс з потрійним притупом»: перша дівчина спочатку з правої ноги, потім — з лівої, а друга — навпаки.

На «раз» 16-го такту перший хлопець, піднявшись з «присядки», притупує правою ногою і, дивлячись на другого хлопця, широко розводить руки перед собою і в сторони, запрошуючи його танцювати. На кінець такту хлопець правою рукою бере за талію першу дівчину, а лівою — другу, залишаючись обличчям до глядача. Виконавці поступово відходять у глибину сцени і залишаються там.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти другий хлопець, виконуючи «великий голубець», рухається від другої правої куліси по діагоналі до центру сцени.

На 5—6-й такти другий хлопець виконує «повзунець», наближаючись до трійки, яка стоїть у глибині сцени (до першого хлопця і обох дівчат).

На 7—8-й такти другий хлопець виконує швидкі оберти на місці перед трійкою.

На 9—14-й такти другий хлопець повністю повторює все те, що й на 1—6-й такти, просуваючись від центру сцени по діагоналі до другої куліси.

На 15—16-й такти другий хлопець робить швидкий оберт на місці (пірует) перед третім і п'ятим хлопцями.

Протягом *1—16-го тактів* третій, четвертий і п'ятий хлопці залишаються на своїх місцях. Коли другий хлопець наближається до решти виконавців, вони трохи відступають, роблячи швидкі оберти, витримують паузу, а потім трохи просуваються вперед.

На кінець останнього такту всі виконавці, крім третього хлопця, утворюють один ряд між другими правою і лівою кулісами і стають обличчям до глядача.

IX фігура (32 такти)

Усі виконавці повертаються лівим плечем і обличчям до глядача і присідають, нахиляючи корпус і голову праворуч.

На 1—16-й такти третій хлопець, виконуючи «кільце», просувається по авансцені від першої лівої куліси до першої правої куліси. На кінець 16-го такту всі виконавці утворюють півколо.

На 17—32-й такти третій хлопець, виконуючи чотири рази широкий стрибок в оберті і двічі «високий тинок» в оберті, робить повне коло, просуваючись проти руху годинникової стрілки.

Інші виконавці заохочують його веселими вигуками.

X фігура (32 такти)

На 1—4-й такти п'ятий хлопець виконує «високий тинок», поступово просуваючись вперед до першої дівчини, яка виконує на місці «вихиляс з потрійним притупом» біля другої лівої куліси.

На 5—8-й такти, продовжуючи просуватися до першої дівчини, п'ятий хлопець робить «присядку», виставляючи вільну ногу вперед. Перша дівчина, схрестивши руки перед грудьми, виконує «малий тинок».

На кінець 8-го такту п'ятий хлопець, просуваючись до першої дівчини, піднімається з «присядки» і правою рукою бере дівчину за талію, а лівою рукою — кисть лівої руки дівчини.

На 9—16-й такти п'ятий хлопець і перша дівчина у парі виконують «бігунець» вперед, рухаючись по півколу проти руху годинникової стрілки

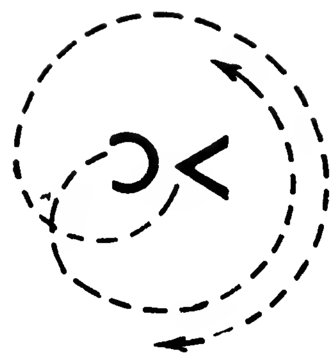


Схема 304

по авансцені і до центру сцени. На кінець 16-го такту пари роз'єднують руки.

На 1—12-й такти перша дівчина, яка зупинилася в центрі сцени, виконує «вірьовочку», швидко обертаючись ліворуч, а п'ятий хлопець, виконуючи «мітелочку», обходить навколо неї за рухом годинникової стрілки (схема 304).

На кінець 12-го такту п'ятий хлопець знову бере першу дівчину за талію, займаючи в парі попереднє положення.

На 13—16-й такти п'ятий хлопець і перша дівчина в парі, залишаючись у центрі сцени, швидко обертаються праворуч. При цьому хлопець виконує «бігунець» майже на місці, а дівчина вперед.

На кінець 16-го такту ця пара приєднується до решти виконавців, а друга дівчина йде до першої правої куліси і залишається там у третій позиції (права нога попереду) правим плечем вперед, за рухом годинникової стрілки.

Протягом всього танцю виконавці (крім першої дівчини і п'ятого хлопця) залишаються в півколі і з цікавістю стежать за парою, яка танцює.

XI фігура (32 такти)

На 1—12-й такти друга дівчина, переступаючи, швидко і плавно рухається по широкому колу за рухом годинникової стрілки. При цьому вона то трохи нахиляє корпус вперед, то випрямляється, плавно розводячи руки перед собою і в сторони і поглядаючи на виконавців.

Решта виконавців стоять півколом і в той час, коли друга дівчина проходить повз них, нахиляються в бік її руху.

На кінець 12-го такту друга дівчина наближається до другого хлопця, і вони утворюють пару. При цьому дівчина і хлопець стають обличчям одне до одного, правим плечем проти правого плеча. Хлопець правою рукою бере дівчину за талію, а дівчина кладе праву руку на праве плече хлопця. Вільні руки вони кладуть собі на талію.

На 13—16-й такти виконавці в парі, виконуючи «бігунець», маленькими кроками швидко кружляють праворуч, роблячи два повних оберти. Решта виконавців випрямляється і з цікавістю стежить за парою. На кінець 16-го такту другий хлопець відходить до другої правої куліси.

На 17—32-й такти друга дівчина, швидко обертаючись праворуч, знову обходить повне коло, просуваючись за рухом годинникової стрілки.

Решта виконавців, як і раніше, нахиляється в бік другої дівчини, яка проходить повз них.

XII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти другий хлопець вибігає в центр сцени і виконує швидкий оберт на місці (вдвічі швидше, ніж у VIII фігурі). На кінець останнього такту другий хлопець повертається на своє попереднє місце.

Всі інші виконавці спочатку наближаються до нього, захоплені його виконанням, а потім трохи відходять в глибину сцени і плещуть у долоні в такт рухам виконавців.

XIII фігура (32 такти)

На 1—32-й такти четвертий хлопець вибігає в центр авансцени і виконує «повзунець» на місці. При цьому хлопець то плавно розводить руки перед собою і в сторони, то стискає їх перед грудьми. На кінець останнього такту він піднімається з «присядки» і приєднується до решти виконавців.

Усі виконавці стоять півколом у глибині сцени і, плескаючи в долоні, вигуками підбадьорюють четвертого хлопця.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти учасники стрімко виконують «бігунець» вперед.

На 3—4-й такти вони виконують «віроьовочку», відступаючи в глибину сцени.

На 5—8-й такти перший хлопець у глибині сцени виконує «високий тинок». Перша дівчина, яка стоїть праворуч від нього, легенько переступаючи з ноги на ногу, швидко кружляє праворуч, а друга дівчина — ліворуч. У кожній парі хлопці повертаються обличчям один до одного і, виконуючи «низький голубець» з потрійним притупом», на 5—6-му такті міняються місцями, проходячи повз ліве плече партнера, а на 7—8-й такти так само повертаються на свої попередні місця.

На кінець 8-го такту всі повертаються обличчям до глядача і вишиковуються в одну лінію.

На 9—15-й такти виконавці всією лінією поступово прямують на авансцену. При цьому хлопці виконують «повзунець» і схрещують руки перед грудьми, а дівчата — «бігунець» вперед. На кінець такту всі хлопці піднімаються з «присядки».

На «раз» 16-го такту виконавці роблять крок вперед правою ногою;

на «і-два» всі легко перестрибують на ліву ногу і знову на праву, трохи просуваючись вперед, і, високо піднявши з'єднані руки, зупиняються на авансцені;

на «і» — пауза, під час якої виконавці залишаються в попередній позі.

Опис деяких рухів гопака

Переступання (па-де-бурре)

Вихідне положення — шоста позиція ніг.

На затакт «і», присівши на лівій нозі, слід відвести витягнуту праву ногу праворуч, ковзаючи носком по підлозі. Одночасно корпус відхилити ліворуч, а голову повернути до правого плеча.

На «раз» 1-го такту, піднявшись з «присядки», поставити праву ногу до лівої в шосту позицію, начебто підбиваючи її. Одночасно випрямити корпус і повернути голову (обличчям вперед);

на «і» — невеличкий крок лівою ногою ліворуч;

на «два» — приставити праву ногу до лівої в шосту позицію, начебто підбиваючи її, і, легенько присівши на правій нозі, відвести витягнуту ліву ногу, ковзаючи носком по підлозі. Одночасно корпус відхилити праворуч, а голову повернути до лівого плеча.

На 2-й такт, починаючи з лівої ноги, виконати рух 1-го такту.

Часте переступання (па-де-бурре сюіві)

Вихідне положення ніг — третя позиція (права нога попереду). Руки опущені вздовж корпусу;

на затакт «і» піднятися на півпальці за третьою позицією, коліна витягнути;

на «раз» — маленький крок вперед правою ногою на півпальці;

на «і» поставити ліву ногу до правої в третю позицію назад на півпальці;

на «два-і» — знову маленький крок правою ногою на півпальці і приставити ліву ногу до правої в третю позицію назад і т. д.

Швидкі оберти з кроком

Вихідне положення ніг — третя позиція (права нога попереду). Руки опущені вздовж корпусу.
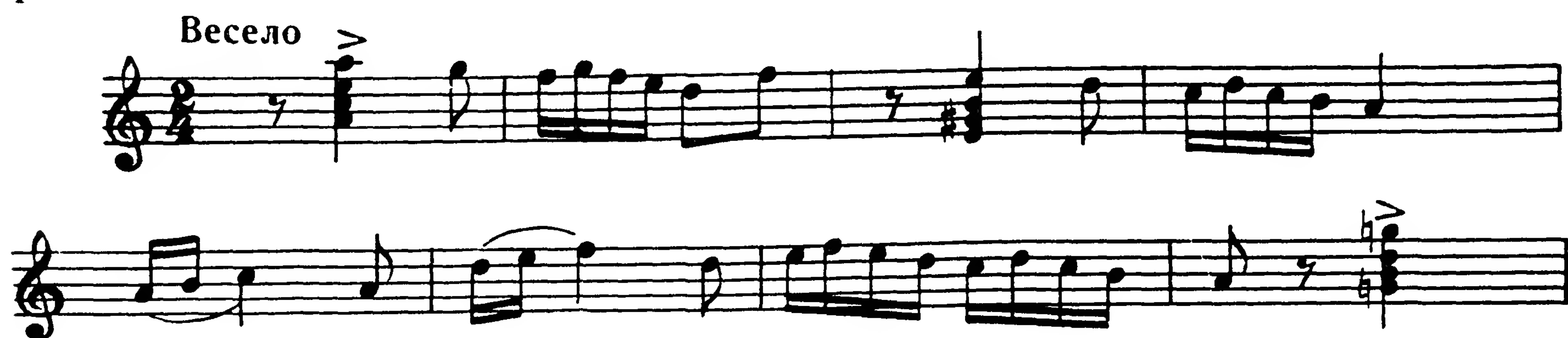
На затакт «і» поставити витягнуту праву ногу перед собою на носок, зігнуту праву руку підняти вперед на рівні діафрагми, а ліву руку, майже витягнуту, відвести ліворуч;

на «раз» — маленький крок вперед за рухом годинникової стрілки правою ногою на півпальці. Коліно сильно випрямити, спину тримати прямо, погляд спрямувати вперед за рухом;

на «два» швидко повернутися на півпальцях правої ноги, роблячи повний оберт праворуч, зігнуту ліву ногу притиснути ззаду до правої ноги у виворітному положенні (коліно відвести ліворуч, стопу на рівень кісточки правої ноги, підйом сильно витягнути).

Одночасно змахнути обома руками зліва направо на рівні грудей, допомагаючи собі в оберті. Корпус і права нога мають бути на одній вертикальній лінії.

На наступні такти повторити рух 1-го такту, зробити ряд повних обертів праворуч, поступово просуваючись по колу за рухом годинникової стрілки.



1

1

2 2

1

2 3

1

2 4

8

8

5

1

2

6

1

2

7 Повільно, широко

8

9

10 Швидко

1

2

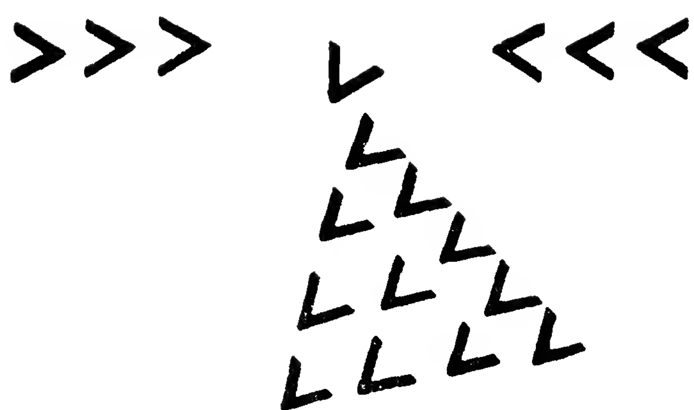


Схема 305

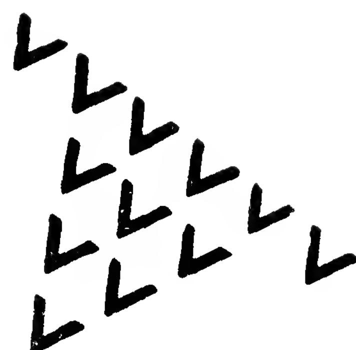


Схема 306

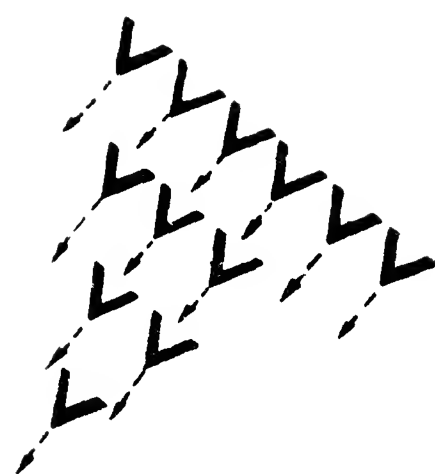


Схема 307

11

12 **Дуже швидко**

13 **Стримано**

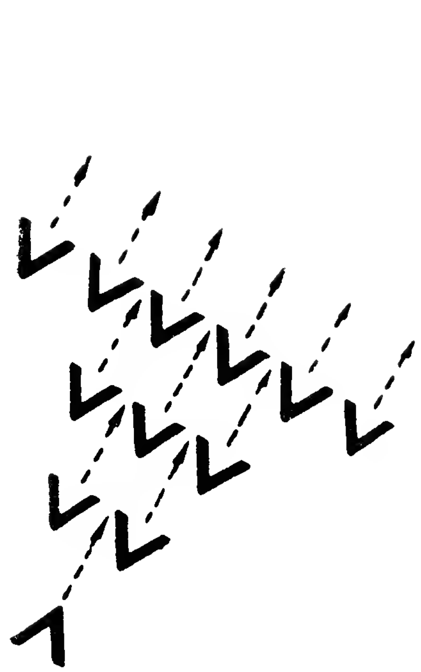


Схема 308

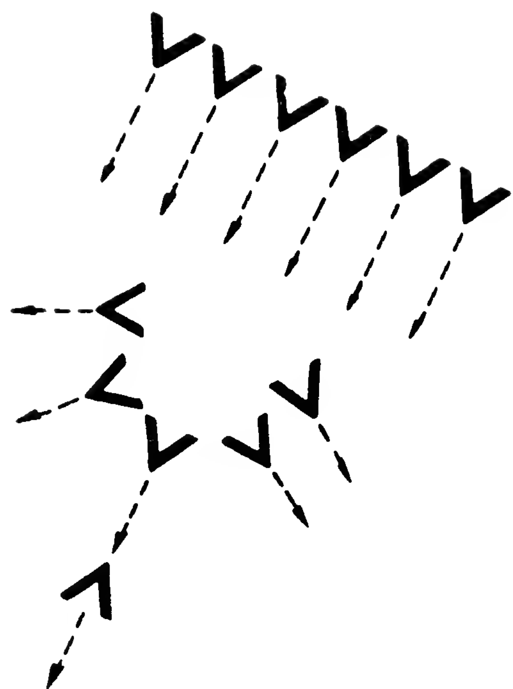


Схема 309

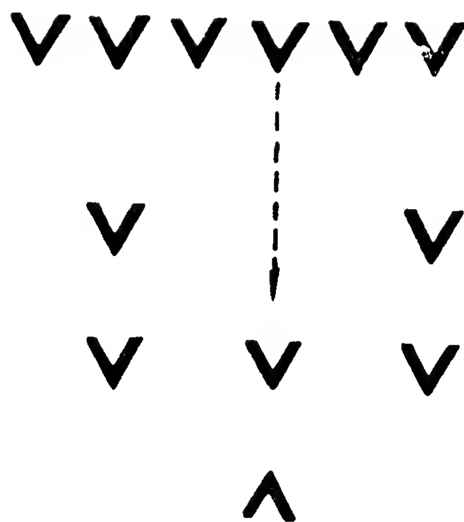


Схема 310

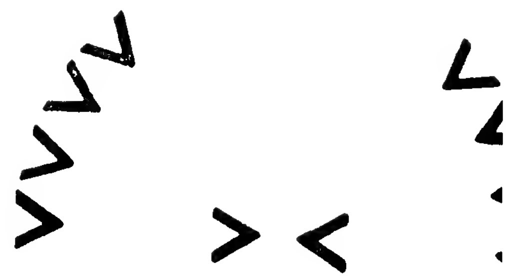


Схема 311

КОЗАЧОК (ПЕРШИЙ)

У танці беруть участь двадцять хлопчиків, з них два малюки.

Перед початком танцю виконавці розміщуються за кулісами так, як зазначено на схемі 305.

I фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти перший хлопчик швидко вибігає на сцену з третьої правої куліси, виконуючи «бігунець». Його наздоганяють одинадцять хлопчиків у такому порядку, як зазначено на схемі 306.

На 5—8-й такти два хлопчики, які знаходяться в першій лінії, беруть першого за руку, а решта виконавців беруть тих, що знаходяться попереду, за талію і тягнуть першого хлопчика назад. Той упирається і на кінець 8-го такту виривається від них.

На 9—12-й такти всі учасники роз'єднують руки і просуваються вперед, виконуючи чотири «тинки» і розводячи й зводячи руки (схема 307).

На 13—16-й такти перший хлопчик обертається і, розвівши руки, відганяє всіх, стрибаючи з ноги на ногу вперед. Решта учасників виконують сім «віръовочок» назад (схема 308).

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти від виконавців відокремлюється другий хлопчик, що наступає на першого, виконуючи «дрібушки». Перший хлопчик здивовано відступає, а решта виконавців ідуть за солістом, підбадьорюючи його сплескуванням у долоні (схема 309).

На 5—8-й такти перший хлопчик робить широкий жест правою рукою, ніби прихлопує забіяку донизу. Той присідає і робить вісім «повзунців».

На 9—12-й такти забіяка робить одну «присядку» та, підхоплений під руки двома хлопчиками, які стояли ближче до нього, виконує «розтяжку внизу». Одночасно під ним проскакує третій хлопчик, який налітає на першого хлопчика грудьми (схема 310).

На 13—16-й такти перший хлопчик відтісняє нового напарника на середину сцени, де вони беруться правими руками і стають у позу гри в перетягування (схема 311).

III фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти перший та третій хлопчики перетягують один одного (по два такти на кожне перетягування). Решта виконавців розбиваються

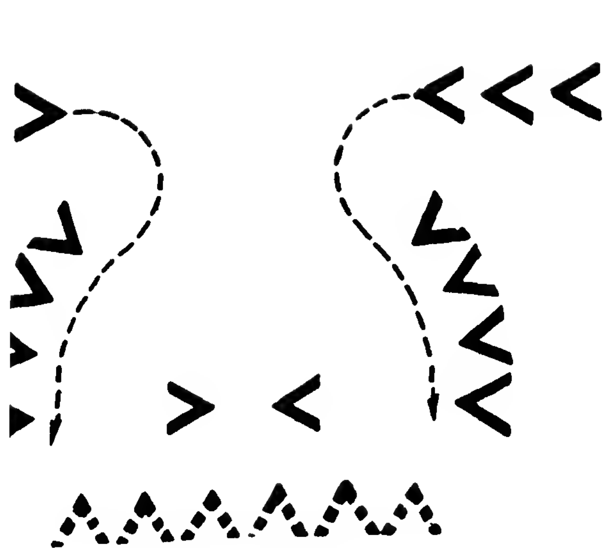


Схема 312

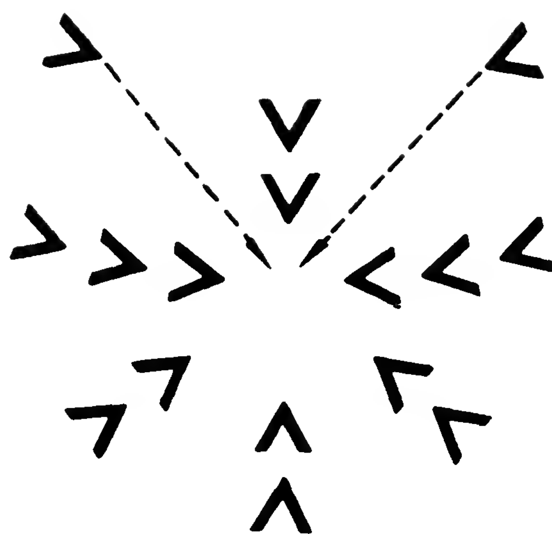


Схема 313

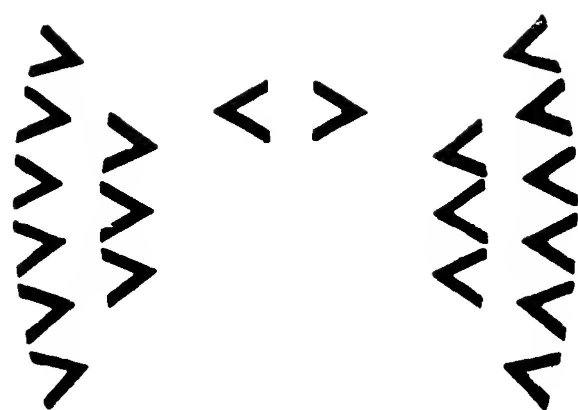


Схема 314

на дві групи і «боліють» за своїх героїв. У цей час із третіх лівих і правих куліс вибігають по три хлопчики, стають у ряд обличчям до хлопчиків, які здійснюють перетягування. Гадаючи, що хлопчики б'ються, вони замахують руками, розривають руки тих, що перетягуються, проскакуючи між ними по троє, один за одним з двох боків. Знову з'єднавшись, вони вишиковуються спиною до глядача у лінію і стискують усіх виконавців в купу. В цей час з різних боків сцени непомітно вибігають два маленьких хлопчики. Купа їх закриває (схема 312).

На 13—14-й такти купа посувається до задника так, як показано на схемі 313.

На 15—16-й такти купа посувається на глядача. Малюки змахують руками й падають додолу, праворуч і ліворуч (схема 314).

IV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопчики виконують «присядку з потрійним притупом», ніби лякаючи малюків (схема 314).

3—4-й такти малюки відповідають тим же рухом.

На *5—8-й такти* хлопчики роблять малу купу, нападаючи на малюків. Малюки прослизають під купою в різні сторони і вибігають на авансцену.

На 9—16-й такти малюки роблять три «простих присядки» і «потрійний притуп».

Хлопчики позаду малюків вишиковуються в три лінії (схема 315), по шість чоловік у кожній, і виконують попередній рух (три «простих присядки» і «потрійний притуп»).

Одночасно малюки ніби сваряться, виконуючи один перед одним «тинок».

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти малюки розбігаються в різні сторони. Хлопчики поділяються на дві групи і оточують своїх малюків. Останні розганяють виконавців, і ті вишиковуються на сцені в такому порядку, як показано на схемі 315.

На 9—16-й такти всі хлопчики виконують «високий тинок» та вишиковуються, як показано на схемі 316.

VI фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопчики оббігають один одного лівим плечем, виконуючи «бігунець».

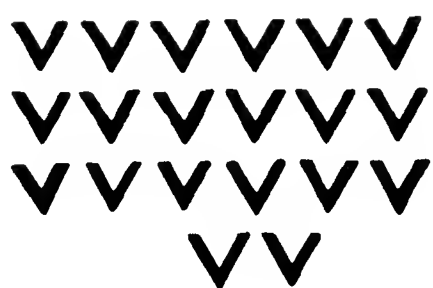


Схема 315

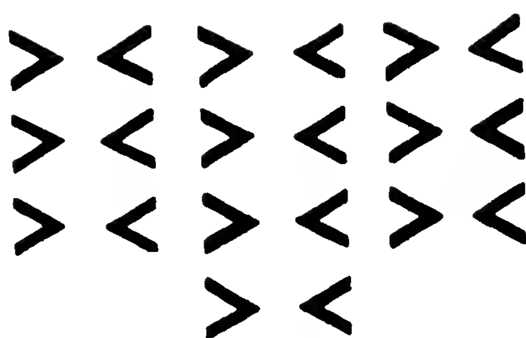


Схема 316

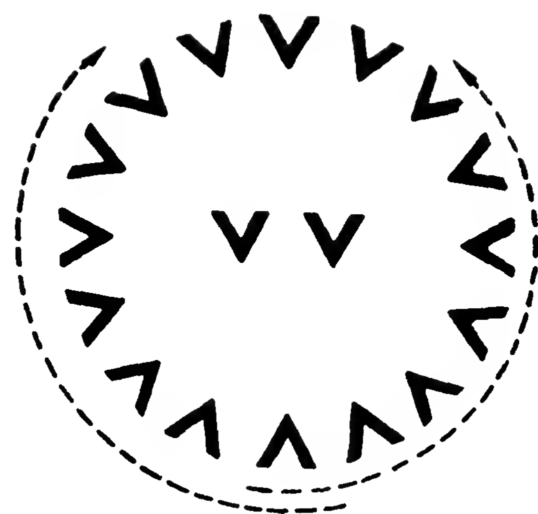


Схема 317

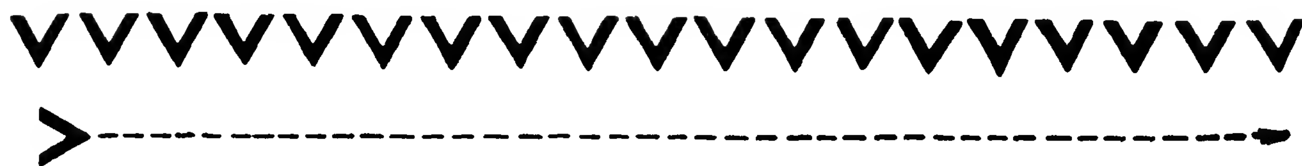


Схема 318

На 3—4-й такти хлопчики, які знаходяться ліворуч, беруть свого партнера, який оббігав, за праву руку, і вони в парі виконують «стрибок» і «просту присядку».

На 5—12-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів.

На 13—16-й такти хлопчики розбігаються в різні сторони, з'єднують руки і утворюють велике коло. Малюки знаходяться в центрі кола. Всі виконують «присядку» із зупинкою.

VII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопчики в колі просуваються праворуч, виконуючи три «бігунці» та «потрійний притуп».

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів у другу сторону.

На 9—12-й такти хлопчики, не роз'єднуючи рук, просуваються «бігунцем» до центру сцени.

На 13—16-й такти виконавці тим же рухом відступають від центру сцени, поступово утворюючи одну лінію обличчям до глядача (див. пунктир на схемі 317). Малюки знаходяться в цей час на місці.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти малюк, який знаходиться ліворуч, чотири рази виконує «бокову присядку з почерговим винесенням ноги навхрест другої». Усі присідають на ліве коліно та сплескують у долоні, підбадьорюючи соліста (схема 318).

На 9—16-й такти малюк виконує чотири «бігунці» ліворуч. Всі вишиковуються у півколо. Соліст кличе всіх до себе, і виконавці займають положення, як показано на схемі 319.

IX фігура (16 тактів)

Виконується ще раз музичний супровід № 4.

На 1—4-й такти всі виконують чотири рази «дрібушки».

На 5—12-й такти хлопці виконують «присядку з вихилясом і ударом по халяві».

На 13—16-й такти хлопчики виконують три «простих присядки» і «потрійний притуп».

На кінець останнього такту руки піднімаються вгору, корпус трохи нахиляється вперед (схема 320).

Одночасно малюки на 5—12-й такти обертаються, виконуючи один перед одним «тинок», а на 13—16-й такти включаються у виконання загальних рухів.

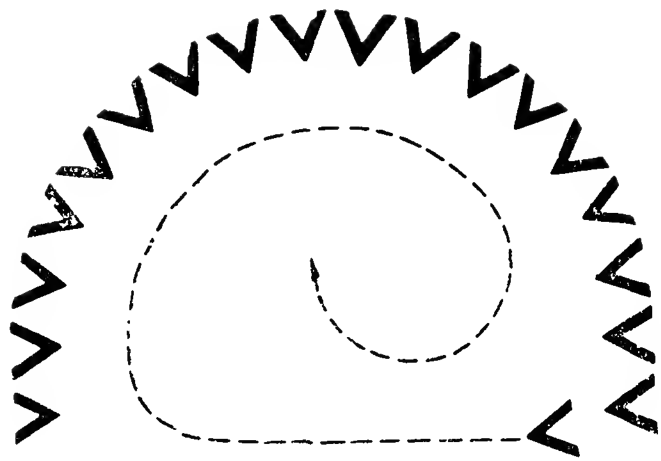


Схема 319

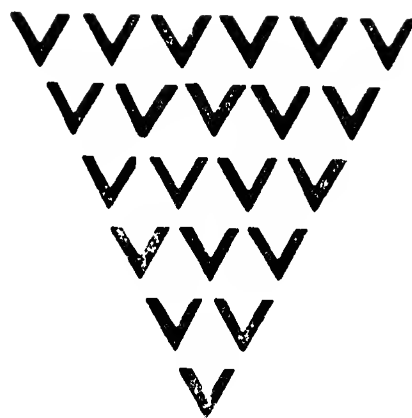


Схема 320

Музика М. Різоля

Швидко, весело

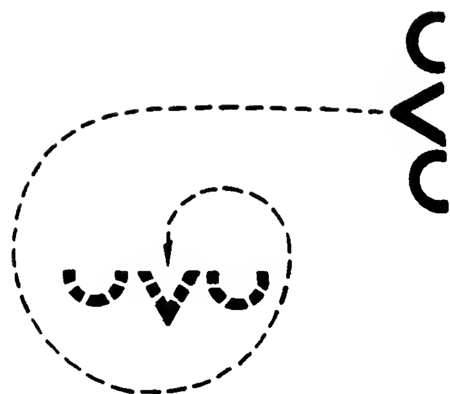


Схема 321

КОЗАЧОК (ДРУГИЙ)

До початку танцю виконавці стають в останній правій кулісі: хлопець — посередині і двоє дівчат — по боках. Руки їх схрещені і з'єднані. У хлопця руки відведені від корпусу в сторони. Дівчина справа з'єднує праву руку з правою рукою хлопця. Дівчина зліва з'єднує ліву руку з лівою рукою хлопця. Вільні руки дівчата з'єднують трохи нижче рівня грудей хлопця.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти трійки, виконуючи «бігунець», який починають з правої ноги, виходять з останньої правої куліси і йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 321.

До кінця 14-го такту виконавці приходять у центр авансцени обличчям до глядача і на останні 2 такти, не роз'єднуючи рук, обертаються на місці на 360° за рухом годинникової стрілки.

II фігура (8 тактів)

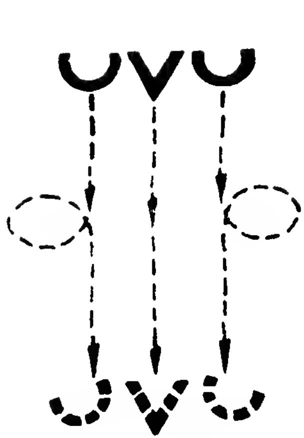
На 1—8-й такти, виконуючи «тинок», який починають з правої ноги, йдуть вперед на авансцену. На 8-й такт хлопець виконує «потрійний притуп» на місці, одночасно повертаючи дівчат: з'єднані в центрі руки дівчата роз'єднують і кладуть на талію. Хлопець повертає дівчину, яка знаходиться справа і права рука якої була в його руці, ліворуч, не роз'єднуючи рук. Вона виконує повний оберт на місці. Дівчина, що знаходиться зліва від хлопця, обертається праворуч. Ставши обличчям до глядача, дівчата кладуть руки на талію. Хлопець, стаючи трохи позаду дівчат, свої руки кладе їм ззаду на талію.

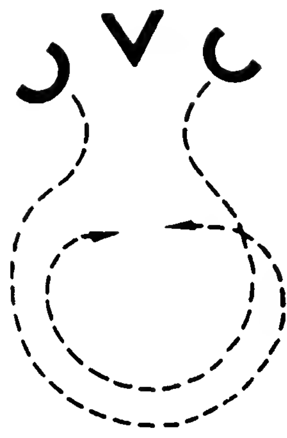
III фігура (8 тактів)

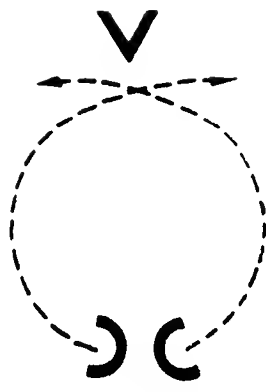
На 1—8-й такти танцюристи, відступаючи назад, виконують «варіант доріжки на каблук» і до кінця 7-го такту приходять у центр глибини сцени, обличчям до глядача. На 8-й такт усі виконують «потрійний притуп».

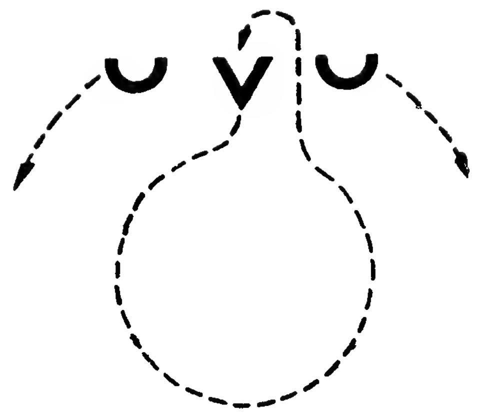
IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата виконують «вихиляс з потрійним притупом» з просуванням вперед. Дівчина, яка стоїть справа від хлопця, виконує рух з лівої ноги, а дівчина, яка стоїть зліва,— з правої ноги. Руки під час виконання руху відводяться в сторони, а на просуванні — вперед і опускаються на талію. На 8-й такт дівчата виконують «потрійний притуп». Хлопець у цей час знаходиться в глибині сцени.


Схема 322


Схема 323


Схема 324


Схема 325

На 9—16-й такти дівчата опускають руки вниз і беруть кінчики стрічок, потім, виконуючи «бігунець», кожна дівчина робить самостійне коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 322, і повертається на своє попереднє місце.

Одночасно хлопець, виконуючи «просту присядку», яку починає з правої ноги, прямує з глибини сцени вперед. Руки розведені в сторони.

На кінець 15-го такту всі танцюристи приходять на авансцену.

На 16-й такт дівчина, яка стоїть справа, повертається на місці ліворуч через ліве плече і опускає ліву руку на праве плече хлопця, а правою рукою притримує намисто. Дівчина, яка стоїть зліва, повертається праворуч і опускає руку на ліве плече хлопця. Лівою рукою підтримує намисто.

Хлопець тримає дівчат руками за талію, а дівчата стоять до нього впівоборота.

V фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі танцюристи, виконуючи «вірьовочку», спиною відходять назад у глибину сцени. Причому дівчина, яка стоїть справа від хлопця, починає рух з правої ноги, дівчина, яка стоїть зліва,— з лівої ноги, а хлопець — з правої ноги. На кінець останнього такту всі приходять у глибину сцени.

VI фігура (24 такти)

На 1—8-й такти дівчата, виконуючи «бігунець», просуваються вперед, як зазначено на схемі 323, і на кінець 8-го такту приходять у центр авансцени, стають обличчям одна до одної і з'єднують руки. Хлопець у цей час залишається в глибині сцени.

На 9—16-й такти дівчата на місці виконують «тинок», починаючи його з правої ноги праворуч, на 4-й такт — «потрійний притуп». Все це повторюють двічі.

На 17—24-й такти дівчата, виконуючи «вірьовочку», відходять спиною назад у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 324. У глибині сцени вони міняються місцями, причому дівчина, що йде зліва від глядача, виходить перед дівчиною, яка йде справа.

VII фігура (32 такти)

На 1—16-й такти хлопець у глибині сцени, виконуючи «мітелочку», обходить повне коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 325, і на кінець 16-го такту приходить у вихідне положення початку фігури. Одночасно дівчата на 7 тактів музики, виконуючи «припадання», розходяться в сторони і на 8-й такт виконують «потрійний притуп». Руки у них розве-

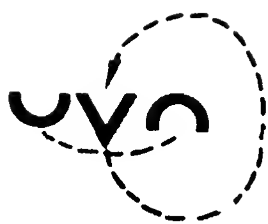


Схема 326

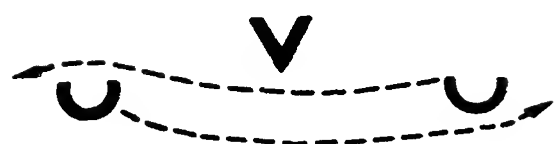


Схема 327

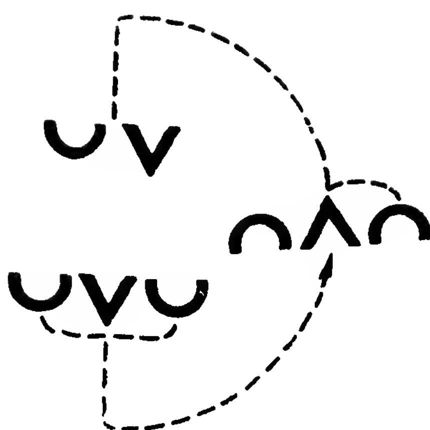


Схема 328

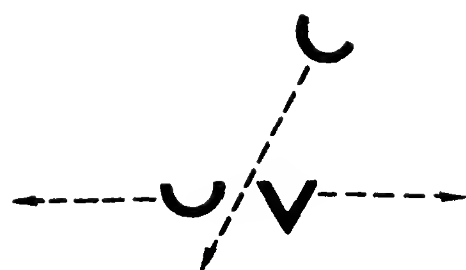


Схема 329

дені в сторони, а на «потрійний притуп» покладені на талію. Повторюючи цей рух вдруге, на кінець 8-го такту дівчата подають руки хлопцеві так: та, що стоїть праворуч,— праву, а та, що стоїть ліворуч,— ліву. Вільні руки вони з'єднують над головою хлопця, утворюючи «ворота».

На 17—24-й такти дівчата «бігунцем», а хлопець «повзунцем» просуваються вперед. На кінець останнього такту дівчина, що знаходиться зліва від хлопця, змінює положення рук і корпусу, повертаючись спиною до глядача. Ліву руку з'єднує з лівою рукою другої дівчини над головою хлопця (схема 326).

На 25—32-й такти хлопець продовжує виконувати «мітелочку», а дівчата «бігунцем» обходять повне коло проти руху годинникової стрілки, не роз'єднуючи рук (схема 326). На кінець останнього такту всі роз'єднують руки і стають обличчям до глядача. Дівчата кладуть руки на талію, а хлопець опускає їх вниз. Він стоїть трохи позаду дівчат.

VIII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, виконуючи «припадання», міняються місцями так, як показано пунктиром на схемі 327.

На 5—8-й такти вони, виконуючи той же рух, повертаються на свої попередні місця. Руки дівчата поступово відводять у сторони, а під час виконання «потрійного притупу» кладуть їх собі на талію. Помінявшись місцями вдруге, руки подають хлопцеві, який у цей час входить поміж них. Руки з'єднують навхрест, як на початку танцю.

IX фігура (32 такти)

На 1—8-й такти трійка, виконуючи «бігунець», просувається праворуч від глядача, як показано пунктиром на схемі 328. Пройшовши в правий кут сцени (на 4 такти музики), хлопець залишає дівчину, яка йшла зліва від нього, і на наступні 4 такти прямує з дівчиною, яка йшла справа від нього, вперед, на авансцену. Руки в них схрещені нижче рівня грудей. На кінець останнього такту вони піднімають праві з'єднані руки над головою, повернувшись обличчям одне до одного (схема 328).

На 9—16-й такти танцюристи, виконуючи низький «голубець з потрійним притупом» і не роз'єднуючи рук, міняються місцями (на кожні 2 такти виконують два «голубці» і один «потрійний притуп»). На кінець 16-го такту танцюристи повертаються на свої місця і роз'єднують руки.

На 17—24-й такти дівчина, що знаходиться в правому куту сцени, просувається по діагоналі, як показано пунктиром на схемі 329, виконуючи «низький голубець з потрійним притупом», який починає з правої

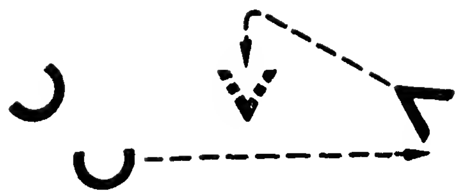


Схема 330

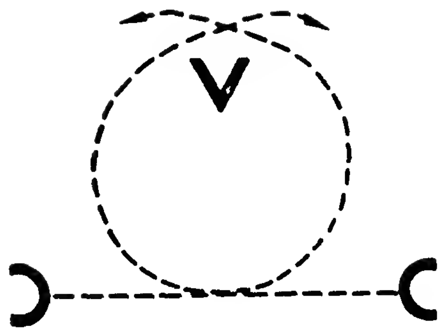


Схема 331



Схема 332

ноги праворуч. Положення рук, як і в попередньої пари. На кінець 24-го такту вона приходить у лівий кут сцени.

На 25—32-й такти дівчина-солістка, виконуючи «припадання», йде з лівого кута сцени обличчям до глядача по авансцені. Одночасно хлопець просувається в центр сцени (схема 330).

X фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти хлопець посередині сцени виконує «підсічку». Одночасно дівчата, що знаходяться по кутах авансцени, «бігунцем» просуваються до центру сцени і обходять за рухом годинникової стрілки навколо хлопця (схема 331). На кінець останнього такту хлопець піднімається з «підсічки», а дівчата стають справа і зліва від нього і подають йому руки. Вільними руками дівчата притримують стрічки.

XI фігура (8 тактів)
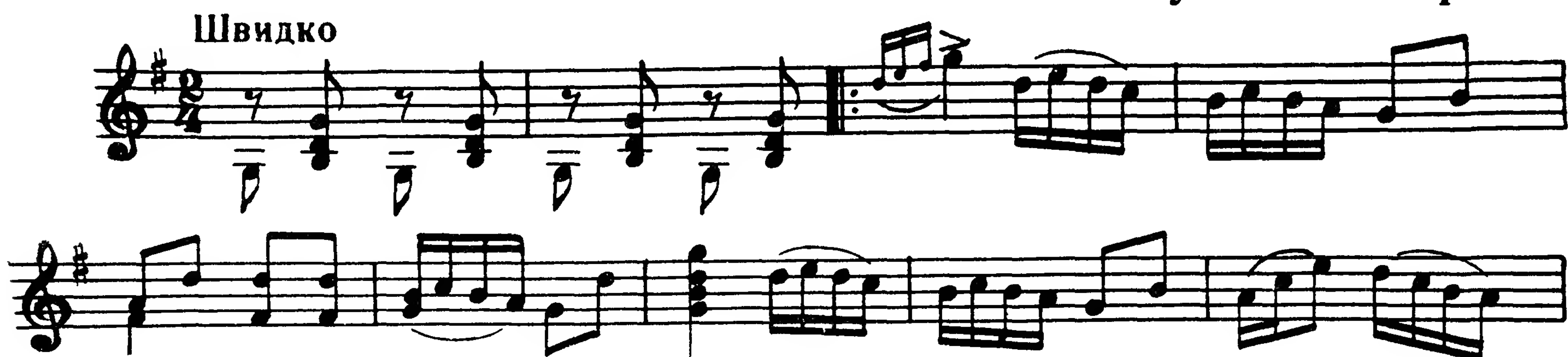
На 1—8-й такти хлопець виконує «просту присядку» на місці, а дівчата, не роз'єднуючи рук, обходять навколо хлопця, причому першою йде дівчина, яка стояла зліва від хлопця. Вони виконують «ворота» в трійці. На кінець останнього такту всі стають обличчям до глядача і з'єднують навхрест руки.

XII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти танцюристи «бігунцем» просуваються в лівий кут сцени, як зазначено пунктиром на схемі 332. На кінець 8-го такту хлопець стає по діагоналі, обличчям до правого кута сцени, біля першої куліси. Дівчата стають обличчям до хлопця і подають йому руки. Вільні руки вони кладуть собі на талію (схема 333).

На 9—16-й такти хлопець «повзунцем» просувається вперед, а дівчата відступають назад, виконуючи «віроьовочку» (схема 333). Танцюристи швидко йдуть за куліси.

Музика В. Кирейка



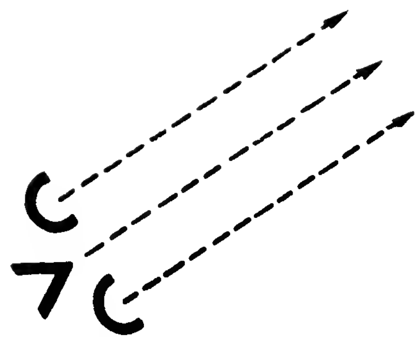


Схема 333

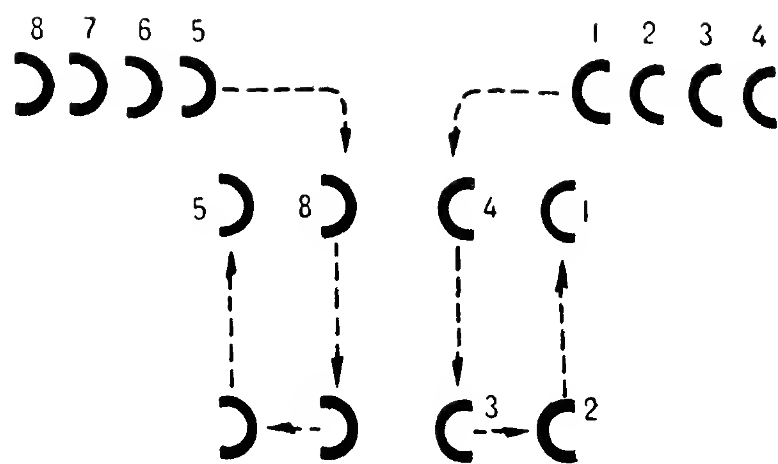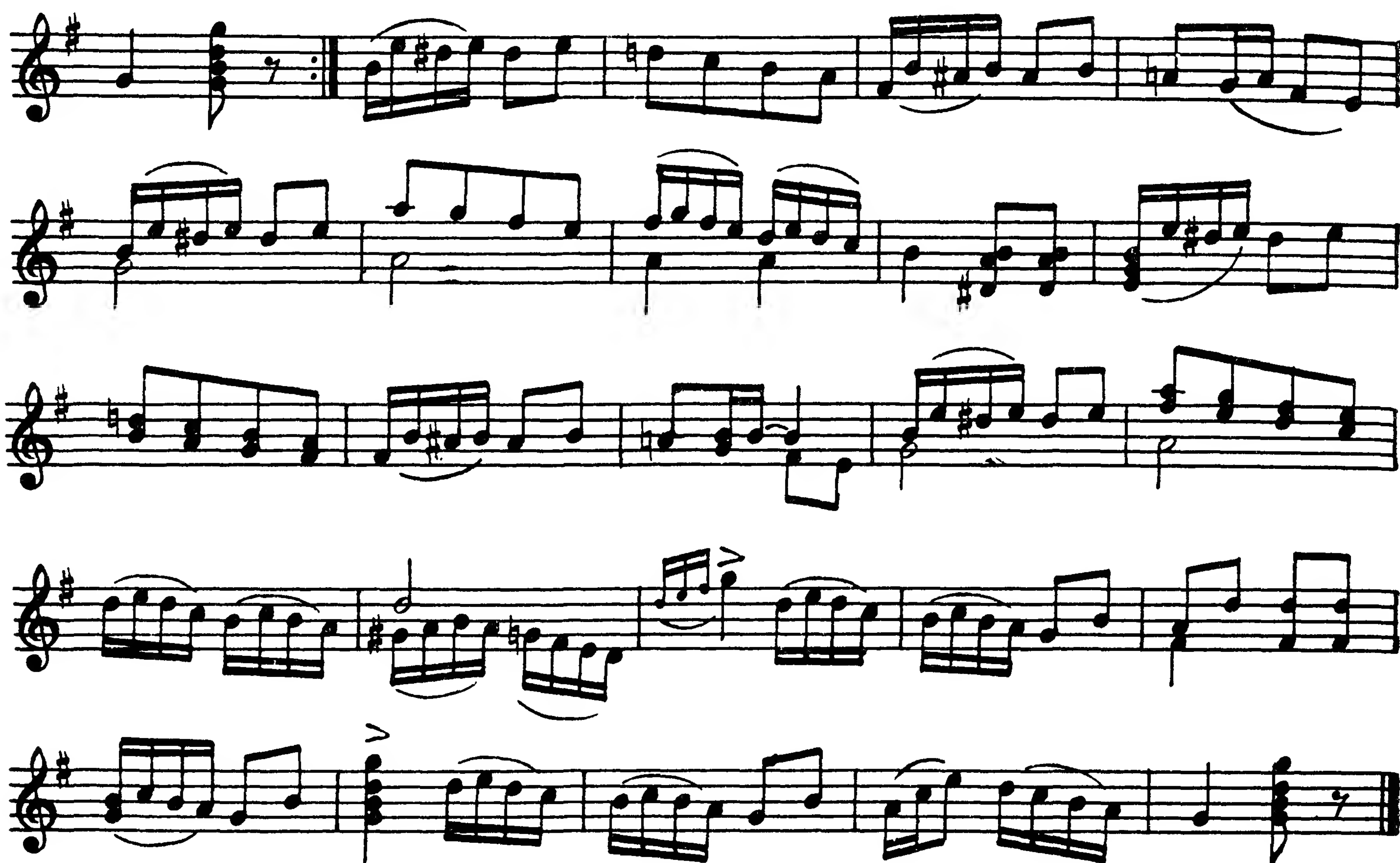


Схема 334



ПОЛТАВСЬКИЙ КОЗАЧОК

У танці беруть участь вісім дівчаток. Вони шикуються одна за одною по четверо в третій правій і третій лівій кулісах.

І фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти з третьої правої і третьої лівої куліс одночасно виходять назустріч одна одній дві дівчинки «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги. Руки їх опущені вниз.

На 5—8-й такти за першою парою виходять тим же кроком друга та шоста дівчинки.

На 9—12-й такти за другою парою з'являється третя і сьома дівчинки.

На 13—16-й такти за третьою парою «перемінним кроком» рухаються четверта і восьма дівчинки. Всі пари просуваються так, як зазначено пунктиром на схемі 334.

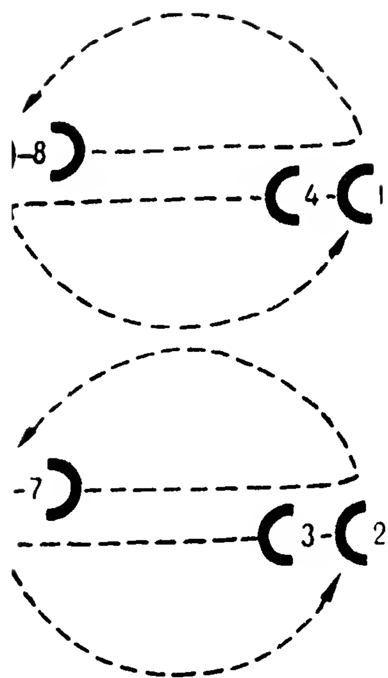


Схема 335

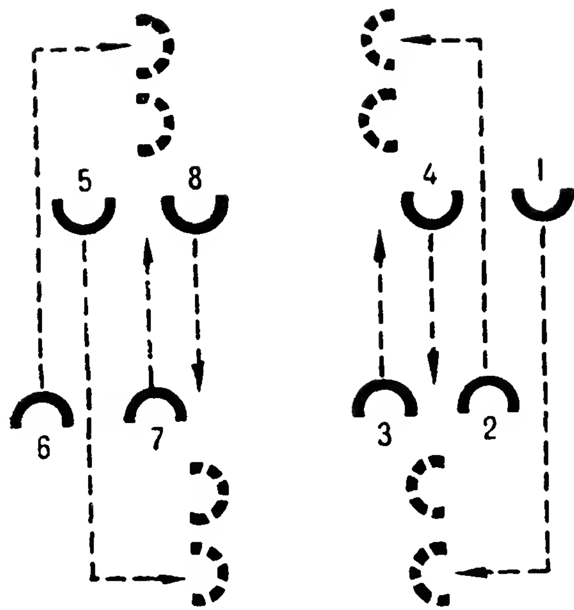


Схема 336

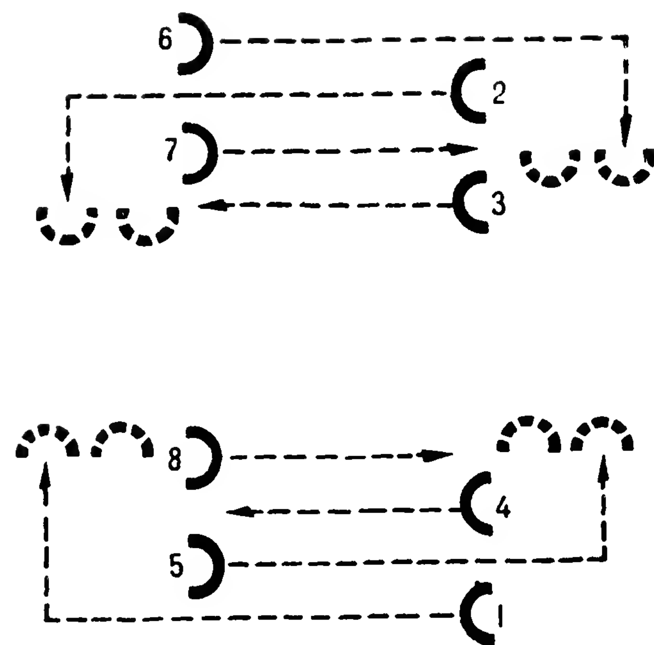


Схема 337

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка «перемінним кроком», який починають з правої ноги, міняються місцями. Перша та четверта дівчинки йдуть на місця восьмої та п'ятої, а шоста і сьома — на місця другої і третьої.

На 5—8-й такти дівчатка обертаються на 360° через праве плече «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги.

На 9—16-й такти повторюють рухи 1—8-го тактів, але в протилежному напрямку (схема 335).

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка знову «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, міняються місцями: перша й четверта — з третьою та другою, а восьма та п'ята — з шостою та сьомою.

На кінець 4-го такту виконавиці стають обличчям до центру сцени, як зазначено на схемі 336.

На 5—8-й такти дівчатка знову ж таки «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, міняються місцями: шоста й сьома — з другою та третьою, а п'ята і восьма — з четвертою і першою, як показано на схемі 337.

На 9—12-й такти дівчатка тим же рухом продовжують мінятися місцями: перша й четверта — з другою та третьою, а сьома і шоста — з п'ятою та восьмою (схема 338).

На 13—16-й такти вони «перемінним кроком» йдуть на свої попередні місця: п'ята і восьма — на місця четвертої і першої, а друга і третя — на місця шостої і сьомої (схема 339).

На кінець останнього такту дівчатка обертаються обличчям до центру сцени: п'ята і сьома, шоста і восьма дівчинки з'єднують свої праві руки, а ліві піднімають вгору; друга, четверта, перша і третя дівчинки з'єднують ліві руки, а праві піднімають вгору. Таким чином утворюються «зірочки» (схема 340).

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавиці «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони обертаються через праве плече й міняють руки.

На 9—16-й такти дівчатка «перемінним кроком», який починають з лівої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки. На 16-й такт вони роз'єднують руки і утворюють дві лінії обличчям до центру сцени (схема 341).

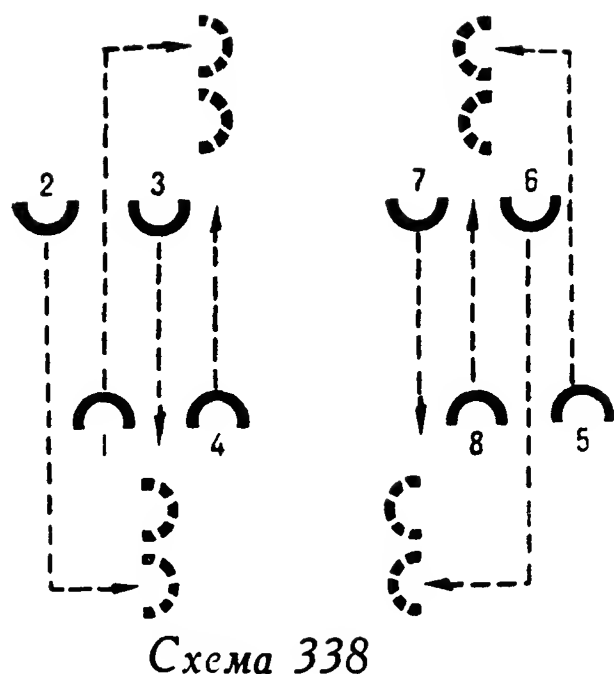


Схема 338

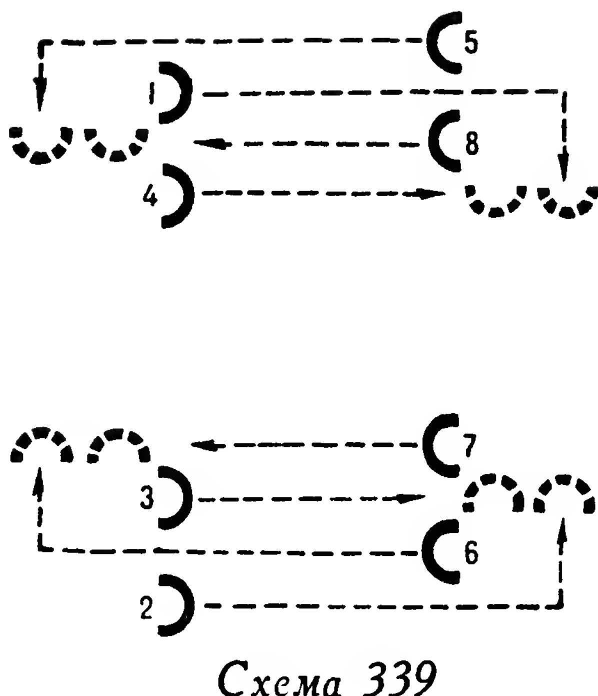


Схема 339

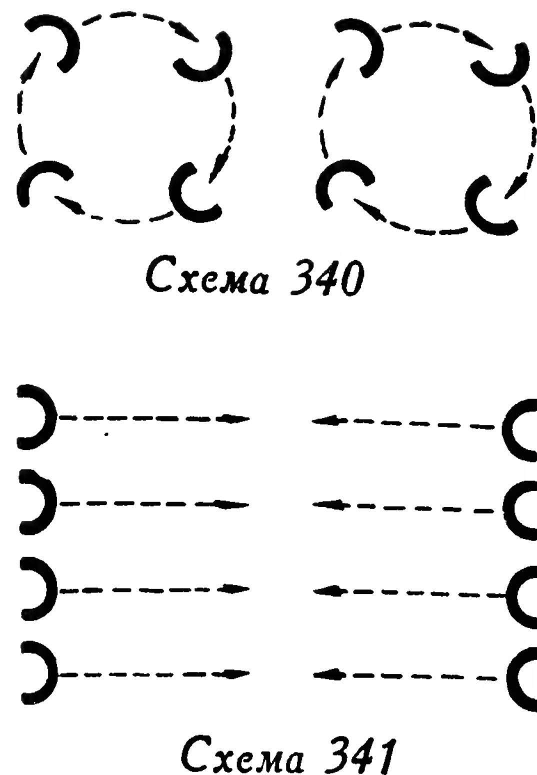

Схема 340

Схема 341

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка рухаються до центру сцени «перемінним кроком», який починають з правої ноги. На 4-й такт вони беруться за руки й утворюють пари.

На 5—8-й такти виконавиці тим же кроком розходяться парами: восьма й перша дівчинки йдуть ліворуч, п'ята й четверта — праворуч, сьома й друга — ліворуч, шоста й третя — праворуч (схема 342). Під час виконання цієї фігури восьма й сьома, третя й четверта дівчинки йдуть спиною до глядача, а перша, четверта, п'ята й шоста — обличчям.

На 9—16-й такти дівчатка повертаються праворуч, тримаючись за руки.

VI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка рухаються назустріч одна одній «перемінним кроком», який починають з правої ноги; друга дівчинка проходить до п'ятої, шоста — до першої, восьма — до сьомої, а четверта — до третьої (схема 343).

На 5—8-й такти дівчатка беруться під праві руки, ліві відводять у сторони й кружляють «перемінним кроком» ліворуч.

На 9—12-й такти друга, шоста, восьма й четверта дівчинки «перемінним кроком» повертаються на свої попередні місця.

На 13—16-й такти вони тим же рухом просуваються спиною назад і на кінець останнього такту утворюють дві лінії обличчям до глядача (схема 344).

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти сьома, друга, шоста й третя дівчинки рухаються вперед, виконуючи «тинок», який починають з правої ноги.

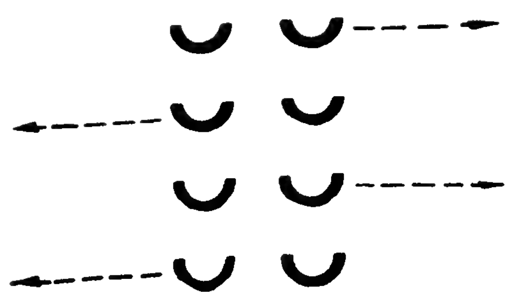
На 9—12-й такти дівчатка виконують «голубець з потрійним притупом» праворуч та той же рух ліворуч.

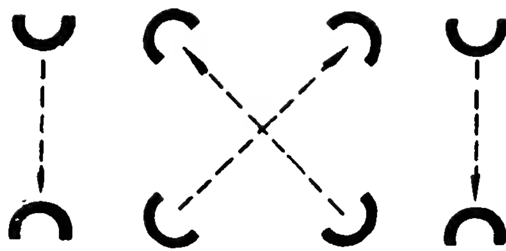
На 13—16-й такти повторюються рухи 9—12-го тактів. Одночасно восьма, перша, п'ята й четверта дівчинки виконують на місці «потрійний притуп».

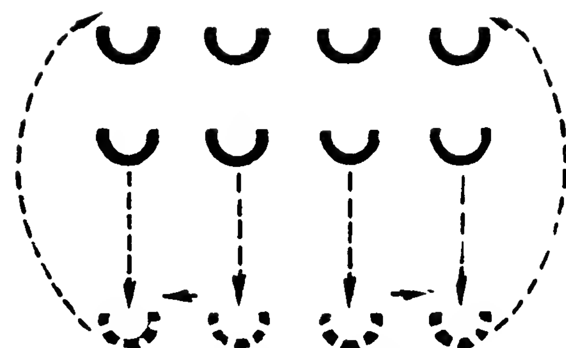
VIII фігура (16 тактів)

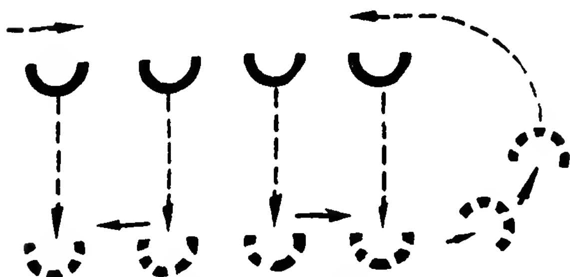
На 1—12-й такти восьма, п'ята й четверта дівчинки виконують рухи VII фігури. Одночасно сьома, друга, шоста й третя дівчинки рухаються «перемінним кроком» до задника сцени, як показано на схемі 345. Біля задника сцени вони утворюють лінію обличчям до глядача.

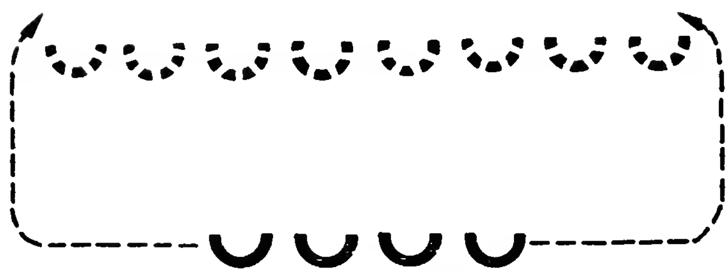
На 13—16-й такти восьма, перша, п'ята й четверта дівчинки рухаються до задника сцени, як і попередні дівчатка, і приєднуються до них. На 16-й

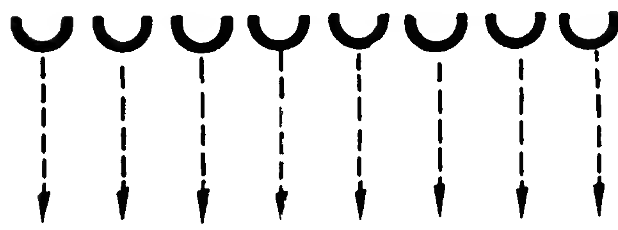

Схема 342


Схема 343


Схема 344


Схема 345


Схема 346
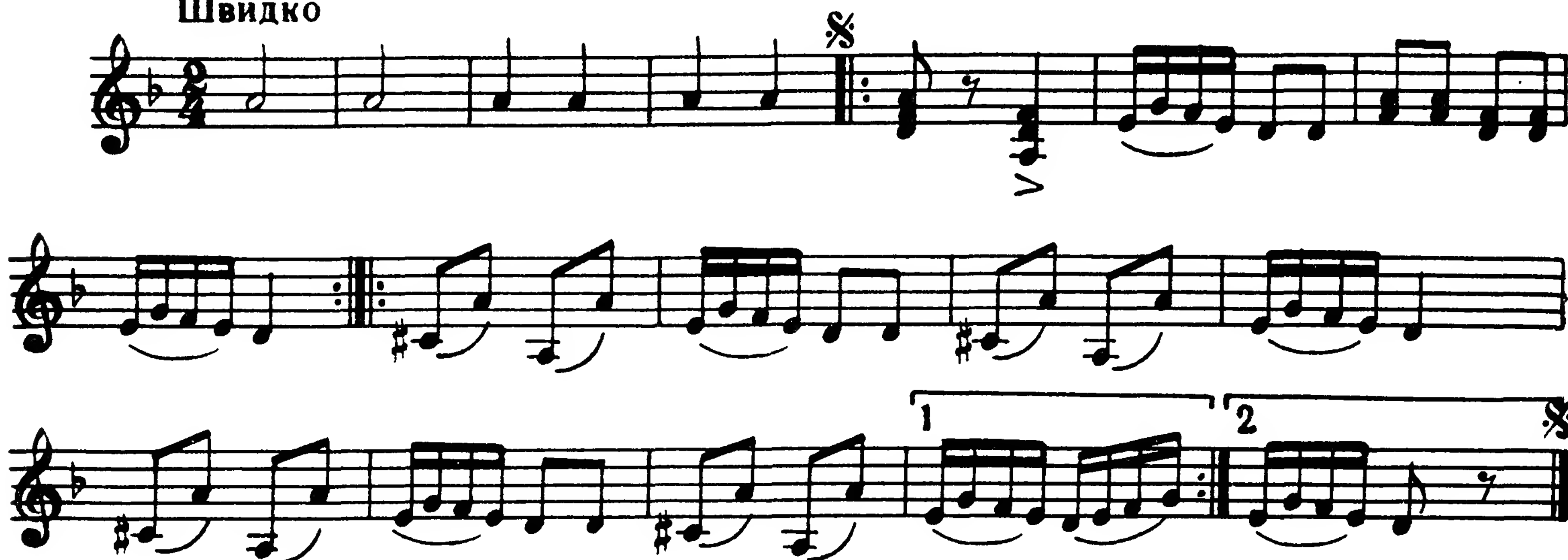

Схема 347

такт усі з'єднують руки за спинами і утворюють одну лінію обличчям до глядача (схема 346).

IX фігура (16 тактів)

На 1—14-й такти дівчатка рухаються вперед до авансцени, виконуючи «тинок», який починають з правої ноги.

На 15—16-й такти всі виконавиці роблять загальний уклін (схема 347).



«ДУДОЧКА»

Танець виконують сім хлопчиків 3—7-х класів.

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти з третьої правої куліси «перемінним кроком» виходить середній на зріст хлопчик. Він шукає деревце, з якого можна було б зробити сопілочку (схема 348).

На 9—10-й такти він шукає гілочку.

На 11—12-й такти хлопчик знайшов гілочку.

На 13—14-й такти відрізує гілочку.

На 15—16-й такти вистругує сопілочку.

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопчик пробує сопілочку, грає на ній і пританцьовує на місці.

На 5—8-й такти він продовжує грати на сопілці і, виконуючи «боковий крок з притупом» (вид «дрібушки»), рухається по сцені. Одночасно з третьої правої куліси виходять два середніх на зріст хлопчики і дивляться на соліста.



Схема 348

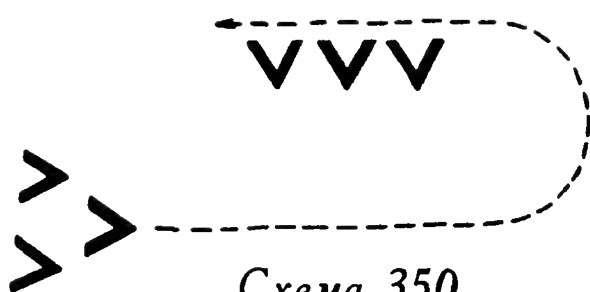


Схема 350

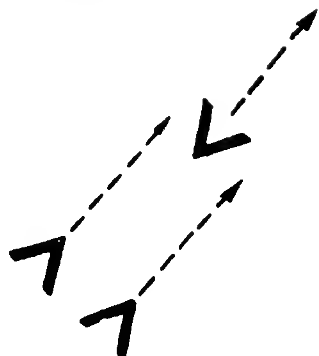


Схема 349



Схема 351

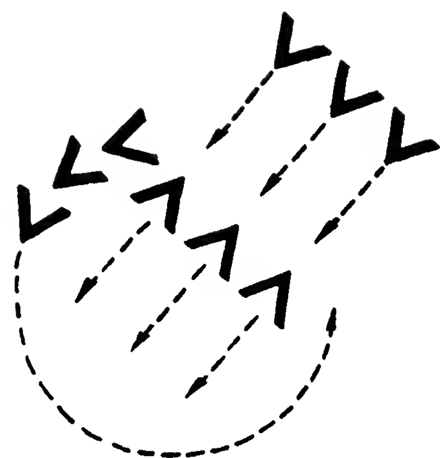


Схема 352

На 9—16-й такти соліст, побачивши своїх товаришів, відходить назад, продовжуючи грати. Одночасно нові виконавці тим же кроком йдуть до нього (схема 349).

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти другий і третій хлопчики виймають з кишень сопілочки, грають на них та пританцьовують на місці. Одночасно перший хлопчик виконує три «присядки з почерговим винесенням ноги навхрест другої» та один «потрійний притуп». На кінець 8-го такту хлопчики дружно виконують «потрійний притуп».

На 9—16-й такти перший хлопчик рухається попереду, другий і третій — позаду нього. Всі, граючи на сопілках, виконують той же «боковий крок з притупом». На кінець 16-го такту хлопчики вишиковуються в лінію біля задника сцени обличчям до глядача (схема 350).

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопчики тим же рухом просуваються вперед на авансцену.

На 5—6-й такти вони дружно виконують дві «присядки з почерговим винесенням ноги навхрест другої».

На 7—8-й такти вони завзято виконують «дрібушку з синкопованими ритмами».

На 9—10-й такти перший хлопчик грає на сопілці. Одночасно другий та третій хлопчики виконують дві «вірьовочки» та «потрійний притуп».

На 11—12-й такти другий хлопчик грає на сопілці, одночасно перший та третій хлопчики виконують навколо себе «боковий крок з притупом».

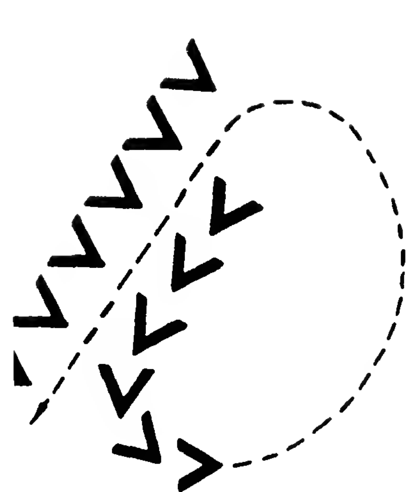
На 13—14-й такти третій хлопчик грає на сопілці. Перший та другий хлопчики виконують дві «вірьовочки» та «потрійний притуп».

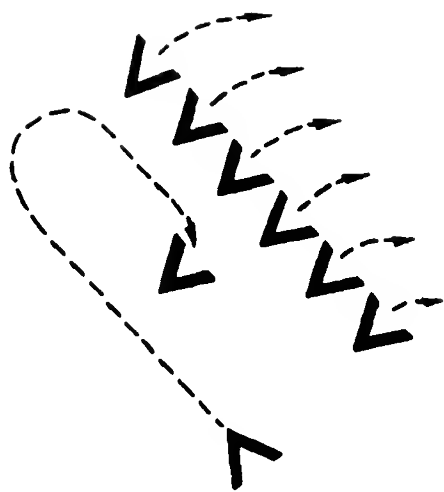
На 15—16-й такти всі дружно виконують «дрібушки з синкопованими ритмами» (схема 351).

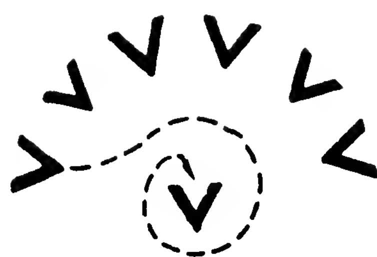
V фігура (16 тактів)

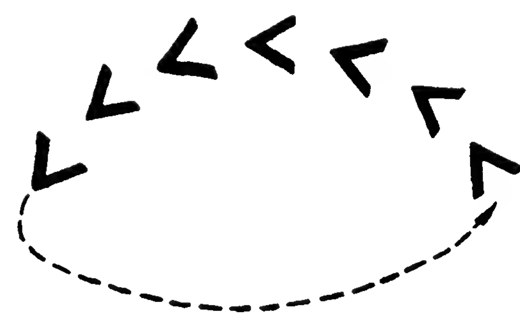
На 1—8-й такти хлопчики грають на сопілках і просуваються по колу «боковим кроком з притупом». Одночасно з третьої правої куліси виходять три хлопчики, вищі на зріст, і дивляться на танцюристів.

На 9—16-й такти, побачивши своїх товаришів, хлопчики відходять назад, виконуючи «простий танцювальний крок». Одночасно новоприбулі наступають вперед на перших хлопчиків, виконуючи «дрібушку з синкопованими ритмами» (схема 352).


Схема 353


Схема 354


Схема 355


Схема 356

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти хлопчики рухаються по колу, виконуючи «боковий крок з притупом». На кінець останнього такту вони вишиковуються по діагоналі, як зазначено на схемі 353.

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти з третьої правої куліси виходить найменший хлопчик, виконуючи «тинок». Руки він тримає на талії. Одночасно його товариші грають на сопілках і вишиковуються в півколо (схема 354).

VIII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти старші хлопчики виконують «просту присядку».

На 5—6-й такти малюк теж виконує «просту присядку».

На 7—8-й такти старші, ніби заохочуючи малюка, виконують «дрібушку з синкопованими ритмами».

На 9—16-й такти старші хлопчики просуваються до задника сцени, виконуючи «віриьовочку», а далі вишиковуються в лінію обличчям до глядача. Одночасно маленький хлопчик рухається по півколу «тинком» і приєднується до своїх товаришів (схема 355).

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти малюк бере сопілку обома руками і повертається до свого сусіда зліва, запрошуючи його теж узяти сопілку та грати. Решта хлопчиків на кожний такт так само запрошують свого сусіда.

На 9—16-й такти всі дружно роблять повний оберт, виконуючи «боковий крок з притупом».

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти маленький хлопчик «перемінним кроком» йде по колу, ведучи за собою своїх товаришів.

На 9—12-й такти, дійшовши до задника сцени, хлопчики йдуть вперед «боковим кроком з притупом». Малюк рухається попереду них.

На 13—16-й такти всі виконавці, рухаючись вперед, роблять дві «прості присядки» та «дрібушку з синкопованими ритмами» (схеми 356, 357).

XI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопчик виконує на авансцені «просту присядку». Одночасно старші хлопчики кладуть сопілочки в кишені і навшпиньках зникають зі сцени в третю праву кулісу.

На 9—12-й такти малюк, побачивши, що всі пішли, махає рукою.

На 13—16-й такти він завзято виконує «повзунець» (схема 358).

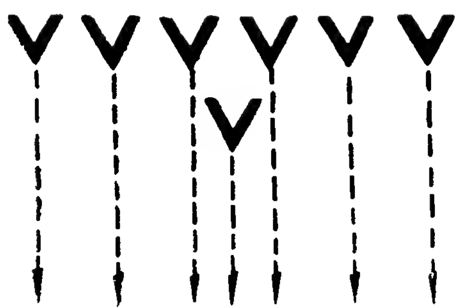


Схема 357

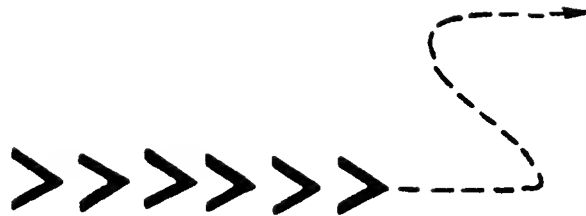


Схема 358

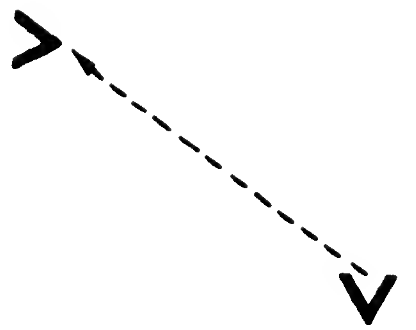


Схема 359

XII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти маленький хлопчик, виконуючи «тинок», просувається в третю ліву кулісу (схема 359). Руки він тримає на талії.

Музика народна, обробка В. Земницького

Вступ
Швидко

Танець

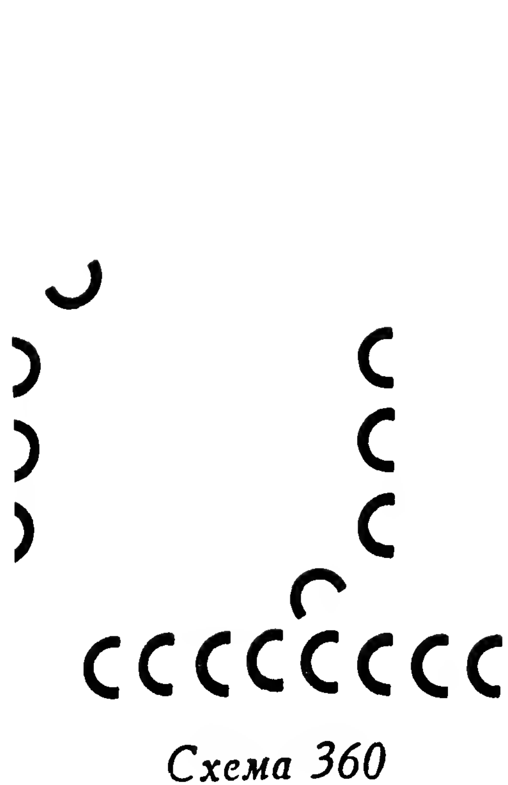


Схема 360

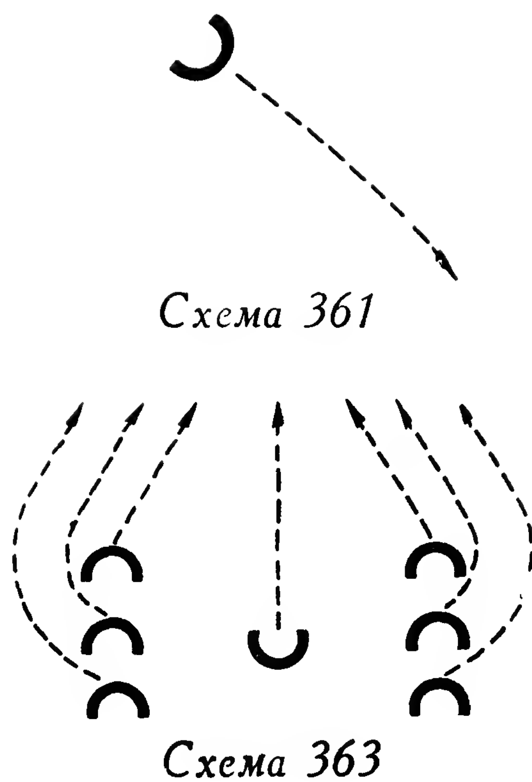


Схема 361

Схема 363

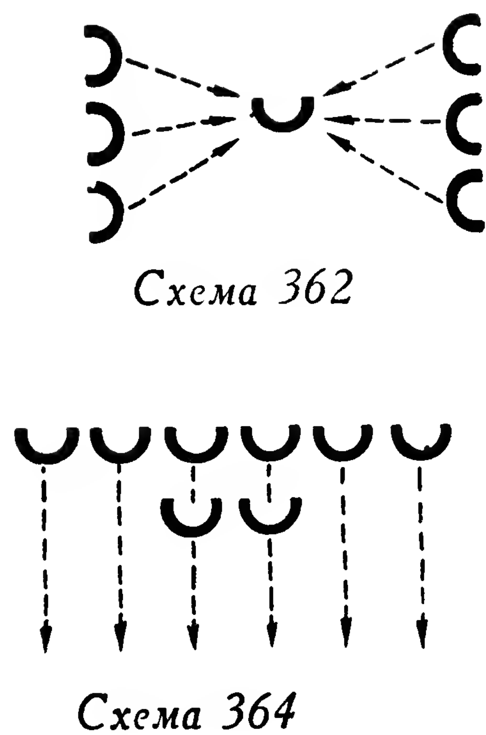


Схема 362

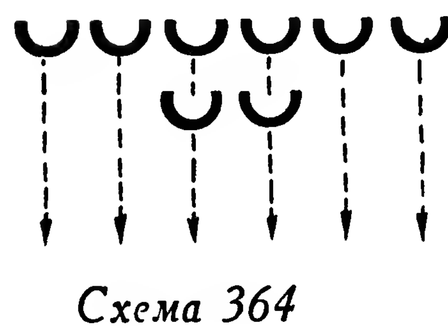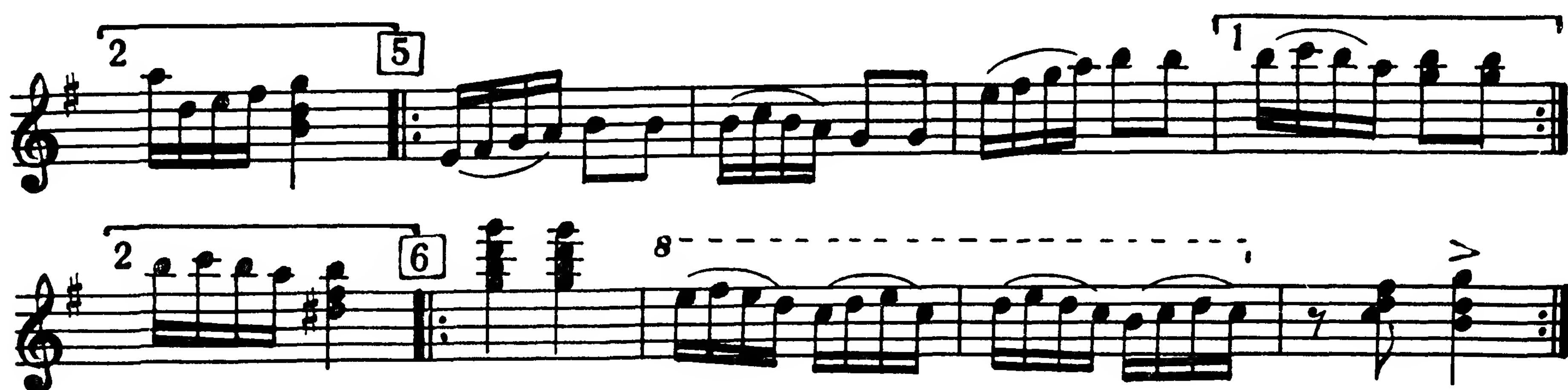


Схема 364



«ДРІБУШЕЧКИ»

Танець виконують 16 дівчаток 3—5-го класів.

Перед початком танцю чотири дівчинки вишиковуються у третій правій кулісі, а три — у третій лівій кулісі. Решта дівчаток стають у першій правій кулісі (схема 360).

Програється музичний супровід, 8 тактів.

I фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти перша дівчинка-солістка вибігає з третьої лівої куліси і «дрібним кроком» йде по діагоналі до центру сцени (схема 361).

На 5—8-й такти з третьої правої і з третьої лівої куліс до солістки рухаються по три дівчинки попереднім кроком (схема 362). Одночасно солістка виконує той же крок, обертаючись праворуч.

На 9—16-й такти виконавці в трійках тим же кроком відступають спиною на свої попередні місця (до третіх правої і лівої куліс) і повертаються знову до солістки. Цей танцювальний епізод повторюється двічі. Одночасно солістка виконує на 9—12-й такти чотири «вихиляси», а на 13—16-й такти чотири «дрібних кроки» в оберті.

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти з першої правої куліси вибігає ще одна дівчинка, виконуючи два «дрібних кроки» в напрямку до дівчаток, які перебувають на сцені. Решта відбігають тим же кроком у глибину сцени (схема 363).

На 5—8-й такти дівчинка бере правою рукою кисть лівої руки солістки, і вони йдуть «дрібним кроком» з глибини сцени до авансцени. За ними, зберігаючи одну лінію, тим же кроком йде решта виконавців (схема 364).

На 9-й такт дві дівчинки присідають і дивляться в першу праву кулісу, одночасно шість виконавиць позаду їх високо піднімаються на півпальцях, теж поглядаючи на першу праву кулісу.

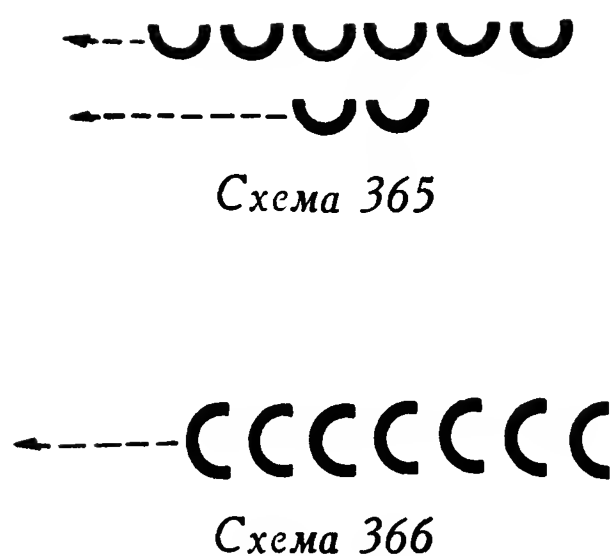
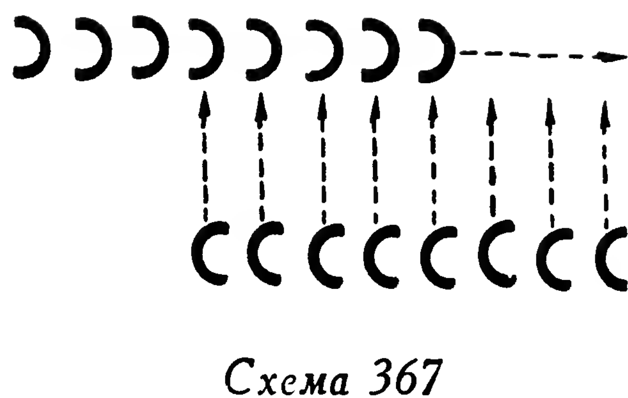
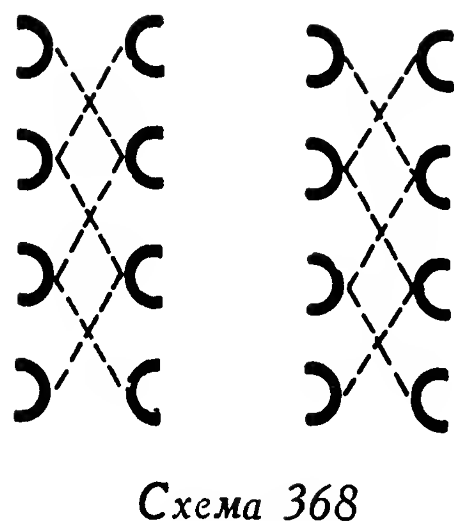

Схема 365

Схема 366


Схема 367


Схема 368

На 10-й такт дві дівчинки різко піднімаються на півпальці, а решта — швидко присідають.

На 11—12-й такти всі виконавиці роблять один «дрібний крок» у напрямку до першої лівої куліси.

На 13—16-й такти дівчатка відбігають двома «дрібними кроками» до першої лівої куліси (схема 365).

III фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти з першої правої куліси одна за одною вздовж авансцени проходять вісім дівчаток, тричі виконуючи «вихиляс» з «голубцями» вперед (схема 366).

На 13—16-й такти дівчатка виконують «доріжку», просуваючись у глибину сцени.

IV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчатка виконують тричі «доріжку» з «потрійним притупом» та один «дрібний крок». Рух повторюється двічі. На останній такт виконавиці стрибком повертаються обличчям до задника сцени. Одночасно дівчата першої вісімки, очолювані солісткою, низько нахилившись та побравшись ланцюжком за руки, виходять «дрібним кроком» без стрибка із третьої лівої куліси та вишиковуються в лінію, дивлячись на танцюючих дівчаток (схема 367). На кінець 16-го такту вони сплескують руками, привертаючи увагу танцюристів.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка збігаються до центру сцени, з'єднують руки, утворюючи лінію, як показано на схемі 368.

На 5—8-й такти всі виконують першу частину руху «хлопавка». Перша та третя пари кожної колони утворюють кільце з рук, ловлять у це кільце другу та четверту пари.

На 9—16-й такти дівчатка беруть за талію подружку, яка стала до них спиною, та відводять її «дрібним кроком», як зазначено на схемі 369.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти всі дівчатка виконують двічі «вихиляс». На останні 2 такти вони займають положення, зазначене на схемі 370.

Дівчатка, які знаходяться в центрі, виконують «галоп» і просуваються проти руху годинникової стрілки, а ті, що знаходяться по краях, беруться під праві руки і кружляють парами за рухом годинникової стрілки. На останні 2 такти дівчатка, які знаходяться в центрі, вирівнюються в лінію, виконуючи «голубці» навхрест.

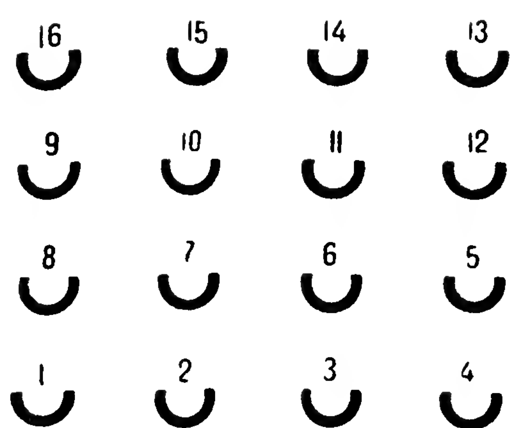


Схема 369

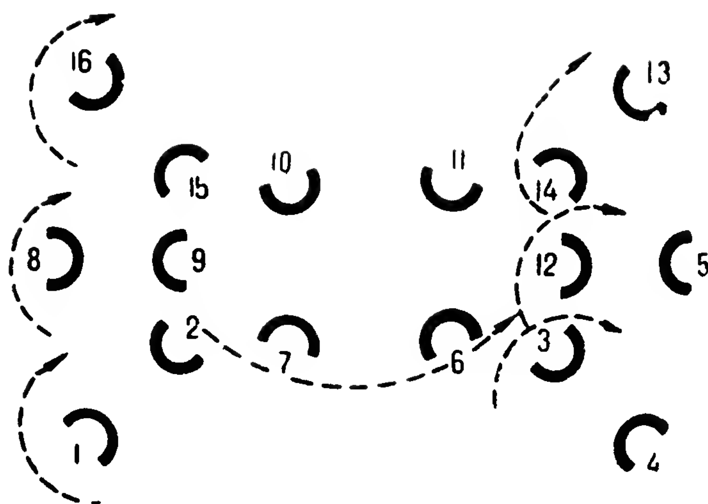


Схема 370

На 9—16-й такти виконавиці в центрі просуваються вперед до авансцени, а далі знову відбігають назад. На останній такт вони утворюють коло. Решта дівчаток виконують «вихиляс» одна проти одної, а на кінець останнього такту збігаються в зовнішнє коло.

VII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчатка у внутрішньому колі рухаються праворуч, виконуючи чотири «дрібних кроки». Дівчатка у зовнішньому колі рухаються тим же кроком ліворуч.

На 5—8-й такти все повторюється в протилежному напрямку (схема 371).

На 9—12-й такти виконавиці двома «дрібними кроками» рухаються до середини сцени і утворюють два півкола обличчям до глядача (схема 372). Дівчинка-солістка знаходиться попереду.
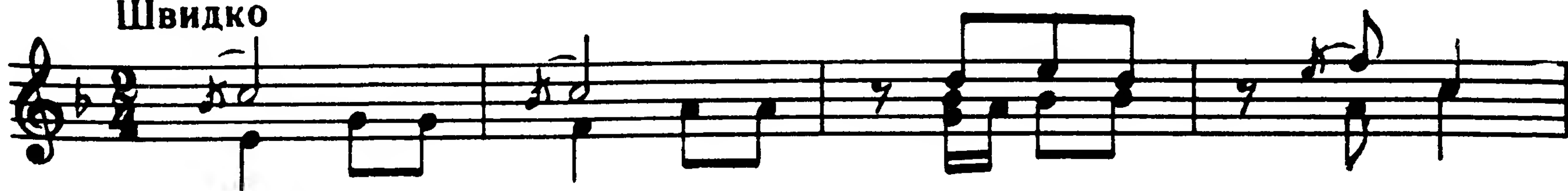
На 13—16-й такти всі сплескують у долоні. Одночасно солістка виконує «вертушку» праворуч.
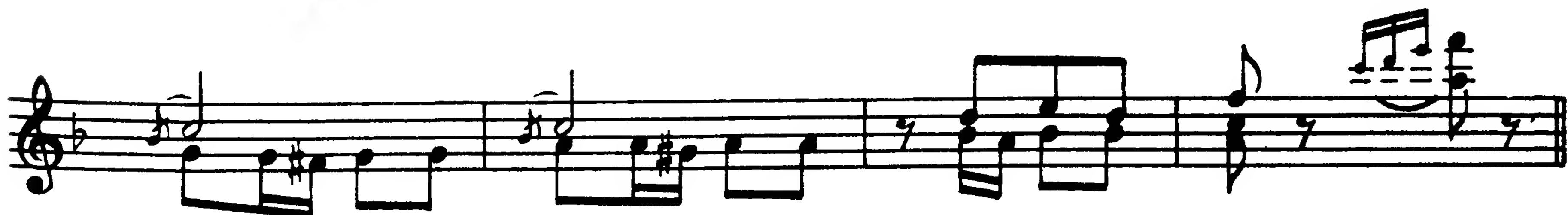
VIII фігура (16 тактів)
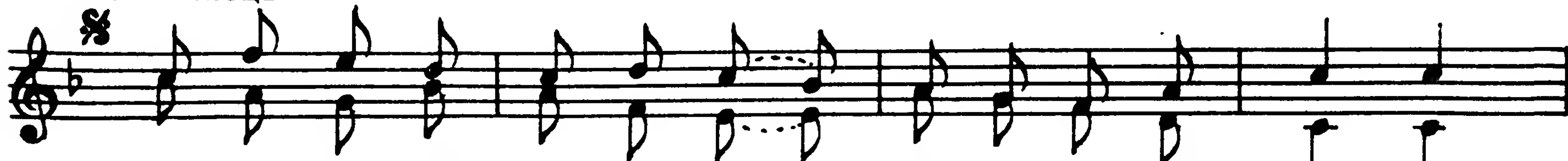
На 1—14-й такти всі учасники виконують двічі «хлопавку», двічі «дрібний крок» у повороті й тричі «вертушки» праворуч.

На 15—16-й такти всі дівчатка виконують два кроки вперед, починаючи з лівої ноги, і зупиняються, піднявши руки для привітання.

Музика народна, обробка П. Фантюка







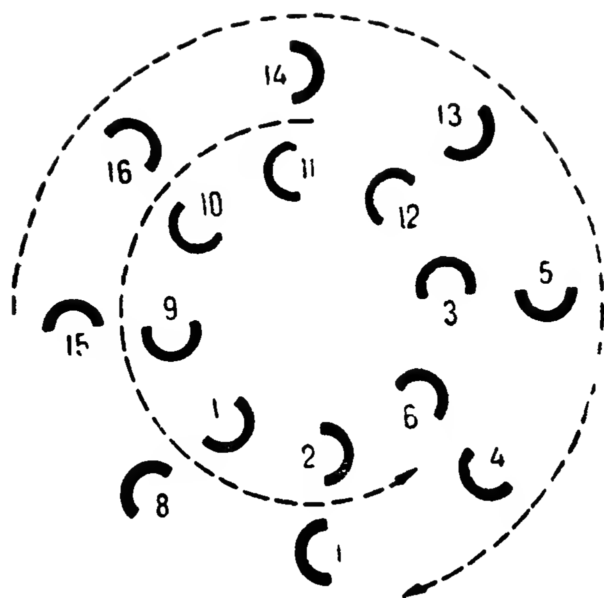


Схема 371

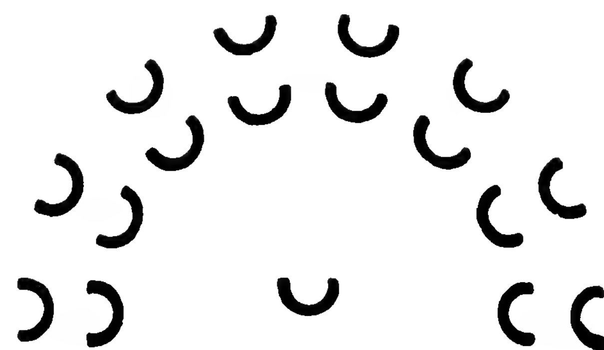


Схема 372

ви у тан- ці і тру- ді пер- ші у за- го- ні.

У кра- ї- - ки мо- ї, ла- стів- ки швид- кі- ї,

ви дріб- ну- шеч- кі ма- лі, лю- бі, до- ро- гі- ї.

Ой дівчатоньки мої,
Галстуки червоні.
Ви у танці і труді
Перші у загоні.

Приспів.

Україночки мої, ластівки швидкії,
Ви дрібушечки малі, любі, золотії.

Хто танцює і співає
Весело й завзято,
Той уміє добре вчитись,
Вміє працювати.

Приспів.

Ой дрібушечки, топ, топ,
Задзвенять цимбали,
Щоб всі ніженьки малі
В таночку дрімбали.

Приспів.

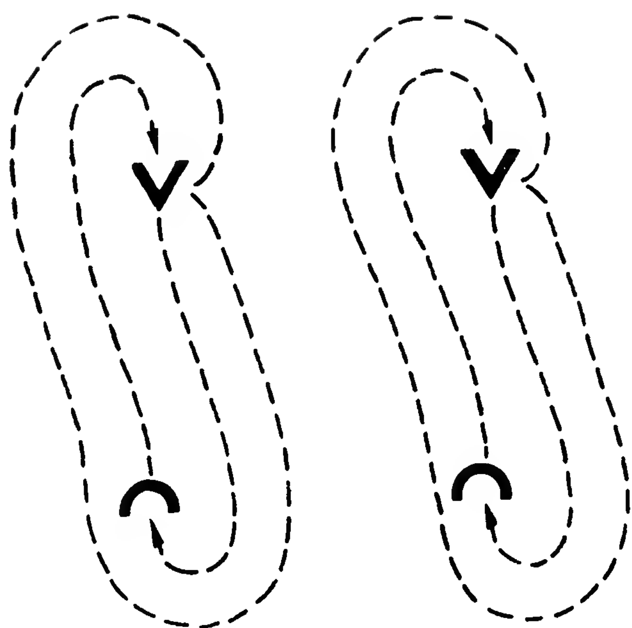
ПОЛЬКА «ПОДОЛЯНКА»

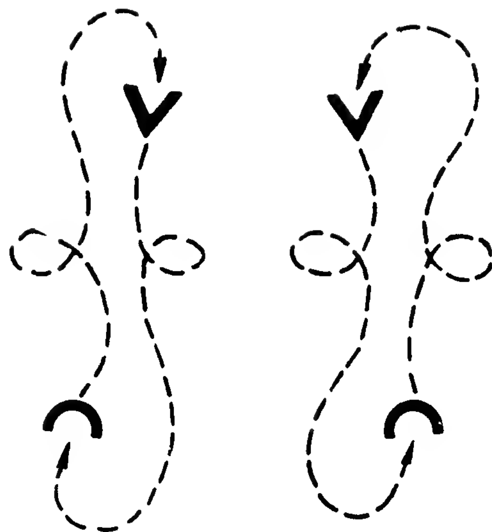
Виконавці шикуються парами біля першої правої куліси. Хлопець правою рукою бере дівчину за талію, а лівою тримає праву руку дівчини (руки підняті на рівень плеча); дівчина ліву руку кладе хлопцеві на праве плече.

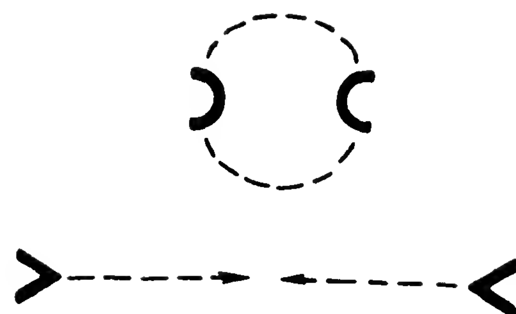
І фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари, виконуючи «підскоки з поворотом», кружляють по колу проти руху годинникової стрілки.

На 5—8-й такти дівчина і хлопець з'єднують праві руки і підносять їх над головою (дівчина лівою рукою тримається за плаття, а хлопець ліву руку кладе собі на талію). Дівчина попереднім рухом кружляє під правою рукою хлопця, а хлопець «перемінним кроком» йде за дівчиною. Пари продовжують танцювати по колу.


Схема 373


Схема 374


Схема 375

На 9—16-й такти виконавці повторюють рухи 1—8-го тактів. На кінець 16-го такту виконавці зупиняються парами обличчям одне до одного праворуч і ліворуч від центру авансцени, причому хлопці стоять ближче до центру, а дівчата — далі (схема 373).

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти виконавці, не повертаючись, обходять один одного «простими танцювальними кроками» (до-за-до), як зазначено пунктиром на схемі 373. Руки знаходяться на стегнах.

На 5-й такт виконавці з'єднують праві руки і піднімають їх (лікті заокруглені). Дівчина лівою рукою притримує плаття, ліва рука хлопця — на талії. Одночасно вони роблять крок з правої ноги назустріч одне одному і приставляють ліву ногу до правої за третьою позицією. Руки не опускають.

На 6-й такт виконавці роблять крок назад лівою ногою і одночасно опускають руки до рівня плечей, не роз'єднуючи їх. Далі вони приставляють праву ногу до лівої вперед у третю позицію, одночасно опускають руки до рівня плечей, не роз'єднуючи їх.

На 7—8-й такти виконавці піднімають з'єднані праві руки і, виконуючи «перемінний крок», кружляють, міняючись місцями.

На 9—12-й такти дівчата йдуть назустріч одна одній «перемінним кроком» до центру задника сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 374. Хлопці залишаються на своїх місцях, стежачи за рухами дівчат.

На 13—16-й такти дівчата лівими руками беруть одна одну за талію, праві руки з'єднують і утворюють «віконце», через яке дивляться одна на одну. Виконуючи «припадання», яке починають з правої ноги, вони йдуть проти руху годинникової стрілки. Хлопці в цей час на передньому плані сцени «перемінним кроком» йдуть назустріч один одному до центру авансцени, як зазначено пунктиром на схемі 375.

На 16-й такт всі виконують «потрійний притуп» і стають обличчям до глядача.

III фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопець, який знаходиться праворуч від центру авансцени, подає праву руку, а хлопець, який знаходиться ліворуч, подає ліву руку. З'єднані руки вони піднімають догори і чотирма «простими танцювальними кроками» відходять спиною в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі. 376. Дівчата в цей час, виконуючи «крок з підстрибуванням» на обидві ноги, йдуть під з'єднаними руками хлопців (руки дівчат знаходяться на талії) до центру авансцени обличчям до глядача (схема 376).

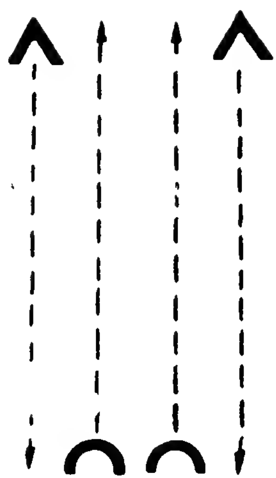


Схема 376

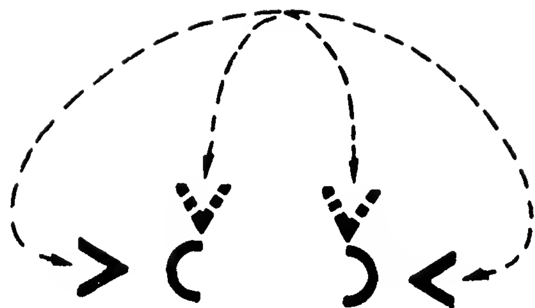


Схема 377

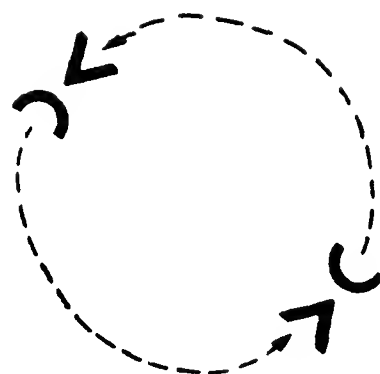


Схема 378

На 3—4-й такти всі повторюють рухи 1—2-го тактів, тільки дівчата «перемінним кроком» відступають спиною до центру авансцени, а хлопці під з'єднаними руками дівчат «кроком з підстрибуванням» на обох ногах прямують на авансцену.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів.

На 9—12-й такти хлопці «перемінним кроком» розходяться. Хлопець, який знаходиться праворуч, йде по колу проти руху годинникової стрілки до третьої лівої куліси. А хлопець, який знаходиться ліворуч, йде в протилежному напрямку до третьої правої куліси. Дівчата «перемінним кроком» йдуть у тому ж напрямку і зустрічаються з хлопцями (схема 377).

На 13—15-й такти дівчина кладе руки на плечі партнерові. Хлопець бере правою рукою дівчину за талію зліва. Лівою рукою він підтримує праву руку дівчини вище ліктя, і вони, виконуючи «припадання», яке починають з лівої ноги, кружляють на місці за рухом годинникової стрілки.

На 16-й такт пари виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки і стають обличчям одне до одного (дівчина стоїть праворуч від хлопця).

IV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти хлопець правою рукою бере праву руку дівчини і піднімає над її головою. Лівою рукою він тримає ліву руку дівчини спереду на рівні грудей. Пари на місці виконують «вихиляс з потрійним притупом», який починають з правої ноги.

На 3—4-й такти виконавці повторюють рухи 1—2-го тактів, тільки рух починають з іншої ноги.

На 5—7-й такти пари «перемінним кроком» йдуть проти руху годинникової стрілки. Хлопець повертає обличчя до дівчини.

На 8-й такт дівчина повертається обличчям до хлопця, змінюючи положення рук: хлопець лівою рукою бере праву руку дівчини і піднімає її ліворуч до рівня плеча. Правою рукою він тримає дівчину за талію справа. Дівчина праву руку кладе хлопцеві на плече.

На 9—10-й такти всі повторюють рухи 1—2-го тактів, тільки хлопець починає з правої ноги, а дівчина — з лівої. Обличчя повертають за рухом ноги.

На 11—12-й такти виконавці повторюють рухи двох попередніх тактів, але починають з іншої ноги.

На 13—14-й такти пари «перемінним кроком» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки (схема 378).

На кінець 15-го такту пари розташовуються так: одна йде до третьої правої куліси, друга — до третьої лівої куліси.

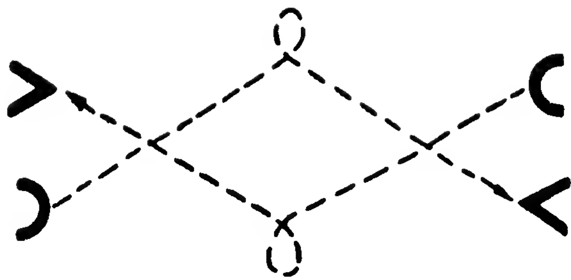


Схема 379

На 16-й такт пари, виконуючи «потрійний притуп», стають обличчям одна до одної.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, виконуючи «крок із виставленням ніг поперемінно на каблук», йдуть по діагоналі до центру сцени (схема 379). Хлопці в цей час стоять на місці.

На 5-й такт дівчина з центру сцени підходить до хлопця. Хлопець правою рукою бере дівчину за талію зліва, а лівою рукою тримає праву руку дівчини трохи вище ліктя, дівчина лівою рукою притримує плаття.

На 6—8-й такти пари, виконуючи «припадання», кружляють на місці за рухом годинникової стрілки і на 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», стають обличчям до центру сцени.

На 9—16-й такти виконавці повторюють рухи 1—8-го тактів, тільки до центру сцени по діагоналі йдуть хлопці (схема 379). Дівчата стоять на місці.

VI фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти хлопець із центру сцени підходить до дівчини. Руки трохи підняті перед собою. Ліва рука хлопця і права рука дівчини знаходяться на талії, обличчя повернуті одне до одного. Виконуючи «тинок» на місці, танцюристи повертаються впівоборота один до одного.

На 4-й такт всі виконують «потрійний притуп» і стають обличчям до центру сцени.

Примітка. Виконуючи «тинок», пари поступово рухаються по діагоналі до центру сцени.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів. На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», танцюристи беруться за опущені вниз руки і утворюють коло.

На 9—12-й такти танцюристи грайливо виконують «балансе». Руки роз'єднують. Виконуючи «притуп» і «балансе», вони повертають голови в той бік, якою ногою виконується «притуп».

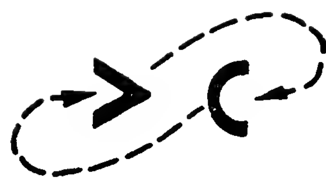
На 13—16-й такти повторюються рухи 9—12-го тактів, тільки виконавці починають з лівої ноги.

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці беруть дівчат під руки. Дівчата кладуть руки на талію і «простими танцювальними кроками» швидко йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Голови повернуті праворуч.



Схема 380



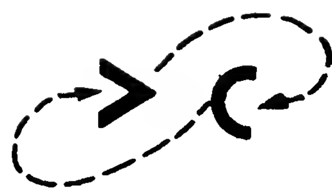


Схема 381

На 9—16-й такти один з хлопців відпускає руку дівчини, яка заводить усіх в одну лінію біля задника. Всі учасники тримаються за руки.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти виконавці, не роз'єднуючи рук і зберігаючи лінію, йдуть «тинком», який починають з правої ноги, на авансцену. На 4-й такт усі, нахилившись трохи вниз, виконують «потрійний притуп».

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів, але, виконуючи «потрійний притуп», пари роз'єднують руки і стають одна до одної обличчям (схема 380).

На 9—10-й такти хлопець правою рукою бере ліву руку дівчини і відводить в сторону до рівня плеча. Дівчина правою рукою тримає плаття. Ліва рука хлопця — на талії. Пари грайливо виконують «балансе».
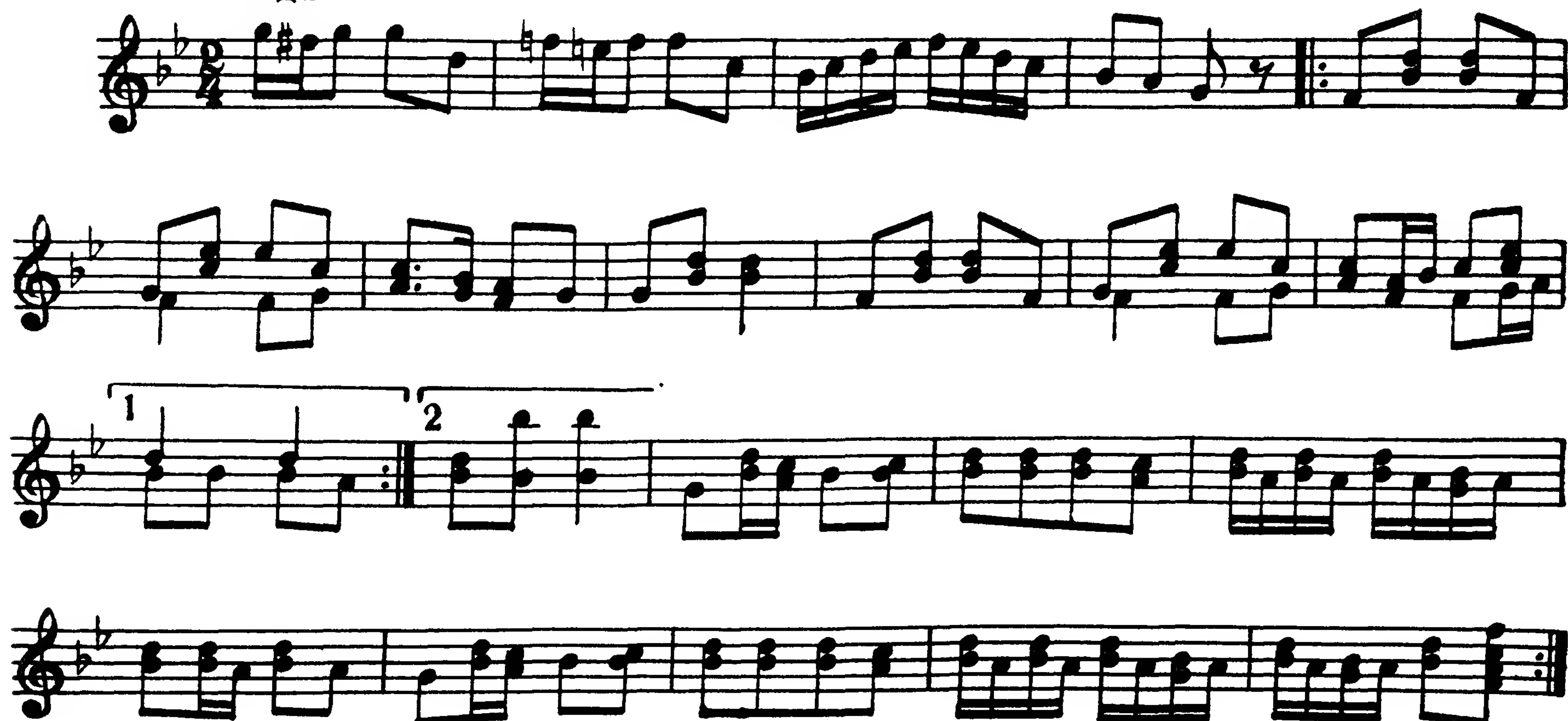
На 11—12-й такти дівчина «простим танцювальним кроком» з поворотом проходить під рукою хлопця на його місце, а хлопець тим же кроком йде на її місце (схема 381).

На 13—16-й такти повторюють рухи 9—12-го тактів. На кінець останнього такту виконавці повертаються на свої попередні місця.

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти танцюристи шикуються парами, як на початку танцю, і, виконуючи «підскоки з поворотом», пара за парою, додержуючись дистанції, кружляють по колу проти руху годинникової стрілки і виходять в останню ліву кулісу.

Музика З. Розмаріна, обробка М. Радзієвського



СЮЖЕТНІ ТАНЦІ

«ШЕВЧИКИ» (ПЕРШІ)

Танець виконують два хлопці. Вони стають один проти одного в глибині сцени (схема 1).

I фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти виконавці «простим танцювальним кроком», сильно притупуючи то лівою, то правою ногою, йдуть назустріч один одному в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 1. На кінець останнього такту ручкаються і повертаються обличчям до глядача.

На 5—8-й такти «шевчики», підстрибуючи на одній нозі в ритмі 2/4♫ ♩, йдуть на глядача. У цей же час вони, тримаючи дратву пальцями лівої руки, правою намотують її на лікоть і між великим та вказівним пальцями. На останній такт притупують обома ногами.

II фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти «шевчики», підстрибуючи на лівій нозі, відступають на свої попередні місця. Одночасно на коліні правої ноги правою рукою вони зсукують дратву, а ліву руку широко відводять у сторону. На останні два такти виконавці притупують ногами у такому ритмі 2/4 ♪♩ ♪♪ ♪♩ .

На 5—8-й такти «шевчики», підстрибуючи на правій нозі, йдуть на глядача і, розводячи руки широко в сторони, «шиють» чоботи. На останній такт двічі притупують обома ногами.

III фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти «шевчики», відступаючи на свої попередні місця та підстрибуючи на лівій нозі, виймають з рота лівою рукою штихти, а правою, наче молотком, на правому коліні забивають їх. На останній такт знову притупують обома ногами.

На 5—8-й такти «шевчики» нахиляються і поправляють обома руками халяви. Так роблять кілька разів, рухаючись на глядача. На останній такт знову притупують обома ногами.

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти «шевчики» відступають на свої попередні місця, на кожні 2 такти міняють ноги, піднімаючи їх перед собою. Вони сильно нахиляються вперед і на лівій нозі чистять чобіт правою рукою, а на правій — лівою.

На 5—8-й такти один з «шевчиків» сильно тупає ногами, а другий, зігнувшись і поклавши руки на коліна, уважно дивиться на його чоботи. Він, сміючись, насуває на лоба кашкет і показує правою рукою на чобіт, в якого відірвалась підошва.

На 1—4-й такти те ж саме виконує другий «шевчик», а на його чоботи дивиться перший.

На 5—8-й такти «шевчики» стають один за одним, беруть руками праві чоботи, в яких відірвалися підошви, і, підстрибуючи на лівих ногах, забивають один одному у підошви штихти. Так вони виходять за куліси.

«ШЕВЧИКИ» (ДРУГІ)

Танець виконують два хлопці. До початку танцю вони стають один за одним за другою правою кулісою.

І фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дається музичний вступ.

На 5—7-й такти «шевчики» «простим танцювальним бігом», який починають з правої ноги, вибігають на сцену в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 2. Руки, зігнуті в ліктях, повільно рухаються, як при звичайному бігові, корпус нахилений вперед, обличчя повернуті до глядача.

На першу чверть 8-го такту «шевчики» приставляють праву ногу до лівої і готуються до стрибка. На другу чверть 8-го такту роблять один тур (праворуч або ліворуч) і стають обличчям до глядача: ноги у шостій позиції, ледь зігнуті в колінах. Ліву руку, зігнуту в лікті і з стиснутими у кулак кистями (крім великого пальця, який відводять у сторону), виставляють перед собою так, щоб кулак, направлений долонею до обличчя, був на рівні підборіддя. Стиснута в кулак кисть правої руки знаходиться над відведеним великим пальцем лівої руки.

II фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти, просуваючись по авансцені в напрямку правих куліс, «шевчики» роблять:

на «раз» — невеличкий стрибок і стають у другу позицію, трохи присівши. Одночасно проводять правою рукою вниз вздовж ліктя лівої руки;

на «два» «шевчики», випрямляючи коліна, стрибають і стають у шосту позицію. Одночасно правою рукою проводять вгору вздовж внутрішньої сторони лівої руки над її стиснутою в кулак кистю і вниз до ліктя, начебто намотуючи дратву. Це вони повторюють сім разів підряд;

на «раз» 8-го такту роблять крок правою ногою праворуч і, розвівши руки в сторони (друга позиція), тримають уявну дратву перед собою;

на «два» ліву ногу приставляють до правої, а руками накидають дратву на уявний гачок, який знаходиться в такій же уявній стіні праворуч від «шевчиків». Кисті рук залишаються стиснутими в кулаки.

III фігура (8 тактів). Сукання дратви

На 1—3-й такти, просуваючись спиною праворуч, «шевчики» роблять:
на «раз» 1-го такту — крок лівою ногою назад;
на «і» — ковзний стрибок назад на обох ногах;
на «два» повторюють усе те, що виконували на «і»;



Схема 1

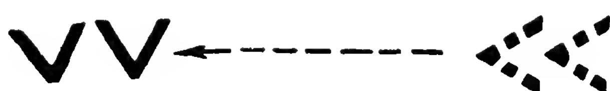


Схема 2

на наступне «і» — пауза;

на «раз-і-два» 2-го такту — від уявного гачка опускають руки вниз ліворуч від себе;

на «і» — пауза, знову виносять руки в початкове положення. Цей рух на три такти виконують тричі ліворуч так, як зазначено на схемі 3.

На 4-й такт, повертаючись на 180°, накидають дратву на гачок, який знаходиться в уявній стіні праворуч від глядача.

На 5—7-й такти виконавці, повторюючи рухи 1—3-го тактів, просуваються по сцені ліворуч на свої попередні місця.

На 8-й такт «шевчики» роблять у центрі сцени «потрійний притуп» і зупиняються. Вони опускають ліві руки, а праві, відкривши кисті, виносять перед собою.

IV фігура (8 тактів). Вкручування кінців дратви

На 1—6-й такти «шевчики» роблять:

на «раз» — легенький ковзний стрибок на лівій нозі вперед. Одночасно праву ногу, зігнуту в коліні, виводять перед собою і тримають її в цьому положенні на протязі всієї фігури. Долонею правої руки проводять по правому коліну до себе, а лівою рукою замахуються вперед;

на «два» повторюють ковзний стрибок на лівій нозі вперед, а долонею правої руки проводять по правому коліну від себе. Лівою рукою роблять змах зверху вниз до себе і т. д. Цей рух на 6 тактів повторюється дванадцять раз.

На «раз» 7-го такту «шевчики» приставляють праву ногу до лівої у шосту позицію, а ліву руку піднімають перед собою так, ніби тримають пальцями голку, в яку мають засилити дратву. Одночасно пальцями правої руки проводять вздовж губ зліва направо, начебто слинять кінець дратви;

на «два» цього такту лівою рукою тримають перед очима уявну голку, а правою рукою засиляють кінець дратви в вушко голки;

на «і» ліву руку тримають у попередньому положенні, а пальцями правої руки беруть дратву і протягують її крізь вушко голки.

На «раз» 8-го такту «шевчики» піднімають зігнуту в коліні праву ногу перед собою. Кисті обох рук вони стискають у кулаки з відведеними великими пальцями, якими зображають голки з дратвою. Одночасно великими пальцями торкаються правого коліна, відтворюючи прокол двома голками у напрямку від взуття, яке вони шиють;

на «і» «шевчики» розводять руки так, щоб великі пальці були назовні, а кулаки рук на правому коліні, відтворюючи просиляння кінців дратви.

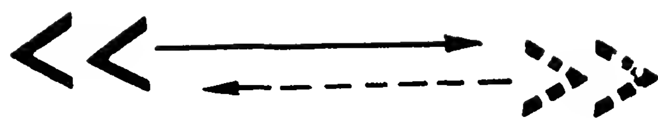


Схема 3



Схема 4

На «два» цього такту «шевчики» широко розводять руки в сторони великими пальцями від себе, затягаючи дратву на шві.

V фігура (8 тактів). Шиття взуття дратвою

На 1—8-й такти, тримаючи, як і раніше, підняту перед собою праву ногу, зігнуту в коліні,

на «раз-і-два» 1-го такту «шевчики» роблять три легеньких ковзних стрибки на лівій нозі назад. Одночасно руками втикають голки, смикають їх і затягують шов;

на «і» — пауза.

Цей рух «шевчики» виконують, просуваючись у глибину сцени, вісім разів на 8 тактів.

VI фігура (8 тактів). Забивання цвяхів

Ноги залишаються в тій же позиції, що й раніше. Просуваючись вперед на авансцену, «шевчики» *на «раз» 1-го такту* роблять лівою ногою «ковзний крок» вперед.

Праві руки швидко піднімають вгору (немов готуються для удару по цвяху уявним молотком) і одночасно лівими руками виймають цвяхи;

на «і» цього ж такту пальцями лівої руки ставлять уявні цвяхи на правому коліні;

на «два» «шевчики» долонею правої руки б'ють по правому коліну і одночасно ліву руку швидко відводять від коліна в сторону. Протягом 7 тактів виконують цей рух сім разів підряд.

На 8-й такт «шевчики» роблять «потрійний притуп», опускаючи руки.

VII фігура (8 тактів)

«Шевчики» роблять «колупалочку» «з потрійним притупом» в повороті.

«Шевчик», який стоїть праворуч від глядача, *на «раз» 1-го такту* робить легенький підскік на правій нозі назад і розводить руки в сторони;

на «і» ударяє носком лівої ноги об підлогу позаду себе, тримаючи руки і ноги, як і раніше, і трохи нахиливши корпус вперед;

на «два» робить легенький підскік на правій нозі, повертаючись на 180° через ліве плече. Руки трохи округляє долонями до себе;

на «і» ставить ліву ногу на каблук перед собою і розводить руки в сторони.

На 2-й такт робить «потрійний притуп», довершуючи повний оберт і стаючи обличчям до глядача. Руки кладе на талію, згортаючи кисті.

На 3—4-й такти «шевчик» виконує дві «бокові присядки», просуваючись праворуч (схема 4).

Під час виконання «присядки» «шевчик» відводить праву ногу і ліву руку (лівим плечем до глядача).

На 5—8-й такти «шевчик» повторює рухи 1—4-го тактів, тільки на останній такт робить «потрійний притуп» і стає обличчям до глядача.

«Шевчик», який стоїть ліворуч від глядача, виконує те ж саме, що й «шевчик», який стоїть праворуч, але він починає рух з іншої ноги в інший бік.

VIII фігура (8 тактів). Взування чобіт

На «раз» 1-го такту «шевчики» стають правою ногою на підлогу, ліву ногу, зігнуту в коліні, піднімають перед собою. Обидві руки простягають у напрямку чобота на лівій нозі. Корпус нахиляють вперед до лівої ноги;

на «і» ліву ногу піднімають ще вище, корпус ще більше нахиляють до лівої ноги.

Обома руками начебто беруть чобіт (кисті рук знаходяться на рівні лівої ноги);

на «два» випрямляють ліву ногу вперед ліворуч від себе, корпус теж випрямляють, руки ковзають вздовж гомілки до коліна, начебто взуваючи чобіт;

на «і» випрямляють ліві ноги, вирівнюють корпус, руки розводять трохи в сторони.

На 2-й такт повторюють усе спочатку, але рух починають з іншої ноги.

На 3-й такт, поклавши руки на талію, виконують «колупалочку», яку починають з лівої ноги.

На 4-й такт виконують «присядку» з ударом долонею лівої руки по халяві лівої ноги.

На 5—7-й такти «шевчики» виконують усе те, що вони робили з 1-го по 4-й такти, тільки рух починають з іншої ноги.

На «раз» 8-го такту «шевчики» роблять легенький ковзний підскік назад на лівій нозі, праву ногу відривають від підлоги;

на «і» — акцентований удар об підлогу всією ступнею правої ноги перед собою. Корпус трохи нахиляють уперед, руки розводять в сторони;

на «два» стрибок на лівій нозі. Праву ногу, зігнуту в коліні, різко піднімають перед собою і правою рукою обхоплюють халяву чобота. Ліву руку відводять в сторону. Корпус рівний;

на «і» — пауза.

IX фігура (8 тактів). Чищення чобіт

На «раз» 1-го такту «шевчики» роблять ковзний легенький крок на лівій нозі вперед, ліву руку відводять ще далі назад;

на «і» ліву руку різко ведуть уперед, ніби ковзають щіткою по правій халяві;

на «два» «шевчики» знову трохи підстрибують на лівій нозі вперед. Ліву руку простягають ще далі вперед;

на «і» різко відводять ліву руку назад, ковзнувши долонею по правій халяві, і т. д. «Шевчики» виконують цей рух на 3 такти тричі.

На 4-й такт «шевчики» міняють положення: піднімають ліву ногу і лівою рукою обхоплюють халяву чобота. Праву руку вони відводять назад і в сторону.

На 5—7-й такти виконавці повторюють рухи 1—3-го тактів, але починають з іншої ноги.

На 8-й такт, поклавши руки на талію, вони роблять «потрійний притуп».

X фігура (8 тактів). Милування чоботами

«Шевчики», просуваючись у глибину сцени обличчям до глядача, милуються своїми чоботами.

На «раз» 1-го такту вони роблять правою ногою крок назад праворуч. Корпус прямий;

на «і» роблять лівою ногою один притуп, поставивши її поряд з правою. Праве плече повертають трохи до глядача;

на «два» «шевчики» лівою ногою роблять крок назад ліворуч. Корпус прямий. На «і» вони роблять правою ногою один притуп, поставивши її поряд з лівою. Ліве плече повертають трохи до глядача.

На «раз» 2-го такту вони роблять крок назад праворуч правою ногою;

на «і» вони ставлять ліву ногу на каблук попереду себе трохи ліворуч і нахиляють корпус до неї, обома руками показуючи на чобіт;

на «два-і» «шевчики» повторюють усе те, що робили на «раз-і», тільки рух починають з іншої ноги. На 8 тактів вони повторюють це чотири рази підряд і на кінець 8-го такту кладуть руки на талію.

XI фігура (8 тактів)

«Шевчики», просуваючись з глибини сцени на авансцену, *на «раз-і» 1-го такту* виконують «середній тинок», який починають з лівої ноги;

на «два» вони стають лівою ногою на підлогу, корпус повертають правим плечем до глядача, голову трохи нахиляють вперед;

на «і» ударяють об підлогу перед собою всією ступнею правої ноги, голову різко піднімають.

На 2-й такт «шевчики» повторюють рухи 1-го такту, але починають з іншої ноги.

На 3—4-й такти «шевчики» повторюють рухи 1—2-го тактів.

На 5-й такт виконують «присядку» з «розтяжкою» внизу і розводять руки в сторони.

На 6-й такт «шевчики» роблять «присядку» з ударом долонею лівої руки по халяві правої ноги. Праву руку відводять в сторону.

На 7-й такт виконують також «присядку» з ударом долонею правої руки по халяві лівої ноги. Ліву руку відводять у сторону.

На «раз» 8-го такту «шевчики» стають лівою ногою на підлогу і піднімають праву руку вгору, ліву — в сторону. Праву ногу, зігнуту в коліні, піднімають вгору перед собою;

на «і» ударяють долонею правої руки по піднятому коліну;

на «два», ударяючи об підлогу, опускають праву ногу. Одночасно розводять руки в сторони.

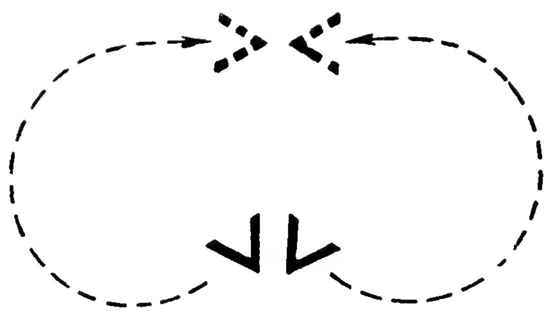


Схема 5

XII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти «шевчики», не міняючи положення, обходять коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 4, і сходяться в центрі сцени.

На «раз» 5-го такту «шевчик», який стоїть ліворуч від глядача, робить крок правою ногою праворуч, коліна трохи зігнуті;

на «і» він відштовхується обома ногами від підлоги і ударяє в повітрі каблуками; лівою ногою він стає на підлогу, а праву залишає в повітрі. Руки розведені в сторони;

на «два-і» він виконує все те, що робив на «раз-і».

Другий «шевчик», який стоїть праворуч від глядача, виконує все те, що робив перший, але рух починає з лівої ноги і просувається в протилежному напрямку так, як зазначено пунктиром на схемі 5.

На 4 такти «шевчики» виконують цей рух сім разів підряд. Сходяться вони обличчям один до одного і на кінець 8-го такту, торкаючи один одного підйомами лівих ніг, з'єднують ліві руки. Корпус відхиляють один від одного в сторони, праві руки відводять у сторону.

XIII фігура (8 тактів)

На 1—6-й такти, не міняючи положення, «шевчики» на кожну чверть 1-го такту роблять один стрибок на правій нозі, обертаючись на місці проти руху годинникової стрілки. На «раз-і-два» 2-го такту вони тричі підстрибують на правій нозі. «Шевчики» на 6 тактів тричі виконують цей рух. На кінець 6-го такту вони роз'єднують ліві ноги, готуючись до «присядки».

На 7-й такт «шевчики» роблять «присядку», виносячи праві ноги перед собою. Руки залишаються розведеними в сторони.

На 8-й такт, піднявшись з «присядки», вони виконують «потрійний притуп» і кладуть ліву руку собі на талію.

XIV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти, просуваючись вперед на авансцену, «шевчики» вдаряють долонею правої руки по підошві лівої ноги. При цьому права рука весь час описує перед собою коло. Ці кола чергуються так: два кола з ударом об підошву лівої ноги, третє коло без удару і т. д.

На «раз» 1-го такту «шевчики» роблять правою ногою невеличкий крок вперед. Ліву ногу згинають у коліні і піднімають її перед собою, виносячи коліно ліворуч так, щоб було зручно ударити рукою по підошві. Права рука, описуючи коло, знаходиться в цей час вгорі;

на «і» вони роблять ковзний удар долонею правої руки по підошві лівої ноги;



Схема 6

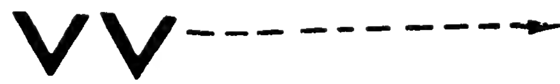


Схема 7

на «два» ставлять ліву ногу на підлогу. Праву руку опускають вниз перед собою на рівень талії;

на «і» 1-го такту та «раз» 2-го такту «шевчики» виконують усе те, що робили на «раз-і» 1-го такту;

на «і-два-і» вони роблять три невеликих кроки, починаючи їх з лівої ноги і просуваючись вперед. Правою рукою в цей час продовжують описувати кола. Потім починають рух спочатку і повторюють його до кінця фігури.

На кінець 8-го такту «шевчики», розвівши руки в сторони, ударяють правою ногою об підлогу. Потім кладуть руки собі на талію.

XV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти, просуваючись ліворуч по авансцені в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 6, «шевчики» на «раз» 1-го такту роблять крок праворуч правою ногою;

на «і» вони вдаряють лівою ногою поряд з правою. Корпус трохи повертають правим плечем до глядачів;

на «два-і» танцюристи виконують усе те, що робили на «раз-і», тільки рух починають лівою ногою ліворуч і повертають ліве плече до глядачів.

На «раз» 2-го такту «шевчики» роблять крок правою ногою праворуч. Одночасно ліву ногу відривають від підлоги і залишають її позаду правої «на купе». Корпус тримають прямо;

на «і» вони опускаються на півпальці лівої ноги, а праву ногу відривають від підлоги і залишають її попереду лівої «на купе». Корпус прямий;

на «два-і» повторюють усе те, що вони робили на «раз-і».

На 8 тактів «шевчики» виконують попередні рухи чотири рази підряд.

На кінець 8-го такту ліва нога залишається на півпальцях, а права попереду лівої «на купе». Ліву руку вони відводять в сторону.

XVI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти, просуваючись по авансцені праворуч у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 7, «шевчики» на «раз» 1-го такту ставлять праву ногу на підлогу, а ліву, зігнуту в коліні, піднімають перед собою, відводячи коліно в сторону. Праву руку вони піднімають вгору, готуючи її для удару по халяві;

на «і» готуються ударити правою рукою по халяві лівої ноги;

на «два» танцюристи лівою ногою ступають ліворуч, а праву руку заносять вгору для наступного удару;

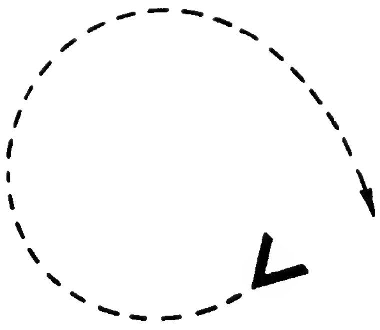


Схема 8

на «і» 1-го такту і «раз» 2-го такту вони виконують усе те, що робили на «раз-і» 1-го такту, і т. д.

На 8-й такт «шевчики» роблять «потрійний притуп», простягнувши руки перед собою на рівні талії.

XVII фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти «шевчик», який стоїть ліворуч від глядача, ідучи по колу за рухом годинникової стрілки в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 8, виконує «колупалочку» в повороті з «потрійним притупом». Під час виконання цього руху він відводить руки в сторони.

На «раз» 3-го такту «шевчик» робить крок вперед правою ногою;

на «і» швидко викидає ліву ногу високо вгору прямо перед собою і ударяє долонею правої руки по халяві;

на «два» він ставить на підлогу ліву ногу;

на «і» знову ступає правою ногою вперед. Ліву ногу відриває від підлоги, а праву руку заносить вверх для чергового удару по халяві.

На «раз» 4-го такту «шевчик» високо викидає вгору ліву ногу прямо перед собою і ударяє долонею правої руки по халяві лівої ноги;

на «і» опускає ліву ногу на підлогу;

на «два» ступає правою ногою вперед;

на «і» — пауза.

На 5—8-й такти «шевчик» повторює рухи 1—4-го тактів. На кінець 8-го такту він запрошує до танцю другого «шевчика», який весь час спостерігав за ним і готувався виконати більш складну наступну фігуру.

XVIII фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти «шевчик», який стоїть праворуч від глядача, ідучи по колу проти руху годинникової стрілки, виконує «присядку» в оберті з ударом по халяві.

На «раз» 1-го такту він, розводячи руки в сторони, присідає на обидві ноги;

на «два», не піднімаючись з «присядки», підстрибує на правій нозі, а ліву ногу, зігнуту в коліні, виносить перед собою, одночасно повертаючи корпус праворуч на 180°.

На «раз» 2-го такту «шевчик» знову присідає на обидві ноги, ще більше повертає корпус праворуч, а праву руку заносить для удару по халяві правої ноги;

на «два», трохи піднімаючись на лівій нозі, «шевчик» високо виносить праву ногу вперед і б'є долонею правої руки по халяві;



Схема 9

на кінець 2-го такту він завершує поворот на 360°.

На 3—4-й такти «шевчик» повторює рухи 1—2-го тактів. На 8 тактів він виконує їх чотири рази підряд.

«Шевчик», який знаходиться ліворуч від глядача, на протязі 4 тактів з цікавістю стежить за тим, як танцює його партнер.

На 5—8-й такти завзято виконує на місці «потрійний притуп», збираючись танцювати, але раптом помічає, що в нього відірвалась підошва.

XIX фігура (8 тактів)

«Шевчик», який знаходиться від глядача ліворуч, *на «раз» 1-го такту* робить крок вперед лівою ногою, руки опущені вниз;

на «і» він ударяє півпальцями правої ноги перед собою, повернувши її п'яткою в сторону (невиворітно);

на «два» «шевчик» стає на підлогу лівою ногою;

на «і» ставить праву ногу на каблук.

На «раз» 2-го такту робить невеликий крок вперед лівою ногою, відриваючи праву ногу від підлоги;

на «і» ковзає по підлозі правою ногою ззаду наперед;
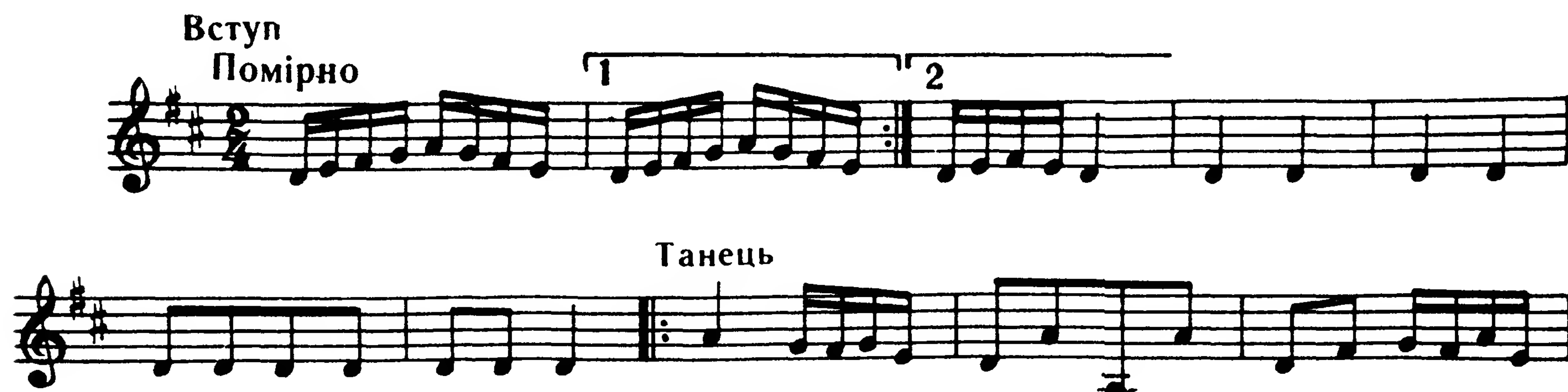
на «два» злегка підстрибує на лівій нозі, виносячи вперед праву ногу і показуючи обома руками на відірвану підошву. Він залишається стояти в цій позі.

На 3—4-й такти «шевчик», який знаходиться праворуч від глядача, виконує «обертас» і одночасно хапає лівою рукою праву ногу другого «шевчика», відриваючи свою праву ногу від підлоги.

На «раз-і-два» 5-го такту «шевчики» виконують три стрибки на лівих ногах, просуваючись до першої лівої куліси. В цей час перший «шевчик» удає, що шиє взуття в дві нитки, а другий забиває штифти у відірвану підошву;

на «і» — пауза.

Все це вони виконують, поки не підуть зі сцени (схема 9).



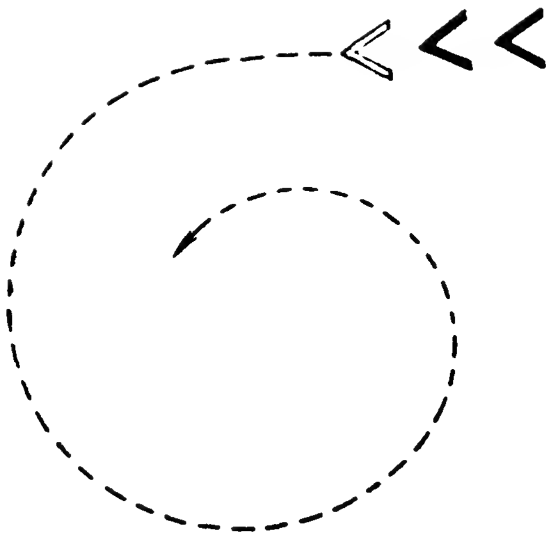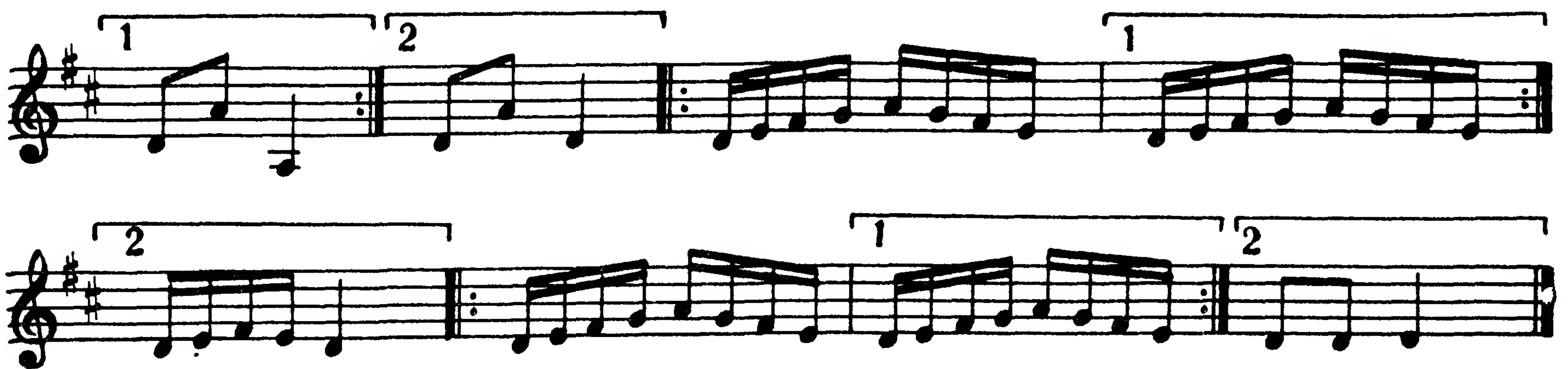


Схема 10



«КОВАЛІ»

Танець виконують три хлопці. Вони стають один за одним за останньою правою кулісою, утворюючи одну лінію. Першим стоїть той виконавець, якого називають «ковалем». Решту виконавців називають «підручними». Всі кладуть собі руки на талію.

І фігура (16 тактів)

На 2 такти іде музичний вступ.

На 1—16-й такти танцюристи «перемінним кроком», який починають з правої ноги, виходять на сцену і йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 10.

На кінець 16-го такту розташовуються в центрі сцени так: «коваль» стає правим плечем до глядача. Поряд з ним стає перший «підручний». Ліворуч від «коваля» стає другий «підручний». Всі вони разом утворюють трикутник (схема 11) і, з'єднуючи ліві руки, утворюють уявне ковадло.

ІІ фігура (8 тактів)

На «раз» 1-го такту «коваль» легенько б'є правою рукою по уявленому ковадлу;

на «два» перший підручний, широко змахуючи правою рукою і описуючи нею коло, сильно ляскає по ковадлу.

На «раз-два» 2-го такту вони виконують усе те, що робили на «раз-два» 1-го такту, але по ковадлу б'є правою рукою другий підручний. Це вони роблять протягом 8 тактів. Фігуру слід виконувати так, щоб у глядача виникло враження, ніби «коваль» маленьким молоточком показує, де підручному слід з силою ударити великим молотом.

На кінець 8-го такту «коваль» ударяє по ковадлу тильною стороною кисті правої руки (долонею вгору), що означає кінець роботи «підручних».

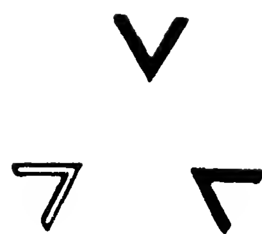


Схема 11

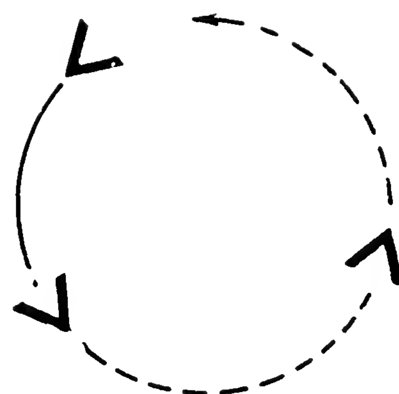


Схема 12

Всі роз'єднують руки, виносять їх у другу позицію і стають обличчям по колу (схема 12).
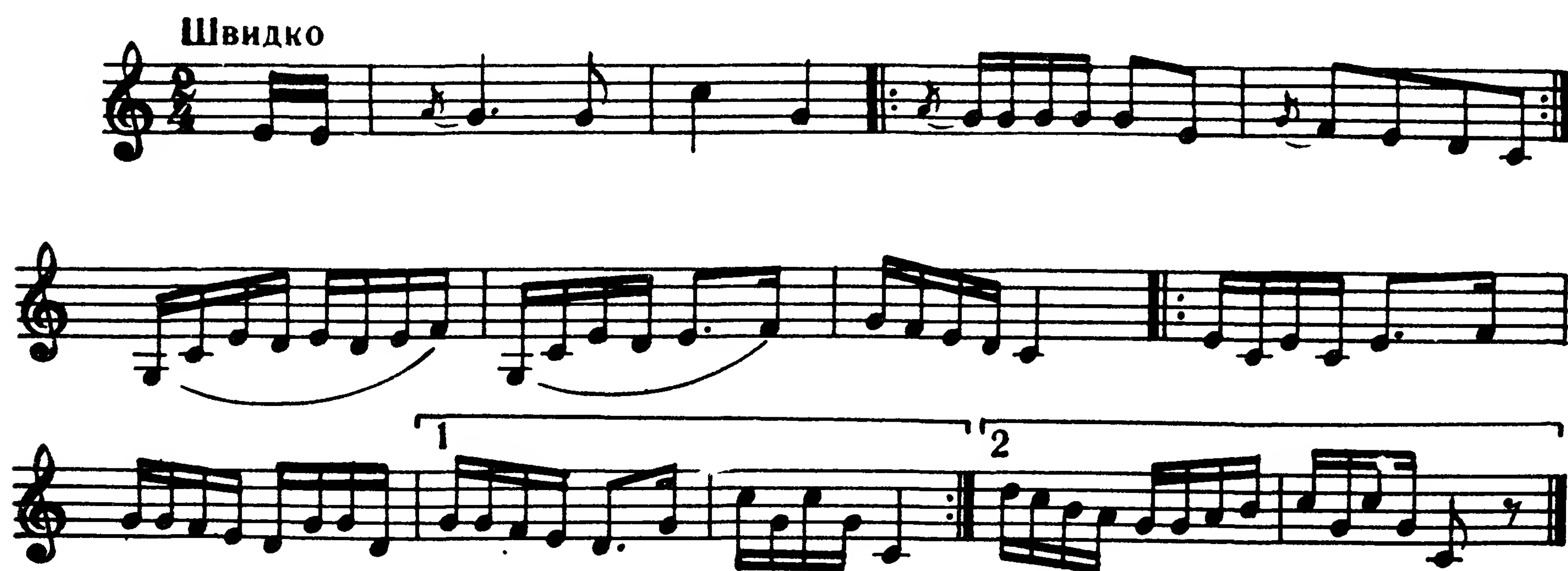
III фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти учасники повторюють рухи I фігури, тільки йдуть в протилежному напрямку, виконуючи «тинок», який починають з правої ноги. На кінець 16-го такту з'єднують руки, як і в I фігурі, і всі учасники стають на праве коліно.

II та III фігури весь час повторюються.

IV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти повністю повторюють II фігуру.



«НА КУЗНІ»

У танці беруть участь п'ять хлопців: три «ковалі», «кінь» та «хазяїн». Перед початком танцю виконавці розміщуються так: «ковалі» вишиковуються у третій лівій кулісі в колону по одному (першим стоїть старший «коваль», за ним другий і третій). «Хазяїн» і «кінь» стоять у третій правій кулісі.

«Ковалі» тримають підняті вгору уявні молоти: ліва рука, стиснута в кулак, зігнута в лікті і піднята перед грудьми; правий кулак піднятий вгору.

Після чотиритактного вступу починається танець.

I фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти з останньої правої куліси виходять один за одним «ковалі», виконуючи «тинок з винесенням ноги на каблук», який починають

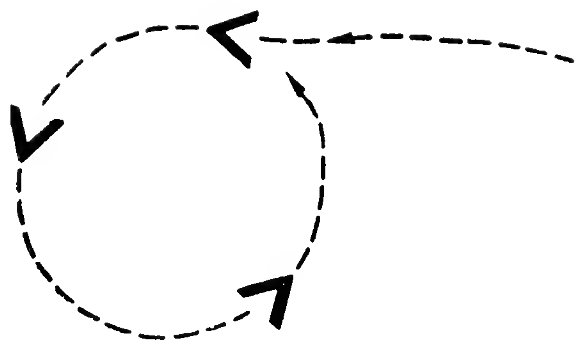


Схема 13

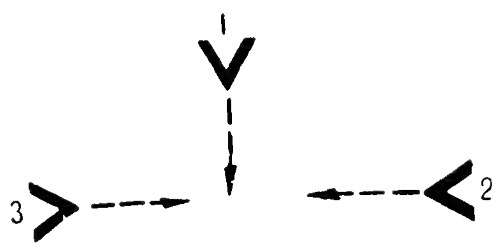


Схема 14

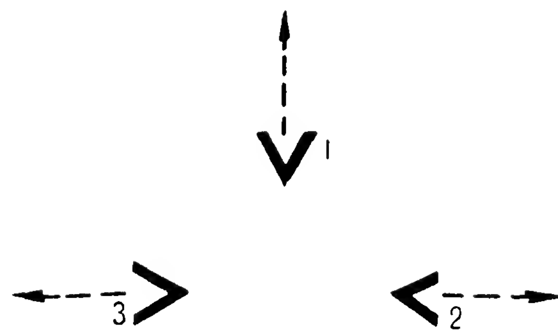


Схема 15

з правої ноги. Вони йдуть по колу проти руху годинникової стрілки (схема 13). На останній такт «ковалі» повертаються обличчям до центру сцени і виконують «потрійний притуп», який починають з правої ноги.

На 13—16-й такти «ковалі» рухаються до центру сцени так, як зазначено пунктиром на схемі 14, виконуючи з правої ноги «просту присядку». На останній такт вони роблять «потрійний притуп».

II фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти ковалі виконують з правої ноги перескоки з вистукуванням та переступанням і повертаються на попередні місця (схема 15).

На 4-й такт виконавці на місці роблять стрибок, сплескуючи в долоні.

На 5—8-й такти танцюристи просуваються до центру сцени, виконуючи «просту присядку», яку починають з правої ноги.

На останній такт вони роблять «потрійний притуп».

На протязі 5—8-го тактів «ковалі» повинні зійтися впритул, а на кінець 8-го такту з'єднати руки, готуючись до кування: другий і третій піднімають уперед і з'єднують ліві руки, перший приєднує знизу праву руку, вільні руки «ковалів» на таліях.

На 9—16-й такти, зробивши невеликий випад на ліву ногу, другий і третій «ковалі» немовби кують:

на «раз» третій «коваль» піднімає правий кулак і вдаряє по уявному ковадлу (з'єднані руки);

на «два» те ж саме робить другий «коваль». Під час кожного удару виконавці вигукують: «Гоп!»

Старший «коваль» у цей час повертається лівим плечем то до глядача, то від нього, ніби перевертаючи предмет, що його виковують «ковалі», та милуючись роботою товаришів.

III фігура (16 тактів)

На 1—3-й такти, відступаючи на попередні місця, «ковалі» виконують «просту присядку», яку починають з правої ноги.

На 4-й такт вони на «раз» відштовхуються правою ногою і обертаються на лівій нозі ліворуч на 360° (під час оберту права нога притиснута до лівої);

на «два» з акцентом ставлять праву ногу попереду лівої у третю позицію, руки також підносять у третю позицію.

На 5—7-й такти «ковалі» просуваються перескоками з вистукуванням і переступанням до центру сцени. На кінець останнього такту вони підходять впритул один до одного.

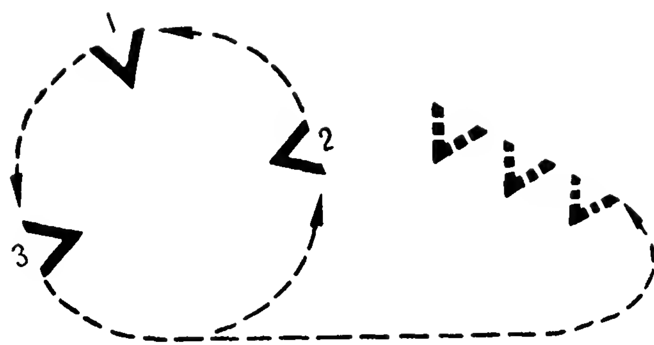


Схема 16

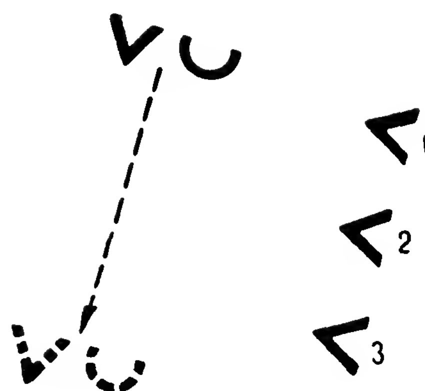


Схема 17

На 8-й такт танцюристи виконують «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги, і готуються до кування.

На 9—16-й такти повторюються рухи 9—16-го тактів II фігури.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти «ковалі», виконуючи «тинок», який починають з правої ноги, йдуть проти руху годинникової стрілки по невеличкому колу і вишиковуються на кінець останнього такту по діагоналі (схема 16).

На 9—16-й такти, спершись на плече «хазяїна» і піднявши високо поранену ногу, на сцену, стрибаючи на лівій нозі, виходить «кінь» (їхній шлях зазначений пунктиром на схемі 17). «Хазяїн» іде «простим танцювальним кроком».

На кінець останнього такту всі вишиковуються так, як зазначено на схемі 17.

«Ковалі» весь час весело і з зацікавленням дивляться на пару, що виходить, жваво перемовляються і засукують рукави, чекаючи роботу.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, стрибаючи на місці на лівій нозі, «кінь» повертає ступню правої піднятої вгору ноги з боку на бік, показуючи її «ковалям».

На 9—10-й такти третій «коваль» йде «простим танцювальним кроком».

На 11-й такт він піднімає поранену ногу «коня», готуючись приладнати підкову.

На 12-й такт на «раз» третій «коваль» ударяє кулаком по копиту;
на «два» «кінь» б'є «коваля» ногою, «коваль» підскакує, падаючи на руки товаришів.

На 13—16-й такти до «коня» підходить другий «коваль». Він повторює все те, що робив третій.

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти, розташовуючись так, як зазначено на схемі 17, виконавці, стоячи на місці, говорять:

Хазяїн: Ой ковалі, ви, ковалі,
Підкуйте коня помалу!
Ковалі: Ми б і раді підкувати —
Може зуби «пощитати»!
Хазяїн: Ну, ковалі, що діять?
Як же ногу підкувать?
Перший коваль: Якщо будеш ти тримать,
Всі ковалі: Будемо її кувать!

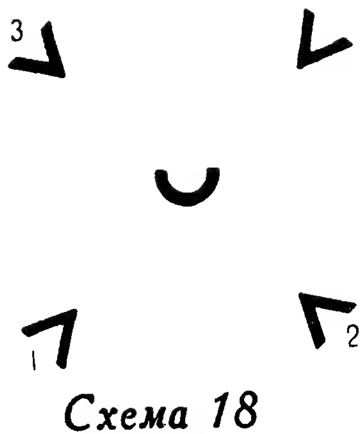


Схема 18

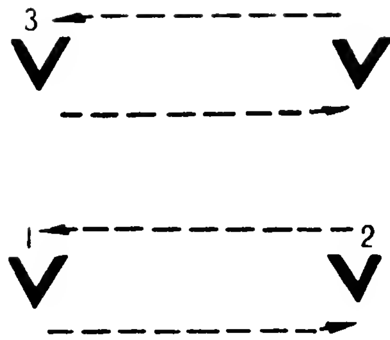


Схема 19

VII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хазяїн відповідає «ковалям»: «Буду!» — і прямує до «коня». Третій «коваль» вибігає за куліси, виносить звідти стілець, ставить його в центрі авансцени. «Ковалі» у цей час домовляються, що вони будуть робити.

На 5—6-й такти третій «коваль», не знімаючи фартуха, витирає ним стілець.

На 7—8-й такти він вклоняється «коню», запрошуючи його сісти.

На 9—14-й такти старший «коваль» показує кожному місце для роботи. «Коня» садовить на стілець («кінь» витягнув прямо перед собою праву ногу), «хазяїн» стає позаду стільця, тримаючи «коня» за плечі, другий «коваль» притримує «коня» зліва, третій стає з правого боку, а старший «коваль» зупиняється праворуч від коня, обличчям до глядача.

На 15-й такт старший «коваль» бере лівою рукою праву ногу «коня» і піднімає праву руку для удару.

На 16-й такт на «раз» старший «коваль» ударяє по хворій нозі «коня»; на «два» «кінь» б'є ногою, і всі виконавці розлітаються, падаючи на підлогу в різні сторони (схема 18).

VIII фігура (16 тактів)

На 1-й такт «кінь» піднімає лівою рукою підковану ногу, розглядаючи її.

На 2-й такт він двічі б'є долонею правої руки по підошві правої ноги, перевіряючи якість роботи.

На 3-й такт «кінь», поставивши обидві ноги на підлогу, встає з стільця.

На 4-й такт він двічі притупує правою ногою, високо піднімаючи коліно. В цей час «хазяїн» і «ковалі» встають, обтрушуючись, з підлоги. Коли «кінь» піднімається з стільця, «хазяїн» виносить стілець за куліси.

На 5—8-й такти «кінь», високо перестрибуючи з ноги на ногу, проходить у центрі сцени невеличке коло, йдучи проти руху годинникової стрілки і тримаючи довільно руки. «Ковалі» в цей час знімають фартухи і непомітно передають їх за куліси.

На кінець останнього такту всі розташовуються, як зазначено на схемі 6.

На 9—11-й такти «ковалі» та «хазяїн» виконують «тинок», прямуючи до «коня», але не підходять до нього впритул.

На 12-й такт «хазяїн» і «ковалі» роблять стрибок, сплескуючи в долоні.

На 13—15-й такти «ковалі» й «хазяїн», виконуючи «вірьовочку», яку починають з правої ноги, відступають на попередні місця.

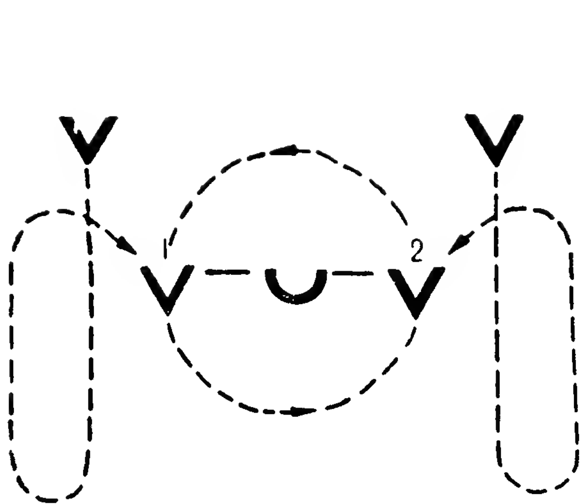


Схема 20

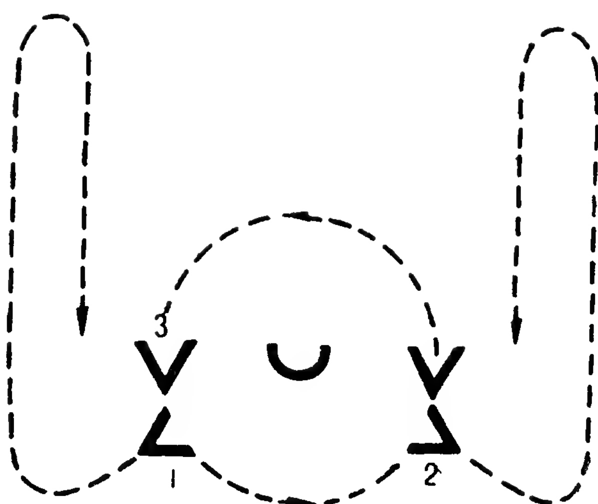


Схема 21


Схема 22

На 16-й такт, повернувшись на свої місця (схема 18), вони двічі притупують, починаючи з правої ноги.

На 9—16-й такт «кінь» виконує на місці «колупалочку з стрибком», починаючи з правої ноги.

IX фігура (16 тактів)

На 1—6-й такти «ковалі» й «хазяїн» міняються місцями, виконуючи «бокову присядку» (схема 19).

На 7—8-й такти вони виконують «збойку з поворотом корпусу». «Кінь» на протязі 8 тактів в центрі сцени обертається на місці, виконуючи варіант «ножичок».

На 9—14-й такти «ковалі» й «хазяїн» повертаються на попередні місця, виконуючи «бокову присядку». На кінець останнього такту вони підходять до «коня» і стають поряд з ним: старший «коваль» праворуч, другий «коваль» ліворуч.

На 15—16-й такти всі учасники виконують на своїх місцях «збойку з поворотом корпусу».

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти старший «коваль», «кінь» і другий «коваль» утворюють трійку, з'єднавши перед собою руки навхрест. Вони обертаються на місці проти руху годинникової стрілки (схема 20), виконуючи «тинок», який починають з правої ноги.

Третій «коваль» і «хазяїн» таким же рухом просуваються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 20. На кінець 8-го такту вони замінюють у трійці своїх товаришів.

На 9—15-й такти «хазяїн», «кінь» і третій «коваль» виконують усе те, що робила на попередні 8 тактів перша трійка. В цей час старший і другий «ковалі», не змінюючи руху, йдуть так, як зазначено пунктиром на схемі 21. На кінець 15-го такту всі шикуються на передньому плані сцени обличчям до глядача (схема 22).

На 16-й такт, поклавши руки на талію, танцюристи двічі притупують, починаючи з правої ноги.

XI фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти виконавці, знаходячись на авансцені, повертають корпус, виносячи ноги вперед навхрест.

На 8-й такт усі виконують «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги.

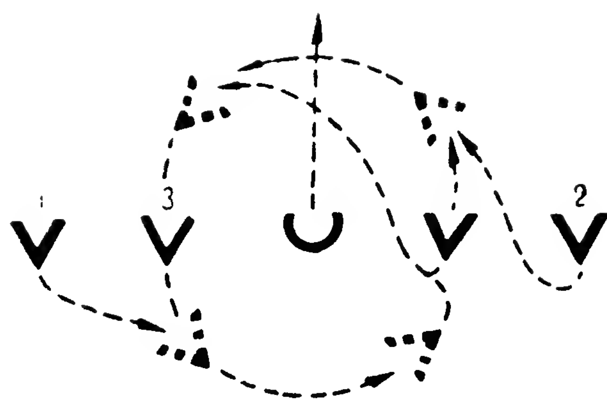


Схема 23

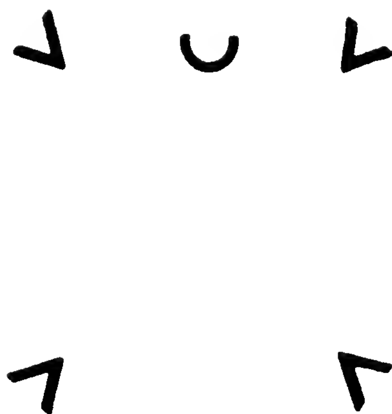


Схема 24

На 9—16-й такти, перешикувавшись (схема 23), «ковалі» й «хазяїн» обходять «коня» «бігунцем», починаючи його з правої ноги. «Кінь» у цей час злегка переступає з ноги на ногу, помахуючи долонями біля обличчя, ніби йому жарко, і йде на задній план сцени (схема 23). На кінець останнього такту всі розташовуються так, як зазначено на схемі 24.

XII фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти «кінь», стоячи на місці і повернувшись до першого та третього «ковалів», вклоняється їм, дякуючи за підковану ногу. Права рука у нього притиснута до грудей, а ліва опущена вздовж корпусу.

На 3—4-й такти старший і третій «ковалі» відповідають йому поклоном, опустивши руки вздовж корпусу.

На 5—6-й такти кінь, повернувшись, вклоняється другому «ковалеві» та «хазяїну».

На 7—8-й такти другий «коваль» і «хазяїн» відповідають йому поклоном, опустивши руки вздовж корпусу.

На 9—12-й такти «кінь», виконуючи «тинок», який починає з правої ноги, прямує до «хазяїна».

На 13—16-й такти «кінь» бере «хазяїна» за кінець пояса, обмотаного навколо талії, що непомітно висунувся, тягне цей кінець, розмотуючи пояс, і просувається «простим танцювальним кроком» (один крок на кожну вісімку) спиною в напрямку до третього «коваля» (схема 24).

«Хазяїн», піднявши руку вгору, кружляє на одному місці «простими кроками». «Ковалі» на протязі 9—16-го тактів весело спостерігають за витівками «коня».

XIII фігура (24 такти)

На 1—4-й такти «кінь», поклавши пояс на витягнуті перед собою руки (кінці пояса звисають), підходить, виконуючи «тинок», який починає з правої ноги, до старшого «коваля».

На 5—6-й такти «кінь», підійшовши до старшого «коваля», вклоняється, тримаючи руки витягнутими.

На 7-й такт «кінь» подає пояс старшому «ковалеві».

На 8-й такт він повертається спиною до старшого «коваля», пропонуючи запрягти себе.

Решта виконавців на всі 8 тактів весело спостерігають за ними.

На 9—10-й такти старший «коваль» запрягає «коня»: середину пояса накидає йому на плечі, а кінці протягує під пахвами. В цей час до них підбігають інші виконавці.

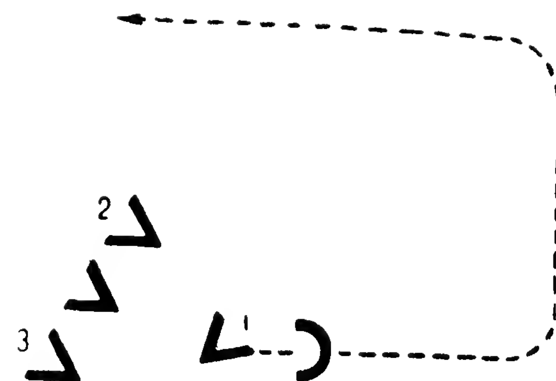


Схема 25

На 11—16-й такти всі від'їжджають, рухаючись у такому порядку: першими їдуть старший «коваль», який поганяє «коня», розмахуючи правою рукою над головою; позаду трійкою йдуть інші виконавці (схема 25).
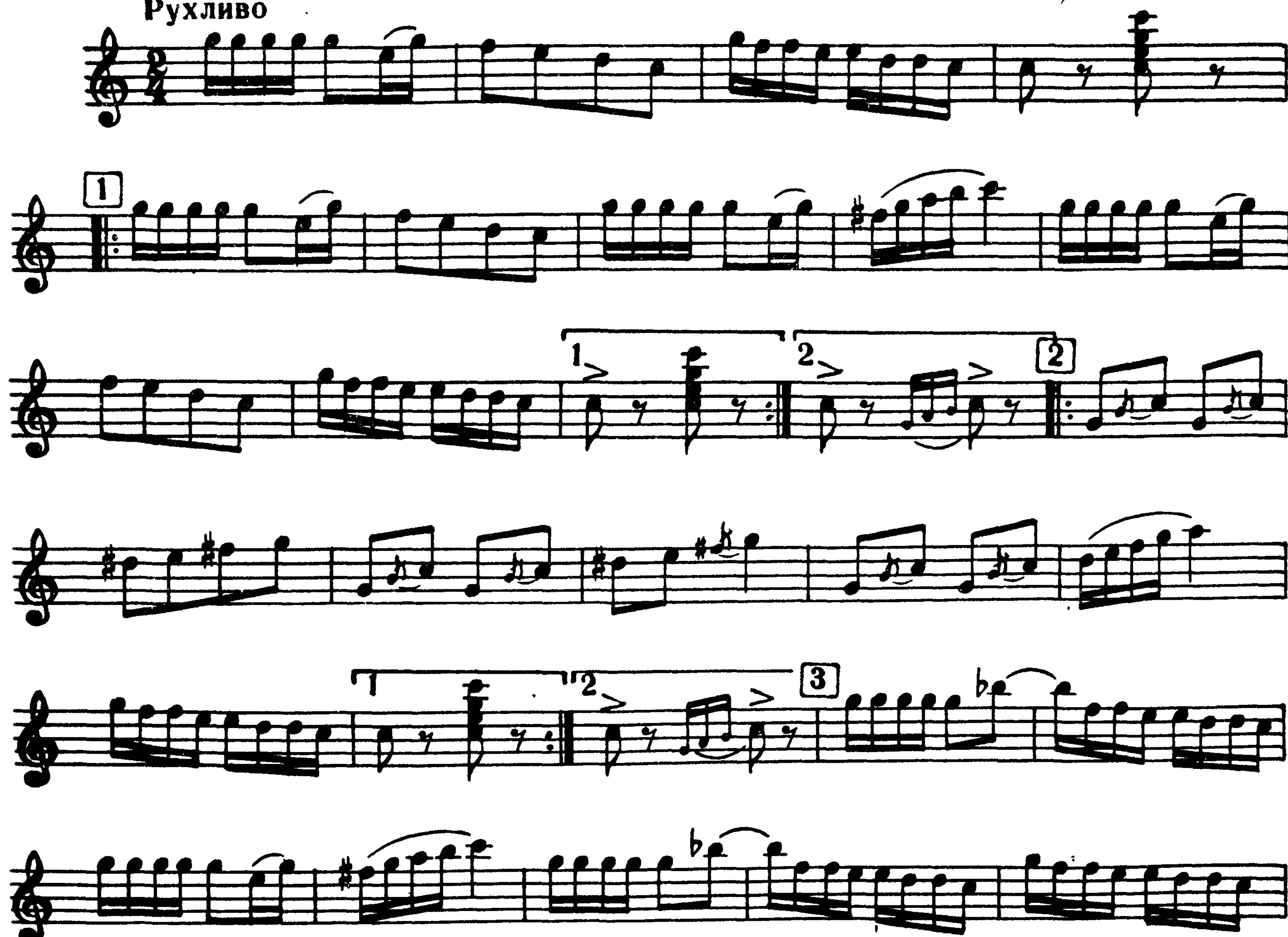
«Ковалі» кладуть руки «хазяїну» на плечі, а той обнімає їх руками за талії. Вільними руками «ковалі» розмахують над головами.

Всі йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 25.

На 17—24-й такти (повторення 9—16-го тактів музики) учасники виконують усе те, що вони робили на 11—16-й такти.

«Ковалі» й «хазяїн» на 11—24-й такти виконують «тинок», починаючи його з правої ноги. Так вони виходять зі сцени в останню ліву кулісу.

Обробка К. Мяскова



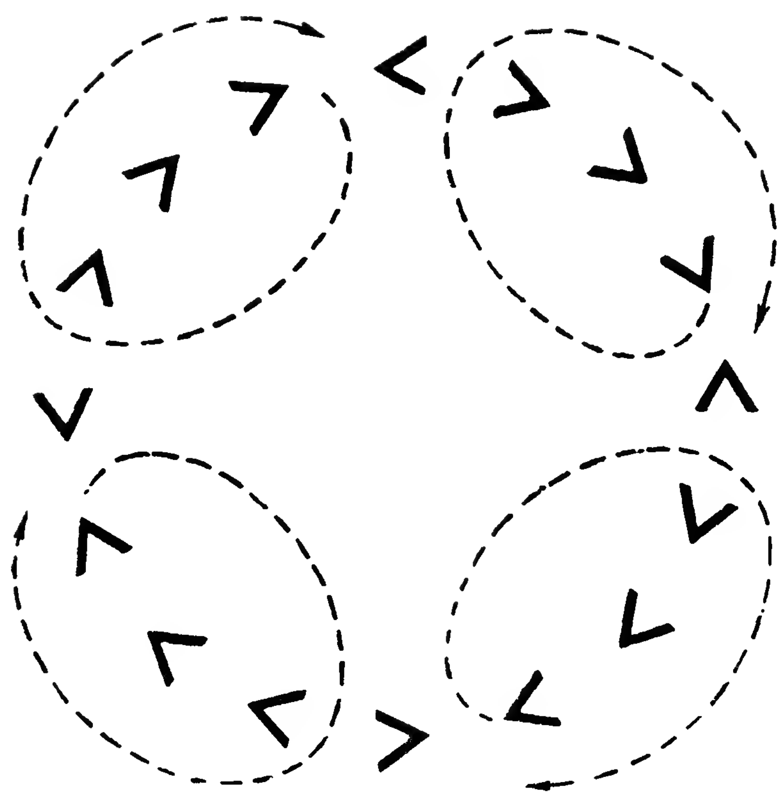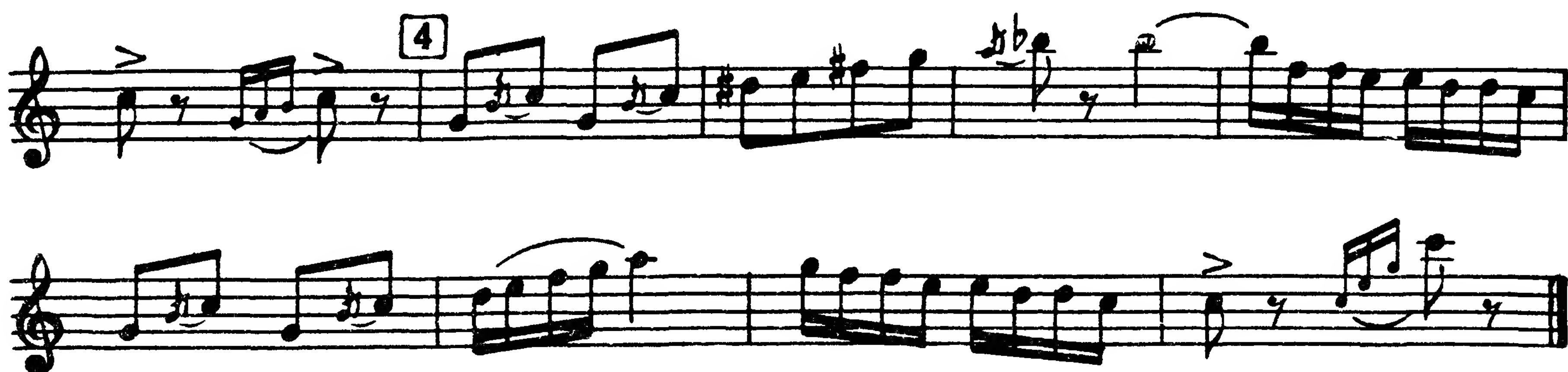


Схема 26



«КОСАРІ»

Масовий танець, який може виконувати багато танцюристів (чоловіків). Вони заздалегідь розподіляються на окремі групки (по п'ять або шість виконавців). Кожний перший з групи «косар», а другий — ведучий.

Перед початком танцю виконавці шикуються один за одним.

І фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі одночасно, починаючи рух з правої ноги, звичайним кроком ідуть за рухом годинникової стрілки, утворюючи коло (можливий варіант — півколо). На кінець 16-го такту всі «косарі» повертаються через праве плече на 180° і стають обличчям до ведучих.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти «косар», відступаючи по колу, виконує «віроьовочку». Руки відведені трохи в сторони. Решта учасників груп ідуть за своїми ведучими звичайним кроком по лінії просування «косаря».

На 9—16-й такти «косарі» на місці виконують «просту присядку» або «малий тинок». Одночасно решта виконавців ідуть за ведучими в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 26.

Кожен з виконавців, проходячи біля «косаря», на першу чверть наступного такту змахує правою рукою, описуючи в повітрі невеличке коло, начебто косить. На кінець 16-го такту всі стають у вихідне положення танцю.



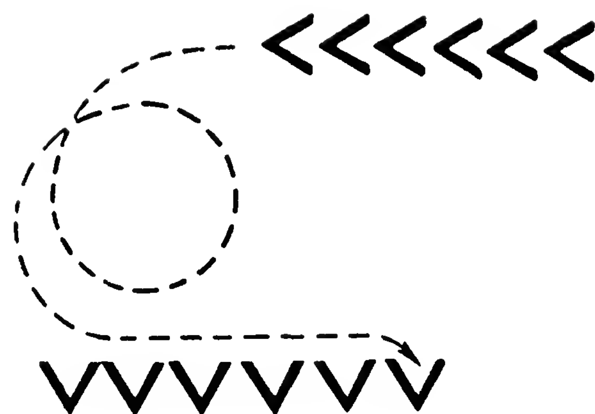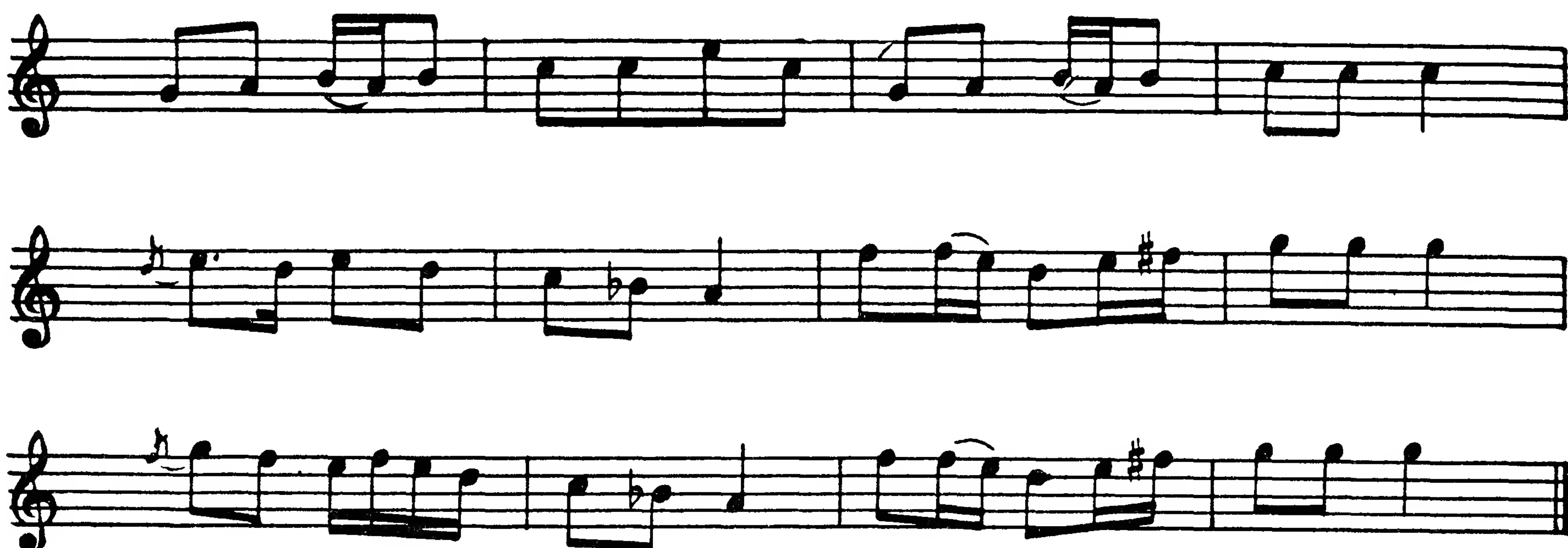


Схема 27



«ЛІСОРУБИ» (ПЕРШІ)

Виконують танець шість хлопців. Вони стають один за одним за останньою правою кулісою. Перший з них, який починає танець, є ведучим. На протязі всього танцю він подає команду, після якої міняються фігури і рухи. Хлопці в правих руках тримають топірці. Руки опущені.

I фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти танцюристи «човгунцем» один за одним виходять на середину сцени і йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Наприкінці останнього такту вони кладуть топірці на плече лезом угору, ліва рука опущена вниз.

II фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти танцюристи продовжують іти по колу, підстрибуючи, топірці тримають на правому плечі.

На 5—8-й такти вони тим же рухом шикуються в одну лінію на авансцені (схема 27). Ведучий стоїть праворуч від глядача. Наприкінці 8-го такту виконавці обома руками знімають топірці з правого плеча. Права рука знаходиться на середині топірця, а ліва тримає кінець топорища.

III фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці стоять в одній лінії і роблять випад на праву ногу. Наприкінці 4-го такту вони різко кладуть топірці на праве плече (положення II фігури) і стають у вихідне положення фігури.

На 5—8-й такти танцюристи на місці притупують правою ногою.

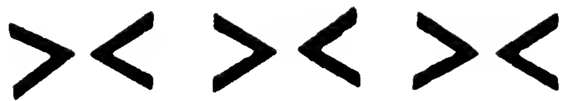


Схема 28



Схема 29

IV фігура (8 тактів)

Хлопці продовжують стояти в одній лінії обличчям до глядача.

На «раз-і» 1-го такту знімають топірці з плеча, тримаючи їх обома руками, і опускають до рівня талії;

на «два-і» піднімають топірці вгору.

На «раз-і» 2-го такту відхиляють корпус, одночасно відставляючи ліву ногу назад у четверту позицію;

на «два-і» продовжують стояти в такому ж положенні.

На «раз-і» 3-го такту опускають топірець вниз (ноги в четвертій позиції) і одночасно нахиляють корпус вперед;

на «два» б'ють лезом об підлогу;

на «і» — пауза.

На «раз-і-два» 4-го такту підтягають до себе топірці по підлозі;

на «і» стають у вихідне положення. Топірці кладуть на праве плече, тримають їх обома руками.

На 5—6-й такти хлопці на місці притупують правою ногою.

На 7—8-й такти вони тим же рухом повертаються в парах обличчям один до одного. Перший хлопець — ведучий повертається через ліве плече, другий хлопець — через праве, третій — через ліве, четвертий — через праве і т. д. (схема 28).

V фігура (8 тактів). Рубання

На 1—8-й такти танцюристи, повернувшись обличчям один до одного, стають у другу позицію, нахиливши корпус вперед, і починають «рубати». Тримаючи топірці обома руками, вони б'ють лезом об підлогу. Ті, що стоять обличчям до правої куліси, б'ють на «раз», а ті, що стоять обличчям до лівої куліси,— на «і».

VI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі виконавці після рубання втомлено випрямляють корпус з вигуком «ох» і, перекладаючи топірці в ліву руку, тильною стороною правої руки нібито витирають піт з чола, відхиливши злегка голову назад. Ведучий звертається до «лісорубів»: «Тупі сокири?» Всі відповідають: «Тупі». Він знову запитує: «Підемо погострити?» «Лісоруби» відповідають: «Підемо!» Наприкінці останнього такту хлопці перекладають топірці у праві руки, тримаючи їх лезом униз.

VII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти ведучий повертає ліворуч і йде по авансцені в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 29. «Лісоруби» прямують за ним лан-

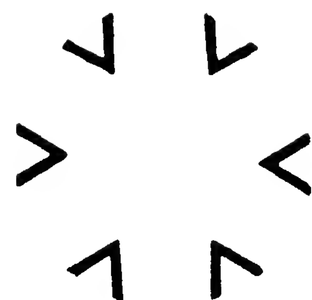


Схема 30

цюжком до задника сцени, виконуючи «човгунець», потім знову до авансцени, де шикуються в одну лінію обличчям до глядача (схема 29).

VIII фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти ведучий звертається до «лісорубів»: «Сядьмо погострити?» Всі хлопці опускаються на праве коліно (обличчям до глядача), щоб погострити лезо.

На 3—4-й такти на вигук ведучого «Ге!» хлопці кладуть топірці лезом на підлогу і повертають лезо ліворуч, не відриваючи від підлоги.

На 5—6-й такти знову вигук ведучого: «Ге!» Хлопці перевертають лезо іншим боком і повертають його праворуч, також не відриваючи від підлоги.

На 7—8-й такти — повторюють рухи 3—4-го тактів.

IX фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти танцюристи продовжують стояти на правому коліні. Ведучий звертається до «лісорубів»: «Гострий топірець?» «Лісоруби» відповідають: «Гострий!» Ведучий: «Підемо порубати?» Всі відповідають: «Підемо!» — і піднімаються.

На 5—8-й такти хлопці ідуть за ведучим по колу праворуч «човгунцем» і утворюють коло на середині сцени, повернувшись обличчям до центру (схема 30). Топірці тримають у правій руці, опущеній вниз.

Стоячи в колі, «лісоруби» виконують таку коломийку:

Зібралися лісоруби в глибокі затоки,
Виконали п'ятирічку за чотири роки.
Загриміли залізниці із гір на долину
Та й повезли ліс карпатський по всій Україні.

Співаючи коломийку, хлопці в такт злегка похитуються то праворуч, то ліворуч. Наприкінці 8-го такту вони кладуть руки на плечі один одному. Топірці, що знаходяться в правій руці, піднімають над плечем так, щоб видно було тільки лезо.

X фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці кладуть руки один одному на плечі, утворюючи коло. Підстрибуючи, вони йдуть проти руху годинникової стрілки.

На 5—6-й такти танцюристи, продовжуючи тримати руки на плечах, стають у другу позицію (невиворітну), з'єднавши коліна.

На «раз» починають поступово присідати, одночасно злегка похитуючись то праворуч, то ліворуч. Рух триває 1,5 такта.

На другу чверть 6-го такту на «два» різко присідають (за шостою позицією);

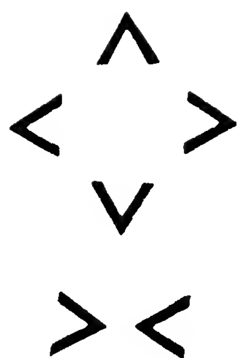


Схема 31

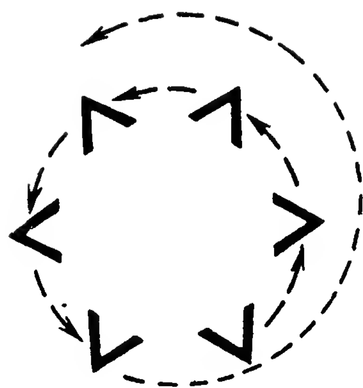


Схема 32

на «і» простягають праву ногу вперед, трохи піднявши її. Вага тіла в цей час переноситься на ліву ногу, одночасно корпус злегка нахиляється.

На 7—8-й такти повторюються рухи 5—6-го тактів.

Наприкінці 8-го такту «лісоруби» повертаються один за одним і кладуть топірці на праве плече лезом угору. Ліві руки опущені вниз.

XI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі танцюристи «човгунцем» ідуть за ведучим по колу проти руху годинникової стрілки і стають в одну лінію на авансцені. Наприкінці 8-го такту вони вишиковуються на авансцені так: чотири хлопці, які знаходяться по середині лінії, стають спиною один до одного, утворюючи чотирикутник, що має нагадувати дерево, два хлопці, які стоять по краях, швидко підходять один до одного і стають попереду чотирикутника, зачепивши одне лезо топірця за інше. Ноги в четвертій позиції. Ліва нога позаду. Корпус нахилений вперед. Топірці тримають обома руками. Один з хлопців ведучий (схема 31).

XII фігура (8 тактів) [1]

На 1—8-й такти хлопці, що стоять попереду чотирикутника, протягом 8 тактів зображають процес підпилювання дерева. На кожну чверть такту виконавці по черзі тягнуть пилку до себе. Наприкінці 8-го такту лунає вигук: «Вали додолу!»

XIII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі хлопці «човгунцем» розходяться в різні сторони сцени. Наприкінці останнього такту утворюють на середині сцени коло, стаючи спиною до його центру (схема 32). Правою рукою тримають топірці на правих плечах лезом догори, ліві руки кладуть за спину.

XIV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі учасники «човгунцем» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки і наприкінці останнього такту шикуються на авансцені півколом парами в одну лінію обличчям один до одного (схема 33). Одно-

---

[1] Існує інший варіант цієї фігури. Найвищий з виконавців, похитуючись то праворуч, то ліворуч, зображає дерево, яке підпилюють електропилкою. Поряд інший танцюрист зображає лісоруба. Присідаючи на місці, він швидко перебирає ногами (див. «дрібушки») і одночасно трясе топірцем, що нагадує електропилку в роботі.

Цимбаліст ручкою молоточка водить по басовій, обкрученій канітеллю струні, відтворюючи пронизливий звук, який в поєднанні з тремоло на мідній тарілці барабана імітує електропилку в роботі.

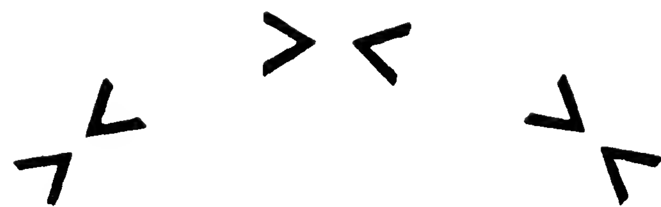


Схема 33

часно вони беруть обома руками топірці і знімають їх з плечей. Крайні пари готуються рубати дерево, а середня, з'єднавши топірці, починає пиляти.

XV фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти танцюристи, стоячи в парах обличчям один до одного, зображають процеси рубання і пиляння дерева. Юнаки, які стоять по краях, рубають (V фігура). «Лісоруби», що стоять у центрі, пиляють. На кожну чверть вони по черзі тягнуть пилку до себе.

На 5—8-й такти всі хлопці встають і «човгунцем» повертаються обличчям до глядача. Танцюристи, що стояли обличчям до правих куліс, повертаються через праве плече, а хлопці, які стояли обличчям до лівих куліс,— через ліве.

XVI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти повторюються рухи перших 4 тактів III фігури.

На 5—8-й такти «лісоруби» беруть топірці обома руками і тримають їх перед корпусом на рівні грудей. Права рука біля леза топірця, ліва тримає кінець топорища.

На 9—16-й такти хлопці нахиляють корпус вперед і кладуть топірці на підлогу. Потім змінюють положення кисті руки так, щоб перед підніманням топірців вгору тильною стороною кисті торкнутися підлоги. Одночасно вони випрямляють корпус, з'єднують топірці і кладуть на праве плече, продовжуючи тримати їх обома руками. Виконавці повертаються ліворуч, стають один за одним і «човгунцем» ідуть за куліси.

Елементи рухів

Рух — випад.

Вихідне положення ніг — третя позиція. «Лісоруб» тримає топірець обома руками біля правого плеча. Права рука по середині топірця, ліва тримає кінець топорища. Лезо спрямоване вперед.

На «раз» випад на праву ногу вперед. Коліно зігнуте. Ліва нога одночасно відривається від підлоги і знаходиться позаду в напівзігнутому положенні. Корпус нахиляється вперед. Руки, тримаючи топірець, опускаються вниз, до рівня талії. Лезо спрямоване вниз:

на «і» стають на півпальці лівої ноги, одночасно права нога трохи відривається від підлоги. Коліно пряме, носок витягнутий. Корпус випрямляється і злегка відхиляється назад. Руки, тримаючи топірець, піднімають вгору вище рівня плеча;

на «два-і» — те ж, що й на «раз-і».

Рух виконується в швидкому темпі.

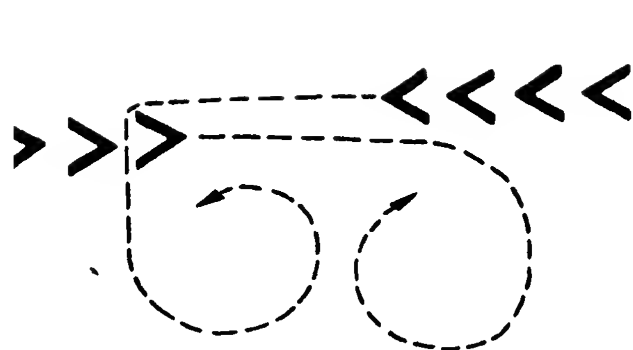


Схема 34

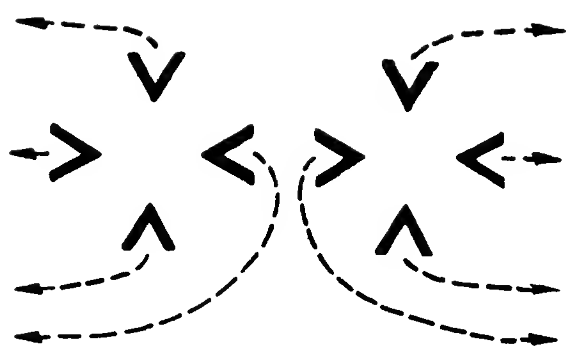


Схема 35

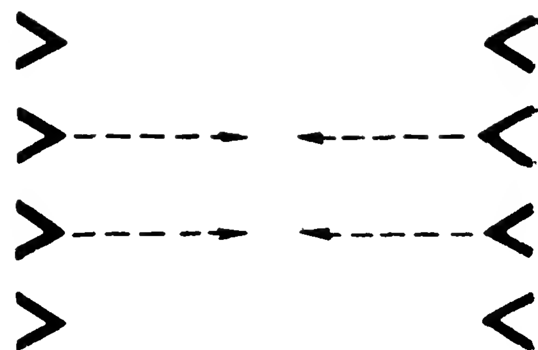
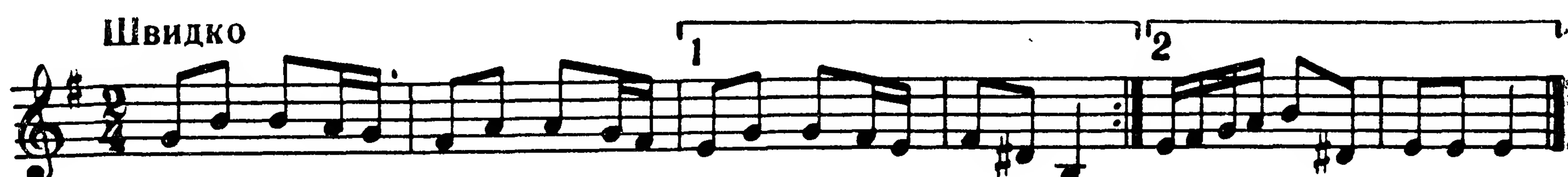


Схема 36



«ЛІСОРУБИ» (ДРУГІ)

Танець виконують вісім хлопців. До початку танцю вони вишиковуються один за одним по чотири в останніх правій і лівій кулісах. У кожного в правій руці топірець, повернений лезом вниз. Руки опущені.

I фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти чотири хлопці з останньої правої куліси один за одним «човгунцем» йдуть у напрямку до лівих куліс, біля яких утворюють коло. Вони стають обличчям до центру кола. Чотири хлопці з останньої лівої куліси йдуть у напрямку до правих куліс, де також утворюють коло (схема 34).

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконавці кладуть ліві руки на спину і виконують в напрямку до центру кола випади: то з'єднують, то роз'єднують підняті топірці в центрі кола.

III фігура (8 тактів)

На першу чверть 1-го такту виконавці піднімають над головою топірці: ліва рука біля леза, а права на кінці топорища. Далі, виконуючи «колупалочку», яку починають з правої ноги, розривають обидва кола і утворюють дві лінії вздовж правих і лівих куліс так, як зазначено пунктиром на схемі 35.

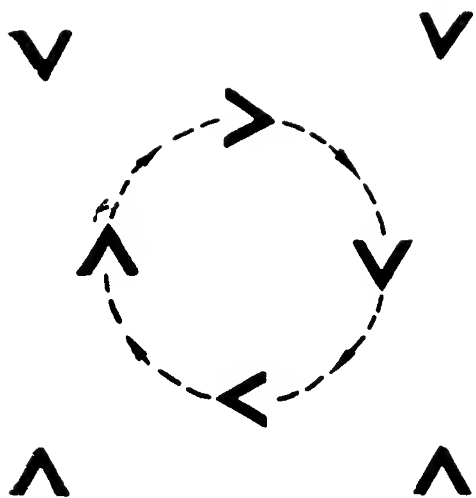
На кінець 8-го такту один з виконавців вигукує: «Наточи!»

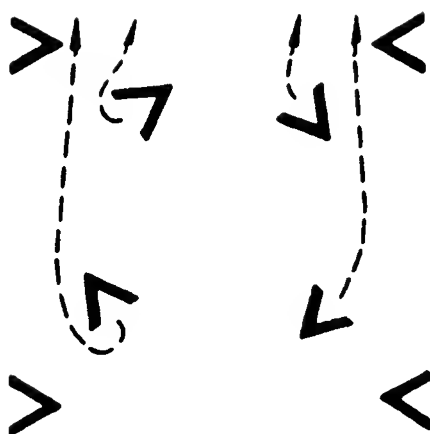
IV фігура (8 тактів)

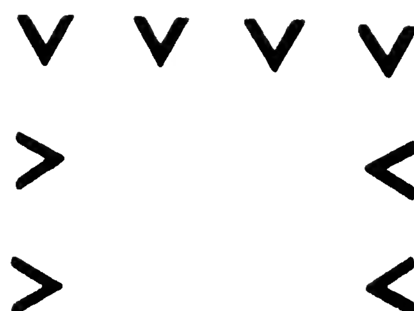
На 1—8-й такти «лісоруби», опускаючи руки з топірцями вниз, стають на праве коліно і, приклавши лезо до підлоги, виконують круговий рух лезом, ніби нагострюючи його.

V фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці, які знаходяться на краю кожної лінії, виконують на місці «присядку», а чотири хлопці «човгунцем» сходяться до центру


Схема 37


Схема 38


Схема 39

сцени. Положення рук і топірців таке ж, як на початку танцю. Дійшовши до центру, виконавці витягують вперед праві руки, топірці тримають вертикально до підлоги лезом догори (схема 36).

На 5—8-й такти чотири хлопці продовжують на місцях виконувати «присядку», а хлопці в центрі, не роз'єднуючи рук, повертаються обличчям за рухом годинникової стрілки і «човгунцем» обходять повне коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 37.

VI фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці, які виконували «присядку», «човгунцем» сходяться до центру сцени і з'єднують у центрі підняті топірці, як у V фігурі. Чотири хлопці, які були в центрі, тим же кроком йдуть на свої попередні місця.

На 5—8-й такти хлопці, прийшовши на свої місця, повертаються обличчям до центру сцени і на місці виконують «присядку». «Лісоруби», які зійшлися в центрі, повернувшись обличчям ліворуч, «човгунцем» обходять повне коло.

VII фігура (8 тактів)

На 1—6-й такти виконавці, які робили «присядку», танцюють «колупалочку», а хлопці, що були в центрі, цим же рухом розривають коло і спиною відходять у напрямку до задника сцени, як зазначено пунктиром на схемі 38, і утворюють вздовж нього лінію (схема 39).

На 7—8-й такти хлопці поступово опускають руки вниз. Вони беруть топірці по середині топорища в праву руку. На кінець 8-го такту один з виконавців командує: «Рубай!»

VIII фігура (8 тактів)

«Лісоруби» правою рукою тримають топірці по середині топорища, а лівою — за його кінець. Топорище кладуть на праве плече.

На «раз» 1-го такту роблять випад правою ногою вперед на всю ступню. Коліно зігнуте, корпус нахилений уперед. Ліва нога відривається від підлоги і, ледь зігнута в коліні, відводиться назад, за праву. Топірцем робиться рух униз, імітуючи рубання дерева;

на «і» опускаються на півпальці лівої ноги, праву ногу відривають від підлоги. Одночасно випрямляється корпус і відхиляється назад, ніби хлопець готується до наступного удару топірцем. Рука з топірцем піднімається вгору над правим плечем;

на «два-і» — те ж, що й на «раз-і».

На 8 тактів це роблять кілька разів підряд.

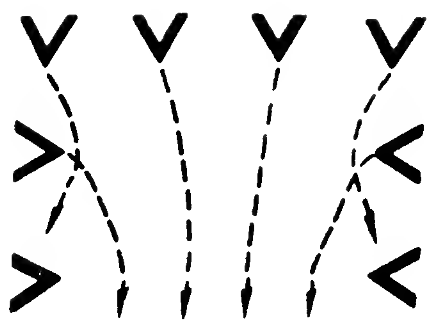


Схема 40

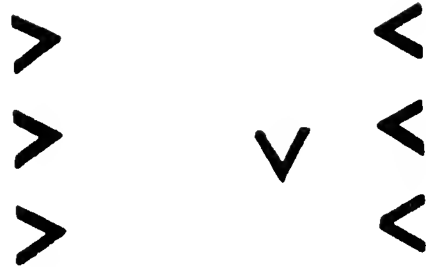


Схема 41

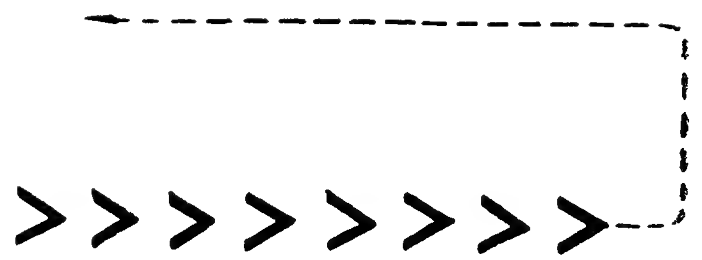


Схема 42

IX фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти хлопці тримають топірець у правій руці і, виконуючи «човгунець», займають положення, зазначене на схемі 40.

X фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти «лісоруби» виконують випади.

XI фігура (8 тактів)

На 1—7-й такти другий і сьомий хлопці виконують на місці «трясунку», імітуючи смереку. Перший і четвертий, п'ятий і восьмий «лісоруби» беруть топірці обома руками за кінець топорища. Лезо одного топірця зачіплюють за лезо другого, утворюючи «пилку». Корпус нахилений вперед. На кожну чверть такту виконавці по черзі тягнуть «пилку» до себе, імітуючи процес спилювання дерева. Третій і шостий хлопці стоять відповідно за другим і сьомим і виконують усе те, що робилося у VIII фігурі. На кінець 7-го такту один з виконавців вигукує: «Вважай, паде!»

На 8-й такт другий і сьомий хлопці, витягнувши перед собою руки, падають на підлогу (зрубане дерево). Перший і четвертий, п'ятий і сьомий «лісоруби» роз'єднують свої топірці. Шостий хлопець стає поряд з восьмим, а п'ятий — з шостим вздовж правих куліс. Третій хлопець стає поряд з четвертим, а четвертий — з третім вздовж лівих куліс (схема 41).

XII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти другий і сьомий хлопці продовжують лежати. Решта «лісорубів» начебто обрубують гілки з дерева, як у VIII фігурі.

XIII фігура (8 тактів)

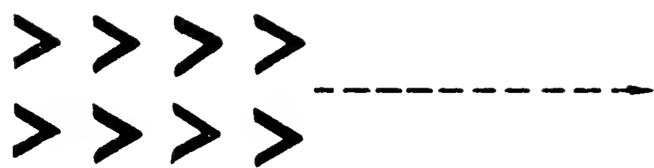
На 1—7-й такти хлопці, які обрубували гілки, беруть топірці в обидві руки: лівою по середині топорища, правою — за лезо і виконують «присядку». Топорище звернене вниз. Танцюристи рухаються в напрямку до середини сцени і топірцями неначе перекочують зрубане дерево. В цей час другий і сьомий хлопці перекочуються в напрямку до середини сцени так, щоб на 6-й такт вони опинилися поряд.

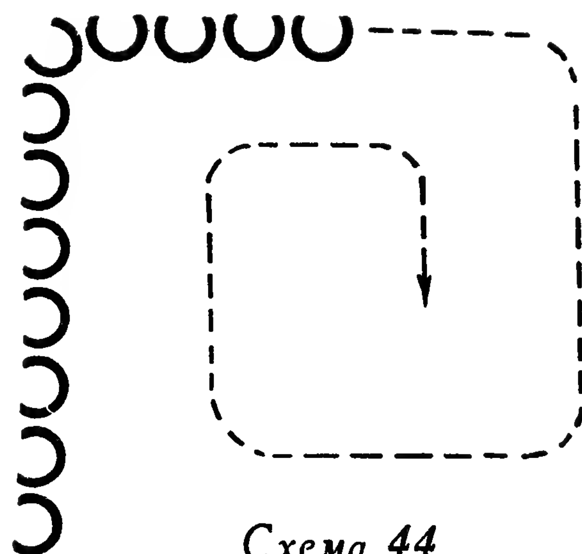
На 7-й такт один з виконавців вигукує: «Гей, взяли!»

На 8-й такт другий і сьомий хлопці піднімаються, а решта звичайним кроком сходяться і утворюють на авансцені одну лінію, стаючи обличчям до глядача.

XIV фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти «лісоруби» беруть топірці обома руками (правою біля леза, а лівою за кінець топорища), потім нахиляються, кладуть їх на підлогу.


Схема 43


Схема 44

На 5—8-й такти вони піднімають топірці, повертаються обличчям до правих куліс, кладуть з'єднані топірці на праве плече, тримаючи їх обома руками.

XV фігура (16 тактів)

На 1—14-й такти хлопці «човгунцем», зберігаючи положення топірців XIV фігури, йдуть у напрямку до правих куліс і задника сцени так, як зазначено на схемі 42.

На 15-й такт, ставши паралельно до задника сцени, один виконавець вигукує: «Додолу!»

На 16-й такт хлопці ніби скидають з правих плечей зрубане дерево в напрямку до задника сцени. Всі танцюристи вигукують: «Ге-гов!»

XVI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти всі виконавці проходять «човгунцем» біля лівих куліс і займають положення, зазначене на схемі 43.

На 5—16-й такти хлопці, що знаходяться ближче до глядачів, тримають топірці правою рукою по середині топорища, лівою за лезо. Кінець топорища опущений донизу біля правої ноги перпендикулярно до підлоги. Інші хлопці тримають топірці лівою рукою по середині топорища, а правою за лезо. Кінець топорища опущений донизу біля лівої ноги перпендикулярно до підлоги. Ноги в колінах трохи зігнуті. «Лісоруби», виконуючи тупотіння (вид гуцульської «дрібушки»), йдуть до правих куліс. Топірцями імітують веслування і, не змінюючи попереднього руху, виходять за праві куліси (схема 43).

«ГРЕЧКА»

Виконують дванадцять дівчат. До початку танцю вони одна за одною шикуються за кулісами (біля останньої лівої куліси), тримаючись за руки, опущені вниз. У першої, ведучої дівчини, і у дванадцятої — вільні руки на талії.

На 1—16-й такти всі танцюристки, тримаючись за руки і починаючи рух з правої ноги, виходять «простим танцювальним кроком» із-за останньої лівої куліси обличчям до глядача й роблять повне коло (схема 44).

І фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти, обійшовши коло, всі дівчата прямують уперед до авансцени: на 1-й такт перша, друга і третя дівчини, роз'єднуючи руки, кладуть

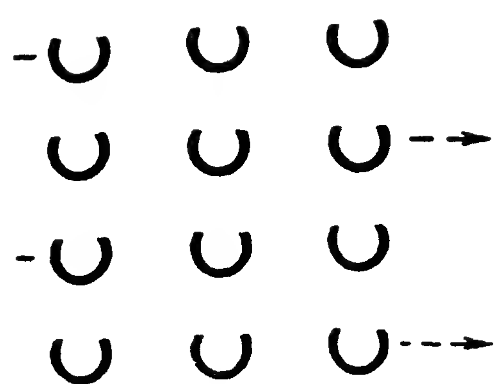


Схема 45

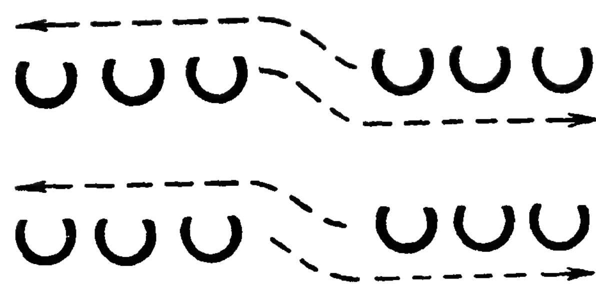


Схема 46

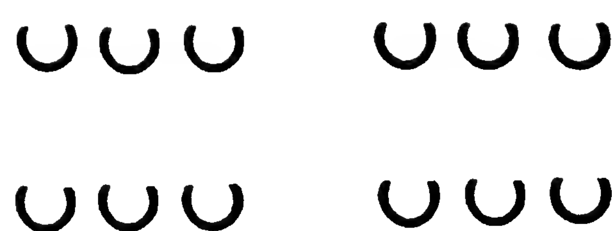


Схема 47

їх на талію і йдуть вперед двома «простими танцювальними кроками», починаючи рух з правої ноги.

На 2-й такт перша дівчина, повертаючись направо навколо себе, йде праворуч від глядача, друга дівчина, повертаючись теж направо, прямує ліворуч від глядача, а третя йде далі «простим танцювальним кроком» між першою та другою дівчатами.

На кінець 2-го такту перша, друга і третя дівчини знаходяться в одній лінії обличчям до глядача. На кожні наступні 2 такти перша трійка повторює те ж саме, що й на перші 2 такти, і таким чином просувається вперед.

На 3—4-й такти друга трійка виконує те, що й перша трійка на перші 2 такти, і на кінець 4-го такту утворюються дві трійки, які стоять одна за одною.

На 5-й і 6-й такти приєднується третя трійка, а на 7-й і 8-й такти — четверта трійка. Отже, всі дівчата на кінець фігури шикуються одна за одною в чотири лінії обличчям до глядача, в кожній по три дівчини.

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти, стоячи обличчям до глядача, танцюристки по троє беруться за руки, причому у крайніх дівчат вільні руки на талії. Трійки одночасно розходяться в різні сторони на 4 музичних такти (схема 45), йдуть «простим танцювальним кроком», починаючи рух з правої ноги, трохи нахиливши корпус, і на півоберті повернувшись у сторону просування своєї лінії. На перші 2 такти поступово нахиляються, а на наступні 2 — випростовуються.

На 5—8-й такти трійки міняються місцями, прямуючи у протилежні сторони, причому друга і четверта лінії проходять перед першою і третьою (схема 46).

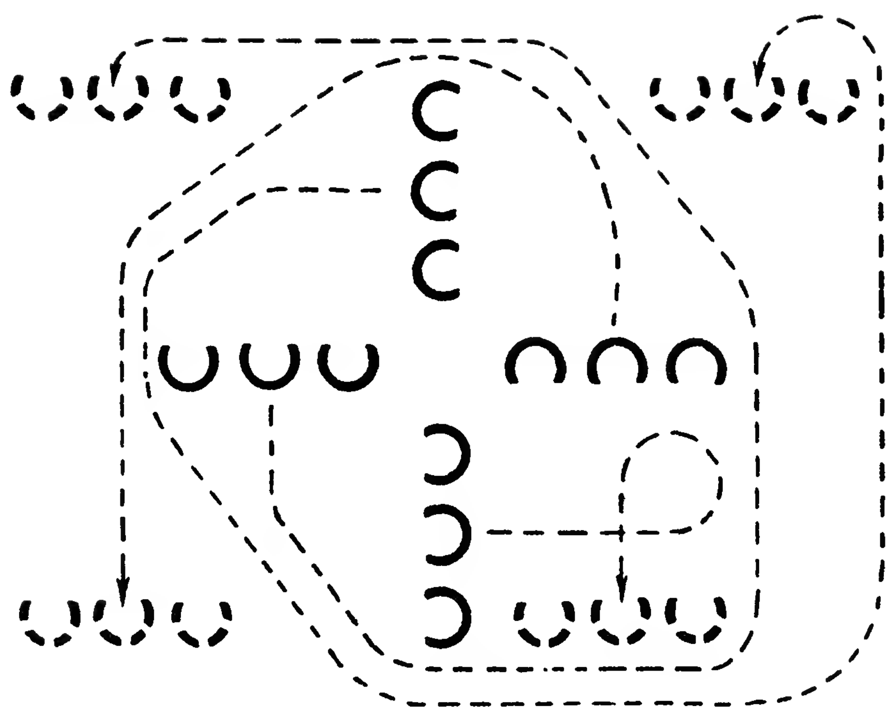
На 9—12-й такти танцюристки міняються місцями.

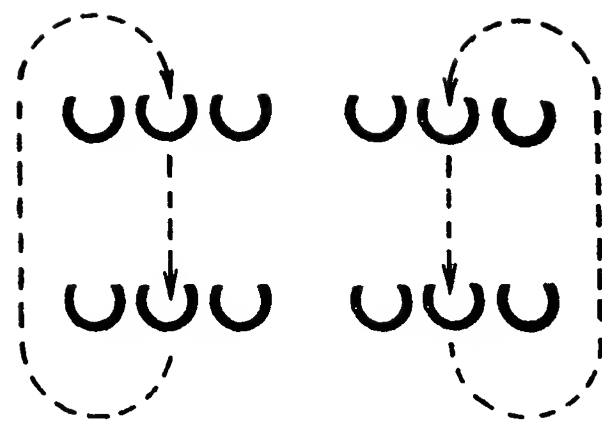
На 13—16-й такти дівчата знову міняються місцями і повертаються у вихідне положення, як зазначено на схемі 47.

III фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата стоять в лінії по троє (схема 47), обнявши одна одну за талію; у крайніх дівчат вільні руки на талії. «Простим танцювальним кроком» усі трійками утворюють «зірочку».

Трійка першої лінії — друга, третя, перша дівчина, повертаючись ліворуч від глядача, приходить на місце восьмої, дев'ятої, сьомої дівчини. П'ята, шоста, четверта дівчина йдуть праворуч від глядача і приходять на місце


Схема 48


Схема 49

одинадцятої, дванадцятої, десятої танцюристки. Дві трійки, що стоять у другій лінії, прямують кроком вперед і на кінець 6-го такту приходять на місце двох трійок першої лінії. На 7-й і 8-й такти всі дівчата трійками повертаються на місці, не роз'єднуючи рук. Трійка першої лінії (восьма, дев'ята, сьома дівчина), що знаходиться ліворуч від глядача, повертається на місці проти руху годинникової стрілки, а трійка, що знаходиться праворуч (одинадцята, дванадцята, десята дівчина) — за рухом годинникової стрілки. Трійка другої лінії, що стоїть ліворуч, повертається за рухом годинникової стрілки, а та, що праворуч,— проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту дівчата утворюють «зірочку», причому сьома, одинадцята, п'ята та перша дівчина з'єднують ліві руки в центрі сцени (схема 48).

На 8-й такт дівчата в двох трійках, які знаходилися праворуч від глядача, роз'єднують руки, кладуть їх на талію і повертаються праворуч на 180°;

на останню чверть 8-го такту знову кладуть руки одна одній на талію.

IV фігура (8 тактів)

Чотири трійки, утворивши «зірочку», одночасно «перемінним кроком», не порушуючи ліній, починаючи з третьої трійки (сьома, восьма і дев'ята дівчина) *на 1-й такт* нахиляють корпус і *на 2-й такт* — випростовують; коли перша лінія випростовує корпус, то *на 3-й такт* троє, що стоять за нею, нахиляють корпус і *на 4-й такт* випростовують його. Так триває доти, поки цей рух не виконають усі чотири трійки. На кінець 8-го такту повертаються у вихідне положення IV фігури.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти сьома, одинадцята, п'ята і перша дівчина роз'єднують ліві руки, кладуть їх на талію; трійки просуваються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 48, і приходять у вихідне положення (схема 49).

На 9—12-й такти всі трійки, не порушуючи ліній, одночасно прямують на глядача, і на кінець 12-го такту перша лінія (дві трійки) приходять на авансцену, а друга — до центру сцени.

На 13—16-й такти дві трійки першої лінії розходяться в різні сторони і йдуть у глибину сцени, причому трійка, яка стоїть праворуч від глядача, прямує направо, а та, що ліворуч, наліво, як зазначено пунктиром на схемі 49. На кінець 16-го такту приходять у вихідне положення (схема 50).

Одночасно дві лінії другої трійки прямують вперед і приходять обличчям до глядача на місце двох трійок першої лінії, на авансцену.

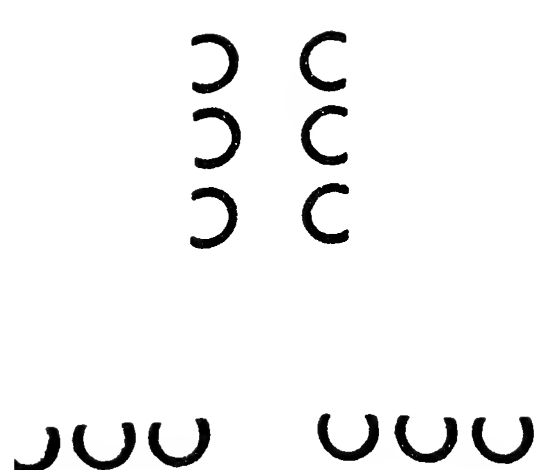


Схема 50

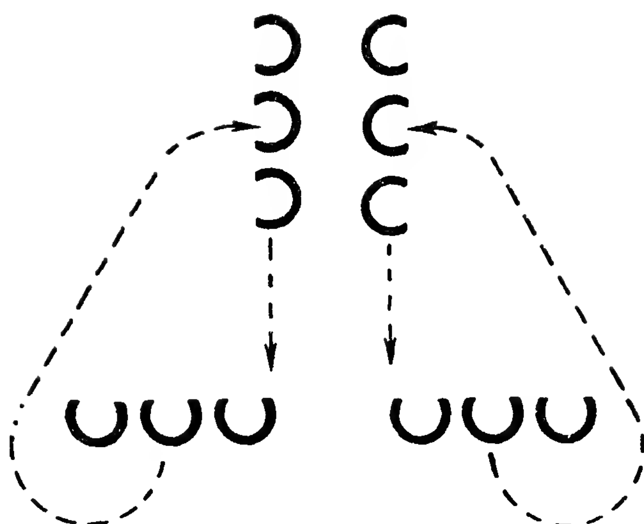


Схема 51

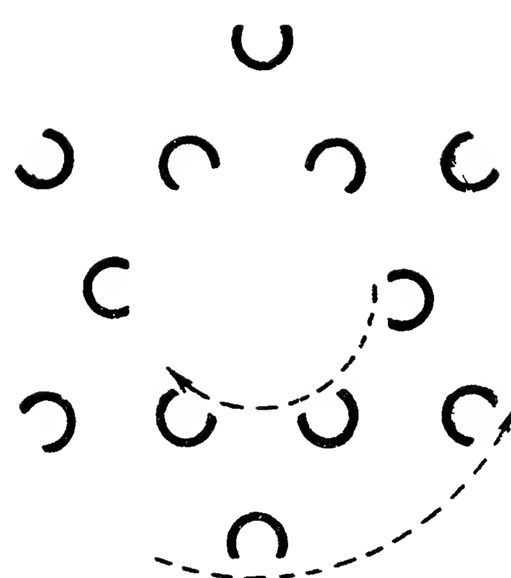


Схема 52

VI фігура (24 такти)

Дві трійки, що стоять у глибині сцени обличчям одна до одної *на перші 8 тактів* просуваються на авансцену, виконуючи рух «жнива», і на кінець 8-го такту приходять на авансцену. Дві трійки, що стоять на авансцені, прямують трохи вперед, розходяться праворуч і ліворуч і на кінець 8-го такту приходять на місце двох перших трійок—у глибину сцени (схема 51).

На 9—16-й такти дві трійки, що стоять у глибині сцени, прямуючи вперед, виконують рух «жнива», а трійки, що стоять на авансцені,— рух «загрібання», просуваючись у глибину сцени позаду трійок, що йдуть «перемінним кроком».

На 17—24-й такти повторюються рухи, які виконувалися з 9-го до 16-го такту, причому рух «жнива» роблять трійки, що йдуть на авансцену, а трійки, які йдуть у глибину сцени, виконують рух «загрібання» і на кінець 24-го такту повертаються у вихідне положення.

VII фігура (32 такти)

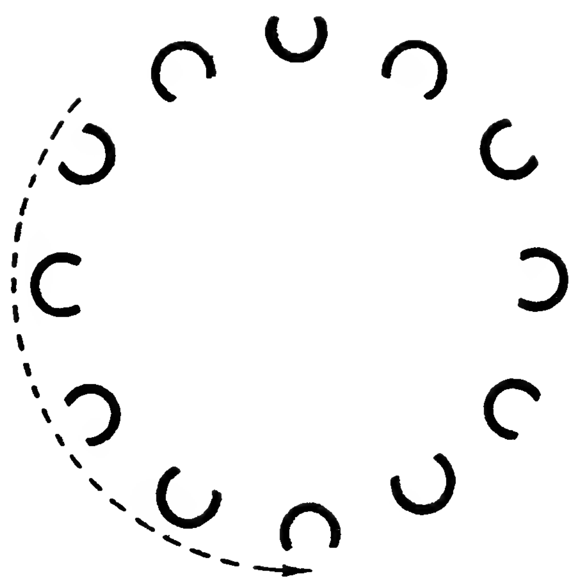
На 1—8-й такти всі танцюристки по троє беруться за руки, у крайніх — руки на талії, і всі одночасно «перемінним кроком» прямують до центру сцени. На кінець 8-го такту дівчата утворюють два кола — внутрішнє і зовнішнє.

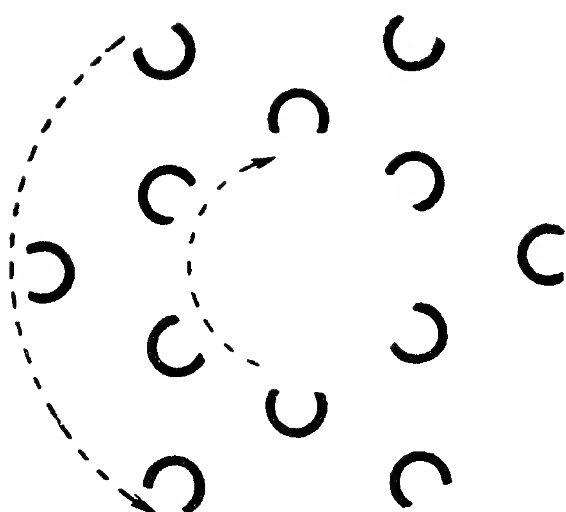
Дві трійки, що стоять на авансцені праворуч і ліворуч, йдуть до центру протягом 7 тактів і на 8-й такт повертаються через праве плече, стають спиною до центру кола і, з'єднуючи руки, піднімають їх вгору.

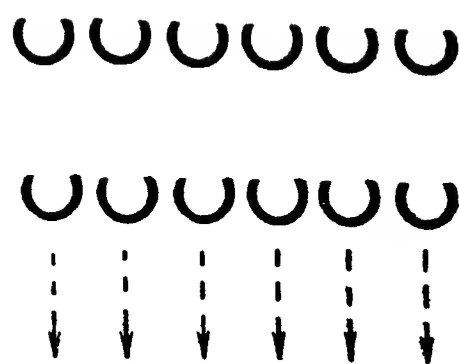
Одночасно дві трійки, що стоять у глибині сцени, прямують вперед і утворюють зовнішнє коло обличчям до центру (схема 52).

На 9—16-й такти дівчата внутрішнього і зовнішнього кіл йдуть у різні сторони, як зазначено пунктиром на схемі 52. На 8-й такт дівчата, що стоять у внутрішньому колі, не роз'єднуючи піднятих рук, роблять крок уперед, а дівчата зовнішнього кола, роз'єднавши руки, проходять під руками дівчат внутрішнього кола, піднімають руки і з'єднують їх за спинами дівчат, які знаходяться в зовнішньому колі. Таким чином, на кінець 8-го такту утворюється одне коло, причому виконавиці стоять так: одна обличчям до центру кола, а друга — спиною до нього, третя — обличчям, четверта — спиною і т. д. (схема 53).

На 17—24-й такти дівчата йдуть «перемінним кроком» проти руху годинникової стрілки, як зазначено пунктиром на схемі 53. Це триває 7 тактів, а на 8-й ті, що стоять обличчям до центру кола, входять у коло, повертаються через праве плече, піднімають руки, з'єднуючи їх, і йдуть по


Схема 53


Схема 54


Схема 55

внутрішньому колу за рухом годинникової стрілки. Дівчата зовнішнього кола, не роз'єднуючи рук, продовжують йти проти руху годинникової стрілки і на кінець 24-го такту займають положення, як зазначено на схемі 54.

На 25—32-й такти дівчата у зовнішньому колі (перша і третя) роз'єднують руки і кладуть їх на талію. Перша дівчина зовнішнього кола веде дівчат у глибину сцени, у напрямку до третьої правої куліси.

Перша дівчина внутрішнього кола йде слідом за останньою дівчиною зовнішнього кола.

На кінець 32-го такту танцюристки приходять у глибину сцени і стають обличчям до глядача, двома лініями по шість чоловік.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата першої лінії «перемінним кроком» прямують на авансцену, обличчям до глядача (схема 55).

На авансцені перша лінія дівчат виконує рух «жнива», прямуючи праворуч від глядача. Одночасно дівчата другої лінії, які були в глибині сцени, йдуть вперед і на кінець 8-го такту приходять на місце дівчат першої лінії.

На 9—16-й такти дівчата другої лінії виконують рух «жнива», йдучи праворуч від глядача, а дівчата першої лінії — рух «загрібання», проходячи поруч позаду дівчат другої лінії. Всі виконавці на кінець 16-го такту утворюють чотири маленьких кола, по троє в кожному. Дівчата стоять обличчям до центру, руки кладуть одна одній на талію, за спину.

IX фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата в чотирьох маленьких колах продовжують іти проти руху годинникової стрілки, не порушуючи кіл. Кола поступово зближуються одне з одним — перша трійка з другою і третя з четвертою. На 4-й такт дівчата кожної трійки в центрі роз'єднують руки і утворюють два кола.

На 5—8-й такти дівчата двох кіл йдуть проти руху годинникової стрілки, поступово сходячись до центру сцени, і на 8-й такт утворюють одне загальне коло.

На 9—12-й такти виконавці продовжують 3 такти йти по колу проти руху годинникової стрілки. На 12-й такт дівчата через одну, починаючи з першої, ведучої (всі непарні номери), з'єднують ліві руки в центрі, утворюючи «зірочку». Парні номери беруться за руки і утворюють зовнішнє коло обличчям до центру.

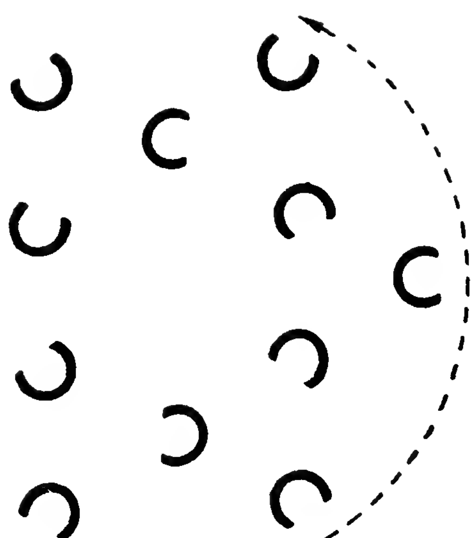


Схема 56

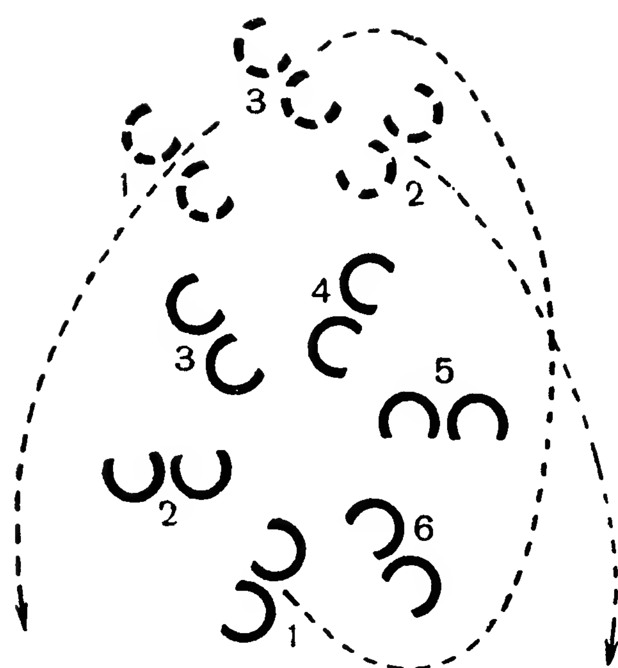


Схема 57

На 13—15-й такти дівчата (непарні номери) кладуть праві руки на з'єднані руки дівчат парних номерів і продовжують іти в тому ж напрямку (схема 56).

На 16-й такт стають по двоє (парний номер і непарний), руки кладуть одна одній на талію, вільні руки — собі на талію (схема 57).

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавиці продовжують іти проти руху годинникової стрілки і пара за парою приходять на кінець 8-го такту в глибину сцени. Заводять перша і шоста дівчини.

На 9—16-й такти, повернувшись на авансцену, пари одна за одною розходяться (як зазначено пунктиром на схемі 57) і утворюють дві лінії, причому дівчата, що стоять за першою танцюристкою, йдуть праворуч, а дівчата, що стоять за шостою, ліворуч.

XI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі танцюристки виконують рух «загрібання», міняючись місцями, причому дівчата, які стоять ліворуч від глядача, проходять попереду дівчат, що стоять праворуч (схема 58).

XII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти всі дівчата, повернувшись обличчям до центру, сходяться в коло, з'єднуючи руки і нахиляючи корпус.

На 5—8-й такти виконавиці відходять спиною назад, поступово піднімаючи руки; на кінець останнього такту руки в усіх з'єднані і підняті вгору.

XIII фігура (24 такти)

На 1—24-й такти двоє дівчат, що стоять у колі в глибині сцени обличчям до глядача, «перемінним кроком» прямують уперед, ведучи за собою виконавиць своїх рядів, проходять під піднятими і з'єднаними руками двох дівчат, що стоять на авансцені спиною до глядача, і розводять танцюристок, що стоять в лініях, праворуч і ліворуч (схема 59).

Дійшовши до центру в глибині сцени, дівчата, зустрічаючись, обнімають одна одну за талію, вільні руки кладуть собі на талію і прямують парами вперед. Дійшовши до середини сцени, розходяться парами через одну праворуч і ліворуч.

Опис рухів

Перший рух — «жнива».

Вихідне положення — ноги в третій позиції, корпус нахилений вперед, голова звернена в сторону руху виконавиці.

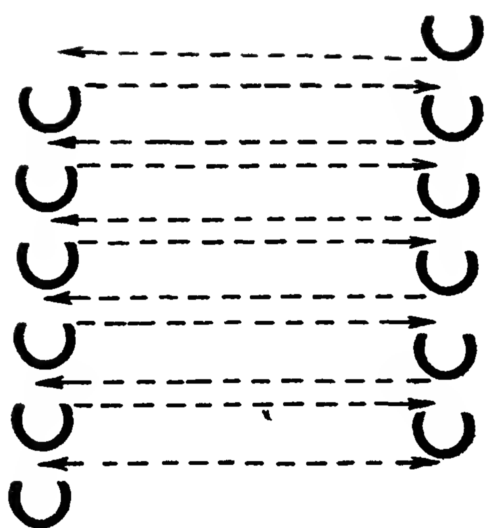


Схема 58

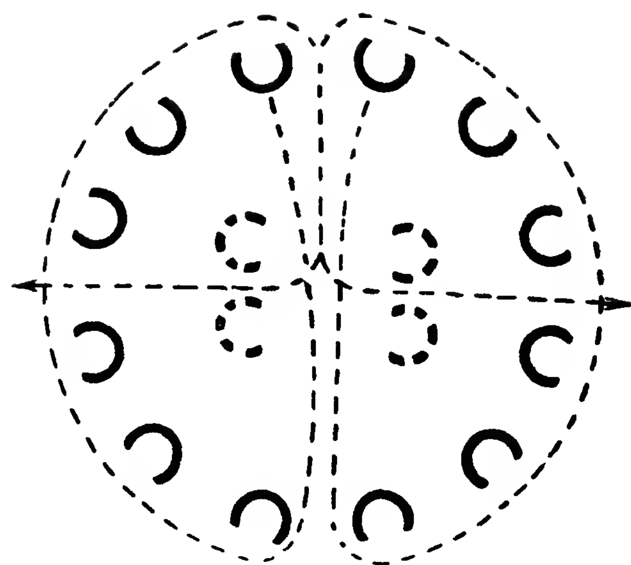


Схема 59

На «раз-і» зробити невеликий крок лівою ногою ліворуч, одночасно кистю лівої руки провести зліва направо, немовби загрібаючи гречку, кисть стиснути в кулак;

на «два-і» зробити крок правою ногою ліворуч і поставити її у третю позицію, попереду лівої ноги, трохи присідаючи; вага корпусу рівномірно розподіляється на обидві ноги.

Одночасно права рука справа наліво проходить під лівою рукою, немовби підрізаючи гречку серпом.

На наступний такт повторюється те, що й на 1-й, і т. д. Таким чином, танцюристи, виконуючи рух «жнива», просуваються вперед до глядача.

Те ж саме виконується з правої ноги.
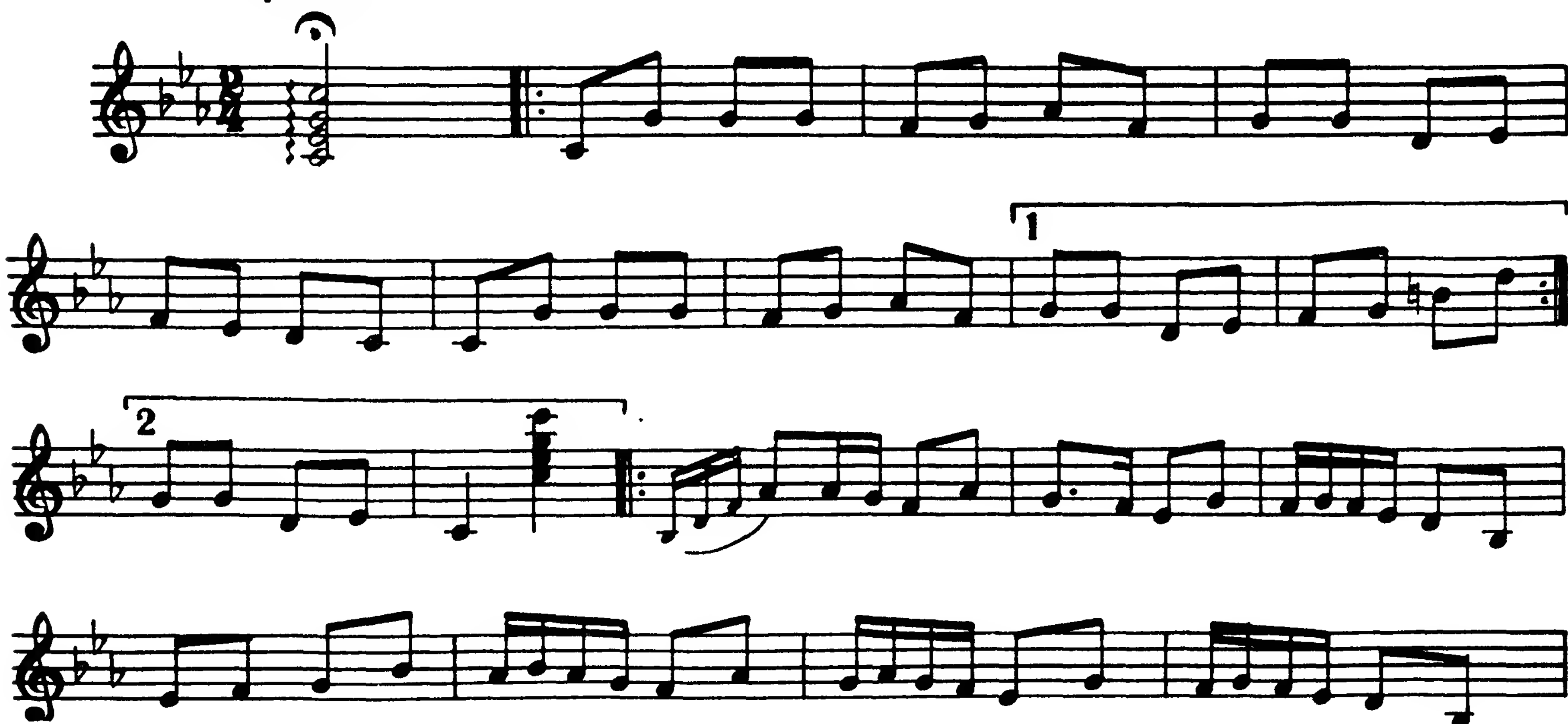
Другий рух — «загрібання».

Вихідне положення — ноги у третій позиції, корпус прямий, кисть правої руки піднята до рівня плеча, рука зігнута в лікті, ліва рука опущена вниз, немовби тримають граблі.

На «раз» зробити правою ногою крок праворуч, одночасно виконуючи рух руками, немовби загрібаючи граблями;

на «і» ліву ногу поставити у третю позицію, попереду правої. Одночасно руки повернути у вихідне положення;

на «два-і» — те, що й на «раз-і». Рух у другу сторону виконують, починаючи крок з лівої ноги.



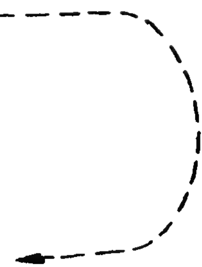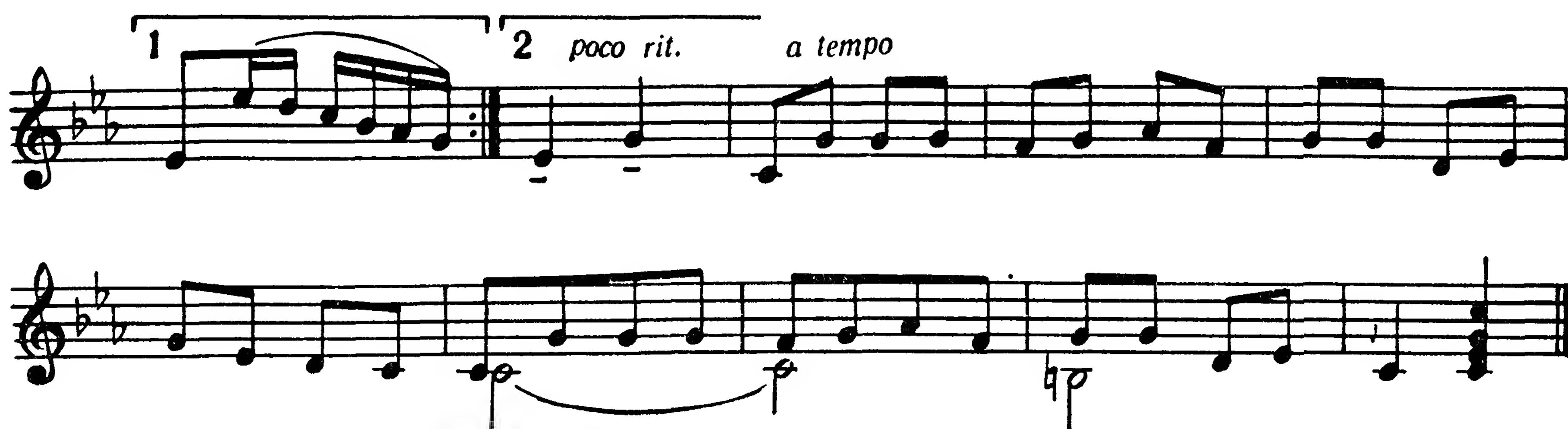


Схема 60



«ЛЬОН»

Танець виконують дівчата. Вони утворюють два ряди, які стоять вздовж правих і лівих куліс, обличчя звернені до центру.

Програється чотири такти вступу.

I фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 1).

На 1—4-й такти дві дівчини, які стоять біля лівих куліс, поклавши руки на талію, «перемінним кроком» ідуть до ряду, який стоїть біля правих куліс.

На 5—8-й такти вони ведуть за собою з цього ряду ще двох дівчат, які також кладуть руки на талію і йдуть за ними «перемінним кроком».

На 9—12-й такти всі дівчата, що стояли біля лівих куліс, поклавши руки на талію, «перемінним кроком» ідуть на середину сцени і вишиковуються трійками.

На 13—16-й такти те ж саме виконують дівчата, які стояли біля правих куліс. Усі трійки вишиковуються одна за одною на авансцені (схема 60). На останній такт усі дівчата опускають руки і стають так, як зазначено на схемі 61.

II фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифри № 2—4).

На 1—8-й такти танцюристки трійки, яка знаходиться ліворуч від глядача, по одній дівчині, починаючи з тієї, що стоїть крайньою в глибині сцени, ідуть одна за одною, як зазначено пунктиром на схемі 61. Тим же шляхом вони повертаються на свої попередні місця. Решта дівчат трійками стоять на місці. На кінець останнього такту дівчата утворюють два кола.

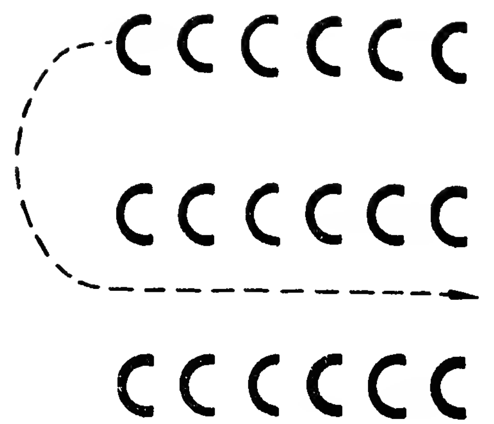


Схема 61

На 9—16-й такти танцюристки, поклавши руки на плечі і виконуючи «доріжку», ідуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 17—24-й такти, змінивши ногу дівчата ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони утворюють загальне коло, поклавши одна одній руки на талію.

III фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 5).

На 1—8-й такти виконавиці «доріжкою», яку починають з правої ноги, ідуть по колу за рухом годинникової стрілки.

На 9—12-й такти, змінивши ногу, танцюристки «доріжкою» йдуть проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту утворюють велику «зірку», з'єднавши ліві руки.

На 13—16-й такти дівчата, що утворили «зірку», «перемінним кроком» ідуть за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту, змінюючи руки, повертаються на 180°.

На 17—24-й такти виконавиці «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки.

IV фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 1).

На 1—8-й такти всі виконавиці великою «зіркою» продовжують йти по колу, утворюючи «ворота», крізь які проходять, повернувшись на 360°, ті дівчата, що стоять останніми в ряду великої «зірки». Вони під час руху міняються місцями так: перша стає другою і, навпаки, друга стає першою. На кінець останнього такту всі розташовуються широкими рядами по три в кожному і присідають. Правою рукою доторкаються до підлоги, а ліву опускають вздовж корпусу.

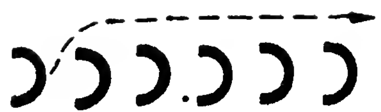
На 9—16-й такти дівчата повільно піднімаються і розмотують зелену стрічку, яку тримали змотаною в правій руці.

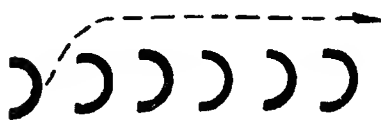
V фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифри № 2—4).

На 1—8-й такти дівчата, зберігаючи ряди і розвівши в сторони руки з розмотаною стрічкою, виконують «доріжку», яку починають з правої ноги, обертаються навколо себе. На останню чверть 8-го такту танцюристки повертаються на попередні місця і зупиняються.

На 9—16-й такти остання в рядах трійка дрібними «простими танцювальними кроками» пробігає між рядами. На кінець 16-го такту вона повертається на 180° так, як зазначено на схемі 62.





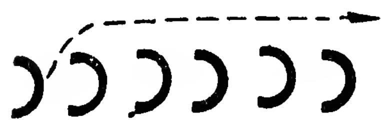


Схема 62

На 17—24-й такти ця трійка повертається на попереднє місце. На кінець 24-го такту всі дівчата повертаються до глядача і трохи нахиляються вперед.

VI фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 5).

На 1—8-й такти виконавиці дрібними «простими танцювальними кроками» йдуть на глядача, одночасно швидко колихають стрічками зі сторони в сторону і на кожну другу чверть такту начебто виривають із землі бур'ян. На кінець останнього такту випрямлюються на весь зріст.

На 9—16-й такти дівчата із стрічками йдуть по колу за рухом годинникової стрілки, поступово з'єднують руки і утворюють вивернуте коло. На кінець останнього такту в одному місці вони роз'єднують руки.

На 17—24-й такти дівчата, виконуючи «доріжку», яку починають з лівої ноги, півколом ідуть проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту знову нахиляються й опускають стрічки.

VII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 1).

На 1—8-й такти, рухаючись по діагоналі сцени на глядача, дівчата правими руками захоплюють в жменю льон і, допомагаючи лівими, начебто виривають його. Розмотана стрічка зображує вирваний льон.

На 9—16-й такти вони випрямляються на весь зріст і «простим танцювальним кроком» йдуть на свої попередні місця. При цьому дівчата беруть стрічку лівими руками, а правими відводять її в сторону від себе, показуючи глядачеві вирваний льон.

VIII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 1).

На 1—8-й такти, відходячи в глибину сцени, дівчата розводять руки (друга позиція) і утворюють півколо. На кінець останнього такту знову трохи нахиляються вперед.

На 9—16-й такти, виконуючи «доріжку», вони розподіляються на дві групи, які йдуть назустріч одна одній (схема 63). Одночасно вони беруть стрічку в обидві руки і на кожний широкий крок начебто збирають льон у сніпки. Так вони утворюють коло. На кінець останнього такту знову випрямляються на весь зріст.

IX фігура (24 такти)

На 1—8-й такти кожна дівчина, поклавши собі руки на талію і виконуючи «доріжку», повертається на 360°.

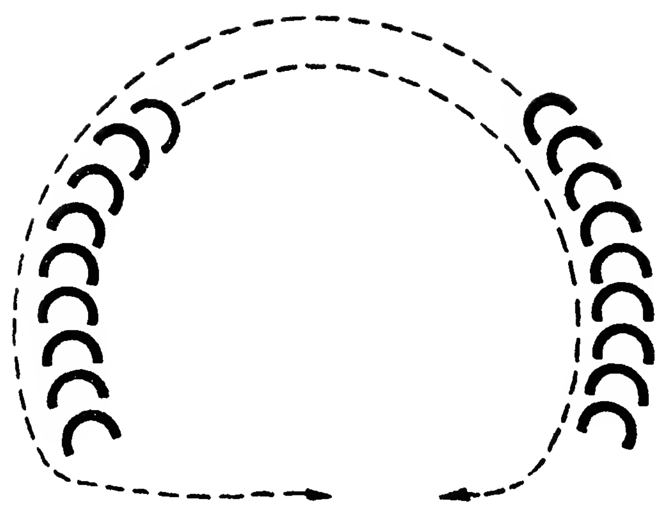


Схема 63

На 9—16-й такти вони виконують те ж саме, але рухаються в протилежному напрямку, причому в обох випадках танцюристки на останню чверть 9-го та 16-го тактів відводять стрічки в сторону.
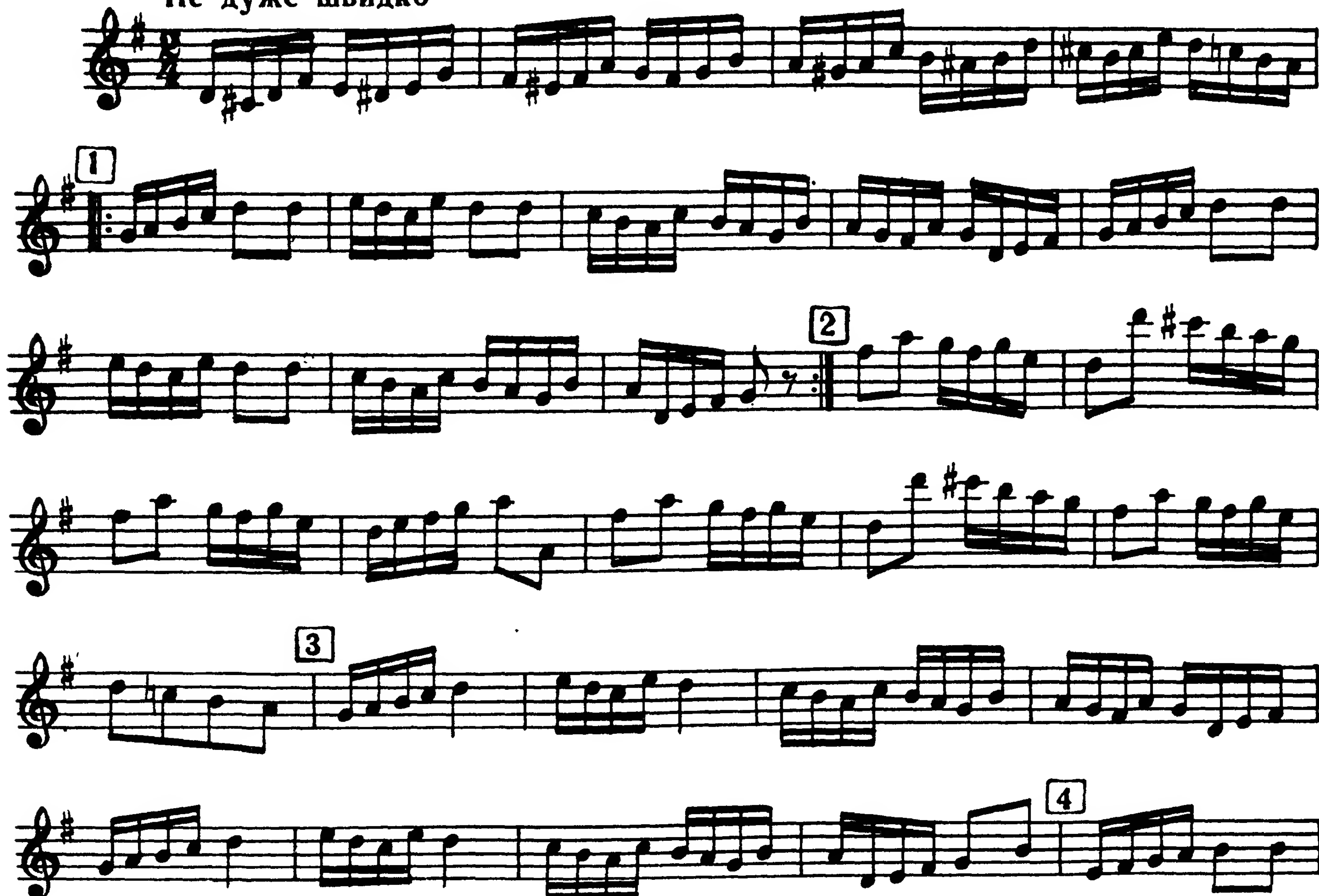
На 17—24-й такти, утворивши півколо, дівчата на місці опускають праву руку вниз, а ліву піднімають вгору. Так вони на кожну наступну чверть б'ють стрічкою об ліву руку (тіпають льон). На кінець останнього такту виконавиці кладуть руки собі на талію. Стоячи на місці в такому положенні, дівчата співають пісню про льон.

X фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 6).

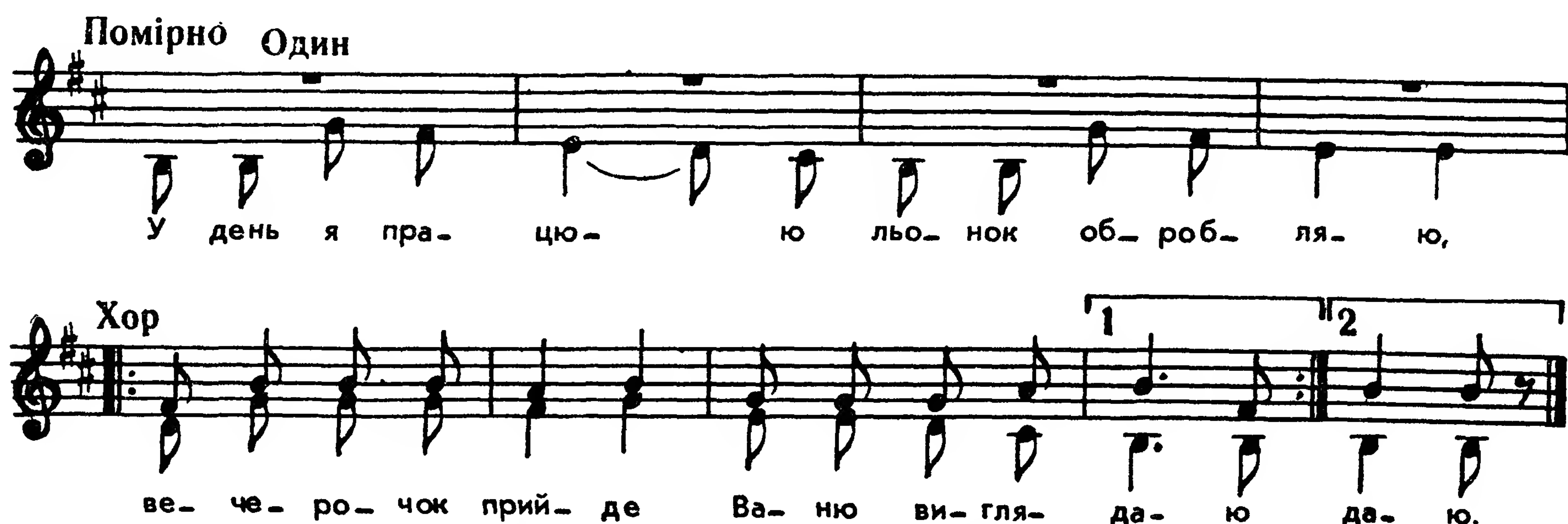
На 1—12-й такти, виконуючи на місці «доріжку», дівчата піднімають вгору ліву руку з стрічкою, а правою начебто гладять по ній (чешуть льон).

На 13—24-й такти, зберігаючи півколо, вони «витрушують» льон, знову його «чешуть» і нарешті льон-стрічки затикають собі за пояс. На кінець останнього такту зупиняються і вклоняються глядачеві.



5

6 **Повільно**



«ОПРИШКИ»

Танець виконують десять хлопців (можуть брати участь і більше виконавців, але бажано, щоб їх була парна кількість). Вони стають один за одним за першою лівою кулісою, утворюючи одну лінію.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти учасники один за одним, виконуючи «крок з підскоком», який починають з лівої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 64.

На кінець останнього такту виконавці утворюють коло, стаючи обличчям до його центру.

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти, зберігаючи коло, танцюристи сильно нахиляють корпус уперед. Праву руку з топірцем, зігнувши, опускають вниз, ліву руку теж опускають вниз і долоню її щільно притискають до стегна. В такому положенні хлопці виконують «дрібушки» на місці.

На 5—8-й такти виконавці «простими танцювальними кроками» сходяться до центру кола, поступово звужуючи його. Так само поступово випрямляють корпус і повертаються правим плечем до центру кола. На кінець останнього такту виконавці, зійшовшись у центрі, повністю випрямляють корпус. Праві руки з топірцем на рівні плеча витягують до центру кола.

На 9—16-й такти танцюристи, виконуючи «тропака», повертаються на 45° і йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопці, повертаючись обличчям до центру кола, беруть топірці за обидва кінці, опускають руки нижче рівня плечей і присідають, виносячи ліву ногу в сторону на каблук. Так вони просуваються по колу за рухом годинникової стрілки.

На 5—8-й такти хлопці повторюють рухи 1—4-го тактів, тільки просуваються по колу проти руху годинникової стрілки і виносять праву ногу

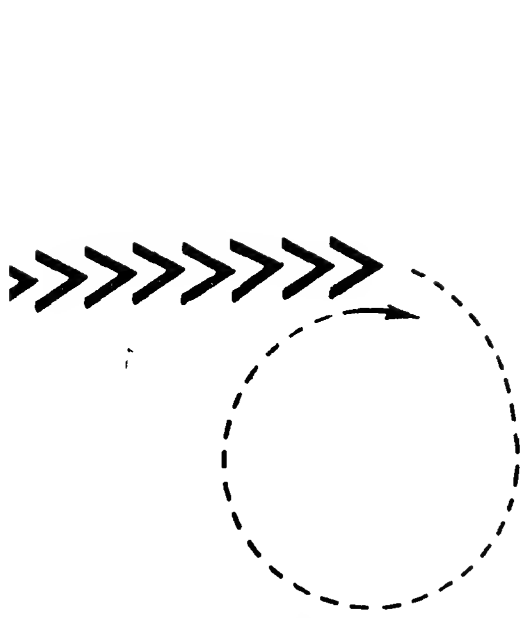


Схема 64

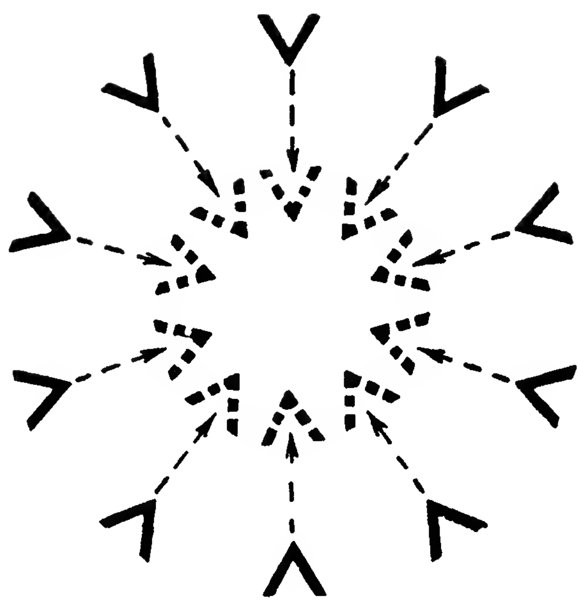


Схема 65

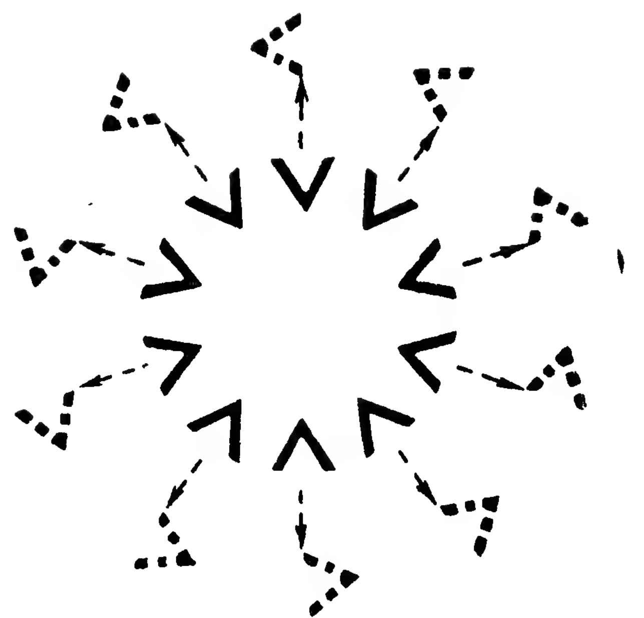


Схема 66

в сторону на каблук. На кінець 8-го такту хлопці, продовжуючи тримати топірець за обидва кінці, різко піднімають вгору руки і стають на каблук у другу позицію.

На 9—16-й такти виконавці кладуть руки один одному на плечі: праві руки притиснуті до плеча і тримають топірець за топорище знизу, ліві — стиснуті в кулак і лежать на плечі.

Хлопці йдуть за рухом годинникової стрілки, ставлячи праву ногу навхрест попереду лівої («плетінка»).

IV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі виконавці повертаються через праве плече на 180° і стають по колу один за одним. Виконуючи «дрібушки», вони йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, поступово розширюючи його.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти, повернувшись обличчям до центру кола, хлопці різко нахиляють корпус вперед, а праву руку з топірцем відводять од корпусу трохи назад і йдуть до центру трьома «простими танцювальними кроками». На кінець 4-го такту танцюристи різко випрямляють корпус, піднімаючи вгору праву руку.

На 5—8-й такти хлопці «простим танцювальним кроком» повертаються на свої попередні місця, відходячи спиною. Корпус зігнутий, права рука з топірцем відведена назад. Крок починають з правої ноги. Наприкінці хлопці повертаються через праве плече і стають один за одним (схеми 65 і 66).

На 9—12-й такти виконавці «ковзним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки і на кінець 12-го такту в глибині сцени вишиковуються в одну лінію, повернувшись обличчям до глядача (схема 67).

На 13—16-й такти, залишаючись у глибині сцени, хлопці роблять «ковзний крок» на місці.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, продовжуючи стояти на місці, хлопці топірцем імітують рубання. На кінець 8-го такту вони випрямляють корпус.

На 9—16-й такти всі різко піднімають праві руки угору і, тримаючи топірці за нижній кінець топорища, виконують «дрібушки» з подвійними притупами і просуваються вперед у напрямку до авансцени. На кінець 16-го такту хлопці повертаються через праве плече на 45° і стають один за одним лівим плечем до глядача.



Схема 67

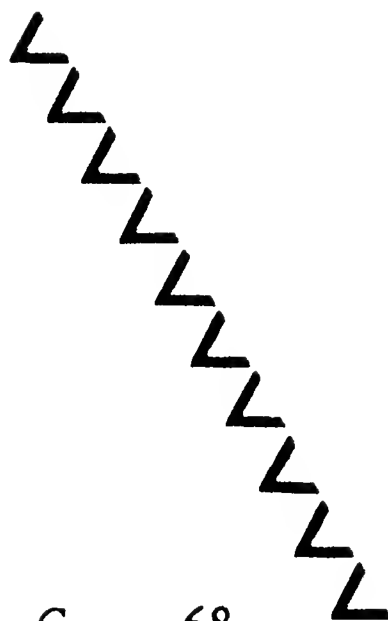


Схема 68



Схема 69

VII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти хлопці, виконуючи «крок з підскоком», ідуть за ведучим по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони знову вишиковуються в глибині сцени в одну лінію, стаючи обличчям до глядача.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці, тримаючи топірець за обидва кінці на рівні грудей, роблять «просту присядку». На кінець 8-го такту виконавці піднімаються з «присядки». Праву руку виносять уперед і тримають долонею угору на рівні плеча. На долоню кладуть топірець, кінець топорища притримують лівою рукою біля лівого плеча. Ліва рука зігнута в лікті, лікоть піднятий трохи вгору.

На 9—12-й такти хлопці, просуваючись на авансцену, виконують «дрібушки». На кінець *16-го такту* вони розташовуються на сцені по діагоналі так, як зазначено на схемі 68.

IX фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці опускаються на підлогу і лягають горілиць, спираючись на кисть лівої руки і ступні обох ніг. Праву руку, якою тримають топірець за кінець топорища, піднімають високо догори. Всі танцюристи, знаходячись у напівлежачому положенні, ступнями обох ніг на місці вистукують «дрібушки» («повзунець»), спираючись на одну руку. На кінець 8-го такту виконавці встають, положення правої руки не міняють, а ліву опускають вниз, вздовж корпусу.

На 9—16-й такти хлопці, виконуючи «вихиляс», який починають з правої ноги, відходять спиною в глибину сцени і займають положення, яке було в кінці VII фігури.
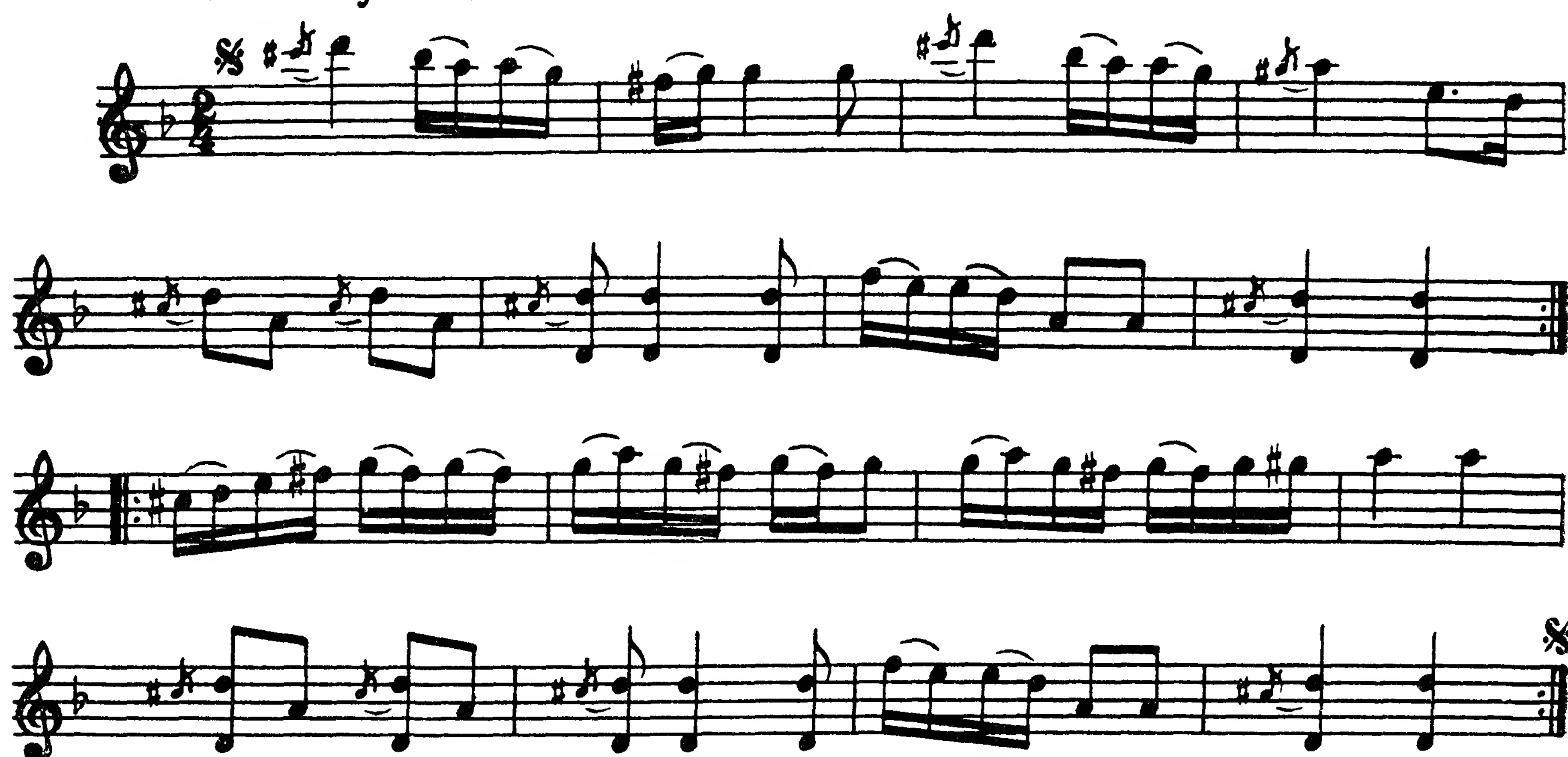
На кінець 16-го такту вони повертаються на 45°, стаючи лівим плечем до глядача (схема 69).

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти танцюристи, виконуючи «ковзний крок» і не міняючи положення рук, ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони вишиковуються на авансцені в одну лінію правим плечем до глядача.

На 9—12-й такти хлопці на місці виконують «дрібушки».

На 13—16-й такти всі виконавці поступово виходять за першу праву кулісу.



«АРКАН»

Чоловічий танець, який виконують вісім хлопців (може бути і більше). Той з танцюристів, який стоїть у ряду першим,— ведучий. До початку танцю вони вишиковуються один за одним за другою правою кулісою. У правій руці хлопці тримають топірець по середині топорища. Обидві руки опущені вниз вздовж корпусу.

І фігура (12 тактів)

На 1—12-й такти хлопці, виконуючи «біг з підскоком», який починають з правої ноги, один за одним виходять на сцену і йдуть по колу проти руху годинникової стрілки (схема 70). Під час руху корпус відхиляють назад, а праву руку, якою тримають топірець, піднімають високо вгору. Ліву руку, кисть якої стиснута в кулак, тильною стороною кладуть собі ззаду на пояс. На кінець останніх тактів ведучий вигукує: «Гей, до кола!» Всі хлопці замикають коло, кладуть руки один одному на плечі і приставляють ліву ногу до правої. Праву руку з топірцем кладуть зверху лівої руки сусіда на його плече.

Форма кола зберігається до кінця XIII фігури.

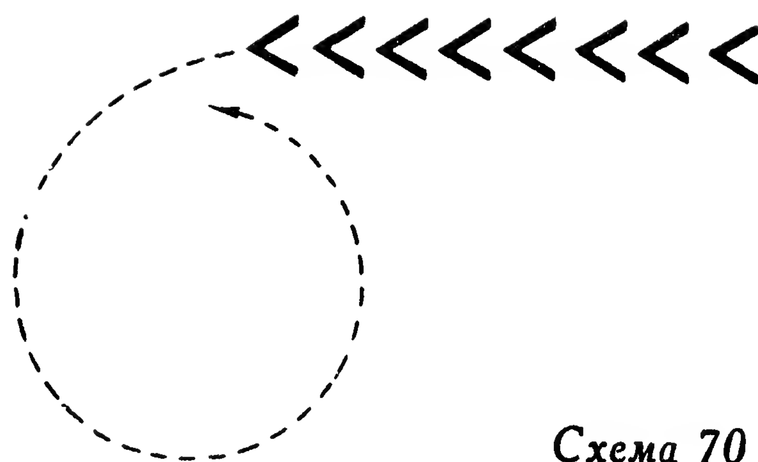


Схема 70

II фігура (12 тактів)

На 1—11-й такти, роблячи боковий хід, виконавці тихо йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, легенько похитуючи корпусом зі сторони в сторону.

На першу чверть 12-го такту всі одночасно ударяють правою ногою об підлогу. Ведучий у цей час подає команду: «Аркан».

III фігура (12 тактів)

На 1—12-й такти, продовжуючи йти по колу проти руху годинникової стрілки і не роз'єднуючи рук, учасники виконують танцювальний рух «аркан».

На 10—12-й такти хлопці одночасно роблять «прибивку» (притуп).

IV фігура (12 тактів)

На 1—2-й такти, виконуючи танцювальний рух «аркан», учасники продовжують іти по колу проти руху годинникової стрілки.

На 3—4-й такти виконують танцювальний рух «зміна».

На 5—6-й такти знову повторюють рух «аркан».

На 7—8-й такти виконують рух «зміна». Закінчуючи його, на «і» виконавці ставлять праву ногу на півпальці поряд з лівою ногою, а ліву ногу трохи піднімають.

На 9—10-й такти знову повторюють рух «зміна». Закінчуючи рух, виконавці на «і» піднімають вперед зігнуту в коліні праву ногу (ступня правої ноги доходить до коліна лівої ноги).

На 11—12-й такти, повернувшись обличчям до центру кола, роблять одну велику і дві малих «прибивки» (притупи).

Всі рухи виконуються стрімко, коло просувається проти руху годинникової стрілки.

V фігура (12 тактів)

На 1—2-й такти учасники танцю виконують «підбивку».

На «раз» 3-го такту роблять невеличкий стрибок на праву ногу праворуч, опускаючись на неї, і згинають її в коліні; витягнуту ліву ногу трохи піднімають ліворуч. Корпус нахиляють праворуч;

на «два» виконують «підківку» («голубець»).

На «раз» 4-го такту ще раз виконують «підківку» ліворуч;

на «два» притупують лівою ногою поряд з правою за шостою позицією.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів.

На 9-й такт виконують «підбивку».

На 10-й такт також виконують «підбивку», але на «два» відводять праву ногу не вперед, а праворуч.

На 11-й такт двічі виконують «підківку» праворуч.

На «раз» 12-го такту притупують правою ногою поряд з лівою за шостою позицією;

на «два» — пауза.

VI фігура (12 тактів)

Вся фігура виконується з просуванням по колу проти руху годинникової стрілки.

На 1—2-й такти хлопці виконують танцювальний рух «зміна», який починають з правої ноги.

На 3—4-й такти роблять «присядку» з просуванням праворуч.

На 5—6-й такти повторюють рух «зміна».

На 7—8-й такти повторюють «присядку» з просуванням праворуч.

На 9—10-й такти повторюють рух «зміна».

На 11-й такт роблять «присядку» («гайдук»).

На «раз» 12-го такту з акцентом притупують правою ногою поряд з лівою за шостою позицією; права нога перед ударом піднімається з сильно зігнутим коліном так, щоб ступня доходила до рівня коліна лівої ноги;

на «два» — пауза.

Одночасно на 12-й такт ведучий вигукує: «Батько спить!»

Примітка. III, IV, V і VI фігури виконуються темпераментно з поступовим наростанням темпу й динаміки рухів. Тільки притупи, якими закінчують фігури, виконують стримано, тримаючи корпус прямо.

VII фігура (12 тактів)

На 1—9-й такти танцюристи тихо, на півпальцях, низько нахиливши корпус вперед, виконують крок «аркан».

На 10—12-й такти притупують, випрямляючи корпус. На останній такт ведучий вигукує: «Батько встав!»

VIII фігура (12 тактів)

На 1-й такт хлопці виконують танцювальний рух «свердлок».

На «раз» 2-го такту з акцентом ставлять праву ногу поряд з лівою на всю ступню за шостою позицією. Ліву ногу опускають також на всю ступню. Коліна обох ніг різко випрямляють.

на «два» — пауза.

На 3—4-й такти повторюють рухи 1—2-го тактів.

На 5—10-й такти двічі роблять танцювальний крок «аркан», але на «раз» 10-го такту ставлять ліву ногу поряд з правою;

на «два» притупують правою ногою (див. 12-й такт VI фігури).

На 11-й такт виконують рух «свердлок».

На «раз» останнього такту з акцентом ставлять праву ногу поряд з лівою на всю ступню. Коліна обох ніг різко випрямляються;

на «два» — пауза.

Вся фігура виконується енергійно, темпераментно, з швидким просуванням по колу проти руху годинникової стрілки.

IX фігура (12 тактів)

На 1—10-й такти виконавці повторюють рухи 1—10-го тактів VI фігури.

На 11—12-й такти — обертаються.

X фігура (12 тактів)

На 1—12-й такти хлопці, виконуючи крок «аркан», який починають з правої ноги ліворуч, ідуть по колу за рухом годинникової стрілки.

XI фігура (12 тактів)

Танцюристи йдуть по колу проти руху годинникової стрілки.

На 1—10-й такти хлопці роблять «присядку», просуваючись праворуч.

На 11—12-й такти виконавці стрибають, перехрещуючи ноги.

Вся фігура виконується швидко, темпераментно, з стрімким просуванням по колу.

XII фігура (24 такти)

На 1—4-й такти танцюристи роблять «присядку з стрибком».

На 5—6-й такти вони роблять те, що на 1-й та 2-й такти руху «аркан».

На 7—8-й такти виконують рух «зміна».

На 9—10-й такти знову роблять «присядку із стрибком».

На 11-й такт виконують рух «свердлок».

На «раз» 12-го такту з акцентом ставлять праву ногу поряд з лівою у шосту позицію на всю ступню. Ліву ногу також опускають на всю ступню. Коліна обох ніг різко випрямляють;

на «два» — пауза.

На 13—24-й такти повторюються рухи 1—12-го тактів.

Вся фігура виконується енергійно, темпераментно, з великими стрибками вгору. Все коло танцюристів начебто злітає в повітря.

XIII фігура (24 такти)

На 1—22-й такти учасники танцю виконують рухи «аркан» та «підківку».

На 1—3-й такти — «аркан»;

на «раз» 4-го такту — «підківку»;

на «два» 4-го такту, а також на 5—6-й такти і на «раз» 7-го такту — «аркан»;

на «два» 7-го і на «раз» 8-го тактів — «підківку»; на «два» 8—10-го тактів, а також на «раз» 11-го такту — «аркан»;

на «два» 11-го і на 12-й такти — «підківку».

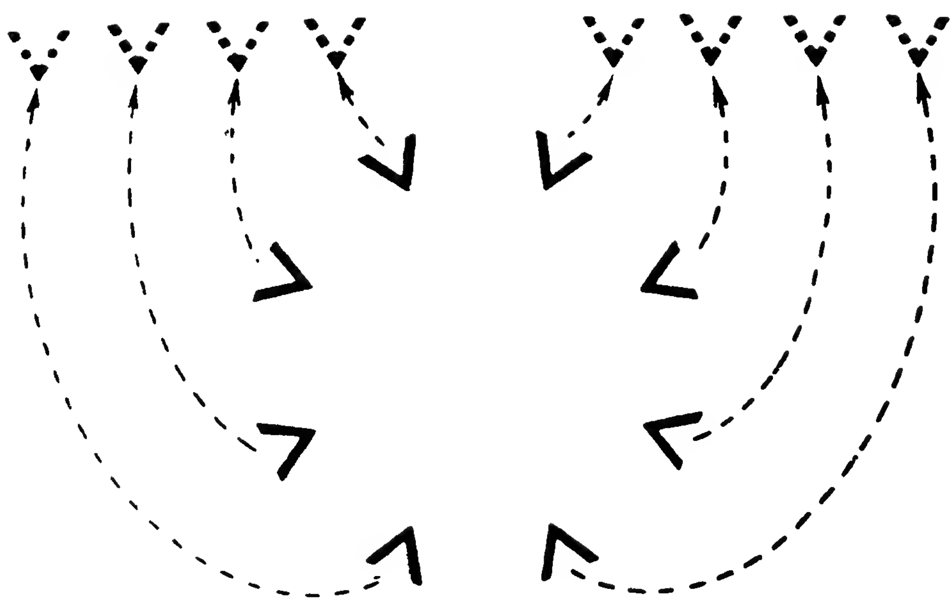
На 13—15-й такти — «аркан».

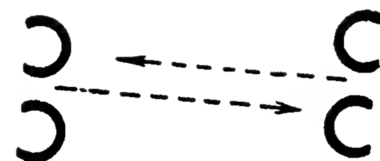
На 16—17-й такти — «підківку».

На 18—20-й такти — «аркан».

На 21—22-й такти — «підківку».

На кінець 22-го такту двоє з учасників кола на середині авансцени роз'єднують руки.


Схема 71


Схема 72

На 23—24-й такти всі хлопці, не роз'єднуючи рук і пританцьовуючи, стають в одну лінію у глибині сцени (схеми 71).

XIV фігура (12 тактів)
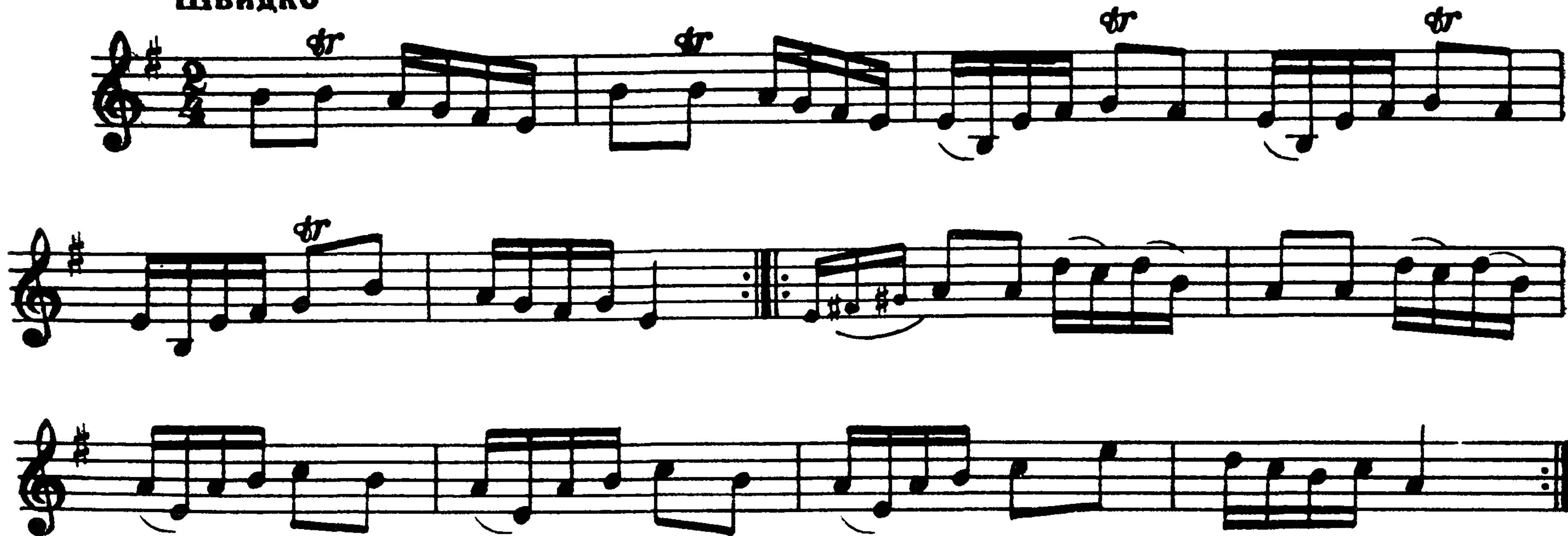
На 1—11-й такти всі танцюристи, виконуючи «присядку», однією лінією просуваються на авансцену. Під час виконання «присядки» ведучий може вигукувати: «Гайдук раз, гайдук два, гайдук три, ще сідай, ще раз, ще такий, ще кривий, ще сліпий, ще раз, ще сідай!» тощо до самого кінця фігури.

На «раз» 12-го такту всі притупують з акцентом на місці правою ногою у шостій позиції. Праві руки з топірцями піднімають догори, а ліві залишають на плечах танцюристів, що стоять поряд;

на «два» — пауза. На кінець 12-го такту всі хлопці роз'єднують руки.

XV фігура (12 тактів)

На 1—12-й такти танцюристи, виконуючи «підківку», поступово йдуть зі сцени за першу ліву кулісу. Праві руки з топірцями підняті вверх, а ліві розведені в сторони на рівні плечей.

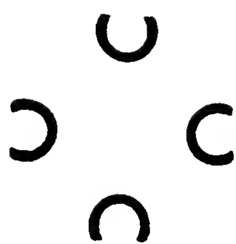


«КАТЕРИНА»

Танець виконують вісім дівчат, які розподіляються на дві четвірки.

I фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти із-за останньої правої куліси «перемінним кроком» виходять дві дівчини, які тримають одна одну за талію. Вільні руки вони кладуть собі на талію. Одночасно із-за лівої куліси виходять «перемінним


Схема 73

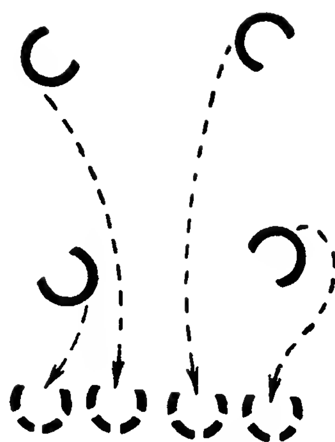

Схема 74


Схема 75

кроком» ще дві дівчини, які так само тримають одна одну за талію, а вільні руки кладуть собі на талію. Обидві пари йдуть назустріч одна одній і, зійшовшись на середині сцени, злегка вклоняються (схема 72).

Кожна пара «перемінним кроком» проходить на іншу сторону сцени; прийшовши, повертається обличчям до центру. Потім пари тим самим кроком сходяться в центрі і, з'єднавши руки, підносять їх угору (схема 73).

II фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, взявшись за руки і утворивши коло, «перемінним кроком» ідуть за рухом годинникової стрілки. Голови танцюристок трохи схилені до лівого плеча.

На 5—8-й такти вони повертаються і «перемінним кроком» ідуть проти руху годинникової стрілки. Голови їх трохи схилені до правого плеча.

III фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, з'єднуючи праві руки так, щоб вони були покладені на зап'ястя одна одній, а ліві відводячи в сторони, утворюють «зірку». «Перемінним кроком» вони йдуть за рухом годинникової стрілки.

На 5—8-й такти змінивши руки, вони «перемінним кроком» — «зірочкою» йдуть проти руху годинникової стрілки.

IV фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата роз'єднують руки і йдуть до центру так: друга пара, виконуючи «припадання», розходиться в сторони, а перша пара «перемінним кроком» іде до авансцени.

На 5—8-й такти дівчата, утворюючи одну лінію, беруться за руки, підносять їх вгору і обличчям до глядача «перемінним кроком» ідуть вперед до авансцени (схема 74).

V фігура (8 тактів)

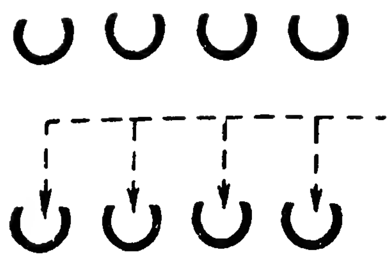
На 1—4-й такти танцюристки виконують на авансцені «колупалочку» з «потрійним притупом», починаючи її з правої ноги.

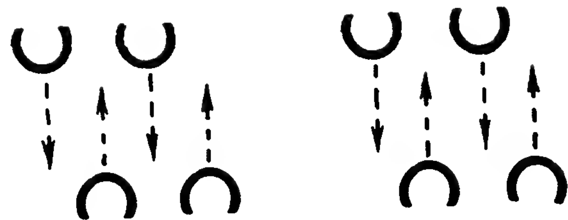
На 5—8-й такти дівчата, виконуючи «припадання», розходяться і шикуються у дві лінії (схема 75).

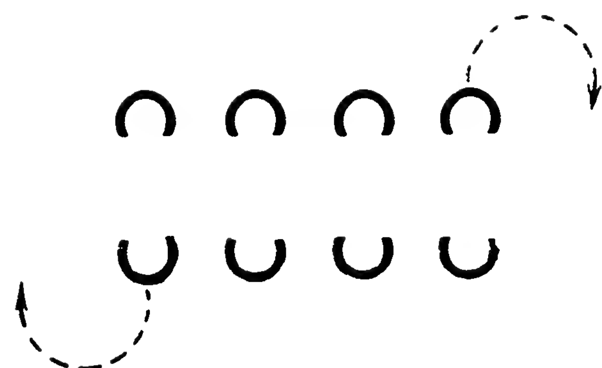
VI фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, виконуючи «віръовочку», відходять назад у глибину сцени і шикуються в одну лінію обличчям до глядача.

На 5—8-й такти танцюристки, виконуючи «припадання», міняються місцями: дівчата, які стоять усередині, йдуть на місця тих, які стоять скраю, проходячи попереду них.


Схема 76


Схема 77


Схема 78

VII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти із-за правої другої куліси «перемінним кроком» виходять одна за одною ще чотири дівчини. Дійшовши до середини сцени, вони повертаються обличчям до глядача і йдуть до авансцени. Під час руху дівчата кладуть ліві руки собі на талію, а праві повільно розводять у сторони і знов кладуть на талію.

На 5—8-й такти, дійшовши до середини сцени і повернувшись обличчям до глядача, дівчата по черзі розводять руки в сторони то праворуч, то ліворуч. У цей час дівчата першої четвірки, які стоять у глибині сцени, плещуть у долоні на кожну сильну частку такту (схема 76).

VIII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти, стоячи на авансцені, дівчата другої четвірки виконують «вихиляс» у повороті. Одночасно дівчата першої четвірки плещуть двічі у долоні, потім кладуть праві руки на потилицю (немов підтримують вінок), і кружляють на місці.

На 5—8-й такти всі дівчата беруться за руки, підносять їх вгору і міняються місцями; перша четвірка йде на місце другої, проходячи під піднесеними руками дівчат другої четвірки. Друга четвірка йде на місце першої так, як зазначено пунктиром на схемі 77.

IX фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти, помінявшись місцями, дівчата першої четвірки виконують усе те, що робила друга четвірка, а другої, навпаки, те, що перша.

На 5—8-й такти друга четвірка повертається спиною до глядача, дівчата беруться за руки, підносять їх вгору і йдуть «перемінним кроком».

Перша четвірка так само підносить руки вгору і «перемінним кроком» йде праворуч. Наприкінці останнього такту танцюристки повертаються обличчям до центру через ліве плече і стають так, як зазначено на схемі 78.

X фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти, повернувшись обличчям до центру і утворивши дві лінії, дівчата з'єднують руки і підносять їх вгору. Обидві четвірки «перемінним кроком» йдуть до центру і міняються місцями, причому дівчата першої четвірки тримаються за руки парами і проходять у «ворота» другої четвірки. Наприкінці останнього такту виконавці повертаються обличчям до центру через ліве плече.

На 5—8-й такти повторюється те, що робилося протягом перших 4-х тактів, тільки у «ворота» проходять дівчата другої четвірки в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 79.

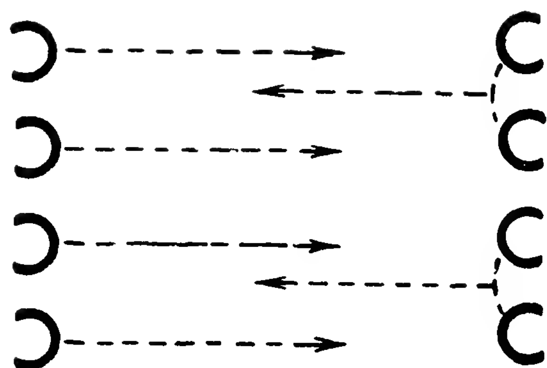


Схема 79

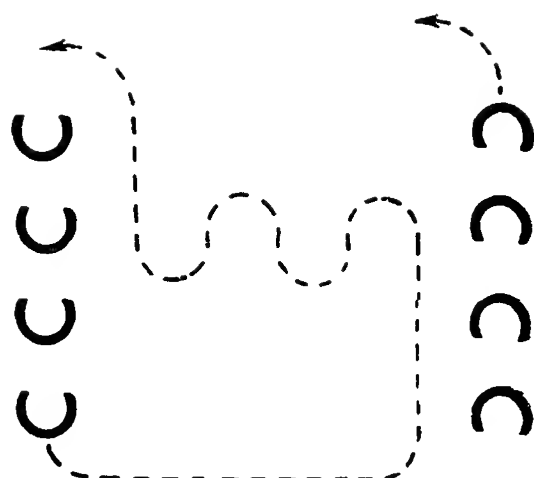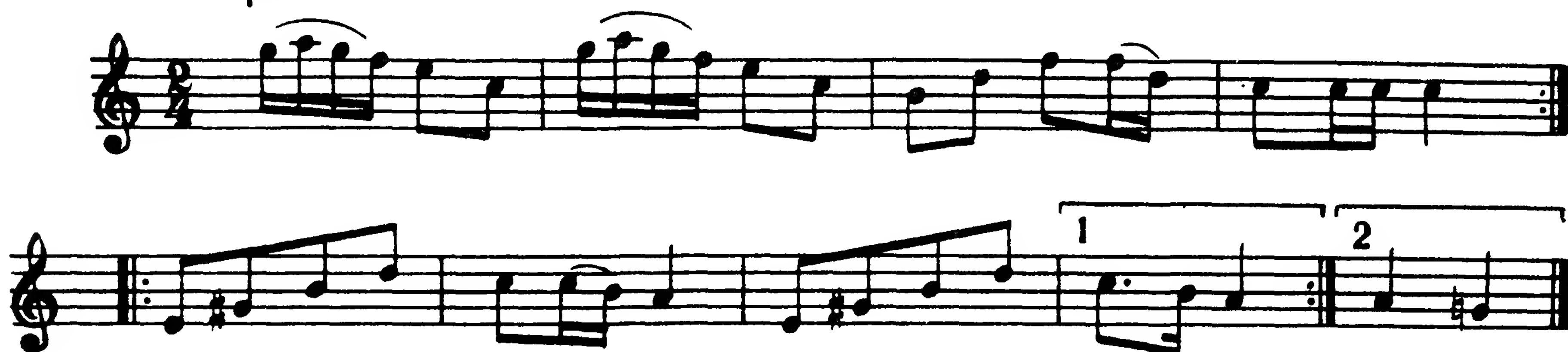


Схема 80

XI фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата другої четвірки повертаються обличчям до глядача, утворюють «пліт» і йдуть проти руху годинникової стрілки до дівчат першої четвірки, які повертаються спиною до глядача. Дві четвірки сходяться «перемінним кроком», зигзагами виходять за куліси в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 80.



«ГОРЛИЦЯ» (ПЕРША)

Масовий танець. Усі виконавці парами шикуються в коло так: дівчата стають спиною за рухом танцю, а хлопці обличчям. Права рука дівчини і ліва хлопця з'єднані і відведені в сторону нижче рівня плечей; ліва рука дівчини знаходиться на правому плечі хлопця, а права рука хлопця — на талії дівчини.

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці, починаючи рух з правої, а дівчата — з лівої ноги, «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту всі танцюристи роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

На 9—16-й такти виконавці на місці переносять ногу навхрест з «потрійним притупом».

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів I фігури.

На 9—10-й такти хлопці роблять один крок уперед правою ногою, а ліву приставляють до неї. Потім тричі притупують, починаючи з правої ноги.

Одночасно дівчата, починаючи крок з лівої ноги, відступають. Зробивши крок назад, вони приставляють праву ногу до лівої. Потім тричі притупують, починаючи з лівої ноги.

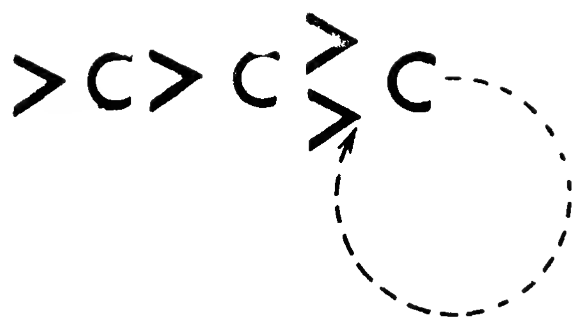


Схема 81

На 11—12-й такти виконують те, що робили на 9—10-й такти, тільки рухаються в протилежному напрямку, починаючи крок з іншої ноги.

На 13—15-й такти дівчата кружляють на місці за рухом годинникової стрілки, виконуючи «припадання» з правої ноги.

На 16-й такт роблять «потрійний притуп», який починають з лівої ноги. Одночасно хлопці роблять з правої ноги крок уперед і на обох ногах повертаються проти руху годинникової стрілки на 180°. Потім приставляють праву ногу до лівої, виконуючи «потрійний притуп». Цей рух повторюється двічі. Таким чином, на кінець останнього такту виконавці стають у вихідне положення I фігури (обличчям одне до одного).

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів I фігури.
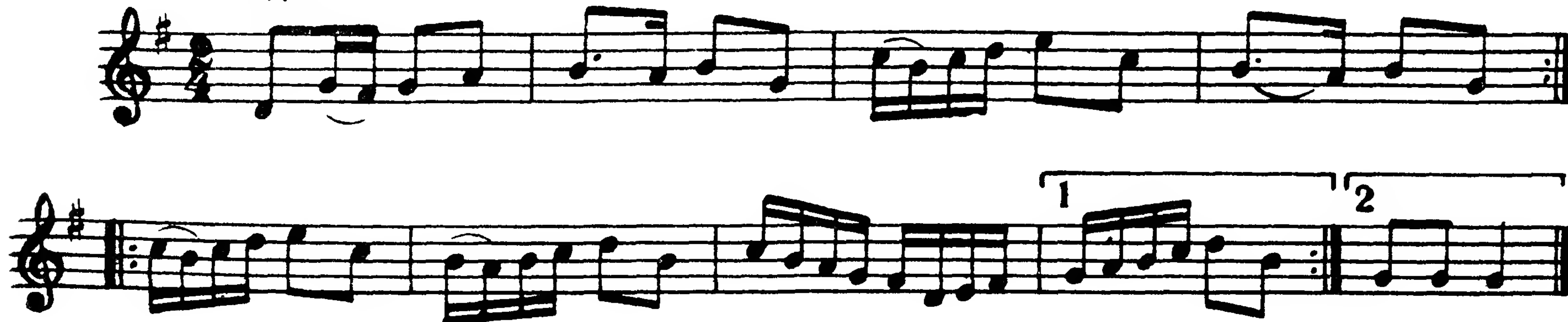
На 9—16-й такти всі танцюристи на місці виконують «колупалочку» з «потрійним притупом», починаючи рух з правої ноги.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів I фігури. На останню чверть 8-го такту танцюристи роз'єднують руки і міняють їх положення: з'єднують праві руки і піднімають їх над головою в третю позицію, а ліві руки кладуть собі на талію.

На 9—16-й такти, йдучи по колу за рухом годинникової стрілки, хлопець виконує «малий тинок», а дівчина «перемінним кроком» кружляє за рухом годинникової стрілки. Рух починають з правої ноги.

Потім танець повторюють спочатку.



«ГОРЛИЦЯ» (ДРУГА)

У танці беруть участь дівчина — «горлиця», двоє хлопців і вісім пар (вісім дівчат і вісім хлопців); кількість пар можна зменшити до чотирьох. Перед початком танцю всі виконавці стають біля останньої правої

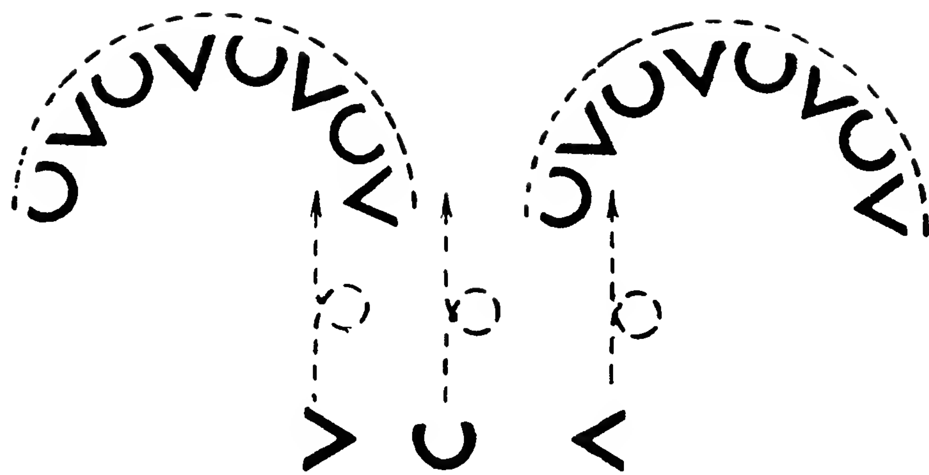


Схема 82

кулісн: попереду — «горлиця», за нею хлопці-солісти, далі в ряду хлопці й дівчата (схема 81). Після музичного вступу починається танець (якщо грає троїста музика, то музиканти виходять за танцюристами на сцену).

I фігура (24 такти)

На 1—12-й такти дівчата і хлопці вибігають на сцену і пересуваються по колу за рухом годинникової стрілки (схема 81). При цьому «горлиця» «перемінним кроком», який починає з правої ноги, посувається назад, як зазначено пунктиром на схемі 81, і веде за собою усіх виконавців. Руки в неї розведені в сторони і підтримують стрічки від вінка, корпус злегка нахилений вперед. Хлопці-солісти, поклавши руки на талію, прямують за «горлицею», виконуючи «мітелочку», як зазначено на схемі 82. Решта танцюристів рухаються парами. Дівчина в кожній парі йде «перемінним кроком» спиною в напрямі руху. В її лівій, відведеній у сторону руці,— стрічка від вінка. Правою рукою вона тримає праву руку хлопця. За нею прямує хлопець, виконуючи «тинок». Він починає його правою ногою, відводячи ліву руку в сторону (вище рівня плеча).

На 13—23-й такти, обійшовши повне коло, солісти від центру задника повертають до центру сцени й тим же рухом прямують до авансцени. Хлопці — обличчям до глядача, а «горлиця» — спиною.

Решта танцюристів продовжують пересуватися по колу. Перша пара зупиняється біля першої лівої куліси, а остання — біля першої правої куліси й утворюють півколо.

На 24-й такт усі танцюристи виконують «потрійний притуп». При цьому солісти залишаються в тій же позі, а інші виконавці повертаються обличчям до центру сцени і роз'єднують руки.

II фігура (24 такти)

На 1—4-й такти «горлиця», підтримуючи в розведених руках стрічки й виконуючи «припадання», повертається праворуч, водночас просуваючись у глибину сцени. На 4-й такт, повернувшись обличчям до глядача і поклавши руки на талію, вона виконує «потрійний притуп», трохи нахиляючи корпус уперед. Хлопці-солісти роблять «бокову присядку»; перший хлопець просувається до першої лівої куліси, починаючи «присядку» з лівої ноги, другий — до першої правої куліси, починаючи «присядку» з правої ноги. Одночасно решта хлопців, поклавши руки на талію, виконують на місці «присядку», виносячи ноги поперемінно вперед. Тим часом дівчата, розвівши руки з стрічками і трохи повернувшись ліворуч, «перемінним кроком» обходять хлопців проти руху годинникової стрілки. На 4-й такт кожна

дівчина, дійшовши до свого місця, виконує «потрійний притуп» і кладе руки на талію.

На 5—8-й такти «горлиця» прямує на авансцену, виконуючи «тинок». При цьому, починаючи рух з правої ноги, вона повертається обличчям до першого хлопця і розводить руки в сторони. Починаючи рух з лівої ноги, вона повертається до другого хлопця і кладе руки на талію. Хлопці-солісти, поклавши руки на талію і виконуючи «бокову присядку», рухаються до дівчини (перший хлопець виконує «присядку» ліворуч, другий хлопець — праворуч).

На 8-й такт хлопці-солісти, підводячись з «присядки», виконують «потрійний притуп».

Одночасно решта хлопців продовжують робити на місці «присядку», виносячи ноги вперед.

Дівчата знову обходять хлопців «перемінним кроком» праворуч, обертаючись навколо себе.

На 9—12-й такти «горлиця», дійшовши до центру авансцени, стрімко кружляє на місці «припаданням» (праворуч), починаючи його з правої ноги. Розведеними в сторони руками вона тримає стрічки від вінка. Хлопці-солісти обличчям до «горлиці» виконують на місці «колупалочку» з «потрійним притупом». Перший починає рух з лівої ноги, другий — з правої.

Одночасно решта дівчат і хлопців попарно з'єднують попереду руки навхрест і «перемінним кроком» обертаються на місці по колу проти руху годинникової стрілки.

На 13—16-й такти «горлиця» виконує на місці «угинання з поворотом», починаючи його правою ногою. Хлопці-солісти роблять «великий тинок» з поворотом: перший — починаючи його з правої ноги, другий — з лівої. Потім вони двічі виконують «голубці», перший хлопець — праворуч, а другий — ліворуч і «потрійний притуп». У цей час усі танцюристи стають парами, обличчям до глядача, праві руки з'єднують у дівчини над головою і виконують «голубці» в парі.

На 17—19-й такти хлопці-солісти ще раз виконують «великий тинок», а «горлиця» — «угинання».

На 20-й такт, виконуючи «потрійний притуп», «горлиця» розводить руки в сторони і з'єднує їх з руками хлопців-солістів. Одночасно пари продовжують виконувати «голубці», але на останній такт, роблячи «потрійний притуп», усі стають півколом, обличчям до глядача.

На 21—24-й такти солісти в тій же позі кружляють на місці праворуч, виконуючи три «перемінних кроки». Дівчина і другий хлопець прямують уперед, а перший хлопець відступає назад. Закінчуючи рух, трійка повертається обличчям до глядача. Танцюристи роз'єднують руки, кладуть їх на талію, корпус злегка нахиляють вперед і виконують «потрійний притуп».

У той же час решта дівчат і хлопців, взявшись за руки (по вісім чоловік), злегка нахиливши корпус і дивлячись на солістів, наближаються до центру сцени дрібними «простими танцювальними кроками».

III фігура (24 такти)

На 1—4-й такти «горлиця», виконуючи «вихиляс» з поворотом, відступає в глибину сцени до центру задника. Хлопці-солісти повертаються обличчям до «горлиці» і прямують за нею, виконуючи «бокову присядку» з поворотом, перший хлопець — ліворуч, другий — праворуч. Одночасно решта хлопців і дівчат, лукаво перезираючись, немов змовляючись сховати «горлицю» від хлопців-солістів, двома рядами «перемінним кроком» пересуваються між «горлицею» і хлопцями, як зазначено на схемі 82.

На 5—8-й такти «горлиця» і хлопці-солісти повторюють рухи попередніх 4 тактів. Решта танцюристів продовжують рухатися по своїх колах.

На 9—10-й такти «горлиця», дійшовши до центру задника сцени, розводить руки в сторони і кружляє на місці праворуч «припаданням». Хлопці-солісти, продовжуючи робити «бокову присядку» з поворотом (перший хлопець — ліворуч, другий — праворуч), намагаються підійти до «горлиці». Але їм перетинають шлях ряди танцюристів, які прямують «перемінним кроком» від центру сцени до куліс, утворюючи два кола.

На 11—12-й такти «горлиця» продовжує кружляти на місці «припаданням». Хлопці-солісти, які знаходяться в середині кола, простягнувши руки до «горлиці», намагаються вирватися з кола, але дівчата і хлопці, які утворили два замкнутих кола, міцно тримаються за руки і, виконуючи «потрійний притуп» (обличчям до хлопців-солістів), не випускають їх.

На 13—20-й такти дівчата і хлопці, що стоять ліворуч від глядача, міцно тримаючись за руки, «перемінним кроком» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Дівчата і хлопці, що стоять праворуч від глядача, тримаючись за руки, просуваються по колу проти руху годинникової стрілки. Хлопці-солісти виконують «розтяжку», ніби намагаючись вистрибнути з кола. Водночас «горлиця» прямує до центру сцени.

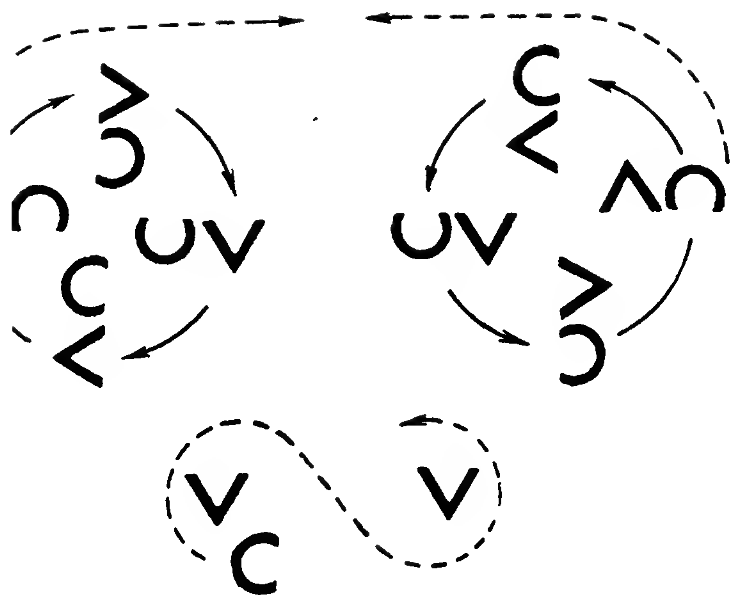
На 13—14-й такти, розвівши руки в сторони і повернувшись обличчям до першого хлопця, вона виконує «тинок» то правою, то лівою ногою.

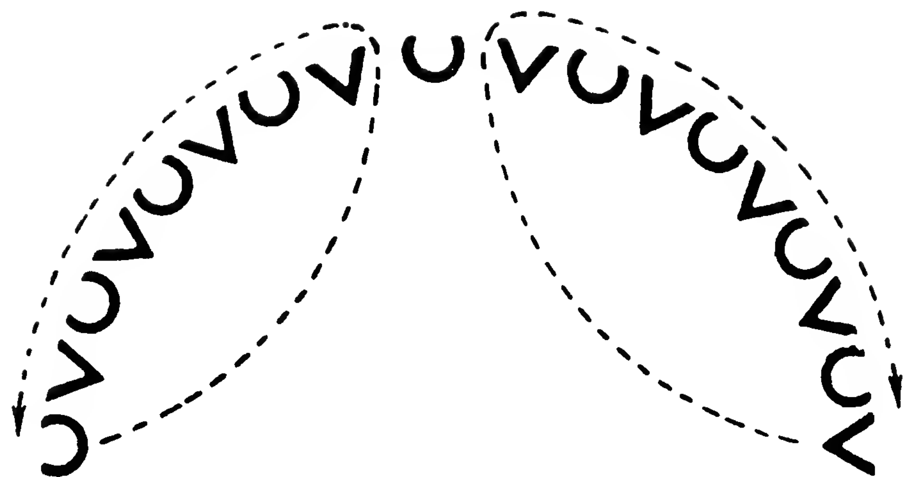
На 15-й такт, поклавши ліву руку на потилицю, а праву на талію, «горлиця» виконує «голубці» праворуч.

На 16-й такт, поклавши руки на талію і трохи нахиливши корпус уперед, вона виконує «потрійний притуп».

На 17—20-й такти «горлиця» повертається обличчям до другого хлопця і повторює рухи попередніх 13—16-го тактів, але «тинок» виконує спочатку з лівої ноги, потім з правої, «голубці» і «потрійний притуп» робить ліворуч, починаючи лівою ногою.

На 21—24-й такти дівчата і хлопці в кожному колі, роз'єднавши руки, стають у пари і, поклавши праві руки одне одному на талію, а ліві, відвівши в сторони на рівні плечей, кружляють «перемінним кроком» на місці праворуч. Водночас хлопці-солісти тричі виконують «бокову присядку», перший хлопець — ліворуч, другий — праворуч. Так вони виходять з кіл і прямують до «горлиці», яка, кружляючи «припаданням», рухається до середини авансцени. На 24-й такт хлопці-солісти, виконуючи «потрійний притуп», підбігають до «горлиці» й стають у ряд з нею, обличчям до глядача.


Схема 83


Схема 84

IV фігура (24 такти)

На 1—8-й такти дівчата і хлопці стають парами: хлопець лівою рукою бере ліву руку дівчини, а свою праву кладе їй на талію. Дівчина відводить праву руку в сторону на рівень плечей, тримаючи стрічку від вінка. Пари переміщуються по колу «перемінним кроком» (на лівій стороні сцени за рухом годинникової стрілки, на правій — проти руху годинникової стрілки). Потім вони прямують до центру задника сцени, як зазначено пунктиром на схемі 83.

Одночасно хлопці-солісти, схрестивши руки перед грудьми, виконують на місці «присядку з винесенням ноги вперед». «Горлиця», взявши в руки стрічки від вінка і розводячи їх у сторони, «перемінним кроком» іде навколо першого хлопця, потім навколо другого.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», солісти стають у вихідне положення фігури.

На 9—12-й такти вони переміщуються «тинком» по колу проти руху годинникової стрілки до центру сцени.

На 12-й такт танцюристи й солісти, виконуючи «потрійний притуп», стають парами по півколу сцени, обличчям до глядача.

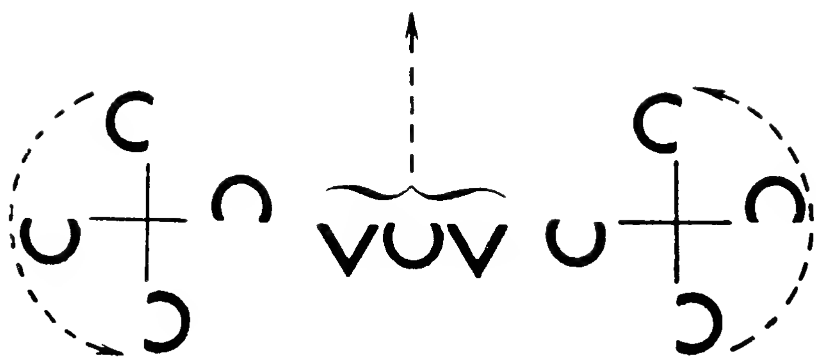
Усі виконавці беруться за руки, утворюючи велике півколо. В середині півкола — «горлиця» і хлопці-солісти (схема 84).

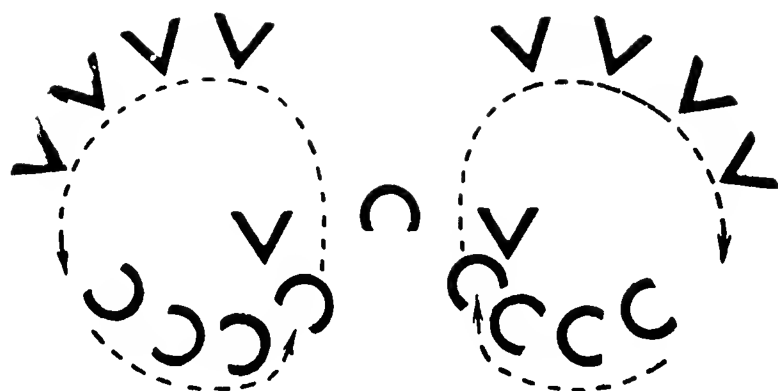
На 13—23-й такти танцюристи «перемінним кроком» виконують фігуру «струмочок». Дівчина і хлопець, які стоять по краях півкола, ведуть кожен свій ланцюжок до центру авансцени, потім рухаються в глибину сцени, проходячи у «ворота» під зведеними руками «горлиці» і хлопців-солістів. Повертаючи до куліс, вони прямують до своїх місць, утворюючи півколо, як зазначено пунктиром на схемі 84. «Горлиця» і хлопці-солісти в той же час, утворивши «ворота», на 8 музичних тактів йдуть «перемінним кроком» до авансцени, потім відступають назад. Після того, як усі виконавці пройшли у «ворота», хлопці-солісти обертаються під зведеними руками і знову стають обличчям до глядача.

На 24-й такт танцюристи виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки і кладуть собі на талію.

V фігура (24 такти)

На 1—8-й такти «горлиця» і всі дівчата «тинком» просуваються до глядача і вишиковуються на авансцені в одну лінію. Під час виконання руху «тинок» руки в дівчат знаходяться на талії. На 8-й такт вони з'єднують руки.


Схема 85


Схема 86

На 9—11-й такти дівчата на авансцені, продовжуючи виконувати «тинок», піднімають з'єднані руки.

На 12-й такт, виконуючи «потрійний притуп», вони опускають і роз'єднують їх.

На 13—16-й такти, поклавши праву руку на намисто, а ліву — на талію, дівчата, виставляючи ноги на каблук (на кожну восьму такту то праву, то ліву), відходять спиною: чотири — праворуч, інші — ліворуч. «Горлиця» відходить до центру сцени. На 16-й такт, під час виконання «потрійного притупу», до неї підбігають хлопці-солісти і стають поряд.

На 17—24-й такти дівчата в четвірках з'єднують ліві руки в «зірку», а праві зі стрічками розводять в сторони й «перемінним кроком» рухаються по колу, не порушуючи «зірки», як зазначено на схемі 85. Одночасно «горлиця» з хлопцями-солістами, виставляючи по черзі ноги на каблук, відходить назад до центру задника сцени. Руки в неї розведені в сторони й трохи відхилені від корпусу, у хлопців руки на талії, обличчя звернені до «горлиці».

На останній такт «горлиця», виконуючи «потрійний притуп», повертається на 180° і стає спиною до глядача (обличчям до солістів). Ліву руку з'єднує з лівою рукою першого соліста, а праву — з правою рукою другого соліста. У хлопців-солістів вільна рука знаходиться на потилиці, підтримуючи шапку.

Під час танцю дівчат усі хлопці, пританцьовуючи, плещуть у долоні.

VI фігура (24 такти)

На 1—12-й такти «горлиця» і хлопці-солісти, піднявши з'єднані руки, прямують до центру авансцени. При цьому «горлиця» виконує «віръовочку», а хлопці-солісти — «тинок». На 12-й такт (на авансцені) танцюристи роблять «потрійний притуп», роз'єднуючи руки. Одночасно дівчата роз'єднують руки у «зірках» і, розвівши їх в сторони, рухом «тинок» ідуть одна за одною, як зазначено на схемі 86, назустріч «горлиці» й проходять під зведеними руками солістів. Потім кожна дівчина прямує до свого партнера.

У цей час усі хлопці з 1-го по 8-й такти виконують на місці «тинок»; права рука знаходиться на потилиці, а ліва — на талії. На 9-й, 10-й та 11-й такти вони роблять «присядку з винесенням ноги вперед». Руки знаходяться на талії. На 12-й такт хлопці виконують біля дівчат «потрійний притуп».

На 13—24-й такти «горлиця» «перемінним кроком», кружляючи навколо себе, пересувається по лінії авансцени до першої правої куліси. Руки її розведені в сторони й підтримують кінці стрічок. Хлопці-солісти, виконуючи

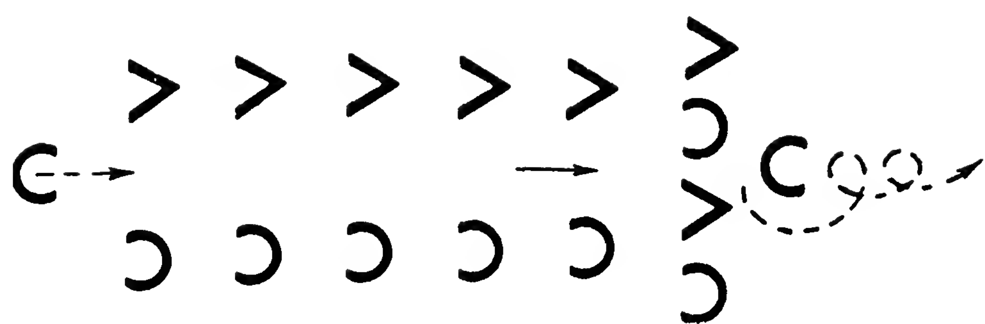


Схема 87

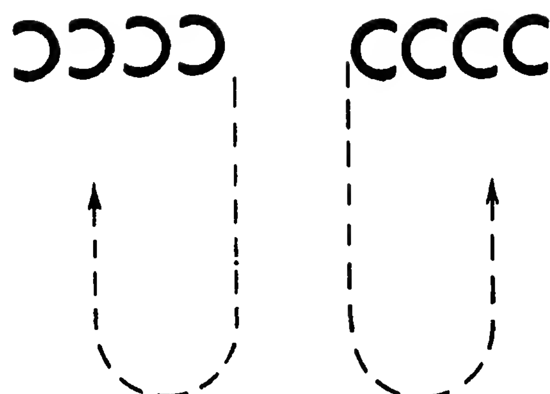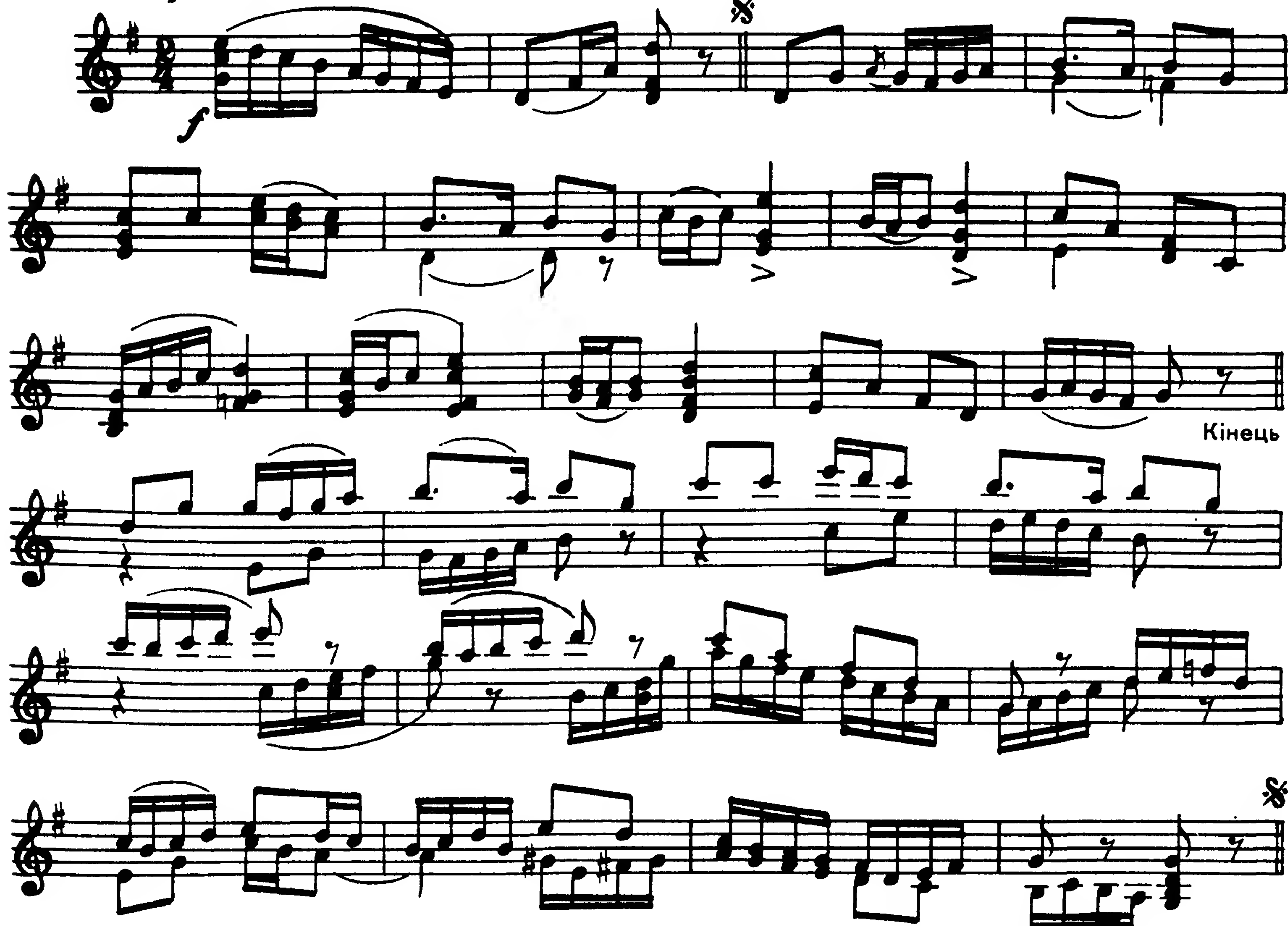


Схема 88

«повзунець», прямують за «горлицею», як зазначено на схемі 87. Руки їх широко розведені в сторони. За ними, виконуючи «тинок», ідуть дві пари в ряд, з'єднавши попереду руки навхрест.

Зберігаючи дистанцію, одна за одною прямують п'ять пар у положення, показаному на схемі 87, які теж виконують «тинок».

Дівчина останньої пари обличчям до хлопця (спиною до напрямку руху), трохи нахиливши корпус уперед, виконує «віриовочку», просуваючись вздовж авансцени за танцюристами. Руки їх опущені й трохи відхилені від корпусу. За дівчиною, простягнувши до неї руки, хлопець виконує «мітелочку», прямуючи за танцюристкою до першої правої куліси, як зазначено на схемі 87.

Музиканти, які акомпанували танцю, стоячи в глибині сцени (в центрі задника), йдуть за останньою парою за куліси.



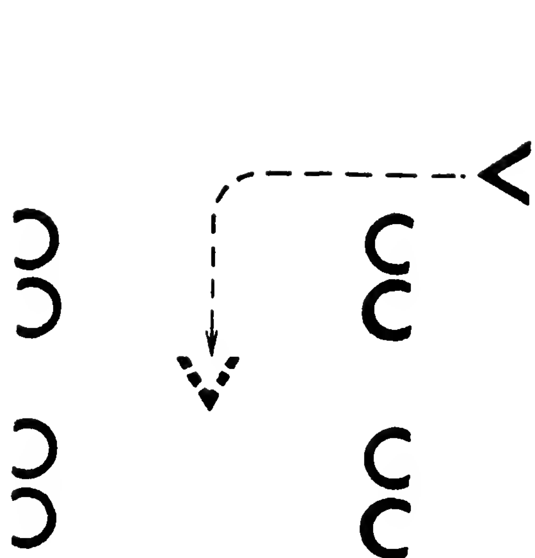


Схема 89

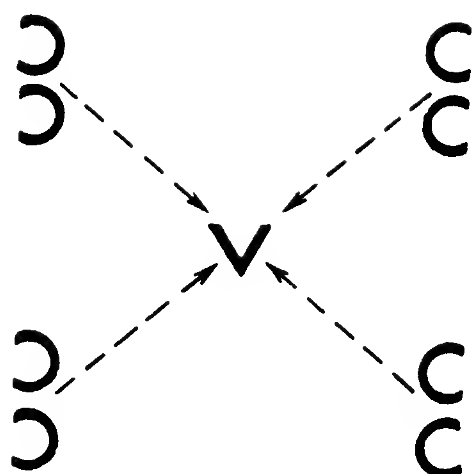


Схема 90

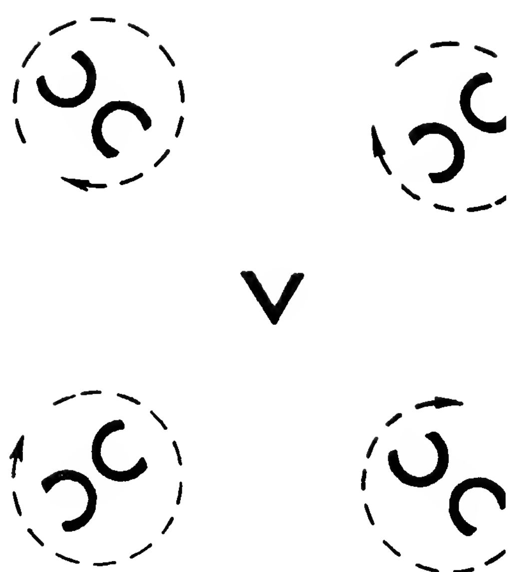


Схема 91

«ГАРНЕНЬКА МОЛОДИЧКА»

Танець виконують вісім дівчат і один хлопець. Вони утворюють два ряди (по 4 виконавці) і стають одна за одною так, як зазначено на схемі 88. Ряди розташовуються за останніми лівими і правими кулісами. Хлопець стає останнім у ряду дівчат, що стоять праворуч від глядача, і кладе руки собі на талію. Він входить на сцену на початку II фігури.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, виконуючи «доріжку на носок», виходять на авансцену і повертаються в глибину сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 88.

На кінець останнього такту дівчата розташовуються попарно (див. пунктир на схемі 89).

II фігура (32 такти)

На 1—8-й такти хлопець «перемінним кроком» виходить на середину сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 89. Дівчата в цей час уважно придивляються до хлопця і перемовляються між собою. На кінець останнього такту він виходить на середину чотирикутника, який утворили пари дівчат, і зупиняється (див. схему 89).

На 9—16-й такти дівчата, які стоять у парі на авансцені праворуч від глядача, «перемінним кроком» ідуть назустріч тій парі дівчат, яка стояла ліворуч в глибині сцени. В середині чотирикутника пари зустрічаються, і перша з них проходить через «ворота», які утворює друга пара, піднявши з'єднані руки вгору. Пари міняються місцями. На кінець останнього такту вони стають у вихідне положення фігури.

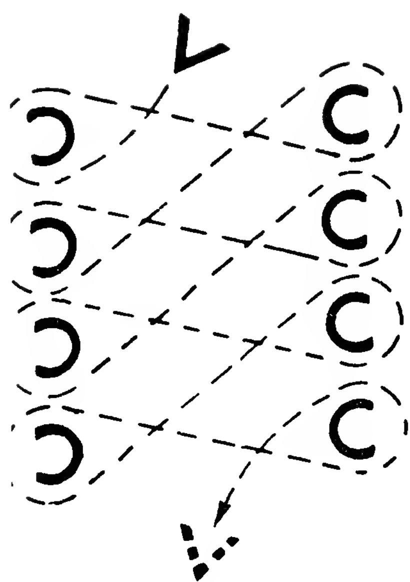
Знову повторюється мелодія.

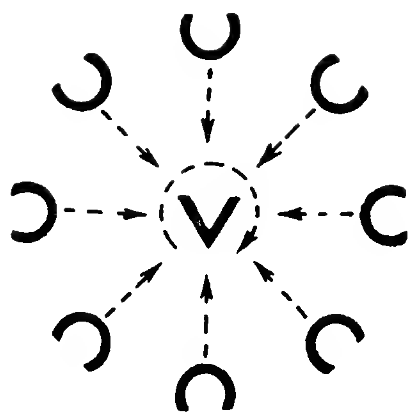
На 1—8-й такти дівчата, які стоять в парах, виконуючи все те, що вони робили з 9-го по 16-й такти, повертаються на свої попередні місця.

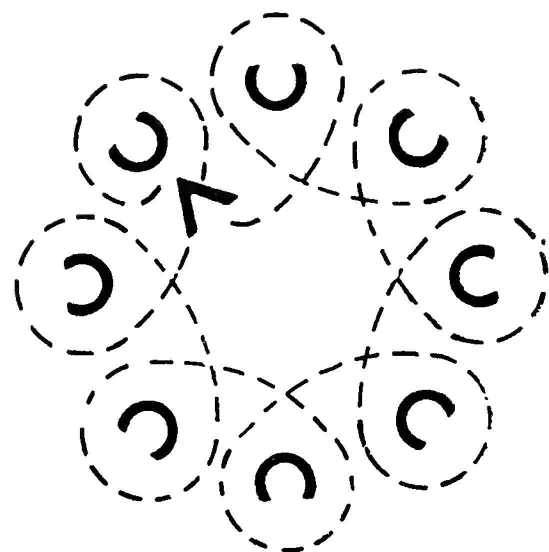
Інші дві пари виконують усе те, що робили перші дві пари, але на 4 такти пізніше (напрям їх руху зазначений пунктиром на схемі 90).

Хлопець, тримаючи руки на талії, весь час на місці виконує «присядку з винесенням ноги вперед».

На 9—16-й такти дівчата, які стоять у парах, беруться за руки і, відхиливши корпус і голову ліворуч, кружляють на місці за рухом годинникової стрілки. Хлопець у цей час, виконуючи «тинок», намагається заглянути всім дівчатам в обличчя (схема 91). На останній такт дівчата стають у два ряди і роз'єднують руки (схема 92).


Схема 92


Схема 93


Схема 94

III фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти хлопець, виконуючи «перемінний крок», і дівчина, яка стоїть в ряду ліворуч від глядача, беруться під праві руки і повертаються на місці за рухом годинникової стрілки (2 такти). Потім хлопець, не змінюючи кроку, і дівчина, яка стоїть у ряду праворуч від глядача, беруться під ліві руки і повертаються на місці проти руху годинникової стрілки (також 2 такти) і т. д. Після кожного оберту хлопець виконує «потрійний притуп» і просувається в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 92. Кожна дівчина, з якою кружляє хлопець, після оберту повертається на своє попереднє місце.

На кінець останнього такту дівчата з'єднують руки і утворюють коло, в центрі якого стає хлопець (схема 93).

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата «перемінним кроком» швидко сходяться до центру кола, виконуючи на останній 4-й такт підкреслено акцентований притуп, начебто лякаючи хлопця.

На 5—8-й такти дівчата відступають на свої попередні місця, повторюючи рухи 1—4-го тактів.

Хлопець у цей час, повертаючись за рухом годинникової стрілки, лукаво оглядає дівчат. На «потрійний притуп» щулиться і, закриваючи обличчя тильною стороною правої руки, підносячи голову трохи вгору, удає, що злякався.

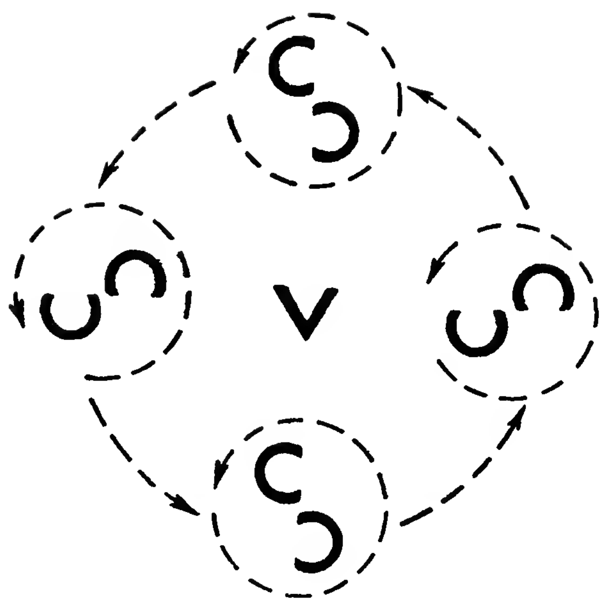
На останню чверть 4-го такту дівчата роз'єднують руки (див. схему 93).

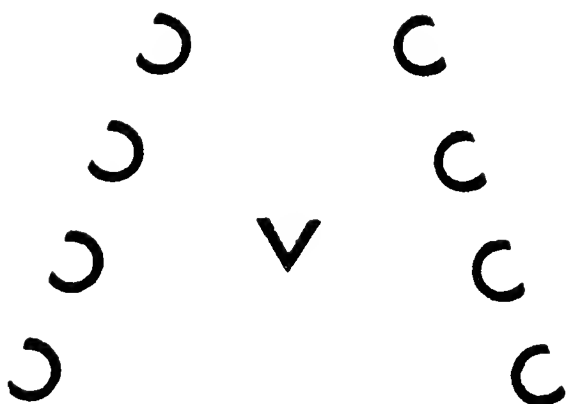
На 9—16-й такти танцюристи виконують усе те, що вони робили з 1-го по 8-й такти, тільки хлопець повертається проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту дівчата роз'єднують руки.

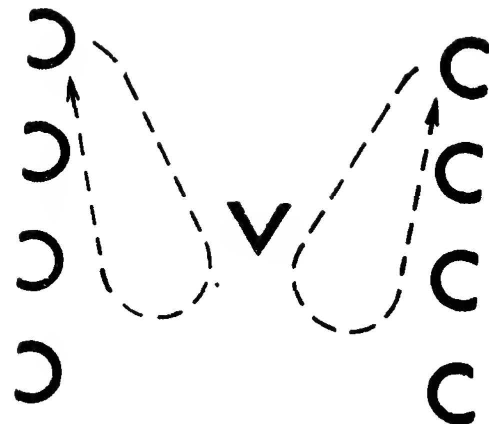
V фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти хлопець по черзі з'єднує руки з кожною дівчиною так: праву кладе їй на талію, а ліву з'єднує з правою, і вони виносять їх в сторону на рівні плечей; ліву руку дівчина кладе хлопцеві на праве плече. В такому положенні вони в парі роблять один оберт на 2 такти. Потім хлопець повторює все це з другою дівчиною і т. д., поки не виконає оберти з усіма дівчатами з кола (схема 94).

Поки хлопець кружляє з першою дівчиною, решта дівчат одна за одною підходять на місце першої дівчини, утворюючи коло, яке весь час рухається.


Схема 95


Схема 96


Схема 97

VI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата беруться під ліві руки і кружляють, просуваючись по колу проти руху годинникової стрілки. Хлопець у середині кола виконує «присядку з винесенням ноги вперед» (схема 95).

На останній такт дівчата розташовуються в два ряди по діагоналі так, як зазначено на схемі 96.

VII фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопець виконує перед дівчатами «малий тинок», гордовито оглядаючи їх.

На 5—8-й такти дівчата, які стоять у правому ряду, виконуючи «доріжку на носок», ідуть до хлопця, заважаючи йому танцювати.

На 9—16-й такти виконують усе те, що вони робили з 1-го по 8-й такти, тільки тепер заважають хлопцеві танцювати ті дівчата, що знаходяться в лівому ряду. Дівчата, які стояли у правому ряду, в цей час відходять на свої попередні місця.

VIII фігура (32 такти)

На 1—8-й такти дівчата, що стоять першими в рядах у глибині сцени, виконують «тинок», який починають з правої ноги, ідуть вперед у напрямку до хлопця і розходяться в сторони на свої попередні місця (напрям їх руху зазначений пунктиром на схемі 97).

На 9—16-й такти всі дівчата, виконуючи «тинок», ідуть до хлопця, беруть його за руки і повертаються до нього. Потім увесь ряд дівчат згортається і розгортається, виконує «віірьовочку», і дівчата спиною відходять на свої попередні місця.

Знову повторюється мелодія.

На 1—8-й такти всі дівчата, виконуючи «тинок» з «потрійним притупом», ідуть до хлопця і беруть його за руки. Хлопець робить у цей час «присядку з винесенням ноги вперед». Потім дівчата, ставлячи ногу на каблук, спиною відходять на свої попередні місця.

На 9—16-й такти дівчата, які стоять в рядах на авансцені, виконуючи «перемінний крок», з двох сторін підходять до хлопця і беруть його за руки. Потім по черзі проходять під руками хлопця, який у цей час робить «присядку з винесенням ноги вперед». На кінець останнього такту вони повертаються на свої попередні місця.

IX фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата «перемінним кроком» стрімко рухаються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 98. Лівий ряд виконавців у

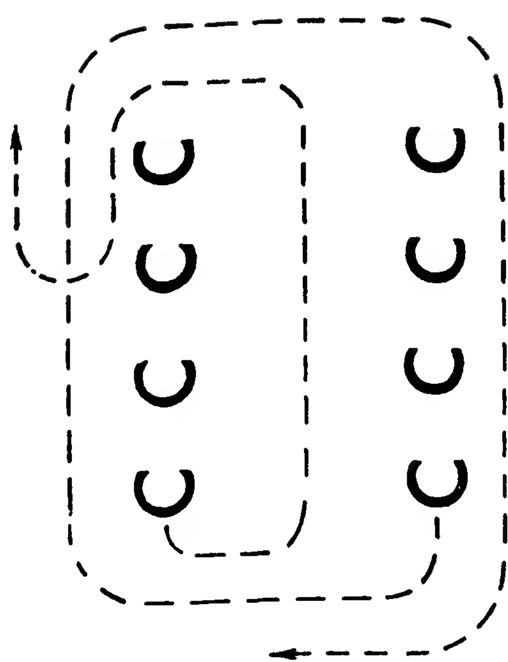


Схема 98
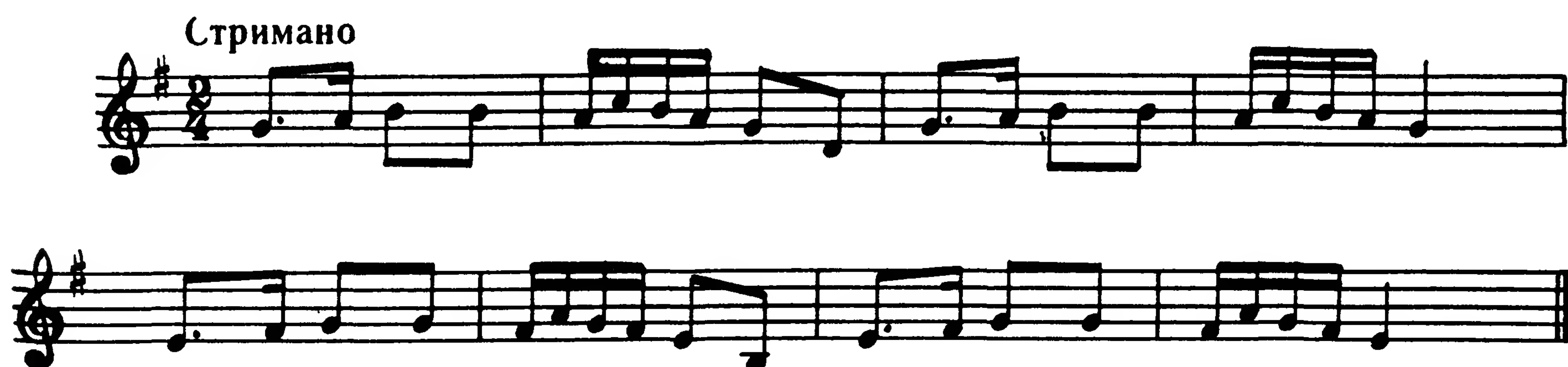


Схема 99

глибині сцени з'єднується з правим в один ряд. Усі танцюристи стають на авансцені правим плечем до глядача (схема 99).

X фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, виконуючи «доріжку на носок», виходять зі сцени в різні сторони в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 100, а хлопець, виконуючи «мітелочку», рухається за дівчатами, ніби переслідуючи їх.



«ВАСИЛИХА» [1]

Танець виконує одна дівчина, яку називають Василиха. Танцюючи, вона співає пісню в супроводі одного інструмента (скрипки, сопілки чи баяна) або інструментального ансамблю.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти виконується на інструменті мелодія пісні «Василиха». В цей час Василиха «простим танцювальним кроком» виходить у коло і, рухаючись в довільному напрямку по колу, готується до танцю. На останній такт мелодії вона робить «потрійний притуп» і одночасно кладе собі руки на талію.

II фігура (16 тактів)

З 1-го по 8-й такти мелодії на слова:

— Кажуть люди, що я лиха,
А я Василиха,—

виконавиця «перемінним кроком», починаючи з правої ноги, йде по колу проти руху годинникової стрілки. На останній такт вона робить «потрійний притуп».

---

[1] Іноді «Василиху» танцюють дівчата, утворюючи коло. Одна або дві дівчини стають у середині кола.

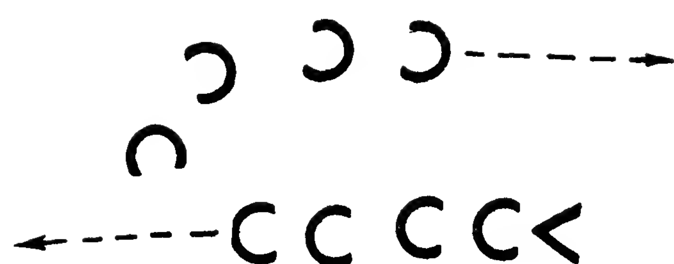


Схема 100

З 9-го по 12-й такти мелодії на слова:

Всю роботу пороблю я,—

Василиха на один такт виконує два «голубці» праворуч, починаючи з правої ноги. Одночасно розводить руки в сторони нижче рівня плечей.

На 10-й такт вона робить «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги і кладучи руки на талію. На наступні 2 такти Василиха виконує все те, що робила на попередні 2 такти, але починає «голубці», як і «потрійний притуп», з лівої ноги.

З 13-го по 16-й такти мелодії на слова:

Йду додому стиха [1],—

Василиха повторює рухи 9—16-го тактів, але починає рух з лівої ноги ліворуч.

III фігура (16 тактів)

З 1-го по 8-й такти мелодії на слова:

Пороблю я всю роботу
Новими серпами,—

Василиха робить усе, що виконувала з 1-го по 8-й такти II фігури. На кінець останнього такту ліву руку кладе собі на талію, а правою тримає намисто.

На 9—12-й такти на слова:

Приходжу я додомоньку,—

Василиха виконує «доріжку» ліворуч, починаючи її з лівої ноги.

На 12-й такт, розводячи руки в сторони за другою позицією, робить «потрійний притуп», починаючи його також з лівої ноги.

На 13—16-й такти на слова:

П'є милий з кумами,—

Василиха міняє положення рук (праву кладе собі на талію, а лівою тримає намисто) і виконує «доріжку» праворуч.

На 16-й такт вона повторює рухи 12-го такту, тільки «потрійний притуп» починає з правої ноги. На кінець 16-го такту кладе руки собі на талію.

---

[1] Два останні рядки повторюються протягом усієї пісні.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти на слова:

Годі, годі, мій миленький.
З кумоньками пити,—

Василиха робить усе те, що з 1-го по 8-й такти II фігури, але не змінюючи положення рук.

На 9—10-й такти на слова:

Ти йди, ти йди на нивоньку,—

Василиха на місці виконує «вихилясник» («колупалочку») з «потрійним притупом», починаючи його з правої ноги.

На 11—12-й такти на слова:

Снопики носити,—

Василиха робить усе те, що з 9-го по 10-й такти, тільки починає рух з лівої ноги ліворуч.

На 13—16-й такти Василиха повторює все те, що робила з 9-го по 12-й такти.
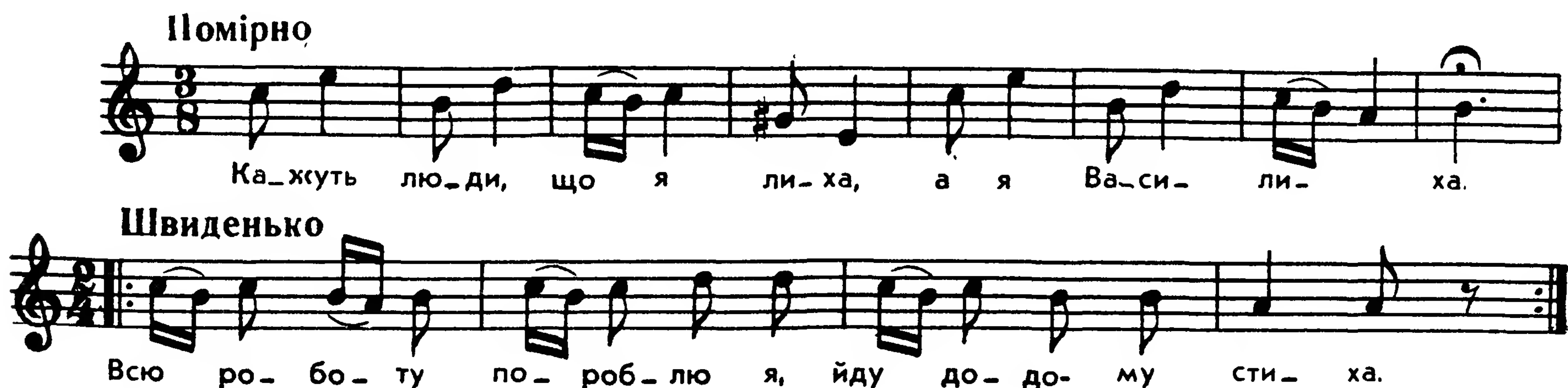
V фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти на слова:

Ой, не жав я, ой, не жав я —
Не буду носити.
Уступися, вража жінко,
Бо я буду бити,—

Василиха повністю повторює I фігуру.

Танець триває доти, поки Василиха може імпровізувати танцювальні рухи.



«ЧУМАНДРИХА»

Танець виконують велика група хлопців (близько тридцяти танцюристів) і одна дівчина, яку називають «чумандрихою». Перед початком танцю вони стають у коло (спиною до центру) і кладуть руки на талію. Стоять у колі вільно, так, щоб можна було виконувати будь-які танцювальні рухи.

I фігура (8 тактів)

З 1-го по 8-й такти мелодії першої строфи хлопці, не змінюючи положення, стоять на місці і співають:

Стривай, засьǃ Не змагайсь,
Чумандрихо, не жахайсь,
Вари страву з буряка,
А ми вдарим гопака.

Після цього баяніст грає вступ (16 тактів), а хлопці, стоячи в колі і не змінюючи положення, виконують різноманітні танцювальні рухи: «присядку», «тинок», «голубок» тощо. На останній такт усі хлопці виконують «потрійний притуп» і стають обличчям до центру сцени. Руки кладуть на талію. В цей час «чумандриха» поспішає до кола. Танцюючи «тинок», вона виходить на середину кола, а до неї, виконуючи різні танцювальні рухи, з кола прямують хлопці так, як зазначено на схемі 101.

II фігура (8 тактів)

З 1-го по 8-й такти мелодії другої строфи на слова:

Нащо мені женитися,
І що мені з того!..
Не хватає десять грошей
До півзолотого,—

хлопці, які вийшли на середину кола, продовжують виконувати різноманітні рухи: «малий тинок», «низькі голубці», «вихиляс» тощо. Одночасно «чумандриха» «перемінним кроком» обходить повне коло в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 101. Хлопці, які стоять у великому колі, притупують на місці правою ногою.

III фігура (8 тактів)

З 1-го по 2-й такти мелодії третьої строфи на слова:

— Чук, чук, Чумандра,—

«чумандриха» в середині кола виконує «чобіток», який починає з правої ноги.

З 3-го по 4-й такти мелодії тієї ж строфи на слова:

Ля-ля-ля-ля-ля,—

«чумандриха» розводить руки в сторони трохи вище рівня талії, кисті рук заокруглює і направляє долонями вгору. Роблячи «припадання», яке починає з правої ноги, вона кружляє на місці праворуч.

З 5-го по 6-й такти мелодії цієї ж строфи на слова:

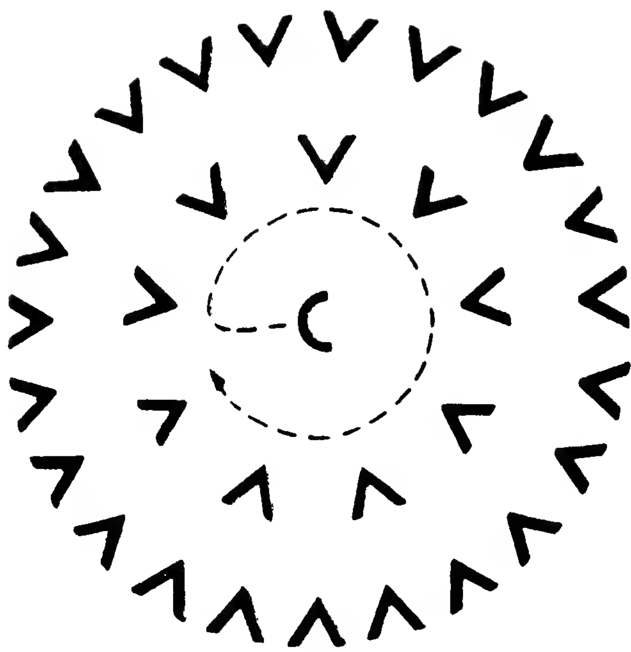
Чумандрихо молода,—

«чумандриха» виконує «чобіток», який починає з лівої ноги.

З 7-го по 8-й такти мелодії третьої строфи на слова:

Ля-ля-ля-ля-ля,—

«чумандриха» робить «припадання», знову кружляє на місці, але ліворуч. Одночасно хлопці, що знаходяться у середині кола, виконують «присядку


Схема 101

з розтяжкою внизу», «присядку з ударом по підошві чи халяві», «повзунець» тощо. Вони грайливо обходять «чумандриху» то з одного, то з другого боку. Хлопці, які стоять у великому колі, продовжують на місці притупувати ногами і приплескувати долонями.

IV фігура (8 тактів)

З 1-го по 8-й такти мелодії четвертої строфи на слова:

Сип, сип цибулі,
Все те, що добули:
І квасолі, й бараболі,
Щоб всього було доволі,—

«чумандриха», виконуючи «вірьовочку», йде спиною по колу проти руху годинникової стрілки. Руки вона то розводить у сторони, то кладе кулачками собі на талію. Одночасно хлопці, які стоять у колі, виконують «бокову присядку», «бігунець на присядці», «просту присядку», «мітелочку» тощо і йдуть по колу за рухом годинникової стрілки так, як зазначено пунктиром на схемі 102. Решта хлопців, які знаходяться у великому зовнішньому колі, стоячи на місці, виконують те ж саме, що вони робили в попередній фігурі.

V фігура (24 такти)

Повністю повторюється I фігура, але «чумандриха» *на 1—8-й такти*, беручи позмінно то одного, то другого хлопця під руки, кружляє з ними то в одну, то в другу сторони, просуваючись по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вона стає в центрі кола.

На 9—16-й такти, повторюючи другу строфу пісні, «чумандриха» в центрі кола, поклавши руки зі згорнутими кистями на талію, виконує «вихиляс з потрійним притупом». Одночасно хлопці, які знаходяться в колі, поступово наближаються до «чумандрихи», виконуючи рухи, які кому заманеться,— «присядку», «повзунець», «мітелочку», «тинок» «дрібушку» тощо. Граціозним виконанням рухів кожен з хлопців намагається привернути увагу «чумандрихи».

На 17—24-й такти «чумандриха» виконує різноманітні «дрібушки», змагаючись з кожним танцюристом. Хлопці, не змінюючи вибраного ними танцювального руху, продовжують танцювати з «чумандрихою», просуваючись за нею у довільному напрямку.

Далі баяніст, увесь час прискорюючи темп, виконує свою партію. Коли ж танцюють у супроводі пісні, її співають спочатку. Всі виконавці, особливо ті, які стоять у середині кола, починають змагатися в танці з дівчиною, ім-

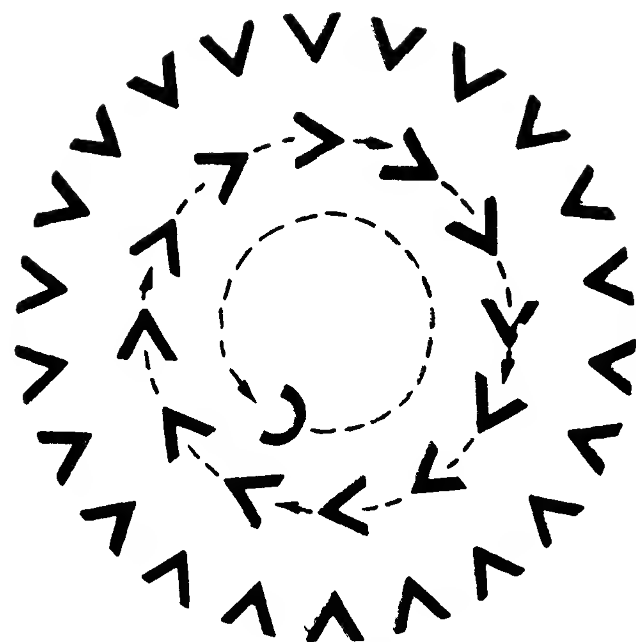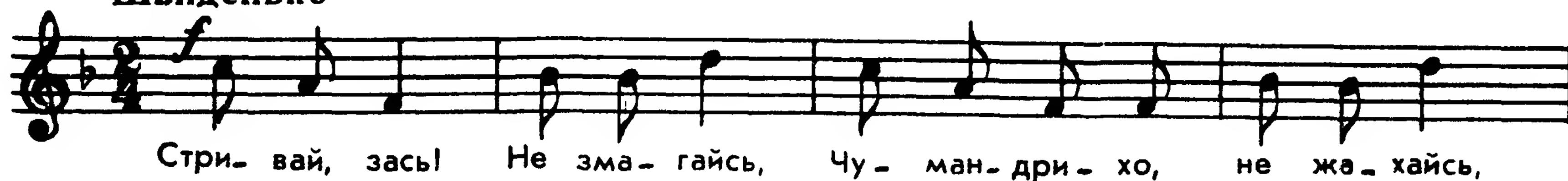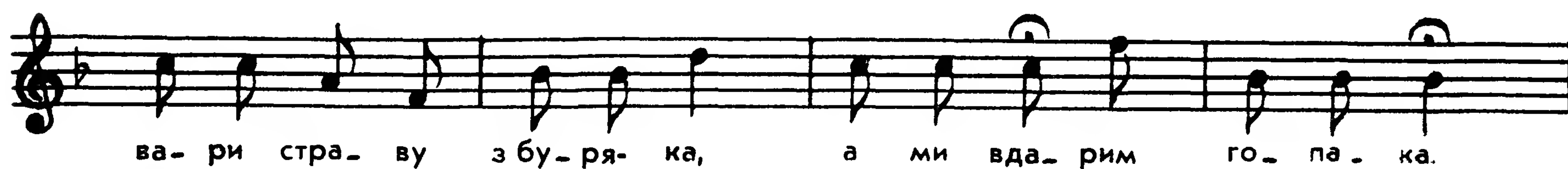


Схема 102

провізуючи найрізноманітніші танцювальні рухи і намагаючись виконати їх якнайкраще. «Чумандриха», наприклад, беручи то одного, то другого хлопця під руки, кружляє з ними то в одну, то в другу сторону тощо. Танцюристи намагаються один одного перетанцювати, змагаючись у танці з дівчиною. Хто залишається танцювати останнім, вважається переможцем. Присутні уважно стежать за танцюристами і тих, хто під час танцю зупиняється хоч на мить, виводять з кола. З хлопця, який не може далі танцювати, але залишається в колі, знімають шапку і віддають «чумандрисі». Перетанцювавши останнього хлопця і знявши з нього шапку, «чумандриха» назначає «викуп», який хлопці негайно «виплачують». Лише після цього вона повертає шапку. Коли ж «чумандриха» не може перетанцювати хлопців, вона зупиняється і всім тим, хто з нею змагався в танці, низько вклоняється, потім кожного цілує.
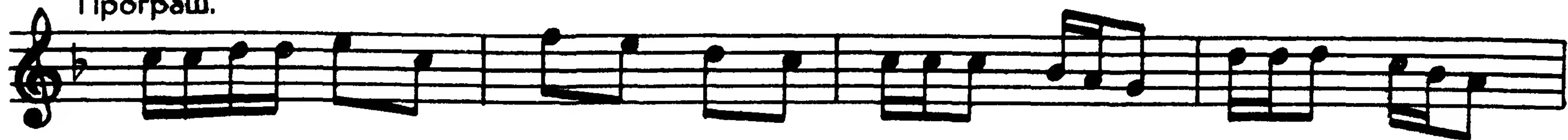
Після цього танець починають спочатку, але «чумандрихою» вибирають іншу дівчину.

Швиденько



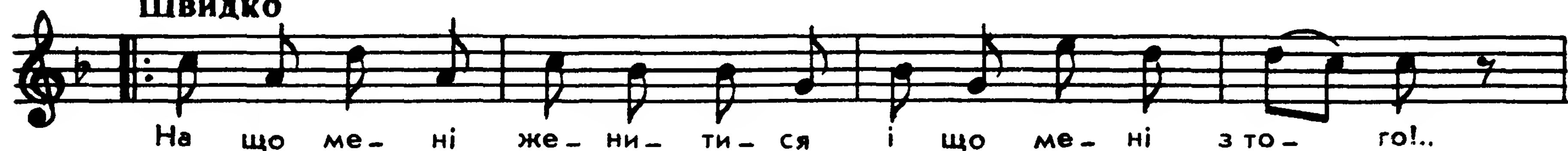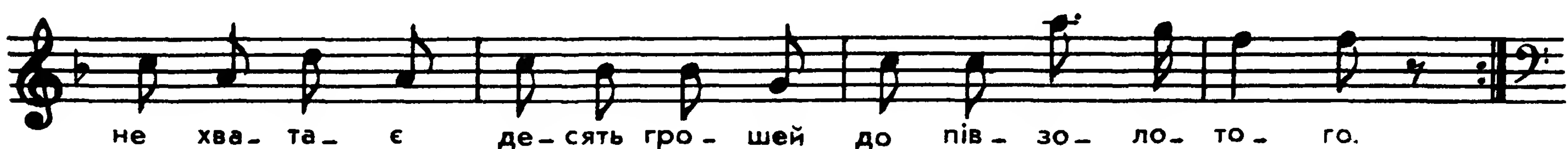


Програш.





Швидко





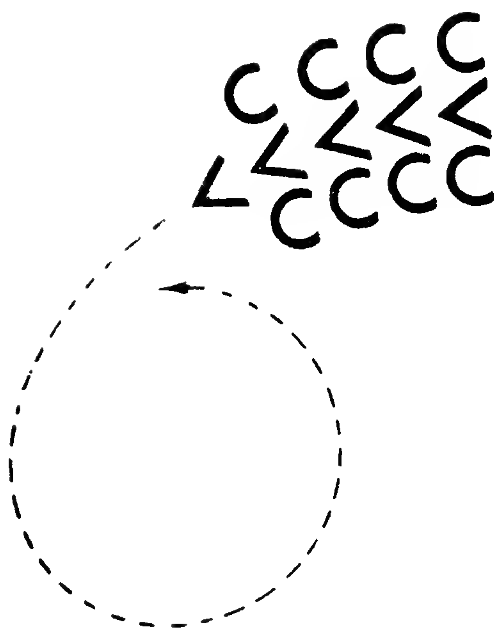


Схема 103

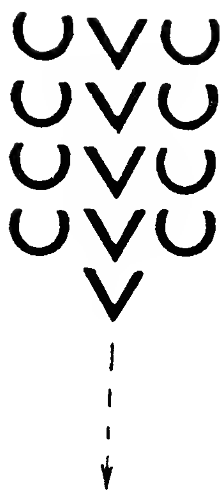


Схема 104

Гук, гук, Чу- манд- ра, ля, ля. ля- ля, ля.
Чу ман дри ха, мо ло да

Сип, сип ци- бу- лі і все те, що до- бу- ли:

і ква- со- лі й ба- ра- бо- лі, щоб всьо- го бу- ло до- во- лі.

Програш.

ля- ля- ля- ля. і т. д.

«МИКОЛА»

На галявині зібрались дівчата і хлопці. Серед них Микола, жартівник і вигадник. Починаються веселі жарти, всі з захватом танцюють.

У танці беруть участь п'ять хлопців (серед них Микола) і вісім дівчат. Перед початком танцю вони вишиковуються в колону по три виконавці за останньою лівою кулісою. В кожній трійці один хлопець і дві дівчини. Хлопець стає поміж дівчатами. Правою рукою він бере праву руку дівчини, яка стоїть від нього праворуч, а лівою — ліву руку дівчини, яка стоїть ліворуч, і з'єднує їх перед собою. Вільні руки дівчата також з'єднують перед собою. Микола стає перед колоною.

Вступ (16 тактів)

1—4-й такти — на сцені нікого немає.

На 5—8-й такти з'являється Микола. Він оббігає сцену, оглядаючи галявину.

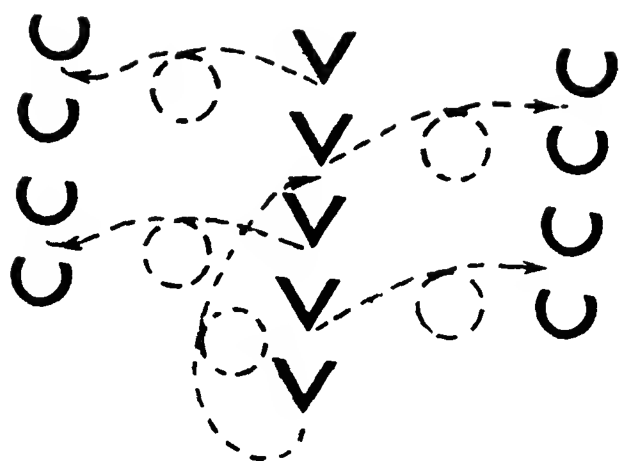


Схема 105

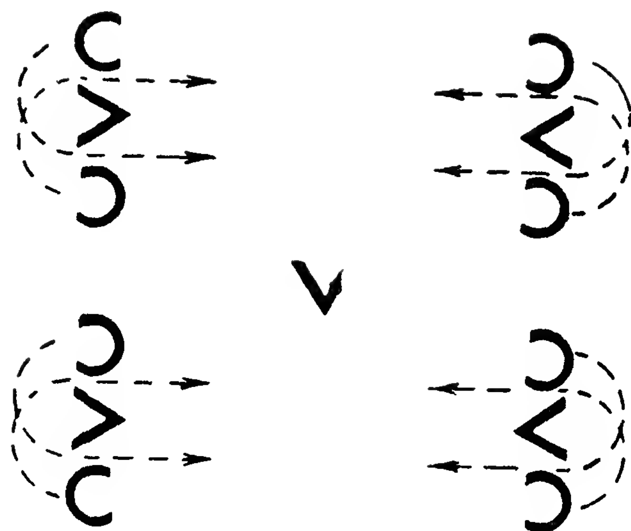


Схема 106

На 9—16-й такти Микола плеще в долоні, вигукує: «Тут будемо танцювати!» — і біжить до останньої лівої куліси. Прикладає руки до рота, начебто кличе друзів. На останній такт, запрошуючи їх, махає рукою.

I фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти виконавці трійками, «кроком з підскоком і пробіжкою», рухаються за Миколою в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 103. Попереду трійок, поклавши руки на талію і виконуючи «тинок», біжить Микола. В глибині сцени колона виконавців повертається обличчям до глядача і прямує на авансцену в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 104.

На 8-й такт всі виконавці одночасно роз'єднують руки, кладуть їх собі на талію і на місці виконують «потрійний притуп».

На 9—16-й такти дівчата, кружляючи і виконуючи «припадання», відходять по чотири до лівих і правих куліс (схема 105).

На останній такт дівчата, роблячи «потрійний притуп», повертаються обличчям до хлопців. Хлопці в цей час роблять на місці «присядку» і «вихиляс». На останні 2 такти вони відходять до правих і лівих куліс (по двоє в різні сторони), а Микола біжить до центру сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 105. Всі учасники (хлопці) виконують «присядку з обертом» (двоє з правої ноги, а двоє з лівої, Микола з будь-якої).

II фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти хлопці присідають на ліву ногу, а праву витягують уперед; вони беруть дівчат за руки так: ту дівчину, яка стоїть ліворуч від них, лівою рукою за ліву руку, а дівчину, яка стоїть праворуч, правою рукою також за ліву руку. Вільні руки дівчата відводять у сторони. Виконуючи «перемінний крок», вони рухаються по колу проти руху годинникової стрілки. Хлопець повертається на місці в тому ж напрямку на подушечці лівої ноги, не відриваючи її від підлоги; права нога весь час витягнута вперед.

На 8-й такт трійки виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію. При цьому хлопці піднімаються і стають обличчям до центру сцени, а дівчата повертаються спиною до центру сцени.

Одночасно (на 1—8-й такти) Микола в центрі сцени робить «присядку з розтяжкою внизу».

На 9—11-й такти дівчата, то розводячи руки в сторони, то кладучи їх собі на талію (положення рук міняється на кожний музичний такт), виконують «тинок» і біжать до центру сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 106.

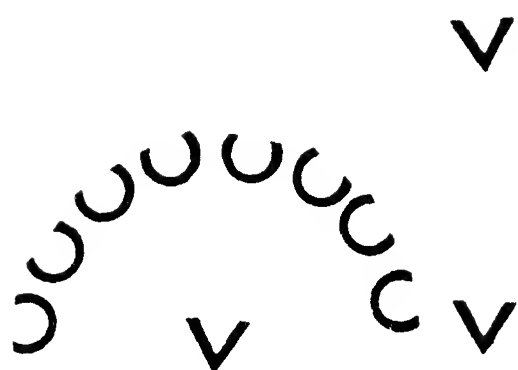


Схема 107

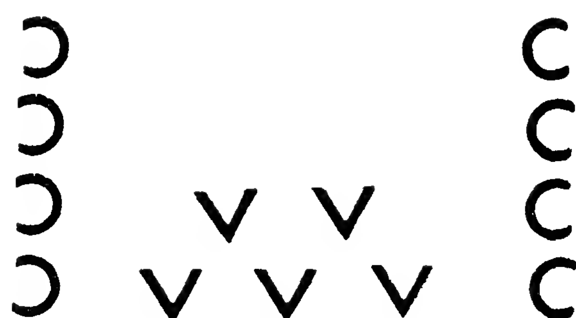


Схема 108

На 12-й такт дівчата, виконуючи «потрійний притуп», вишиковуються навколо Миколи так, як зазначено на схемі 107.

На 9—11-й такти Микола продовжує виконувати «присядку з розтяжкою внизу». Решта хлопців, стоячи на місці, плещуть у долоні.

На 13—16-й такти дівчата на місці виконують «чобіток». Микола, залицяючись і виконуючи «тинок», біжить по півколу, кладучи то одну, то другу руку собі на потилицю. Решта хлопців весело перемовляються між собою, жартівливо заохочуючи Миколу.

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, розплівши вплетені у вінки стрічки і виконуючи «віръовочку», відходять до лівих і правих куліс. Микола хоче затримати одну з дівчат. Він повертає голову то праворуч, то ліворуч, підшукуючи кращу пару для танців, але, побачивши, що всі гарні, губиться: не знає, за якою йти. Решта хлопців на перші 2 такти залишаються на своїх місцях, на 3-й такт підбігають до Миколи, на 4-й плещуть у долоні над його головою. Микола, скрикнувши від несподіванки, присідає і, затуливши вуха руками, опускає голову.

На 5—8-й такти дівчата, виконуючи «малий тинок», підбігають до Миколи, а хлопці «простим танцювальним кроком» відходять від нього на свої попередні місця.

На 9—12-й такти дівчата, повернувшись лівим плечем до Миколи, виконують «вихиляс з потрійним притупом». Микола, зрадівши, що дівчата знову оточили його, залицяється до них, виконуючи «просту присядку з винесенням ноги вперед». Решта хлопців залишаються на своїх попередніх місцях.

На 13—16-й такти дівчата, виконуючи «віръовочку», відходять до лівих і правих куліс. При цьому вони підтримують руками кінці стрічок, піднімають їх над головою, потім розводять у сторони; на останній такт гучно плещуть у долоні. В цей час Микола повторює «просту присядку з винесенням ноги вперед». Решта хлопців підбігають до Миколи і стають біля нього півколом (схема 108).

На 15-й такт замахуються правою рукою, начебто готуються завдати удару. Микола, ніби злякавшись, присідає і закриває голову руками. Але ніхто його не б'є. Хлопці кладуть собі руки на потилицю і продовжують танцювати.

На 16-й такт дівчата гучно плещуть у долоні. На кінець цього такту хлопці беруться за руки, утворюючи коло.

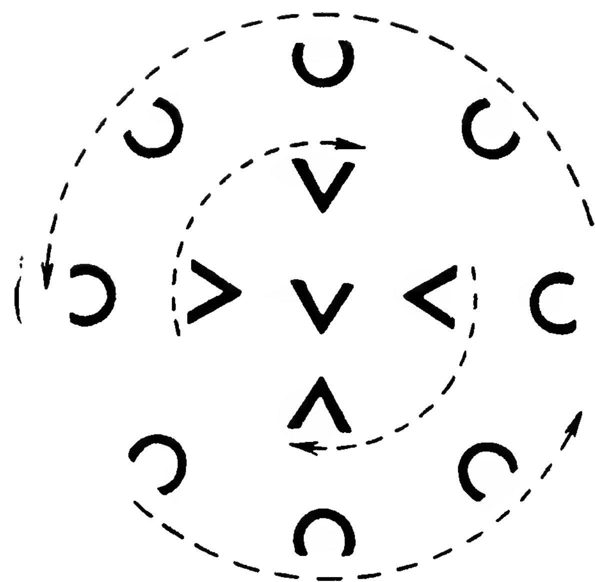


Схема 109

IV фігура (16 тактів)

На 1—6-й такти хлопці, виконуючи «бокову присядку», ідуть по колу за рухом годинникової стрілки. Микола, залишившись у центрі кола, робить «присядку з обертом» на одній нозі. В цей час дівчата підбігають до хлопців, беруться за руки і утворюють зовнішнє коло. Так вони «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки (схема 109).

На 7—8-й такти дівчата і хлопці роз'єднують коло зі сторони авансцени і «простими танцювальними кроками» відходять назад, вишиковуючись у півколо. В цей час одна дівчина, поклавши руки на талію, підбігає до Миколи, тупає правою ногою і задирливо підводить голову, ніби запрошуючи Миколу позмагатися з нею в танці. Микола продовжує виконувати «присядку з обертом» на одній нозі.

На 9—12-й такти дівчина-солістка, розвівши руки в сторони і виконуючи «малий тинок», відходить до правих куліс, а потім рухається вздовж авансцени — до лівих куліс. Микола, виконуючи «повзунець», іде за дівчиною. Решта виконавців, стоячи на місці, плещуть у долоні.

На 13—14-й такти дівчина-солістка і Микола, виконуючи «потрійний притуп», швидко міняються місцями, стають обличчям одне до одного (Микола спиною до лівих куліс), плещуть у долоні і вдаряють ногами об підлогу. Решта танцюристів, стоячи на місці, плещуть у долоні. В цей час два хлопці підбігають до солістів.

На 15—16-й такти один з хлопців підхоплює під руку дівчину-солістку і, виконуючи парний круговий оберт, відводить її в глибину сцени. Микола хоче бігти за дівчиною, але другий хлопець, що вибіг до центру сцени, затримує Миколу, кладе руки йому на плечі і відвертає його увагу якоюсь цікавою розповіддю. Решта виконавців плещуть у долоні і весело сміються, задоволені жартівливою витівкою свого товариша.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дві дівчини, обнявши одна одну за талію і виконуючи «малий тинок», підбігають до Миколи. Потім, притупнувши ногою об підлогу, повертаються обличчям до глядача, стають до Миколи лівим плечем і дивляться, усміхаючись, на нього.

Микола, вже забувши про першу дівчину, хоче з ними танцювати, але його товариш, продовжуючи щось розповідати, відвертає увагу Миколи і заважає йому. Решта учасників плещуть у долоні, весело розмовляючи.

На 5—7-й такти ті ж самі дві дівчини, не міняючи положення і виконуючи «припадання», яке починають з правої ноги, відходять до правих куліс,

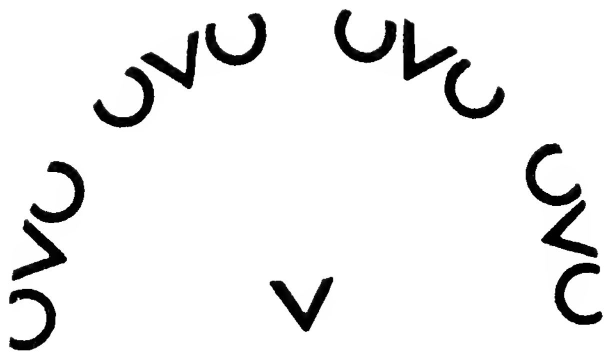


Схема 110

не зводячи очей з Миколи і ніби закликаючи його до себе. Микола, вирвавшись від настирливого товариша і виконуючи «присядку з просуванням вперед», іде за дівчатами. Решта виконавців плещуть у долоні.

На 8-й такт дівчата-солістки, роблячи «потрійний притуп», підбігають до Миколи, беруть його під руки, а вільні руки кладуть собі на талію і повертаються обличчям до глядача.

На 9—12-й такти всі троє, не міняючи положення, кружляють за рухом годинникової стрілки, просуваючись до центру сцени. При цьому дівчата роблять «перемінні кроки» — та, що стоїть праворуч від Миколи,— вперед, а та, що стоїть ліворуч від нього,— назад. Микола виконує високу «присядку», витягуючи по черзі ноги навхрест одну перед другою. Решта виконавців плещуть у долоні, перемовляються між собою, придумуючи нову витівку. На кінець 12-го такту двоє хлопців підбігають до Миколи і беруть під руки дівчат-солісток, які роз'єднують руки з руками Миколи.

На 13—16-й такти двоє в парі праворуч від Миколи беруть одне одного під праві руки, а вільні руки кладуть собі на талію. Так вони «перемінним кроком», кружляючи, відходять до правих куліс. Друга пара, взявшись під ліві руки (вільні руки також кладуть собі на талію), виконує те саме, що й перша пара, тільки рухається в протилежну сторону. Микола розгублено дивиться то на одну, то на другу пару, які відходять від нього. Решта учасників плещуть у долоні і вишиковуються трійками в півколо (схема 110).

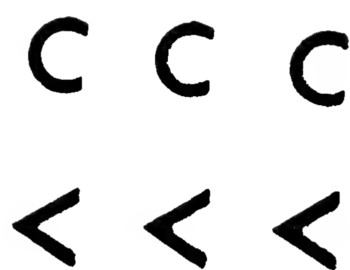
VI фігура (16 тактів)

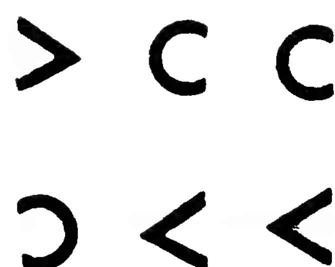
На 1—4-й такти всі трійки виконують на місці «ворота» в трійці. В цей час Микола, побачивши, що всі танцюють, а його залишили самого, скидає шапку і махає нею, закликаючи дівчат і хлопців підійти до нього.

На 5—8-й такти дівчата і хлопці, звужуючи півколо, «простими танцювальними кроками» підходять до Миколи. Микола повільно одягає шапку, розводить руки в сторони, потім поступово опускає їх і, не поспішаючи, присідає. Всі нахиляються до нього, не розуміючи, що він задумав (мелодія виконується тихо).

На 9-й такт Микола голосно скрикує, виконуючи «розтяжку» в повітрі, і опускається в глибоке присідання. Інші учасники від несподіванки скрикують: «Ах!», зі сміхом випрямляються і починають жваво перемовлятись.
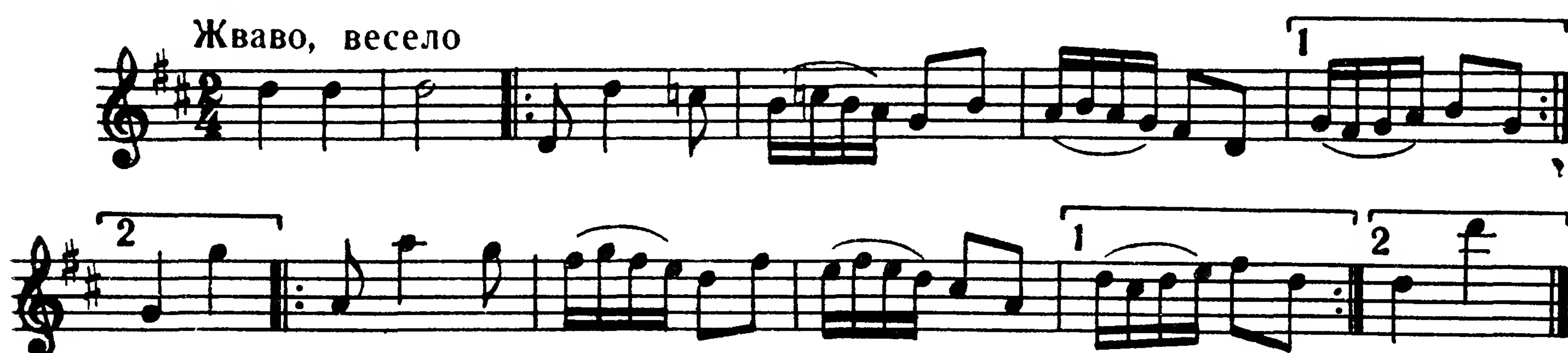
На 10—14-й такти Микола, помахуючи шапкою над головою і виконуючи «мітелочку», йде до лівих куліс, а потім, описуючи півколо в глибині сцени, прямує до правих куліс. Решта виконавців, швидко вишиковуючись


Схема 111


Схема 112

у трійки, кроком з підстрибуванням і пробіжкою весело йдуть за Миколою.

На 15—16-й такти Микола, а за ним і всі танцюристи вибігають за праві куліси.



«РОМАН»

Виконують танець 3 пари. Вони стають одна за одною за останньою правою кулісою (див. схему 111). Хлопець кладе праву руку дівчині на талію. Дівчина кладе праву руку собі на талію. Вони з'єднують дві руки і відводять їх в сторону (в другу позицію), нижче рівня плечей.

I фігура (44 такти)

На 1—44-й такти виконавці невеликими «простими танцювальними кроками», починаючи з правої ноги, ідуть по колу проти руху годинникової стрілки і обходять сцену. На кінець останнього такту пари виходять до центру сцени і стають обличчям до другої лівої куліси.

На 21—24-й такти перша пара не зупиняючись обходить маленьке самостійне коло і стає так, як зазначено на схемі 112. В цей час дві інші пари відступають на чотири кроки і повертаються на свої попередні місця, також роблячи чотири кроки. На кінець останнього такту танцюристи першої пари міняють положення рук так: дівчина ліву, а хлопець праву руку з'єднують і піднімають вгору, утворюючи «ворота»: вільні руки кладуть собі на талію і стають у півоберта одне до одного.

II фігура (44 такти)
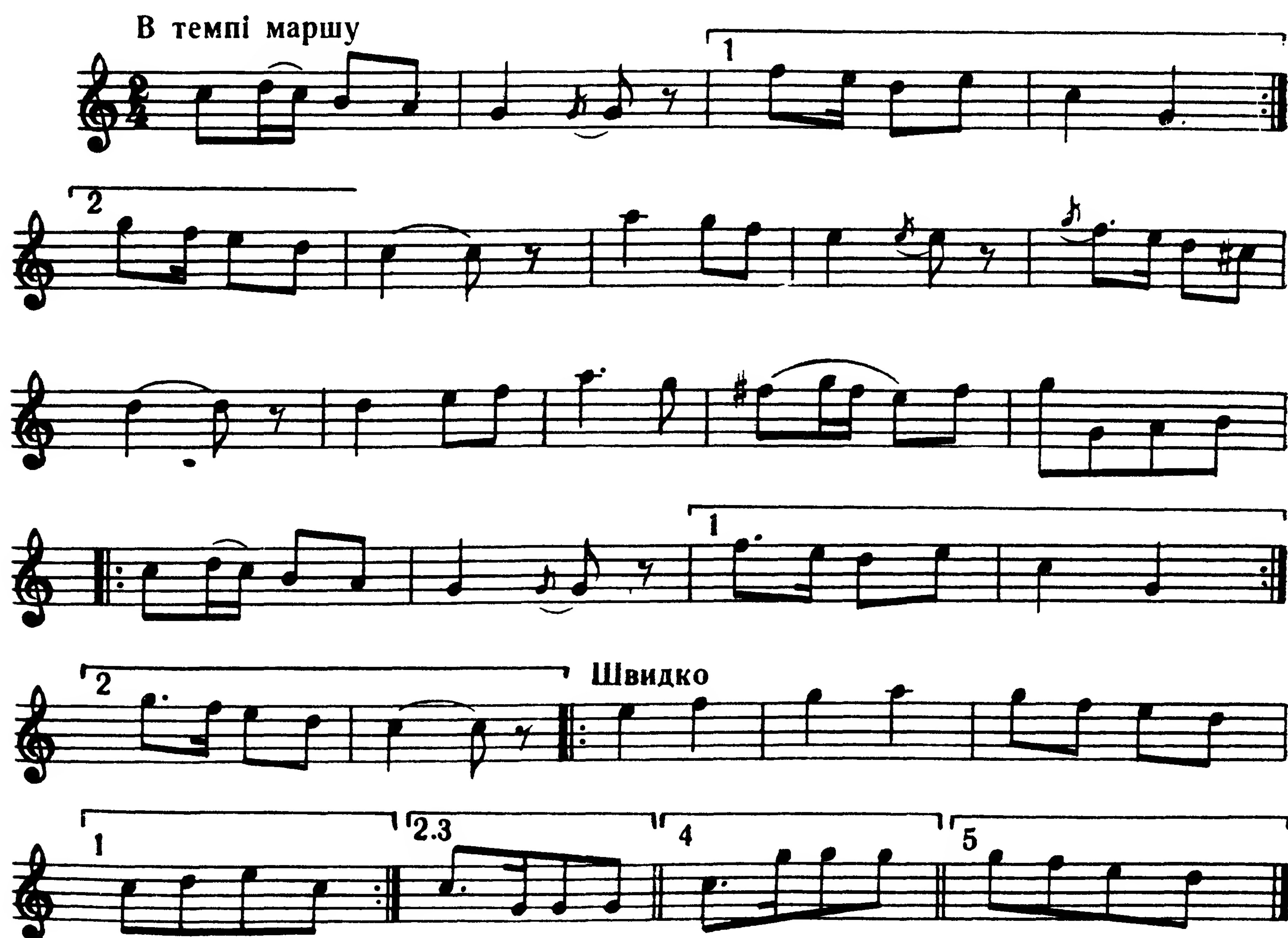
На 1—44-й такти середня пара, зігнувшись, пробігає крізь «ворота» і утворює «ворота», ставши в положення першої пари. Перша пара, пропустивши крізь «ворота» другу, біжить до третьої, нахиляється і проходить «ворота», які утворила третя пара; потім повертається ліворуч, стає на її місце і утворює «ворота» для другої пари. Третя пара, пропустивши крізь

свої «ворота» першу пару, «бігунцем» рухається до другої пари; вона нахиляється, проходить крізь «ворота», повертається ліворуч (на 180°) і займає її місце, утворюючи «ворота» (їх робить хлопець, а дівчина обходить навколо нього).

На останній такт мелодії виконавці знову вишиковуються в ряд і починають усе спочатку.

Танець «Роман» можуть виконувати багато пар, вишиковуючись по три пари в окремі групки.

Так само, як танець «Роман», в с. Охромієвичі Корюківського р-ну Чернігівської області танцюють танець «Метелицю».



ВАРІАНТ ТАНЦЮ «РОМАН»

Масовий жіночий танець, в якому може брати участь будь-яка кількість виконавців. Усі танцюристки стають парами в коло і кладуть собі руки на талію.

І фігура (32 такти)

На 1—32-й такти пари йдуть «простим танцювальним кроком» проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту утворюють окремі
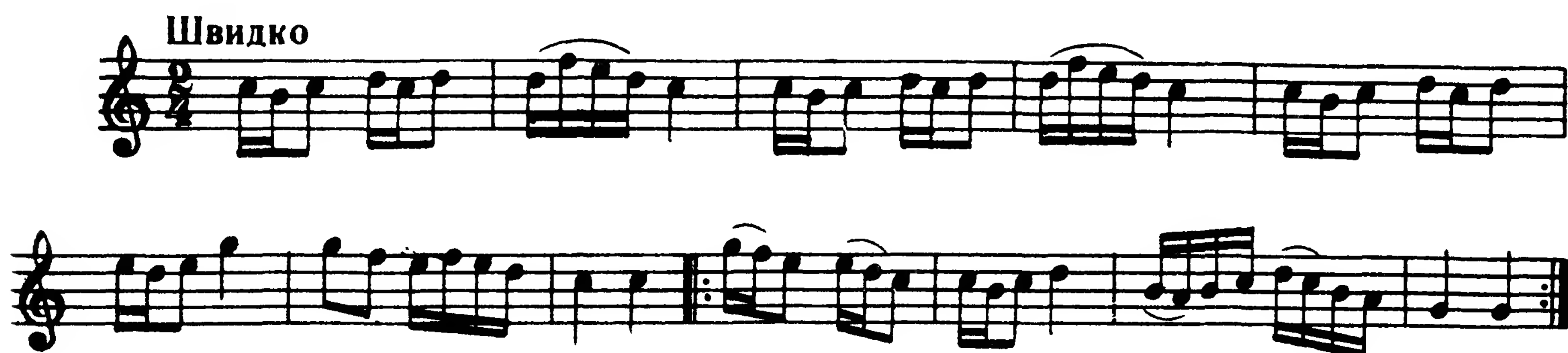
групи по три пари кожна. Вони вишиковуються так: кожна третя пара стає обличчям до інших двох пар і, з'єднавши руки, утворює «ворота».

II фігура (32 такти)

На 1—32-й такти середня пара кожної з груп, зігнувшись, пробігає у «ворота», стаючи в положення першої пари. Перша пара, пропустивши крізь «ворота» другу, біжить до третьої, нахиляється і проходить крізь «ворота», які утворила третя пара. Потім повертається ліворуч, стає на її місце і утворює «ворота» для другої пари і т. д.

На останній такт пари вишиковуються так, як вони стояли на початку танцю.

Потім починають танець спочатку.



«ЧУМАК» (ПЕРШИЙ)

Танець виконують три дівчини, які перед початком танцю стають так, як зазначено на схемі 113. Вони кладуть собі руки на талію.

I фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, йдучи «перемінним кроком», міняються місцями (див. пунктир на схемі 113). На кінець останнього такту середня дівчина повертається на 180° і йде на своє попереднє місце. Решта дівчат спиною відступають на свої місця.

Примітка. Середня дівчина може також відступати на своє місце спиною.

Так вони на 16 тактів роблять чотири рази. На кінець останнього такту дівчата беруться під руки. Вільні руки залишають у себе на талії. Вони стають одна до одної так, як зазначено на схемі 114.

II фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти, не змінюючи кроку, дівчата міняються місцями (схема 114). На кінець останнього такту виконавиці стають так, як зазначено на схемі 113.

Потім танець починають спочатку.

Примітка. Танець може виконувати багато танцюристок, які стають трійками.

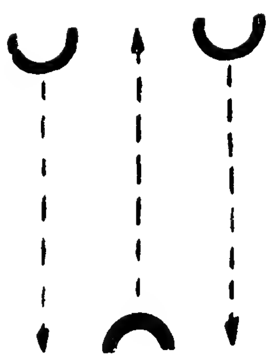


Схема 113

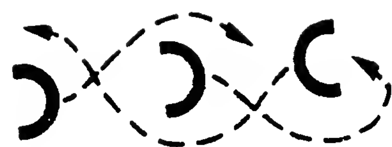


Схема 114

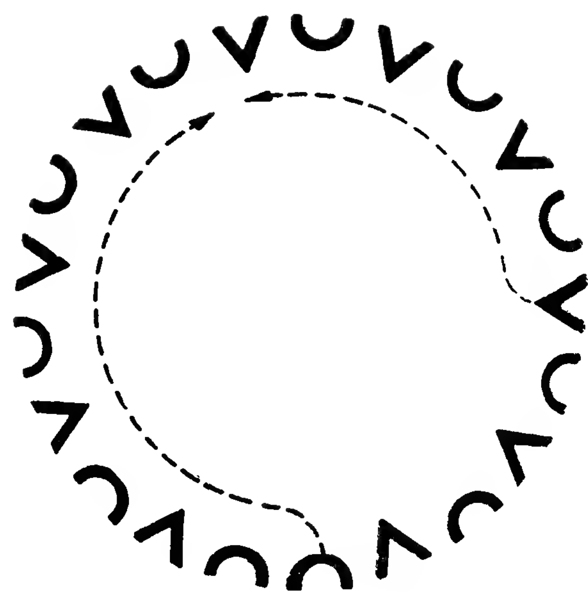


Схема 115

«ЧУМАК» (ДРУГИЙ)

Виконавці (дівчата і хлопці) стають в коло обличчям до центру і танцюють на місці.

I фігура (12 тактів)

З 1-го по 6-й такти мелодії першої строфи на слова:

Як продала дівчина курку
Та купила чумакові люльку,—

дівчина «перемінним кроком», притупуючи на другу чверть кожного такту, виходить на середину кола і йде за рухом годинникової стрілки. В опущених руках тримає кінці стрічок від вінка. Одночасно з другої сторони в коло «простим танцювальним кроком» входить хлопець і йде проти руху годинникової стрілки назустріч дівчині. Руки його на талії (схема 115). На останній такт мелодії дівчина і хлопець підходять і стають обличчям одне до одного.

З 7-го по 12-й такти на слова:

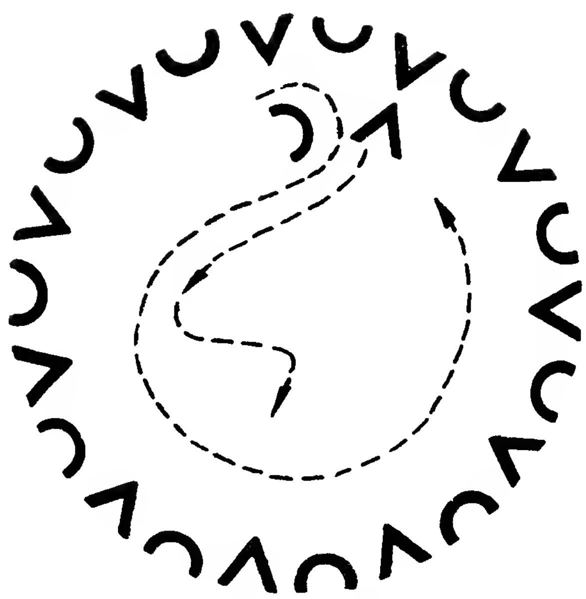
Люльку за курку купила,
Вона його вірно любила,—

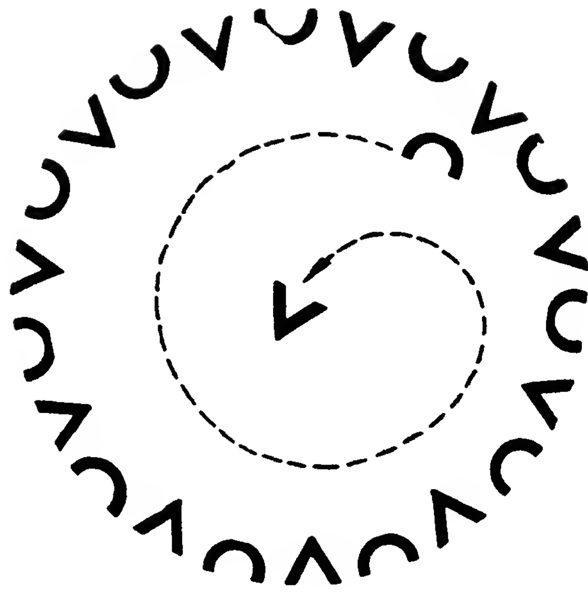
дівчина, глянувши на хлопця, засоромлюється і швидко повертається через праве плече. Потім «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, йде по колу проти руху годинникової стрілки (схема 116). Посміхаючись, вона грається з стрічкою і начебто не звертає уваги на хлопця. Одночасно хлопець, рухаючись за дівчиною «перемінним кроком», який починає з правої ноги, ласкаво заглядає їй в обличчя то з правого, то з лівого боку. Права рука його біля грудей, ліва опущена вниз. Пройшовши кілька кроків, хлопець бачить, що дівчина не звертає на нього уваги, тому він на слова «вірно любила», махнувши правою рукою, йде до центру кола і стає на праве коліно.

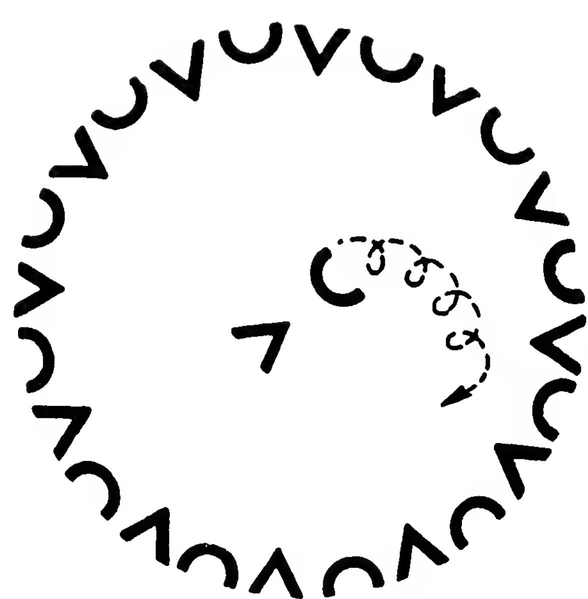
Ліва його рука біля грудей, права, впираючись ліктем у долоню лівої, підтримує низько нахилену голову. Хлопець нібито замислився. Корпус трохи нахилений вперед.

II фігура (12 тактів)

З 1-го по 3-й такти другої строфи на слова «як продала дівчина гребінь» дівчина, стоячи на місці, дивиться на хлопця і радісно посміхається. Танцюрист продовжує стояти в попередній позі.


Схема 116


Схема 117


Схема 118

З 4-го по 9-й такти на слова:

Та купила чумакові кремінь,
Кремінь за гребінь купила,—

дівчина «перемінним кроком», починаючи його з лівої ноги, просувається вперед. Вона лівим плечем обходить навколо хлопця (схема 117). У витягнутій вперед лівій і опущеній вниз, але відведеній в сторону правій руці тримає кінці стрічок; голова повернута до хлопця. Хлопець стоїть у тій же позі, похитуючи головою, немовби за чимось жалкує.

З 10-го по 12-й такти на слова «вона його вірно любила» дівчина тихо, на півпальцях, дрібним «простим танцювальним кроком» підходить ззаду до хлопця і кладе йому на праве плече свою праву руку.

III фігура (12 тактів)

З 1-го по 9-й такти на слова:

Як продала дівчина юпку
Та купила чумакові губку,
Губку за юпку купила,—

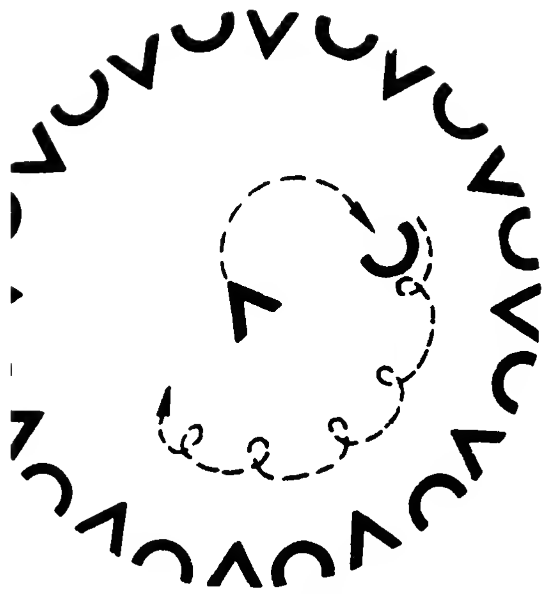
хлопець, піднімаючись з присідання, повертається через ліве плече і, простягаючи руки, хоче обняти дівчину. Але вона швидко відскакує і, кружляючи «перемінним кроком», рухається по колу за рухом годинникової стрілки (схема 118). В розведених у сторони руках вона тримає кінці стрічок. Одночасно хлопець з розведеними в сторони руками «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, рухається за дівчиною. Але вона швидко тікає від нього (схема 119). Пройшовши кілька кроків, хлопець (на останніх словах пісні) зупиняється і, опустивши руки, здивовано дивиться на дівчину. Йому здається, що вона глузує з нього.

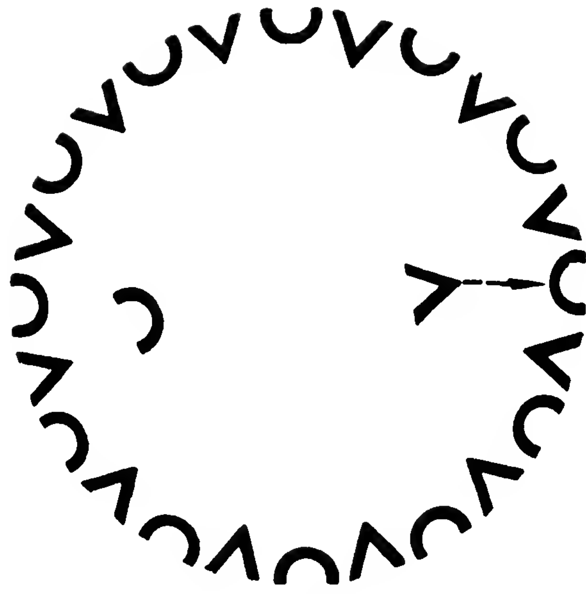
З 10-го по 12-й такти на слова «вона його вірно любила» хлопець, повернувшись ліворуч, чотирма «простими танцювальними кроками» рухається до виконавців, які стоять у колі, і співає. Рухаючись, він уважно дивиться вперед, ніби когось розшукує (схема 120). Дівчина в цей час схвильовано дивиться на нього. Корпус її злегка нахилений вперед, ліва рука на грудях, права опущена вниз.

IV фігура (12 тактів)

З 1-го по 6-й такти мелодії четвертої строфи на слова:

Як продала дівчина сало
Та купила чумаку кресало,—


Схема 119


Схема 120

хлопець неначе когось побачив і зрадів. Поклавши руки на талію і не звертаючи уваги на дівчину, до якої стоїть спиною, він на місці виконує «тинок», вдаючи з себе веселого. Дівчина дивиться на нього, здивовано розводить руками і «простими танцювальними кроками» йде до центру кола.

З 7-го по 12-й такти на слова:

Кресало за сало купила,—
Вона його вірно любила,—

хлопець, виконуючи «тинок», наближається до якої-небудь виконавиці, що стоїть в колі, і напроти неї ще веселіше танцює, робить «присядку», «вихиляс» тощо. Дівчина, яка знаходиться в центрі кола, нахиливши голову, стає на праве коліно і лівою рукою підносить до очей кінець стрічки.

V фігура (12 тактів)

З 1-го по 9-й такти мелодії п'ятої строфи на слова:

Як продала дівчина душу
Та купила тютюну папушу,
Папушу за душу купила,—

дівчина продовжує стояти на правому коліні і вдає, що плаче, витираючи стрічкою очі. Хлопець, зробивши оберт, бачить, що дівчина плаче і, виконуючи «тинок», рухається до дівчини та навколо неї. Руки його схрещені на грудях (схема 121).

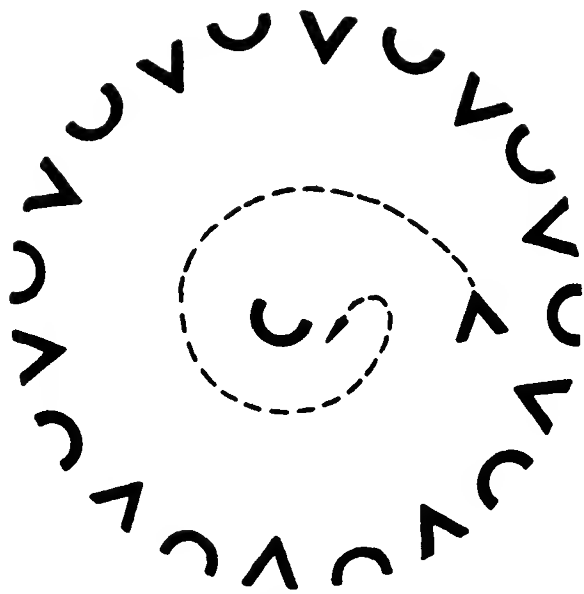
З 10-го по 11-й такти на слова «вона його вірно» дівчина стоїть у тій же позі і плаче. Хлопець підбігає до неї і присідає зліва, ніжно обнімаючи її правою рукою ззаду за талію, а лівою відводить від очей її ліву руку з стрічкою та кладе собі на праве плече. Вони разом підводяться з присідання. Корпус хлопця повернутий впівоборота до дівчини. Вона начебто засоромилась і трохи відвернула від нього голову. Руки опущені вниз.

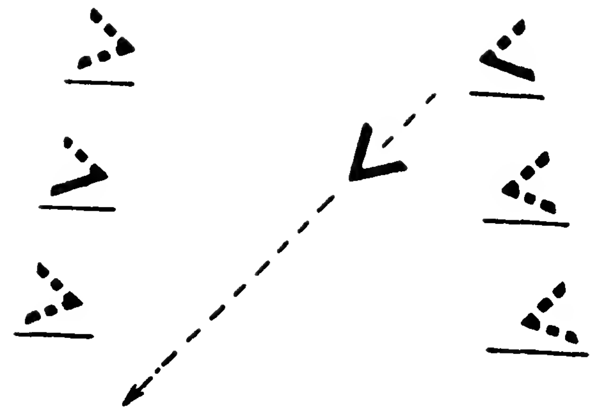
На 12-й такт на слові «любила» хлопець цілує дівчину у ліву щоку. Дівчина повертає до нього голову і, погрожуючи пальцем правої руки, співає:

Серце, чумаче-голубче,
Чом ти не робиш, як лучче?

Хлопець, весело посміхаючись, вдаряє лівою ногою об підлогу і кладе собі на талію стиснуту в кулак ліву руку. Дівчина правою рукою бере кінець стрічки і відводить його праворуч.
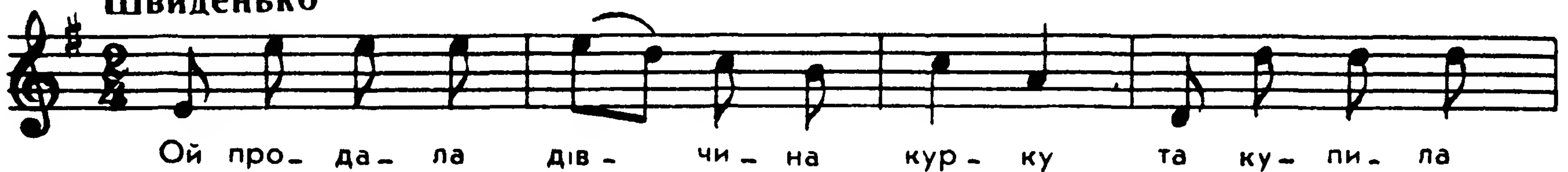
Далі музика набирає швидкого темпу. Всі танцюристи плещуть у долоні, а хлопець і дівчина, рухаючись по колу, виконують «бігунець», «пере-

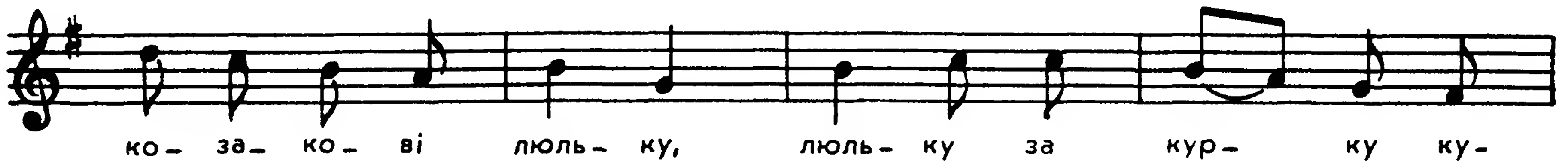

Схема 121

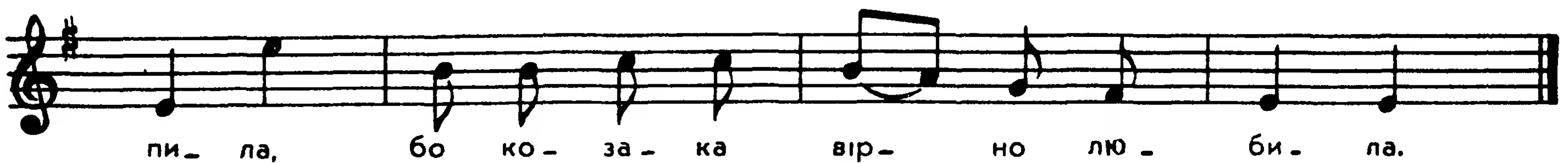

Схема 122

мінний крок», «тинок», «вірьовочку», «припадання», «вихиляс» тощо. Весь цей епізод має імпровізаційний характер.

У кінці танцю дівчина вклоняється хлопцеві, дякує йому за танець. Хлопець знімає шапку, підходить до дівчини, бере її за ліву руку і виводить з кола. В коло входить друга пара, і танець починається знову.







«БУКОВИНСЬКИЙ ПАРУБОЦЬКИЙ ТАНЕЦЬ»

У танці беруть участь семеро хлопців, з яких заздалегідь вибирають ватажка. Троє з хлопців стають за лівими кулісами, троє за правими кулісами.

За третьою правою кулісою знаходиться ватажок (схема 122).

На 8 тактів виконується музичний вступ. На останні 2 такти на сцені з'являється ватажок.

І фігура (8 тактів)

На «раз-і» 1-го такту ватажок, рухаючись у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 122, робить два підскоки на правій нозі, трохи праворуч, ліва нога, зігнута в коліні, знаходиться позаду правої;

на «два-і» цього ж такту він виконує все те, що робив на «раз-і», тільки починає рух ліворуч з лівої ноги.

На «раз» 2-го такту ватажок робить невеличкий крок правою ногою вперед;

на «і» б'є двічі лівою ногою об підлогу. На другу шістнадцяту, переносячи вагу корпусу на ліву ногу, він виносить праву ногу, зігнуту в коліні, перед собою, відводячи коліно праворуч;

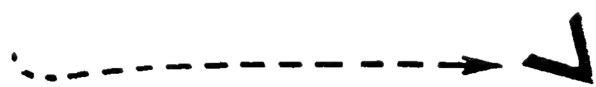


Схема 123

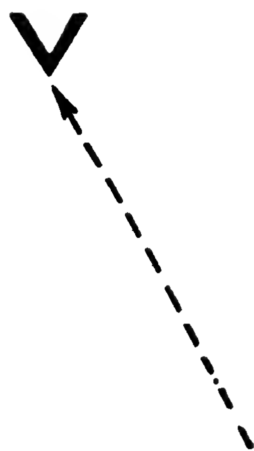


Схема 124

на «два» стає на всю ступню правої ноги, трохи зігнутої в коліні. Одночасно ліву ногу виносить виворітно ліворуч, коліно витягнуте;

на «і», випрямляючи праву ногу в коліні, він різко згинає в коліні перед собою ліву ногу, залишаючи її у виворітному положенні. Протягом усього руху корпус прямий, руки розведені в сторони, кисті рук стиснуті в кулаки.

На наступні 2 такти ватажок робить усе з лівої ноги.

На 8 тактів ватажок виконує цей рух чотири рази, роблячи на останній такт «потрійний притуп».

II фігура (8 тактів)

Ватажок рухається по авансцені зліва направо (схема 123). Корпус у нього прямий, повернутий правим плечем до глядача, руки широко розведені в сторони. Голова повернута до глядача.

На «раз» 1-го такту в такому положенні він робить крок уперед лівою ногою;

на «і» виставляє вперед праву ногу на каблук;

на «два» ставить праву ногу на півпальці поряд з лівою ногою;

на «і» робить крок уперед лівою ногою.

На «раз» 2-го такту знову виставляє праву ногу перед собою на каблук;

на «і» ставить праву ногу на всю ступню, відриваючи ліву ногу від підлоги;

на «два», різко відштовхнувшись від підлоги лівою ногою, підстрибує вверх. Права нога під час стрибка описує півколо ззаду наперед;

на «і» хлопець, підстрибнувши, стає на праву ногу, ліва нога зігнута в коліні, а стопа її біля кісточки правої ноги.

На 8 тактів рух повторюється чотири рази. На останню чверть 8-го такту замість стрибка ватажок робить по черзі два удари лівою і правою ногами, нахиляючи корпус уперед.

III фігура (4 такти)

Ватажок рухається до центру сцени обличчям до глядача (схема 124), виконуючи «простий танцювальний біг».

На «раз» 1-го такту, поклавши руки за спину, він виконує біг назад лівою ногою;

на «і» — біг назад правою ногою;

на «два» — біг назад лівою ногою;

на «і» він ударяє об підлогу всією ступнею правої ноги, не згинаючи її в коліні. Корпус нахиляє вперед.

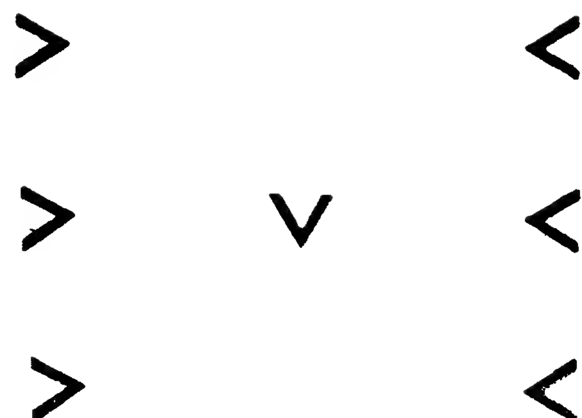


Схема 125

На «раз» 2-го такту ватажок вирівнює корпус і, стрибаючи до центру сцени, робить два підскоки на правій нозі. Ліву ногу, виворітно зігнуту в коліні, він тримає позаду правої ноги ступнею біля кісточки правої ноги;

на «два-і» він двічі підстрибує на лівій нозі, просуваючись до центру сцени. Праву ногу, виворітно зігнуту в коліні, він тримає ступнею біля кісточки правої ноги, поперед неї.

На наступні 2 такти рух повторюється з іншої ноги.

IV фігура (4 такти)

Знаходячись у центрі сцени, ватажок на затакт «і» плеще в долоні.

На «раз» 1-го такту він ударяє об підлогу лівою ногою, розводячи руки в сторони;

на «і» робить крок правою ногою вперед, залишаючи вагу корпусу на лівій нозі;

на «два» робить крок назад правою ногою, переносячи на неї вагу корпусу;

на «і» приставляє ліву ногу до правої за шостою позицією.

На «раз» 2-го такту ватажок двічі переступає правою і лівою ногами, трохи присідаючи і направляючи коліна праворуч, а корпус залишає повернутим до глядача;

на «і» повторює рух, який він робив на «раз»;

на «два», повернувши коліно до глядача, човгає підошвою правої ноги біля лівої і ставить праву ногу на підлогу. Потім відриває ліву ногу від підлоги;

на «і» ударяє об підлогу лівою ногою.

На наступні 2 такти цей рух повторюється ще раз.

V фігура (8 тактів)

Ватажок, дивлячись то на ліву, то на праву кулісу, *на 2 такти* співає:

— Гайда, хлопці, всі до мене.

На 3—4-й такти він виставляє вперед на каблук ліву ногу і, показуючи на чобіт обома руками, співає:

Файні чоботи у мене.

На 5—8-й такти, змахуючи то правою, то лівою рукою, він запрошує до себе товаришів, які на 8-й такт виходять на сцену, кожний із-за своєї куліси (як зазначено на схемі 125) боком до глядача. Хлопці, що вийшли з-за лівих куліс, повернуті правим плечем до глядача, в піднятій лівій руці тримають шапки, а праві руки розводять у сторони.

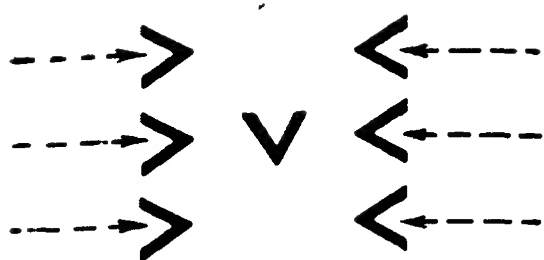


Схема 126

Інші хлопці, навпаки, правими тримають шапки, а ліві розводять у сторони.

VI фігура (8 тактів)

Ватажок, задоволений появою друзів, повертається на місці, пританцьовує. Одна рука у нього відведена в сторону, друга піднята вгору.

Хлопці рухаються двома рядами до ватажка (схема 126).

На «раз» 1-го такту вони ударяють об підлогу лівою ногою;

на «і» виносять перед собою на каблук праву ногу;

на «два» ступають на праву ногу, відриваючи ліву ногу від підлоги;

на «і» ступають на підлогу лівою ногою.

На «раз» 2-го такту вони знов виносять перед собою праву ногу на каблук;

на «і» на першу шістнадцяту легко підстрибують на лівій нозі, на другу шістнадцяту ударяють об підлогу каблуком правої ноги поряд з лівою;

на «два» знову легенький підскік на лівій нозі;

на «і» двічі ударяють об підлогу правою ногою, переносячи на неї вагу корпусу.

Одночасно з другим ударом ліва нога, зігнута в коліні, відривається від підлоги. Цей рух виконують хлопці, які вийшли з-за лівих куліс.

Троє хлопців, які знаходяться праворуч від глядача, виконують цей рух з іншої ноги.

На 8 тактів вони повторюють цей рух чотири рази.

VII фігура (2 такти)

Ватажок у центрі і всі хлопці, які рядами наблизились до нього, не міняючи положення, нахиляють корпус уперед, одягаючи шапки на голову. У ватажка руки розведені в сторони.

На «раз» 1-го такту лівий ряд хлопців лівою ногою, а правий ряд хлопців правою ударяють об підлогу;

на «два» — удар об підлогу другою ногою, перша нога трохи піднімається вгору.

На «раз» 2-го такту — пауза;

на «два-і» — два удари об підлогу піднятою ногою.

Під час ударів хлопці вигукують: «Гей, о, йо, хо, хо!»

VIII фігура (6 тактів)

Ватажок у центрі і всі хлопці, випрямивши корпус і повернувши обличчя до глядача, кладуть руки за спину і відходять у глибину сцени, де шикуються в одну лінію (якщо сцена мала, можна утворити півколо).



Схема 127

Всі вони з правої ноги виконують на 6 тактів тричі рух III фігури, закінчуючи його «потрійним притупом» (схема 127).

IX фігура (8 тактів)

На 8 тактів усі виконавці, не порушуючи ряду:

на «раз» кладуть один одному руки на плечі і роблять крок правою ногою праворуч. Крайні в ряду хлопці відводять вільні руки в сторони;

на «і», переносячи на праву ногу вагу корпусу, трохи присідають на неї, повертаючи корпус і голову ліворуч. П'ятка лівої ноги відривається від підлоги;

на «два-і» все повторюється, починаючи з другої ноги, в іншу сторону.

На перших 4 такти ватажок співає:

І ти гуцул, і я гуцул,
Оба носим кептар куций,

На 5—8-й такти хлопці йому відповідають:

Ми у горах родилися,
В Черемошах хрестилися.

X фігура (8 тактів)

На «раз» 1-го такту, не міняючи положення, виконавці підстрибують на правих ногах, одночасно виворітно виносять ліву ногу, зігнуту в коліні, перед собою;

на «два» рух повторюється з другої ноги.

На «раз-і-два» 2-го такту виконується рух з винесенням лівої, правої і знову лівої ноги, тільки вдвічі швидше;

на «і» — пауза.

Так вони роблять протягом 7 тактів.

На останній 8-й такт хлопці, нагинаючи корпус, виконують «потрійний притуп».

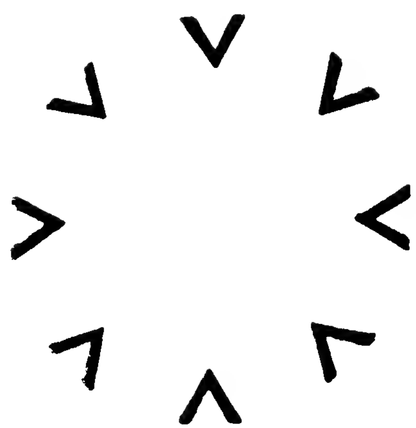
XI фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти виконавці йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, знімаючи руку з плечей і беручи один одного за кисті.

На «раз 1-го такту, залишаючи корпус нахиленим уперед, всі роблять підскік на лівій нозі і одночасно праву ногу переносять позаду лівої на півпальці. Коліна обох ніг трохи зігнуті і розведені в сторони;

на «два», відштовхнувшись обома ногами, роблять стрибок у другу невиворітну позицію. Корпус трохи вирівнюється.

На «раз» 2-го такту, випрямляючи корпус, різко переводять ноги в шосту позицію. Коліна випрямляють;


Схема 128

на «два» виконавці, підстрибуючи на лівій нозі, виносять уперед праву ногу, зігнуту в коліні.

На «раз» 3-го такту опускають на підлогу праву ногу, трохи згинаючи її в коліні і переносячи на неї вагу корпусу;

на «і» виносять уперед ліву ногу на каблук. Корпус трохи відхиляють назад;

на «два» приставляють ліву ногу до правої, переносячи на неї вагу корпусу і починаючи нахиляти його вперед;

на «і», нахиляючи корпус вперед, ставлять праву ногу на півпальці позаду себе.

На «раз» 4-го такту, не випрямляючи корпусу, всі виконавці роблять крок правою ногою праворуч. Коліна зігнуті;

на «і» роблять крок лівою ногою праворуч позаду правої; ноги знаходяться у виворітному положенні;

на «два», починаючи вирівнювати корпус, знову роблять крок правою ногою праворуч;

на «і», вирівнявши корпус і зробивши легкий підскік на правій нозі, виносять уперед ліву ногу, зігнуту в коліні.

За 16 тактів виконавці чотири рази виконують цей рух, ідучи по колу проти руху годинникової стрілки (схема 128). Перший і останній хлопці кола не замикають. У них вільні руки, розведені в сторони.

XII фігура (8 тактів)

Продовжуючи йти по колу проти руху годинникової стрілки, всі виконавці

на «раз» 1-го такту нахиляють корпус і роблять випад на праву ногу праворуч;

на «і» ставлять ліву ногу позаду правої;

на «два», роблячи крок правою ногою праворуч, ще більше нахиляють корпус і згинають коліна, готуючись до великого стрибка;

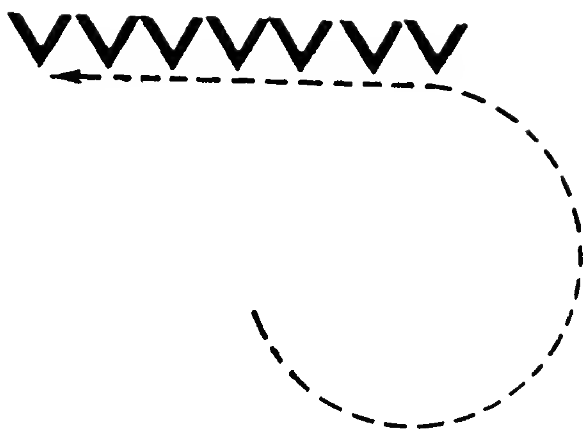
на «і» рвучко відштовхуються від підлоги лівою ногою попереду правої.

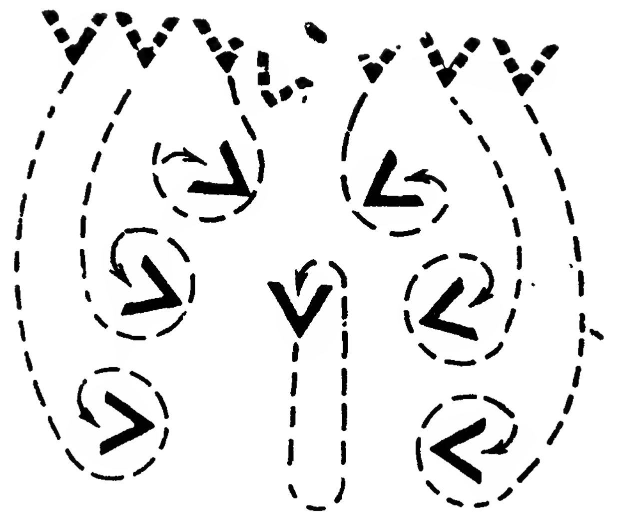
На «раз-і» 2-го такту виконавці підгинають у повітрі виворітно під себе ноги, нахиляючи корпус уперед;

на «два» зігнутими в колінах ногами стають на підлогу;

на «і», вирівнюючи корпус і розгинаючи коліно лівої ноги, легко ковзають нею праворуч, одночасно згинаючи в коліні праву і виносячи її вперед.

На 8 тактів цей рух виконується чотири рази. На останній 8-й такт усі хлопці, підстрибнувши, стають на праву ногу, залишаючи ліву, зігнуту


Схема 129


Схема 130

в коліні, позаду правої виворітно. Одночасно хлопці кладуть руки один одному на плечі. Йдучи по колу проти руху годинникової стрілки, вони стають у ряд (схема 129).

XIII фігура (8 тактів)

Знаходячись у ряді (або в півколі), всі виконавці

на «раз» 1-го такту роблять «голубець» праворуч, голова повертається в праву сторону;

на «два», тримаючи корпус на лівій нозі, зігнутій трохи в коліні, вони виставляють праву ногу праворуч на каблук;

на «і», дивлячись на глядача, всі роблять глибоку «присядку» («гайдук») — коліна і ступні разом.

На «раз» 2-го такту, залишаючи коліна стуленими, хлопці, трохи піднімаючись, стрибають на півпальці обох ніг в другу невиворітну позицію;

на «і-два» — пауза;

на «і» виконавці зіскакують на ліву ногу, трохи зігнуту в коліні, і заносять праву ногу позаду лівої. Обидві ноги у виворітному положенні.

На наступні 2 такти весь рух виконується з другої ноги в іншу сторону.

На 8 тактів рух виконується чотири рази. На останню чверть такту всі зіскакують на ліву ногу, виносячи праву ногу виворітно перед лівою.

XIV фігура (8 тактів)

Знімаючи руку з плечей, хлопці піднімають праву руку над головою, а ліву згинають перед собою (кисті рук стискаються в кулаки).

На «раз» 1-го такту (перша шістнадцята) вони роблять невеликий крок правою ногою в сторону глядача, повертаючи до нього корпус правим плечем; на другу шістнадцяту приставляють ліву ногу до правої;

на «і» (перша шістнадцята) — знову невеликий крок правою ногою праворуч, ще більше повертаючи корпус у праву сторону; на другу шістнадцяту — ліву ногу виворітно виводять попереду правої ноги з зігнутим коліном;

на «два-і» починають рух в іншу сторону з другої ноги. Положення рук залишається незмінним протягом усіх 8 тактів, а корпус повертається то праворуч, то ліворуч.

XV фігура (8 тактів)

На «раз» 1-го такту (перша одна шістнадцята) всі виконавці, рухаючись у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 130, підскакують на лівій нозі, на другу одну шістнадцяту виносять праву ногу вперед на каблук;

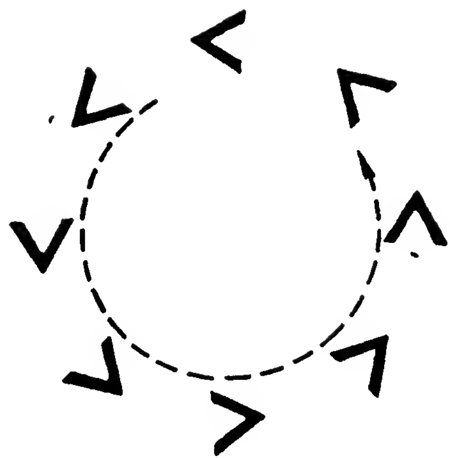


Схема 131

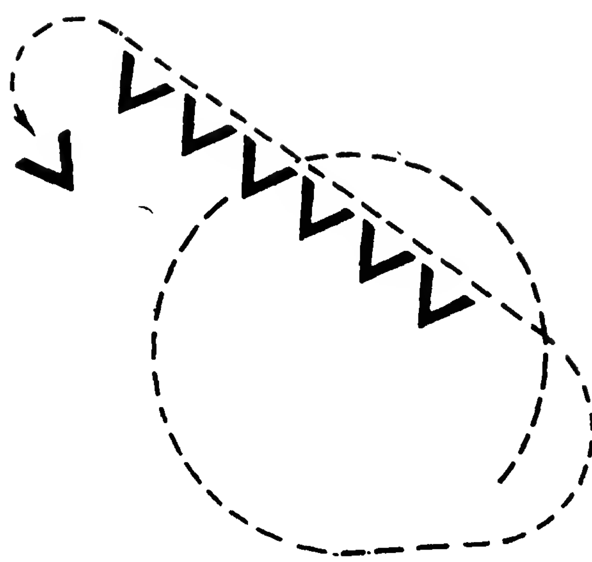


Схема 132

на «і» зіскакують на праву ногу, одночасно ліву ногу відривають від підлоги;

на «два» — невеликий крок уперед лівою ногою.

Потім усе починають спочатку, повторюючи рух на протязі всіх 8 тактів. Руки у всіх розведені в сторони.

XVI фігура (8 тактів)

Знаходячись у півколі, всі (крім ватажка) виконують рух IV фігури, замикаючи коло.

На перші 4 такти ватажок, знаходячись у центрі півкола, співає:

Танцюй, танцюй, веселися
Та на мене не сердися.

На інші 4 такти ватажок виконує той же рух, що й всі танцюристи, стаючи в коло.

XVII фігура (8 тактів)

На «раз» 1-го такту всі виконавці, йдучи по колу проти руху годинникової стрілки, кладуть один одному руки на плечі і, стрибаючи на лівій нозі, згинають її в коліні. Одночасно праву ногу згинають у коліні і виворітно стопою притискують під ліве коліно;

на «і» виконавці підстрибують на лівій нозі і одночасно коліно правої ноги переводять у невиворітне положення;

на «два» різко опускають перед собою праву ногу на каблук;

на «і» всі зіскакують на праву ногу і одночасно ліву ногу стопою підводять різко до правого коліна спереду, відводячи коліно лівої ноги ліворуч. Корпус трохи нахиляють уперед.

Так роблять протягом всіх 8 тактів. На останню чверть 8-го такту всі виконавці знімають руки з плечей і, відвівши їх в сторони та повернувшись праворуч, стають один за одним (схема 131).

XVIII фігура (8 тактів)

Всі хлопці ланцюгом ідуть по колу проти руху годинникової стрілки за ватажком (схема 132) і шикуються по діагоналі.

На «раз-і» 1-го такту виконують два підскоки вперед на лівій нозі, руки розведені в сторони і стиснуті в кулаки. Одночасно правою ногою описують півколо в повітрі ззаду наперед;

на «два-і» всі виконують два підскоки на правій нозі, тримаючи ліву ногу з зігнутим коліном виворітно позаду правої.

Так вони роблять протягом 8 тактів.

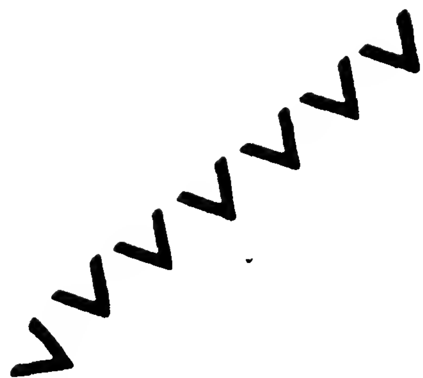


Схема 133

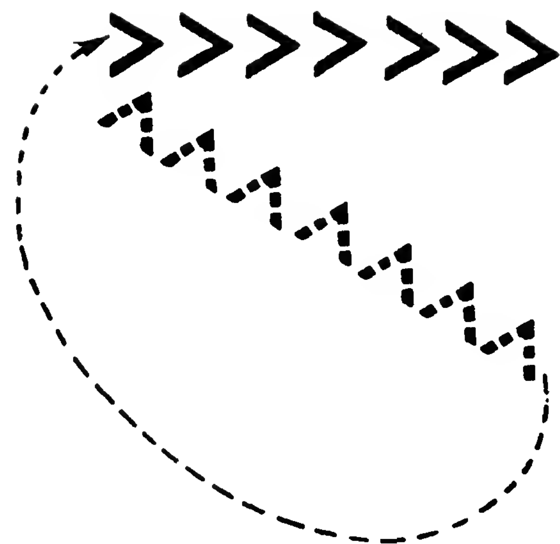


Схема 134

XIX фігура (8 тактів)

Ватажок пританцьовує, рухаючись вздовж хлопців, що стоять по діагоналі, співає:

Танцюй, танцюй, веселися,
На поганій не женися.

На затакт «і» 1-го такту всі хлопці плещуть у долоні, відриваючи від підлоги ліву ногу;

на «раз» ступають на підлогу лівою ногою, переносячи на неї вагу корпусу;

на «і» знов плещуть у долоні перед собою, роблять легкий підскік на лівій нозі, згинаючи її трохи в коліні, а праву ногу піднімають назад так, щоб коліна були разом.

Це вони роблять протягом 7 тактів.

На останній 8-й такт усі виконавці роблять «потрійний притуп» і повертаються через праве плече на 180°, тобто спиною до глядача (схема 133).

XX фігура (8 тактів)

Ватажок, ведучи всіх за собою, вишиковує їх у ряд у глибині сцени (схема 134). Руки у всіх розведені в сторони.

На «раз» 1-го такту виконавці роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» — крок лівою ногою праворуч позаду правої ноги;

на «два» — знову крок правою ногою праворуч;

на «і» ударяють лівою ногою об підлогу поряд з правою і зразу відривають її від підлоги.

На «раз» 2-го такту підскакують на правій нозі;

на «і» двічі вдаряють об підлогу лівою ногою, переносячи на неї вагу корпусу. За другим ударом одночасно праву ногу відривають від підлоги;

на «два» виконують «голубець» праворуч;

на «і» підстрибують на лівій нозі, згинаючи її трохи в коліні. Одночасно праву ногу, згинаючи в коліні виворітно, виносять перед собою. Корпус нахиляється трохи вперед.

Рух виконується на 8 тактів чотири рази. На останню чверть 8-го такту всі повертаються правим плечем до глядача.

XXI фігура (4 такти)

На «раз» 1-го такту всі виконавці, рухаючись цілим рядом на глядача, ступають вперед правою ногою, поклавши руки за спину. Корпус рівний;

на «і» підстрибують, просуваючись уперед на правій нозі. Одночасно ліву ногу відривають від підлоги, залишаючи її позаду правої;

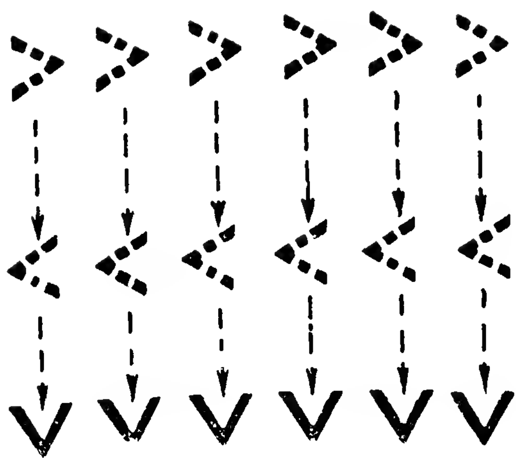


Схема 135

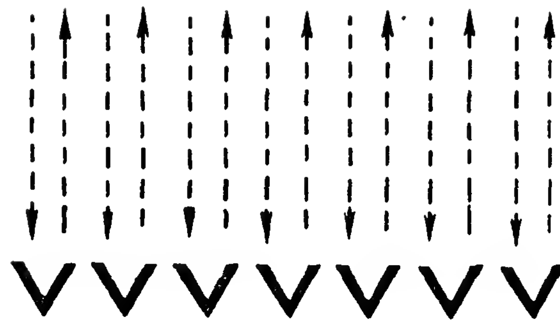


Схема 136

на «два» ставлять ліву ногу на підлогу позаду правої;

на «і», трохи акцентуючи, роблять крок правою ногою вперед.

На «раз» 2-го такту знову підстрибують на правій нозі, просуваючись вперед і відриваючи ліву ногу від підлоги;

на «і» ставлять ліву ногу на підлогу позаду правої;

на «два», акцентуючи, роблять крок вперед правою ногою;

на «і» легко повертаються на півпальцях правої ноги лівим плечем до глядача і рух починають з другої ноги.

Двічі виконавши цей рух на 4 такти, всі виконавці на останню восьму 4-го такту б'ють об підлогу ступнею правої ноги; нахиляючи вперед корпус і повертаючись до глядача, вони з'єднують руки (схема 135).

XXII фігура (4 такти)

Весь ряд хлопців рухається у глибину сцени (схема 136).

На «раз-і-два-і» 1-го такту виконавці, вирівнюючи корпус, чотирма кроками відбігають назад, починаючи з правої ноги.

На «раз» 2-го такту, нахиляючи корпус уперед, стрибають на праву ногу, а ліву ногу і руки відводять назад;

на «і» ударяють півпальцями лівої ноги об підлогу позаду себе;

на «два» виконують легкий підскік назад на правій нозі;

на «і» ставлять ліву ногу біля правої і переносять на неї вагу корпусу; корпус випрямляють, руки піднімають вгору;

на «раз-і-два-і» 3-го такту виконують чотири маленьких біги назад, починаючи з правої ноги. Руки підняті вгору;

на «раз-і-два-і» 4-го такту, поступово нахиляючи корпус і опускаючи руки, виконують чотири біги вперед на авансцену.

XXIII фігура (8 тактів)

Ватажок веде всіх по півколу проти руху годинникової стрілки (схема 137).

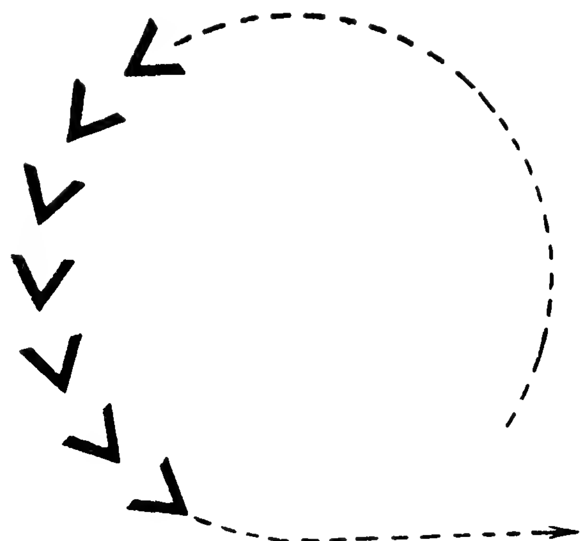
На «раз» 1-го такту, роз'єднуючи руки і відносячи їх у сторони, хлопці повертаються ліворуч і, випрямляючи корпус, роблять крок вперед правою ногою;

на «і» — крок вперед лівою ногою;

на «два» — крок вперед правою ногою;

на «і» — «голубець» лівою ногою;

на «раз-і» 2-го такту — два підскоки на лівій нозі, права нога, зігнута в коліні, виворітно відривається від підлоги і залишається позаду лівої ноги;



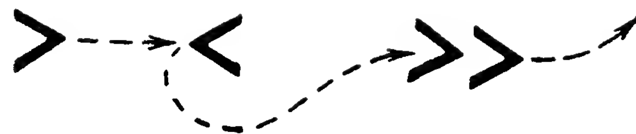


Схема 137 *Схема 138*

на «два-і» — два підскоки на правій нозі, ліву ногу відривають від підлоги і залишають позаду правої.

Ті самі рухи виконують на *3—8-й такти.*

XXIV фігура (8 тактів)

Ватажок веде весь ряд хлопців з переднього лівого кута авансцени по авансцені (схема 138).

На «раз» 1-го такту вони роблять крок лівою ногою вперед. Руки залишаються відведеними в сторони;

на «і» ставлять праву ногу на каблук перед собою;

на «два» праву ногу приставляють до лівої;

на «і» знову роблять крок лівою ногою вперед.

На «раз» 2-го такту знову ставлять на каблук вперед праву ногу;

на «і» приставляють праву ногу до лівої;

на «два» виставляють вперед на каблук ліву ногу;

на «і» виконують легкий стрибок на правій нозі, ліву ногу з зігнутим коліном виворітно різко піднімають перед правою.

Так вони роблять підряд чотири рази.

XXV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти ватажок перебігає за хлопцями з правого кута авансцени на лівий, співаючи:

І ти гуцул, і я гуцул,
Оба носим сердак куций.

Хлопці залишають сцену, йдучи за першу праву кулісу, знімаючи лівими руками шапки.

На 5—16-й такти ватажок, повертаючись на місці, не бачить, що хлопці виходять. Раптом, помітивши останнього з ряду хлопця, який залишився і подає йому знаки, дивуючись, хитає головою, розводить руками тощо. Вони вибігають один за одним за ту ж кулісу, куди пішли хлопці.
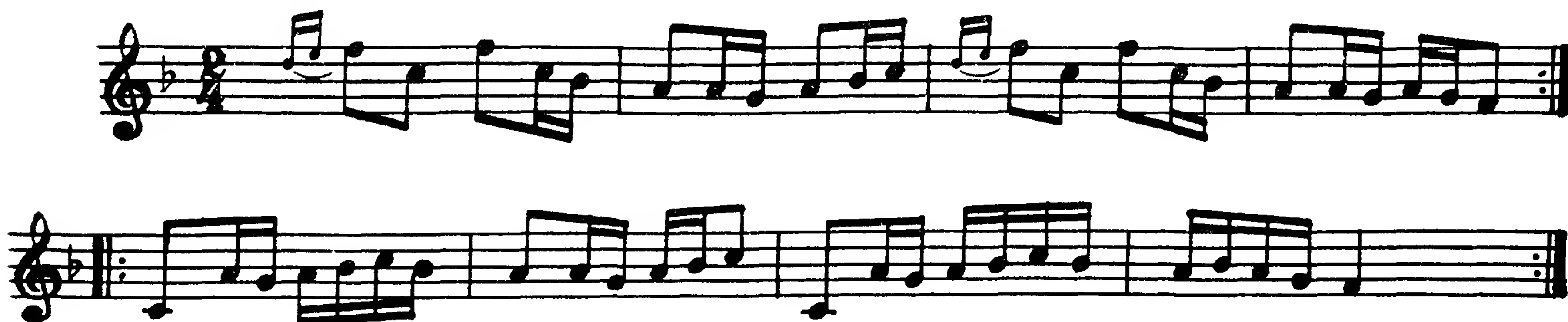




Схема 139

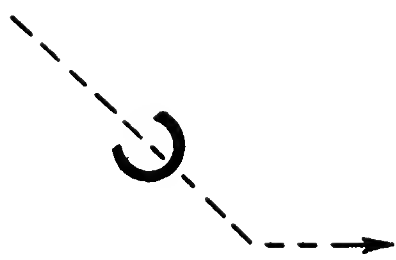


Схема 140

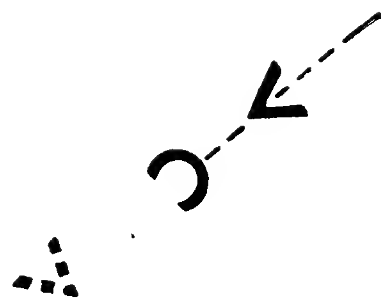


Схема 141

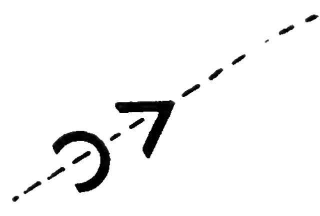


Схема 142

«ВЕСЕЛИЙ ВІВЧАР»

(Хореографічна картинка)

До початку танцю дівчина і юнак стоять за останньою лівою кулісою. В лівій руці дівчини — глечик, у правій руці юнака — батіг.

Виконуються 4 такти музичного вступу.

I фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти виконавиця «простими танцювальними кроками», починаючи рух з правої ноги, вибігає з-за останньої лівої куліси до центру сцени (один рух — на одну восьму такту), як зазначено на схемі 139.

На 3—4-й такти, дійшовши до центру сцени, дівчина бачить «річку». Тими ж самими кроками вона продовжує рухатися праворуч до берега «річки» (див. схему 140). На останню восьму 4-го такту дівчина зупиняється біля пенька (приблизно біля першої правої куліси).

На 5—6-й такти вона дивиться на «річку», потім нахиляється, щоб набрати в глечик води.

На 7—8-й такти виконавиця сідає на пеньок і п'є воду.

На 9—12-й такти дівчина, сидячи на пеньку, витирає фартушком мокрі руки. В цей час з-за лівих куліс долинає пісня «Гей, на високій полонині», яку співає «вівчар». Дівчина повертається праворуч і слухає пісню. Наприкінці 10-го такту вона підводиться з пенька і «простими танцювальними кроками» прямує до центру сцени, де зупиняється. Пісня уривається. Дівчина повертається обличчям до глядача, збираючись знову піти до «річки».

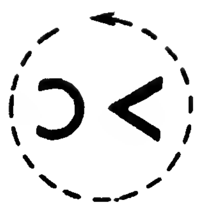
На 13—14-й такти з-за останньої лівої куліси з'являється хлопець. Помітивши дівчину, він підкрадається, починаючи рух з правої ноги, до куща (приблизно до першої лівої куліси) й ховається за ним.

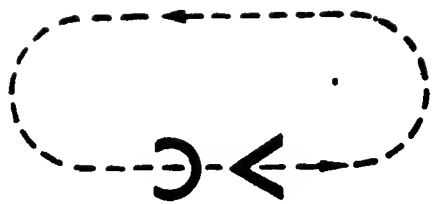
На 15—16-й такти хлопець із-за куща стежить за рухами дівчини. Йому хочеться привернути її увагу. Дівчина, почувши шарудіння, повертає голову праворуч і бачить, що за кущами хтось сховався. Вона догадується, що це веселий «вівчар», який тільки-но співав пісню.

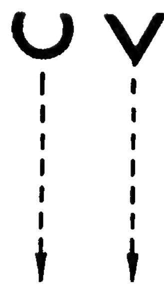
II фігура (16 тактів)

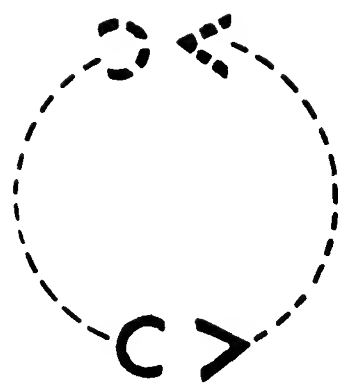
На 1—2-й такти хлопець хльоскає батогом по кущах. Дівчина, наближаючись до нього, здригається від несподіванки й виливає воду на кущ. Вода попадає на «вівчара».

На 3—4-й такти хлопець, сміючись, вибігає з-за куща назустріч дівчині. Дівчина повертається до нього спиною і хоче втекти.


Схема 143


Схема 144


Схема 145


Схема 146

На 5—6-й такти хлопець забігає вперед, як зазначено пунктиром на схемі 141, і, розвівши руки, перетинає шлях, не пускаючи дівчини. Наприкінці 6-го такту він просить глечик, щоб напитися води.

На 7—8-й такти дівчина подає хлопцеві глечика, а сама відвертається.

На 9—10-й такти хлопець підходить до «річки», як зазначено пунктиром на схемі 142, набирає воду і п'є. Дівчина, залишаючись на місці, уважно стежить за його рухами.

На 11—12-й такти хлопець підходить до дівчини, повертає глечик і кивком дякує їй.

На 13—16-й такти дівчина помічає в хлопця за поясом сопілку й просить його заграти. Хлопець починає грати коломийки й пританцьовує, запрошуючи до танцю і дівчину.

III фігура (16 тактів)

Музика повторюється спочатку.

На 1—2-й такти хлопець ховає сопілку за пояс, дівчина ставить глечик у сторону й погоджується танцювати.

На 3—4-й такти дівчина кладе руки на плечі хлопцеві. Він обома руками тримає її за талію. Так вони виконують рух «галоп», кружляючи на місці проти руху годинникової стрілки (схема 143).

На 5—8-й такти, не відпускаючи рук, виконавці «галопом» обходять коло, як зазначено пунктиром на схемі 144, і наприкінці 8-го такту зупиняються в центрі сцени обличчям до глядача. Хлопець відпускає дівчину й кладе руки собі на стегна. У дівчини руки вільно опущені вздовж корпусу.

На 9—12-й такти хлопець і дівчина обличчям до глядача виконують «тропітку», пересуваючись до центру авансцени (схема 145).

На 13—16-й такти вони розходяться праворуч і ліворуч від центру авансцени, виконуючи рух «стрибунець». Дівчина пересувається по колу за рухом годинникової стрілки, починаючи з правої ноги. Хлопець, починаючи з лівої ноги, пересувається проти руху годинникової стрілки. Руки у хлопця на стегнах, дівчина тримає руками верхні краї сердака (схема 146).

Обійшовши повне коло, виконавці зустрічаються в центрі сцени, як зазначено пунктиром на схемі 147.

IV фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопець, повернувшись обличчям до глядача, виконує «присядку» — «м'ячик» з розведеними в сторони руками («присядка» виконується на кожну 1/4 такту).

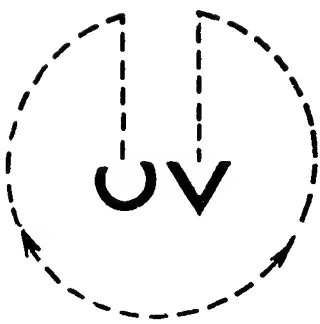


Схема 147

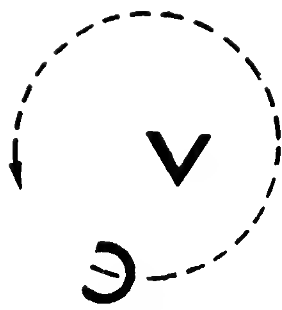


Схема 148

Одночасно дівчина оббігає навколо хлопця «стрибунцем» і наприкінці 4-го такту повертається на своє попереднє місце (схема 148).

На 5—8-й такти дівчина, повернувшись обличчям до хлопця, виконує «стукалочку», починаючи рух з правої ноги. Хлопець продовжує виконувати «присядку». Наприкінці 8-го такту, підводячись із «присядки», він повертається обличчям до дівчини й теж виконує «стукалочку», починаючи з лівої ноги.

На 9—10-й такти хлопець і дівчина, стоячи обличчям одне до одного, виконують «стукалочку». Права рука хлопця, зігнута в лікті, знаходиться за спиною. У дівчини руки вільно опущені вздовж корпусу.

На 11—16-й такти дівчина розводить руки в сторони трохи нижче рівня плечей і дрібними кроками обертається на місці.

Хлопець пересувається по колу проти руху годинникової стрілки «плетінкою», як зазначено пунктиром на схемі 149. Наприкінці останнього такту, обійшовши повне коло, він повертається на попереднє місце, зупиняючись обличчям до глядача. Під час виконання «плетінки» руки хлопця знаходяться на стегнах.

V фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти, взявшись за руки, як зазначено на схемі 150, хлопець і дівчина виконують рух «переступчик». Дівчина починає рух з правої ноги, хлопець — з лівої.

Наприкінці 8-го такту виконавці роз'єднують руки й повертаються обличчям одне до одного.

На 9—12-й такти хлопець кладе руки на талію дівчині, а дівчина з'єднані руки — хлопцеві на шию. Так вони роблять «галопом» повні оберти проти руху годинникової стрілки («галоп» можна замінити швидкими переступами або підскоками). Наприкінці 12-го такту виконавці зупиняються і роз'єднують руки.

На 13—16-й такти хлопець кладе праву руку на талію дівчині, ліву — собі на стегно. Дівчина ліву руку кладе собі на стегно, а правою тримає краї сердака. Виконавці повертають голови одне до одного. В такому положенні вони «стрибунцем» пересуваються по колу проти руху годинникової стрілки.

На 14-й такт дівчина нахиляється й забирає свій глечик. Потім виконавці, продовжуючи рухатися по колу, зникають за останньою лівою кулісою.

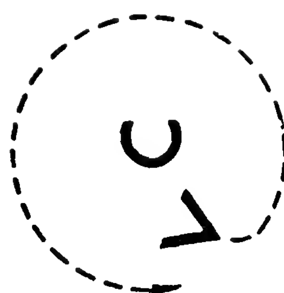


Схема 149



Схема 150

Повільно

Баян

Помірно

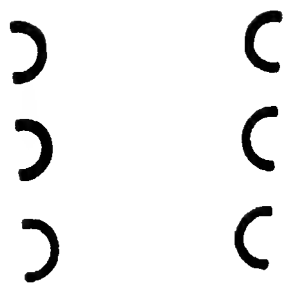


Схема 151

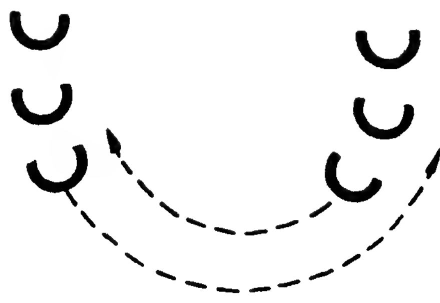


Схема 152

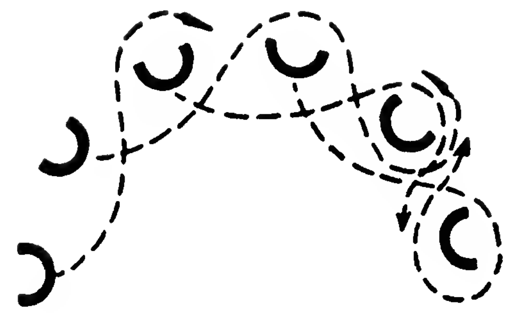


Схема 153

Кінець.

«КОШАРА»

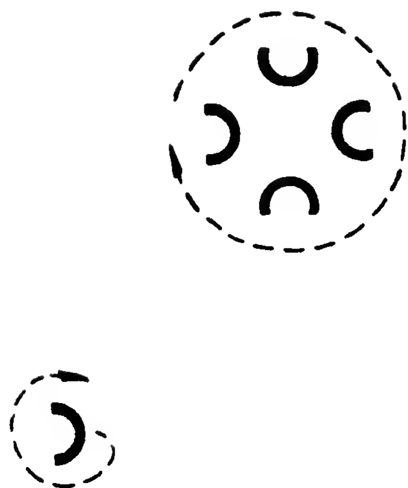
Танець виконують шість дівчат. Вони утворюють дві трійки, з'єднавши між собою руки і піднявши їх трохи вгору. Вільні руки кладуть собі на талію.

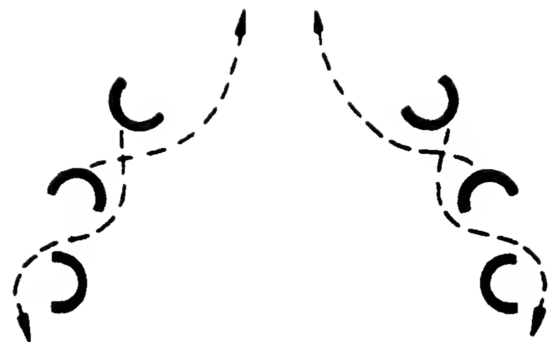
Трійки стають так, як зазначено на схемі 151.

І фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти трійки, виконуючи «простий танцювальний крок з підстрибуванням» то на правій, то на лівій нозі, йдуть одна одній назустріч так, як зазначено на схемі 152.

На кінець останнього такту трійки вишиковуються у півколо і стають обличчям до глядача.


Схема 154


Схема 155

На 9—12-й такти кожна друга дівчина, роз'єднавши руки, «простим танцювальним кроком» проходить у напрямку, зазначеному на схемі 153.

На 13—16-й такти вони тим же шляхом повертаються на свої попередні місця (плетуть «кошару»). Так вони роблять чотири рази підряд. На кінець останнього такту чотири дівчини утворюють коло, а дві дівчини залишаються на своїх місцях.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата в колі, виконуючи «припадання», йдуть по колу за рухом годинникової стрілки, а інші дві дівчини, поклавши руки на талію, кружляють на місці також за рухом годинникової стрілки. Вони займають положення, зазначене на схемі 154. На кінець останнього такту утворюють один ряд, з'єднують руки, вільні руки кладуть собі на талію і стають обличчям до глядача.

На 9—12-й такти ряд дівчат, виконуючи «перемінний крок», іде на глядача.

На 13—16-й такти танцюристки, не змінюючи кроку, відступають спиною на свої попередні місця. На кінець останнього такту дівчата знову утворюють півколо і роз'єднують руки, стоячи обличчям до глядача (схема 155).

III фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти вони міняються місцями так, як на 9—16-й такти I фігури, але, переходячи з місця на місце, з'єднують поперемінно то праві, то ліві руки і піднімають їх вгору. На кінець останнього такту утворюють «зірку».

На 9—12-й такти «зірка» рухається по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту дівчата утворюють дві «зірочки».

На 13—16-й такти «зірочки» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту чотири дівчини утворюють коло, а дві стають по сторонах, як зазначено на схемі 154.

IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти дівчата повторюють рухи 1—8-го тактів II фігури, але дві дівчини, які стоять на місці, не кружляють, а плещуть в долоні. На кінець останнього такту всі дівчата утворюють два кола по три танцюристки в кожному.

На 9—16-й такти трійки, виконуючи «припадання», йдуть по колу так: та трійка, яка знаходиться праворуч від глядача, проти, а та, що ліворуч, за рухом годинникової стрілки. На кінець останнього такту всі танцюристки утворюють пари і стають в коло.

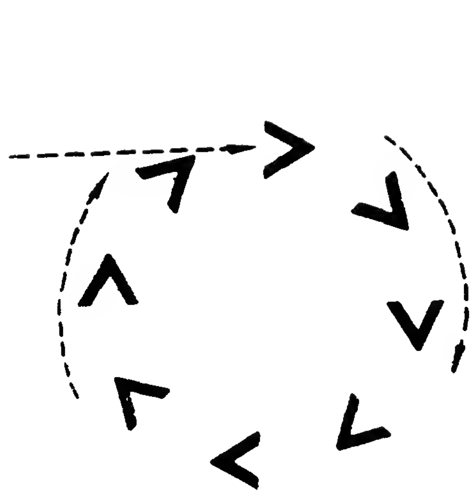


Схема 156

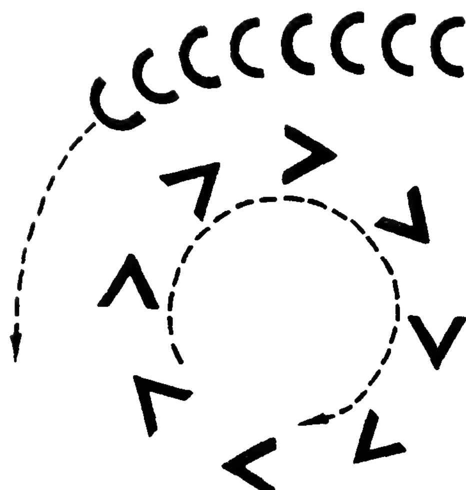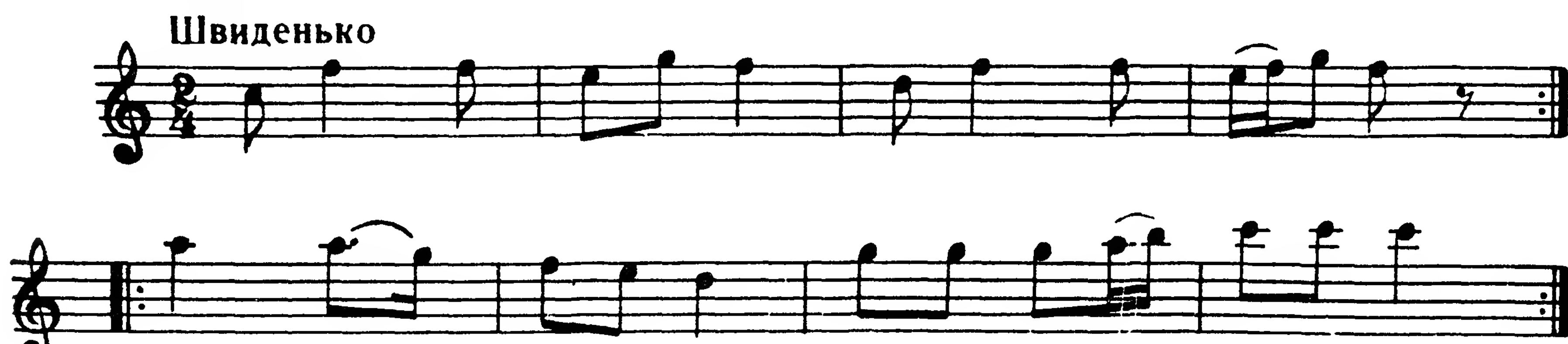


Схема 157

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти пари, виконуючи «простий танцювальний крок з підстрибуванням», кружляють по колу, йдучи проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту вони знову утворюють трійки і стають так, як зазначено на схемі 151.

На 5—8-й такти трійки повторюють рухи 1—4-го тактів I фігури. На кінець останнього такту вони утворюють загальне коло.

На 9—16-й такти виконавиці в колі, яке йде за рухом годинникової стрілки, не зупиняючись, діляться на пари, що беруться руками, як у польці, і, виконуючи «перемінний крок», кружляють по колу проти руху годинникової стрілки.



«РАКОВЕЦЬКИЙ КРУЧЕНИЙ»

Танець виконують шістнадцять танцюристів (вісім дівчат і вісім хлопців).

Перед початком танцю дівчата одна за одною шикуються за третьою правою кулісою, а хлопці — за третьою лівою кулісою. У дівчат руки на талії, у хлопців — ззаду на талії долонями догори. Танець починають хлопці.

I фігура (36 тактів)

Тричі виконується музичний супровід (24 такти).

На 1—12 такти з третьої лівої куліси хлопці, виконуючи один з варіантів «перемінного кроку», який починають з правої ноги, йдуть по колу один за одним за рухом годинникової стрілки (схема 156).

На 13—24-й такти з третьої правої куліси тим же кроком, який починають з лівої ноги, одна за одною виходять дівчата (схема 157).

На кінець 24-го такту (на першу чверть) хлопці повертаються на лівій ступні через ліве плече в протилежний бік, а на другу чверть всією ступнею правої ноги роблять притуп.

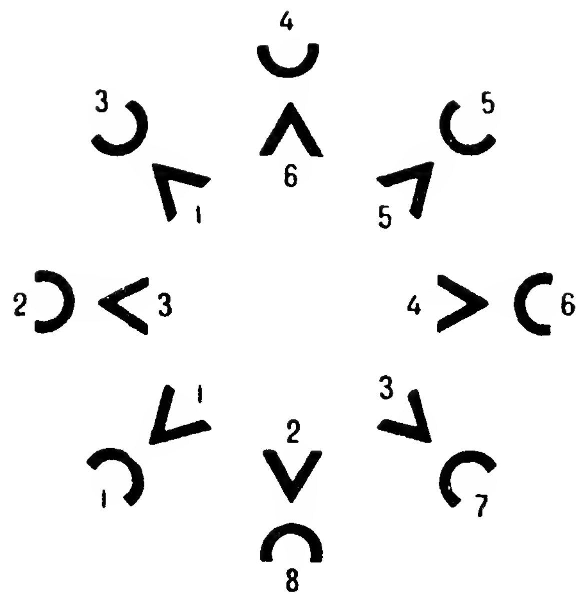


Схема 158

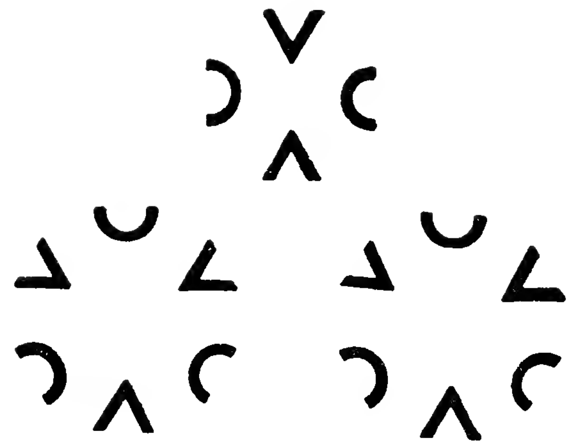


Схема 159

На 25—36-й такти на третю музичну фразу хлопці продовжують тим же рухом йти по колу в одному напрямку з дівчатами.

На першу чверть третьої музичної фрази хлопці повертаються через ліве плече і стають спиною до центру кола, на другу чверть знову роблять притуп правою ногою. Дівчата на третю музичну фразу, не змінюючи кроку і продовжуючи йти по колу, утворюють пари з хлопцями. Перша дівчина — з першим, друга — з восьмим, третя — з сьомим, четверта — з шостим, п'ята — з п'ятим, шоста — з четвертим, сьома — з третім, восьма — з другим хлопцем.

На останній такт третьої музичної фрази дівчата роблять два притупи правою і лівою ногами і стають проти хлопців обличчям до центру кола так, як зазначено на схемі 158.

II фігура (12 тактів)

Виконується четверта фраза музичного супроводу.

На 1—12-й такти виконавці міняють положення рук: хлопець праву руку кладе дівчині на талію, а ліву — на плече. Дівчина обидві руки кладе хлопцеві на плечі. Так вони парами виконують оберти, роблячи «припадання». На кінець останнього такту повертаються обличчям до центру кола і кладуть руки одне одному на плечі, утворюючи одне загальне коло.

III фігура (36 тактів)

Тричі виконується музичний супровід (наступні 24 такти).

На 1—12-й такти, зберігаючи коло, дівчата і хлопці, виконуючи «варіант кроку з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки.

На 13—24-й такти на другу музичну фразу (13-й такт) виконавці роз'єднують руки і утворюють три кола, які розташовуються на сцені, як зазначено на схемі 159. Коло, яке знаходиться в центрі сцени, утворюють дві пари виконавців.

На 14-й такт усі танцюристи роблять такий рух:

на затакт «і» праву ногу піднімають на 45° і згинають у коліні:

на «раз» ліву ногу ставлять на півпальці, а праву навхрест попереду лівої;

на «і» ліву ногу відокремлюють від підлоги;

на «два» ставлять її навхрест попереду правої;

на «і» праву ногу відокремлюють від підлоги. При цьому русі, який повторюється двічі, корпус і голова весь час повертаються за ногою.

На 15-й такт повторити рухи 14-го такту.

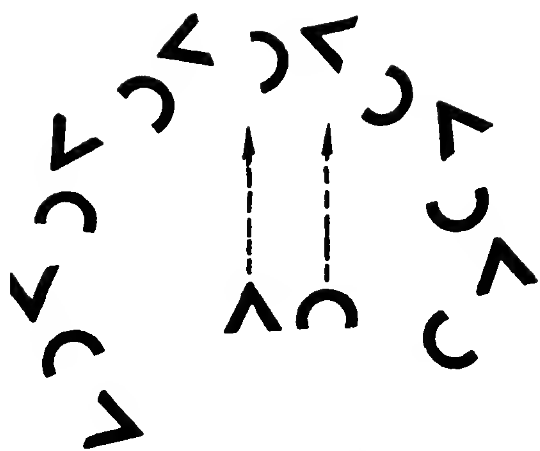


Схема 160

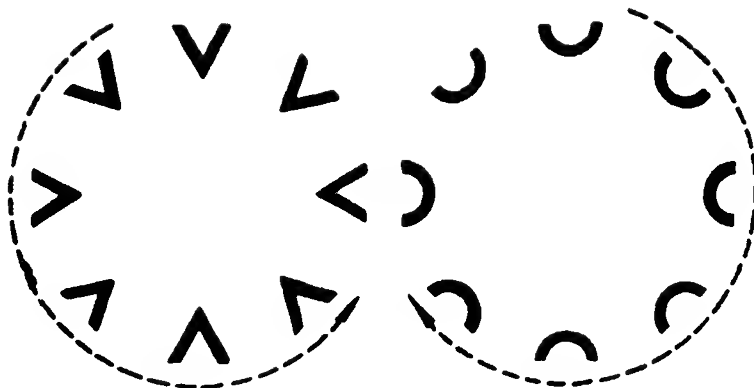


Схема 161

На «раз» 16-го такту праву ногу піднімають на 45°, коліно невиворітно згинають;

на «два» праву ногу приставляють до лівої за шостою позицією.

На 17-й такт дівчата на «раз» роблять невеличкий крок праворуч правою ногою;

на «і» приставляють ліву ногу до правої;

на «два-і» виконують те ж, що й на «раз-і». Руки знімають з плечей хлопців і беруть одна одну за кисті рук, звужуючи коло. Одночасно хлопці на «раз» роблять повне присідання на обох ногах;

на «два» піднімаються з присідання. Вони знімають руки з плечей дівчат і беруть їх за лікті. Цей рух повторюється двічі (18—19-й такти).

На 20-й такт всі виконують «припадання».

На 21-й такт, роблячи «припадання», танцюристи утворюють загальне півколо.

На 22-й такт на «раз» ставлять праву ногу навхрест попереду лівої, вагу тіла залишають на правій нозі;

на «і» ліву ногу приставляють до правої ноги за третьою позицією;

на «два» присідають на праву ногу;

на «і» підскакують на правій нозі, а ліву залишають у повітрі. Цей рух повторюють двічі.

На 23-й такт на «раз» праву ногу ставлять навхрест попереду лівої, вагу корпусу залишають на правій нозі;

на «і» підскакують на правій нозі, ліву залишають у повітрі;

на «два-і» — те ж, що й на «раз-і».

На 24-й такт на «раз» ступнею правої ноги ковзають по підлозі ззаду наперед (флік) і піднімають праву ногу на 45°. Коліно згинають;

на «і» підскакують на лівій нозі;

на «два» приставляють праву ногу до лівої за шостою позицією;

на «і» — пауза.

На 25—36-й такти третьої музичної фрази виконавці роз'єднують руки і утворюють загальне півколо обличчям до глядача, продовжуючи виконувати попередній рух (схема 160).

IV фігура (24 такти)

Двічі виконується музичний супровід (перші 24 такти).

На 1—12-й такти дівчата знімають руки з плечей хлопців, і, починаючи з лівої ноги, йдуть одна за одною по внутрішньому колу ліворуч, виконуючи «варіант перемінного кроку». Дійшовши до авансцени, повертаються

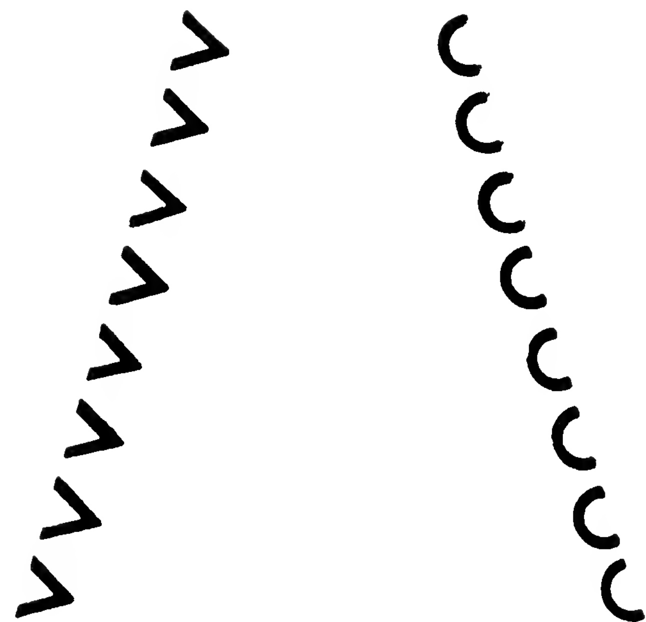


Схема 162

на середину сцени і утворюють коло. Одночасно те ж саме виконують хлопці, починаючи з правої ноги. Попереднім «перемінним кроком» вони йдуть один за одним по зовнішньому колу праворуч. Дійшовши до авансцени, повертають на середину сцени і утворюють коло.

На 12-й такт виконавці притупують спочатку правою, потім лівою ногою за шостою позицією, стають обличчям до центру кола і беруться за руки, схрещені перед собою з тими дівчатами, що стоять не поряд з ними, а через одну. Хлопці роблять те ж саме, тільки виконують притуп спочатку лівою, а потім правою ногою теж за шостою позицією (схема 161).

На 13—24-й такти на другу музичну фразу дівчата йдуть у колі за рухом годинникової стрілки, а хлопці проти руху годинникової стрілки, виконуючи припадання з перехрещуванням ніг, яке дівчата починають з правої, а хлопці — з лівої ноги (13—20-й такти). На 21-й такт виконавці роз'єднують руки і утворюють дві діагоналі, хлопці — обличчям до дівчат, залишаючи руки схрещеними перед собою (схема 162).

V фігура (24 такти)

Двічі виконується музичний супровід (наступні 24 такти).

На 1—10-й такти танцюристи виконують такий рух:

на «раз» 1-го такту дівчата ставлять ліву ногу навхрест попереду правої. Права нога трохи піднята;

на «і» праву ногу, яка стоїть позаду, ставлять на підлогу, а ліву трохи піднімають;

на «два» ліву ногу опускають на підлогу позаду правої, праву — трохи піднімають;

на «і» праву ногу опускають на підлогу, ліву — трохи піднімають.

На 2-й такт виконують усе те, що на 1-й, тільки рух починають з лівої ноги.

На «раз» 3-го такту праву ногу ставлять навхрест попереду лівої;

на «і» ліву ногу трохи піднімають над підлогою. Вага тіла переноситься на праву ногу;

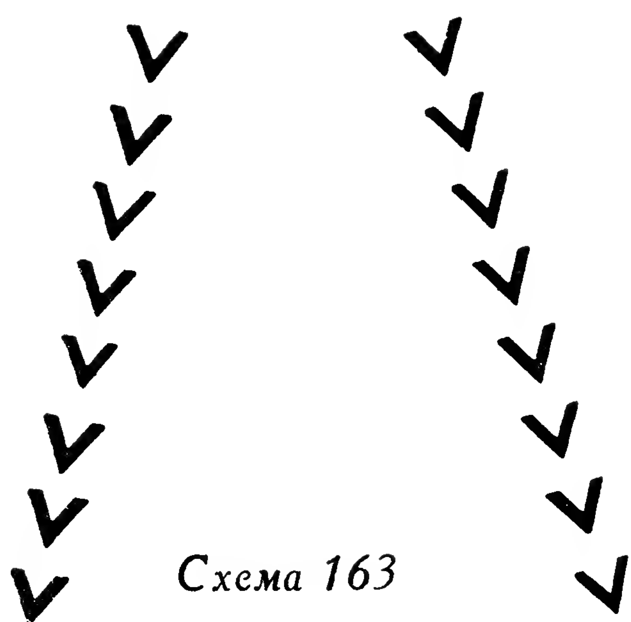
на «два» ліву ногу ставлять навхрест попереду правої;

на «і» знову трохи піднімають праву ногу.

На «раз» 4-го такту ступнею правої ноги ковзають по підлозі ззаду наперед (флік) за шостою позицією;

на «і» праву ногу піднімають на 45°, коліно зігнуте;

на «два» праву ногу ставлять на підлогу поряд з лівою за шостою позицією;


Схема 163

на «і» — пауза.

На 5—8-й такти повторюють рухи 1—4-го тактів.

На «раз» 9-го такту припадають уперед на праву ногу за шостою позицією, ліва — позаду в повітрі;

на «і» — підстрибують на правій нозі;

на «два» — припадають уперед на ліву ногу, права — в повітрі;

на «і» підстрибують на лівій нозі.

На 10-й такт виконується «потрійний притуп».

На 11—12-й такти обличчям до глядача дівчата роблять «доріжку» ліворуч, ліва нога попереду.

Хлопці виконують усе те, що й дівчата, тільки починають рух з іншої ноги.

На 11—12-й такти виконавці повертаються обличчям до глядача, дівчата — ліворуч, хлопці — праворуч. Кожна дівчина кладе витягнуту руку на плече танцюристки, що стоїть попереду, праву руку — на талію. Те ж саме роблять хлопці, але з іншої руки (схема 163).

На 13—24-й такти (4 такти другої музичної фрази) дівчата, дотримуючись діагоналі, йдуть праворуч одна за одною обличчям до глядача. Кожна тримає ліву витягнуту руку на плечі танцюристки, що стоїть попереду. Починаючи рух з лівої ноги, яка трохи попереду (третя позиція), при кожному кроці злегка присідають на неї (припадання). Дівчина, яка йде до середини сцени і зустрічається з хлопцем, опускає витягнуту руку, пропускає в інтервал хлопця і знову кладе руку на плече виконавиці, що стоїть попереду. На 4-й такт міняють ногу (права нога попереду) і йдуть ліворуч (на 5—7-й такти). На 8-й такт дівчата опускають руки і повертаються праворуч, обличчям до хлопців, схрещуючи руки перед собою через одну і, починаючи з правої ноги, на 9—12-й такти виконують такий рух: дівчата йдуть праворуч «доріжкою». На 13—16-й такти, змінивши ногу, тим же рухом ідуть ліворуч. На 17-й такт на «раз» праву ногу ставлять навхрест попереду лівої;

на «і» ліву ногу приставляють до правої позаду неї;

на «два» переступають на праву ногу і залишають на ній вагу корпусу;

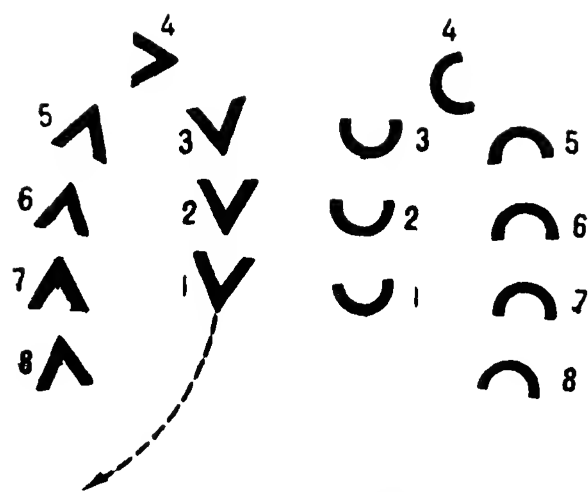
на «і» ліву ногу піднімають позаду правої.

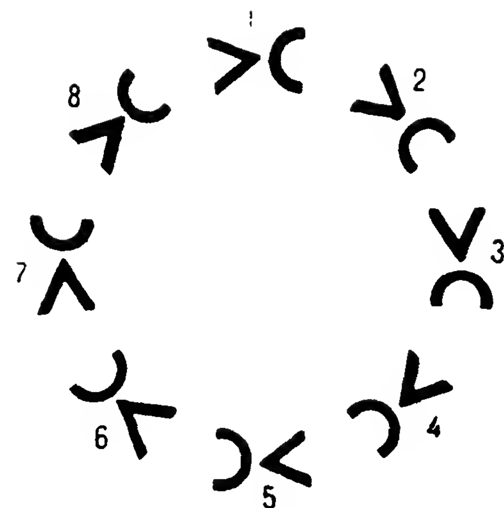
На 18-й такт повторюється рух 17-го такту, тільки з іншої ноги.

На 19-й такт на «раз» праву ногу ставлять навхрест попереду лівої, вага корпусу — на правій нозі;

на «і» ліву ногу трохи піднімають;

на «два-і» виконується те ж саме, тільки з іншої ноги.


Схема 164


Схема 165

На «раз» 20-го такту ступнею правої ноги ковзають по підлозі ззаду наперед (флік) за шостою позицією;

на «і» праву ногу піднімають вперед на 45°, коліно зігнуте;

на «два» праву ногу приставляють до лівої, за шостою позицією;

на «і» — пауза.

На 21—23-й такти хлопці в цей час виконують усе те, що й дівчата, але рух починають з іншої ноги і в іншу сторону.

На «раз» 24-го такту роблять повне присідання за шостою позицією;

на «два» піднімаються з «присядки».

Хлопці йдуть ліворуч один за одним обличчям до глядача, дотримуючись діагоналі, праву витягнуту руку тримають на плечі хлопця, що стоїть попереду, тобто виконують усе те, що й дівчата, але з іншої ноги і в протилежну сторону.

VI фігура (24 такти)

Двічі виконується музичний супровід (перші 24 такти).

На 1—12-й такти, виконуючи «варіант перемінного кроку», який починають з правої ноги, дівчата йдуть праворуч, а хлопці, починаючи рух з лівої ноги,— ліворуч. Виконавці, зберігаючи діагоналі, один за одним просуваються в глибину сцени, де зустрічаються і вже парами йдуть на авансцену (схема 164).

Дійшовши до авансцени, перша пара йде праворуч, друга — ліворуч і т. д. і зустрічаються у великому колі.

На останній такт першої музичної фрази (12-й такт) рух закінчується двома притупами. Перший раз дівчата притупують лівою, а хлопці правою ногою, другий раз навпаки — дівчата правою, а хлопці лівою ногою. Виконуючи притупи, вони стають обличчям одне до одного, дівчата — лівим, а хлопець — правим плечем до центру кола (схема 165).

На 13—24-й такти на початку другої музичної фрази хлопець кладе обидві руки дівчині на талію, а дівчина — йому на плечі.

На «раз» 13-го такту дівчина в такому положенні робить крок лівою ногою ліворуч, а хлопець правою — праворуч, іншу ногу трохи піднімають;

на «і» дівчина напівприсідає на лівій нозі, а хлопець — на правій;

на «два» дівчина робить крок правою ногою праворуч, а хлопець — лівою ногою ліворуч;

на «і» дівчина напівприсідає на правій нозі, а хлопець — на лівій.

На 14-й такт повторюють рухи 13-го такту, але на «і» приставляють ноги за шостою позицією.

На «раз» 15-го такту легко присідають на праву ногу;
на «і» ліву ногу приставляють до правої і піднімаються на півпальці;
на «два-і» — те ж, що й на «раз-і». Виконуючи цей рух, хлопець кладе ліву руку на праве плече дівчини, а праву руку — на її талію. Дівчина кладе обидві руки на плечі хлопцеві. Парами вони повертаються півбоком, правим плечем одне до одного і роблять поворот назад, за себе. На 16—20-й такти вони повторюють рухи 15-го такту. На 21-й такт вони виконують «простий біг» на місці. Виконуючи цей рух, корпус нахиляють уперед і тому рух сприймається як біг на місці і в обертанні. Руки весь час акцентують кожну восьму такту. На 22—24-й такти повторюють рухи 21-го такту.

На останній такт усі стоять у загальному колі, руки кладуть одне одному на плечі, обличчям до центру кола.

VII фігура (36 тактів)

Двічі виконується музичний супровід (останні 36 тактів).
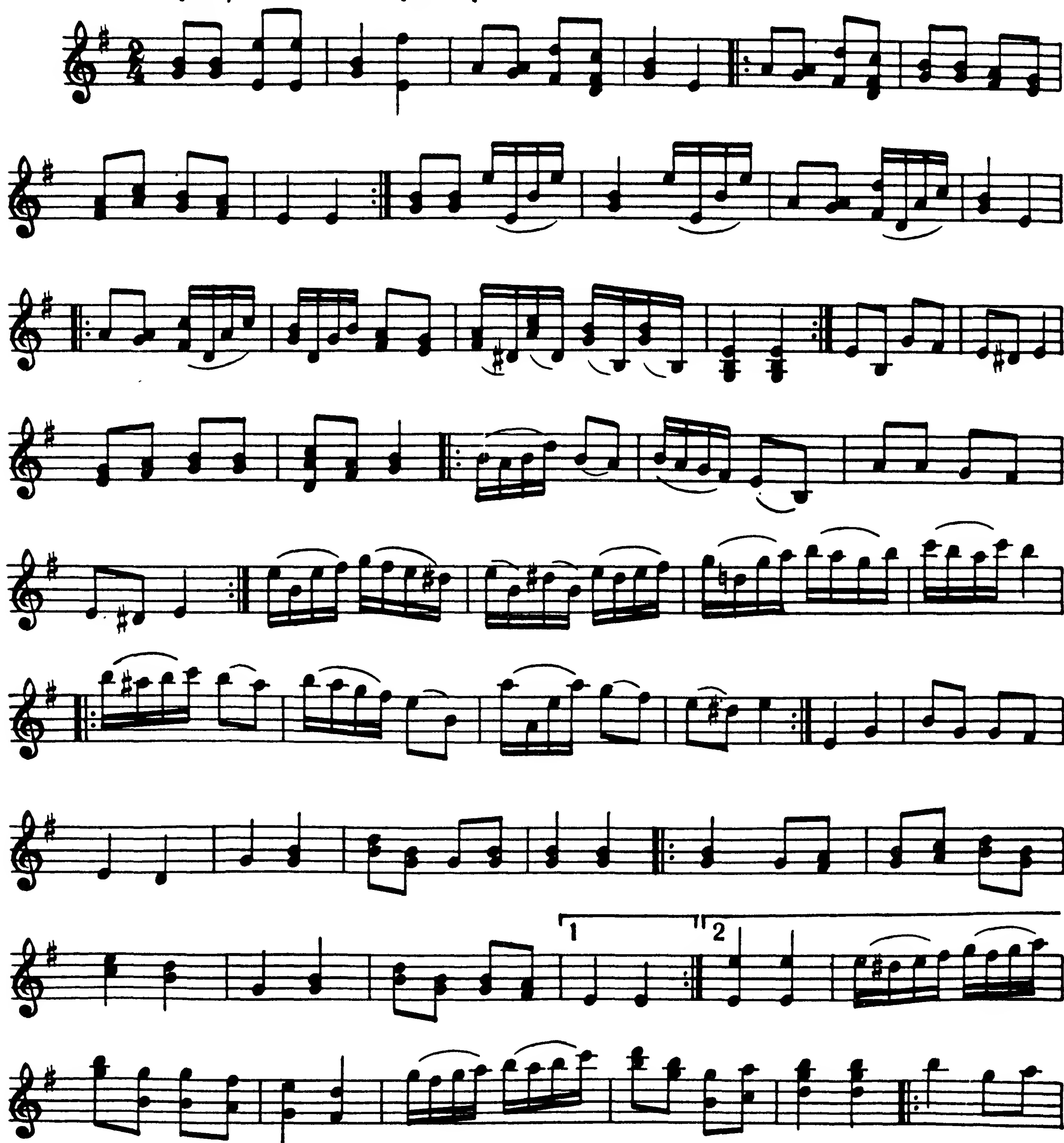
На 1—18-й такти (перша музична фраза) виконавці йдуть по колу за рухом годинникової стрілки.

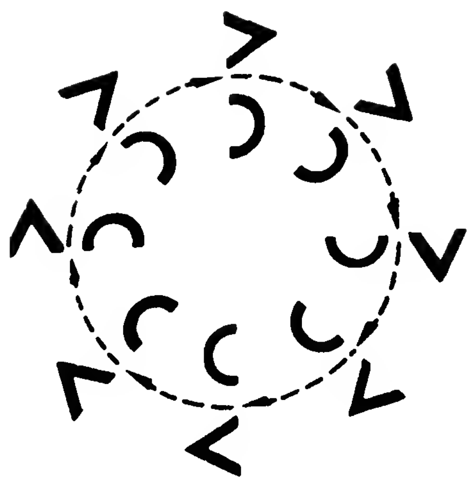
На «раз» 1-го такту вони ставлять праву ногу навхрест попереду лівої;
на «і» ліву ногу приставляють позаду правої за третьою позицією;
на «два» правою ногою роблять крок ліворуч;
на «і» приставляють ліву ногу до правої за третьою позицією.
На «раз» 2-го такту роблять крок правою ногою ліворуч;
на «і» ліву ногу піднімають позаду на 45°, згинають коліно;
на «два» ліву ногу ставлять навхрест попереду правої;
на «і» праву ногу піднімають позаду на 45° і згинають коліно.
На «раз» 3-го такту ставлять праву ногу на підлогу;
на «і» ліву ногу піднімають позаду на 45°, згинають коліно;
на «два» приставляють ліву ногу до правої за шостою позицією;
на «і» — пауза.
На 4—6-й такти те ж, що й на 1—3-й такти.
На «раз» 7-го такту ставлять праву ногу навхрест попереду лівої;
на «і» приставляють ліву ногу до правої;
на «два» праву ногу ставлять навхрест попереду лівої;
на «і» роблять підскік на правій нозі.
На 8-й такт повторюють те, що виконували на «два-і» 7-го такту, поперемінно міняючи ноги.
На «раз» 9-го такту приставляють ліву ногу до правої;
на «і» переступають на праву ногу;
на «два» приставляють ліву ногу до правої;
на «і» — пауза.

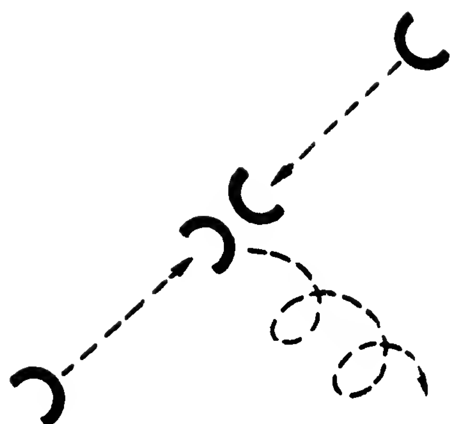
На 10—12-й такти повторюють рухи 7—9-го тактів. На 13-й такт виконують рух 1-го такту. На 14—18-й такти роблять те ж, що на 13-й такт. На 1—5-й такти другої музичної фрази танцюристи виконують «варіант перемінного кроку», починаючи його з правої ноги. Вони просуваються по колу за рухом годинникової стрілки. На 6-й такт виконавці роблять «по-

трійний притуп», під час якого хлопець рівняється з дівчиною, що йде попереду. Хлопці стають ліворуч від дівчат і таким чином попадають у зовнішнє коло, а дівчата — у внутрішнє (схема 166). Дівчина притупує на місці, трохи підстрибуючи.

На 17—18-й такти другої музичної фрази пари, виконуючи «варіант перемінного кроку», йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Пара, яка знаходиться найближче до правої куліси, заходить за куліси, за нею друга пара і т. д. Так поступово зникають всі виконавці за правою третьою кулісою.




Схема 166


Схема 167

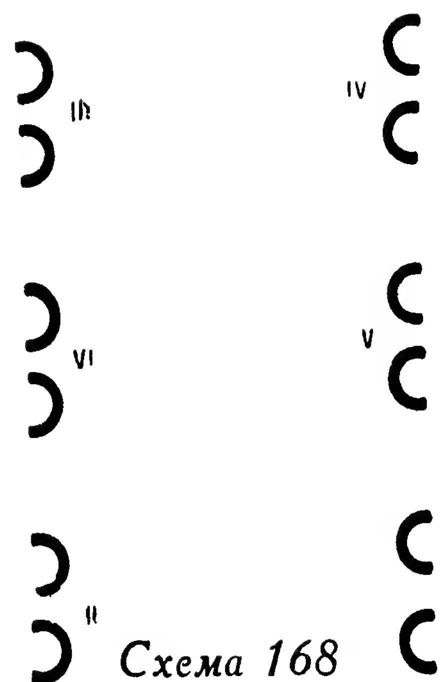
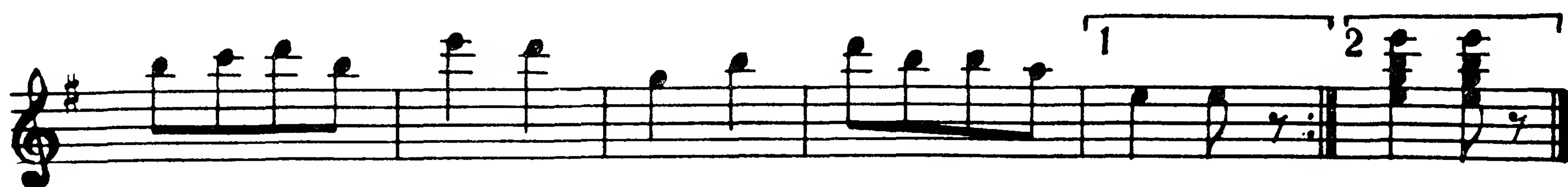


Схема 168



«ЗІРОЧКА»

Танець виконують дванадцять дівчат. До початку танцю вони вишиковуються по шість одна за одною і стають так: одна група біля лівих куліс, а друга — біля правих. Руки схрещують на грудях.

І фігура (32 такти)

На 1—4-й такти дівчата, які стоять за першою і останньою кулісами, «буковинським перемінним кроком» ідуть у напрямку до центру сцени.

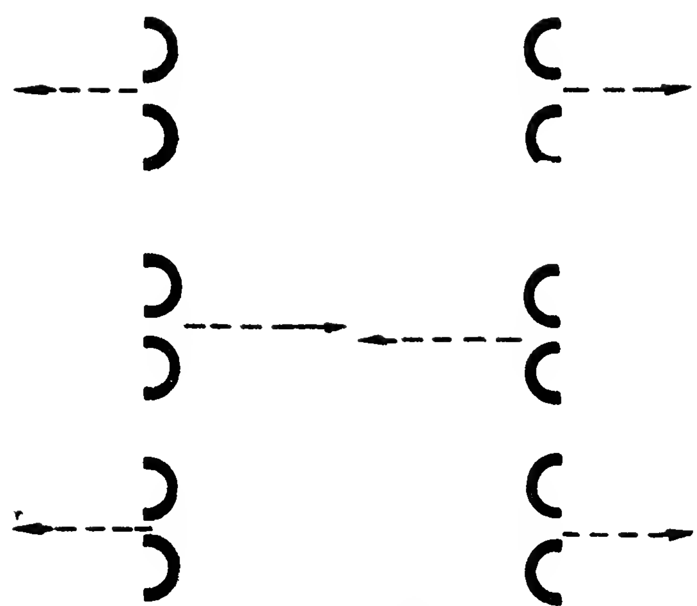
На 5—8-й такти дівчата першої пари беруть одна одну за талію і, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», йдуть у напрямку до правого заднього кута сцени. В цей час дві другі дівчини «буковинським перемінним кроком» ідуть із-за куліс у напрямку до центру сцени так, як зазначено пунктиром на схемі 167.

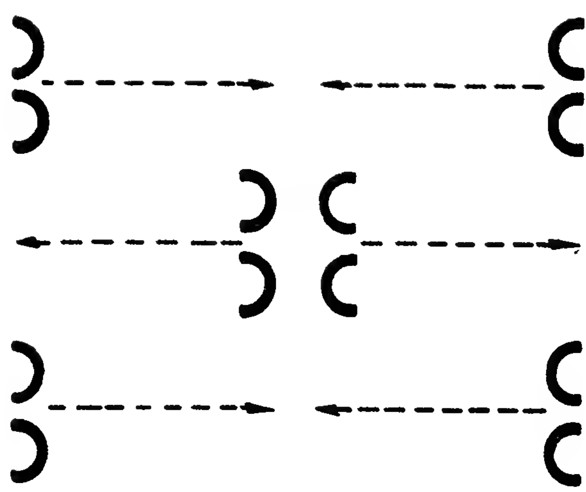
На 9—12-й такти друга пара дівчат «кроком з перехрещуванням ніг» іде у напрямку до лівого заднього кута сцени. Одночасно третя пара «буковинським перемінним кроком» рухається у напрямку до центру сцени. Дві перші дівчини, не змінюючи кроку, продовжують кружляти на місці в правому задньому куті сцени.

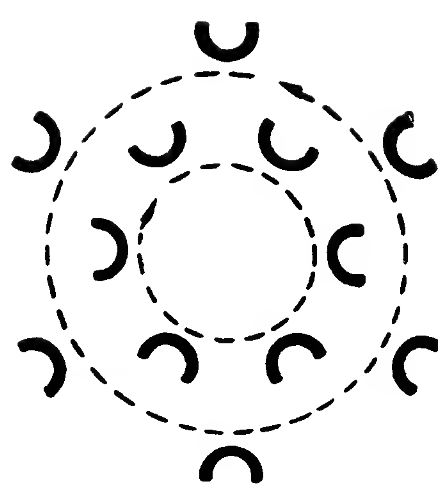
На 13—16-й такти третя пара «кроком з перехрещуванням ніг» кружляє в напрямку до лівого переднього кута сцени. В цей час четверта пара «буковинським перемінним кроком» іде із-за куліс в напрямку до центру сцени. Інші дівчата, що знаходяться на сцені, продовжують кружляти, виконуючи на своїх місцях «крок з перехрещуванням ніг».

На 17—20-й такти четверта пара, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», кружляє у напрямку до правого переднього кута сцени, а п'ята пара виходить з-за куліс «буковинським перемінним кроком» і рухається в напрямку до центру сцени. Інші дівчата, що знаходяться на сцені, продовжують кружляти на своїх попередніх місцях.

На 21—24-й такти п'ята пара, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», кружляє у напрямку до середніх правих куліс, а шоста пара виходить з-за куліс «буковинським перемінним кроком» і йде в напрямку до центру сцени. Інші дівчата продовжують кружляти на своїх місцях.


Схема 169


Схема 170


Схема 171

На 25—32-й такти всі пари дівчат продовжують кружляти тим же «кроком з перехрещуванням ніг», а шоста пара, також кружляючи, йде в напрямку до середніх куліс. На кінець останнього такту пари зупиняються і стають обличчям до середини сцени так, як зазначено на схемі 168.

II фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти пари, тримаючись за схрещені перед собою руки, виконують «крок з підстрибуванням» на одній нозі, починаючи його з правої ноги. Перша, друга, третя й четверта пари відступають назад, а п'ята і шоста йдуть уперед так, як зазначено пунктиром на схемі 169.

На 3—4-й такти перша, друга, третя і четверта пари, виконуючи попередній рух, йдуть уперед, а п'ята і шоста — відступають назад на свої попередні місця (див. пунктир на схемі 170).

На 5—6-й, 9—10-й і 13—14-й такти повторюються рухи 1—2-го, а на *7—8-й, 11—12-й і 15—16-й такти* — рухи 3—4-го тактів.

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, які стояли в парах праворуч, «буковинським перемінним кроком» ідуть до середини сцени і на кінець 4-го такту кладуть одна одній руки на плечі, утворюючи внутрішнє коло. Дівчата, які стояли в парах ліворуч, тим же рухом сходяться, беруться за руки і утворюють зовнішнє коло.

На 5—16-й такти дівчата внутрішнього кола «кроком з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки, а дівчата зовнішнього кола, виконуючи той же рух,— проти. Дівчата внутрішнього кола проходять по колу тричі, а дівчата зовнішнього — двічі (див. схему 171).

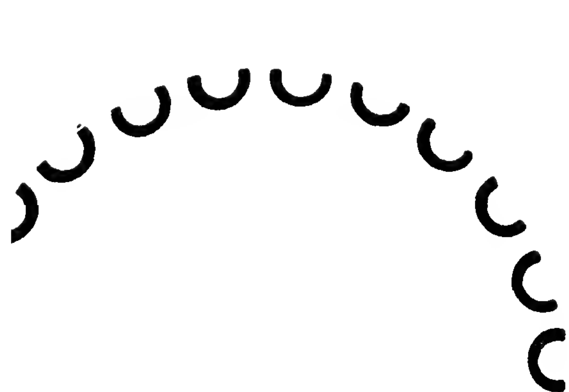
IV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти дівчата зовнішнього кола роз'єднують руки, повертаються через ліве плече на 180° і знову беруться за руки. Дівчата внутрішнього кола опускають руки, повертаються на 90° ліворуч, з'єднують праві руки в центрі кола, утворюючи «зірку», а лівими руками тримаються за з'єднані руки дівчат зовнішнього кола.

На 3—16-й такти всі виконавці «буковинським перемінним кроком» йдуть за рухом годинникової стрілки.

V фігура (16 тактів)

На 1-й такт всі дівчата роз'єднують руки. Танцюристки внутрішнього кола повертаються до дівчат зовнішнього кола і навпаки, дівчата зовніш-


Схема 172

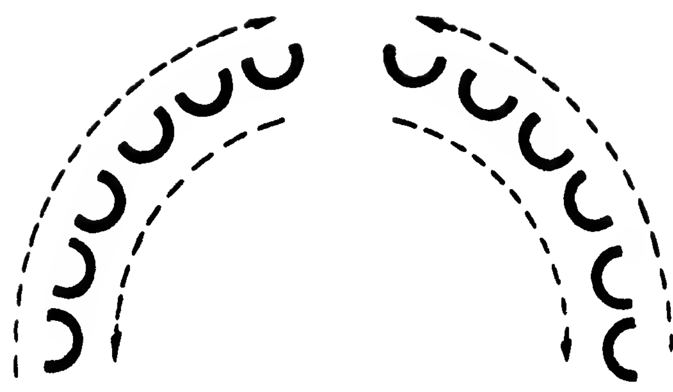

Схема 173


Схема 174

нього кола до дівчат внутрішнього кола. Потім попарно беруть одна одну за талію.

На 2—16-й такти «кроком з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, кружляють на місці.

Перша і друга пари розривають коло і на кінець 16-го такту утворюють півколо так, як зазначено на схемі 172.

VI фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти дівчата першої, п'ятої і третьої пари з'єднують зігнуті в ліктях руки (кисті рук знаходяться на рівні плечей). Так само з'єднують руки дівчата другої, четвертої і шостої пари. Вільні руки крайні дівчата кладуть собі на талію.

Перша, п'ята і третя пари «кроком з стрибком і перехрещуванням ноги ззаду», який починають з лівої ноги, йдуть ліворуч, а друга, шоста і четверта, виконуючи той же рух з правої ноги,— праворуч.

На 3—4-й такти перша, п'ята і третя пари попереднім рухом, який починають з правої ноги, йдуть праворуч, а друга, четверта і шоста тим же рухом, який починають з лівої ноги,— ліворуч.

На 5—6-й, 9—10-й і 13—14-й такти повторюють усе те, що вони робили на 1—2-й такти, а *на 7—8-й, 11—12-й, 15—16-й* — рухи 3—4-го тактів у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 173.

VII фігура (8 тактів)

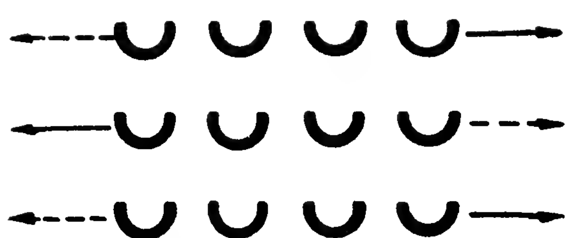
На 1—2-й такти дівчата роз'єднують руки і тримаються лише попарно. Дівчата третьої пари, які стоять праворуч, з'єднують праву руку з лівою рукою дівчат четвертої пари, що стоять ліворуч, утворюючи лінію, і йдуть «буковинським перемінним кроком» у напрямку до авансцени.

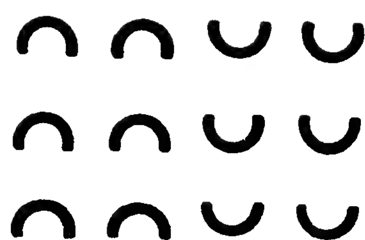
Дівчата п'ятої і шостої пари тим же кроком переходять на місце третьої і четвертої пар, а дівчата першої і другої — на місце п'ятої і шостої.

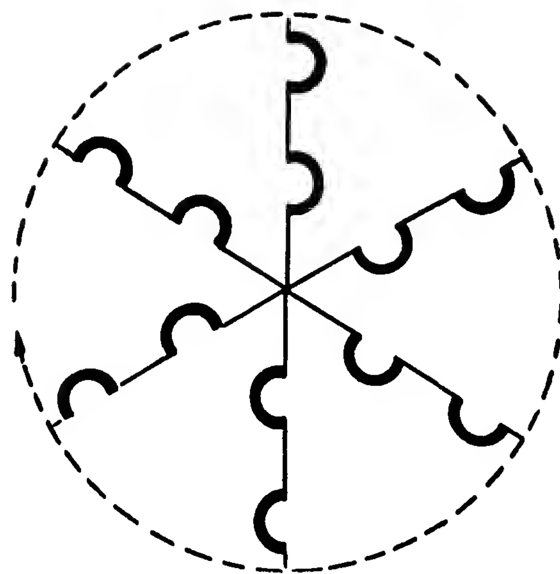
На 3—4-й такти дівчата третьої і четвертої пари продовжують йти в напрямку до авансцени. Дівчата п'ятої і шостої пари виконують те ж саме, що дівчата третьої і четвертої пари на 1—2-й такти, і утворюють другу лінію. Дівчата першої і другої пари йдуть на місце п'ятої і шостої пари.

На 5—6-й такти дівчата третьої і четвертої пари (перша лінія) продовжують рухатись, не змінюючи кроку, вперед, а дівчата першої та другої пари виконують те ж саме, що дівчата третьої і четвертої пари на 1—2-й такти, утворюючи третю лінію.

На 7—8-й такти всі виконавці (три лінії) тим же кроком йдуть уперед, як зазначено пунктиром на схемі 174.


Схема 175


Схема 176


Схема 177

VIII фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти дівчата першої та третьої лінії, «кроком з стрибком і перехрещуванням ноги ззаду», який починають з правої ноги, йдуть праворуч, а дівчата другої лінії, починаючи той же рух з лівої ноги,— ліворуч.

На 3—4-й такти дівчата першої й третьої лінії, а також дівчата другої лінії виконують усе те, що вони робили на 1—2-й такти, але йдуть у протилежну сторону.

На 5—6-й такти повторюють рухи 1—2-го тактів, а *на 7—8-й* — рухи 3—4-го тактів, в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 175.

IX фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти дівчата четвертої, шостої і другої пари повертаються через ліве плече на 180°, як зазначено на схемі 176. Потім танцюристки, що знаходяться всередині, в центрі сцени, з'єднують праві руки, а лівими беруть крайніх дівчат за праві руки. Лівими руками дівчата, що стоять скраю, притримують стрічки, утворюючи велику «зірку».

На 3—16-й такти всі виконавиці, зберігаючи інтервали і форму «зірки», «буковинським перемінним кроком» йдуть за рухом годинникової стрілки (див. пунктир на схемі 177).

X фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти танцюристки, що знаходяться в центрі «зірки», роз'єднують руки і заводять крайніх дівчат у центр «зірки», а самі відходять спиною на їхні місця так, як зазначено пунктиром на схемі 178.

На 3—4-й такти, зберігаючи форму «зірки», дівчата «буковинським перемінним кроком» йдуть проти руху годинникової стрілки.

На 5—6-й такти дівчата піднімають з'єднані руки вгору, під якими дівчата зовнішнього кола роблять оберт через ліве плече так, як зазначено пунктиром на схемі 179.

На 7—8-й такти виконавиці, не змінюючи кроку, продовжують йти проти руху годинникової стрілки.

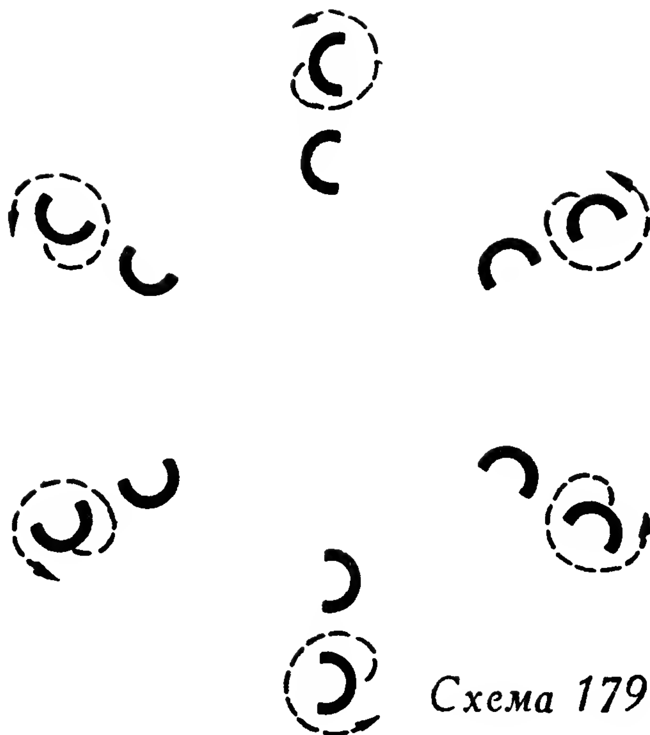
На 9—10-й, 13—14-й такти вони повторюють усе те, що робили на 5—6-й такти.

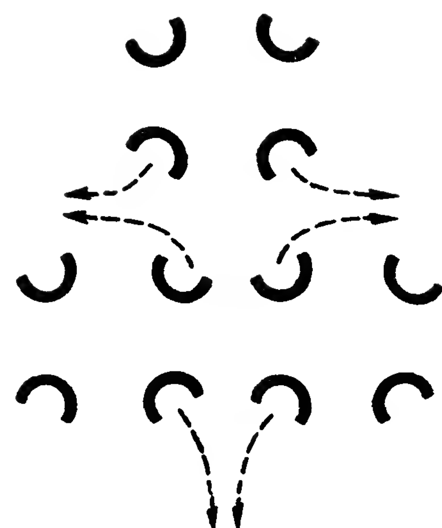
На 11—12-й, 15—16-й такти повторюють рухи 3—4-го тактів. В цій фігурі танцюристки проходять півтора кола.

XI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата вишиковуються попарно, кладуть одна одній руки на талію і, виконуючи «крок з перехрещуванням ніг», розходяться


Схема 178


Схема 179


Схема 180

так: перша і друга пари в правий задній кут сцени, п'ята і третя — в лівий задній кут сцени, четверта і шоста йдуть посередині в глибину сцени.

На кінець 16-го такту дівчата роз'єднують руки, повертаються по чотири обличчям одна до одної, протягують одна одній праві руки і з'єднують їх. Ліві руки вони кладуть собі на талію.

XII фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти дівчата кожної четвірки, виконуючи «крок з стрибком і перехрещуванням ноги позаду», який починають з правої ноги, йдуть праворуч.

На 3—4-й такти четвірки повторюють усе те, що вони робили на попередні 2 такти, але рух починають з лівої ноги і йдуть ліворуч, як зазначено пунктиром на схемі 180.

На 5—6-й такти вони повторюють рухи 1—2-го тактів.

На 7—8-й такти четвірки виконують усе те, що вони робили на *3—4-й* такти.

XIII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата беруться руками за плечі, утворюючи три кола і «кроком з перехрещуванням ніг», який починають з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту вони утворюють велике коло.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти дівчата беруться за руки і «буковинським перемінним кроком» йдуть по колу проти руху годинникової стрілки, так, як зазначено пунктиром на схемі 181.

На 3—4-й такти дівчата роз'єднують руки, обертаються на 360° і знову з'єднують руки.

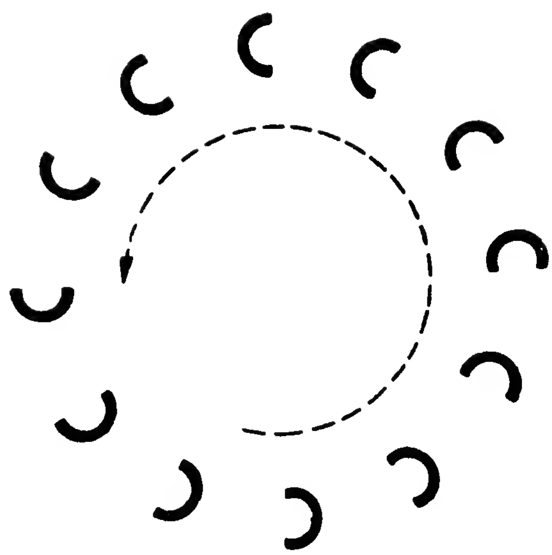
На 5—6-й, 9—10-й, 13—14-й такти вони повторюють рухи 1—2-го тактів, а на *7—8-й, 11—12-й, 15—16-й такти* — рухи 3—4-го тактів. Виконавиці проходять повне коло.

XV фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти всі дівчата тримаються за руки і «буковинським кроком з підстрибуванням», який починають з правої ноги, сходяться до центру кола, поступово піднімаючи з'єднані руки вгору.

На 3—4-й такти всі дівчата, не змінюючи кроку, який починають з лівої ноги, відходять на свої попередні місця, поступово опускаючи руки.

На 5—6-й, 9—10-й, 13—14-й такти повторюють рухи 1—2-го тактів, а на *7—8-й, 11—12-й, 15—16-й* — рухи 3—4-го тактів.


Схема 181

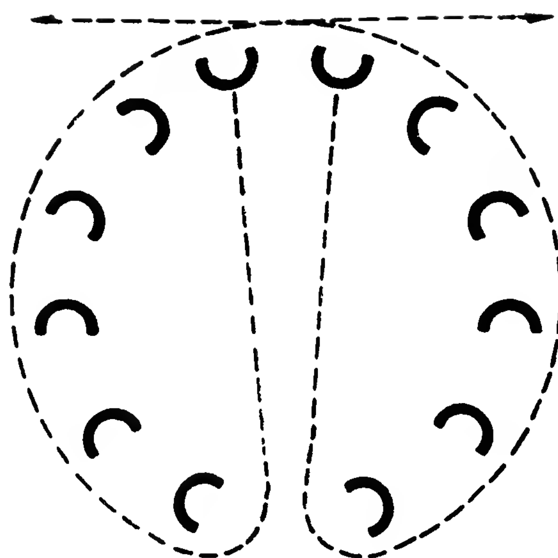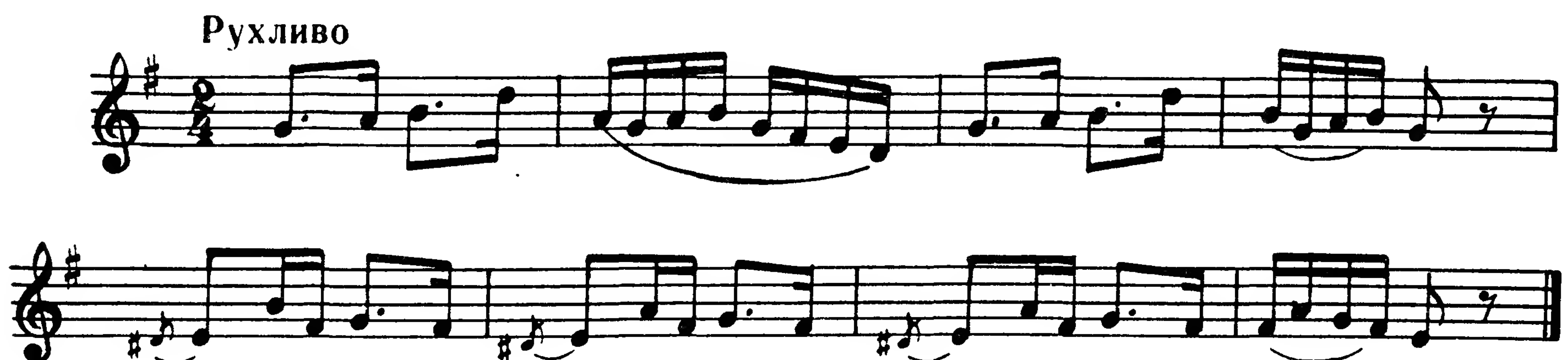

Схема 182


Схема 183

XVI фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти коло ділиться на дві частини. Дві дівчини, які закінчили попередню фігуру по середині сцени (в її глибині), не змінюючи кроку, який починають з правої ноги, йдуть вперед на авансцену, а за ними решта дівчат по п'ять з кожної сторони (див. пунктир на схемі 16) і залишають сцену так, як зазначено на схемі 182.



«КОМІЛЬНИК»

Танець виконують шість танцюристів.

Перед початком танцю виконавці стоять за кулісами: по одному в двох перших, двох других і в двох третіх кулісах (схема 183).

Програється 8 тактів музичного вступу.

I фігура (12 тактів)

Програється 4 такти музичного вступу.

На 1—2-й такти всі танцюристи «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, йдуть до центру сцени, утворюючи коло (на кожний такт по два кроки). Руки — на талії.

На 3—4-й такти кроком з пристукуванням виконавці продовжують сходитися до центру сцени. Наприкінці 4-го такту вони повертаються праворуч на 90° (схема 184).

На 1—7-й такти виконавці переміщуються по колу «бігунцем» проти руху годинникової стрілки.

На 8-й такт вони виконують «потрійний притуп» і повертаються через праве плече на 90°. Зберігаючи дистанцію, стають спиною до центру кола.

II фігура (16 тактів)

Програється друга частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти, виконуючи «стрибок з ударом по халяві», танцюристи один раз через праве плече обертаються на місці.

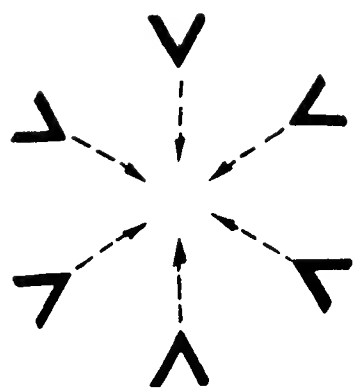


Схема 184

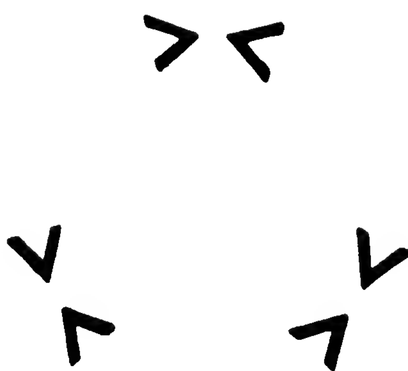


Схема 185

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», корпус трохи нахиляють вперед і зупиняються спиною до центру сцени.

Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти хлопці, виконуючи «присядку з ударом по халяві», переміщуються по колу за рухом годинникової стрілки. Ліва рука весь час відведена в сторону і знаходиться на рівні плеча, права — на талії.

На 8-й такт, закінчуючи рух, хлопці повертаються через праве плече обличчям до центру кола, виконуючи «потрійний притуп».

III фігура (20 тактів)

Програється музичний вступ, 4 такти.

На 1—3-й такти хлопці переміщаються до центру сцени, зберігаючи коло, і виконують «варіант простого танцювального кроку», ніби пробуючи, чи тверда земля під ногами (схема 184).

На 4-й такт, виконуючи «потрійний притуп», хлопці повертаються через ліве плече й зупиняються спиною до центру сцени.

Програється перша частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти хлопці, виконуючи «стрибок з відставлянням та перехрещуванням ніг», рухаються від центру кола. Руки розведені в сторони на рівні плечей.

На 8-й такт танцюристи виконують «потрійний притуп». Перший, третій і п'ятий хлопці повертаються через ліве плече на 90°, а другий, шостий і четвертий — через праве, зупиняючись обличчям один до одного, і кладуть руки на талію (схема 185).

Програється друга частина музики, 8 тактів.

На 1—3-й такти перший, третій і п'ятий хлопці відходять спиною по колу, переміщаючись за рухом годинникової стрілки, виконуючи «вірьовочку» з переступанням. Руки — на талії. Другий, шостий і четвертий хлопці рухаються за першим, третім і п'ятим, виконуючи «присядку з ударом по халяві».

На 4-й такт усі танцюристи роблять «потрійний притуп».

На 5—7-й такти другий, шостий і четвертий хлопці виконують «вірьовочку» з переступанням, переміщуються спиною проти руху годинникової стрілки, а перший, третій і п'ятий ідуть за ними, виконуючи «присядку з ударом по халяві».

На 8-й такт всі виконують «потрійний притуп». Перший, третій і п'ятий хлопці повертаються на 90° через праве плече, а другий, шостий і четвертий — через ліве, зупиняючись спиною до центру сцени.

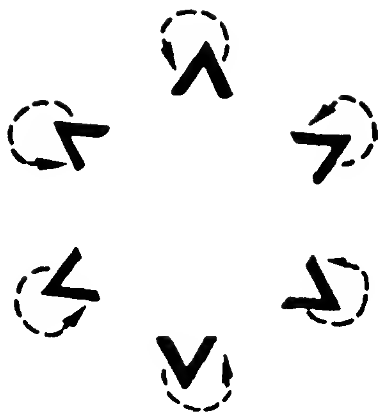


Схема 186

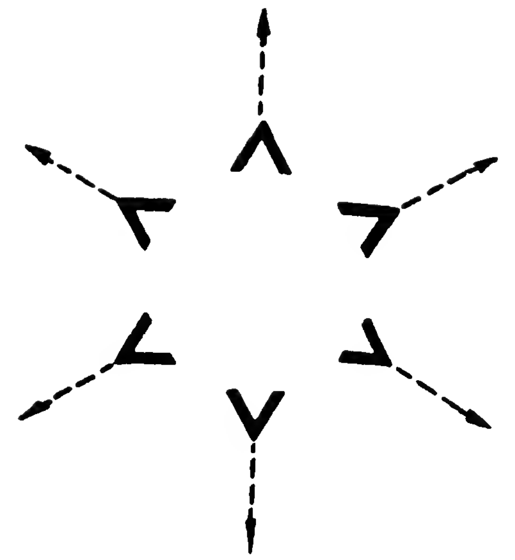


Схема 187

IV фігура (12 тактів)

Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти всі танцюристи, виконуючи «стрибок із згинанням ноги в коліні», переміщаються по маленькому колу так, як зазначено пунктиром на схемі 186. На 1-й і 2-й такти всі рухаються праворуч по колу, на 3—4-й такти всі розходяться від центру кола. На 5-й і 6-й такти хлопці рухаються ліворуч по колу. На 7-й такт усі сходяться до центру кола.

На 8-й такт хлопці виконують «потрійний притуп».

Програється вступ, 4 такти.

На 1—3-й такти хлопці сходяться до центру сцени, виконуючи «варіант простого кроку».

На 4-й такт вони роблять «потрійний притуп» і повертаються через ліве плече на 180°. Руки знаходяться на талії.

V фігура (24 такти)

Програється перша частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти хлопці, виконуючи «стрибок» із згинанням ноги в коліні», розходяться від центру кола у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 187. Руки розведені в сторони на рівні плечей.

Програється друга частина музики, 8 тактів.

На 1—6-й такти, поклавши праву руку долонею на потилицю, ліву — на талію і повернувши корпус трохи ліворуч, хлопці виконують «повзунець» в оберті через ліве плече на 270°. Закінчуючи рух, вони зупиняються обличчям за рухом годинникової стрілки.

На 7-й такт хлопці виконують «просту присядку». Руки розведені в сторони на рівні плечей.

На 8-й такт, піднімаючись із «присядки», вони виконують «потрійний притуп». Руки кладуть на талію.

Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти, переміщаючись за рухом годинникової стрілки, всі хлопці двічі виконують «дрібушку з потрійним притупом». На кінець 8-го такту другий, третій і шостий хлопці повертаються через ліве плече на 180°.

VI фігура (32 такти)

Програється музичний вступ, 4 такти.

На 1—3-й такти виконавці трійками один за одним розходяться «простими танцювальними кроками» в різні сторони, роблячи шість кроків. Перший, четвертий і п'ятий хлопці йдуть ліворуч, починаючи крок з лівої ноги по півколу, а другий, третій і шостий — праворуч. Руки вільно

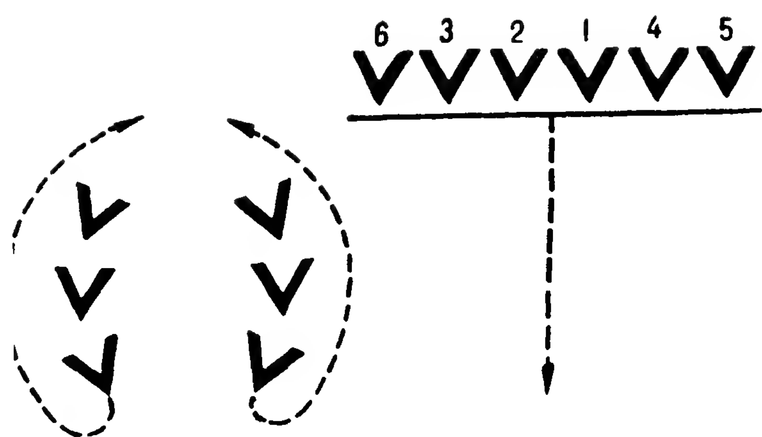


Схема 188

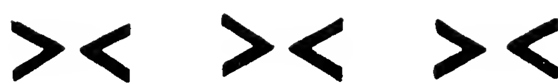


Схема 189



Схема 190

опущені вниз. На кінець 3-го такту хлопці зустрічаються в глибині сцени, біля третіх куліс і стають в одну лінію (схема 188).

На 4-й такт вони виконують «потрійний притуп», повертаючись обличчям до глядача, перший, четвертий і п'ятий — через ліве плече, а другий, четвертий і шостий — через праве.

Програється перша частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти, виконуючи стрибки із згинанням ноги в коліні» з обох ніг і зберігаючи лінію, всі просуваються вперед до авансцени. Руки розведені.

Програється друга частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти перший, четвертий і п'ятий хлопці, виконуючи «присядку з ударом по халяві», переміщуються по лінії авансцени до лівих куліс, пропускаючи вперед другого, третього і шостого хлопців, які, повторюючи той самий рух, але з іншої ноги, ідуть до правих куліс.

На 8-й такт усі виконують «потрійний притуп».

Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти хлопці відходять спиною, виконуючи «вірьовочку», яку починають з правої ноги.

На 8-й такт усі роблять «потрійний притуп».

Програється вступ, 4 такти.

На 1-й такт шостий, другий і четвертий хлопці виконують такий рух:

на «раз» стрибають на праву ногу, ліву, трохи зігнуту в коліні, піднімають;

на «два» ударяють лівою ногою об підлогу поряд з правою. Руки розведені в сторони. Вони ніби викликають третього, першого і п'ятого хлопців на танець і повертаються ліворуч на 90°.

На 2-й такт третій, перший і п'ятий хлопці, повторюючи попередній рух з правої ноги, повертаються обличчям до другого, четвертого і шостого хлопців (схема 189).

На 3-й такт шостий, другий і четвертий хлопець повторюють виклик, виконуючи попередній рух.

На 4-й такт третій і п'ятий хлопці, відповідаючи на виклик, роблять той же рух, а перший хлопець, виконуючи три маленьких кроки, вибігає вперед до центру сцени.

VII фігура (24 такти)

Програється перша й друга частина музики, 16 тактів.

На 1—12-й такти перший хлопець, розвівши руки в сторони, виконує «повзунець». Решта танцюристів плещуть у долоні.

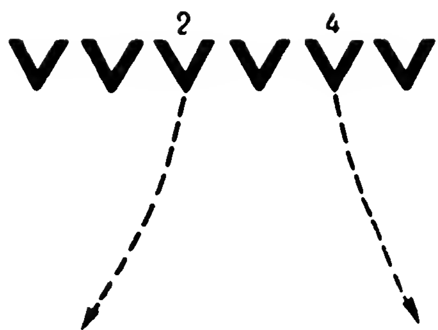
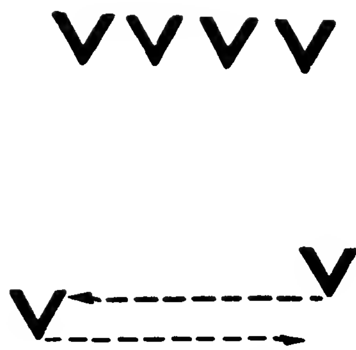
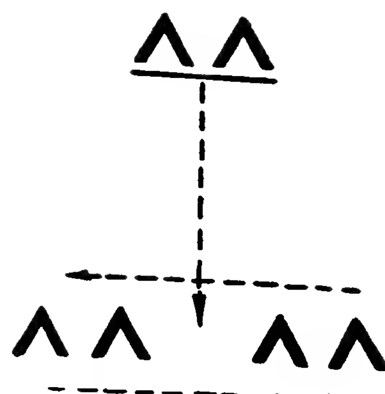


Схема 191


Схема 192


Схема 193

На 13—16-й такти перший хлопець виконує «просту присядку» і, закінчуючи її, відходить трохи назад.

Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти п'ятий і шостий хлопці міняються місцями так, як зазначено пунктиром на схемі 190. Вони виконують «простий крок з ударом ногою об підлогу». П'ятий хлопець робить його з правої ноги, а шостий — з лівої.

Решта виконавців продовжують плескати в долоні.

VIII фігура (12 тактів)

Програється музичний вступ, 4 такти.

На 1—4-й такти другий і четвертий хлопці, виконуючи «просту присядку» із стрибком з перехрещуванням ніг, рухаються до перших куліс, як зазначено пунктиром на схемі 191. Другий хлопець виконує те ж саме з лівої ноги і переміщується до першої лівої куліси. Шостий, третій, перший і п'ятий хлопці на місці двічі виконують «дрібушку».

Програється перша частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти, роблячи «присядку з ударом по халяві», другий хлопець, ударяючи по правій нозі, переміщується по лінії авансцени до першої лівої куліси, а четвертий хлопець, ударяючи по лівій нозі, переміщується до першої правої куліси. Решта хлопців виконують на місці «стрибок з ударом по халяві» (схема 192).

IX фігура (16 тактів)

Програється друга частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти другий і четвертий хлопці, помінявшись місцями, в центрі сцени виконують «присядку з ударом по халяві». Другий хлопець повертається через ліве плече на 360°, а четвертий хлопець — через праве. На 1—4-й такти шостий і третій хлопці, виконуючи «дрібушку» з ударом ноги об підлогу, повертаються на 90° праворуч. Руки в них розведені в сторони на рівні плечей. На кінець 4-го такту третій і шостий хлопці стоять обличчям до першого і п'ятого.

На 5—7-й такти шостий і третій хлопці повертаються також праворуч на 90°, а перший і п'ятий — ліворуч.

На 8-й такт всі виконують «потрійний притуп» і зупиняються обличчям до глядача.

Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—7-й такти другий і четвертий хлопці, виконуючи «віршовочку» з переступанням, відходять у глибину сцени (схема 193). Руки у них на талії.

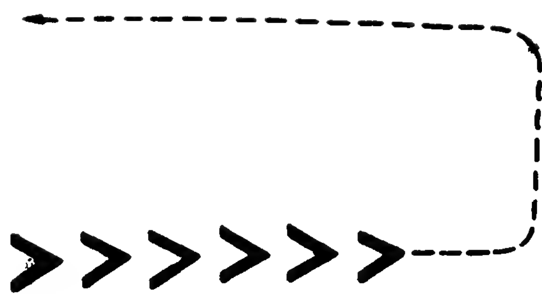


Схема 194

Одночасно перший і п'ятий хлопці міняються місцями з третім і шостим, виконуючи «присядку з ударом по халяві». Перший і п'ятий хлопці ударяють по халяві лівого чобота, а третій і шостий — правого.

На 8-й такт усі танцюристи виконують «потрійний притуп» і стають в одну лінію обличчям до глядача.

X фігура (12 тактів)

Програється музичний вступ, 4 такти.

На 1—4-й такти, хлопці, зберігаючи лінію й виконуючи «дрібушку» з ударом ноги об підлогу, рухаються до авансцени.

Руки в них на талії.

Програється перша частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти, продовжуючи переміщуватись до авансцени, хлопці виконують «стрибок із згинанням ноги в коліні».

Руки в них на талії.

XI фігура (16 тактів)

Програється друга частина музики, 8 тактів.
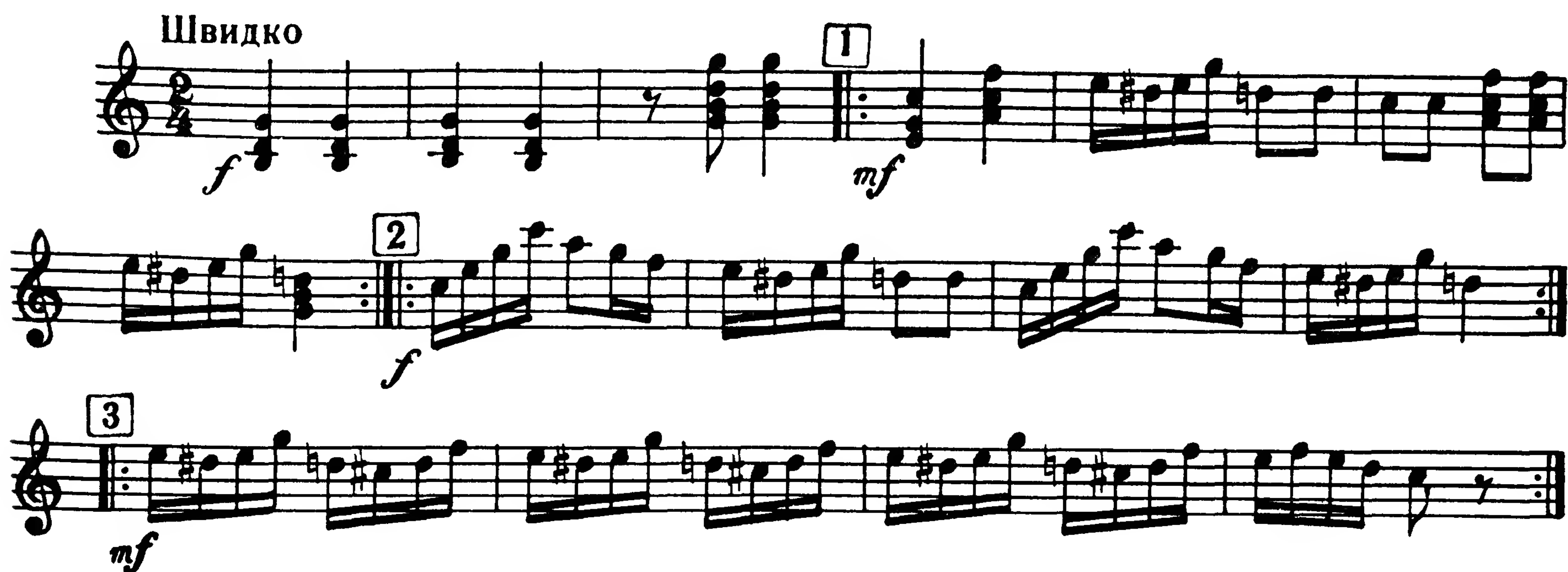
На 1—7-й такти хлопці виконують на авансцені «присядку з ударом по халяві».

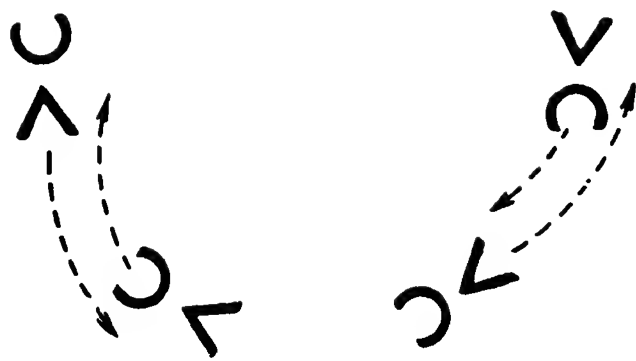
На 8-й такт, роблячи «потрійний притуп», хлопці повертаються ліворуч на 90°.

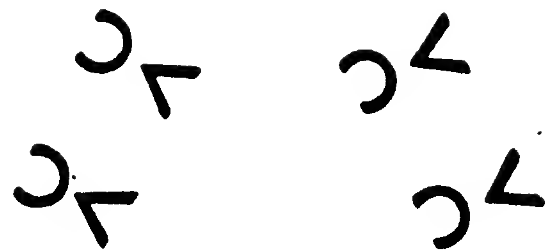
Програється третя частина музики, 8 тактів.

На 1—8-й такти, хлопці «бігунцем» переміщаються праворуч, як зазначено пунктиром на схемі 194, і йдуть в останню ліву кулісу.

Руки — на талії.




Схема 195


Схема 196

«БУРИМА»

Масовий парний танець. Усі виконавці шикуються в коло. Партнери у парі стають обличчям одне до одного (дівчина спиною, а хлопець обличчям за рухом годинникової стрілки). Кожна пара з'єднує між собою руки.

I фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти танцюристи «перемінним кроком», який починають з правої ноги, ідуть, не порушуючи кола, за рухом годинникової стрілки.

На 8-й такт, роз'єднавши руки, виконують «потрійний притуп» на місці.

На 9—11-й такти кожен окремо «перемінним кроком» кружляє на місці за рухом годинникової стрілки.

На 12-й такт, з'єднавши руки, всі знову виконують «потрійний притуп».

На 13—15-й такти перші пари відступають назад проти руху годинникової стрілки, а другі пари — за рухом так, як зазначено на схемі 195.

На 16-й такт, виконуючи «потрійний притуп», усі роз'єднують руки, стають у вихідне положення (див. схему 196), і кладуть руки на талію.

II фігура (12 тактів)

На 1—4-й такти всі танцюристи одночасно, починаючи з правої ноги, виконують «тинок».
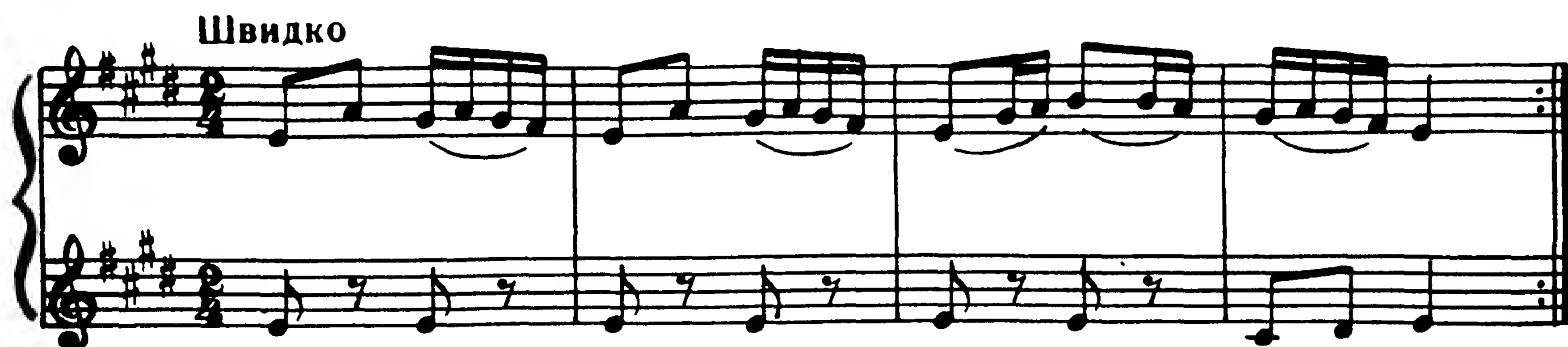
Не роз'єднуючи рук, пари з чотирикутників знову вишиковуються в коло, повторюючи рухи 13—15-го тактів I фігури, але переміщаються в протилежну сторону.

На 5—8-й такти кожен окремо кружляє на місці за рухом годинникової стрілки. На останню чверть 8-го такту пари з'єднують руки.

На 9—10-й такти всі танцюристи одночасно, починаючи крок з правої ноги, роблять три «простих танцювальних кроки» за рухом годинникової стрілки.

На 11—12-й такти пари повертаються у вихідне положення фігури.

Потім танець починається спочатку.



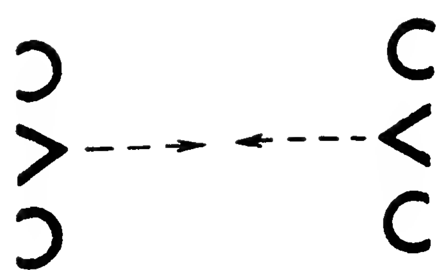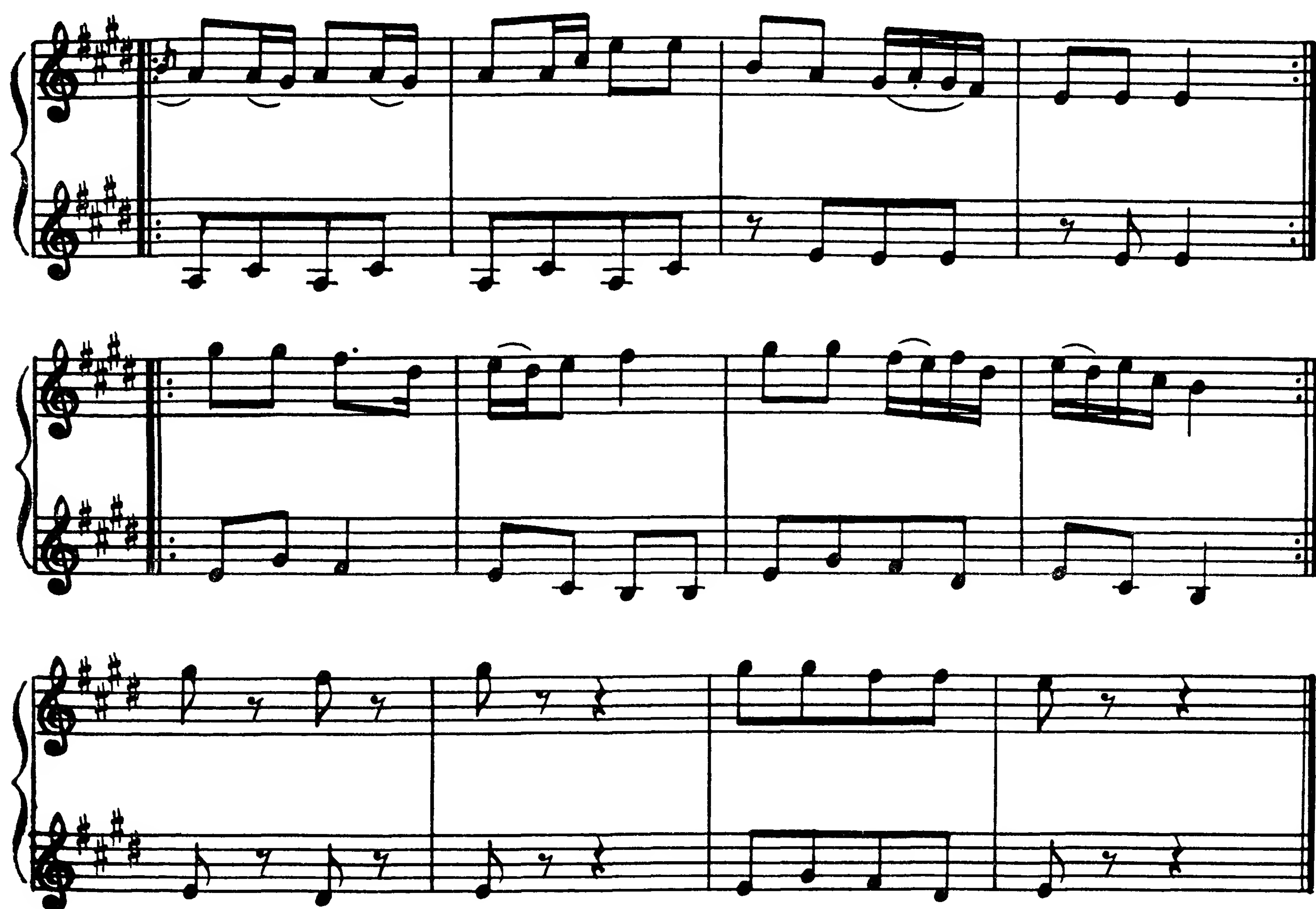


Схема 197



«СУБОТА»

В танці беруть участь шість виконавців (чотири дівчини і два хлопці). Справа і зліва від глядача вони утворюють дві трійки, які стають обличчям до центру сцени (схема 197). В трійках між двома дівчатами стає хлопець і бере їх під руки. Вільні руки дівчата кладуть собі на талію.

I фігура (8 тактів) [1]

На 1—3-й такти виконавці, які стоять у трійках, починаючи з правої ноги, праворуч виконують «малий тинок». Вони просуваються до центру, як зазначено пунктиром на схемі 197.

На 4-й такт усі одночасно роблять «потрійний притуп».

---

[1] Після кожної наступної фігури трійки повторюють I танцювальну фігуру.

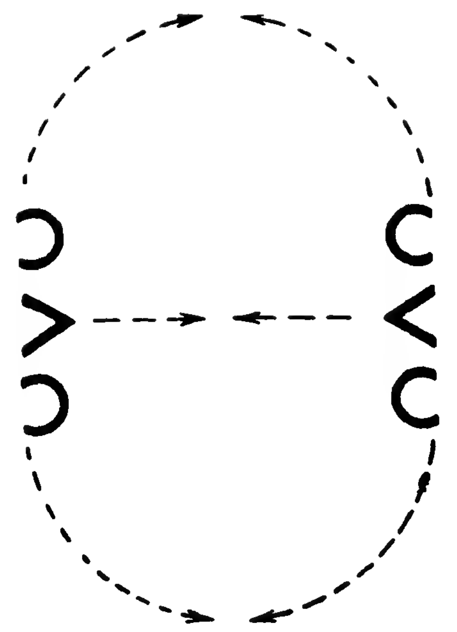


Схема 198

На 5—8-й такти трійки, виконуючи «вірьовочку», яку починають з правої ноги, відступають і на кінець останнього такту приходять у вихідне положення I фігури.

II фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти трійки виконують на місці «колупалочку» з «потрійним притупом», яку починають з правої ноги.

На 3—4-й такти трійки повторюють рухи 1—2-го тактів, тільки рух починають з лівої ноги. На останню чверть 4-го такту танцюристи роз'єднують руки. Дівчата кладуть їх собі на талію, а хлопці розводять у сторони. Руки знаходяться нижче рівня плечей.

На 5—8-й такти дівчата, виконуючи «просту доріжку» (ті, що стоять праворуч від хлопців, починають рух з правої ноги, а ті, що ліворуч,— з лівої), просуваються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 198. Одночасно хлопці, виконуючи «низький тинок», ідуть назустріч один одному, як зазначено пунктиром на схемі 198. На кінець 8-го такту хлопці, піднімаючись з «присядки», кладуть руки на талію.

Повторюється мелодія.

На 1—4-й такти дівчата, починаючи крок з іншої ноги, виконують «просту доріжку» в протилежну сторону, повертаючись на свої попередні місця.

Одночасно хлопці, роблять «вірьовочку», яку починають з правої ноги, на кінець 4-го такту повертаються у вихідне положення II фігури.

На 5—8-й такти хлопці, повертаючись на півоборота праворуч, беруться під праві руки з дівчатами, які знаходились праворуч від них. Вільні руки кладуть собі на талію. Так вони «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть за рухом годинникової стрілки і на кінець 8-го такту виконують «потрійний притуп».

Одночасно дівчата, які стоять зліва від хлопців, роблять на місці «малий тинок» з «потрійним притупом».

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопці, роблячи «бокову присядку», прямують до центру сцени. Дівчата, поклавши руки собі на талію, одночасно кружляють на місці за рухом годинникової стрілки, виконуючи «припадання», яке починають з правої ноги.

На кінець 4-го такту вони роблять «потрійний притуп».

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів, тільки в протилежну сторону. На кінець 8-го такту всі приходять у вихідне положення III фігури.

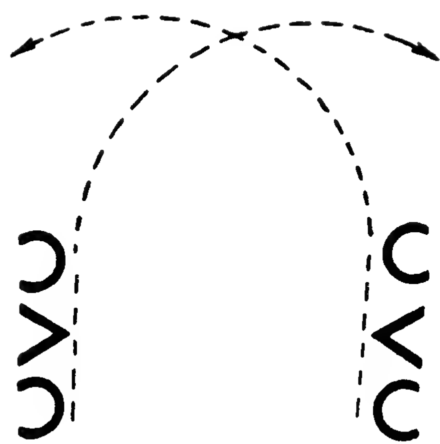


Схема 199

Повторюється мелодія.

На 1—4-й такти танцюристи роблять «ворота» в трійці.

На 5—8-й такти міняються місцями в трійках.

IV фігура (8 тактів)
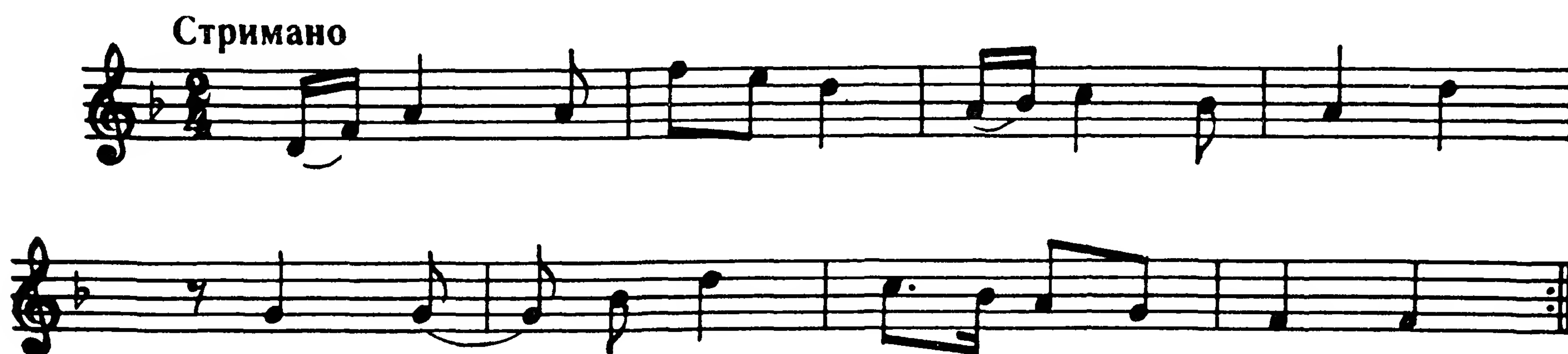
На 1—4-й такти трійки, з'єднуючи в центрі ліві руки, утворюють дві малі «зірки» і йдуть «перемінним кроком» проти руху годинникової стрілки. Вільні руки кладуть собі на талію.

На 5—8-й такти, помінявши руки, «перемінним кроком» ідуть за рухом годинникової стрілки. На кінець 8-го такту опускають руки.

V фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів І фігури.

На 5—8-й такти трійки «перемінним кроком», починаючи його з правої ноги, сходяться, утворюючи півколо (схема 199), і вклоняються.



ВАРІАНТ ТАНЦЮ «СУБОТА»

Парний масовий танець.

І фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчина і хлопець з'єднують перед собою руки навхрест і, починаючи крок з правої ноги, «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.

II фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти пара роз'єднує руки. Потім знову з'єднує їх так: хлопець лівою рукою бере праву руку дівчини, а дівчина, навпаки, лівою рукою бере праву руку хлопця.

Розводячи руки в сторони на рівні плечей, пари підходять впритул і знову займають свої попередні місця. Це вони виконують двічі.

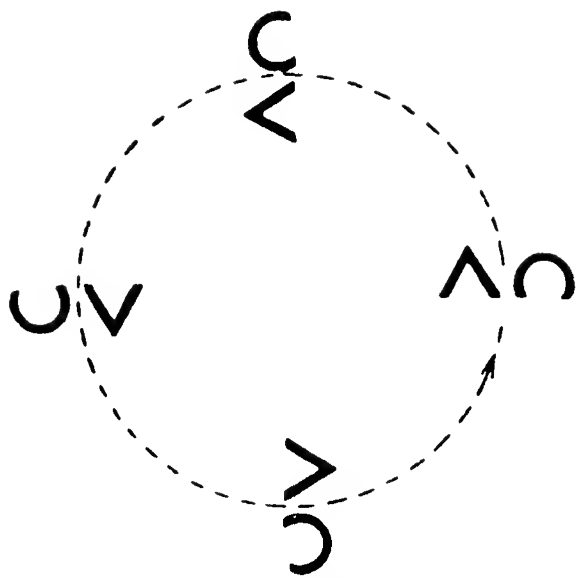


Схема 200

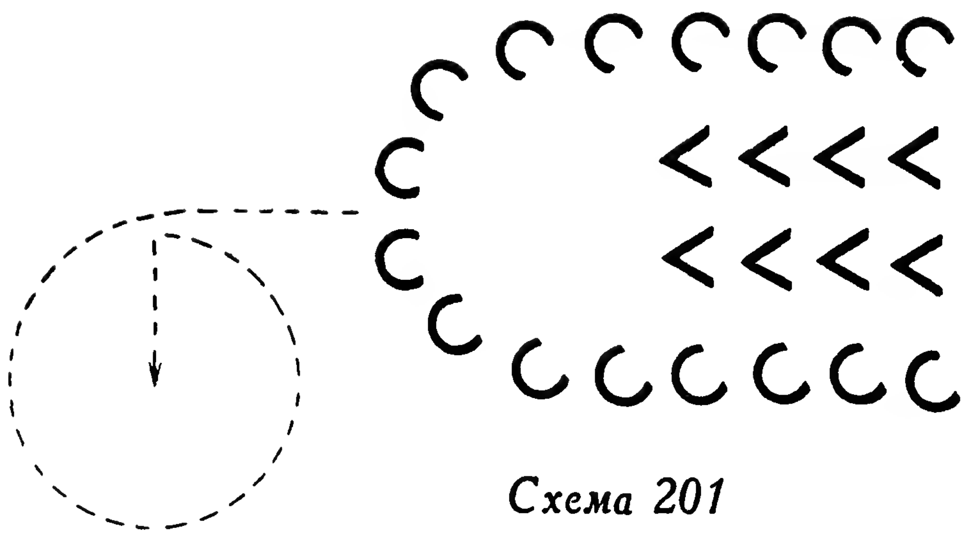


Схема 201

На 5—8-й такти хлопець кладе праву руку дівчині на талію, а лівою бере праву руку дівчини, трохи зігнуту в лікті, і відводить у сторону на рівень голови. Дівчина кладе свою ліву руку хлопцеві на плече.

Так вони «перемінним кроком» кружляють по колу проти руху годинникової стрілки.

III фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти пара повністю повторює I танцювальну фігуру.

IV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти хлопець бере правою рукою пальці лівої руки дівчини і підносить їх високо вгору так, щоб дівчина могла повернутися під його рукою. Хлопець кладе вільну (ліву) руку собі на талію. Права рука дівчини опущена вниз. Пара стає так, як зазначено на схемі 200.

Хлопець «перемінним кроком» іде по колу проти руху годинникової стрілки, а дівчина в цей час кружляє під його рукою за рухом годинникової стрілки.

Потім починають все спочатку.

«ВІЗ»

У танці беруть участь шістнадцять дівчат і вісім хлопців. Кількість учасників може бути й інша: дванадцять дівчат і шість хлопців або вісім дівчат і чотири хлопці. Вони стають за останньою правою кулісою. Дівчата, взявшись за руки, утворюють видовжене півколо — «підкову», зображаючи «віз». Хлопці, що стоять в середині «воза» («підкови») двома рядами, зображають «кучерів» (схема 201).

На 4 такти — музичний вступ.

I фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчата, взявшись за руки і не порушуючи «підкови», плавно виходять на сцену рухом «тинок». Хлопці йдуть тим же рухом, але виконують його енергійніше, на більшому стрибку. У правій, піднятій вгору руці тримають шапку, ліва рука — на талії. Усі рухаються по колу проти руху годинникової стрілки, потім виходять на середину сцени і зупиняються обличчям до глядача (схема 201). Дівчата роз'єднують руки, хлопці одягають шапки.

II фігура (8 тактів)

Дівчата розводять руки в сторони на рівні талії долонями вгору. Ті, що йдуть з правого боку сцени, тримають ліві руки перед корпусом, праві —

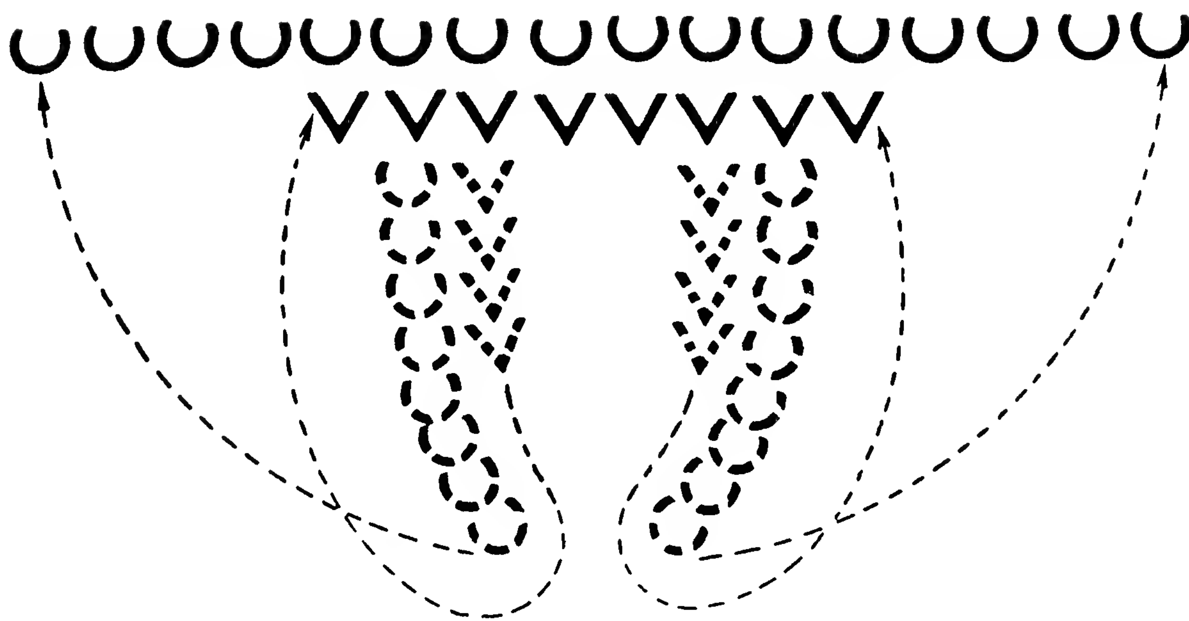


Схема 202

трохи позаду, а ті, що йдуть з лівого боку сцени, тримають праві руки перед корпусом, ліві — трохи позаду.

На 1—8-й такти дівчата рухом «тинок» розходяться ліворуч і праворуч двома рядами, по вісім у кожному. Пройшовши повз куліси у глибину сцени, стають там в один ряд обличчям до глядача (схема 202).

Одночасно хлопці, поділившись на два ряди по четверо в кожному, рухом «тинок» також прямують повз куліси у глибину сцени, утворюючи один ряд, і зупиняються перед дівчатами обличчям до них.

III фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці повертаються лівим плечем до глядача і виконують тричі «присядку з почерговим винесенням ноги навхрест другої», просуваючись до авансцени (схема 203). Праві руки розводять у сторони на рівні плечей, ліві — кладуть на талію, голову повертають ліворуч.

На 4-й такт хлопці закінчують «присядку» з «потрійним притупом», починаючи його з правої ноги. Потім повертаються на 180° ліворуч і стають правим плечем до глядача.

На 5—8-й такти хлопці виконують тричі «бокову присядку» з іншої ноги, просуваючись до авансцени вже правим плечем. Голову повертають праворуч, ліві руки відводять в сторону на рівні плечей, праві кладуть на талію.

На останній такт хлопці закінчують «присядку» з «потрійним притупом», починаючи його з лівої ноги, і зупиняються обличчям до глядача. Руки опускають на талію.

Дівчата під час танцю хлопців, починаючи з 1-го такту, виконують на місці такі рухи: стаючи на кожний такт на півпальці, злегка пересувають каблуки то праворуч, то ліворуч, повертаючи ледве помітно корпус у такт рухам ніг. В руках, піднятих на рівні плечей, тримають кінці стрічок.

IV фігура (8 тактів)

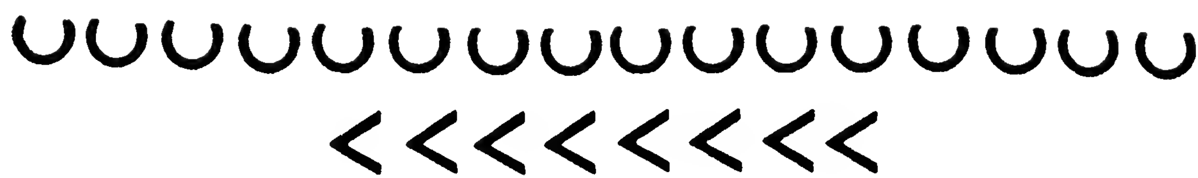
На 1—4-й такти хлопці в тому ж положенні, обличчям до глядача, виконують «присядку» з поворотом корпусу.

На 5—8-й такти роблять той самий рух, але з іншої ноги.

Дівчата під час танцю хлопців виконують на місці «тинок» і закінчують його «потрійним притупом», повертаючись на чверть кола праворуч.

«Тинок» щоразу починають з правої ноги, а притуп — з лівої. Руки на талії.

Зробивши чотири «тинки» і чотири «потрійні притупи», дівчата закінчують оберт на 360°. На останню чверть 8-го такту зупиняються обличчям



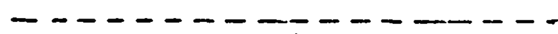


Схема 203

до глядача і подають одна одній руки навхрест (праві руки поверх лівих), з'єднуючись у пари: восьма дівчина — з сьомою, шоста — з п'ятою і т. д.

V фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата парами, виконуючи «тинок», просуваються до авансцени і утворюють три ряди. У перший ряд приходять три пари (восьма дівчина з сьомою, перша з другою, сьома з восьмою), у другий — дві пари (четверта дівчина з третьою і третя — з четвертою), у третій — три пари (шоста дівчина з п'ятою, друга — з першою, п'ята — з шостою).

У цей час хлопці, які поділилися на дві групи по чотири чоловіка, рухом «тинок» ідуть до правих і лівих куліс. Руки розведені в сторони (схема 204).

На 5—8-й такти у кожній парі дівчата беруть одна одну під праву руку, а ліву кладуть на талію. Відхиливши злегка корпус ліворуч і дивлячись одна на одну, кружляють на місці рухом «тинок» за годинниковою стрілкою (схема 205). На останню чверть 8-го такту опускають руки і зупиняються (кожна на своєму початковому місці) обличчям одна до одної і боком до глядача.

На другу чверть 8-го такту хлопці зупиняються й повертаються обличчям до дівчат (схема 206).

VI фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти, виконуючи «голубці» з притупом, дівчата розходяться в різні сторони, прямуючи праворуч (схема 206). Починаючи рух, дівчата піднімають ліві руки вище плечей, долонями вгору, праві — кладуть на талію. Під час притупу обидві руки кладуть на талію.

На 3—4-й такти дівчата виконують той самий рух ліворуч, починаючи з лівої ноги і змінивши відповідно положення рук.

На 5—6-й такти — виконують той самий рух, але праворуч.

На 7—8-й такти дівчата кожної пари рухом «тинок» з правої ноги міняються місцями, обходячи одна одну з правого боку, руки тримають на талії. Потім «потрійним притупом» з лівої ноги закінчують рух і стають обличчям до глядача.

Хлопці на *1—8-й такти* пританцьовують на місці, злегка плещуть у долоні.

VII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата подають одна одній руки, схрещуючи їх (праві руки зверх лівих). Стоячи на місці, виконують «дрібушки» — спочатку

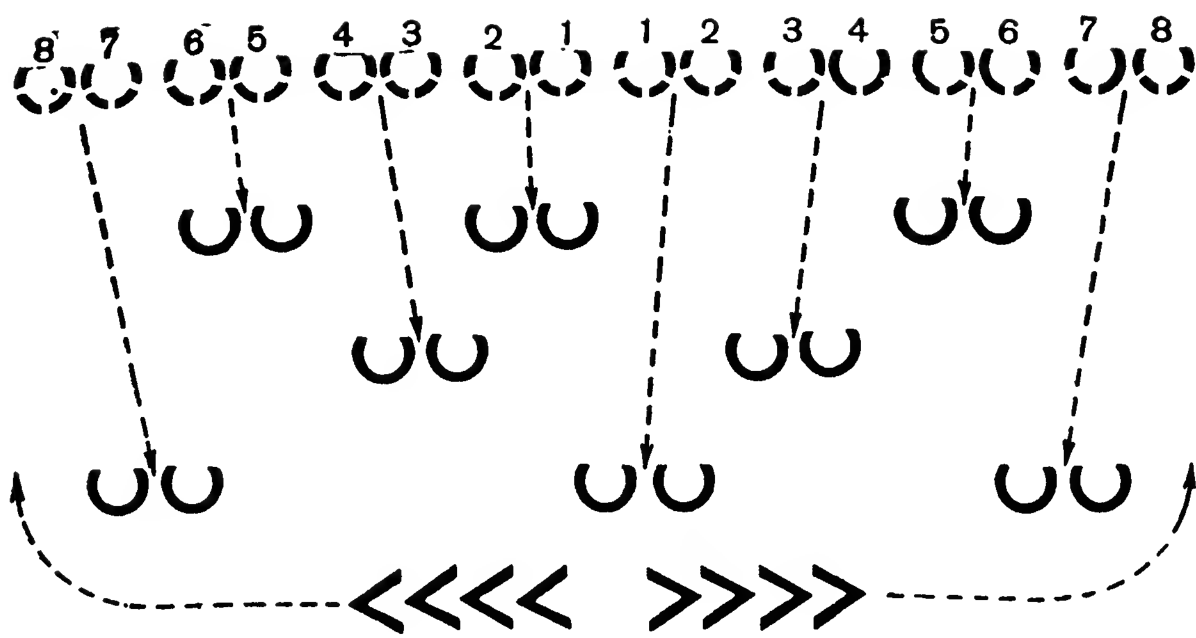


Схема 204

дуже легко, а потім поступово збільшуючи силу притупу. Голову злегка нахиляють на кожний такт то праворуч, то ліворуч.

Хлопці в цей час кладуть руки один одному на плечі і виконують «присядку» (з поворотом корпусу, як у IV фігурі). Ті, що стоять з правого боку сцени, починають рух з правої ноги, а ті, що стоять з лівого боку,— з лівої.

VIII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти, не змінюючи положення рук, дівчата рухом «тинок» розходяться в різні сторони по чотири пари і прямують у глибину сцени. З лівого боку сцени рухаються одна за одною: перша пара першого ряду, потім друга пара другого, за нею третя й четверта пари третього ряду. Праворуч ідуть перша й друга пари першого ряду, потім третя пара другого і четверта пара третього ряду (схема 207).

Хлопці стоять на місці і злегка плещуть у долоні.

На 5—8-й такти обидва ряди дівчат зустрічаються в глибині сцени і прямують тим самим рухом до авансцени. На другу чверть 8-го такту дівчата кожної пари зупиняються і повертаються обличчям одна до одної. Утворюються два «коридори».

У цей час хлопці, поклавши руки на талію і повернувшись спиною до глядача, прямують один за одним у глибину сцени рухом «тинок». На останню чверть 8-го такту вони підходять до останньої пари дівчат (схема 208).

IX фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці проходять на авансцену між рядами дівчат, виконуючи «присядку з почерговим винесенням ноги навхрест другої вперед» Руки схрещені на грудях.

На 1—3-й такти виконується «присядка з винесенням правої ноги вперед».

На 4-му такті «присядка» закінчується «потрійним притупом».

На 5—7-й такти виконується «присядка з винесенням лівої ноги вперед».

На 8-му такті «присядка» закінчується «потрійним притупом».

Одночасно дівчата на 1—4-й такти боковим «припаданням» рухаються до авансцени. Руки у них розведені в сторони на рівні талії (схема 209).

На 5—8-й такти дівчата двох рядів беруться за руки (схема 210) і рухом «тинок» утворюють два кола, стаючи спиною до центру (схема 211). В середині кожного кола залишаються четверо хлопців, які з'єднують свої

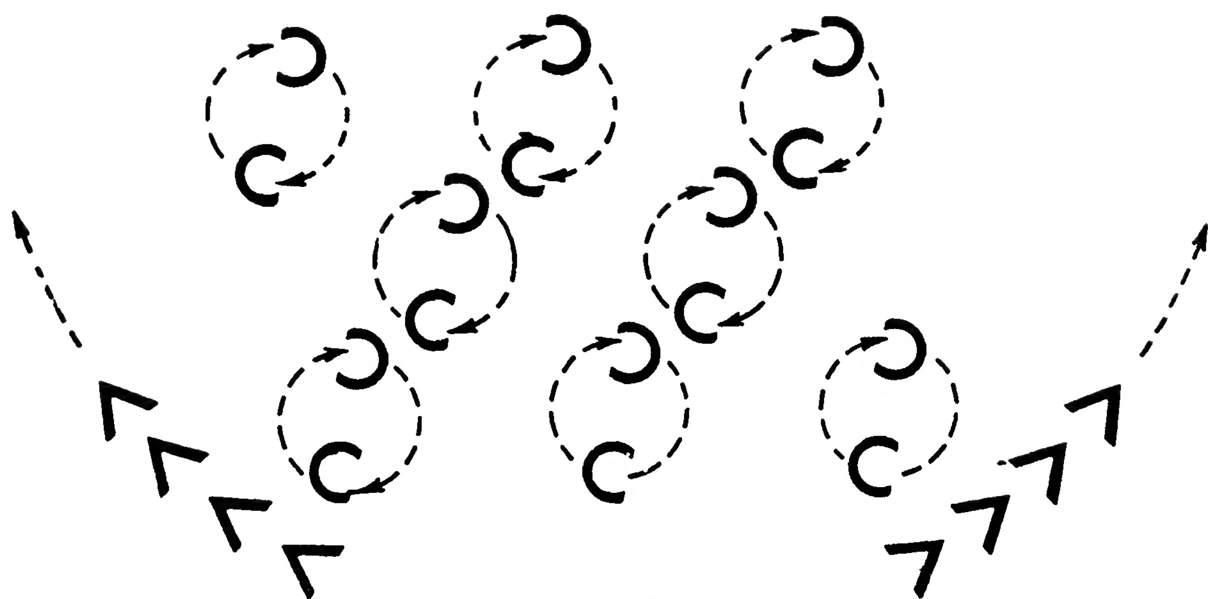


Схема 205

праві руки в центрі кола, а лівими беруться за з'єднані руки дівчат, через одну. Утворюється фігура, що нагадує колеса із спицями (схема 211).

X фігура (16 тактів)

На 1—15-й такти хлопці і дівчата обох кіл, виконуючи «тинок», ідуть за рухом годинникової стрілки, зображаючи колеса, що обертаються. Вони рухаються легко, спокійно.

На 16-й такт кожний хлопець тим самим рухом підходить до двох дівчат, яких тримав за з'єднані руки, і стає між ними. Утворюються трійки. Обличчя хлопців лівого кола залишаються повернутими за рухом годинникової стрілки. Дівчата у кожній трійці повертаються обличчям одна до одної, а хлопці — обличчям до дівчат (схема 212).

Дівчата, які стоять праворуч від глядача, починають рух з правої ноги, а ті, що стоять ліворуч,— з лівої.

XI фігура (16 тактів)

Кожний хлопець бере за руки дівчат своєї трійки: дівчину, що стоїть праворуч від нього, бере правою рукою за ліву руку, а дівчину, що ліворуч,— лівою рукою за праву руку. Вільні руки дівчат відведені в сторони на рівні талії, корпус повернутий до хлопця. Виконавці в трійках дивляться одне на одного.

На 1—8-й такти хлопці рухаються вперед, виконуючи «повзунець» або «мітелочку», а дівчата відступають боком, виконуючи «доріжку». Ліве коло йде за рухом годинникової стрілки, праве — проти її руху.

На 9—16-й такти трійки лівого кола з глибини сцени прямують по діагоналі у правий передній кут, а трійки правого кола — в лівий передній кут. Під час зустрічі в глибині сцени першою проходить трійка з лівого боку, другою — з правого, потім знову трійка з лівого боку, потім з правого і т. д. (схема 213).

На останню чверть 16-го такту хлопці підводяться й стають разом з дівчатами по діагоналі, обличчям до центру (схема 214).

XII фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти дівчата кожної трійки, повернувшись обличчям одна до одної і схрестивши на грудях руки, виконують «вихиляс з потрійним притупом». При цьому дівчина, яка стоїть з правого боку хлопця, починає рух з правої ноги, а та, що з лівого боку,— з лівої.

Хлопці в цей час ідуть на середину сцени «великим тинком», починаючи його з правої ноги.

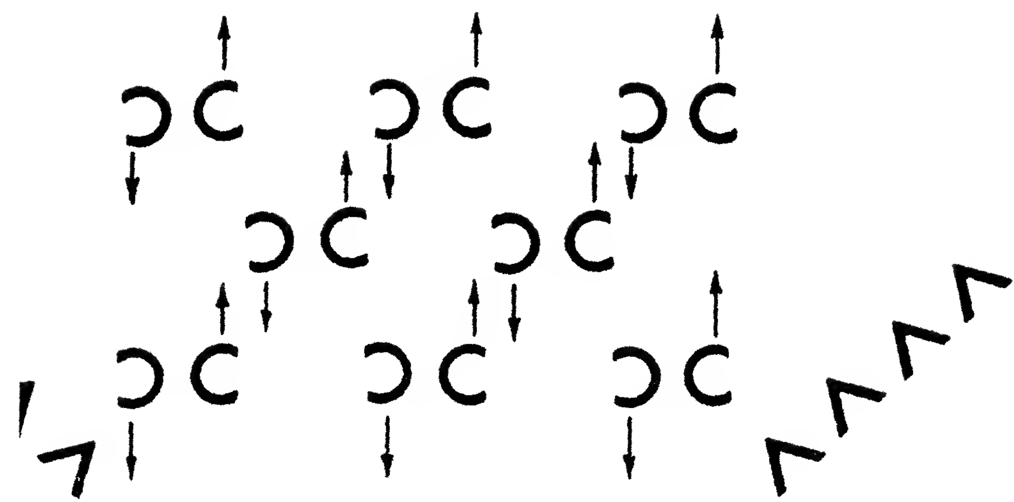


Схема 206

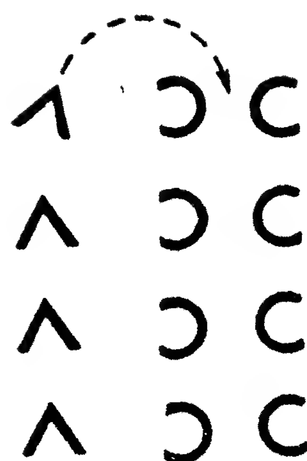


Схема 208

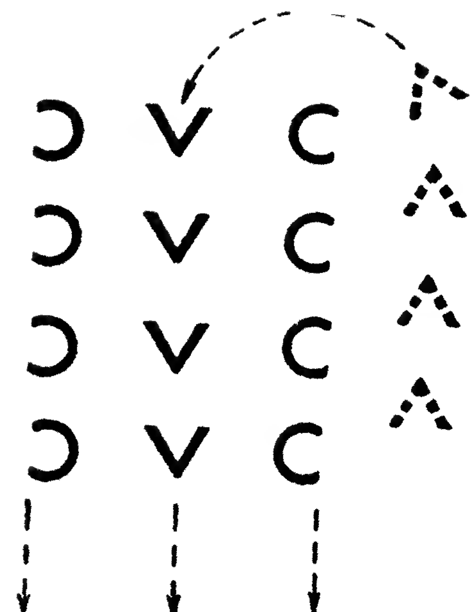


Схема 209

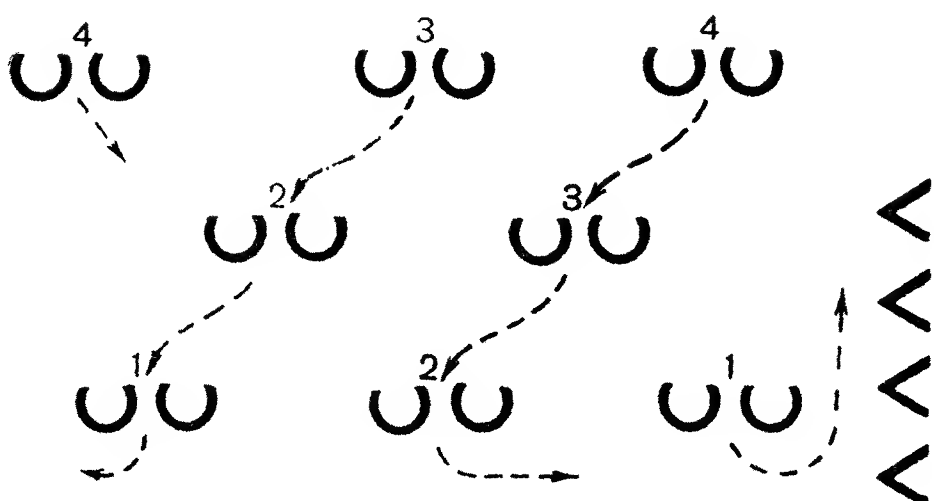


Схема 207

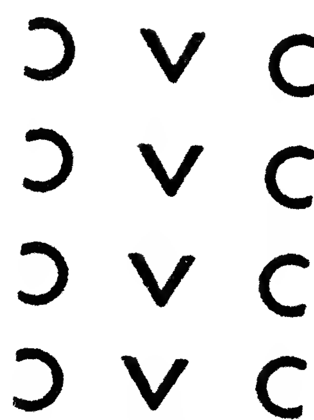
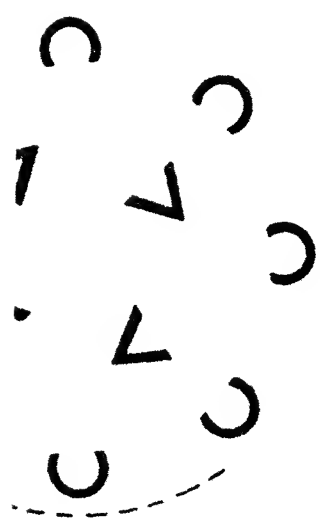


Схема 210



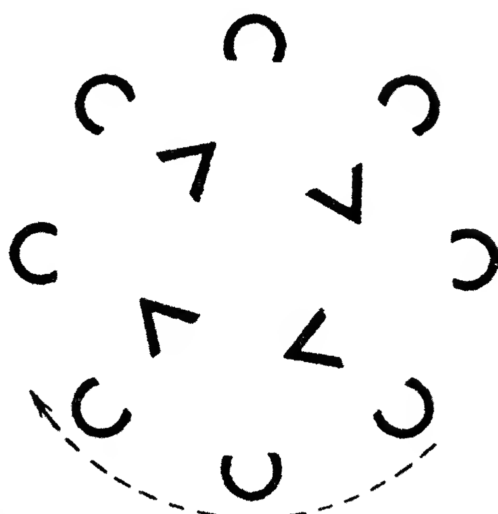


Схема 211

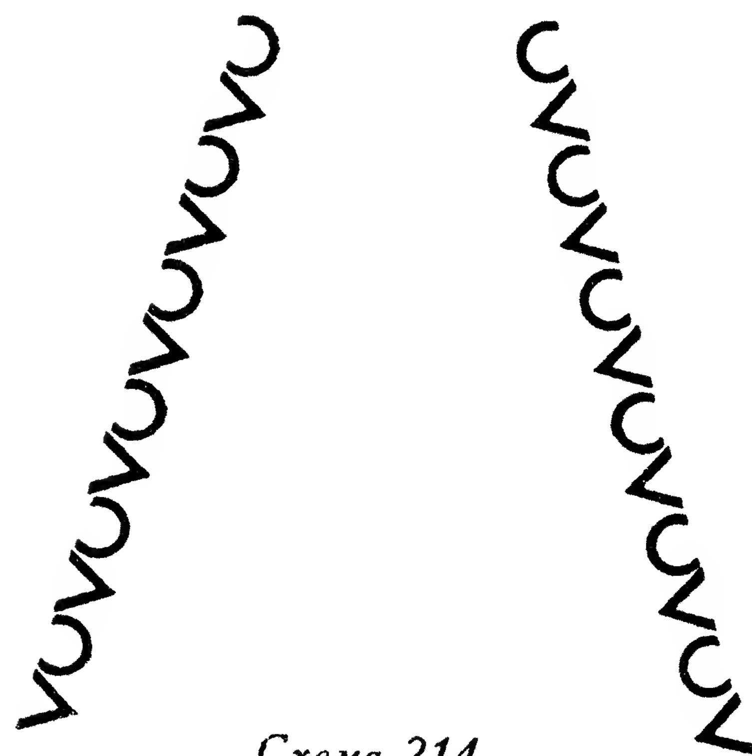


Схема 214

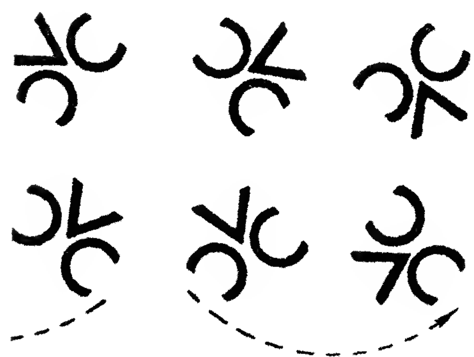
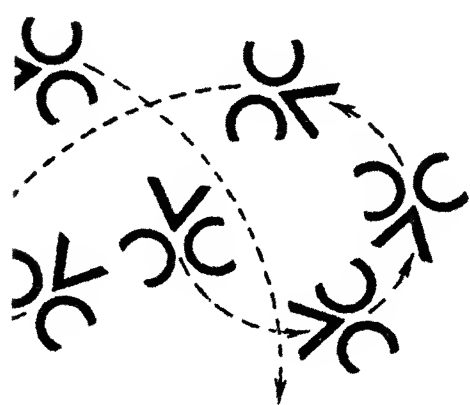


Схема 212



хема 213

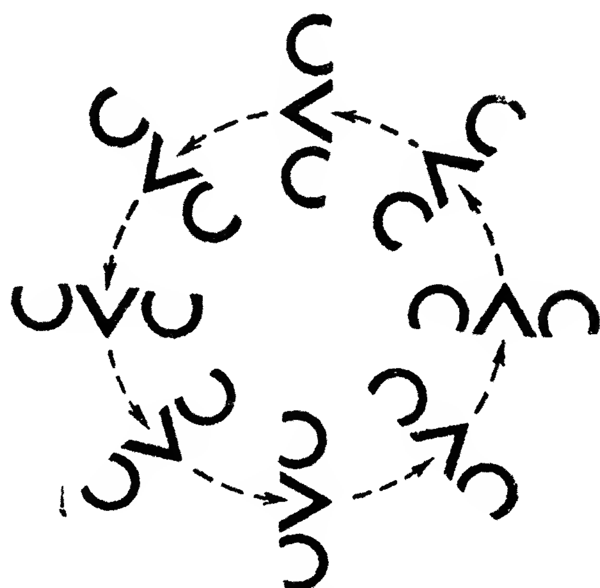


Схема 215

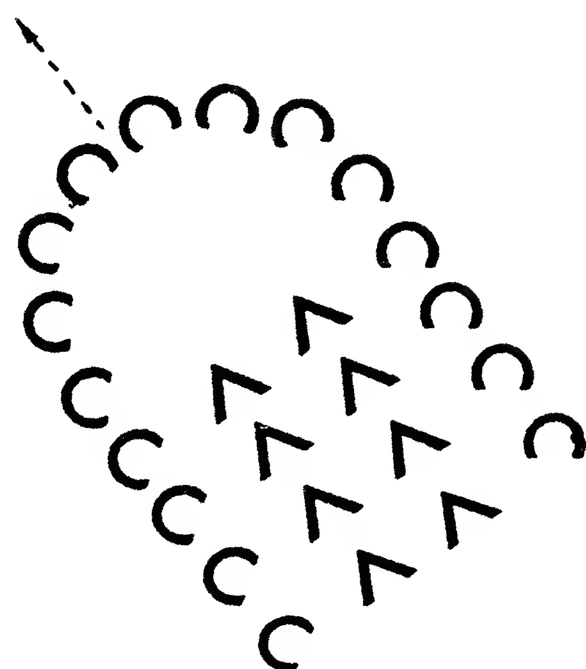


Схема 216

На 3—4-й такти хлопці виконують «присядку», вдаряючи рукою об підлогу. Закінчують присядку «потрійним притупом» і повертаються ліворуч.

Дівчата виконують «вихиляс» з іншої ноги.

На 5—8-й такти дівчата кружляють на місці «доріжкою»: ті, що стоять праворуч від хлопця, кружляють в праву сторону, тримаючи правою рукою намисто, ті, що стоять зліва,— в ліву сторону, тримаючи намисто лівою рукою. Вільні руки опущені вниз і злегка відведені в сторони.

Хлопці повертаються на свої місця і знову виконують перед дівчатами своєї трійки, обличчям до них, «присядку», вдаряючи рукою об підлогу.

На 9—16-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів. На останню чверть останнього такту кожний хлопець бере дівчину своєї трійки за талію; дівчина кладе одну руку йому на плече, другу — собі на талію.

XIII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти трійки, зберігаючи діагональні ряди, кружляють на місці проти руху годинникової стрілки. Дівчата, які стоять праворуч від хлопців, кладуть їм на праве плече ліву руку і просуваються вперед рухом «тинок». Дівчата, які стоять ліворуч, поклавши праву руку на ліве плече хлопця, виконують «віրьовочку», трохи відступаючи назад.

Хлопці роблять поворот на місці і, виконуючи «віրьовочку», разом з дівчатами теж відступають назад.

XIV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі трійки одна за одною просуваються «простим танцювальним кроком» по колу проти руху годинникової стрілки (схема 215).

Обійшовши повне коло, дівчата беруться за руки, утворюючи «підкову», а хлопці знаходяться в середині «підкови», як на початку танцю. «Віз» швидко залишає сцену, зникаючи за останньою лівою кулісою (схема 216).

Танець може закінчуватись і інакше. Наприклад, виконавці йдуть зі сцени трійками.

Швидко

Баян

9

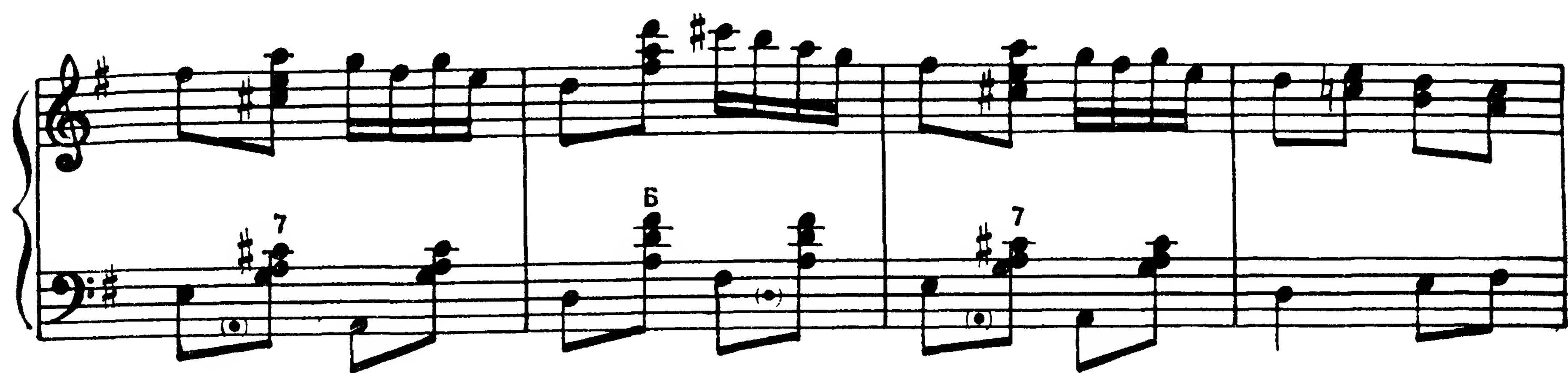
2 10
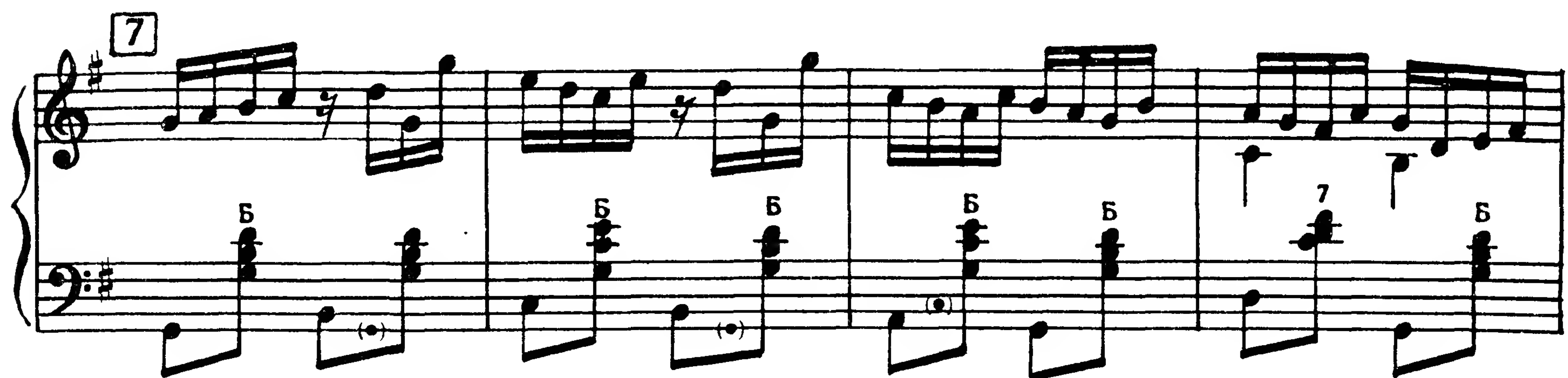
3
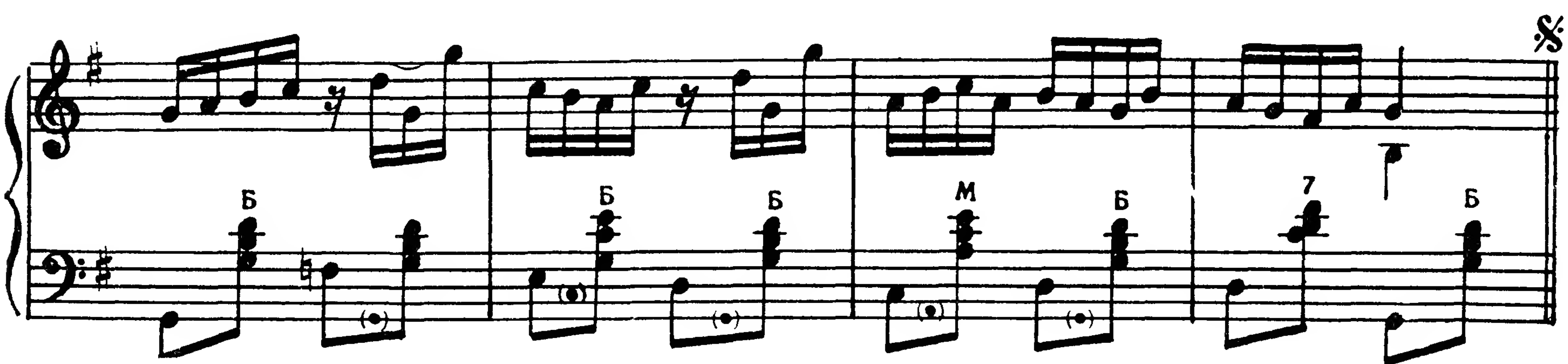
4 11

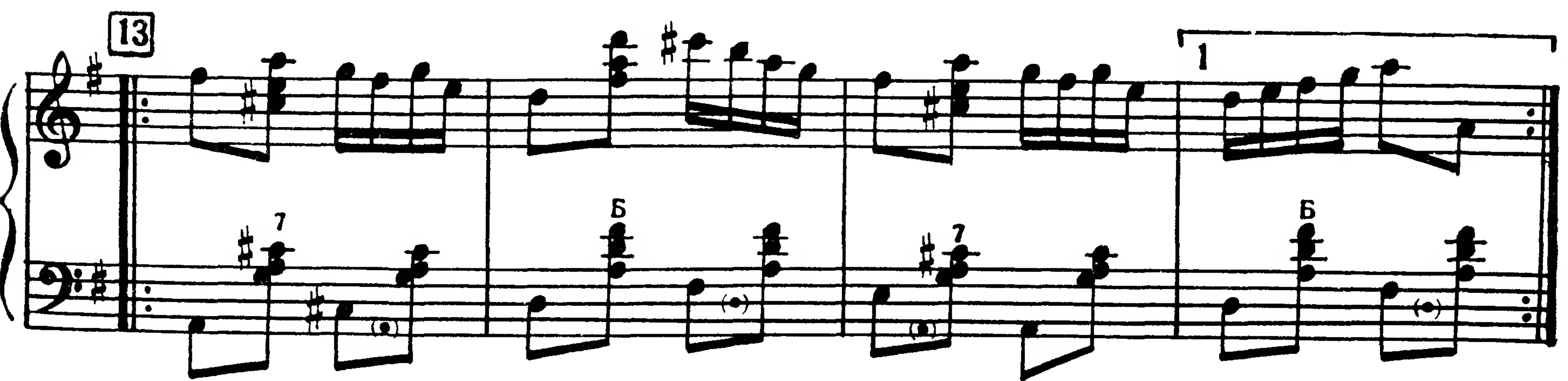
5

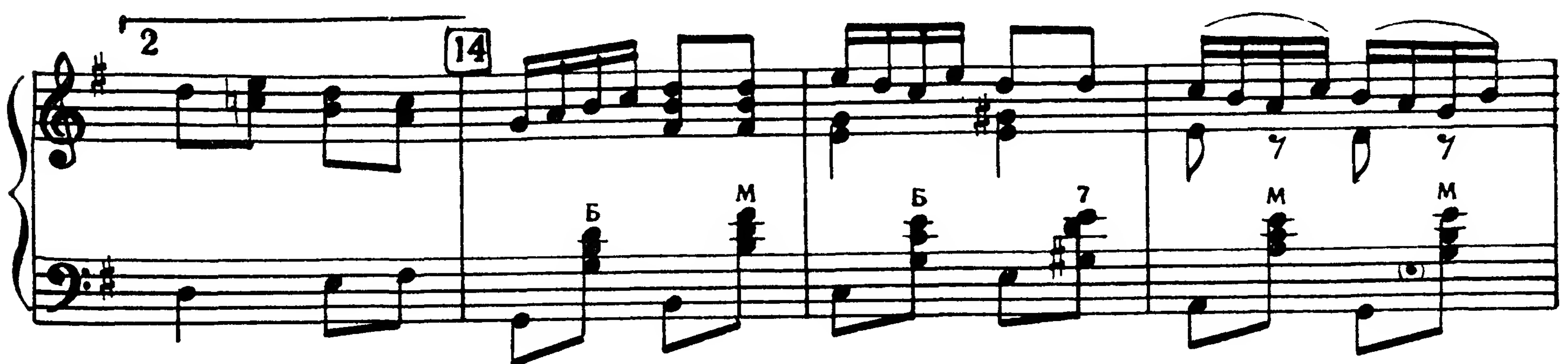
6 12
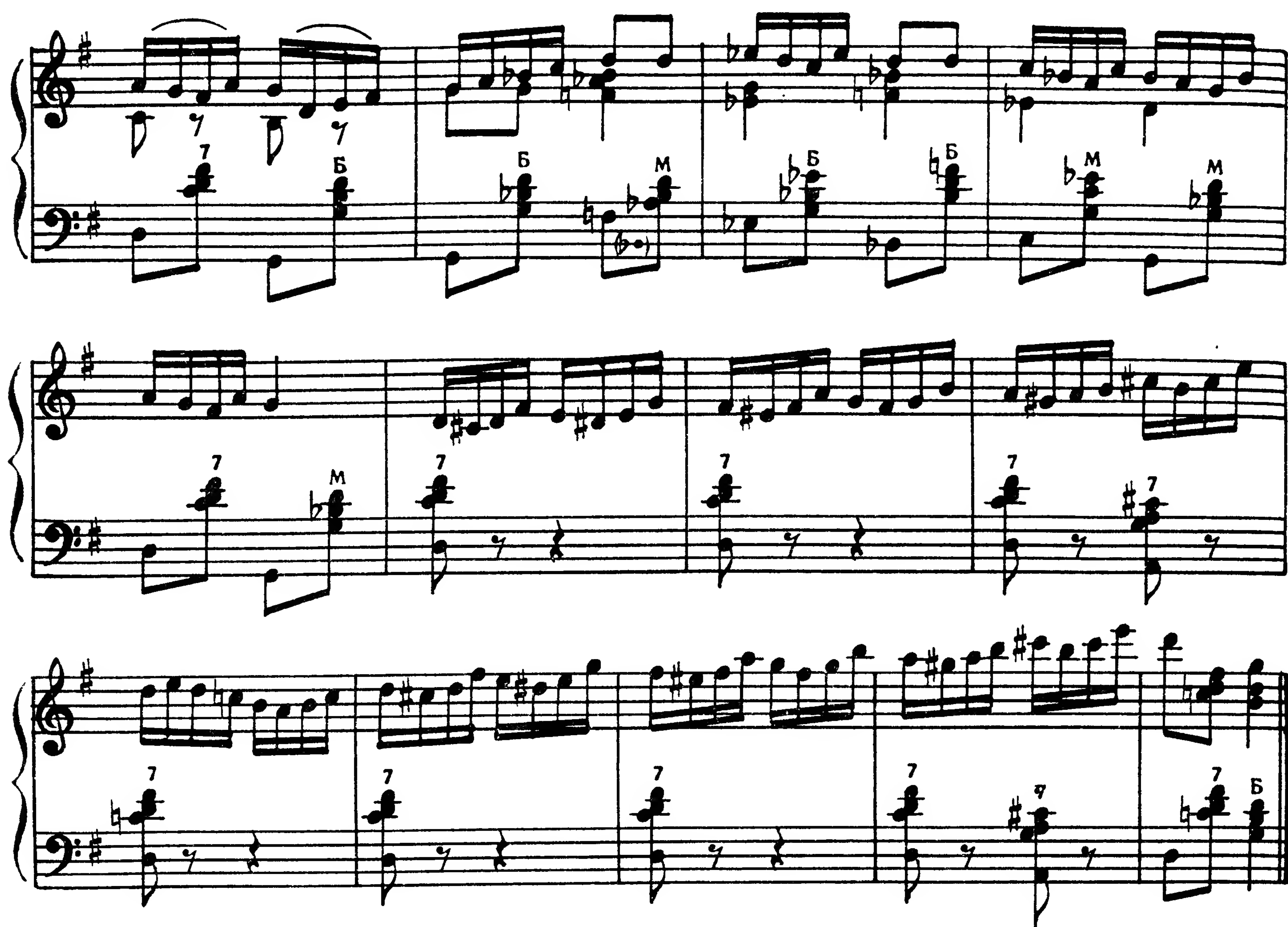

7
Б
7


7
Б
Б
Б
Б
Б
7
Б


Б
Б
Б
М
Б
7
Б


13
7
Б
7
1
Б


2
14
Б
М
Б
7
М
М



«КРЮЧОК»

У танці беруть участь 2 виконавці (дівчина і хлопець). До початку танцю вони стоять поряд (дівчина праворуч від хлопця) за останньою правою кулісою. При цьому дівчина кладе руки за пройми кептара, а хлопець, начебто обнімаючи її, за спиною дівчини тримає за кінці топірець.

I фігура (16 тактів)

На 1-й такт танцюристи виконують два «простих танцювальних кроки», які починають з правої ноги.

На 2-й такт рухаються «перемінним кроком» у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 217. Так вони йдуть протягом 16-ти тактів.

На кінець останнього такту дівчина і хлопець повертаються одне до одного обличчям, і дівчина кладе хлопцеві руки на плечі, а хлопець, тримаючи правою рукою топірець майже за кінець топорища лезом вгору, кладе руки дівчині на талію.

II фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти пара в центрі сцени виконує «середню погаренку», починаючи крок з правої ноги і кружляючи на місці за рухом годинникової стрілки.

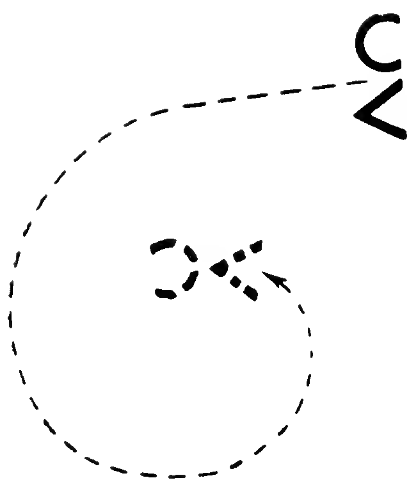




Схема 217 *Схема 218*

На кінець 8-го такту вони зупиняються і стають у шосту позицію, обличчям до глядача. Одночасно хлопець перекладає топірець з правої в ліву руку.

На 9—15-й такти пара повторює рухи 1—7-го тактів, тільки крок починає з лівої ноги, повертаючись на місці проти руху годинникової стрілки.

На 16-й такт, виконуючи «потрійний притуп», вони стають обличчям до глядача, одночасно роз'єднуючи руки. Потім дівчина кладе їх за пройми кептара, а хлопець перекладає топірець у праву руку і піднімає її над головою. Ліву руку він відводить у сторону на рівні плеча.

III фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти обидва виконавці розходяться від центру сцени так: дівчина до лівих куліс, а хлопець до правих куліс, так, як зазначено пунктиром на схемі 218.

На «раз» 1-го такту хлопець робить крок правою ногою ліворуч навхрест лівої, ставлячи її попереду. Одночасно ліву ногу згинає в коліні і відриває від підлоги. Корпус трохи нахиляє в сторону правої ноги;

на «і» робить легенький стрибок на правій нозі, а ліва залишається в попередньому положенні. Корпус ще більше нахиляється праворуч;

на «два» ставить ліву ногу позад правої на підлогу. Одночасно праву ногу відриває від підлоги і виносить її вперед праворуч, готуючись до того, щоб описати нею коло. Корпус різко випрямляє, а погляд спрямовує перед собою;

на «і» робить легенький стрибок на лівій нозі. Одночасно закінчує описувати коло правою ногою праворуч.

Дівчина робить усе те, що й хлопець, але починає крок з лівої ноги, рухаючись в протилежну сторону.

На 2-й такт дівчина і хлопець виконують чотири притупи по черзі то лівою, то правою ногою; дівчина починає з лівої, а хлопець з правої.

На «раз» 3-го такту хлопець ставить праву ногу позаду лівої, а ліву ногу відриває від підлоги і залишає її («на купе») попереду правої;

на «і» різко ставить на підлогу ліву ногу попереду правої, а праву ногу відриває від підлоги і залишає позаду лівої («на купе»). Коліно трохи згинає і відводить в сторону;

на «два-і» повторюється все те, що робилося на «раз-і».

На «раз-і-два» 4-го такту виконується все те, що робилось на «раз-і-два» 3-го такту;

на «і» — пауза.

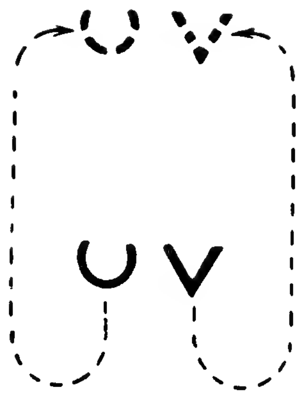


Схема 219

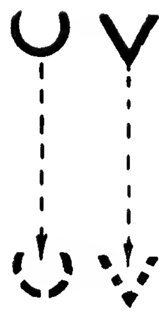


Схема 220

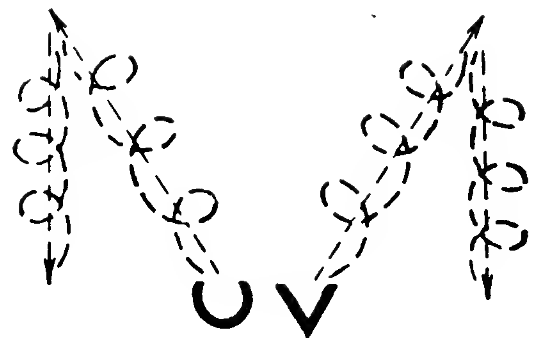


Схема 221

Одночасно дівчина повторює все те, що й хлопець, але починає крок з лівої ноги і рухається в протилежну сторону.

На 5—8-й такти танцюристи повторюють рухи 1—4-го тактів, але рух починають з іншої ноги і пересуваються до центру сцени на свої попередні місця.

На кінець 8-го такту хлопець міняє положення рук; ліву піднімає над головою, а праву з топірцем відводить у сторону на рівні плеча. У дівчини руки залишаються за проймами кептара.

На 9—15-й такти танцюристи, виконуючи той же крок, що і в І фігурі, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 219.

Під час просування в глиб сцени дівчина розводить руки в сторони на рівні грудей, а хлопець обома руками бере за кінці топірець у себе над головою.

На 16-й такт, виконуючи «потрійний притуп», вони стають обличчям до глядача і міняють положення рук так: хлопець тримає руками топорище, а кінець його подає дівчині, яка також бере його обома руками.

IV фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти, виконуючи «крок з підстрибуванням», який починають з правої ноги, танцюристи просуваються на авансцену в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 220.

На 8-й такт вони виконують «потрійний притуп», міняючи положення рук: дівчина, відпустивши кінець топорища, закладає руки за пройми кептара, а хлопець бере топірець за кінці і, проносячи його над головою, кладе собі на плечі.

На 9—12-й такти виконавці розходяться по діагоналі: дівчина до останньої лівої куліси, а хлопець до останньої правої куліси (див. пунктир на схемі 221).

На 9-й такт дівчина виконує «простий танцювальний біг» в оберті, починаючи з правої ноги, а хлопець з лівої.

На 10-й такт, завершуючи оберт на 360°, вони виконують «потрійний притуп».

На 11-й такт танцюристи роблять два «підскоки з обертом», які дівчина починає з лівої ноги, а хлопець з правої.

На 12-й такт вони знову виконують «потрійний притуп», завершуючи оберт на 360°.

На 13—16-й такти виконавці, рухаючись на авансцену в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 221, повторюють рухи 9—12-го тактів.

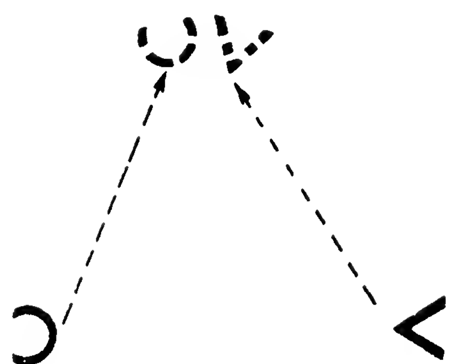


Схема 222

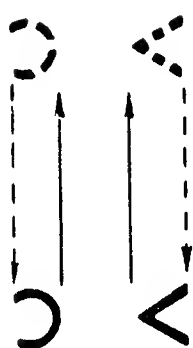


Схема 223

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти виконавці «перемінним кроком» ідуть у центр сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 222, і на кінець 4-го такту беруться під праві руки. Вільні руки розводять у сторони на рівні плечей.

На 5—7-й такти дівчина і хлопець кружляють на місці за рухом годинникової стрілки.

На 8-й такт вони виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки, і хлопець перекидає топірець з лівої в праву руку. Потім вони беруться під ліві руки. Вільні руки відводять в сторони на рівні плечей.

На 9—15-й такти танцюристи «перемінним кроком» кружляють на місці проти руху годинникової стрілки.

На 16-й такт вони роблять «потрійний притуп» і стають обличчям одне до одного.

VI фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти танцюристи просуваються у глибину сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 223.

При цьому хлопець на «раз» 1-го такту стрибає на праву ногу праворуч, одночасно виносячи зігнуту в коліні ліву ногу попереду правої;

на «два» він стрибає на ліву ногу ліворуч, одночасно виносячи праву ногу, зігнуту в коліні, попереду лівої.

На «раз» 2-го такту робить крок правою ногою праворуч;

на «і» — крок лівою ногою праворуч позаду правої ноги;

на «два» — знову крок правою ногою праворуч;

на «і» виконує підскік на правій нозі праворуч і виносить ліву ногу, зігнуту в коліні, попереду правої.

Одночасно з хлопцем усе те ж саме повторює дівчина.

На 3—4-й такти танцюристи, повторюючи рухи 1—2-го тактів, повертаються на свої попередні місця, тільки крок починають з іншої ноги.

На 5—8-й такти вони повторюють усе те, що виконували з 1-го по 4-й такти.

VII фігура (16 тактів)

На раз 1-го такту виконавці роблять крок одне одному назустріч і стають одне до одного обличчям;

на «два» дівчина кладе руки хлопцеві на плечі, а хлопець бере топірець обома руками за кінці і кладе його на спину дівчини, підтримуючи її.

На 2—7-й такти, повертаючись на місці, вони виконують «велику погаренку» за рухом годинникової стрілки.

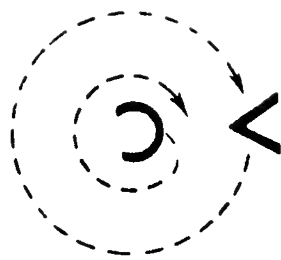


Схема 224

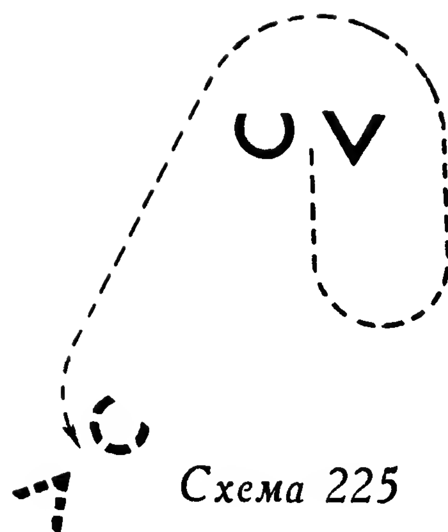


Схема 225

На 8-й такт роблять «потрійний притуп».

На 9—16-й такти знову виконують «велику погаренку», але кружляють на місці проти руху годинникової стрілки.

На кінець 16-го такту танцюристи зупиняються в шостій позиції і роз'єднують руки. Потім дівчина кладе руки за пройми кептара, хлопець відводить ліву руку в сторону, а праву руку, якою тримає топірець по середині топорища, піднімає вгору над головою.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконавці роблять те, що з 9-го по 16-й такти IV фігури, тільки на останні 4 такти повертаються на свої попередні місця.

На кінець 8-го такту хлопець подає вільний кінець топорища дівчині, яка стоїть поруч.

На 9—15-й такти, тримаючись за кінці топірця обома руками, вони кружляють за рухом годинникової стрілки. При цьому дівчина, яка знаходиться в центрі сцени,

на «раз» підстрибує на лівій нозі і одночасно праву ногу, зігнуту в коліні, ставить на півпальці позаду лівої;

на «два» вона підстрибує на лівій нозі і одночасно праву ногу, випрямлену в коліні, виносить попереду лівої ноги. Далі рух починає з правої ноги і т. д. Хлопець у цей час робить «бокову присядку з підніманням правої ноги в сторону» (схема 224).

На 16-й такт, виконуючи «потрійний притуп», хлопець піднімається з «присядки» і стає обличчям до глядача. Дівчина тримає топірець лівою рукою, а хлопець правою. Вільні руки вони відводять у сторони на рівні плеча.

IX фігура (16 тактів)

На 1—7-й такти танцюристи тим рухом, який виконувала дівчина у попередній фігурі, відступають у глибину сцени.

На 8-й такт вони роблять «потрійний притуп». Одночасно дівчина випускає з руки топорище і кладе руки за пройми кептара, а хлопець піднімає правою рукою топірець над головою, ліву руку відводить у сторону на рівні плеча.

На 9—16-й такти танцюристи, виконуючи по черзі два «простих танцювальних кроки», які починають з правої ноги, і «перемінний крок» і т. д., ідуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 225.

На кінець 16-го такту вони зупиняються біля першої лівої куліси і стають у положення, описане у VIII фігурі.

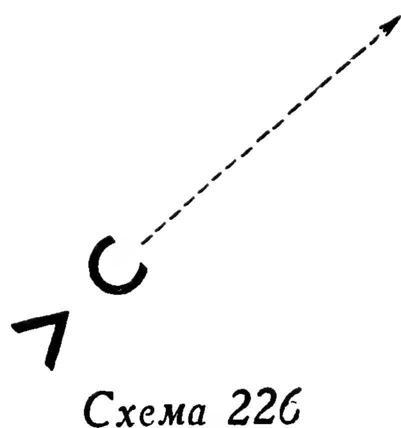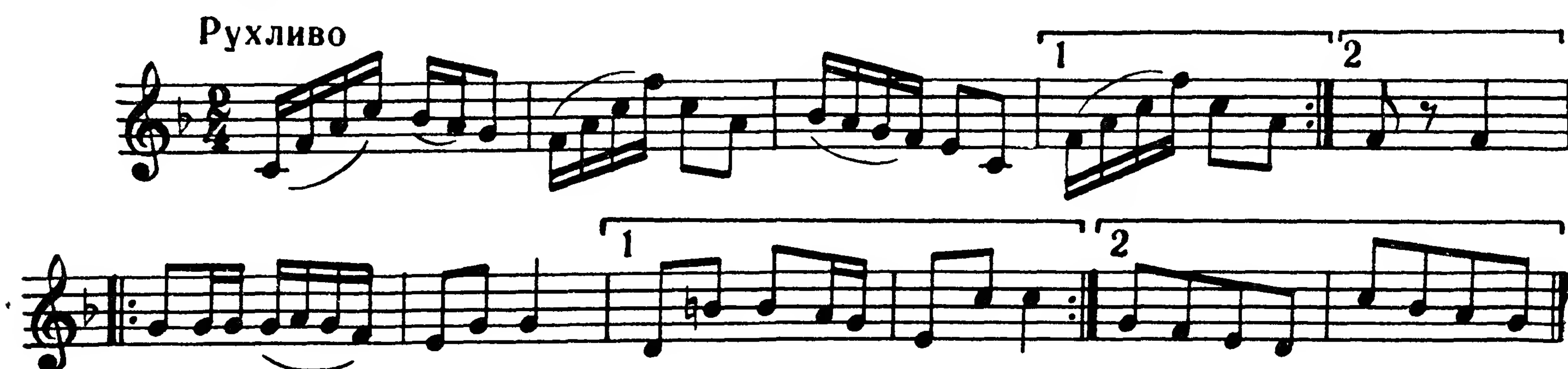


Схема 226

X фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти дівчина «перемінним кроком» відступає спиною за останню праву кулісу в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 226.

Хлопець, тримаючись за топірець і виконуючи «просту присядку», іде слідом за дівчиною.



«ЛЬОН» [1]

У танці може брати участь будь-яка кількість дівчат, що вишиковуються на сцені так, як зазначено на схемі 227. Вони стають у третю позицію, корпус випрямляють, руки схрещують на грудях. У правій руці кожної з виконавиць змотана жовта стрічка.

I фігура (30 тактів)

На 1—4-й такти (заспів) з центру півкола виконавиць виходить солістка. На кожну вісімку тактів вона невеликими кроками рухається вперед на авансцену.

На 5—10-й такти (приспів) з півкола невеликими кроками виходять по три дівчини (разом шість). Вони утворюють із солісткою невелике півколо і відводять праві руки праворуч. Лівими руками вони начебто підтримують кошик. Роблячи крок лівою ногою, вони змахують правою рукою, зображаючи сіяння льону. Всі інші дівчата, співаючи, повертають корпус на кожний такт то праворуч, то ліворуч.

На 11—13-й такти виконавиці кладуть собі руки на талію і на місці виконують «дрібушки».

На 14—16-й такти всі семеро дівчат, які знаходяться попереду півкола, присідають і розпускають стрічки, нахиляючи корпус вперед та опускаючи

---

[1] Сюжетні танці, поставлені балетмейстером.

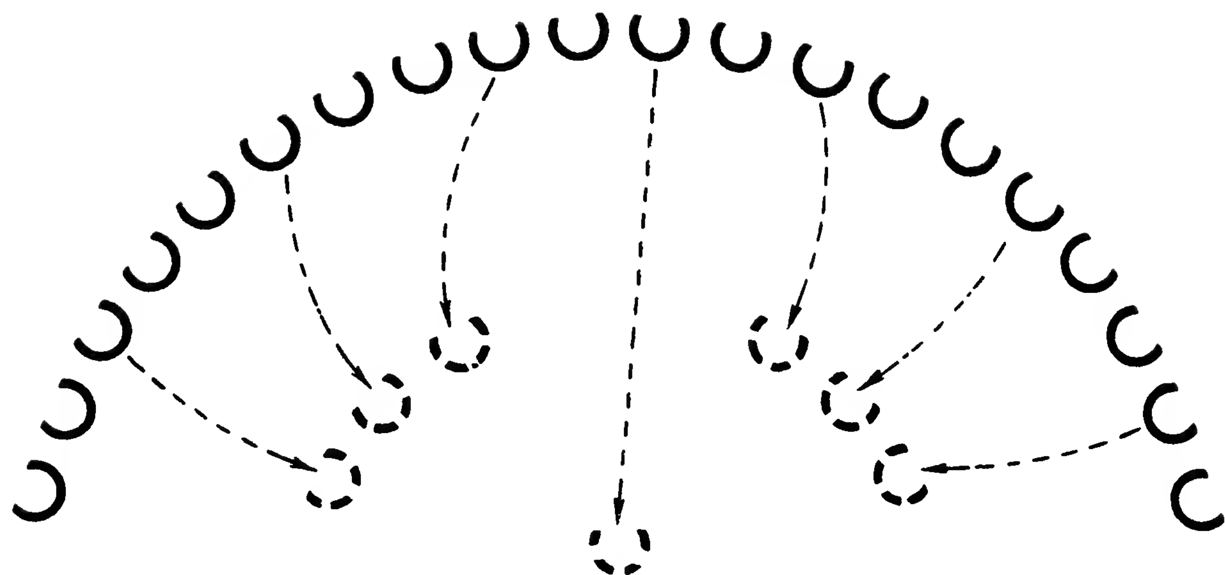


Схема 227

праву руку. Одночасно решта дівчат, також розпускаючи стрічки, відводять праві руки вгору праворуч, а лівими руками на рівні грудей тримають другий кінець стрічок.

На 17—19-й такти семеро дівчат, які знаходяться на авансцені, вирівнюють корпус, піднімають праві руки до рівня грудей, показуючи ними, який має вирости льон. Решта виконавиць відводять ліві руки вгору ліворуч, а правими руками підтримують стрічку, залишаючи нижній кінець на рівні грудей.

На 20—22-й такти ті ж самі семеро дівчат, які знаходяться на авансцені, нахиляють корпус уперед, прикладаючи праву руку до грудей. Решта виконавиць повторюють рухи 14—16-го тактів.

На 23—25-й такти ті ж самі семеро дівчат, вирівнюючи корпус, кладуть праву руку на талію. Решта виконавиць повторюють рухи 17—19-го тактів і на кінець 19-го такту кладуть руки на талію.

На 26—28-й такти всі на місці виконують три «малих тинки», починаючи рух з правої ноги.

На 29—30-й такти виконавиці на кожну чверть такту, починаючи з лівої ноги, роблять три притупи. На другу чверть 30-го такту — пауза.

II фігура (30 тактів)

На 1—4-й такти від виконавиць, які стоять півколом на авансцені, з обох боків відходять дві дівчини. Невеликими кроками, починаючи з правої ноги, вони йдуть назустріч одна одній, заспівуючи другу строфу (заспівувати може й одна з дівчат).

На 5—10-й такти (приспів) з семи дівчат дві виконавиці, які стоять у центрі півкола, нахиляючись, правими руками ніби захоплюють жмуток льону. Потім вони беруть його лівою рукою нижче правої і висмикують із землі, ледь підводячи корпус. Цей рух вони повторюють тричі. Решта (п'ять) дівчат на перші 3 такти виконують три «доріжки» праворуч, починаючи рух з правої ноги. На другі 3 такти вони повертаються на свої попередні місця, виконуючи «доріжку» ліворуч і починаючи рух з лівої ноги.

Ті ж дівчата, які стоять півколом у глибині сцени, на кожний такт повертають корпус то праворуч, то ліворуч, залишаючи руки на талії.

На 11—13-й такти всі виконують «дрібушки», пристукуючи каблучками.

На 14—19-й такти семеро дівчат, які стоять на авансцені, виконують усе те, що робили решта дівчат (ті, що стоять півколом у глибині сцени) на 14—19-й такти I фігури.

Решта виконавиць на перші 3 такти поступово нахиляють корпус і голову праворуч, на другі 3 такти — ліворуч.

На 20—30-й такти танцюристки повторюють рухи 20—30-го тактів І фігури.

III фігура (30 тактів)

На 1—4-й такти (заспів) з семи дівчат, які стоять на авансцені, виходить одна дівчина. Співаючи, вона іде дрібними кроками вперед.

На 5—10-й такти (приспів) усі дівчата, не змінюючи положення, простягають уперед ліву руку з відкритою кистю. На першу чверть кожного такту змахують правими руками, в яких тримають жовті стрічки. На кожні дві вісімки кожного такту двічі ударяють цими стрічками об долоню лівої руки, зображаючи тіпання льону. Корпус відповідно до руху руки то випрямляється, то трохи нахиляється, погляд спрямований на кисть правої руки. На останню чверть 10-го такту дівчата кладуть руки собі на талію, корпус вирівнюють.

На 11—13-й такти виконавиці пристукують чобітками.

На 14—19-й такти шість дівчат, які стоять півколом на авансцені, розділившись на трійки, утворюють дві «зірки». Дівчата лівої «зірки» з'єднують праві руки і «перемінним кроком», починаючи з лівої ноги, ідуть за рухом годинникової стрілки; дівчата правої «зірки», починаючи «перемінний крок» з правої ноги, ідуть проти руху годинникової стрілки. Вільні руки, якими тримають стрічки, дівчата відводять в сторони трохи нижче плеча. На кінець 19-го такту дівчата, які утворили «зірки», міняють руки, повертаючись на 180° в протилежні сторони і беручи стрічки в інші руки.

На 20—25-й такти дівчата лівої і правої «зірок» «перемінним кроком», який починають відповідно з інших ніг, ідуть у протилежні сторони.

Одночасно з ними на перші 3 такти дівчина, яка заспівувала, виконує один «голубець» праворуч, один — ліворуч і «потрійний притуп». Після цього вона починає кружляти на місці, широко розкинувши руки в сторони.

Решта виконавиць, які стоять півколом у глибині сцени, повторюють рухи 14—25-го тактів І фігури.

На 26—28-й такти дівчата обох «зірок» роз'єднують руки, разом із заспівувачкою опускають їх вздовж корпусу і, виконуючи «малий тинок», повертаються на попередні місця. Решта дівчат виконують «малий тинок» на місці.

На 29—30-й такти всі виконавиці роблять три притупи, починаючи з лівої ноги.

На першу чверть останнього такту дівчата, які стоять півколом у глибині сцени, схрещують руки на грудях. Дівчата, які стоять півколом на авансцені, кладуть їх собі на талію.

IV фігура (30 тактів)

На 1—4-й такти з середини півкола на авансцені дрібними кроками виходить наступна заспівувачка. Співаючи, вона протягом 4 тактів рухається вперед.

На 5—10-й такти дівчата відводять ліві руки, якими тримають стрічки, вперед ліворуч і залишають їх у цьому положенні. Праві руки на кожну першу чверть кожного такту підносять до кисті лівих рук; на другу чверть кожного такту проводять ними по стрічках вниз до правого боку талії, зображаючи прядіння льону. На кінець 10-го такту виконавиці кладуть руки собі на талію.

На 11—13-й такти дівчата пристукують чобітками (виконують «дрібушку»).

На 14—19-й такти семеро дівчат, які стоять півколом на авансцені, повторюють рухи 14—19-го тактів I фігури. Решта учасниць на 3 такти повертають корпус праворуч і на 3 такти — ліворуч. На кінець 19-го такту вони схрещують руки на грудях.

На 20—25-й такти семеро дівчат повторюють рухи 20—25-го тактів I фігури. Решта виконавиць стоять на місці і спостерігають, як танцюють семеро дівчат.

На 26—28-й такти семеро дівчат, виконуючи «малий тинок», відступають на свої попередні місця. Решта учасниць, виконуючи «малий тинок» на місці, розступаються, звільняючи місця для семи дівчат і не порушуючи півкола.

На 29—30-й такти всі танцюристки виконують три притупи об підлогу, починаючи рух з лівої ноги.

V фігура (26 тактів)

Мелодію приспіву продовжують виконувати на будь-якому інструменті.

На «раз» 5-го такту перша солістка робить крок правою ногою праворуч. Одночасно ліву ногу вона відриває від підлоги і згинає її трохи в коліні. Корпус тримає прямо, руки розводить в сторони;

на «і» ступнею лівої ноги ковзає по підлозі вперед;

на «два» — легкий стрибок на правій нозі праворуч;

на «і» ковзає підошвою лівої ноги по підлозі назад.

На 6-й такт повторює рухи 5-го такту, тільки починає з іншої ноги, просуваючись по колу праворуч.

На «раз» 7-го такту стрибає на обидві ноги, зігнуті в колінах;

на «два» стрибає вперед на ліву ногу, зігнуту в коліні. Одночасно праву ногу відриває від підлоги стопою праворуч і коліно притуляє до коліна лівої ноги. Змахуючи руками, розводить їх в сторони і кладе собі на талію.

На 8—16-й такти тричі повторює рухи 5—8-го тактів.

На 17—28-й такти дівчина виконує «дрібушки», йдучи по колу за рухом годинникової стрілки.

На 29—30-й такти вона пританцьовує, виконуючи «дрібушки», перед дівчиною, яка стоїть у півколі ліворуч, запрошуючи її до танцю. Після виходу другої солістки перша стає на її місце.

VI фігура (26 тактів)

На 5-й такт друга солістка, розвівши руки в сторони, виконує «голубець» ліворуч.

На 6-й такт вона робить те ж саме праворуч.

На 7-й такт, нахиляючи корпус трохи вперед і кладучи руки на талію, вона виконує «потрійний притуп».

На 8—16-й такти друга солістка повторює рухи 5—7-го тактів, продовжуючи йти по колу проти руху годинникової стрілки.

На 17—30-й такти солістка «тропаком» підходить до третьої солістки, яка стоїть у півколі праворуч, запрошуючи її до танцю. Потім сама стає на її місце.

VII фігура (26 тактів)

На «раз» 5-го такту третя солістка робить невеличкий стрибок на півпальці обох ніг, тримаючи разом трохи зігнуті коліна;

на «і», відштовхнувшись від підлоги, вона підстрибує вгору, ударяє внутрішніми сторонами стоп і опускається на півпальці правої ноги;

на «два» ставить на півпальці ліву ногу поряд з правою;

на «і» ставить праву ногу на каблук попереду себе.

На «раз» 6-го такту дівчина переступає на місці лівою ногою;

на «і» приставляє праву ногу до лівої;

на «два» ставить перед собою ліву ногу на каблук;

на «і» переступає на місці правою ногою.

На 7-й такт виконує «потрійний притуп».

На 8—16-й такти тричі повторюють рухи 5—7-го тактів.

На 17—30-й такти солістка завзято виконує «дрібушки» в центрі сцени, запрошуючи своїх подруг до танцю.

VIII фігура (26 тактів)

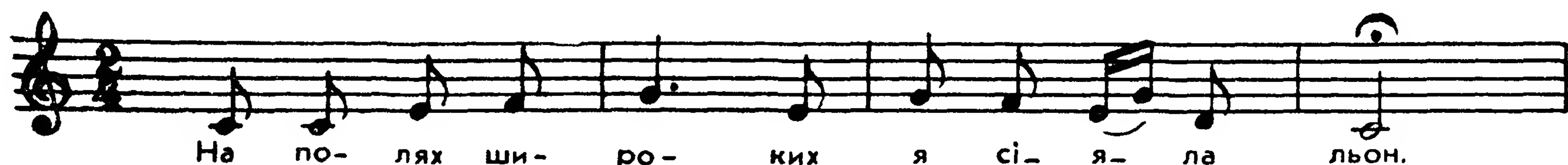
На 5—16-й такти з півкола виконавиць виходять шість дівчат і рухаються у напрямку до центру сцени. Вони утворюють коло так, щоб третя солістка стояла в його центрі. Дівчата беруться за руки і «перемінним кроком», який починають з правої ноги, швидко ідуть по колу проти руху годинникової стрілки. Солістка у центрі кола виконує «вихиляс».

На 17—22-й такти, розподілившись по двоє і повернувшись одна до одної обличчям, пари виконують «до-за-до» (міняються місцями, проходячи одна біля одної спинами). Солістка в центрі кола виконує «обертас».

На 27—28-й такти семеро дівчат кружляють на місці праворуч на правій нозі, відштовхуючись лівою.

На 29—30-й такти всі танцюристки роблять три притупи об підлогу, починаючи рух з лівої ноги. На останній притуп вони піднімають праві руки, якими тримають стрічки. Ліві руки опущені.

Помірно



Швидко

Ой сі- я- ла, сі- я- ла льон, я сі- я- ла, при- го- во-
рю- ва- ла, чо- бо- та- ми я при- сту- ку- ва- ла:
Ой у- дай- ся, у- дай- ся мій льон. Ой у- дай-
ся, мій си- нень- кий Ой вер- ни- ся, дру- жок ми-
лень- кий; ой вер- ни- ся ти до- до- монь- ку,
сло- бо- ни мо- ю го- ло- вонь- ку, льон, мій льон!

На полях широких я сіяла льон.
Ой сіяла, сіяла льон.

Приспів.

Я сіяла, приговорювала,
Чоботами я пристукувала:
— Ой удайся, удайся, мій льон,
Ой удайся, мій синенький,
Ой вернися, дружок миленький;
Ой вернися ти додомоньку,
Слобони мою головоньку,
Льон, мій льон!

На полях широких, ой, я брала льон!
Ой брала я, брала льон!

Приспів.

На полях широких я тіпала льон!
Тіпала, тіпала я льон!

Приспів.

На полях широких, ой, пряла я льон!
Ой пряла я, пряла я льон!

Приспів.

«РУКОДІЛЬНИЦІ»

У танці беруть участь чотирнадцять дівчат, з них дві — солістки.

I фігура (20 тактів)

На 1—4-й такти із третьої правої куліси виходять дві солістки. Перша з них тримає на лівій руці дві круглі корзинки, в одній з яких намотана нитка (20 *м*). Друга — в лівій руці тримає корзинку, в якій лежить панно.

На 5—15-й такти з-за куліс парами (схема 228) маленькими плавними кроками виходять дівчата. У кожної другої дівчини, яка виходить з правих куліс, і у кожної першої, яка виходить з лівих куліс, тричі навколо талії обмотана нитка, один з кінців якої знаходиться в тієї дівчини, що стоїть з нею в парі.

На 16—20-й такти дівчина, на талії якої обмотана нитка, продовжує йти на місці. Дівчина, в руках якої кінець нитки, заходить вперед і стає обличчям до своєї подруги (схема 229).

Солістки, йдучи повз задник сцени, доходять до центру, повільно ставлять позаду корзинки і зупиняються в поетичній позі.

II фігура (20 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, на талії яких намотана нитка, «припаданнями» (ті, що стоять праворуч,— на праву ногу, а ті, що стоять ліворуч,— на ліву ногу) повертаються навколо себе. Руки на «раз» м'яко кладуть на потилицю. На 8-й такт, як тільки починає розмотуватись нитка, вони кладуть руки собі на талію, беручи в цей час кінець нитки правою рукою.

Друга дівчина, в якої кінець нитки, тримає її на рівні талії, легенько перебираючи, начебто мотаючи пряжу. На 1—8-й такти танцюристки «перемінним кроком», який починають з правої ноги, просовуються в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 230. Дівчата, що стоять біля лівої куліси, проходять попереду.

В цей час солістки стоять на місці.

На 9—11-й такти, зайнявши положення, зазначене на схемі 230, дівчата виконують три «балансе», починаючи його з правої ноги. Ті дівчата, які розкручувалися, на початку виконання цього руху, стоять обличчям до глядача. Права рука з ниткою піднімається в третю позицію. Голова трохи нахилена до лівого плеча. Виконуючи «балансе» вдруге на ліву ногу, вони стають спиною до глядача, голову нахиляють до правого плеча і т. д. Дівчата, які відходили, виконують на місці те ж саме, але спочатку стоять спиною до глядача.

На 12—14-й такти дівчата, які відходили під час розкручування нитки, після закінчення «балансе» продовжують відходити спиною, виконуючи «перемінний крок», і займають положення, зазначене на схемі 231. Нитку тримають на рівні талії.

Ті, хто розкручувався, йдучи «перемінним кроком», який починають з лівої ноги, повертаються на свої попередні місця. Солістки в цей час йдуть, як зазначено пунктиром на схемі 231.

На 15—17-й такти всі дівчата повторюють рухи 9—11-го тактів. Солістки стають попереду першого ряду дівчат (схема 231).

На 18—20-й такти дівчата, які стоять біля правих і лівих куліс, трьома «перемінними кроками», починаючи рух з лівої ноги, йдуть до центру сцени і утворюють одну лінію (схема 232). Їх подруги тим же рухом відходять спиною назад на місце, де вони розкручувались.

Солістки йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 231, і займають положення схеми 232. Кожна зі своєї сторони входить за другою дівчиною і стає у центрі так, як зазначено на схемі 233.

III фігура (20 тактів). Малі «зірки»

На 1—4-й такти перша дівчина, яка стоїть праворуч, «перемінним кроком» з правої ноги йде до солістки, що стоїть у центрі, і підходить до неї лівим плечем до її лівого плеча (схема 234).

Дівчина, що стоїть останньою у вертикальній лінії ліворуч, «перемінним кроком», який починає з правої ноги, рухається до солістки і правим плечем підходить до її правого плеча. Решта дівчат, які стоять за ними в лінії, виконують «балансе», починаючи його з правої ноги. Нитки тримають обома руками над головою. Через кожний такт дівчата пристроюються в лінію (діагональ) до тієї, що йде до центру (схема 235). Танцюристки, які стоять ліворуч, виконують те ж саме. Дівчина, яка стоїть першою праворуч, підходить до правого плеча солістки, а друга, що стоїть у центральній вертикальній лінії, підходить до лівого плеча солістки. Солістки опускаються на праве коліно, тримаючи нитки над головою.

На 5—8-й такти дівчата, утворивши діагональ, продовжують йти вперед. Вони по черзі виходять у коло (заводить у коло та дівчина, яка заводила їх у діагональні лінії). Танцюристки роблять два кола з солісткою у центрі (схема 236) і йдуть за рухом годинникової стрілки, піднявши руки над головою. Солістки випростуються, піднімаючи водночас нитки над головою. Та з них, яка стоїть праворуч, «припаданням», яке починає з правої ноги, йде до центру, на кожну чверть повільно виконуючи той же рух, обкручується навколо себе. Та ж, яка стоїть ліворуч, виконує те саме, але з лівої ноги.

На 9—14-й такти дівчата «простими танцювальними кроками» просуваються спиною, розмотуючи нитку, тим же шляхом повертаються на свої попередні місця, солістки знову опускаються на праве коліно. Виконавиці, які стояли біля куліс, приходять на свої місця і займають положення, зазначене на схемі 237. Солістки в цей час знову опускаються на праві коліна, нахиляючи вниз корпус. На 12-й такт вони піднімаються.

На 15—20-й такти внутрішня права лінія дівчат «припаданням», починаючи з правої ноги, входить в ліву крайню лінію, тримаючи нитки, а внутрішня ліва — в праву крайню, пропускаючи дівчат правої лінії вперед (схема 238). Вони утворюють дві лінії, піднімаючи руки з нитками угору (схема 239). Солістки в цей час, імітуючи рухи ткаль, йдуть між лініями і на кінець 20-го такту приходять у центр хореографічного малюнка.

IV фігура (19 тактів). Велика «зірка»

На 1—8-й такти дівчина, яка стоїть у правій лінії останньою, і перша — в лівій лінії, «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 239. Входячи в загальне велике коло і продовжуючи просуватися за рухом годинникової стрілки, дівчата нахиляються, проходячи під нитками. Однією рукою вони тримають кінці ниток, а другою в міру потреби підтягують їх до себе. Решта дівчат виконують «balance», починаючи його з правої ноги. Вони повертають корпус від глядача і до нього. Пропускаючи один такт, дівчата вишиковуються одна за одною і входять в загальне коло.

Солістки знову опускаються в центрі на праве коліно, немов збирають нитки. На 5-й такт вони піднімаються, тримаючи сплетені нитки над головою.

На 9—14-й такти дівчата загального кола, які на початку танцю розкручувались, на 9-й такт опускаються на праву ногу, виконуючи «боковий перемінний крок» і йдучи по колу за рухом годинникової стрілки. Нитку опускають донизу, тримаючи її обома руками біля ноги (схема 240).

Дівчата, які на початку танцю розкручували нитку, відходячи назад, виконують дрібний «перемінний крок» і пропускають попереду себе дівчину, яка просувається ліворуч. Нитку вони натягають над головою. На 10-й такт дівчата, які знаходяться наверху, виконують рух 9-го такту тих дівчат, що розкручувались, тільки йдуть проти руху годинникової стрілки.

Рух перших 2 тактів дівчата повторюють чотири рази.

На 15—19-й такти міняється напрямок руху по колу. Дрібним «перемінним кроком» дівчата, які просувалися по колу за рухом годинникової стрілки, тепер, навпаки, йдуть проти руху годинникової стрілки, а ті, що йшли проти,— за рухом годинникової стрілки. На 19-й такт дівчата, які опустилися на коліно, роблять рухи вдвічі швидше: на першу чверть такту — вниз, а на другу — вверх, стаючи в коло на своє попереднє місце (схема 240).

V фігура (36 тактів)

На 1—6-й такти дівчата, які на початку танцю розкручували нитку, відходячи назад, на першу чверть 1-го такту різко опускаються на ліве коліно. Нитку, тримаючи обома руками, опускають до носка лівої ноги. Решта дівчат стоять на місці (схема 241). Нитку вони тримають обома руками над головою.

Солістки *на 1—3-й такти* виходять «перемінним кроком» із кола кожна в свою сторону в п'ятий інтервал від дівчини, що стоїть у центрі.

На 4—6-й такти вони знову входять у коло, до його центру, в третій інтервал.

На 7—12-й такти ті дівчата, які стояли на коліні, на першу чверть 7-го такту встають, піднімаючи нитку над головою, а інші дівчата опускаються на коліно. На другу чверть 12-го такту танцюристки піднімаються. Вони

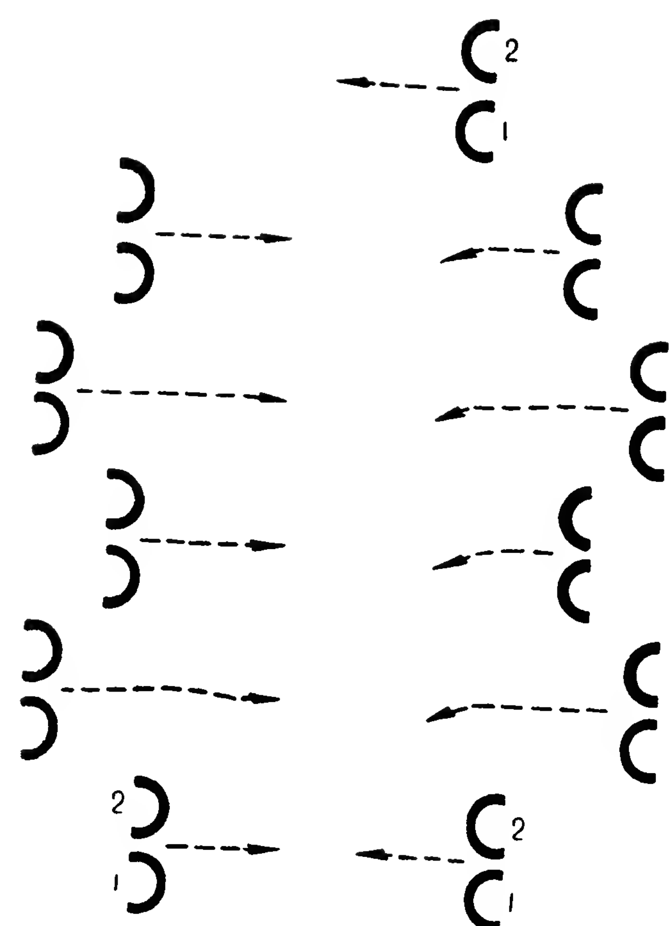


Схема 228

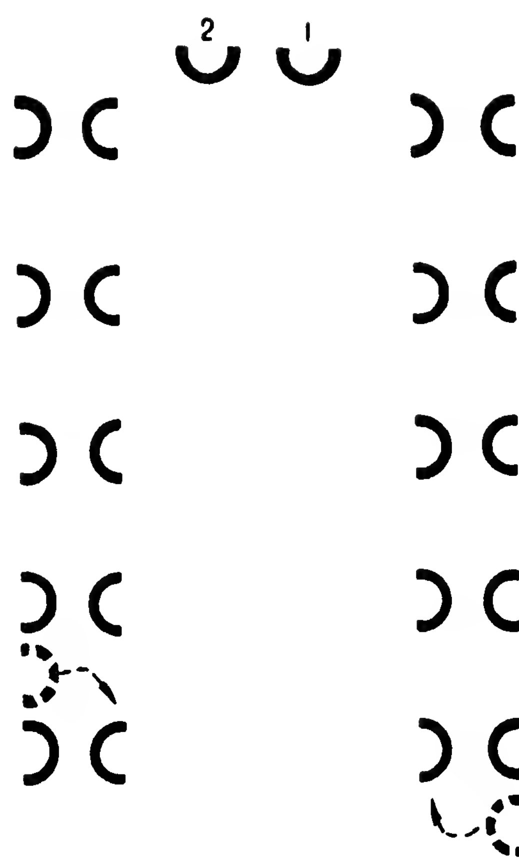


Схема 229

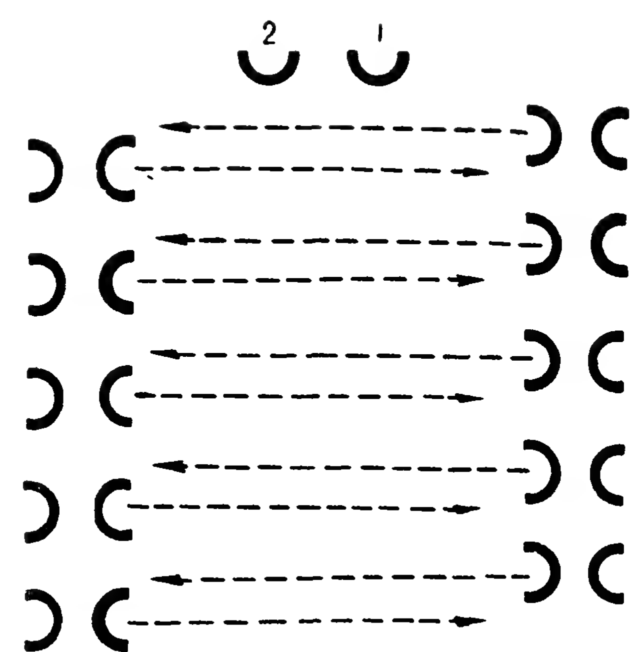


Схема 230

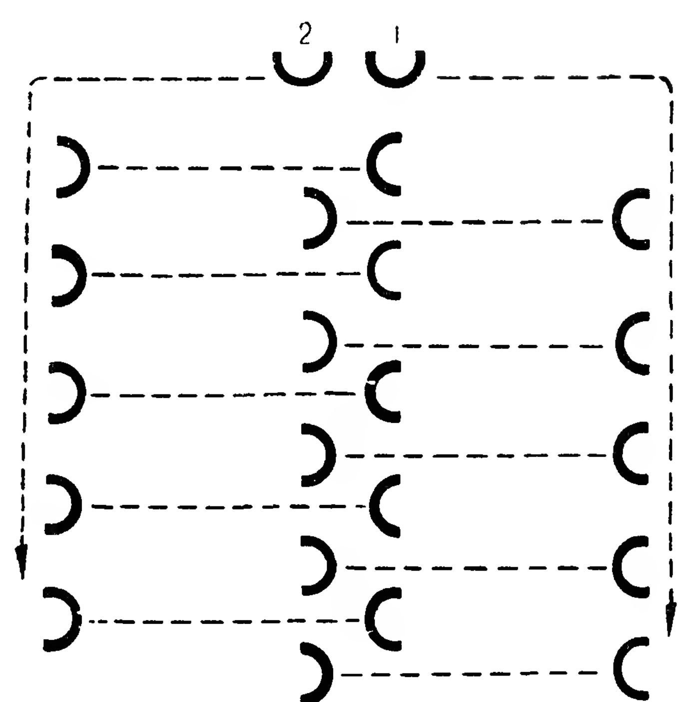


Схема 231

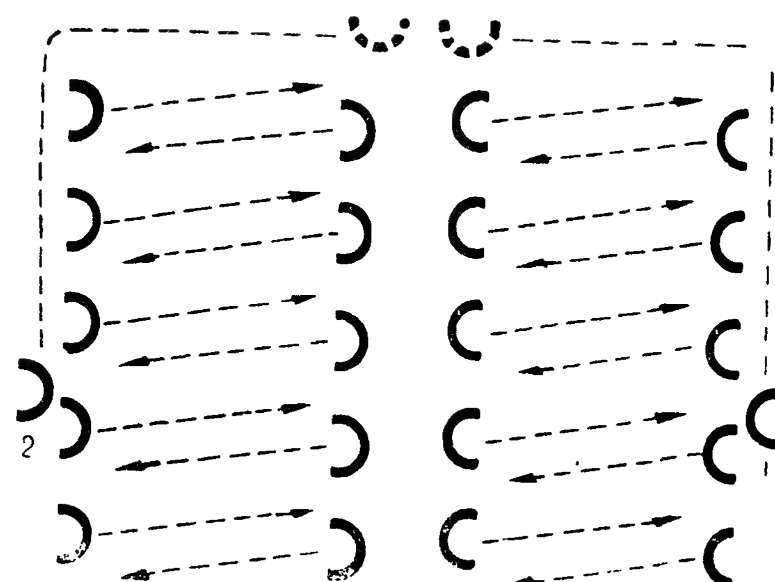
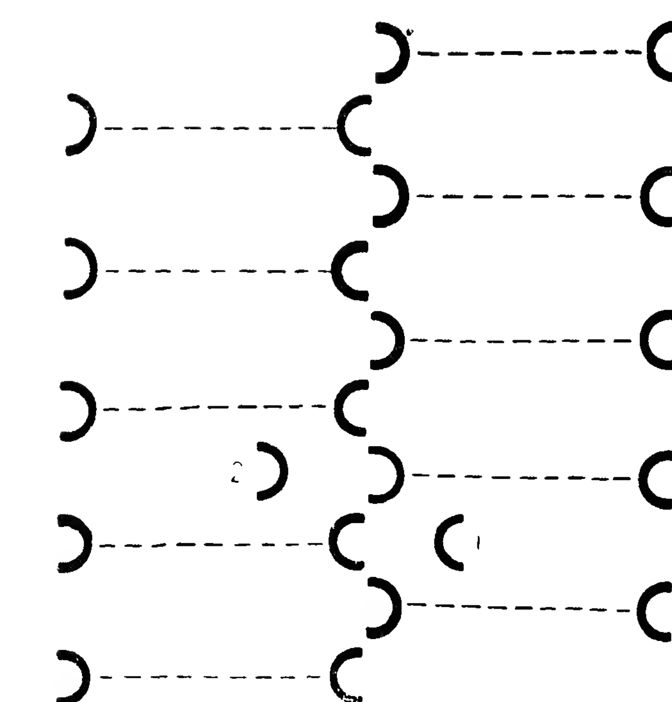


Схема 232


Схема 233

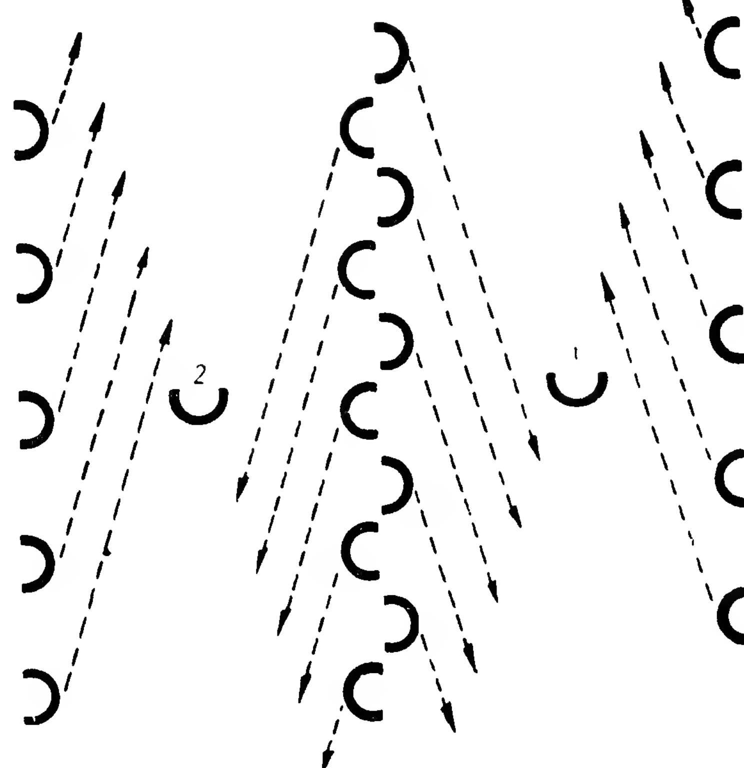


Схема 234

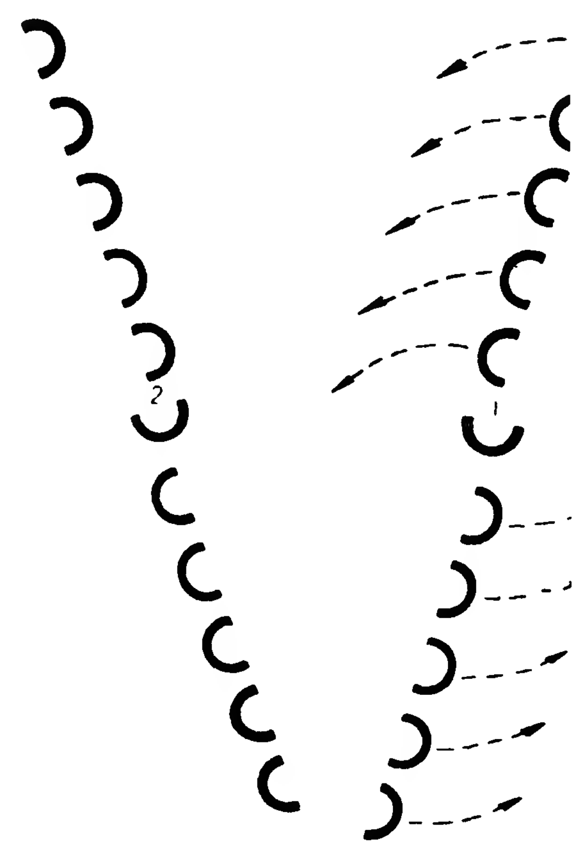


Схема 235

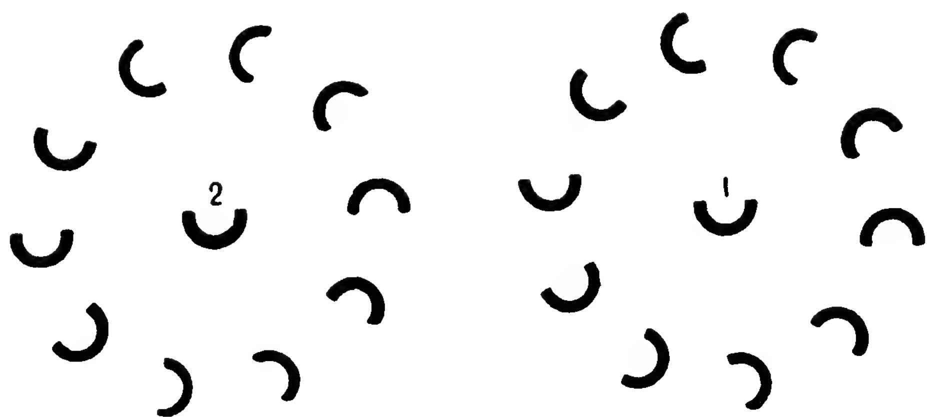


Схема 236

тримають всі нитки обома руками над головою. Солістки в цей час повторюють рухи попередніх 6 тактів, змінюючи тільки інтервали (вони виходять із кола в третій інтервал, а входять — у перший інтервал).

На 13—15-й такти дівчата, стоячи в колі обличчям до центру, роблять три «припадання» на ліву ногу ліворуч.

На 16—18-й такти вони виконують те ж саме, але повертаючись через ліве плече. Руки з нитками тримають над головою.

На 19—24-й такти повторюються рухи попередніх 6 тактів, тільки з іншої ноги праворуч.

На 13—24-й такти солістки, знаходячись у середині кола, легеньким «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки, імітуючи рухи ткаль.

На 25—36-й такти солістки, прийшовши в центр кола, різко опускаються на коліно. Дівчата, виконуючи «перемінний крок», виходять із кола так само, як входили в нього, і стають на свої попередні місця двома паралельними лініями. Нитки піднімають вони обома руками над головою (схема 242).

Солістки на 35-й такт піднімаються і стають під ниткою обличчям одна до одної, а на останній такт виконують маленьке «балансе» в сторону глядача.

На протязі V фігури танцюристки знаходяться в колі (схема 242).

VI фігура (13 тактів). «Шен»

На 1—11-й такти кожна перша дівчина, яка стоїть праворуч, на 1-й такт «перемінним кроком», який починає з лівої ноги, йде праворуч. Корпус нахиляється вниз, прогнувши лівий бік, голова повертається за напрямком руху (схема 243). На 2-й такт вони піднімаються і роблять перший крок правою ногою назад. Водночас випрямляється корпус і піднімаються обидві руки з ниткою над головою. Кожна дівчина, дійшовши до краю лінії, на місце крайніх дівчат, затримується наверху (2 такти), потім опускається. Кожна друга дівчина на «раз» 1-го такту виконує «перемінний крок» назад і трохи в сторону лівою ногою. Потім повторює рухи першої дівчини. Дівчата, що стоять ліворуч, виконують ті ж рухи, але з іншої ноги.

На 11-й такт дівчата зупиняються в лініях з піднятими над головою нитками. Перша крайня дівчина, яка починала «шен», стає останньою в лінії.

На 12-й такт дві лінії роблять два кроки вперед одна одній назустріч, починаючи їх з правої ноги.

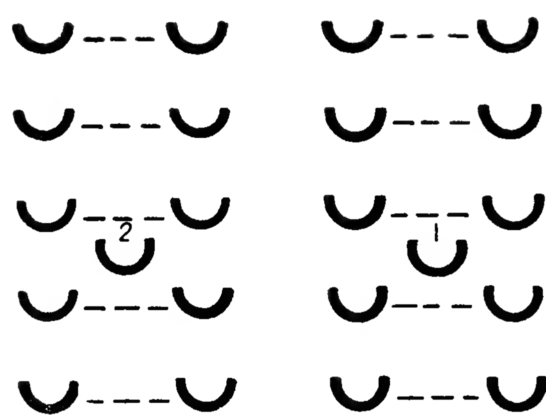


Схема 237

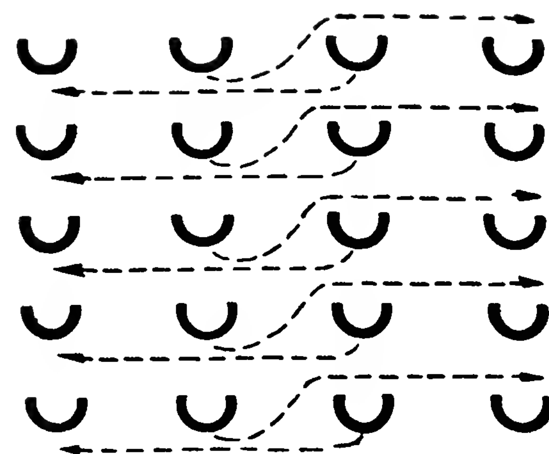


Схема 238

На 13-й такт виконують ті ж кроки назад, повертаючись обличчям до глядача.

Солістки в цей час на кожний 1-й такт роблять «балансе» від глядача, нахиливши корпус вниз, а на кожний другий — випрямляють корпус за ниткою, що знаходиться перед ними.

На 11-й такт вони швидко відходять назад і виходять із ниток. Солістка, яка несла корзину з нитками, йде за ниткою, беручи її на ліву руку, а правою тримає її кінець.

VII фігура (18 тактів). «Барабан»

На 1—15-й такти дівчата дрібними кроками (на кожні 1/8 кроку), починаючи з правої ноги, йдуть у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 244. Відходячи назад, нахиляють корпус і опускають нитку. Йдучи вперед, корпус випрямляють, а нитку піднімають над головою. На 5-й такт солістка дає кінець нитки дівчині, яка стоїть перед «барабаном» у лінії першою. Вона, виконуючи «припадання», яке починає з лівої ноги, відходить праворуч, намотуючи нитку на «барабан». Другий кінець нитки солістка віддає дівчині, яка стоїть на початку «барабана» у лінії останньою. Після руху «барабана» ця дівчина стає в лінії першою і віддає кінець нитки солістці, яка забирає її. Друга солістка на 11-й такт бере перший кінець нитки і, виконуючи «припадання», яке починає з лівої ноги, іде по авансцені, змотуючи нитку в корзину.

На 16—18-й такти дівчата виконують таке: на 16-й такт вони вирівнюються в дві лінії і стають обличчям до центру. Дівчина, яка починала утворювати «барабан» першою, стає в лінії останньою. Вони займають положення початку VI фігури. Нитку обома руками тримають над головою. На 17-й такт дівчата роблять два кроки вперед, починаючи їх з лівої ноги. На 18-й такт — два кроки назад. Солістки виходять за куліси.

VIII фігура (18 тактів). «Штопання»

На 1—3-й такти кожна друга дівчина, яка стоїть ліворуч, на «раз» 1-го такту опускається на ліве коліно. Нитку обома руками опускає до носка лівої ноги. Голову повертає ліворуч. Перші виконавиці стоять рівно, тримаючи нитки над головами. Дівчина, яка стоїть у лінії першою, починаючи з другої чверті 1-го такту, на кожну чверть перестрибує через нитку, просуваючись до позначки «А» (схема 245).

Дівчата, які стоять у лінії праворуч, на «раз» 1-го такту різко опускають нитки вниз до рівня талії. Виконуючи «припадання», яке починають з лівої ноги, вони просуваються ліворуч. Дівчина, що стоїть у лінії першою, рухом,

який виконують усі танцюристки, що стоять за нею, приходить до позначки «Б» (схема 245).

На 4—6-й такти дівчата, які стоять на коліні ліворуч від глядача, на «раз» піднімаються, піднімаючи нитки над головою. Ті, хто стояв на перші 3 такти, тепер опускаються на коліно, виконуючи рухи дівчат, що раніше стояли на колінах. Дівчина, яка стала першою, виконує те ж саме, що виконувала попередня дівчина, прийшовши до її правого плеча. Танцюристки, що стоять праворуч, виконують «припадання», яке починають з правої ноги, просуваючись праворуч. Перша дівчина цієї лінії «перемінним кроком» проходить під ниткою дівчини, яка стоїть біля позначки «Б», і стає ліворуч від неї. Дівчата лівої лінії повторюють рухи перших 6 тактів, поки від них не відійде п'ята дівчина, яка закінчувала утворену лінію від позначки «А» (схема 246).

Дівчата правої лінії також повторюють рухи перших 6 тактів, поки від них не відійде п'ята дівчина, що завершує утворення лінії від позначки «Б». Ця танцюристка проходить під ниткою тієї дівчини, яка стоїть біля позначки «А», потім проносить нитку над головою наступної дівчини і т. д., імітуючи «штопання».

На 16—18-й такти всі виконавиці роблять три «балансе» із сторони в сторону, починаючи його праворуч з правої ноги. Права рука з ниткою над головою, ліва рука — на талії. Солістки входять в лінії в центральні квадрати кожна зі своєї сторони (схема 246).

IX фігура (12 тактів)

На *1—3-й такти* всі чотири лінії, виконуючи «припадання», яке починають з лівої ноги, йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Рука з ниткою на першу чверть такту різко опускається вниз до рівня талії. Солістки в цей час, знаходячись в квадратах, повертаються разом з нитками.

На 4—6-й такти солістки, нагнувшись, виходять із квадратів так само, як входили в них. Лінії дівчат продовжують йти по колу. Кожна друга дівчина з ліній, віддавши свою нитку крайній дівчині, «перемінним кроком» підходить до центру, до квадратів (схема 247).

На 7—9-й такти дівчата в лініях, виконуючи «припадання», яке починають з лівої ноги, продовжують рухатися. На «раз» піднімають вгору руки з нитками. Дівчата, які ввійшли в коло, стають під квадрати.

На 10—12-й такти дівчата в лініях повторюють рухи, які вони виконували на 7—9-й такти, але руки з нитками на «раз» опускають вниз до рівня талії. Одночасно квадратами накривають тих дівчат, які стоять в середині кола. Лінії виконавиць, обійшовши повне коло, приходять на свої попередні місця.

X фігура (12 тактів)

На 1—3-й такти всі дівчата, що знаходяться в лініях, виконують три «балансе», яке починають з правої ноги праворуч. Права рука з ниткою над головою. Ті ж, які тримають дві нитки, ліву руку з ниткою кладуть на талію. Дівчата, які знаходяться в колі, стають на ліве коліно, підтримуючи

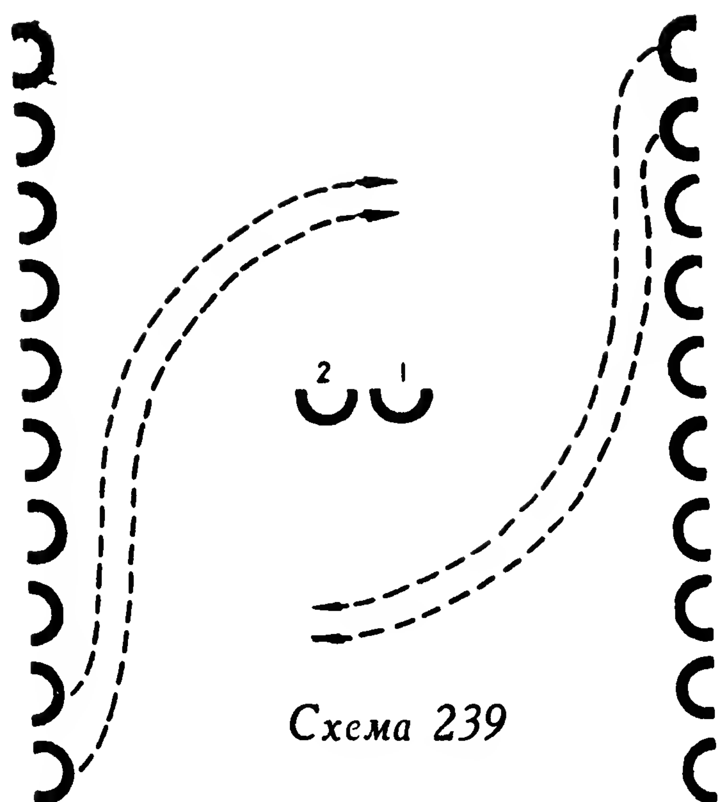


Схема 239

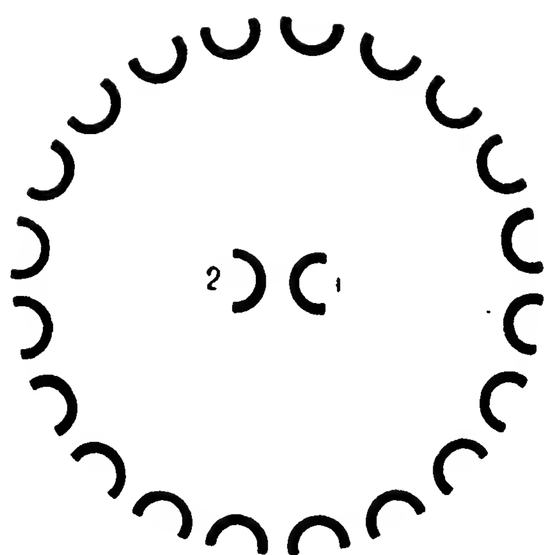


Схема 240

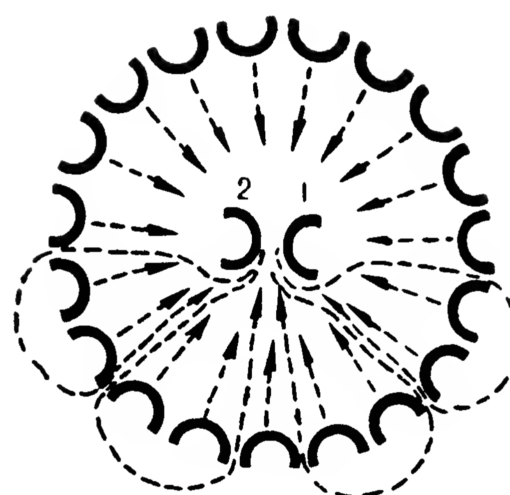


Схема 241

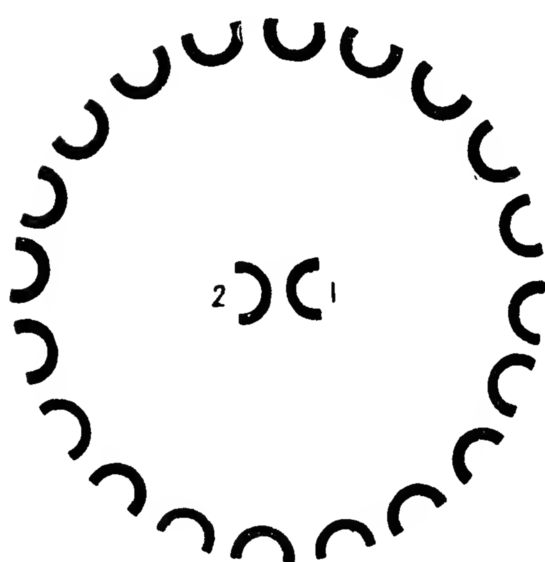


Схема 242

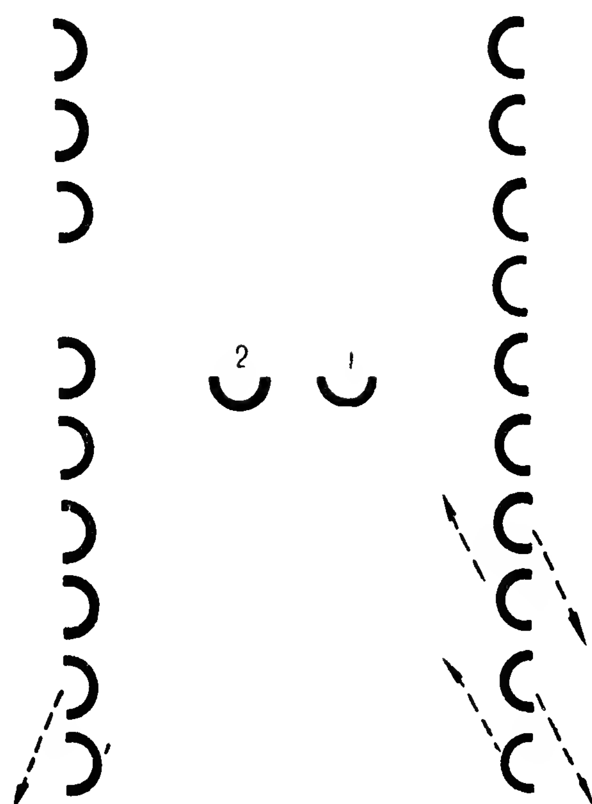


Схема 243

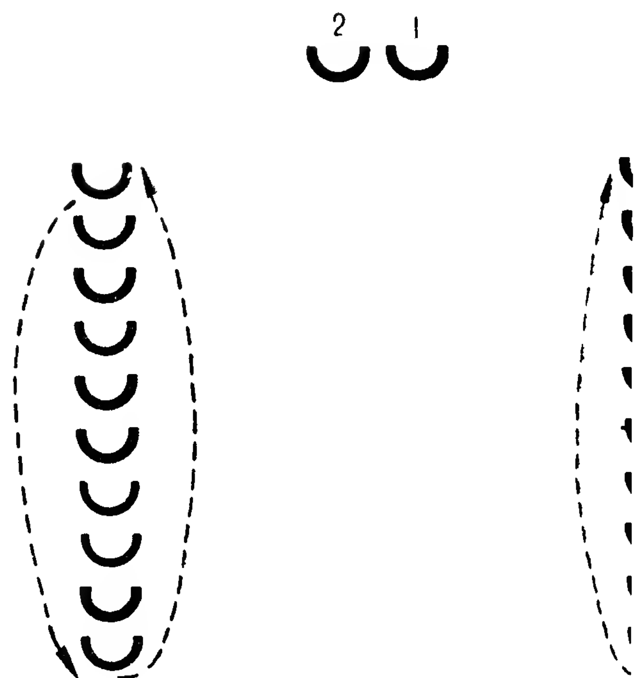


Схема 244

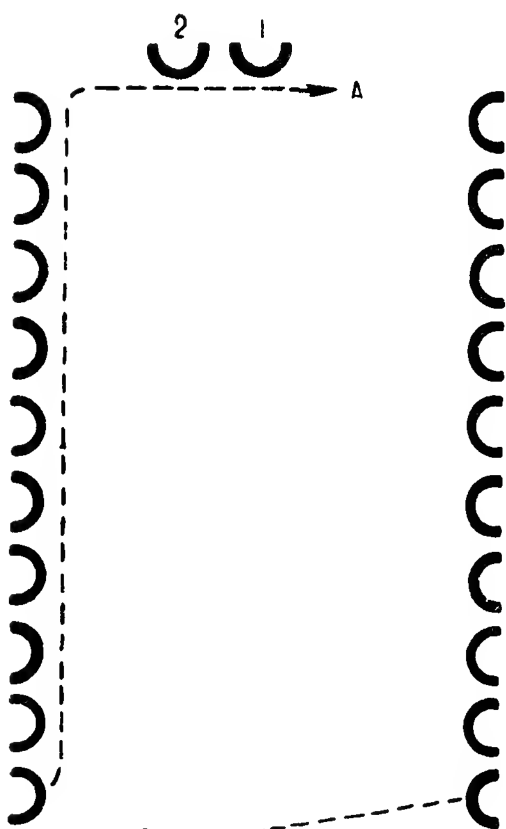


Схема 245

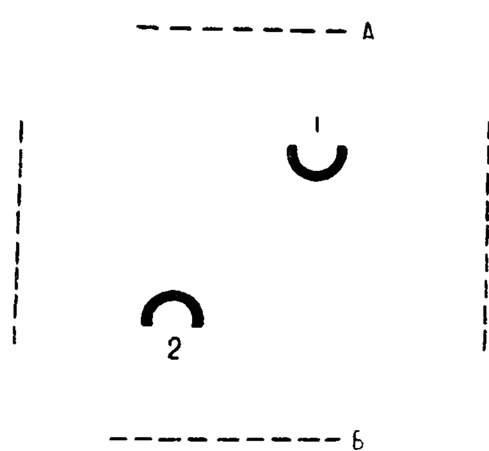


Схема 246

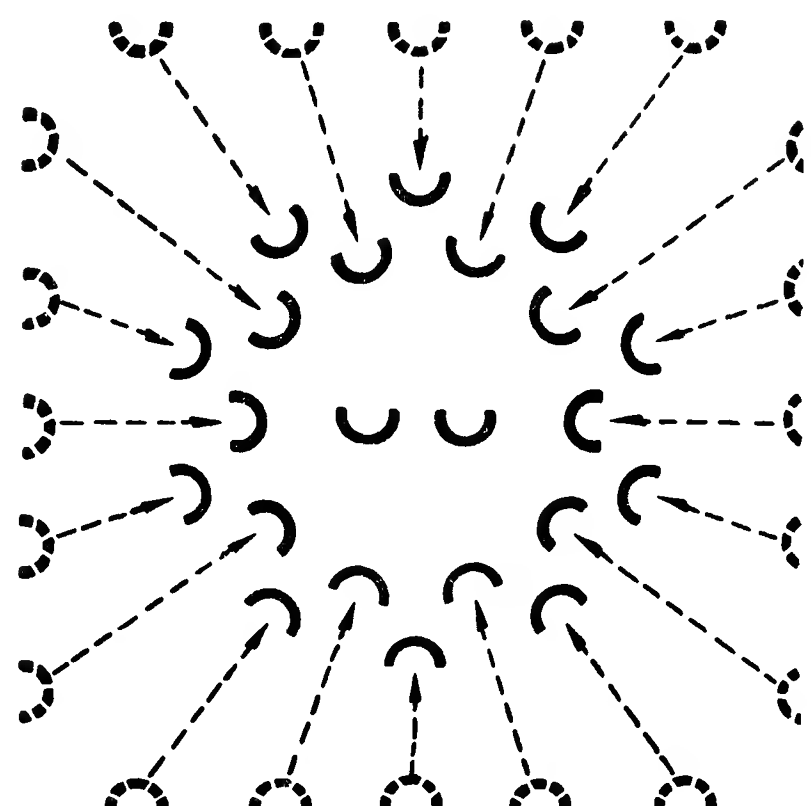


Схема 247

руками основу. Солістки, взявши панно, проходять під нитками в першу трійку, яка стоїть спиною до глядача.

На 4—6-й такти дівчата, які стоять в лініях, роблять п'ять кроків у напрямку до центру. Нитки з правою рукою піднімають вгору. На 6-й такт трохи нахиляються вперед, закриваючи панно. Солістки віддають його в руки дівчатам, які стоять в колі. Вони розгортають його, але так, щоб глядач не бачив панно.

На 7—9-й такти дівчата, які стоять в лініях, роблять назад шість кроків.

На 10—11-й такти, повернувшись у лінії, вони виконують «балансе», яке починають з правої ноги праворуч. Права рука з ниткою над головою, ліва — на талії. Вони розгортають панно, показуючи його глядачам.

На 12-й такт дівчата розходяться на місця. Солістки опускаються на підлогу перед панно (див. фото).

Музика І. Іващенка

Помірно

4 Швиденько, жартівливо

5

6

Помірно

7

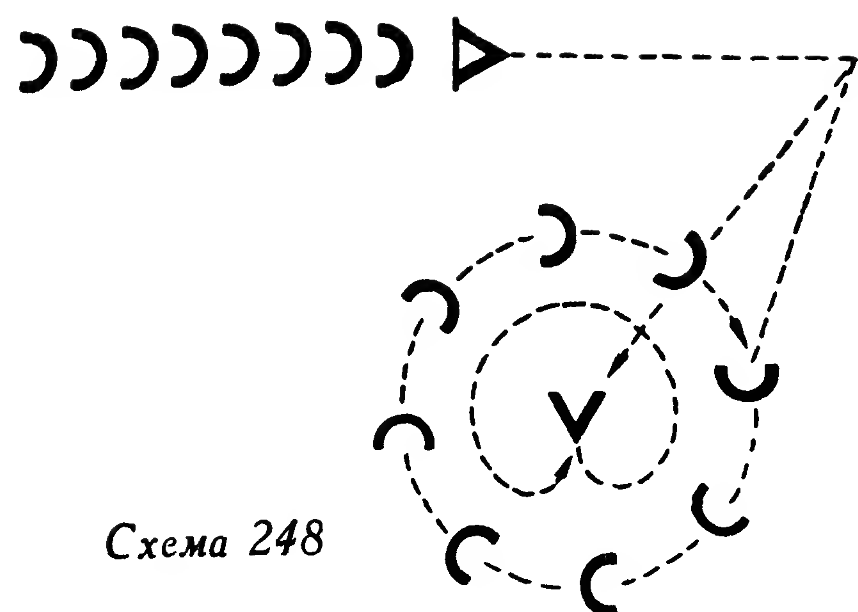


Схема 248

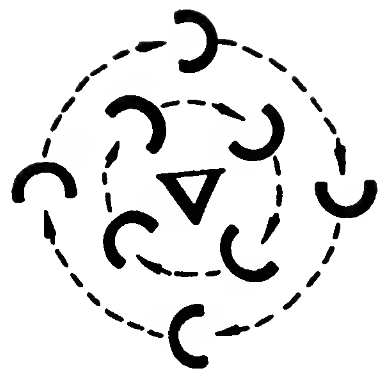


Схема 249

«НА КУКУРУДЗЯНОМУ ПОЛІ»

У танці беруть участь вісім дівчат, «ланкова» — солістка і два «трактористи». Дівчата, тримаючись за руки, стають одна за одною за ведучою дівчиною — «ланковою» в останній лівій кулісі.

Виконується 4 такти музичного вступу.

І фігура (24 такти)

На 1—8-й такти (виконується перша частина танцювальної мелодії) дівчата «перемінним кроком» з підскоком, починаючи з правої ноги, просуваються до останньої правої куліси (схема 248).

Виконавиці тримаються за руки, утворюючи «ланцюжок». Перша і остання дівчини кладуть вільні руки на талію.

На 9—16-й такти (виконується друга частина танцювальної мелодії) дівчина-«ланкова» співає першу частівку і водночас швидко просувається до середини сцени «перемінним кроком», який починає з правої ноги. Рухом руки «ланкова» запрошує інших дівчат іти за собою. Дівчата «перемінним кроком» просуваються по колу за рухом годинникової стрілки (схема 248) і оточують «ланкову».

Руки опущені вниз і трохи відведені від корпусу.

На 17—24-й такти дівчата, продовжуючи просуватися по колу, на 17—18-й такти виконують «тинок», який починають з правої ноги. Руками тримають кінці хустини. На 19-й такт танцюристки виконують «потрійний притуп», а на 20-й такт — «перемінний крок», який починають з правої ноги.

На наступні 4 такти дівчата продовжують йти по колу в тому ж напрямку і повторюють рухи попередніх 17—20-го тактів. Одночасно «ланкова» «перемінним кроком» просувається по колу проти руху годинникової стрілки і повертається на попереднє місце, в центр кола. Руки опущені вниз, трохи відведені від корпусу. На 23—24-й такти «ланкова» в центрі кола виконує рух «каблучки» з «потрійним притупом».

Руки — на талії.

ІІ фігура (8 тактів)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—8-й такти «ланкова» співає другу частівку. Дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, продовжують просуватися парами по колу за рухом годинникової стрілки (схема 249). Руками тримають кінці хустин.

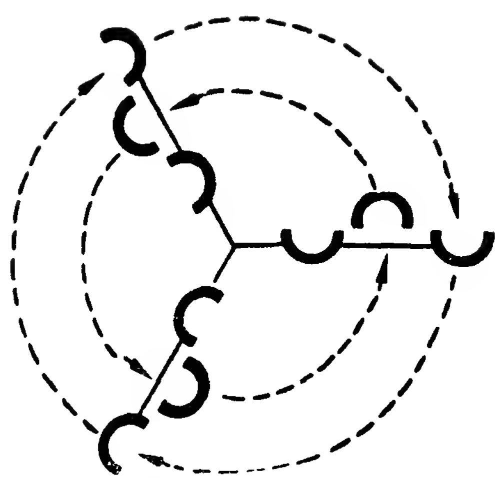


Схема 250

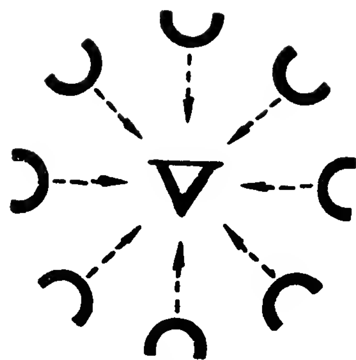


Схема 251

III фігура (8 тактів)

Повторюється перша частина музичного супроводу.

На 1—8-й такти дівчата попарно з'єднують руки так: друга, четверта і шоста подають праві руки, вільними лівими руками притримують спідниці, а третя, п'ята, сьома, навпаки, подають ліві руки, вільні руки з'єднують у центрі і утворюють «зірочку» з «воротами» (схема 250).

Руки відведені в сторони трохи вище рівня плечей.

Дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, просуваються по колу за рухом годинникової стрілки. Одночасно восьма і дев'ята дівчини тим же «перемінним кроком» йдуть по колу проти руху годинникової стрілки і проходять за «ланковою» у «ворота».

На останній такт, виконуючи «потрійний притуп», вони зупиняються і стають обличчям до центру кола. «Ланкова» знаходиться в середині кола.

IV фігура (8 тактів)

Виконується перша частина музичного супроводу.

«Ланкова» співає третю частівку.

На 1-й такт дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, просуваються до центру кола, як зазначено пунктиром на схемі 251. Руки опущені вниз і трохи відведені від корпусу.

На 2-й такт танцюристки виконують «потрійний притуп», повертаючись при цьому ліворуч на 180°. У цей час руки кладуть на талію.

На 3—4-й такти дівчата повторюють рухи 1—2-го тактів, тільки починають з лівої ноги і, повертаючись на 180°, відступають на свої попередні місця (схема 252).

На 5—8-й такти танцюристки виконують «підскік з обертом». Руки кладуть на талію.

V фігура (16 тактів)

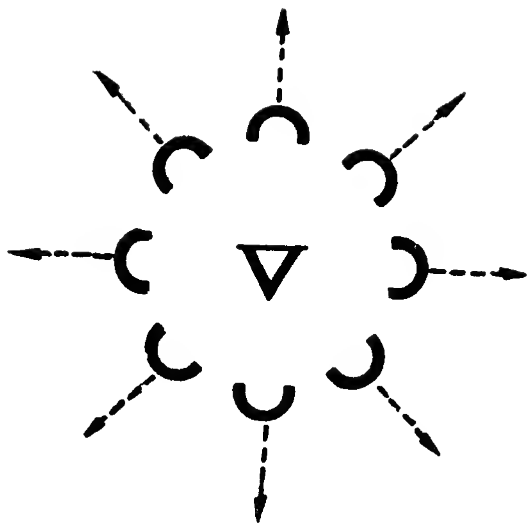
Виконується друга частина музичного супроводу.

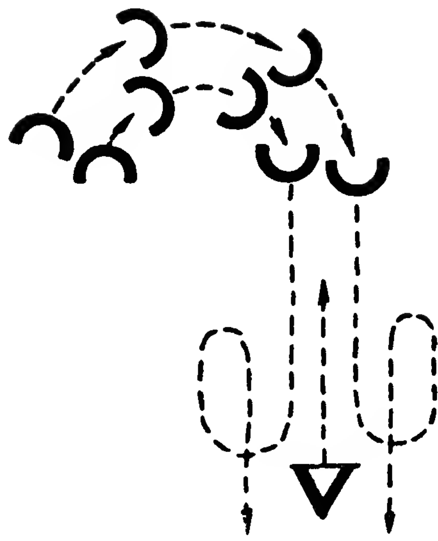
На 9—16-й такти дівчата «перемінним кроком», який починають з правої ноги, йдуть по колу парами за рухом годинникової стрілки (схема 249). Руками вони притримують кінці хустин.

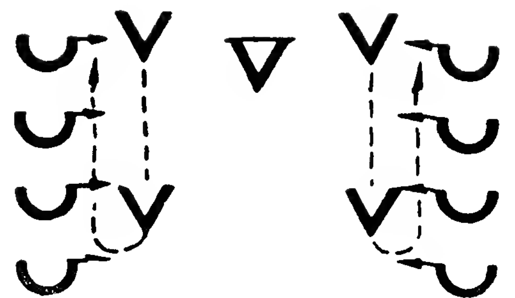
Одночасно «ланкова» виконує на місці «тинок», який починає з правої ноги. Руки вона кладе на талію.

На 16-й такт усі дівчата роблять «потрійний притуп».

На 17—24-й такти, продовжуючи просуватися «перемінним кроком» на авансцену, танцюристки утворюють так званий «струмочок» (коридорчик): друга, четверта, шоста і восьма дівчини подають одна одній праві руки,


Схема 252


Схема 253


Схема 254

а третя, п'ята, сьома і дев'ята — ліві і з'єднують їх, відвівши в сторони трохи вище рівня плечей. Вільними руками дівчата притримують спідниці. Просуваючись до авансцени, виконавиці роз'єднують руки і розходяться в різні сторони, притримуючи руками спідниці (схема 253).

Одночасно «ланкова» «перемінним кроком», який починає з правої ноги, просувається назад по коридорчику, відступаючи спиною. Вона притримує руками кінці хустини.

На 23—24-й такти з останньої правої куліси виходять хлопці-«трактористи».

VI фігура (16 тактів)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—8-й такти хлопці виконують «дрібушку», яку починають з правої ноги, і просуваються вперед до авансцени (схема 254). Танцюючи, вони показують, як ведуть «трактор». У руках тримають уявні штурвали. Починаючи рух з правої ноги, корпус трохи нахиляють праворуч, а з лівої — ліворуч.

На 8-й такт хлопці виконують «присядку з ударом ступні об підлогу». Руки опущені вниз і трохи відведені в сторони.

«Ланкова», побачивши «трактористів», знизує плечима, дивуючись, чому вони раптом з'явилися.

На 1-й такт одночасно дівчата, що стоять праворуч, виконують «підскік в оберті», який починають з лівої ноги, і просуваються до центру сцени, як зазначено пунктиром на схемі 254.

На 2—4-й такти всі дівчата виконують три «балансе». Танцюристки, що стоять праворуч, починають рух з правої ноги в праву сторону, а дівчата, що стоять ліворуч,— з лівої ноги в ліву сторону. Руками дівчата притримують спідниці.

На 5—8-й такти дівчата повторюють рухи 1—4-го тактів, тільки рух починають з іншої ноги і просуваються у протилежному напрямку на свої попередні місця.

На 9—16-й такти хлопці співають четверту частівку.

На 9—10-й такти вони, співаючи перший рядок частівки, звертаються до дівчат, які стоять ліворуч. Дівчата трохи нахиляють корпус у сторону хлопців, ніби прислухаючись.

На 11—12-й такти хлопці, співаючи другий рядок, звертаються до дівчат, що стоять праворуч. Танцюристки також трохи нахиляють корпус і, стоячи на місці, уважно слухають «трактористів». «Ланкова» підходить до

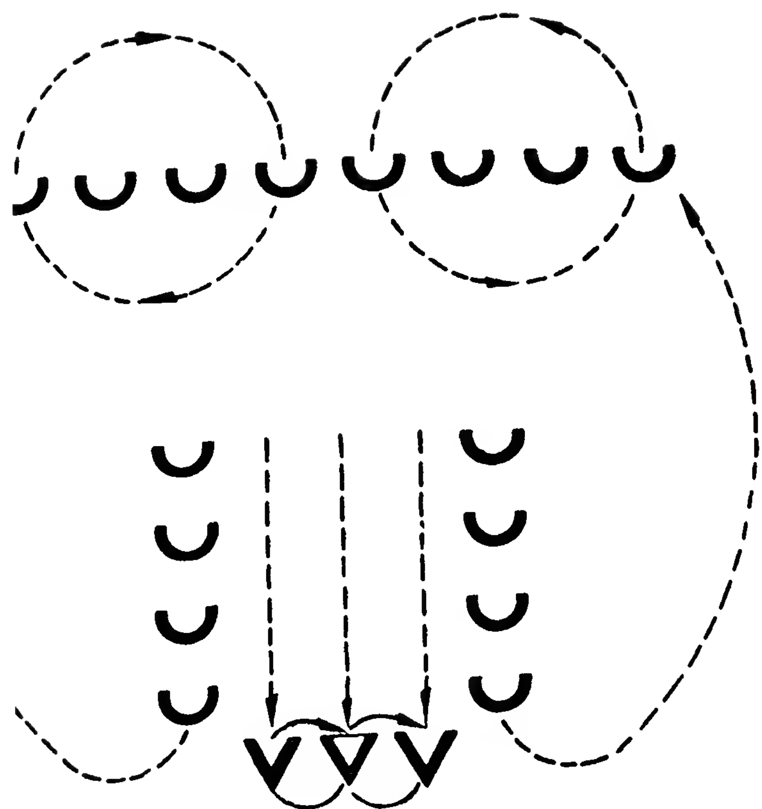


Схема 255

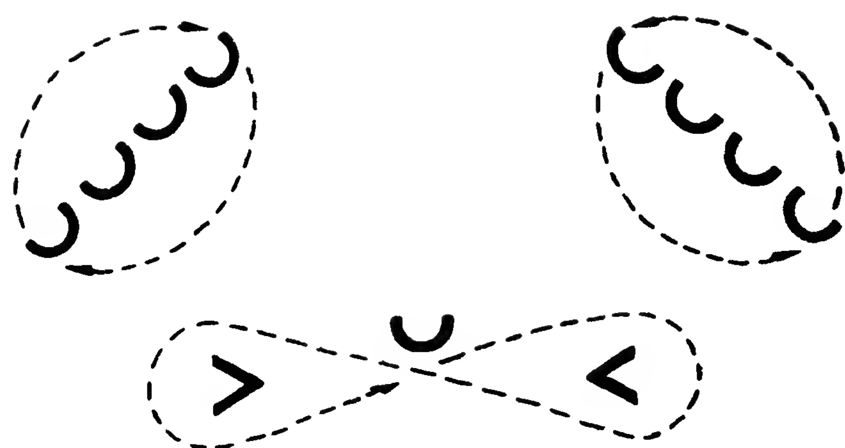


Схема 256

дівчат, що стоять ліворуч і праворуч, жестом підбадьорює їх, потім повертається на своє попереднє місце.

На 13—16-й такти хлопці співають третій і четвертий рядки частівки. Дівчата уважно слухають.

VII фігура (24 такти)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—8-й такти хлопці «перемінним кроком», який починають з правої ноги, просуваються в глибину сцени в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 254. Руки на талії.

На 8-й такт вони підходять до «ланкової» і виконують «присядку з ударом ступні об підлогу». Руки відводять у сторони нижче рівня плечей.

На 1—6-й такти «ланкова» одночасно виконує на місці «тинок», який починає з правої ноги. Руки вона тримає внизу трохи відведеними від корпусу.

На 7—8-й такти вона виконує «каблучки» з «потрійним притупом». Руки кладе на талію.

Одночасно дівчата, які стоять праворуч, починаючи з правої ноги, а дівчата, що стоять ліворуч,— з лівої ноги виконують вісім «балансе». На кінець 8-го такту вони повертаються обличчям до центру сцени, руками підтримуючи спідниці.

На 9—16-й такти «ланкова» на 9—10-й такти виконує «вихиляс з потрійним притупом». Руки кладе на талію.

На 11—12-й такти вона «перемінним кроком» просувається вперед до авансцени. Руки опущені вниз і трохи відведені від корпусу.

На 13—14-й такти «ланкова», починаючи з правої ноги праворуч, виконує «балансе», відступаючи спиною до центру сцени. Руками вона притримує спідницю.

На 15—16-й такти вона виконує «дрібушку», яку починає з правої ноги, і підходить до «трактористів».

Одночасно *на 9—10-й такти* «трактористи» (той, що стоїть праворуч, починає з правої ноги, а той, що стоїть ліворуч,— з лівої) виконують переступання (па-де-бурре). Руки вони кладуть на талію.

На 11—12-й такти один хлопець з правої ноги, а другий з лівої виконують «перемінний крок» і разом з «ланковою» просуваються вперед до авансцени. Руки опущені вниз і трохи відведені від корпусу.

На 13—15-й такти «трактористи», починаючи рух з правої ноги, виконують «дрібушку». Руки кладуть на талію.

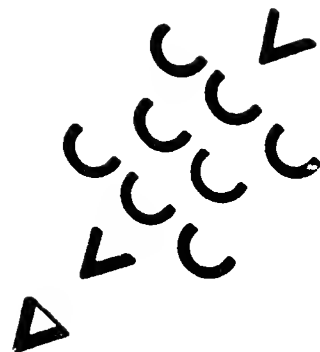


Схема 257

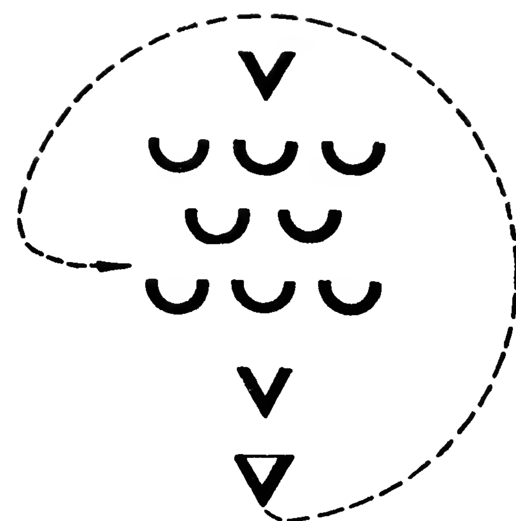


Схема 258

На 16-й такт хлопці роблять «потрійний притуп».

Одночасно дівчата, які стоять праворуч, починають з правої ноги, а дівчата, що стоять ліворуч,— з лівої виконують «бокову доріжку»: на *9—10-й такти* просуваються в глибину сцени, на *11—12-й такти* — до авансцени.

На 13—16-й такти всі дівчата повертаються обличчям до глядача і «перемінним кроком», який починають з правої ноги, просуваються в глибину сцени, де утворюють одну лінію (схема 255).

На 17—24-й такти «трактористи» виконують вісім «присядок з винесенням ноги вперед», починаючи з правої ноги. Руки відведені в сторони, трохи вище рівня плечей.

Одночасно «ланкова» «перемінним кроком» обходить навколо «трактористів» вісімкою так, як зазначено пунктиром на схемі 256.

Руки опущені вниз і трохи відведені від корпусу.

У той же час дівчата, зберігаючи одну лінію (обличчям до глядача), «перемінним кроком», який починають з правої ноги, обертаються четвірками, як зазначено пунктиром на схемі 256. Причому перша четвірка, яка стоїть праворуч, обертається направо, а друга, що стоїть ліворуч, обертається наліво, не роз'єднуючи рук, які вони кладуть одна одній на талію. Крайні дівчата в четвірках вільними руками притримують спідниці.

Продовжуючи виконувати «перемінний крок», дівчата на 20—24-й такти роз'єднують руки і розміщуються так, як зазначено на схемі 257.

VIII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти виконується перша частина музичного супроводу, всі співають п'яту частівку. Танцюристи «дрібушкою», яку починають з правої ноги, просуваються по сцені в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 258. Перший хлопець зображує тракториста, що веде трактор, а другий — причіплювача. Руки танцюристи тримають так: хлопці — по першій позиції, «ланкова» і ті дівчата, що стоять парами в першому ряду,— кладуть їх на талію, а решта дівчат — одна одній на плечі.

На 9—16-й такти, продовжуючи виконувати «дрібушку», танцюристи просуваються вперед у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 258.

IX фігура (16 тактів)

Виконується друга частина музичного супроводу.

На 9-й такт дівчата третьої лінії, які стоять праворуч, починаючи з лівої ноги, а ті дівчата, що стоять ліворуч,— з правої виконують один з варіантів підскоку, опускаючись на праве коліно в сторону. Обидві руки вони кладуть на ліве коліно й опускають голови.

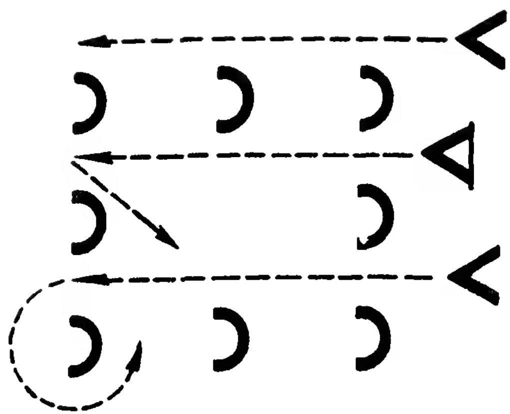


Схема 259

Одночасно решта дівчат виконують «дрібушку». На кожний наступний такт дівчата, що стоять у другій і першій лініях, повторюють рухи 9-го такту.

На 15-й такт «ланкова» і «трактористи» «перемінним кроком» просуваються до правої куліси так, як зазначено пунктиром на схемі 259.

На 16-й такт вони виконують «потрійний притуп», повертаючись при цьому праворуч на 180° обличчям до дівчат, які зображують кукурудзу, посіяну «трактористами». Виконуючи цей рух, «ланкова» і «трактористи» кладуть руки на талію.

Примітка. Дівчата першої і третьої ліній, що стоять посередині, виконують підскік з опусканням на коліно на місці.

Хлопець, який зображує причіплювача, на кожну чверть 1-го, 3-го і 5-го тактів, різко відводить руки в сторони, зображуючи процес посіву кукурудзи.

На 17—24-й такти «ланкова» співає шосту частівку. «Трактористи» з гордістю оглядають «поле».

X фігура (24 такти)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—2-й такти «ланкова» і «трактористи» «прополюють поле»:

на затакт «і» трохи присідають на обох ногах;

на «раз» злегка підстрибують на правій нозі праворуч, одночасно ліву ногу, зігнуту в коліні, відкидають назад і ставлять на носок п'ятою догори. Корпус трохи нахиляють уперед;

на і» роблять легенький підскік на правій нозі, одночасно ліву ногу відривають од підлоги і ставлять на носок на те саме місце;

на «два» злегка підстрибують на правій нозі і перескакують на ліву ногу ліворуч, а праву ногу згинають у коліні, відкидають назад і ставлять її на носок п'ятою догори;

на «і» легко підскакують на лівій нозі, одночасно праву ногу відривають од підлоги і ставлять на носок на те саме місце. Виконавці «тримають» у руках уявну сапу.

На 3—4-й такти «трактористи» «перемінним кроком» просуваються між рядами «посіяної кукурудзи» до лівих куліс, як зазначено пунктиром на схемі 259. У всіх виконавців руки опущені вниз і трохи відведені від корпусу.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів. Одночасно дівчата, які зображують «підгорнену кукурудзу», різко повертаються ліворуч, під-

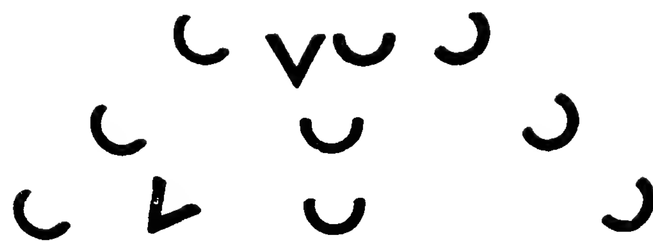


Схема 260

німаючись з правого коліна. Потім опускаються на ліве коліно, випростуючи корпус. Руками дівчата тримаються за кінці хусток. Голови підняті прямо.

Хлопець, який танцює праворуч, забуває «обгорнути» дівчину-«кукурудзу» першої лінії (в центрі), і вона «в'яне» — нахиляє корпус й опускає голову.

На 9—16-й такти «ланкова» співає сьому частівку. Співаючи, вона з обуренням показує на «тракториста», який довго «обробляє» «кукурудзу», що «росте» з краю «поля» (схема 260).

Другий «тракторист» також обурений вчинком товариша.

Одночасно дівчата, які зображують кукурудзу, стоячи на коліні, *на 9—12-й такти* піднімають голови і нахиляють їх то праворуч, то ліворуч, повторюючи цей рух двічі, і двічі знизують плечима.

На 13—16-й такти повторюють рухи 8—12-го тактів. Руками дівчата притримують кінці хусток. «Ланкова» помічає «зів'ялу кукурудзу», робить невеличку паузу і, наче запитуючи, звертається до «трактористів».

На 17—20-й такти «трактористи», виконуючи «перемінний крок», який починають з правої ноги, підходять до «зів'ялої кукурудзи».

На 21—24-й такти хлопці — один з правого боку, а другий — з лівого, обличчям до «зів'ялої кукурудзи», «прополюють», «підгортають» її.

Одночасно решта дівчат виконують низенькі й маленькі присідання за шостою позицією і поступово піднімаються, ніби виростаючи. Руки поступово відводять в сторони на рівень плечей долонями вниз.

XI фігура (16 тактів)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—8-й такти «ланкова» співає восьму частівку. «Зів'яла кукурудза» піднімає голову і поступово «оживає», виконуючи маленькі присідання за шостою позицією, вона «виростає», тягнеться вгору.

Одночасно «ланкова» і «трактористи», стоячи обличчям до «кукурудзи», яка «росте», також виконують маленькі присідання за шостою позицією, ніби допомагаючи цим рости «кукурудзі».

На 1—2-й такти в цей час решта дівчат, починаючи з правої ноги, виконують «тинок» на місці.

На 3-й такт танцюристки виконують «підскік в оберті».

На 4-й такт — «потрійний притуп»,— руками притримуючи спідниці.

На 5—8-й такти повторюють рухи 1—4-го тактів.

На 9—16-й такти «ланкова» і «трактористи» з'єднують руки й оточують «кукурудзу», що «підросла», а дівчина, яка знаходилась у центрі кільця,

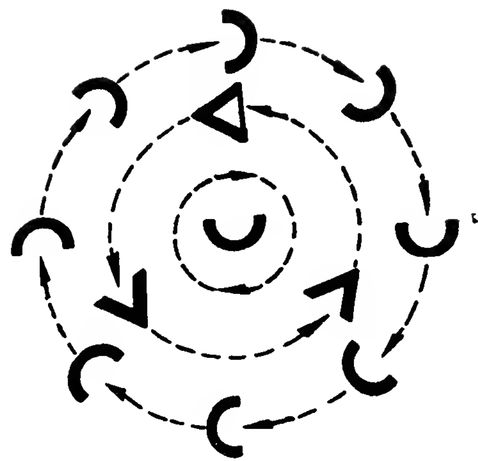


Схема 261

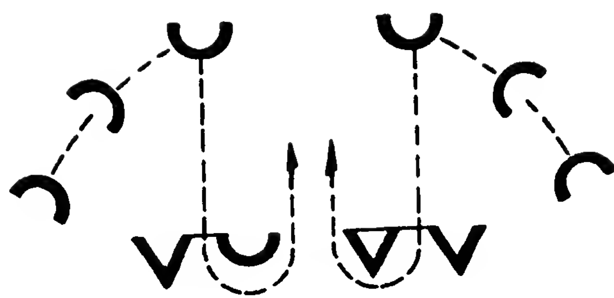


Схема 262

починаючи з правої ноги, виконує праворуч «припадання» в оберті. Руки «кукурудзи» розведені в сторони трохи вище рівня плечей. Одночасно «ланкова» і «трактористи» «перемінним кроком» просуваються по колу проти руху годинникової стрілки, як зазначено пунктиром на схемі 261. Руки дівчат опущені донизу і трохи відведені від корпусу.

На 16-й такт дівчата зупиняються, утворюючи півколо. Вони виконують «потрійний притуп» і кладуть руки на талію.

Одночасно на 16-й такт «ланкова», «кукурудза» і «трактористи» стають на авансцені в лінію, з'єднують руки і утворюють «ворота». Вільними руками дівчата притримують спідниці. У хлопців вільні руки на талії.

XII фігура (16 тактів)

Виконується друга частина музичного супроводу.

На 9—16-й такти «ланкова» співає дев'яту частівку.

На 9—12-й такти, стоячи обличчям до глядача, танцюристи тричі виконують на місці «тинок» з «потрійним притупом». Хлопець, що знаходиться праворуч, і «кукурудза» починають рухи з правої ноги, а хлопець, що знаходиться ліворуч, і «ланкова» — з лівої.

На 13—16-й такти виконавці повторюють рухи 9—12-го тактів.

Одночасно одна дівчина справа, а друга — зліва, починаючи з правої ноги, на 13—14-й такти виконують «перемінний крок з потрійним притупом», проходячи у «ворота», як зазначено пунктиром на схемі 262, і повертаються на свої попередні місця.

На кожні наступні 2 такти одна дівчина справа, а друга — зліва виконують рухи, описані в 13—14-му тактах.

Примітка. На 15—16-й такти дівчина, яка танцює ліворуч першою, повторює ті ж рухи з тією дівчиною, що знаходиться праворуч четвертою.

На 17—24-й такти «кукурудза» і «ланкова» співають десяту частівку. Вони разом з хлопцями стоять обличчям до глядача, зберігаючи «ворота». Одночасно дівчата з правої ноги «перемінним кроком», з'єднавши руки, «ланцюжком» (схема 263) проходять у «ворота», як зазначено пунктиром на цій схемі. Продовжуючи просуватись «перемінним кроком», виконавці утворюють півколо.

XIII фігура (8 тактів)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—2-й такти всі дівчата, починаючи з правої ноги, виконують «тинок» на місці.

На 3-й такт виконують «підскік в оберті».

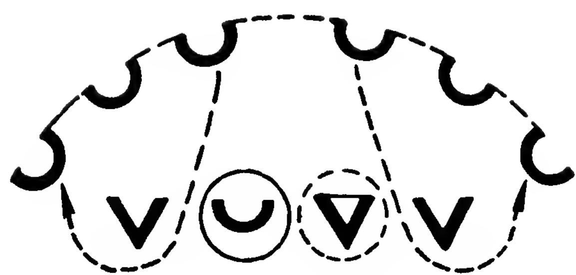


Схема 263

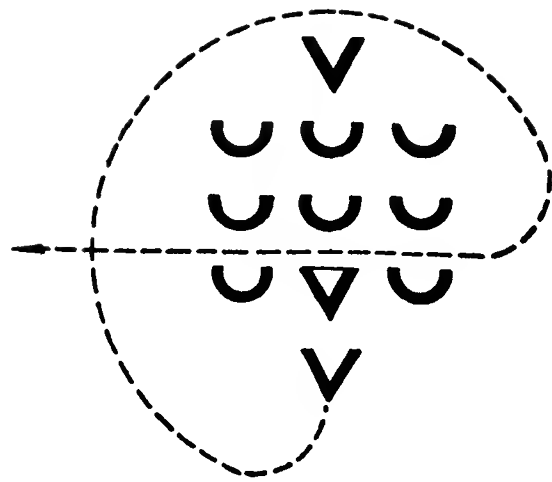


Схема 264

На 4-й такт — «потрійний притуп».

На 5—8-й такти виконавці, просуваючись «перемінним кроком», стають так, як зазначено на схемі 264, і утворюють «трактор».

Кожна з дівчат першої, другої і третьої ліній кладе руки одна одній на талію. Дівчата першої лінії кладуть вільні руки собі на талію, а дівчата другої і третьої ліній кладуть вільні руки на плечі танцюристкам, які стоять попереду.

Хлопець, який танцює праворуч, стає попереду, тримаючи в руках уявний штурвал. Хлопець, що стоїть позаду, кладе руки на талію дівчині, яка стоїть у третій лінії посередині.

Примітка. Хлопець, що зображує «трактор» (він танцює ліворуч), стає позаду.

XIV фігура (32 такти)
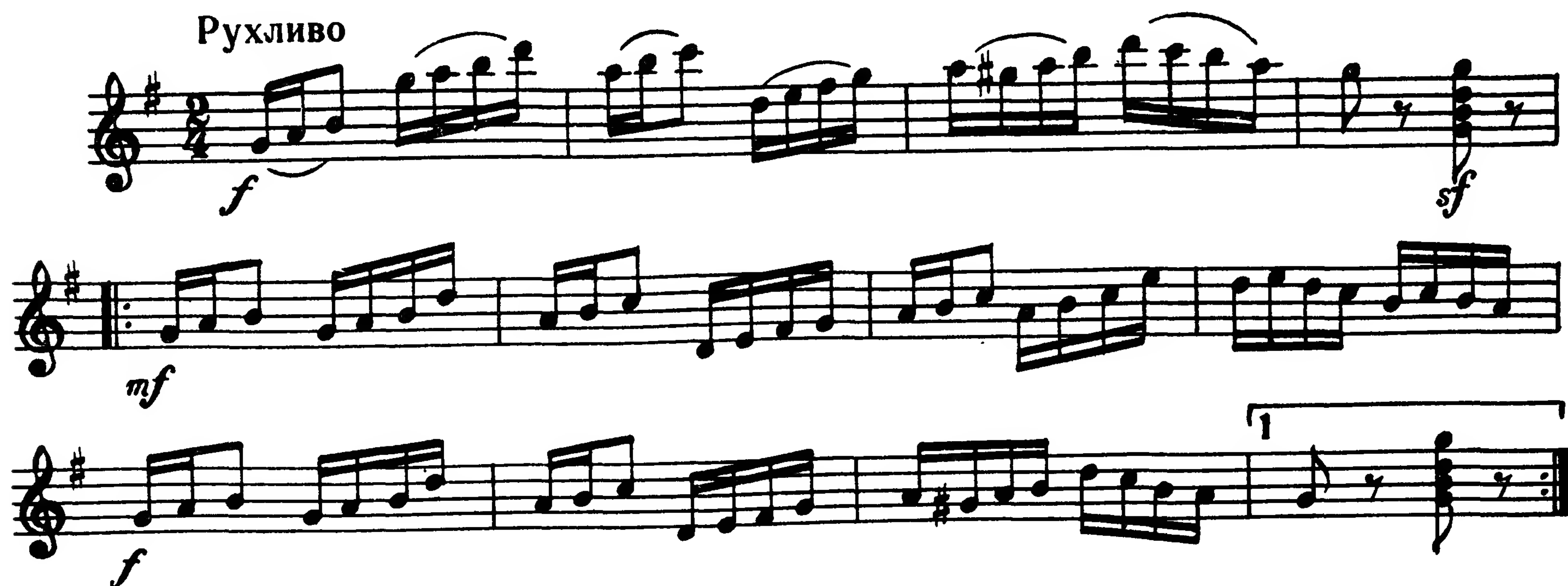
Виконується перша частина музичного супроводу.

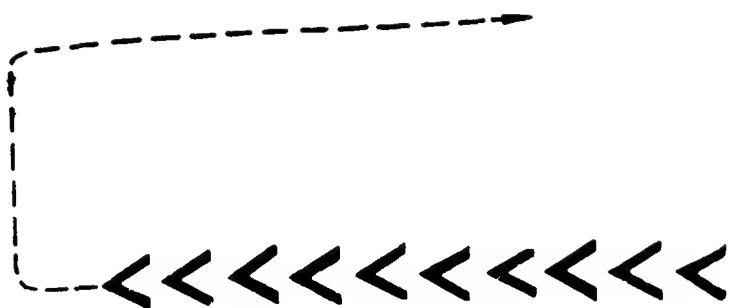
На 1—8-й такти танцюристи, починаючи з правої ноги, виконують «дрібушку» і просуваються по сцені, як зазначено пунктиром на схемі 265.

На 9—16-й такти танцюристи, виконуючи «дрібушку», продовжують просуватися вперед по лінії танцю.

На 17—24-й такти вони продовжують виконувати «дрібушку» на місці і співають одинадцяту частівку. На слові «посидимо» всі дівчата піднімають праві руки з качанами кукурудзи.

На 25—32-й такти танцюристи, починаючи з правої ноги, виконують підскоки і, зображаючи «трактор», виходять у другу ліву кулісу, розмахуючи качанами кукурудзи і посилаючи прощальний привіт глядачеві.




Схема 265

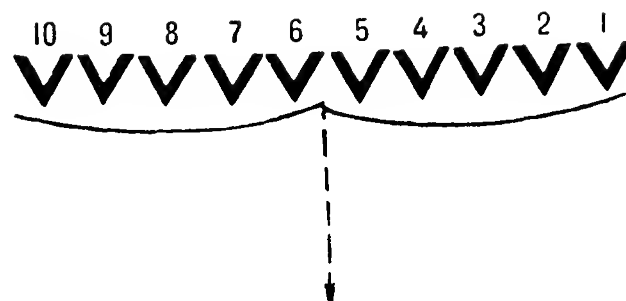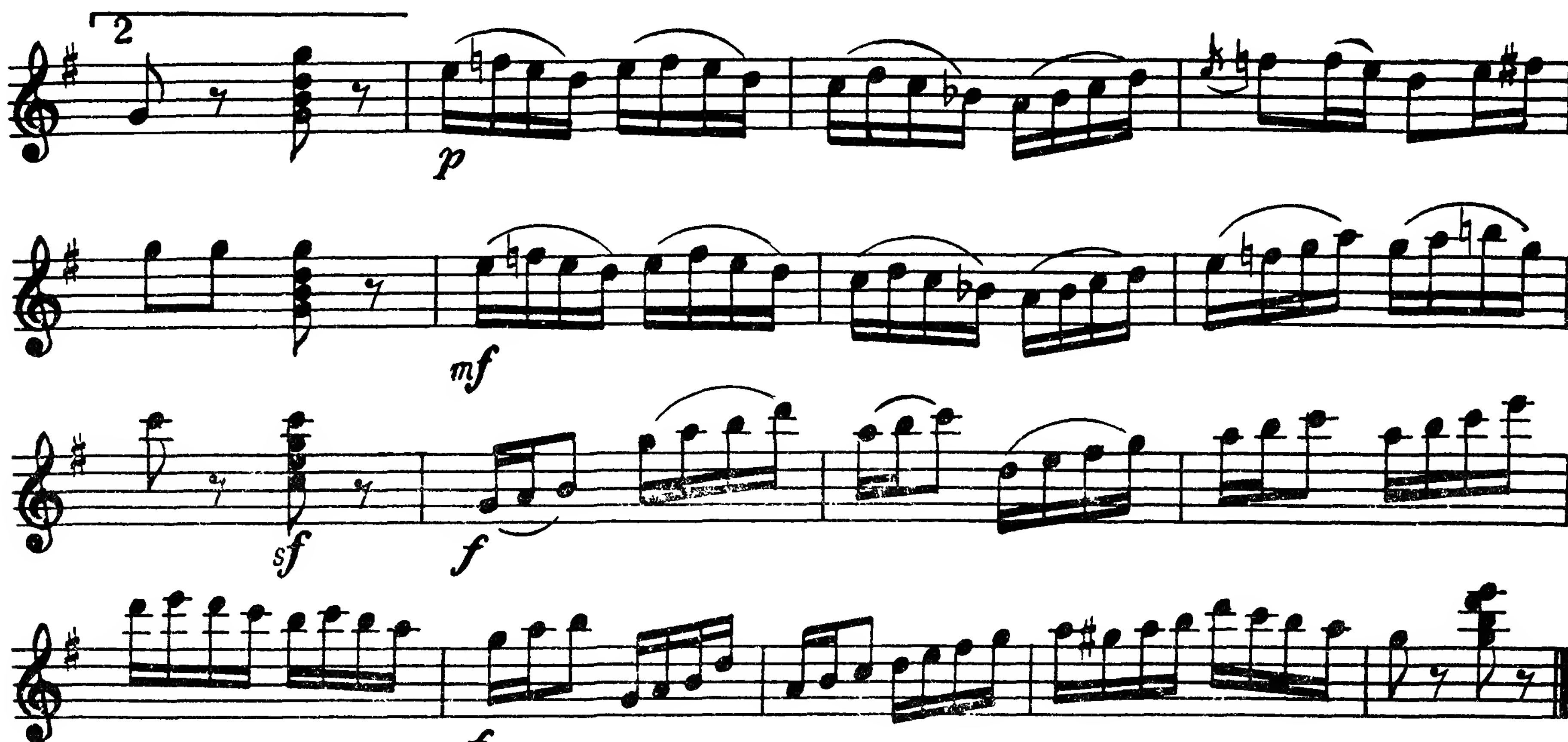


Схема 266



Ланкова

1. Грай, музико, веселіше,
На роботу ланка йде.
Кукурудза у нас гарна,
Мов під музику росте.

Юнаки

2. — Добрий ранок вам, дівчата,
Як же справи ваші йдуть?
Може, треба прополоти
Кукурудзочку отут?

Хор

3. Позмагаємося, друзі,
Від душі запрошуєм!
Ми найкращу кукурудзу
З року в рік вирощуєм!

Ланкова

4. Ледацюга горбить плечі,
І, як лис, хитрує скрізь,
Щоб, не злазячи із печі,
Увійти у комунізм.

Хор

5. Всім таким ми скажем строго:
Поспішаєте дарма!
Вам сидіти за порогом,
В вас майбутнього нема.

Кукурудза

6. Позмагаємося, друзі,
Від душі запрошую!
Я найкраща кукурудза,
Ось яка хорошая!

Ланкова

7. Кукурудзи насадили,
Видимо-невидимо!
Ой прийди, прийди, мій милий,
В парі тут посидимо.

«ПОВЗУНЕЦЬ»

Танець виконують десять хлопців. Перед початком танцю вони вишиковуються один за одним за першою правою кулісою.

Виконується 4 такти музичного вступу.

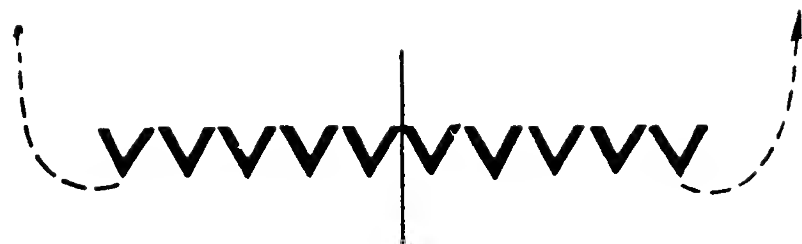


Схема 267

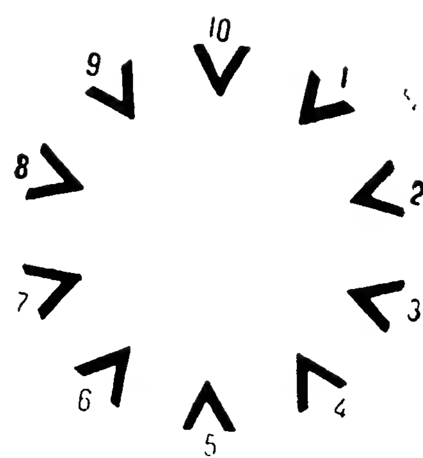


Схема 268

I фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти хлопці «простим танцювальним кроком», який починають з правої ноги, знаходячись у глибокому присіданні, виходять один за одним з першої правої куліси. На другу чверть 8-го такту роблять невеличкий стрибок на обох ногах.

На 9—14-й такти, вигукнувши: «Пішли, хлопці!» — і не змінюючи кроку та зберігаючи лінію, виконавці продовжують іти в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 265.

На 15—16-й такти хлопці, залишаючись у глибокому присіданні, повертаються обличчям до глядача і розводять руки в сторони, вигукуючи: «Гоп, гоп, гей!»

II фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти хлопці, знаходячись у глибокому присіданні, виконують «низький тинок», який починають з правої ноги. Повернувшись обличчям до глядача, вони просуваються на авансцену (схема 266).

На «раз» 5-го такту хлопці виконують невеличкий стрибок на обох ногах;

на «і» плещуть у долоні.

На «два-і» 5-го та на 6-й такти повторюють рух ще шість разів підряд.

На 7—8-й такти, танцюючи, хлопці вигукують: «Ой крути, Гаврило!» На другу чверть 8-го такту вони знову роблять невеличкий стрибок на обох ногах і одночасно повертаються на 90°: п'ять виконавців ліворуч і п'ять — праворуч (схема 267).

На 9—16-й такти хлопці утворюють коло, сідаючи на підлогу по двоє на кожну другу чверть такту (першими починають п'ятий і шостий хлопці). Дві останні пари хлопців на 16-й такт сідають на підлогу так: четверта пара на першу чверть такту, п'ята — на другу чверть.

III фігура (4 такти)

На 1—2-й такти, сидячи колом на підлозі, хлопці розводять руки в сторони і вигукують: «Ой дуб дуба, дуба, дуба!»

На 3—4-й такти вони продовжують речитативом промовляти: «У Степана нема чуба»,— показуючи обома руками на Степана. Степан, який позначений на схемі 268 цифрою 1, знімає з голови шапку і показує лисину.

IV фігура (16 тактів)

На 1-й такт хлопці на «раз» плещуть перед собою в долоні;

на «два» ударяють руками по колінах.

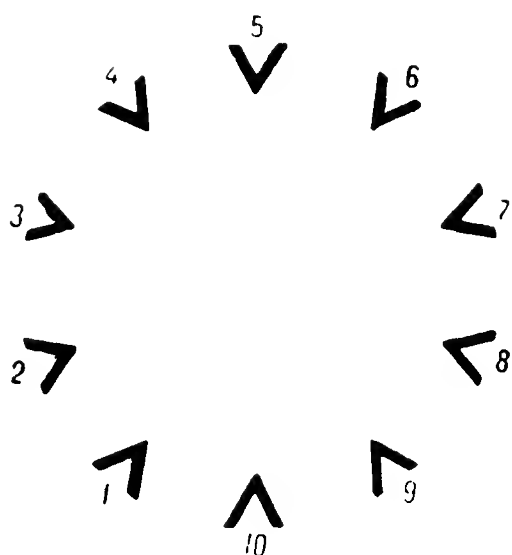


Схема 269

На «раз» 2-го такту знову вдаряють руками по колінах;

на «два» — розводять руки в сторони.

На 3—4-й такти хлопці по черзі згинають то праву, то ліву ногу. На кінець 4-го такту вони залишають праву ногу прямою, а ліву — зігнутою в коліні.

На 5—7-й такти хлопці, продовжуючи сидіти на підлозі, виконують тричі «тинок», який починають з правої ноги.

На 8-й такт вони долонею правої руки ударяють по коліну правої ноги, спрямовуючи погляд на праву ногу. Руки, округлені в ліктях, відводять трохи ліворуч.

На 9—11-й такти вони повторюють рухи 5—7-го тактів.

На 12-й такт на «раз» хлопці виконують невеличкий стрибок на обох ногах;

на «два» — невеличкий стрибок на півпальці правої ноги.

Ліва рука і нога в цей час відводяться в сторони. Правою рукою вони тримаються за підлогу. На другу чверть учасники танцю повертаються на 90°, спустивши голови вниз, стають один за одним, зберігаючи коло (схема 268).

На 13—16-й такти хлопці, просуваючись по колу проти руху годинникової стрілки, перестрибують з правої руки і ноги на ліву руку й ногу. Так вони, знаходячись у глибокому присіданні, виконують цей рух вісім разів підряд. На кінець останнього такту танцюристи займають положення, зазначене на схемі 268.

V фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти хлопці виконують підсічку, повернувшись обличчям до центру кола.

На 5—7-й такти вони, знаходячись в глибокому присіданні і підстрибуючи на обох ногах, просуваються по колу проти руху годинникової стрілки. На кожну другу чверть такту плещуть у долоні.

На «раз» 8-го такту вони знову сідають на підлогу обличчям до центру кола;

на «два» — пауза.

VI фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти другий, шостий і дев'ятий хлопець, виконуючи «низький тинок», йдуть по колу проти руху годинникової стрілки (схема 269). На останню чверть 8-го такту, не піднімаючись з присідання, вони беруться за руки.

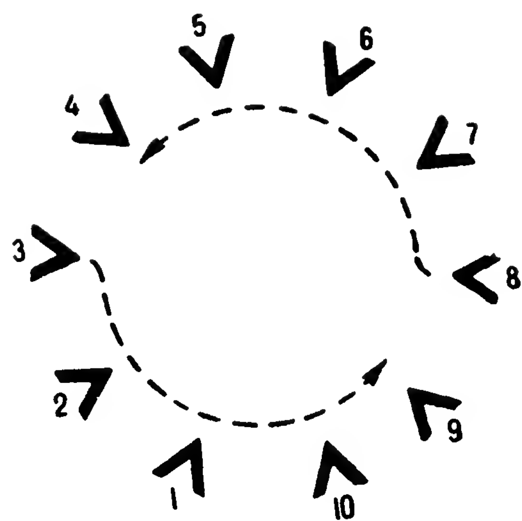


Схема 270

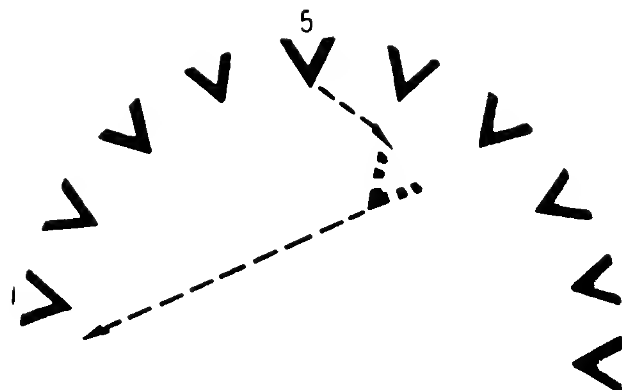


Схема 271

На 9—12-й такти троє хлопців, які знаходяться в колі, не піднімаючись з «присядки», виконують «просту присядку з винесенням ноги назад». Причому робочу ногу вони ставлять на п'ятку, корпус і голову нахиляють униз. На кінець 12-го такту вони роз'єднують руки.

На 13—15-й такти танцюристи тим же рухом повертаються на свої попередні місця.

На 16-й такт солісти на «раз» роблять стрибок на обох ногах;

на «два» сідають на підлогу.

Решта виконавців, які сидять у колі, спостерігають за солістами і жваво реагують на їх танець.

VII фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти третій і восьмий хлопці, повернувшись спиною до центру кола, виконують на «раз» невеличкий стрибок на обох ногах, а на «два» плещуть у долоні і, просуваючись спиною по колу проти руху годинникової стрілки, повертаються на свої попередні місця. На останню чверть 8-го такту вони стають один до одного обличчям (див. схему 270).

На 9—10-й такти, просуваючись назустріч один одному, вони, не піднімаючись з глибокого присідання, виносять по черзі вперед ноги.

На 11-й такт солісти, відвівши трохи вперед праву ногу, виконують один оберт на місці, а на 12-й такт — «гуцульську присядку».

На 13—15-й такти солісти повторюють рухи 9—10-го тактів.

На 16-й такт вони на «раз» підстрибують на обох ногах;

на «два» сідають на підлогу на свої попередні місця.

Решта виконавців *на 1—8-й такти* плещуть у долоні на кожну чверть такту. На останні 2 такти п'ятий хлопець виходить з кола (схема 271). Решта виконавців (схема 271) утворюють півколо.

VIII фігура (16 тактів)

На 1-й такт соліст на «раз» ставить ліву ногу попереду правої навхрест;

на «два» виконує «голубці», описуючи ногою коло. На протязі 4 тактів він виконує цей рух чотири рази підряд. Руки трохи підняті вгору.

На 5—8-й такти соліст, виконуючи «віриовочку», яку починає з лівої ноги, спиною відступає назад (схема 271).

На 9—12-й такти соліст, виставивши вперед праву ногу, на лівій невеличкими стрибками просувається далі по діагоналі.

На 13—16-й такти правою рукою високо піднімає праву ногу і тим же рухом просувається вперед по діагоналі. На останню чверть 16-го такту він сідає на підлогу.

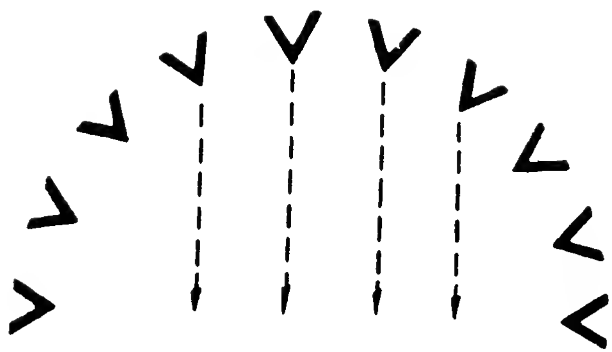


Схема 272

Решта виконавців на перші 8 тактів, сидячи на підлозі, трохи підстрибують на місці усім корпусом. На наступні 8 тактів, розвівши руки в сторони, вони одночасно вигукують: «Ой Миколо, не журися, туди-сюди повернися!»

На останні 2 такти десятий хлопець, виконуючи стрибки на обох ногах, входить у півколо.

IX фігура (16 тактів)

На 1—12-й такти соліст, виконуючи на місці «повзунець», високо піднімає ногу вгору. Руки різко відводить у протилежну сторону.

На 13—16-й такти, виконуючи на «раз» стрибок на обох ногах, на «два» — плескаючи в долоні, соліст повертається тим же шляхом на своє попереднє місце.

Решта виконавців, упираючись обома руками об підлогу, повзуть до центру півкола, поступово звужуючи його. На кінець 8-го такту (на другу чверть) вони плещуть у долоні. На наступні 8 тактів тим же рухом повертаються на свої попередні місця, розширюючи півколо.

X фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти чотири солісти, які сидять на середині півкола, виконуючи «вихиляс», який починають з правої ноги, кладуть один одному руки на плечі і просуваються вперед на авансцену. Вільні руки крайні хлопці кладуть собі на талію.

На 5—8-й такти солісти, зберігаючи лінію і підстрибуючи трохи на робочій нозі, ледь просуваються вперед (схема 272). Під час руху вони по черзі двічі згинають і розгинають трохи підняту вгору ногу, починаючи рух з правої ноги. На кінець останнього такту роз'єднують руки.

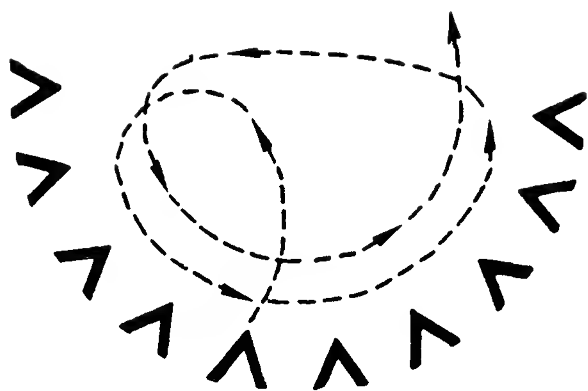
На 9—16-й такти виконують «качалочку», схрестивши ноги і зберігаючи лінію.

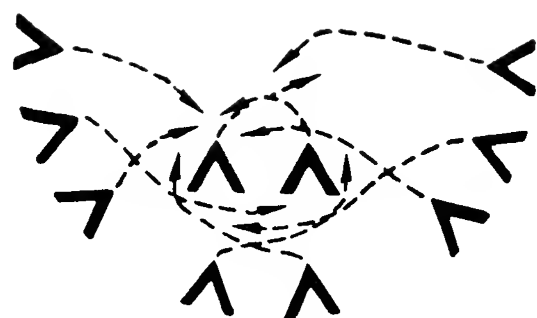
Інші виконавці, сидячи на місці, кожен по-своєму реагує на танець; дехто піднімає руки вгору і нахиляє їх то праворуч, то ліворуч тощо.

XI фігура (16 тактів)

Соліст, який знаходиться першим ліворуч, *на 1-й такт,* розвівши руки, виконує один «тинок», *а на 2-й* — «високий голубець», не піднімаючись з глибокого присідання. Він рухається по авансцені в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 273. Цей рух він виконує на протязі *8 тактів.*

На 9—16-й такти, виконуючи дрібними кроками варіант «повзунця» («гусачок»), соліст повертається на своє попереднє місце. Під час вико-


Схема 273


Схема 274

нання руху він правою рукою підтримує підборіддя (вказівний палець випрямлений), а лівою — лікоть правої руки. Решта виконавців підповзають на колінах і утворюють одну лінію.

XII фігура (13 тактів)

На «раз» 1-го такту перший соліст (№ 1 — Степан) падає на обидві руки;

на «два» — пауза.

На 2-й такт на «раз» він виставляє ліву руку вперед і кладе її на підлогу, підповзаючи по-пластунськи вперед;

на «два» — знову пауза.

На 3-й і 4-й такти соліст — Степан, підповзаючи, тричі робить рухи руками;

на «і» — пауза.

На 5—6-й такти музична пауза. Соліст у цей час повзе на авансцені по-пластунськи.

На 7-й такт на «раз» — пауза;

на «два» соліст знову падає на праву і ліву руки.

На першу чверть 8-го такту він по черзі падає спочатку на праву, а потім на ліву руки.

На 9—10-й такти в оркестрі знову пауза.

На 11—13-й такти соліст на носках і ліктях у швидкому темпі описує коло на місці.

Решта виконавців стають на коліна і поглядом проводжають соліста. Дехто з них відповзає назад, а дехто підповзає вперед. На обличчях — здивування.

XIII фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти соліст виконує «колесо» на ліктях, йдучи по колу за рухом годинникової стрілки (схема 274).

На кінець 16-го такту він повертається на своє попереднє місце.

Решта виконавців довільно відступають: «колобком» (хлопці, що знаходяться в півколі посередині), підстрибуючи чи відповзаючи назад (схема 274).

Примітка. Коли соліст (Степан) виходить, то крайній перший зліва виконавець стає четвертим. Після закінчення Степаном соло, два крайні хлопці відсуваються назад.

На останні 2 такти п'ятий хлопець, розвівши руки в сторони, невеличкими стрибками просувається вперед до центру півкола.

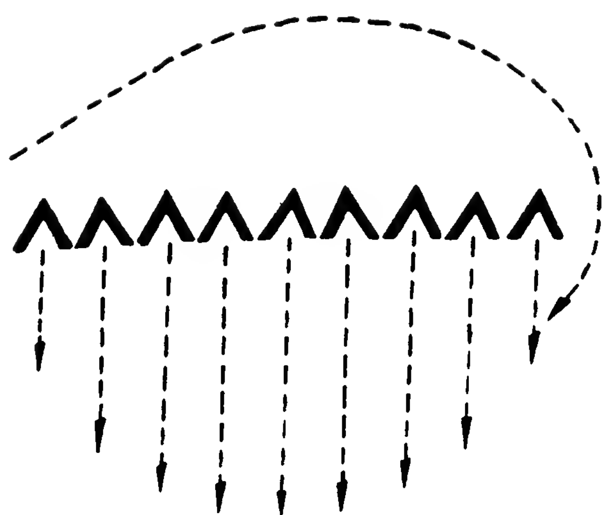


Схема 275

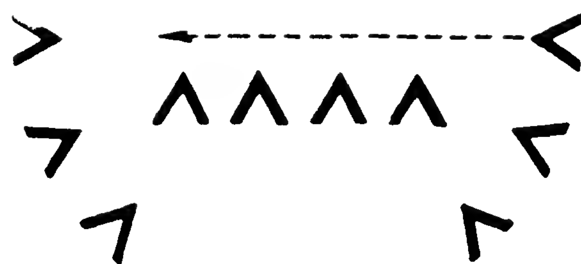


Схема 276

XIV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти п'ятий хлопець виконує на місці «гарбуз». На останню чверть 16-го такту він сідає на підлогу, а до нього в цей час підсідає другий виконавець (схема 275).

Решта виконавців на перші 2 такти здивовано спостерігають за солістом. На другі 2 такти здивування змінюється захопленням. Вони повертаються один до одного і розводять руки в сторони. Далі на кожну першу чверть наступного такту плещуть у долоні.

XV фігура (16 тактів)

На 1—16-й такти всі виконавці рухаються «повзунцем», не виходячи за межі півкола, яке було до цього. Напрямок просування кожного зазначений пунктиром на схемі 275 (приблизно). На кінець останнього такту вони знову утворюють півколо, але перший соліст (Степан) стає в півколі першим праворуч, а той, що виконував у попередній фігурі «гарбуз», залишається на середині півкола.

XVI фігура (32 такти)

На 1-й такт та *на «раз» 2-го такту* інший соліст виконує «повзунець», а на «два» падає на праве коліно, ліву ногу при цьому відводить високо вгору. Цей рух соліст виконує *на протязі 8 тактів*, просуваючись уперед на авансцену.

На наступні 24 такти він виконує дрібний «повзунець», просуваючись по колу в напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 276.

Решта виконавців на 2 такти із захопленням спостерігають за солістом. Далі на 2 такти жваво звертаються один до одного. *На наступні 2 такти* хлопці повільно сідають на підлогу. *На інші 2 такти* плещуть у долоні на кожну чверть такту.

На 9—12-й такти продовжують плескати в долоні.

На 13—16-й такти одні розводять руками, інші сміються, перекочуючись на спину, дехто низько нахиляє корпус тощо.

На 17—18-й такти всі хлопці зосереджено дивляться в центр півкола.

На 19—20-й такти переглядаються між собою.

На 21—22-й такти схрещують перед собою руки і розводять їх в сторони.

На 23—24-й такти плещуть у долоні. Різко змінюється темп музичного супроводу з швидкого на повільний.

На 25—28-й такти роблять чотири кроки вперед, не піднімаючись з присідання.



Схема 277

На 29—30-й такти, поклавши руки на коліна, трохи нагинають уперед корпус і ледь присідають.
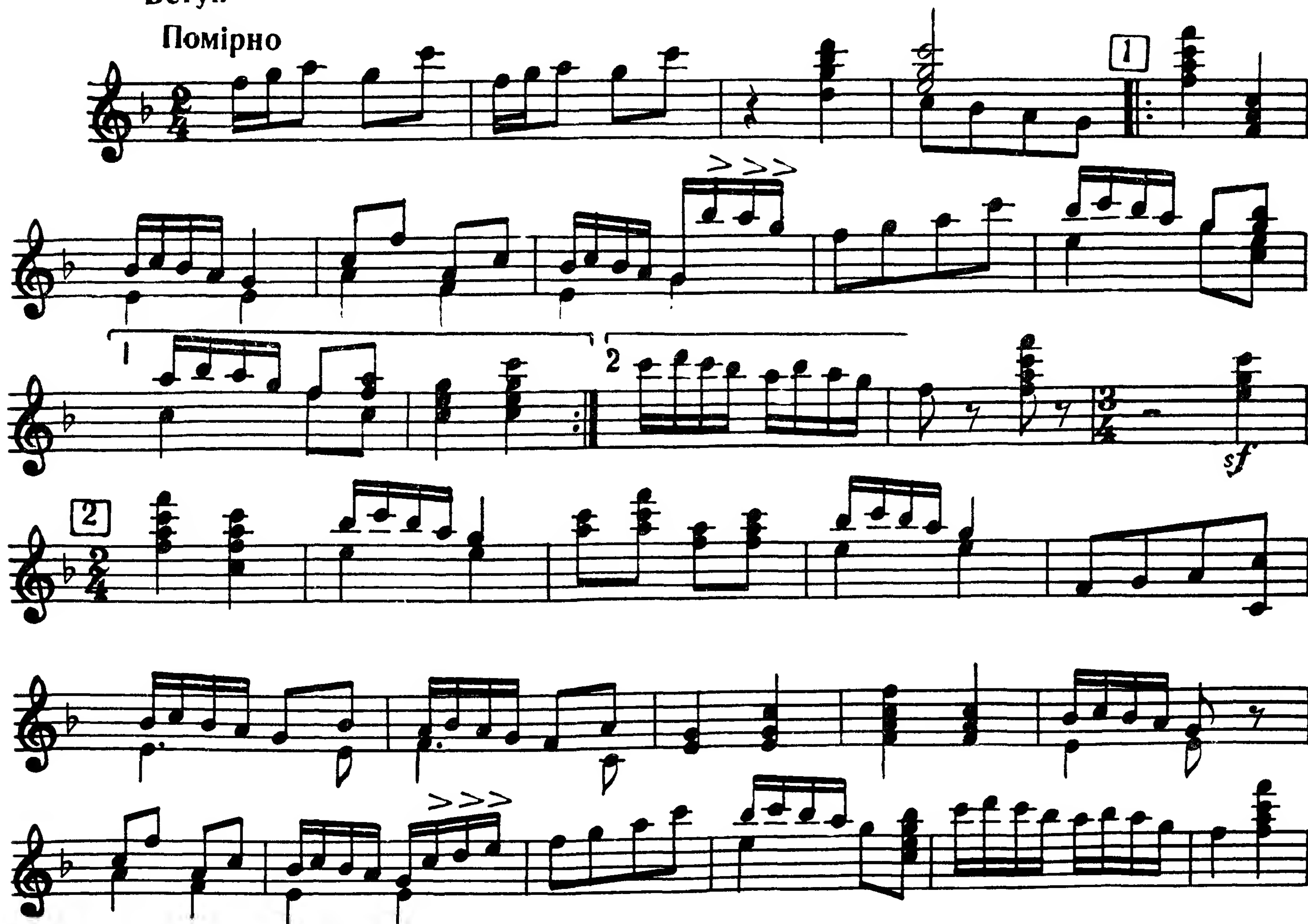
На 31—32-й такти вони всі разом поступово стають у лінію, випрямляються і, розвівши руки в сторони, на другу чверть останнього такту ударяють об підлогу правою ногою.

XVII фігура (8 тактів)

Перший соліст — Степан енергійно робить вісім кроків уперед по авансцені. Далі, роблячи півоберта ліворуч, вигукує: «Гей!» — і змахує лівою рукою.

Всі хлопці на «присядці» прямують за солістом «простим танцювальним кроком» і виходять зі сцени (схема 277).

Музична обробка А. Хелемського



3 «Ой дуб-дуба, дуба, дуба, у Степана нема чуба».

4

5

6

7

8

1 2

9

1 2

10

1 2

11

12

2

2

Швидко

13

1

2

14

15

1

2

16

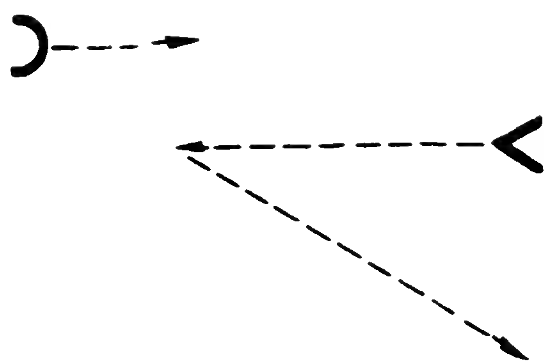


Схема 278

Помірно

«ЧУМАК»

Танець виконують дівчина і хлопець. Перед початком танцю дівчина стоїть в останній лівій кулісі, а хлопець — у середній правій кулісі.

Вихід (Див. мелодію на стор. 449).

На 1—6-й такти на сцену вибігає хлопець. Він «простим танцювальним кроком» йде до середини лівих куліс, заглядає за них, потім підбігає до першої правої куліси. Хлопець шукає дівчину.

Одночасно тим же «простим танцювальним кроком» вздовж задника йде дівчина. В правій, трохи зігнутій руці вона тримає кінець стрічки, ліва

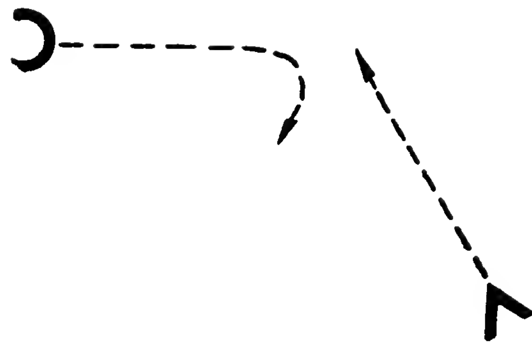


Схема 279

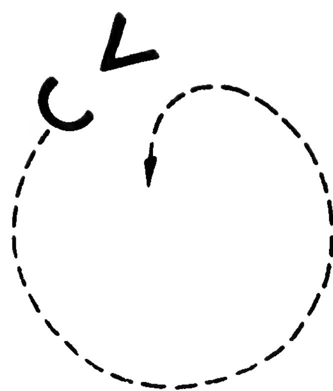


Схема 280

рука опущена. Дівчина йде, не звертаючи уваги на хлопця, який її не бачить (схема 278).

На 7—10-й такти, повернувшись ліворуч, хлопець бачить дівчину і біжить до неї. Дівчина продовжує йти вздовж задника так, як зазначено пунктиром на схемі 279.

На 11-й такт, зустрівшись на середині задника, виконавці зупиняються. Хлопець, широко розвівши руки в сторони, наче перегороджує дівчині дорогу.

На 12-й такт дівчина рвучко повертається і робить два кроки з півобертом праворуч. Вона стає спиною до хлопця.

Хлопець розчарований.

Перша частина танцю (78 тактів)

І фігура (24 такти)

Виконується перша частина музичного супроводу.

На 1—9-й такти дівчина, виконуючи «тинок» з обертом і притупом, йде по колу проти руху годинникової стрілки. Вона розводить руки в сторони трохи нижче талії. Руками дівчина тримає кінці стрічок. Її шлях зазначений пунктиром на схемі 280.

Хлопець іде за дівчиною, виконуючи тричі «крок з поворотом і притупом».

На 10—11-й такти дівчина, продовжуючи йти в тому ж напрямку, робить повний оберт ліворуч (чотири «простих танцювальних кроки», крок на кожну чверть такту), починаючи з лівої ноги. Виконавиця натягує кінці стрічок, піднімаючи руки до рівня плечей. На кінець останнього такту дівчина зупиняється і стає обличчям до центру сцени.

Хлопець у цей час, стоячи обличчям до дівчини, виконує «вихиляс», поклавши руки на талію.

На 12-й такт танцюристи роблять «потрійний притуп» (дівчина продовжує стояти обличчям до центру сцени, а хлопець — обличчям до дівчини). Танцюристи не змінюють положення рук. Потім хлопець простягає руки до дівчини, немов говорить: «Подивись на мене». На 1—12-й такти він увесь час знаходиться позаду дівчини, яка не звертає на нього уваги.

На 13—24-й такти танцюристи продовжують йти по колу проти руху годинникової стрілки, весь час виконуючи рух, який вони робили на 1—9-й такти. На кінець 21-го такту дівчина і хлопець приходять до середини задника.

На 22—24-й такти дівчина, повторюючи рухи 10-12-го тактів, доходить до центру сцени і на кінець 24-го такту зупиняється обличчям до глядача.

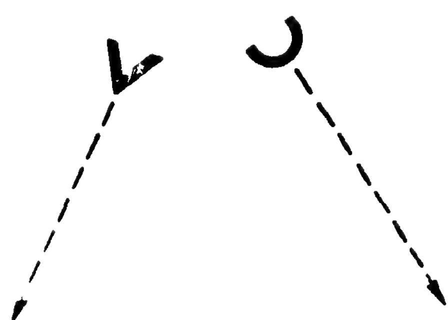


Схема 281

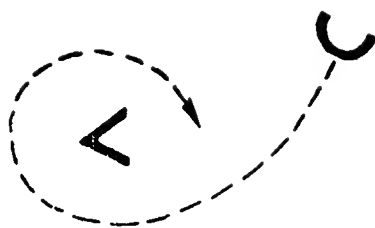


Схема 282

Хлопець, ображений ставленням дівчини, незадоволено махає рукою, відходить від неї і «простим танцювальним кроком», який починає з лівої ноги, йде по діагоналі до середини лівих куліс так, як зазначено пунктиром на схемі 281. Зробивши шостий крок, хлопець зупиняється (спиною до дівчини і лівим плечем до глядачів). Вагу корпусу він переносить на праву ногу, ліва нога позаду на півпальцях. Хлопець стоїть, задумавшись. Ліву руку він згинає перед корпусом і долонею лівої руки підтримує зігнутий лікоть правої руки, долонею правої руки хлопець підтримує голову. Корпус трохи нахилений вперед.

II фігура (24 такти)

Повторюється перша частина музичного супроводу.

На 1—3-й такти дівчина стоїть на місці і, усміхаючись, дивиться на хлопця.

На 4—8-й такти танцюристка «перемінним кроком», який починає з правої ноги, йде навколо хлопця, повернувшись правим плечем за рухом годинникової стрілки. Кінці натягнутих стрічок дівчина тримає на рівні плечей. Голову танцюристка повертає в сторону хлопця. На кінець останнього такту вона зупиняється позаду хлопця (схема 282).

Юнак стоїть, задумавшись, у попередній позі і лише на кінець 8-го такту опускає ліву руку.

На 9-й такт дівчина, зробивши два «простих танцювальних кроки», підходить до хлопця і бере його правою рукою за ліву руку. Хлопець опускає праву руку і повертається обличчям до глядача.

На 10-й такт танцюристи виконують «потрійний притуп» (дівчина починає з лівої ноги, а хлопець — з правої), повертаються спиною одне до одного. З'єднані руки виконавці виносять уперед у напрямку до глядача (хлопець бере праву руку дівчини лівою рукою).

На 11-й такт дівчина і хлопець знову виконують «потрійний притуп» (дівчина з правої ноги, а хлопець — з лівої), і повертаються обличчям одне до одного. З'єднані руки танцюристи розводять у сторони.

На 12-й такт дівчина, усміхаючись, кладе ліву руку на праве плече хлопця, наче говорить йому: «Не сердься, я пожартувала».

На 13—17-й такти дівчина знімає ліву руку з правого плеча хлопця. Не роз'єднуючи рук, танцюристи «перемінним кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки (дівчина — обличчям у напрямку руху, хлопець — спиною). На 16—17-й такти виконавці піднімають вгору з'єднані руки, і дівчина робить під ними повний оберт праворуч (схема 283).

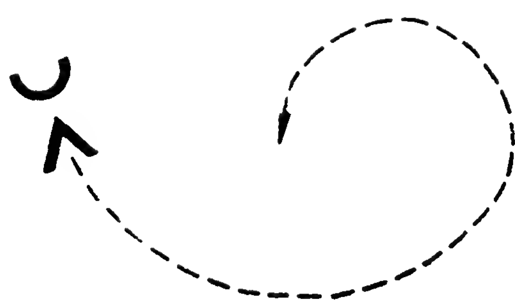


Схема 283

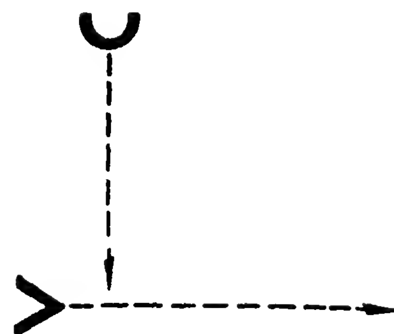


Схема 284

На 18-й такт, не роз'єднуючи рук, танцюристи, стоячи на місці обличчям одне до одного, виконують «потрійний притуп». З'єднані руки опускають до рівня талії.

На 19—23-й такти виконавці «перемінним кроком» продовжують йти по колу проти руху годинникової стрілки (дівчина йде обличчям у напрямку руху, хлопець — спиною). Положення рук не міняється. На 17—19-й такти хлопець виконує «перемінний крок» назад, а на 22—23-й такти — двічі «просту присядку», роблячи повний оберт праворуч.

На 24-й такт дівчина і хлопець, стоячи одне до одного обличчям, виконують «потрійний притуп».

III фігура (30 тактів)

Повторюється перша частина танцювальної мелодії.

На 1—11-й такти танцюристи знову роблять рухи, які вони виконували на 13—23-й такти II фігури, продовжуючи йти по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець 11-го такту вони доходять до центру сцени.

На 12-й такт, роз'єднавши руки, дівчина і хлопець виконують «потрійний притуп», при цьому хлопець повертається спиною до дівчини.

На 13—15-й такти хлопець, поклавши руки на талію і не звертаючи уваги на дівчину, виконує «тинок», йдучи на авансцену. Дівчина стоїть на місці, здивовано дивиться на хлопця. Потім легко піднімає руки і протягує їх уперед, до хлопця.

На 16-й такт хлопець робить два «простих танцювальних кроки» у сторону правих куліс. Руки він вільно опускає. Дівчина переходить на місце, де тільки що стояв хлопець, роблячи при цьому чотири дрібні «прості танцювальні кроки» (схема 284).

На 17-й такт хлопець стоїть на місці і, нахиляючи корпус і голову спочатку ліворуч, потім праворуч, дивиться за куліси, роблячи вигляд, ніби когось чекає. Дівчина стоїть на місці і спостерігає за хлопцем.

На 18-й такт хлопець дивиться на праві куліси, потім розводить руками, начебто дивуючись, чому там нікого немає. Дівчина зберігає ту ж позу.

На 19—21-й такти, поклавши руки на талію, хлопець йде, виконуючи «тинок», до середини лівих куліс і проходить попереду дівчини. Дівчина, трохи повернувшись ліворуч, нахиляє голову, підносить до очей кінець стрічки, яку вона тримає в правій руці.

На 22-й такт хлопець просувається до лівих куліс, роблячи два «простих танцювальних кроки». Руки вільно опущені. Дівчина зберігає ту саму позу.

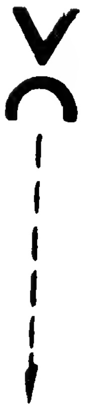


Схема 285

На 23-й такт хлопець стоїть на місці і, нахиляючи корпус і голову то праворуч, то ліворуч, дивиться на куліси, начебто когось виглядає. Дівчина зберігає попередню позу.

На 24-й такт хлопець дивиться на ліві куліси і здивовано розводить руками. Дівчина зберігає попередню позу.

Виконується друга частина танцювальної мелодії (темп уповільнюється).

На 1—3-й такти хлопець повертається обличчям до дівчини і, побачивши, що вона плаче, хитає головою і посміхається.

На 4-й такт хлопець підкрадається ззаду до дівчини, зробивши чотири дрібних кроки на півпальцях. Дівчина зберігає попередню позу.

На 5-й такт хлопець ніжно обнімає дівчину правою рукою за талію, а лівою бере її ліву руку і кладе собі на праве плече. Його усмішка начебто говорить: «Не ображайся, я пожартував».

На «раз» 6-го такту дівчина піднімає голову;

на «два» повертає голову до хлопця. Обидва виконавці задоволені, усміхнені, веселі, вони притупують правою ногою біля лівої. Одночасно дівчина відводить праву руку праворуч, тримаючи в ній кінці стрічки. Хлопець кладе ліву руку собі на талію.

Друга частина танцю (90 тактів).

І фігура (24 такти)

Виконується в швидкому темпі третя частина музичного супроводу.

На 1—12-й такти дівчина й хлопець, зберігаючи попередню позу, виконують «бігунець», весело дивляться одне на одного і просуваються по колу проти руху годинникової стрілки. На кінець останнього такту виконавці доходять до середини задника і повертаються обличчям до глядача.

На 13—17-й такти, роблячи «тинок», танцюристи йдуть вперед до середини авансцени. Дівчина опускає праву руку на талію.

На 18-й такт, не змінюючи положення рук, вони виконують «потрійний притуп», нахиляючи корпус трохи вперед.

На 19—23-й такти дівчина і хлопець, випрямивши корпус, відходять до середини задника, виконуючи «віровочку». Дівчина відводить у сторону праву руку, в якій знаходиться стрічка, а хлопець — ліву.

На 24-й такт, роз'єднавши руки і поклавши їх на талію, танцюристи повертаються обличчям одне до одного (дівчина стоїть спиною до глядачів, а хлопець — обличчям) і виконують «потрійний притуп».

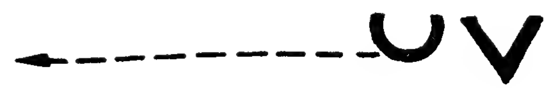


Схема 286

II фігура (24 такти)

Повторюється третя частина музичного супроводу.

На 1—2-й такти дівчина, схрестивши руки на грудях і стоячи спиною до глядача, виконує «вихиляс». Хлопець, стоячи обличчям до глядача, одночасно робить «просту присядку», руки кладе на талію.

На 3-й такт виконавці «перемінним кроком» йдуть на авансцену (хлопець — обличчям по напрямку руху, а дівчина — спиною). Хлопець розводить руки в сторони, а дівчина положення їх не змінює (схема 285).

На 4—9-й такти танцюристи повторюють двічі все те, що вони робили на 1—3-й такти.

На 10—11-й такти виконують усе те, що вони робили на 1—2-й такти. На кінець останнього такту вони зупиняються між центром сцени і серединою авансцени.

На 12-й такт танцюристи виконують «потрійний притуп», при цьому дівчина повертається обличчям до глядача і стає поряд з хлопцем, праворуч від нього.

На 13—15-й такти дівчина, роблячи «припадання», яке починає з правої ноги, йде до лівих куліс. Вона кладе руки на талію, голову повертає ліворуч і дивиться на хлопця. Хлопець, поглядаючи лукаво на дівчину, хвацько виконує «вихиляс» з «потрійним притупом» (схема 286).

На 16—18-й такти дівчина виконує на місці «припадання» з притупом в оберті, починаючи його з правої ноги. Хлопець виконує на місці «присядку-ножиці».

На 19—21-й такти дівчина, роблячи «припадання», яке починає з лівої ноги, йде на своє попереднє місце. Руки кладе на талію, голову повертає ліворуч. Хлопець на місці виконує «вихиляс» з притупом.

На 22—24-й такти дівчина робить на місці «припадання» і притуп з обертом, починаючи його з лівої ноги, а хлопець — «присядку-ножиці». На кінець останнього такту дівчина і хлопець повертаються обличчям одне до одного (дівчина стає правим плечем до глядача, а хлопець — лівим).

III фігура (24 такти)

Повторюється третя частина музичного супроводу.

На 1—2-й такти дівчина і хлопець з'єднують праві руки і піднімають їх вгору, ліві руки опускають. Виконуючи два «перемінних кроки», які починають з правої ноги, танцюристи міняються місцями, проходячи під з'єднаними руками (торкаючись лівими плечима), і роблять півоберта праворуч.

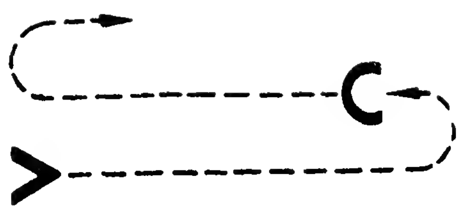


Схема 287

На 3-й такт, роз'єднавши руки, виконавці кладуть їх на талію і, стоячи обличчям одне до одного, роблять «потрійний притуп», починаючи його з правої ноги (дівчина стоїть лівим плечем до глядача, хлопець — правим).

На 4—5-й такти дівчина й хлопець, стоячи обличчям одне до одного, один раз сплескують у долоні і притупують.

На 6—8-й такти дівчина і хлопець беруть одне одного руками за талію, ліві руки відводять у сторони і вверх і «перемінним кроком» кружляють на місці, роблячи повний оберт за рухом годинникової стрілки.

На 9-й такт танцюристи, стоячи обличчям одне до одного, виконують «потрійний притуп». Дівчина повертає в сторону глядача ліве плече, а хлопець — праве. Вона схрещує руки на грудях, а хлопець опускає їх на талію.

На 10—11-й такти вони міняються місцями. При цьому танцюристка, зберігаючи положення рук, виконує «перемінний крок», роблячи півоберта праворуч, а хлопець — «присядку», роблячи півоберта ліворуч (схема 287).

На 12-й такт танцюристи, стоячи обличчям одне до одного, виконують на місці «потрійний притуп». Руки опускаються на талію.

На 13—23-й такти хлопець, стоячи обличчям до глядача, виконує на місці «підсічку», а дівчина, виконуючи «крок з притупом», кружляє навколо хлопця проти руху годинникової стрілки. Корпус вона повертає лівим плечем уперед, руки відводить у сторони трохи нижче талії, голову повертає ліворуч і весело дивиться на хлопця. На кінець останнього такту вона повертається на своє попереднє місце.

На 24-й такт вони виконують «потрійний притуп»: дівчина стоїть обличчям до хлопця, а хлопець — обличчям до глядача. Руки кладуть собі на талію.

IV фігура (18 тактів)

Повторюється третя частина музичного супроводу.

На 1—6-й такти виконавці йдуть до середини авансцени: дівчина виконує «припадання» із ковзанням, рухаючись правим плечем до глядача, руки розводить у сторони і тримає в них кінці натягнутих стрічок. Хлопець, стоячи обличчям до глядачів, виконує «повзунок».

На 7—8-й такти дівчина, роблячи «припадання», кружляє на місці, виконуючи два повних оберти праворуч. Праву руку вона відводить праворуч — вверх, лікоть трохи згинає; ліву руку кладе на талію. Хлопець стоїть обличчям до глядача і виконує на місці «повзунець», руки відводить.

На 9-й такт вони, стоячи обличчям одне до одного, кладуть руки на талію і виконують «потрійний притуп».

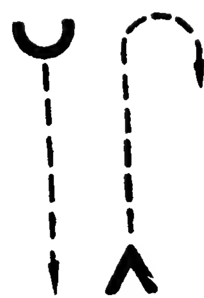


Схема 288

На 10—11-й такти дівчина і хлопець міняються місцями, виконуючи «голубець» в оберті і з притупом так, як зазначено на схемі 288. На кінець останнього такту вони зупиняються обличчям одне до одного.

На 12-й такт дівчина кружляє на місці, виконуючи повний оберт праворуч. Руки вона опускає вниз і ледь відводить у сторони, тримаючи ними кінці стрічок. Хлопець у цей час виконує «присядку з розтяжкою внизу».

Виконується четверта частина танцювальної мелодії. Темп уповільнюється.

На 13—14-й такти, поклавши руки на талію, танцюристи повертаються на свої місця, виконуючи «перемінний крок». На кінець останнього такту зупиняються обличчям до глядачів (дівчина стає праворуч від хлопця).

На 15—17-й такти хлопець правою рукою бере дівчину ззаду за талію; дівчина ліву руку кладе собі на талію. Вільні руки (дівчина — праву, а хлопець — ліву), зігнуті в лікті, танцюристи відводять за голову, кладучи долоню на потилицю. В цій позі дівчина і хлопець кружляють «перемінним кроком», роблячи на місці два повних оберти проти руху годинникової стрілки.

На 18-й такт вони, весело поглядаючи одне на одного, виконують «потрійний притуп», повернувшись обличчям до глядача. Вільні руки кладуть на талію.

«ЧАБАНИ»

Танець виконують один хлопець-соліст, вісім дівчат і вісім хлопців.

I фігура (16 тактів)

Виконується вступна частина мелодії «Верховина».

На 1—8-й такти із-за третьої лівої куліси, граючи на сопілці (або імітуючи гру), виходить соліст — «чабан». Пильно придивляючись, він «простими танцювальними кроками» прямує до першої правої куліси. В цей час за спиною «чабана» з'являється дівчина, яка виходить також із-за третьої лівої куліси. Ховаючись, щоб її не побачив «чабан», вона помахом руки запрошує свою подругу, подруга запрошує іншу дівчину і т. д., поки з різних сторін не з'являться всі дівчата. Перешіптуючись між собою, вони кидають лукаві погляди на «чабана».

На 9—14-й такти «чабан», продовжуючи грати на сопілці, йде по авансцені до лівих куліс, уважно виглядаючи когось. У цей час дівчата, перешіптуючись, сходяться до гурту.

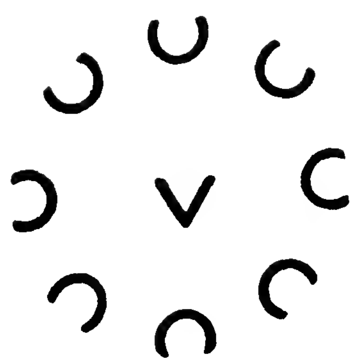


Схема 289

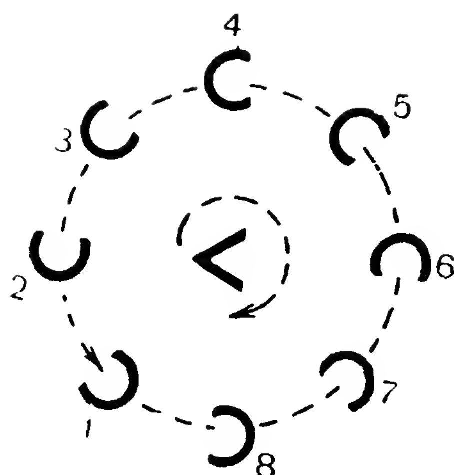


Схема 290

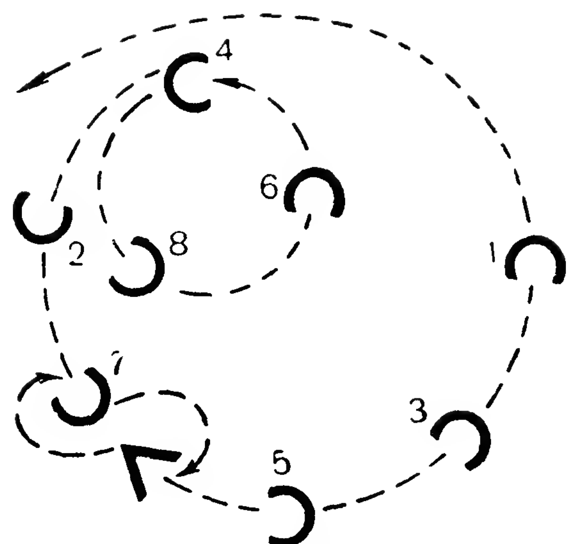


Схема 291

На 15—16-й такти дівчата раптово щільним кільцем оточують «чабана», беруться за руки і на останню чверть 16-го такту присідають, вигуком лякаючи його. Спочатку «чабан» справді лякається, але, побачивши дівчат, радіє їх появі.

Невеличка пауза (схема 289).

II фігура (16 тактів)

Виконується мелодія танцю «Чабани».

На 1—16-й такти дівчата, швидко піднімаючись з присідання, «кривим кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.

«Чабан» ховає за пояс сопілку і, весело пританцьовуючи, кружляє в колі в сторону, протилежну рухові дівчат.

На кінець 16-го такту дівчата вишиковуються так, щоб дівчина, яка виходить першою на сцену, стояла ліворуч від «чабана» (схема 290).

III фігура (16 тактів)

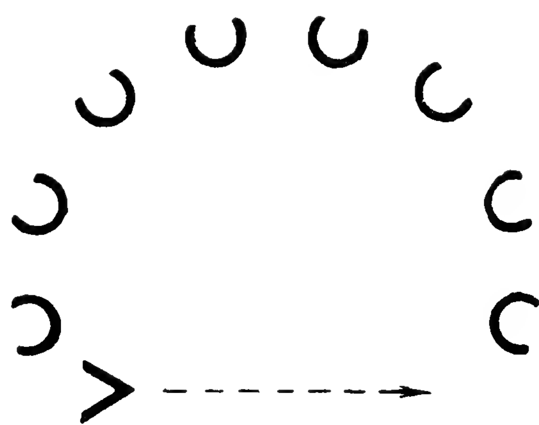
На 1—2-й такти «чабан» бере першу дівчину за талію, а вона кладе йому руки на плечі; він робить «присядку» і повертається з нею на 180° проти руху годинникової стрілки. Потім відпускає її, а сам піднімається з «присядки» і, виконуючи «потрійний притуп», завершує повний оберт, щоб зустрітись з другою дівчиною; дівчата в колі продовжують рух. Танцюристки підходять до «чабана» в такому порядку: перша, третя, п'ята, сьома, друга, шоста, четверта, восьма.

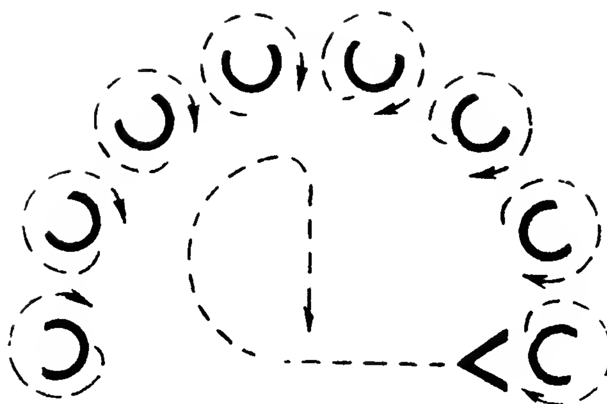
На 3—16-й такти перша дівчина робить крок правою ногою праворуч і, завершивши повний оберт «потрійним притупом», засунувши руки за пройми кептара, йде «кривим кроком» у напрямку, зазначеному пунктиром на схемі 291. За нею йдуть по черзі всі дівчата (кожна танцюристка починає рух на 2 такти пізніше попередньої). На кінець 16-го такту всі дівчата вишиковуються у півколі, «чабан» залишається на авансцені ліворуч від глядача так, як зазначено на схемі 292.

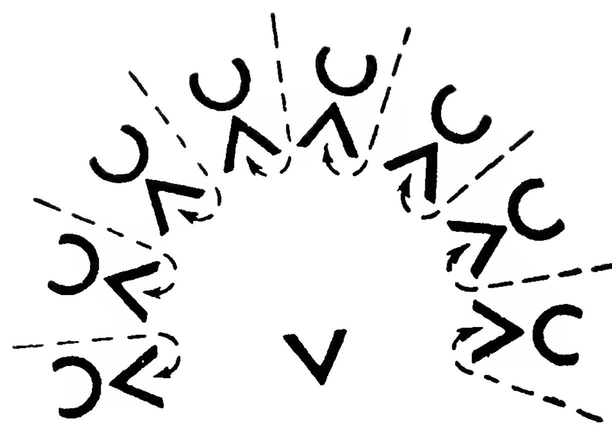
IV фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти «чабан», виконуючи крок «дубони», йде по авансцені до восьмої дівчини (як зазначено пунктиром на схемі 292). Одночасно дівчата, стоячи в півколі, на перших 2 такти повертають корпус ліворуч, а на другі 2 такти — праворуч і т. д. На кінець 8-го такту дівчата піднімають руку вгору.

На 9—16-й такти «чабан», виконуючи «крок з обертом і винесенням ноги», йде по колу за рухом годинникової стрілки (схема 293). На кінець


Схема 292


Схема 293


Схема 294

16-го такту «чабан» стає по середині півкола дівчат обличчям до глядача. Одночасно дівчата, кожна самостійно, кружляють, повертаючись на правій нозі. Кожна дівчина кладе руки за пройми кептара.

V фігура (16 тактів)

На 1—4-й такти «чабан» виконує «балансе» праворуч і ліворуч, повторюючи це двічі.

На 5—6-й такти соліст двічі виконує «свердлок».

На 7—8-й такти «чабан» виносить праву ногу ліворуч на 90°, проводить нею перед собою праворуч. Побачивши хлопців, які, виходячи із-за куліс, підкрадаються до дівчат (кожний до своєї пари), чабан вигукує: «Й-ого!» Він приставляє праву ногу до лівої, піднімає праву руку вгору.

Одночасно всі хлопці двома стрибками проскакують між дівчатами і стають кожний проти своєї пари; вони відводять руки в сторони, запрошуючи дівчат до танцю (схема 294).

Дівчата *на 1-й такт*, стоячи в шостій позиції, трохи згинають ноги в колінах, направляючи коліна праворуч. Руки за проймами кептара.

На 2-й такт дівчата виконують усе те, що на 1-й такт, тільки коліна направляють ліворуч.

На 3—4-й такти дівчата двічі роблять «обертас» на місці.

На 5—8-й такти дівчата повторюють рухи 1—4-го тактів.

На 9—16-й такти хлопці, розвівши руки в сторони, «кроком з обертом і винесенням ноги» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. Одночасно дівчата, не міняючи положення рук, на місці виконують оберти на правій нозі праворуч. «Чабан», дістаючи з-за пояса батіг, кружляє в центрі кола хлопців проти руху годинникової стрілки (схема 295).

На кінець 16-го такту хлопці повертаються на свої попередні місця до дівчат і кладуть праві руки дівчатам на талію. Вільні руки, в яких хлопці тримають батоги, підняті високо вгору.

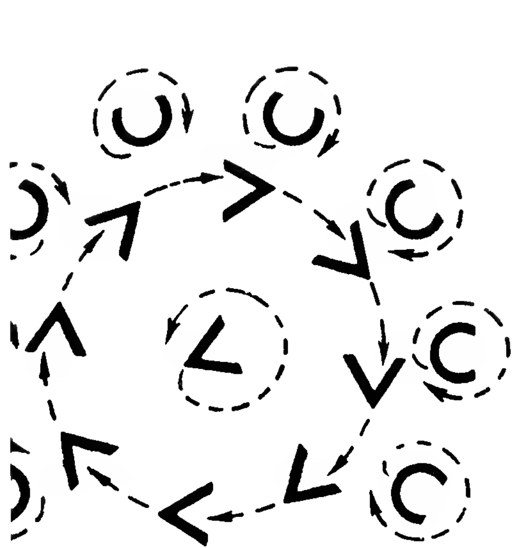
Одночасно з хлопцями дівчата, не міняючи положення рук, повертаються через праве плече на 45° (схема 296).

«Чабан» вибігає на 16-й такт з кола на авансцену і на останню чверть такту ляскає батогом.

VI фігура (16 тактів)

На 1—2-й такти пари «кривим кроком» ідуть по колу проти руху годинникової стрілки.

На 3—4-й такти кожна пара, продовжуючи рух у тому ж напрямку, нахиляє корпус уперед і виконує дрібні кроки.


Схема 295

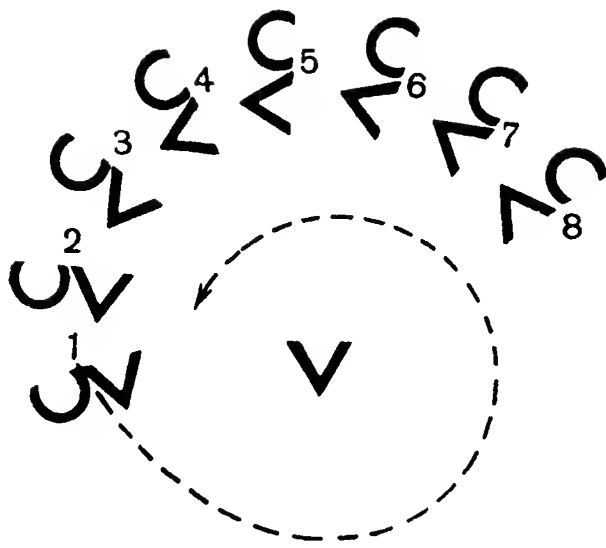


Схема 296

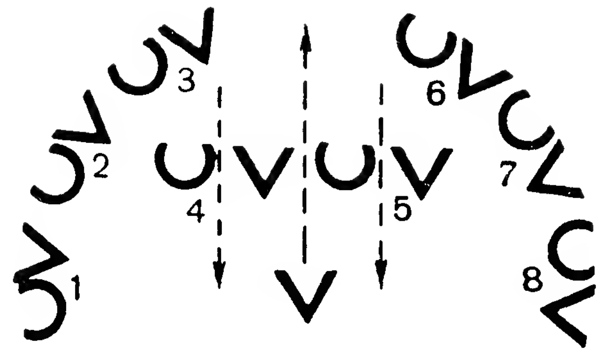


Схема 297

Руки (у дівчини права, а у хлопця ліва) відведені в сторони.

За 16 тактів виконавці, рухаючись по колу, повторюють усе це чотири рази. Одночасно з рухом пар по колу «чабан», швидко беручи батіг у праву руку, вбігає в коло і на місці, повертаючись праворуч, виконує «вихиляс» на праву ногу. На кінець 16-го такту він високо підстрибує, підібгавши під себе ноги. Руки у «чабана» відведені в сторони.

VII фігура (16 тактів)

Соло перших двох пар (четвертої та п'ятої).

На 1—8-й такти дві центральні пари йдуть від задника на авансцену попереднім рухом.

На 9—16-й такти дівчата сольних пар виконують на місці «обертас» з піднятими вгору руками. Одночасно хлопці сольних пар виконують «повзунець», спираючись на праву руку; ліві руки хлопців підняті вгору.

Решта виконавців, по три пари з кожної сторони сцени, одночасно виконують «подвійну дрібушку» з «потрійним притупом». «Чабан» у цей час відходить у глибину сцени поміж двох сольних пар «простим танцювальним бігом» обличчям до глядача. Він залишається в центрі півкола і з піднятою правою рукою, в якій тримає батіг, виконує «вихиляс» на праву ногу на місці, весь час обертаючись праворуч (схема 297).

VIII фігура (16 тактів)

Соло інших двох пар (третьої та шостої).

На 1—2-й такти попередні дві сольні пари «кривим кроком» розходяться одна ліворуч, друга праворуч і приєднуються до решти виконавців.

Центральні дві пари йдуть на авансцену дрібними кроками з нахиленим корпусом, обертаючись навколо себе.

На 3—4-й такти сольні пари, вирівнюючи корпус, просуваються ще далі «кривим кроком».

На 5—8-й такти сольні пари повторюють усе те, що вони виконували на 1—4-й такти.

На 9—16-й такти дівчата сольних пар «чесанкою» обходять хлопців; ліва дівчина ліворуч, права — праворуч.

Хлопці на «присядці» виконують «гайдук-круч».

Решта виконавців (по три пари з кожної сторони сцени) *з 1-го по 16-й такти* утворюють два кола і «кривим кроком» рухаються в різні сторони: ліве коло, починаючи крок з лівої ноги,— ліворуч, а праве коло — з правої ноги — праворуч. «Чабан» у центрі півкола виконує «дрібушку на місці з потрійним притупом». Руки у нього опущені вниз (схема 298).

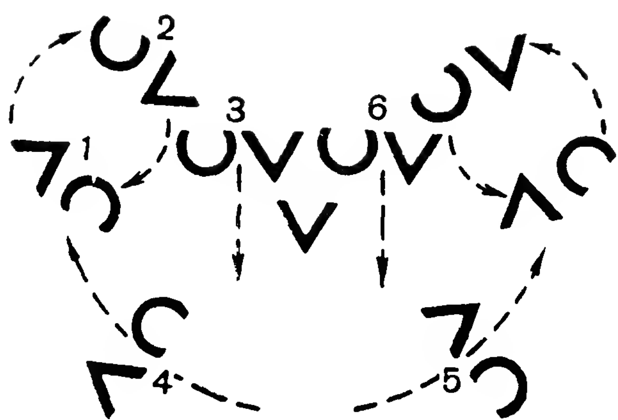


Схема 298

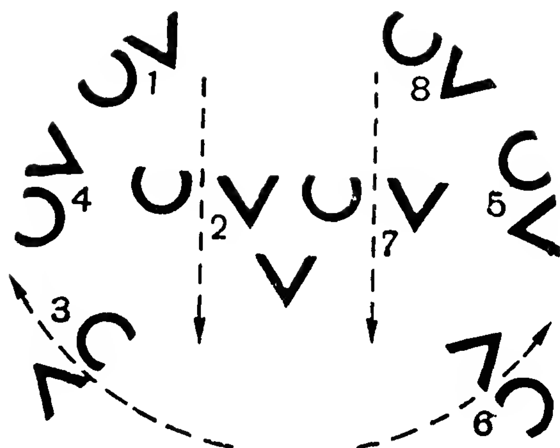


Схема 299

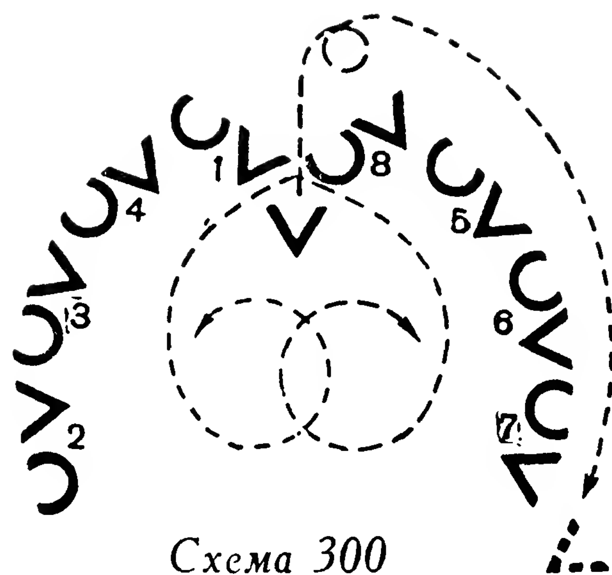


Схема 300

IX фігура (16 тактів)

Соло третіх двох пар (другої та сьомої).

На 1—4-й такти дві попередні сольні пари розходяться «кривим кроком»: ліва пара ліворуч, права пара — праворуч і приєднуються до решти виконавців.

Хлопці двох середніх пар беруть обома руками руки дівчат за кисті і, виконуючи назад «кривий крок», який починають з лівої ноги, виводять своїх дівчат спиною на авансцену. Дівчата двох середніх пар йдуть на авансцену обличчям вперед і роблять «кривий крок», починаючи з правої ноги.

На 5—8-й такти сольні пари виконують «низьку погаренку», обертаючись якомога швидше.

Решта виконавців по парах стають обличчям одне до одного, з'єднуючи руки так: дівчина з'єднує праву руку з лівою рукою хлопця, хлопець кладе праву руку дівчині на талію, а дівчина ліву руку — на долоню правої руки хлопця. Одночасно хлопці, які стоять в півколі у парі з дівчатами, на перші 2 такти, виконуючи разом з дівчатами чотири «прості танцювальні біги» на місці, згинають корпус і просовують голови під праві руки дівчат. На наступні 2 такти виконавці повертаються у вихідне положення фігури і, не змінюючи кроку, відхиляють корпус одне від одного. Вони тримаються за руки так: дівчина правою рукою, а хлопець — лівою. Вільні руки широко розведені в сторони. На наступні 4 такти решта учасників виконують «середню погаренку».

На 9—16-й такти виконавці повторюють усе те, що вони робили з 1-го по 8-й такти.

«Чабан» *з 1-го по 16-й такти* робить «гайдук-круч» у центрі півкола (схема 299).

X фігура (16 тактів)

На 1—8-й такти — соло першої та восьмої пари. На 2 такти попередні сольні пари «кривим кроком» також розходяться кожна в свою сторону і приєднуються до решти виконавців, а четверті пари йдуть по колу «кривим кроком», як зазначено пунктиром на схемі 300.

На 9—16-й такти сольні пари, знаходячись на авансцені обличчям до глядача, виконують «подвійну дрібушку з потрійним притупом», поклавши руки на плечі одне одному.

На 1-й такт одночасно дівчата, що стоять в півколі, трохи присідають, а зведені докупи коліна направляють праворуч, корпус трохи повертають лівим плечем вперед; руки за проймами кептара.

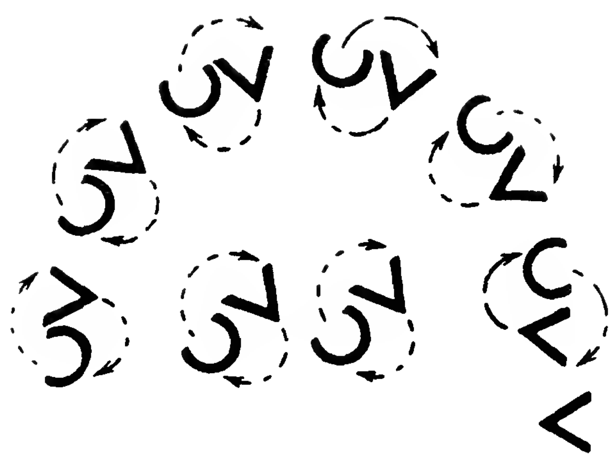


Схема 301

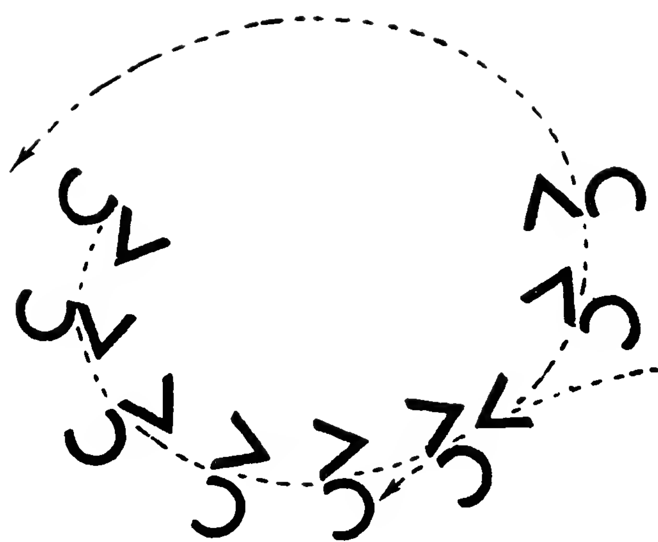


Схема 302

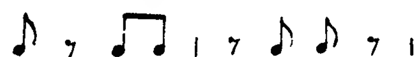
На 2-й такт вони роблять те ж саме, але ліворуч.

На 3—4-й такти дівчата виконують «обертас» на місці праворуч.

На 5—16-й такти дівчата повторюють тричі все те, що вони робили на 1—4-й такти.

В цей час хлопці на *перші 2 такти* роблять два удари правою ногою (на кожну першу чверть такту) об підлогу, одночасно змахуючи правою рукою, в якій знаходиться батіжок, ліва рука за спиною.

На 3—4-й такти хлопці нахиляються вперед з випадом на праву ногу і б'ють об підлогу батіжком, вистукуючи ритмічний малюнок:



На 5—16-й такти хлопці тричі повторюють усе, що вони робили з 1-го по 4-й такти.

«Чабан» спиною виходить з півкола, «простим танцювальним кроком» іде в правий кут сцени, зупиняється і виграє батіжком.

XI фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти всі виконавці, крім «чабана», який стоїть у правому кутку сцени, виконують один оберт за рухом годинникової стрілки на місці: дівчина на повний зріст, роблячи кроки назад правою ногою, а хлопець на «присядці» з «потрійним притупом», трохи піднімаючись в останньому такті. Лівою рукою хлопець тримає ліву руку танцюристки, праву руку кладе на талію дівчині, яка свою праву руку кладе йому на долоню правої руки.

На 3—8-й такти вони тричі повторюють усе те, що виконували з 1-го по 2-й такти (схема 301).

XII фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти всі виконавці парами повертаються обличчям у напрямку руху, як зазначено пунктиром на схемі 302, і, взявшись за руку (дівчина — лівою, а хлопець — правою), «кривим кроком» йдуть назустріч «чабану». «Чабан» на кожну першу чверть такту стрибає через з'єднані руки кожної пари, просуваючись у ліву сторону сцени. Виконавці по черзі на кожну першу чверть такту трохи присідають, щоб «чабан» легко міг перестрибнути через руки.

XIII фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата, стоячи в широкому півколі, виконують на місці оберти праворуч на правих ногах, руки високо підняті вгору. Хлопці, взявшись за руки і злегка нахиливши корпус уперед, йдуть «чесанкою» на авансцену, вирівнюючи ряд.

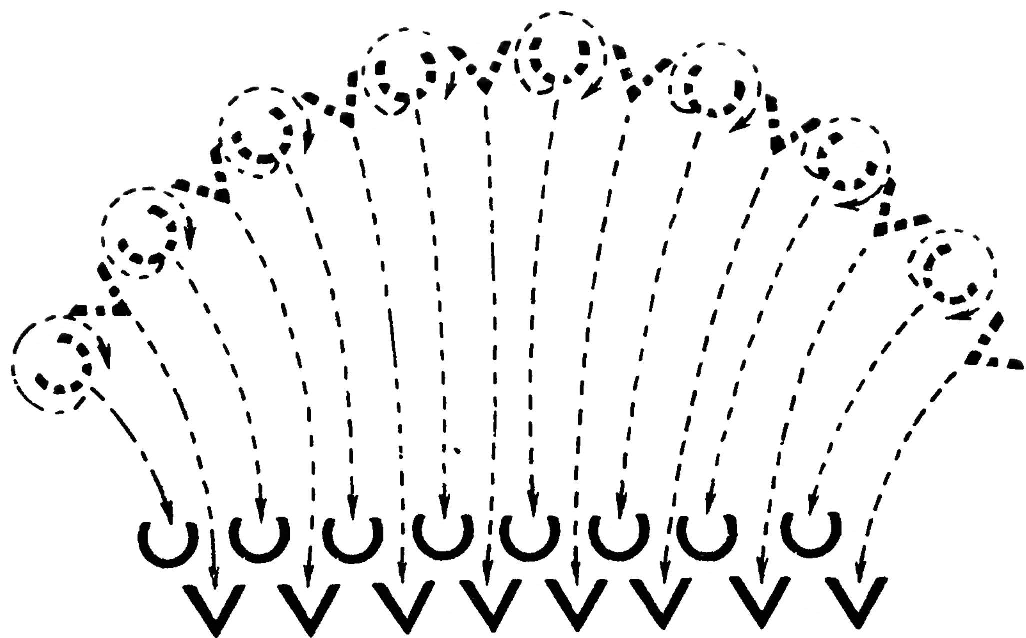


Схема 303

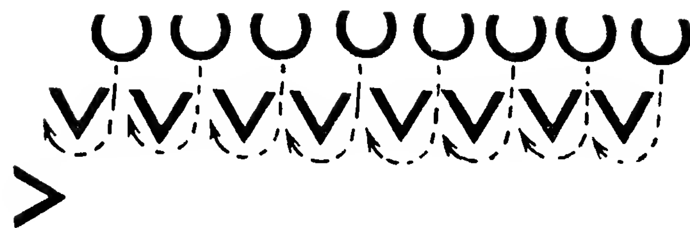


Схема 304

На 5—8-й такти дівчата «танцювальним бігом з потрійним притупом» підбігають до хлопців і залишаються позаду них.

Хлопці на місці виконують «три подвійні дрібушки з потрійним притупом». «Чабан» в цей час причепурюється (схема 303).

XIV фігура (8 тактів)

На 1—2-й такти дівчата, нахиливши корпус уперед, «кривим кроком» проходять під руками хлопців, які чотири рази виконують «свердлок». Кожна дівчина проходить з правого боку хлопця.

На 3—4-й такти дівчата, повернувшись спиною до глядача, йдуть на свої попередні місця, але проходять повз хлопців з лівого боку.

Хлопці, присівши трохи на лівій нозі, витягують праву ногу ліворуч на 90° і проводять нею зліва направо, немовби зачиняючи ворота після того, як пройшли дівчата.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів (схема 304).

XV фігура (8 тактів)

На 1—8-й такти дівчата, прийшовши на свої місця, витягують уперед обидві руки долонями вниз і виконують «чесанку», спрямовуючи погляд на свого хлопця.

Одночасно хлопці *на 1—2-й такти*, стрибнувши вгору, підгинають під себе ноги. Під час виконання стрибків вони, піднявши догори руки, опускаються з стрибка у «присядку».

На 3—8-й такти хлопці виконують «повзунець», спираючись на праву руку, а ліву тримають вгорі з батіжком. На останній такт піднімаються з «присядки». «Чабан» «чесанкою» просувається з лівої сторони сцени на праву перед лінією хлопців, права рука з батогом піднята над головою, а ліва віднесена широко в сторону (схема 305).

XVI фігура (8 тактів)

На 1—4-й такти дівчата повертаються через праве плече і бігом відходять у глибину сцени. Руки вільні.

Хлопці «кроком з обертом і винесенням ноги» йдуть за дівчатами.

На 5—8-й такти хлопці, підхопивши своїх дівчат правою рукою за талію і відвівши ліву руку в сторону (у дівчат праві руки розведені в сторони, а ліві знаходяться на правому плечі у хлопця), нахиляють корпус уперед і парами обертаються на місці, дрібно переступаючи ногами.

На останню чверть 8-го такту всі, акцентуючи, ударяють правою ногою об підлогу, випрямляють корпус, піднімаючи руки: хлопці — ліву, а дівчата — праву, і стають правим плечем до глядача.

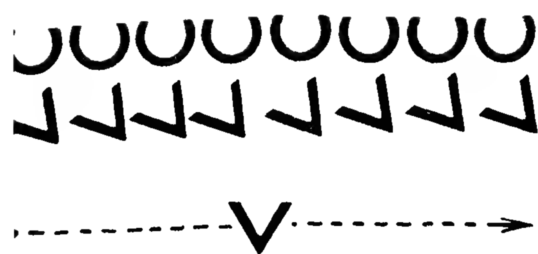


Схема 305

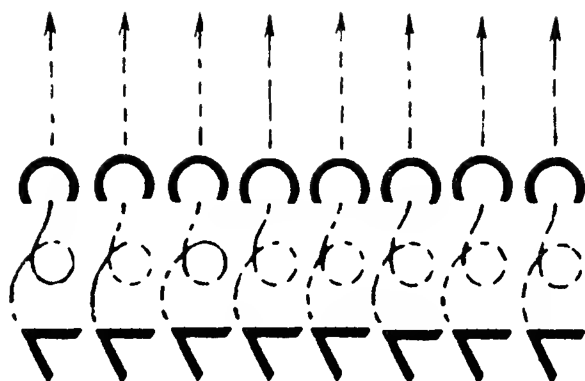


Схема 306

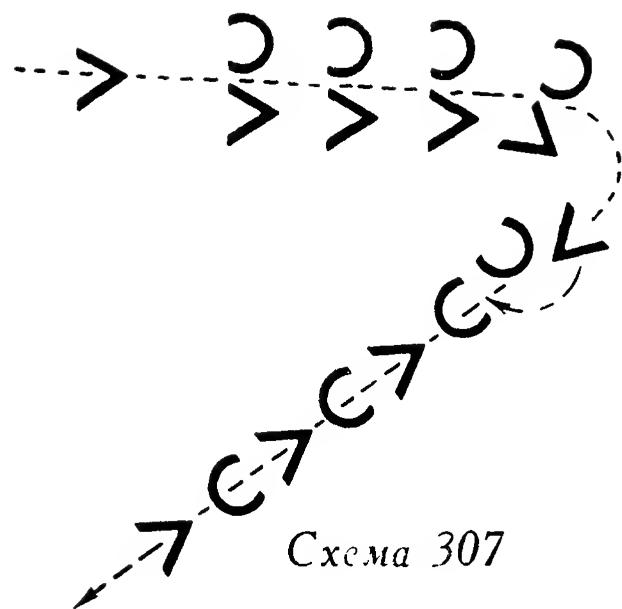


Схема 307

«Чабан», весь час виконуючи «крок з обертом і винесенням ноги», проходить по авансцені справа наліво (схема 306).

XVII фігура (16 тактів)
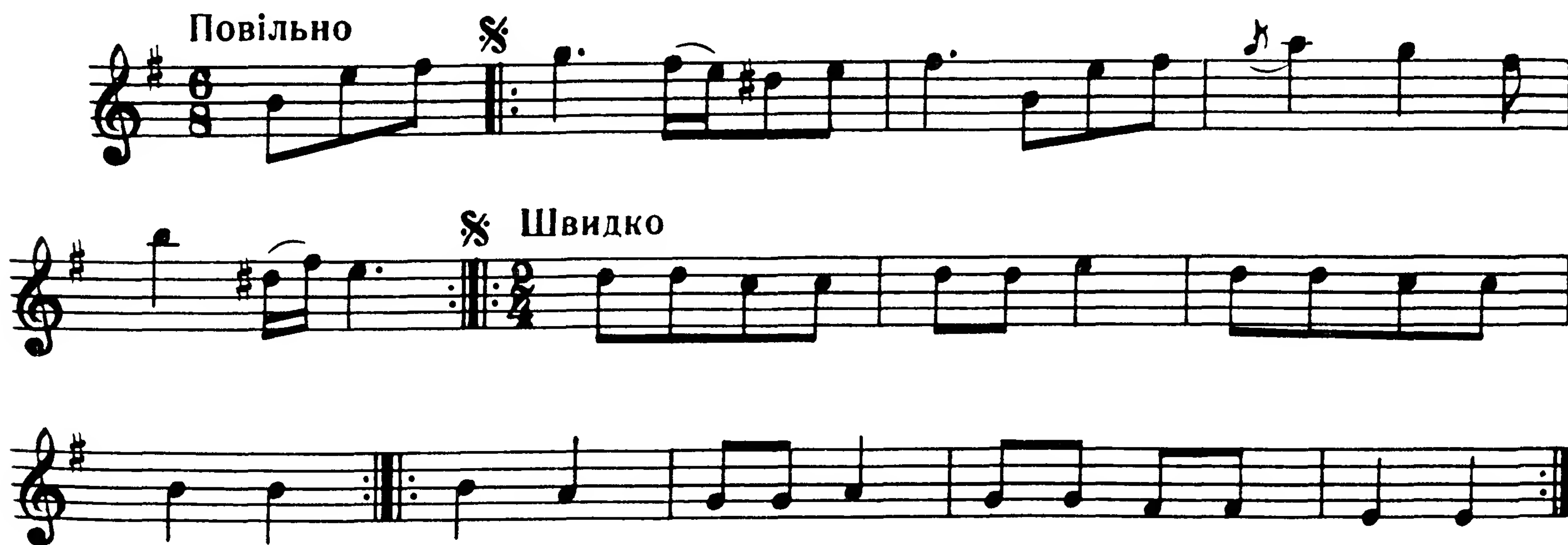
На 1—2-й такти всі пари «кривим кроком» прямують до третьої правої куліси. Хлопець першої пари (див. схему 307) перестрибує з правого боку своєї дівчини на лівий, подає їй ліву руку, відводячи праву широко в сторону. Дівчина подає хлопцеві праву руку, а лівою немовби закривається від нього, лукаво поглядаючи на хлопця.

Починаючи *з 3-го по 16-й такти,* хлопець першої пари виконує «кривий крок» назад і виводить дівчину зі сцени за першу ліву кулісу.

Дівчина в цей час виконує «чесанку».

Всі інші пари повторюють рухи першої пари, але друга пара починає з 3-го такту, третя — з 5-го, четверта — з 7-го і т. д.

Останнім іде «чабан» кроком «дубони», розмахуючи батогом.



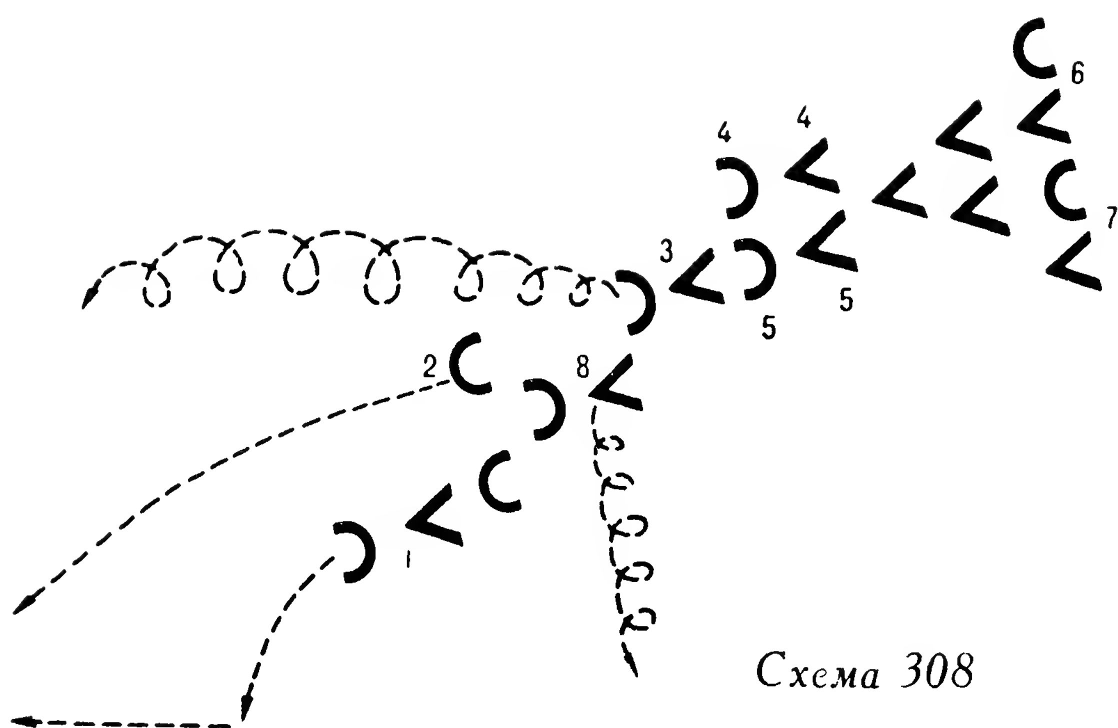
«ХОРТИЧАНКА»

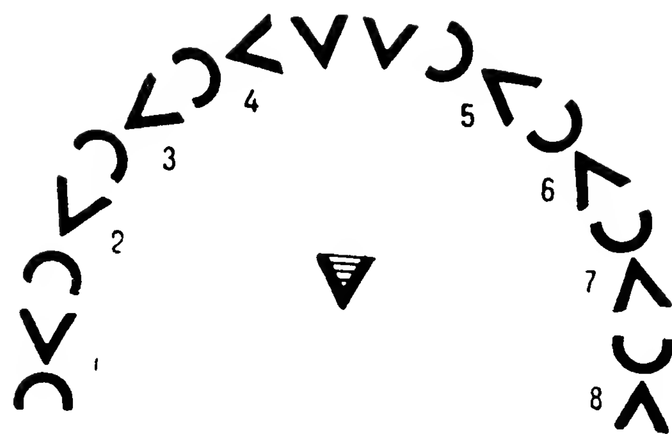
Перед початком танцю вісімнадцять виконавців вишиковуються на сцені біля третьої правої куліси (схема 308).

Програються 24 такти музичного супроводу.

На 1—4-й такти здалеку чути музику, яка поступово наближається.

На 5—24-й такти виконавці пара за парою виходять на сцену. Дівчина першої пари, прямуючи спиною до центру сцени, на 5—12-й такти виконує «тинок» праворуч і ліворуч. Руки на талії. Потім з центру сцени на 13—


Схема 308


Схема 309

20-й такти «перемінним кроком» вона робить два оберти, просуваючись уперед, до авансцени. Під час обертів руки дівчини опущені вниз і трохи відведені від корпусу. На 21—24-й такти вона спиною відходить до першої лівої куліси, виконуючи «вірьовочку». Руки схрещені на грудях.

Хлопець першої пари в цей час виконує «присядку з винесенням ноги вперед» і просувається за дівчиною. Руки його широко розведені в сторони. На 21—24-й такти, виконуючи «бокову присядку» з підніманням лівої ноги в сторону, він просувається за дівчиною до першої лівої куліси.

Дівчина і хлопець другої пари, одвертаючись одне від одного, рухаються до другої лівої куліси, а дівчина і хлопець восьмої пари, кружляючи «перемінним кроком»,— до першої правої куліси.

Третя пара, як і восьма, прямує за другою парою до другої лівої куліси.

Дівчата четвертої і п'ятої пар обіймають одна одну ззаду за талію і «перемінним кроком» відходячи назад, просуваються в глибину сцени вздовж задника до третьої лівої куліси, а хлопці четвертої і п'ятої пар, виконуючи «мітелочку», рухаються за своїми дівчатами. На 24-й такт, роблячи «потрійний притуп», вони стають у пари з дівчатами.

Музиканти, граючи, простими кроками йдуть у глибину сцени до центру задника (попереду бубнар, за ним баяніст і скрипаль).

Шоста і сьома пари, взявшись за руки ззаду на таліях, виконуючи «тинок», просуваються до другої правої куліси (схема 308).

На 24-й такт всі танцюристи і музиканти, вишикувавшись у півколо, виконують «потрійний притуп» і стають парами обличчям одне до одного, плечем до центру кола (схема 309).

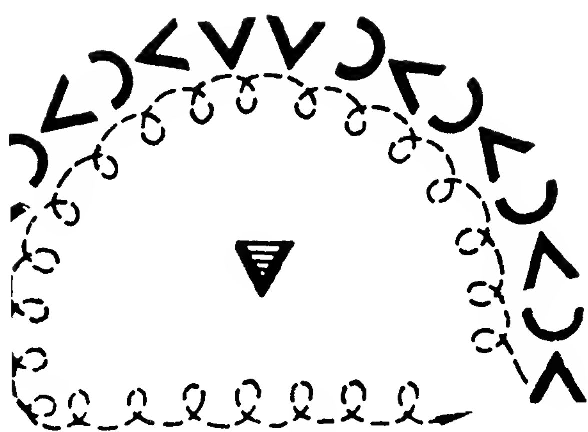
Музиканти раптово перестають грати. Танцюристи здивовано дивляться на них.

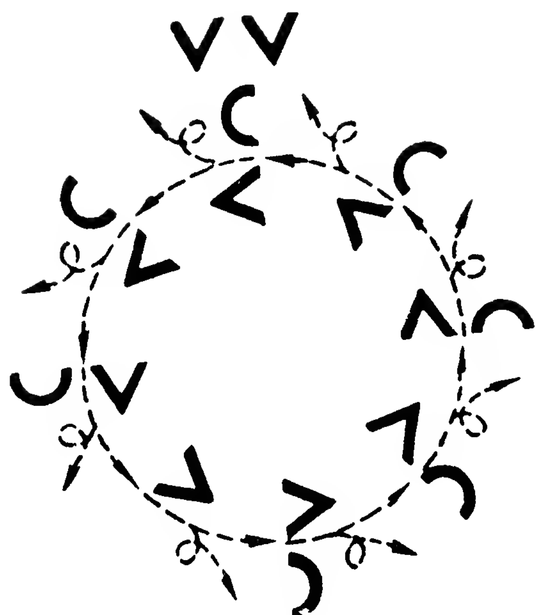
На середину сцени виходить бубнар. Вигляд у нього серйозний. Він ніби запитує: «Чи не досить вам танцювати?» Подивився праворуч, але дівчата, посміхаючись, вклоняються йому і просять продовжувати гру. Хлопці незадоволено розводять руками. Бубнар дивиться ліворуч — дівчата схвально кивають головою, а хлопці благально дивляться на нього. Бубнар ствердно киває головою і вдаряє тричі в бубон. Всі радіють і стають парами обличчям одне до одного (схема 309).

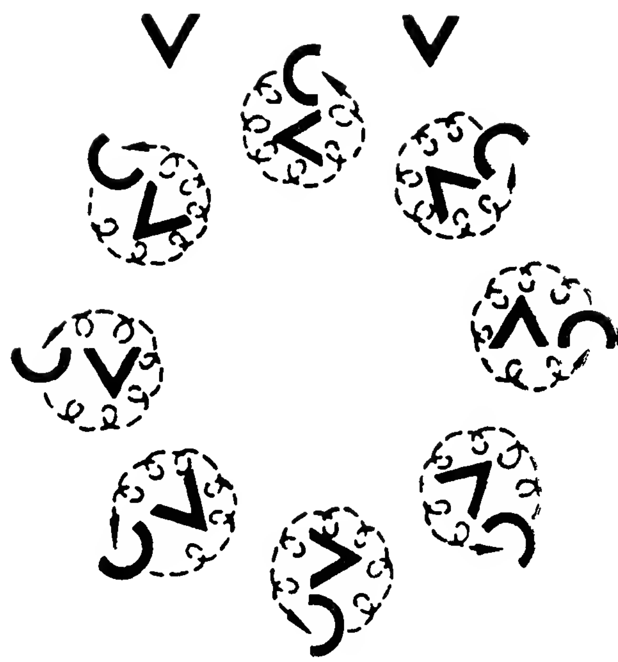
І фігура (32 такти)

Виконується перша і друга частини танцювальної мелодії.

На 1—3-й такти дівчата і хлопці парами беруть одне одного під праві, зігнуті в ліктях руки, а ліві кладуть собі на талію. Корпуси виконавців


Схема 310


Схема 311


Схема 312

трохи відхилені один від одного ліворуч. У такому положенні танцюристи «перемінним кроком» двічі кружляють на місці за рухом годинникової стрілки. На кінець 3-го такту вони зупиняються у вихідному положенні.

На 4-й такт пари виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію, ледь зігнувши кисті в кулаки.

На 5—8-й такти виконавці, взявшись під ліві руки, знову «перемінним кроком» кружляють на місці, але проти руху годинникової стрілки. На 8-й такт, роблячи «потрійний притуп», вони повертаються у вихідне положення. Руки роз'єднують і стають у положення польки (праві руки кладуть одне одному на талію на лівому боці, а лівою рукою підтримують під лікті праву руку партнера).

На 9—15-й такти, відхиливши корпуси, танцюристи кружляють у парах, виконуючи «перемінний крок» і просуваючись пара за парою по колу, як зазначено пунктиром на схемі 310.

На 16-й такт усі виконують «потрійний притуп» і, роз'єднавши руки, стають у коло пара за парою проти руху годинникової стрілки. При цьому дівчина знаходиться праворуч від хлопця. Праві руки танцюристів з'єднані у дівчини над головою, ліві руки — на талії.

На 17—28-й такти виконавці «перемінним кроком» йдуть по колу, як зазначено пунктиром на схемі 311. При цьому дівчата кружляють під з'єднаними руками праворуч (на кожний музичний такт один оберт). Голови виконавців повернені одна до одної, корпус хлопця повернений в півоберта праворуч.

На останню чверть 28-го такту танцюристи роз'єднують праві руки і кладуть їх собі на талію.

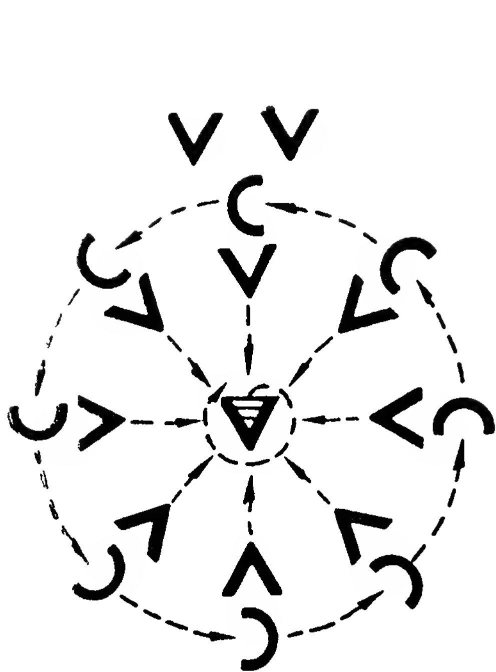
На 29—32-й такти дівчата, продовжуючи кружляти «перемінним кроком», обходять навколо хлопців (схема 312). На перші 2 такти вони розводять руки, а на наступні такти кладуть їх собі на талію.

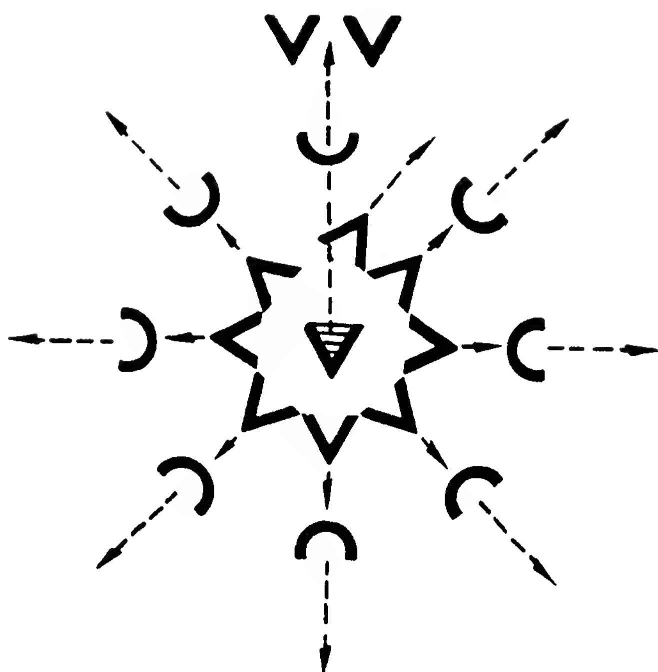
Одночасно хлопці виконують на місці «переступання з ударом каблуками об підлогу». Бубнар, граючи, походжає в центрі сцени.

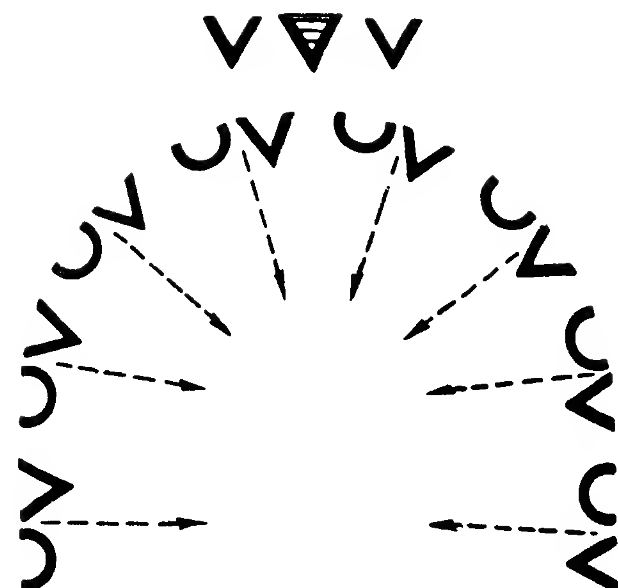
II фігура (16 тактів)

Виконується третя частина музичного супроводу.

На 1—12-й такти, дівчата «бігунцем» двічі проходять по великому колу проти руху годинникової стрілки, тримаючи у витягнутих вперед руках (на рівні очей) одну або кілька натягнутих кольорових стрічок. На 12-й такт вони зупиняються і, виконуючи «потрійний притуп», повертаються обличчям до своїх хлопців (схема 313).


Схема 313


Схема 314


Схема 315

На 1—3-й такти одночасно хлопці, виконуючи «просту присядку», просуваються до центру сцени. Руки вони тримають на талії.

На 4-й такт вони виконують «потрійний притуп» і кладуть руки один одному на плечі, утворюючи коло.

На 5—11-й такти хлопці «перемінним кроком» йдуть по колу за рухом годинникової стрілки (схема 313).

На 12-й такт вони знову виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки і, поклавши їх собі на талію, одночасно повертаються кругом (через ліве плече) і стають обличчям до дівчат.

Бубнар у цей час весело грає в центрі кола.

На 13—15-й такти дівчата «перемінним кроком» відходять назад у півколо (схема 314). Руки їх розведені в сторони.

Одночасно хлопці, виконуючи «просту присядку», просуваються кожен за своєю дівчиною. Руки їх теж розведені в сторони.

Бубнар поступово спиною відходить у глибину сцени до музикантів.

На 16-й такт всі виконують «потрійний притуп» і стають парами обличчям до центру сцени (схема 315).

Кожен хлопець праву руку кладе дівчині ззаду на талію, а ліву руку з'єднує з лівою рукою дівчини, простягнутою в сторону, на рівні його грудей.

III фігура (32 такти)

Програється перша і друга частини музичного супроводу.

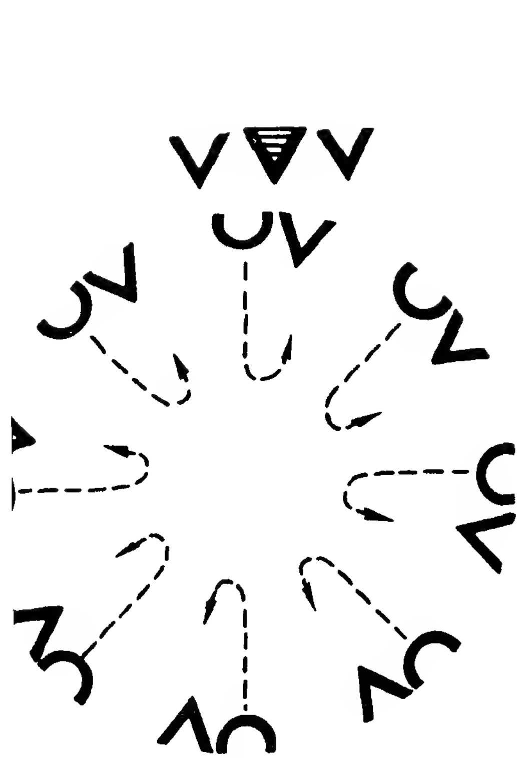
На 1—3-й такти пари, виконуючи «перемінний крок», просуваються до центру сцени і утворюють коло (схема 316).

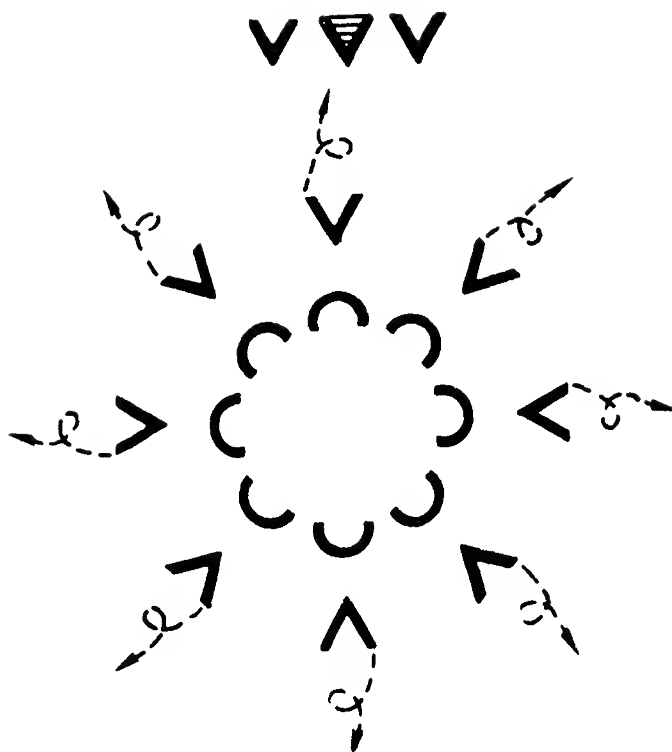
На 4-й такт усі виконавці роз'єднують руки — хлопці зупиняються обличчям до центру кола, а дівчата «простими танцювальними кроками» заходять кожна справа в коло і стають обличчям до хлопців (спиною до центру кола). Руки опущені вниз (схема 316).

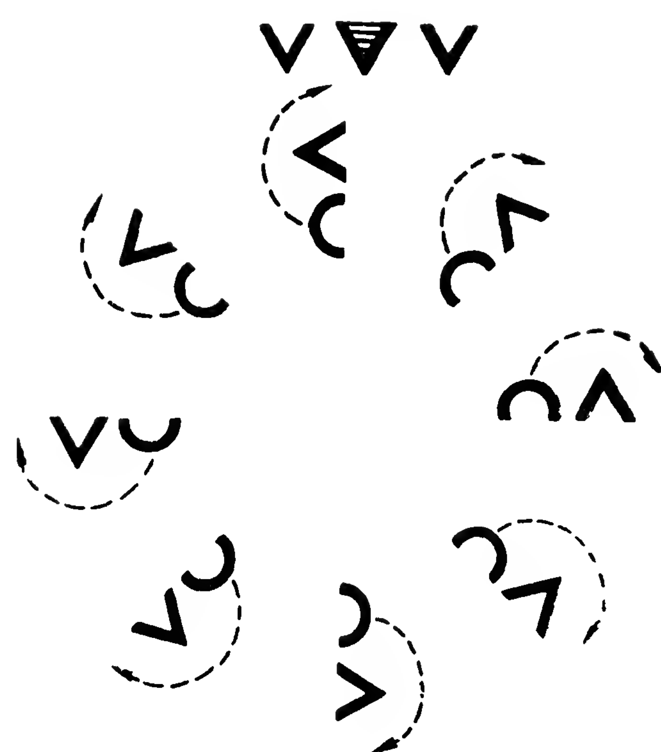
На 5—6-й такти дівчина і хлопець вклоняються одне одному. При цьому дівчина правою рукою притримує на грудях намисто.

На 7—8-й такти хлопці круговим поворотом у стрибку розширюють зовнішнє коло (схема 317) і стають у півоберта лівим плечем до дівчат. Одночасно дівчата, виконуючи «припадання», двічі кружляють на місці і повертаються обличчям до хлопців. Руки в них розведені в сторони, після виконання поворотів вони кладуть їх на талію.

На 9—16-й такти дівчата «кроком з ударом каблуком» обходять навколо хлопців зліва і на 16-й такт, повернувшись у вихідне положення обличчям


Схема 316


Схема 317


Схема 318

до партнера, виконують «потрійний притуп», руки кладуть собі на талію.

Хлопці, пританцьовуючи на місці, повертають корпус спочатку ліворуч, а потім праворуч (на 2 такти) і спостерігають за дівчатами.

На 17—22-й такти дівчата, знаходячись в колі (спиною до центру), ледь нахиливши корпус вперед (до хлопця), плещуть у долоні.

Одночасно хлопці виконують «тинок» у високому стрибку і підходять кожен до своєї дівчини.

На 23-й такт хлопці роблять один раз «присядку з винесенням ноги вперед», руки широко розводять в сторони. Дівчата продовжують плескати в долоні.

На першу чверть 24-го такту хлопці перескакують на праву, простягнуту вперед ногу, а на другу чверть такту — стопу лівої ноги, ударяючи, ставлять на підлогу. Кисті рук, зігнуті в кулак, кладуть на талію.

На 25—31-й такти дівчата стають у пари з хлопцями і беруться з ними під руки (округлену праву руку дівчина з'єднує з округленою лівою рукою хлопця, кисть якої знаходиться спереду на поясі). Вільні руки виконавців покладені на талію. Голови повернуті одна до одної.

В такому положенні танцюристи «простими танцювальними кроками» розходяться парами від центру сцени, як зазначено на схемі 318, і утворюють велике коло.

На 32-й такт хлопці зупиняються і стають обличчям за рухом годинникової стрілки, а дівчата, звільнивши свої праві руки і поклавши їх на талію, трьома «простими танцювальними кроками» проходять і стають обличчям до хлопців, як зазначено на схемі 319. На останню чверть такту всі двічі плещуть у долоні, ніби просячи, щоб музиканти швидше грали.

IV фігура (16 тактів)

Програється у швидкому темпі третя частина музичного супроводу.

На 1—3-й такти танцюристи, взявшись парами під праві руки, «перемінним кроком» кружляють один раз на місці за рухом годинникової стрілки і зупиняються у вихідному положенні.

На 4-й такт, виконуючи «потрійний притуп», дівчина кожної пари просувається до хлопця другої пари і стає ліворуч від нього. Хлопець кожної пари в свою чергу виконує «потрійний притуп» і залишається на місці.

На 5—7-й такти, взявшись під ліві руки, танцюристи «перемінним кроком» кружляють півтора кола на місці і зупиняються (дівчина обличчям за рухом, а хлопець проти руху годинникової стрілки).

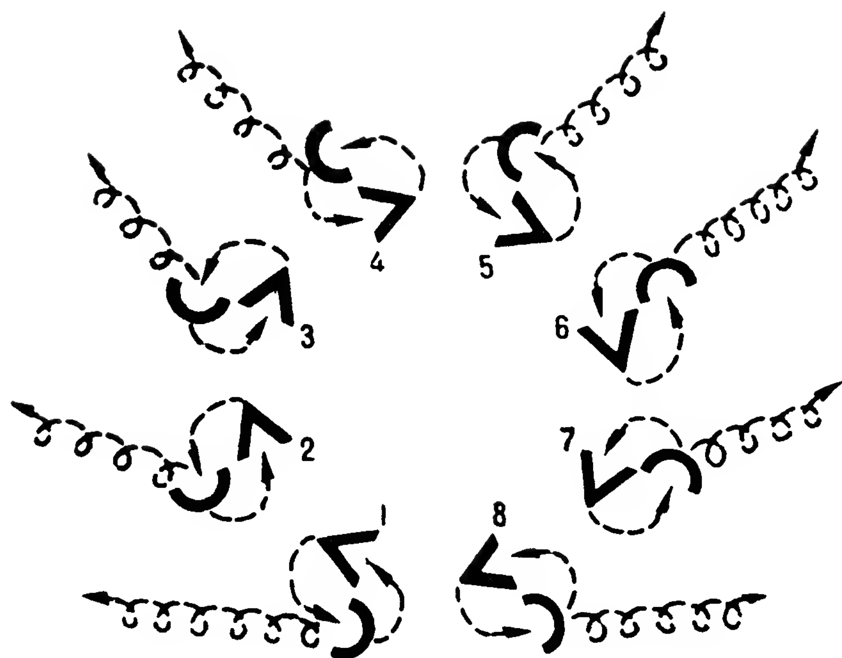


Схема 319

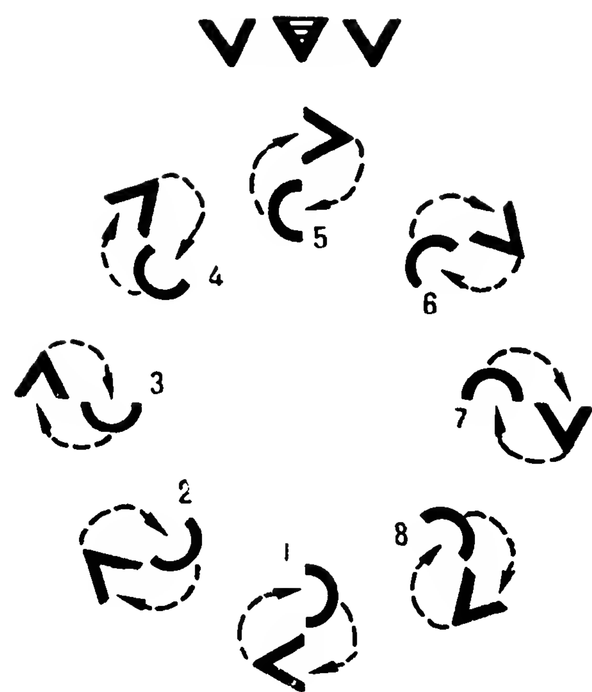


Схема 320

На 8-й такт дівчата і хлопці повторюють рухи 4-го такту, але тепер дівчина стає праворуч від хлопця.

На 9—11-й такти, знову взявшись під праві руки, танцюристи «перемінним кроком» кружляють двічі по маленькому колу і зупиняються у вихідному положенні.

На 12-й такт дівчата і хлопці виконують на місці одне проти одного «потрійний притуп». Потім роз'єднують праві руки і одразу ж беруться під ліві округлені руки.

На 13—15-й такти виконавці, кружляючи парами «перемінним кроком», розходяться до лівих і правих куліс, як зазначено на схемі 320, і зупиняються: хлопець — обличчям до центру сцени, а дівчина — спиною.

На 16-й такт усі виконують «потрійний притуп», роз'єднують руки, і дівчата повертаються на 180°, ставши поряд з хлопцями обличчям до центру кола. Ліві, опущені руки, вони з'єднують з правими руками хлопців. Вільні руки кладуть собі на талію (схема 321).

V фігура (32 такти)

Програється перша і друга частина музичного супроводу.

На 1—2-й такти танцюристи першої і другої пари «перемінним кроком» ідуть до центру сцени. Зустрівшись на середині сцени, пари вітають одна одну легким поклоном (схема 321).

На 3—4-й такти, не роз'єднуючи рук, виконавці «перемінним кроком» обходять справа пару, що знаходиться навпроти. Помінявшись місцями, пари повертаються на 180° і зупиняються: дівчина першої пари обличчям до хлопця п'ятої пари, а дівчина п'ятої пари — напроти хлопця першої пари. На кінець 4-го такту виконавці роз'єднують руки і опускають їх вздовж корпусу.

На 5—8-й такти ці танцюристи «перемінним кроком», пара крізь пару, як зазначено на схемі 322, повертаються на свої місця. На 8-й такт вони виконують «потрійний притуп», роблять оберт і стають обличчям до центру сцени (схема 322). Опущені вниз руки знову з'єднують.

Під час танцю першої і п'ятої пар решта виконавців пританцьовують (хлопець ледь притупує правою ногою, а дівчина — лівою), одночасно на перші 4 такти повертають корпус одне до одного, а з'єднані руки трохи піднімають у сторону. На наступні 4 такти, відвертаючись, повертають корпус в іншу сторону, а з'єднані руки опускають вниз. Вільні руки залишаються на талії.

На 9—16-й такти дівчата і хлопці четвертої і восьмої пар роблять усе те, що виконувала перша й п'ята пари. Решта виконавців продовжують пританцьовувати на місці.

На 17—19-й такти тепер уже друга й третя, шоста і сьома йдуть назустріч одна одній і міняються місцями (схема 323). Шоста і сьома пари, зустрівшись на середині сцени, підвівши вгору з'єднані праві руки, пропускають другу і третю пари у «ворота».

На 20-й такт дівчата і хлопці, не роз'єднуючи опущених вниз рук, повертаються на місці в парі і зупиняються обличчям одне до одного (плечем до центру сцени), як зазначено на схемі 324. Потім роз'єднують руки і кладуть їх собі на талію.

На 21—22-й такт дівчата і хлопці, виконуючи «перемінний крок», круговими поворотами міняються місцями і стають обличчям одне до одного (схема 324).

На 23-й такт хлопці цих пар виконують «просту присядку». Руки розводять у сторони. Дівчина в цей час «припаданням» кружляє на місці праворуч. Опущені вниз руки трохи відведені в сторони.

На 24-й такт, роблячи «потрійний притуп», пари стають обличчям до центру сцени. Хлопці правою, опущеною вниз рукою беруть дівчат за ліву руку. Вільні руки виконавців знаходяться на талії.

На 25—32-й такти друга, третя, шоста і сьома пари повторюють рухи 17—24-го тактів, повертаючись на свої попередні місця, але тепер крізь «ворота» проходять шоста і сьома пари. Решта виконавців, тримаючи руки на талії, пританцьовують на місці (ледь притупують ногою і повертають корпуси праворуч і ліворуч).

У той же час на 28—29-й такти дівчина восьмої пари з дівчиною п'ятої пари та дівчина четвертої пари з дівчиною першої пари поглядають на бубнаря, підходять одна до одної і про щось змовляються.

Потім на 30-й такт змовниці біжать у глибину сцени до музикантів і на останні 2 такти просять бубнаря потанцювати, але той продовжує грати, заперечливо хитаючи головою.

VI фігура (32 такти)

Програється третя і перша частини музичного супроводу.

На 1—4-й такти дівчата п'ятої і восьмої пар підхоплюють бубнаря під ліву руку, а дівчата першої і четвертої пар — під праву і тягнуть його на авансцену. Бубнар упирається, не хоче виходити на середину сцени, але підходять ще чотири дівчини (другої, третьої, шостої і сьомої пар), беруть його ззаду за талію і силоміць виводять на сцену, потім біжать у півколо, створене всіма виконавцями (схема 325).

На 5-й такт (перша чверть) бубнар зніяковіло дивиться на глядачів, а на другу чверть знизує плечима і розводить руками.

На 6—7-й такти він намагається втекти з кола і робить два швидких кроки до лівих куліс, але йому назустріч (7-й такт) виходить група хлопців та дівчат і заступає дорогу.

На 8—9-й такти бубнар повертається кругом і біжить до правих куліс, але й тут зустрічає перешкоду — йому назустріч знову виходить група хлопців і дівчат.

На 10—11-й такти бубнар біжить у глибину сцени (до центру задника), але йому назустріч, заступаючи дорогу, виходять музиканти і, голосно граючи, запрошують до танцю.

На 12-й такт, повернувшись кругом, бубнар стає обличчям до глядача і, махнувши правою рукою, сильно притупує лівою ногою об підлогу, мовляв, добре, потанцюю.

На 13—14-й такти, ледь присівши на обох ногах за другою позицією, бубнар, виконуючи вісім невеликих стрибків, просувається до авансцени.

На 15—18-й такти бубнар (обличчям до глядача) виконує на авансцені «вихиляс», ударяючи бубном по носку чобота.

Під час танцю бубнаря всі присутні на сцені легко сплескують, весело і схвально дивляться на соліста. Музиканти, граючи, виходять на середину сцени.

На 19—32-й такти бубнар завзято вибиває в бубон, «простим танцювальним кроком» йде по півколу сцени (проти руху годинникової стрілки), розширюючи його, і зупиняється біля музикантів (схема 326).

Дівчата і хлопці всіх пар, поклавши собі руки на талію, виконуючи «тинок», півколом відходять спиною і зупиняються парами обличчям до центру сцени.

VII фігура (24 такти)

Програється друга і третя частини музичного супроводу.

На 1—4-й такти всі пари (обличчям до центру сцени) беруться лівими, простягненими в сторони — вперед руками, а праві піднімають до рівня плечей. Хлопець виконує «присядку», а дівчина «перемінним кроком» робить повний на місці оберт проти руху годинникової стрілки.

На 5—7-й такти виконуються рухи 1—4-го тактів у швидкому темпі.

На 8-й такт, виконуючи «потрійний притуп», танцюристи стають обличчям одне до одного (попарно).

На 9—24-й такти всі пари «перемінним кроком» кружляють двічі по колу проти руху годинникової стрілки (схема 327). На 24-й такт вони виконують «потрійний притуп». Перша і друга пари зупиняються поряд з музикантами (біля другої правої куліси), а інші пари знаходяться в положенні, як зазначено на схемі 328.

В цей час музиканти, починаючи з 16-го такту, йдуть від центру сцени по півколу до правих куліс (схема 327) і стають обличчям до лівих куліс (схема 328).

VIII фігура (24 такти)

Програється перша і друга частини музичного супроводу.

На 1—24-й такти музиканти, продовжуючи грати, виходять у третю ліву кулісу, а за ними, як зазначено на схемі 328, танцюючи, виходять всі інші виконавці. Дівчата першої і другої пар, роблячи «вірьовочку», просуваються

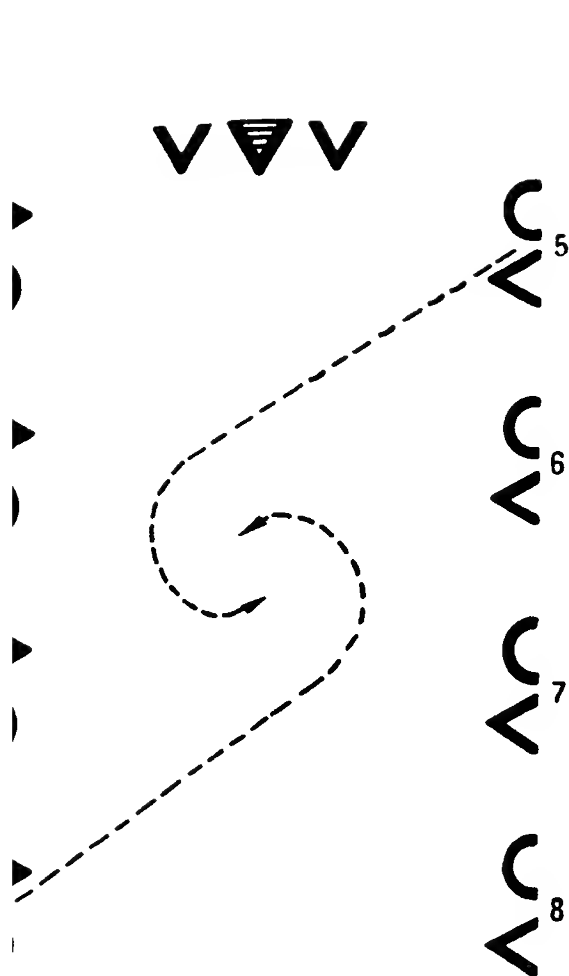


Схема 321

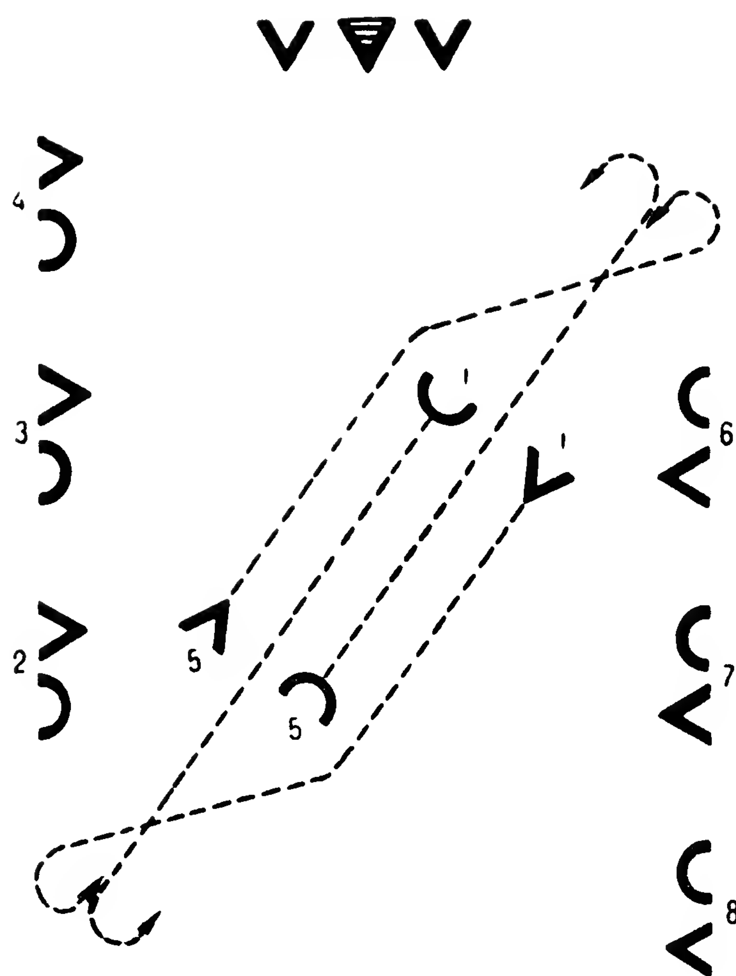


Схема 322

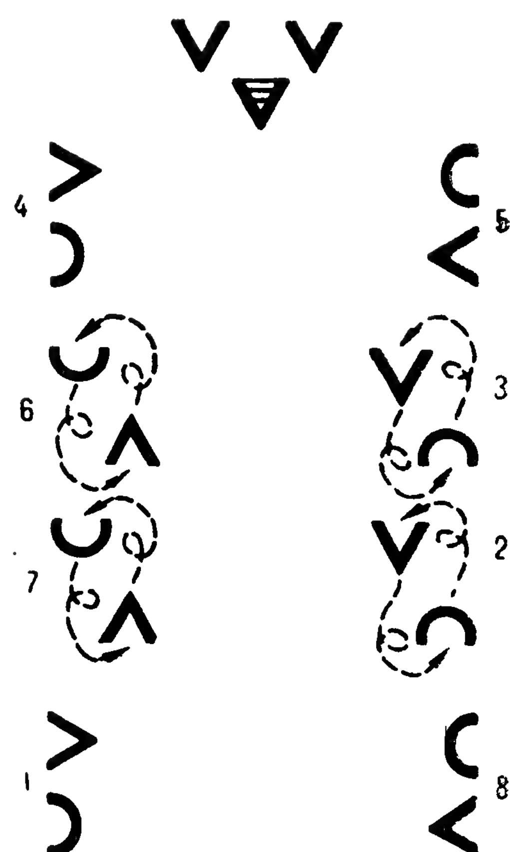


Схема 324

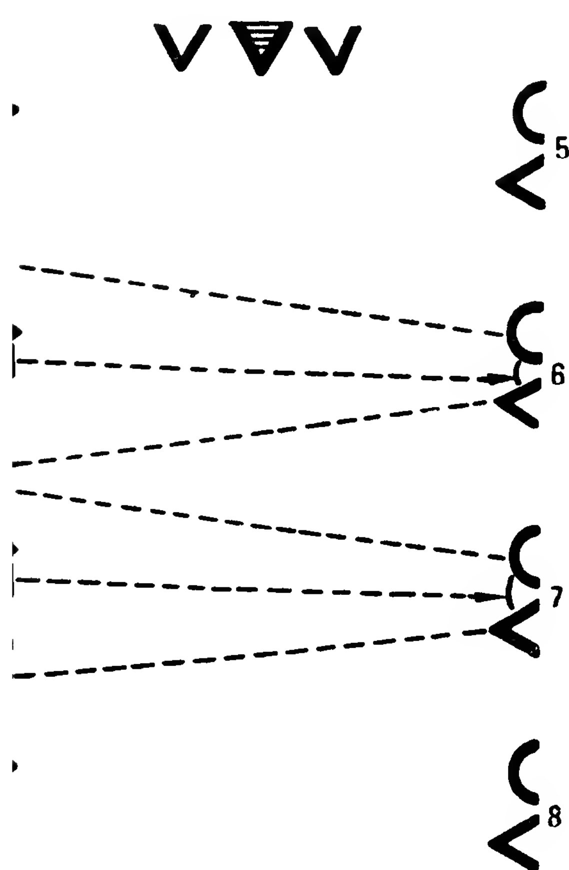


Схема 323

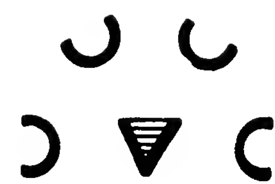


Схема 325

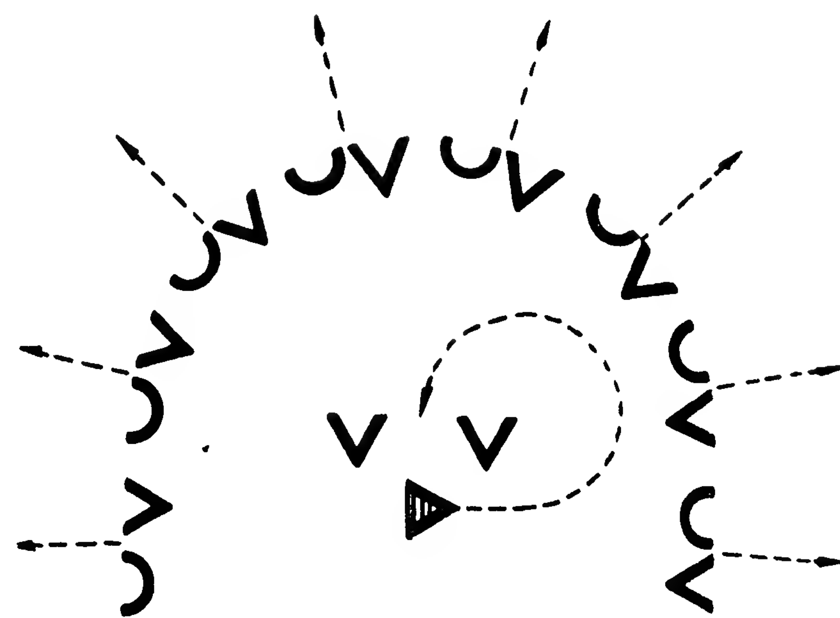


Схема 326

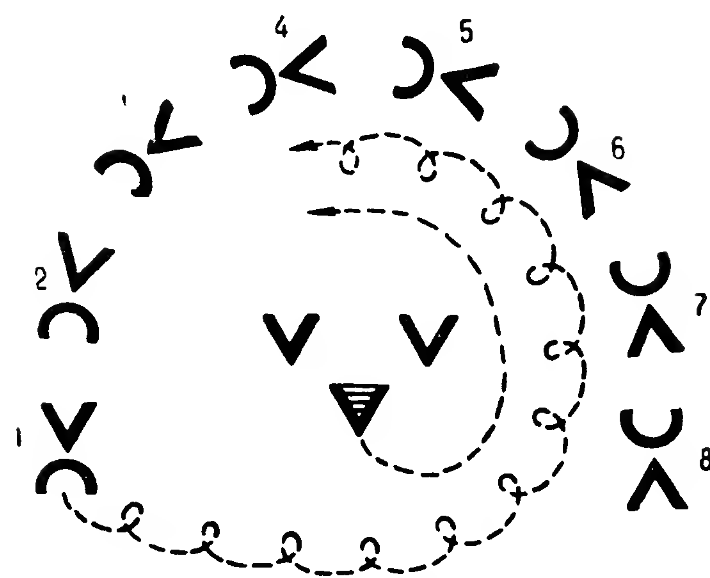


Схема 327

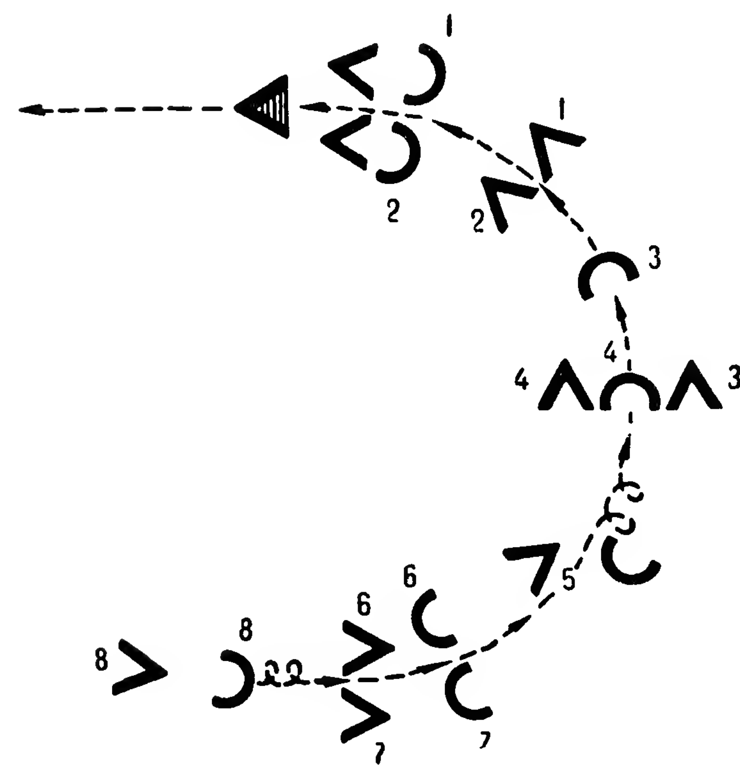


Схема 328

спиною вперед. Руки їх розведені в сторони. Хлопці першої і другої пар, виконуючи «присядку», просуваються за своїми дівчатами.

Дівчина третьої пари завзято відбиває каблуками «дрібушки», повертаючись при цьому трохи нахиленим корпусом то праворуч, то ліворуч (поворот на кожні 2 такти). Опущені руки вона переводить за рухом корпусу: при повороті праворуч права рука поступово піднімається до рівня грудей, а при повороті ліворуч вона плавно опускається вниз, а ліва піднімається до рівня грудей і т. д.

Хлопці третьої і четвертої пар і між ними дівчина четвертої пари, притримуючи одне одного ззаду за талію (вільні руки хлопців знаходяться на талії) і виконуючи «тинок», просуваються за дівчиною, яка танцює попереду.

Дівчина і хлопець п'ятої пари, стоячи обличчям одне до одного, правими руками підтримують одне одного за талію, а ліві руки розводять трохи вище рівня плечей. Кружляючи «перемінним кроком», вони просуваються за трійкою танцюристів.
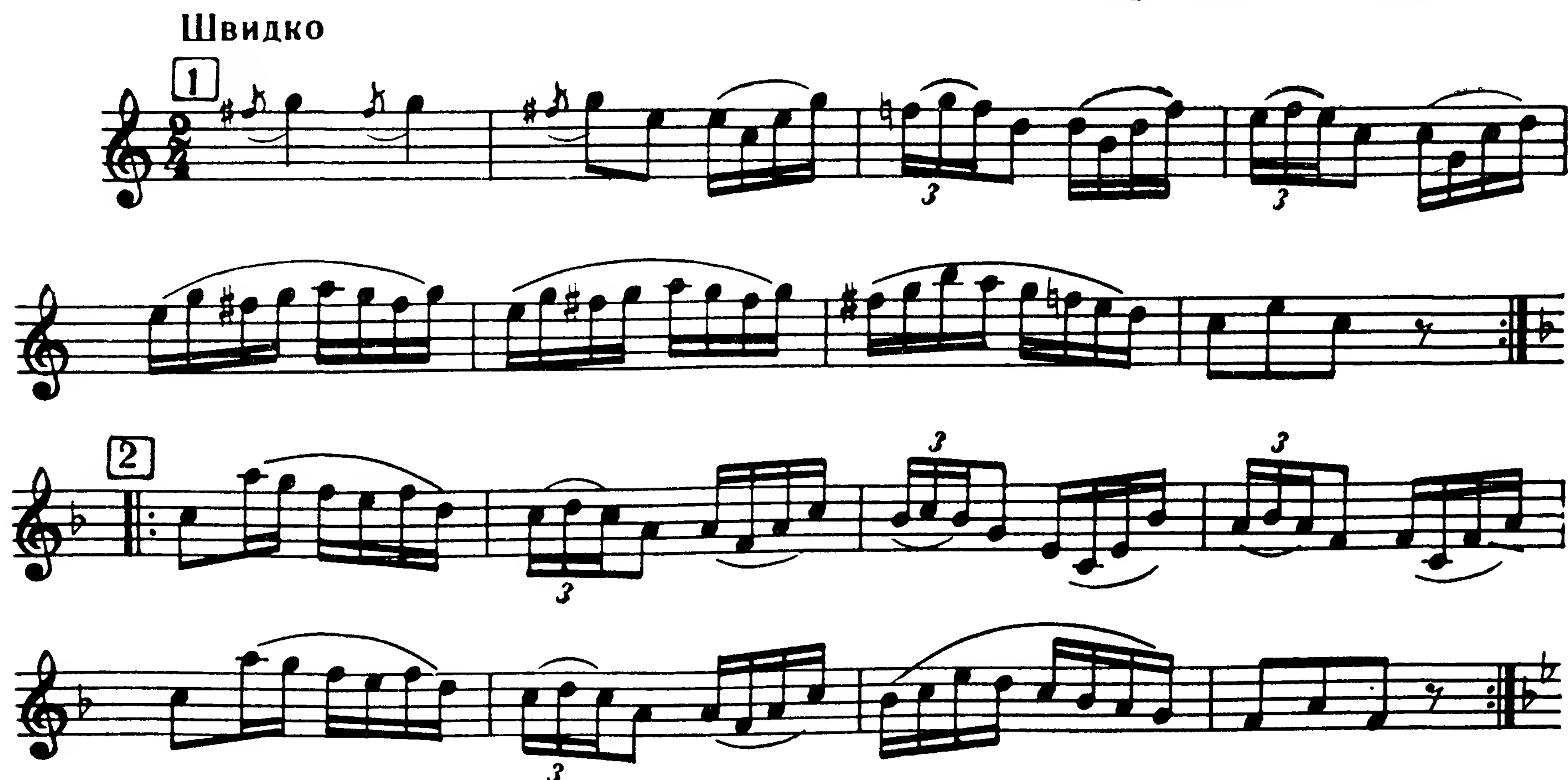
Дівчата шостої і сьомої пар, ледь нахиливши корпуси і простягнувши руки вперед до хлопців, «перемінним кроком» ідуть спиною вперед за парою, що танцює попереду, і немовби кличуть за собою своїх партнерів.
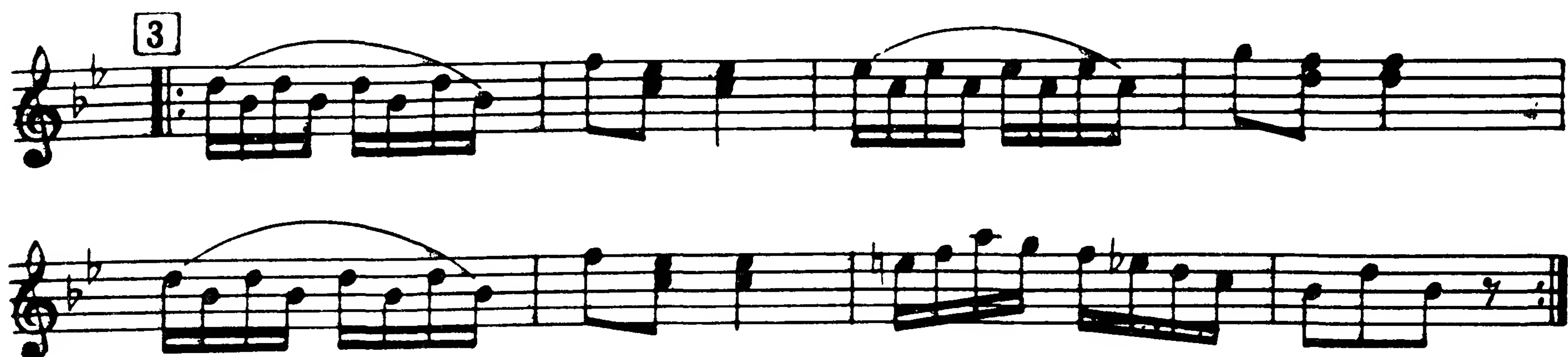
Хлопці шостої і сьомої пар, виконуючи «мітелочку», просуваються за дівчатами. Руки у них розведені в сторони і трохи простягнені вперед до дівчат.

Дівчина восьмої пари, виконуючи «вихиляс», круговим поворотом прямує за хлопцями. Хлопець восьмої пари «повзунком» стрімко просувається за дівчиною. Руки то розводить у сторони (через кожні 4 такти), то знову зводить, схрещуючи їх на грудях.

Виконавці поступово виходять за куліси, і музика стихає.

Обробка П. Берестова.





«УКРАЇНСЬКИЙ ВЕСІЛЬНИЙ»

У танці беруть участь молодий, молода, мати, батько, два свати, чотири бояри, дві дружки, гармоніст та весільні гості (дівчата і хлопці) — всього тридцять вісім виконавців (двадцять хлопців і вісімнадцять дівчат).

Реквізит: хустка, намисто, паляниця, два весільних рушники, коровай, дуга з бубонцями та стрічками, 32 букети польових квітів, бубон, гармошка, пояс з чотирма ручками.

Сватання

Програється музичний вступ (4 такти) і супровід № 1 (16 тактів).

На сцену виходять два свати і чотири бояри. Перший сват розгортає рушник і кладе на хліб дрібок солі. Потім свати виходять за куліси (умовна хата молодої). Бояри залишаються на сцені.

Програється друга частина музичного супроводу № 1.

Повертаються свати з перев'язаними навхрест рушниками і з стрічками в руках, які бояри прикріплюють їм до грудей.

Всі виходять зі сцени. Чути передзвін бубонців.

Приїзд молодого

Двічі виконується музичний супровід № 2 (32 такти).

По сцені рухається весільний «поїзд». Попереду гармоніст, за ним сват з бубном, далі «тройка», «віз». Рухаючись, вони виконують «бігунець», «тинок», «простий танцювальний крок», «ковзний крок». «Тройка» і перший сват виходять у протилежні куліси. Решта залишаються на сцені.

Двічі виконується музичний супровід № 3 (12 тактів).

Парубки оглядають себе, гармоніст розтягує міх. Починається змагання в танці між хлопцями. На сцені з'являється перший сват і повідомляє про вихід молодої.

Вихід молодої

Виконується музичний супровід № 4.

На сцену виходять молода, мати, батько, дружки та дівчата. Батько на рушнику несе хліб-сіль. В інших виконавців у руках квіти. Всі йдуть «простим танцювальним кроком». Парубки їм чемно вклоняються. Те ж саме роблять дівчата, що вийшли на сцену. Танцюристи передають одне одному на рушнику хліб-сіль. Всі цілують його.

Повторюється музичний супровід № 4.

Батьки й молоді йдуть до центру сцени, за ними два свати, які, зібравши подарунки, віддають їх молодим. Батько по черзі цілує молодих. Молодий бере подароване намисто і надягає його на наречену. Інші виконавці поступово утворюють навколо них півколо.

Танець молодої і молодого

Повторюється музичний супровід № 4.

Молодий і молода, спочатку виконуючи «простий танцювальний крок», потім «доріжку», прямують на авансцену. За ними тим же рухом ідуть дівчата із з'єднаними руками і розділяють молодих. Молоді, виконуючи «доріжку», проходять у «ворота», утворені дівчатами.

Танець дівчат

Виконується музичний супровід № 5 (16 тактів).

Дівчата роблять два кола, в яких йдуть «доріжкою». Перший сват з гармошкою «простим танцювальним кроком» прямує у глибину сцени. Двоє дівчат у колах роз'єднують руки і «припаданням» йдуть у глибину сцени. Потім вони повертаються на свої попередні місця, а молодий і молода «простими танцювальними кроками» підходять одне до одного.

Програється друга частина музичного супроводу № 5.

Молоді цілуються, а сват розтягує гармошку і лукаво підморгує.

Танець чотирьох бояр

Виконується музичний супровід № 6.

Чотири парубки, що стоять біля першої лівої куліси, роблять «бігунець». Сват простими кроками підходить до першої лівої куліси. Потім хлопці виконують «присядку» та її варіант з повертанням корпусу.

Танець батька і матері

Програється музичний супровід № 7.

Батько й мати, виконуючи «тинок», ідуть одне одному назустріч. На місці вони роблять «вихиляс з потрійним притупом». Парубки, розділившись на пари, в цей час виконують «присядку» і рухаються в різні сторони. Потім мати виконує «вихиляс з угинанням», а батько — підскоки. «Присядки» батько вже виконати не в змозі.

Повторюється музичний супровід № 7.

Батько виконує «перемінний крок». Мати, сват, який запнувся хусткою, виходять на середину сцени. Закрившись хусткою, вони «перемінним кроком» ідуть до її чоловіка. Батько знімає хустку, потім вириває її з рук свата, той падає.

Танець батька і свата

Виконується музичний супровід № 8.

Сват, взявшись лівою рукою за хустку, виконує «бочонок» навколо батька.

Великий весільний танець

Виконується музичний супровід № 9.

Чотири групи виконавців по чотири пари в кожній стрімко просуваються «бігунцем». Четвірки йдуть одна одній назустріч (дві — на авансцені і дві в глибині сцени), пропускаючи одну із них крізь «ворота». Перші дві

четвірки у глибині сцени утворюють лінію, йдуть на авансцену і розходяться в протилежні сторони. Третя і четверта четвірки йдуть біля лівих і правих куліс у глибину сцени. Так вони утворюють два кола (у внутрішньому стають дівчата, з'єднують руки і піднімають їх вгору; в зовнішньому — хлопці, які також з'єднують руки, але не піднімають їх вгору). Дівчата в колах «бігунцем» і хлопці «ковзним кроком» рухаються в протилежні сторони. Потім пари утворюють півтора кола.

Виконується музичний супровід № 9.

Пари йдуть «бігунцем» повз праву і ліву куліси на авансцену, потім просуваються по центру в глибину сцени, де утворюють дві лінії (хлопці стають позаду) обличчям до глядача.

Виконується музичний супровід № 10.

Дівчата, піднявши вгору руки і зберігаючи лінію, «тинком» ідуть на авансцену. Потім виконують «потрійний притуп». Хлопці, сплескуючи в долоні, вишиковуються за дівчатами в чотири лінії. Потім вони сильно ударяють правою ногою об підлогу і повертаються обличчям до правих куліс. У цей час дівчата з'єднують через одну руки (у крайніх дівчат вільні руки на талії) і, виконуючи «вірьовочку», починаючи з центру, спиною відступають до правих і лівих куліс, ділячись на дві групи.

Т а н е ц ь п а р у б к і в

Програється музичний супровід № 11.

Хлопці повертають корпус, сплескують і просуваються вперед. Одночасно дівчата, зберігаючи лінії, «припаданням» прямують в глибину сцени, повертаючи голови ліворуч і праворуч.

Виконується музичний супровід № 12.

Хлопці роблять «бокову присядку» з розтяжкою, потім «підсічку». Дівчата, продовжуючи просуватися вздовж куліс, роблять «доріжку». Лінії міняються місцями.

Виконується музичний супровід № 13.

Хлопці роблять закладку з револьтатом. Дівчата, піднявши руки з букетами, «бігунцем» повертаються на свої попередні місця і виконують «потрійний притуп».

Програється музичний супровід № 14.

Хлопці виконують на місці «повзунець» з упором на одну руку, а дівчата — «тинок», далі беруть одна одну під праві руки (однієї лінії) і «перемінним кроком» обходять коло на місці (дівчата іншої лінії беруть одна одну під ліві руки).

Хлопці по вісім чоловік «боковою присядкою» рухаються до правих і лівих куліс. За ними «бігунцем» ідуть дівчата і приходять до своїх партнерів. Потім танцюристки, виконуючи «вірьовочку», спиною відходять у глибину сцени. Всі виконавці роблять «потрійний притуп».

Т а н е ц ь д і в ч а т

Програється музичний супровід № 15.

Дівчата, виконуючи «тинок» в оберті, просуваються з глибини сцени вперед. Хлопці, поклавши один одному руки на плечі, виконують «гойдал-

ку». Далі дівчата виконують кружальця праворуч, «бігунцем» сходяться і утворюють хрестовину. На кінець останнього такту одні дівчата в лініях опускають, а решта піднімають руки вгору.

Повторюється музичний супровід № 15.

Дівчата, виконуючи «дрібушку», зберігаючи лінії, просуваються одна одній назустріч, поперемінно піднімаючи і опускаючи в лініях руки. Так вони проходять у «ворота». Дівчата рухаються по колу, а хлопці лініями стоять обабіч лівих і правих куліс.

Хлопці стоять на місці і плещуть у долоні. Потім вони «простими танцювальними кроками», сплескуючи, відходять у глибину сцени, де утворюють одну лінію вздовж задника обличчям до глядача.

Дівчата теж вишиковуються в одну лінію обличчям до глядача. До них підходять хлопці і стають попарно, як стояли раніше.

Соло бояр і дружки

Виконується музичний супровід № 16.

Дівчата утворюють діагональ, а хлопці (4 боярини) проходять у глибину сцени і стають біля третьої правої куліси.

Виконуючи «закладку», бояри просуваються по лінії діагоналі. За ними дівчина робить крутку по діагоналі. Решта виконавців сплескують у долоні.

Танець молодої і свата

Виконується музичний супровід № 17.

Молода, притримуючи правою рукою намисто, а ліву, поклавши на талію, «доріжкою» йде в глибину сцени. Сват рухається за нею, виконуючи «зайчика». На кінець останнього такту він вклоняється молодій і подає їй квіти.

Танець матері і свата

Виконується музичний супровід № 18.

Мати і сват, роблячи «тинок», ідуть по лінії авансцени. Вісім дівчат, що стоять ліворуч, «бігунцем» просуваються спиною назад, а решта вісім дівчат, побравшись за руки, тим же рухом ідуть вперед, вирівнюючи лінію. Дівчата, опустивши руки, «бігунцем» просуваються на авансцену, зберігаючи лінію. За ними йдуть хлопці. На передостанній такт дівчата піднімають руки, а на останній такт, виконуючи «потрійний притуп», ліву руку кладуть на талію, а праву з букетом квітів прикладають до грудей. Хлопці в цей час проходять у «ворота» і опускаються перед танцюристками на праве коліно.

Соло другого свата

Виконується музичний супровід № 19.

По лінії авансцени варіантом «повзунка» просувається другий сват. Хлопці плещуть у долоні. Дівчата, виконуючи «доріжку», просуваються праворуч і ліворуч, на кожний четвертий такт виконуючи «потрійний притуп». Все це повторюється двічі.

Соло молодого

Двічі виконується музичний супровід № 20.

Молодий виконує крутку по колу. Решта виконавців плещуть у долоні, утворюючи півколо. На останні 4 такти «бігунцем» проходять до центру сцени двоє бояр, які тримають в руках пояси.

Танець двох бояр

Виконується музичний супровід № 21.

Бояри стрибають через пояс.

Соло першого свата

Виконується музичний супровід № 22.

Сват виконує варіант «повзунка» з упором на обидві руки. Він наче підсікає півколо хлопців. Вони перестрибують.

Соло другого свата

Виконується музичний супровід № 23.

Другий сват у центрі сцени виконує варіант «повзунця» з упором на обидві руки.

Танець молодої і молодого

Виконується музичний супровід № 24.

Молода робить крутку на обох ногах, просуваючись ліворуч, а молодий навколо неї просувається «бігунцем» на «присядці» проти руху годинникової стрілки.

Соло третього боярина

Виконується музичний супровід № 25.

Третій боярин, роблячи крутку в повітрі на «присядці», просувається з глибини сцени на авансцену.

Соло другого свата

Виконується музичний супровід № 26.

Роблячи «повзунок» із сплескуванням, другий сват рухається по діагоналі.

Соло четвертого боярина

Двічі виконується музичний супровід № 27.

Четвертий боярин повторює все, що третій.

Танець четвірок і першого свата

Виконується музичний супровід № 28.

Чотири хлопці «простою присядкою», а за ними чотири дівчини «бігунцем» (2 такти вперед і 2 такти назад) йдуть вперед і виходять на місце дівчини, яка стоїть першою в правій лінії, а потім тими ж рухами повертаються на свої попередні місця. Це вони повторюють ще один раз.

Повторюється музичний супровід № 28.

Хлопці виконують «розтяжку внизу», потім — в оберті. І нарешті «бігунцем» йдуть у глибину сцени до дівчат, з якими вони стоять у парі.

Одночасно з глибини сцени непомітно виходить перший сват. Парубки беруться лівими руками за ручки на поясі першого свата, а праві руки кладуть дівчатам на талію. Дівчина лівою рукою обнімає хлопця за шию, а праву руку відводить в сторону, дуже вигнувши корпус назад. Рухаючись по колу, хлопці піднімають дівчат і свата, які підгинають ноги, в повітря. Решта учасників спостерігають.

Фінал

Виконується музичний супровід № 29.

Під час руху чотирьох пар і свата по колу решта танцюристів утворюють велике півколо. Дівчата вишиковуються одна за одною ліворуч, а хлопці — праворуч, обличчям до глядача. Вони «бігунцем» ідуть лініями по авансцені одне одному назустріч і утворюють загальне коло. До них приєднуються чотири пари, які танцювали, сват непомітно виходить з кола, а на його місце заходять молода з короваєм та молодий.

Програється двічі музичний супровід № 30.

Всі танцюристи беруться за руки, піднімають їх вгору і сходяться в тісне коло (обличчям до центру), виконуючи «дрібушки». На останній такт дівчата беруться за стрічки від короваю. Потім молодий піднімає молоду на праве плече. Молода тримає коровай. Решта учасників «бігунцем» відходять на свої попередні місця. Хлопці, міцно взявшись за руки, утворюють коло, а їм на руки сідають дівчата обличчям від центру кола. Руки вони кладуть хлопцям на плечі.

Виконується музичний супровід № 31.

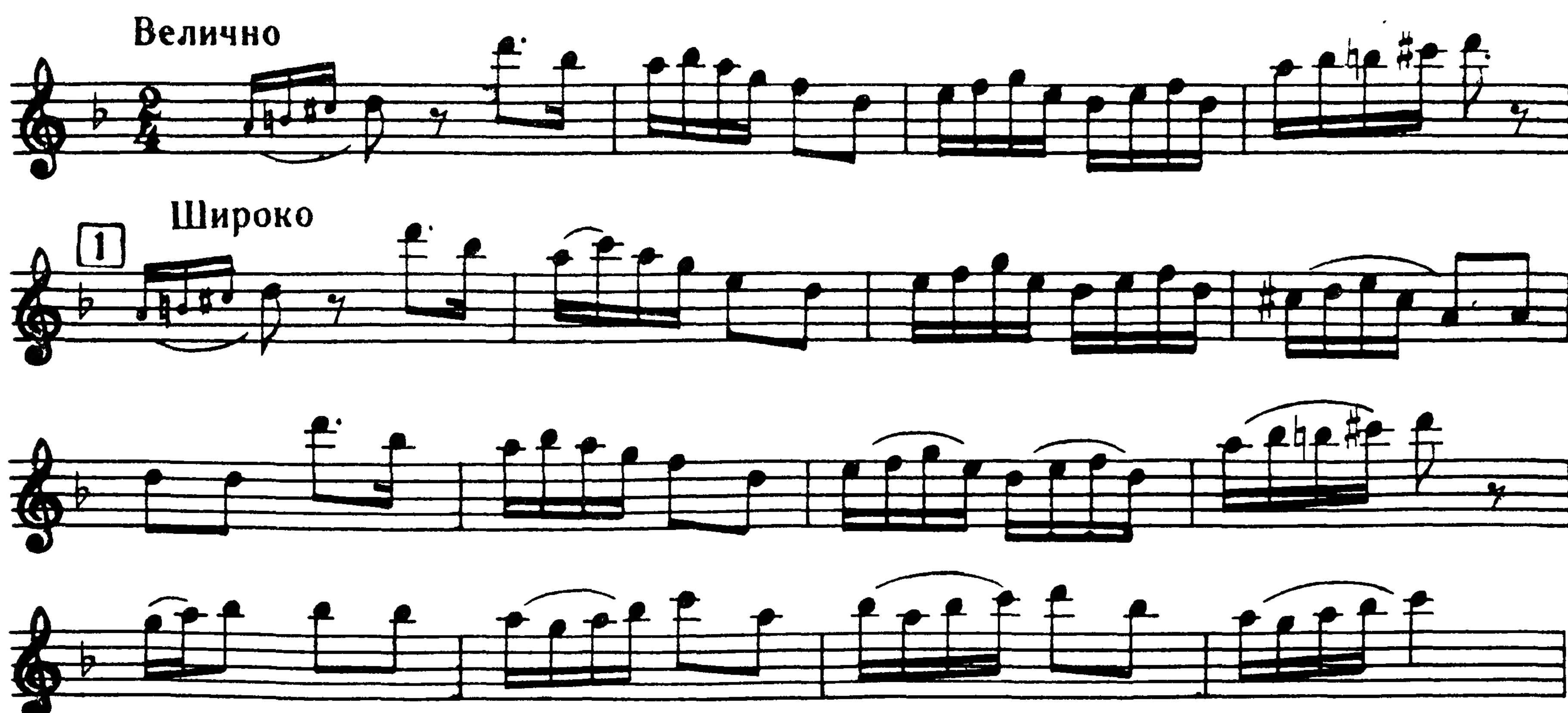
Танцюристи в колі йдуть проти руху годинникової стрілки.
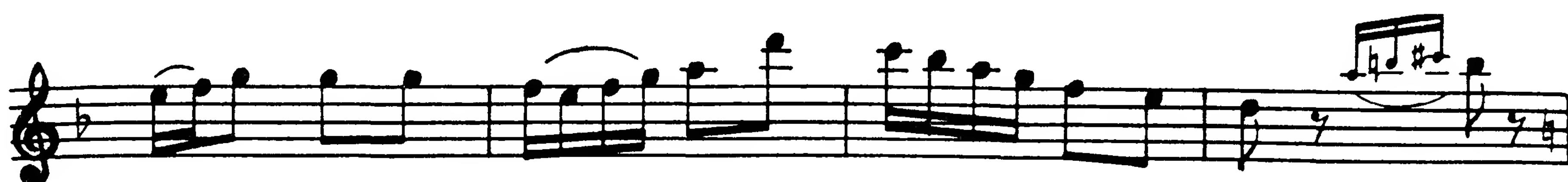
Виконується друга частина музичного супроводу № 1.

Молода продовжує сидіти на плечі у молодого, а дівчата зіскакують із рук хлопців і утворюють велике півколо. Вони відтягують стрічки назад, відкриваючи молодих. Хлопці утворюють продовгувате коло — «віз», в середині якого знаходяться молоді.
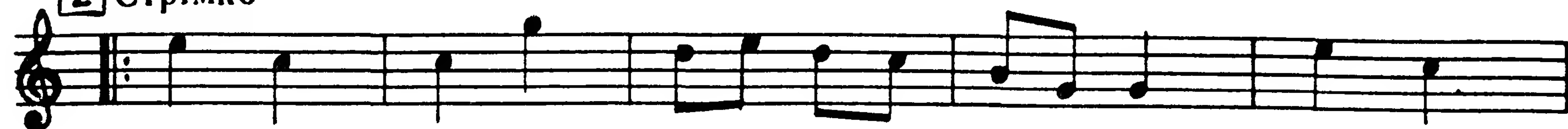
Виконується двічі музичний супровід № 32.
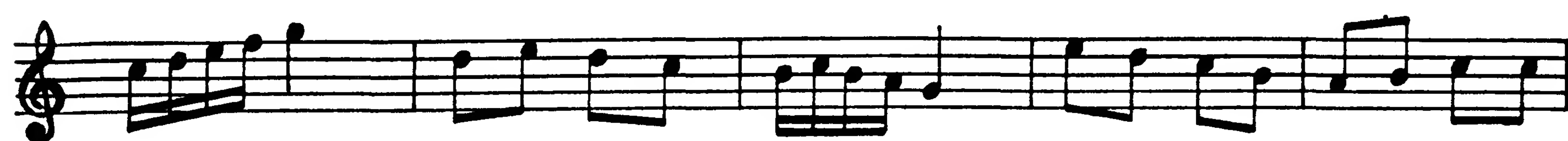
«Поїзд» танцюристів «ковзним кроком» йде за праві куліси (до хати молодого). За ними, виконуючи «тинок», йдуть батьки і свати. Перший сват звертається до глядачів. Батьки і другий сват низько вклоняються глядачам, начебто запрошуючи їх на весілля.
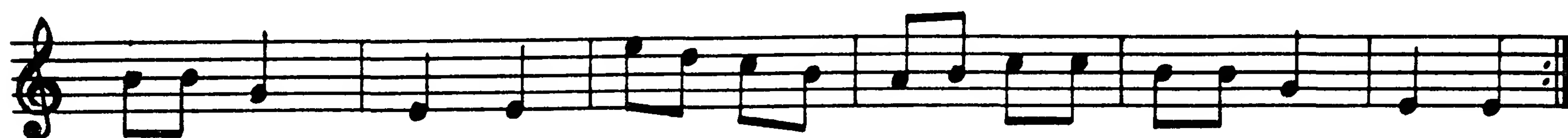




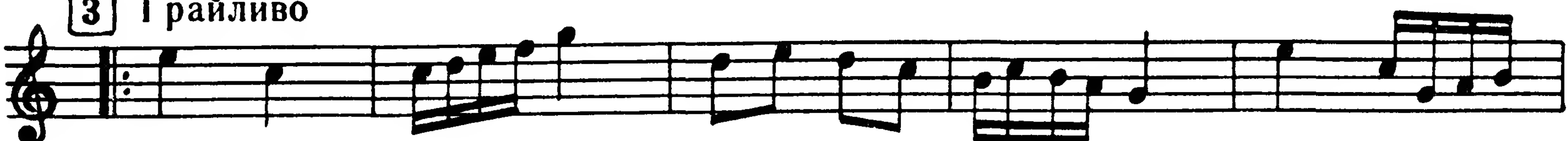
2 Стрімко
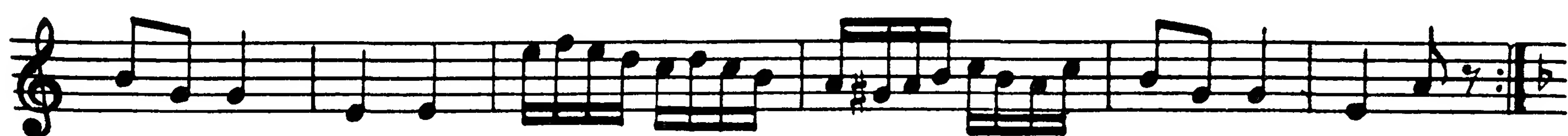






3 Грайливо

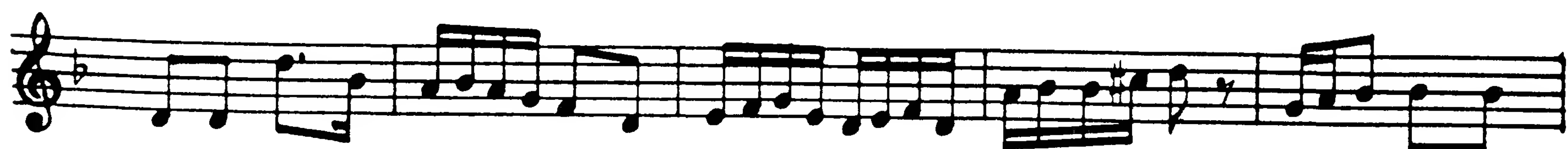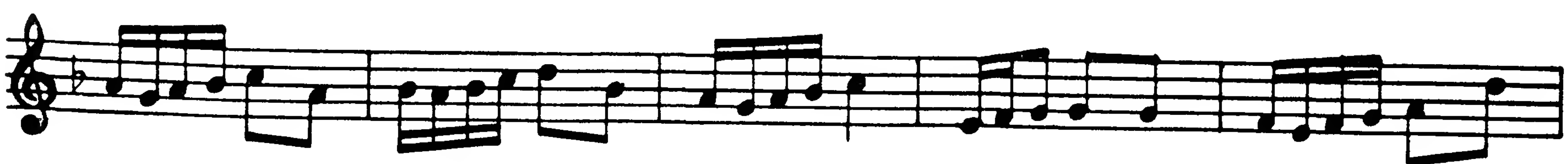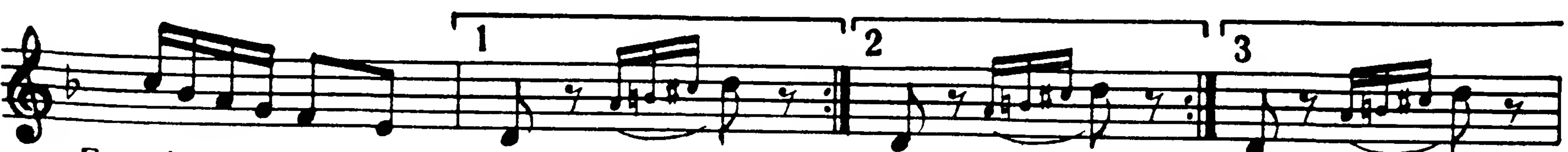






4 Повільно
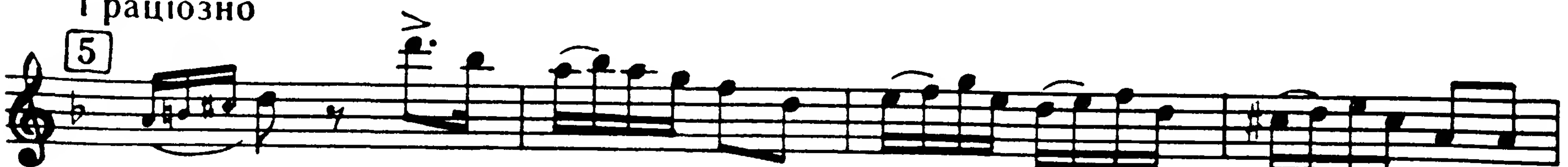




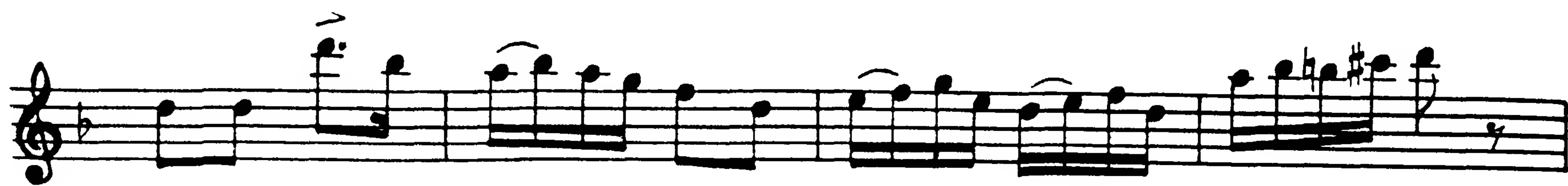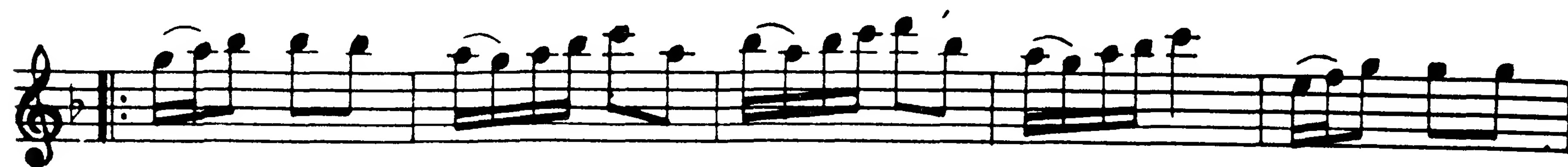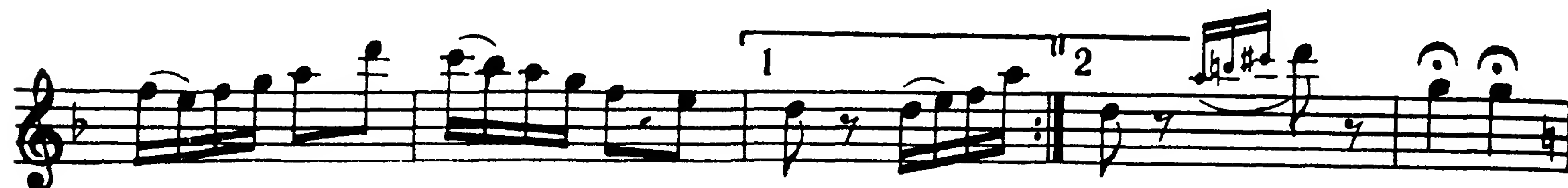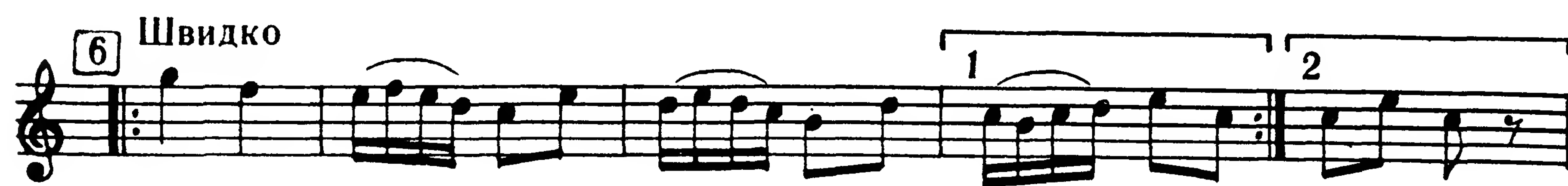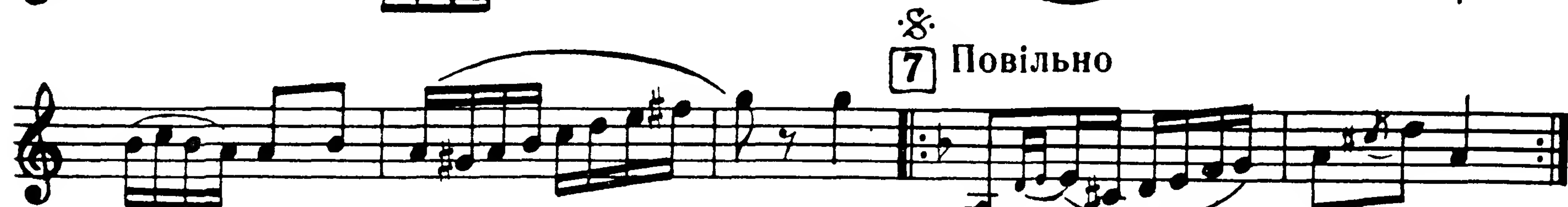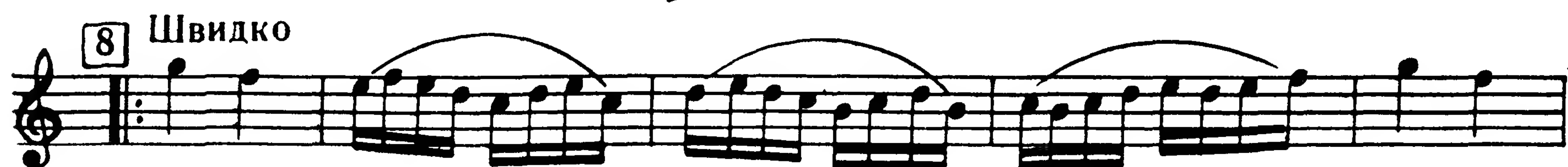




Граціозно

5







6 Швидко


7 Повільно


8 Швидко



9 Стрімко


9a
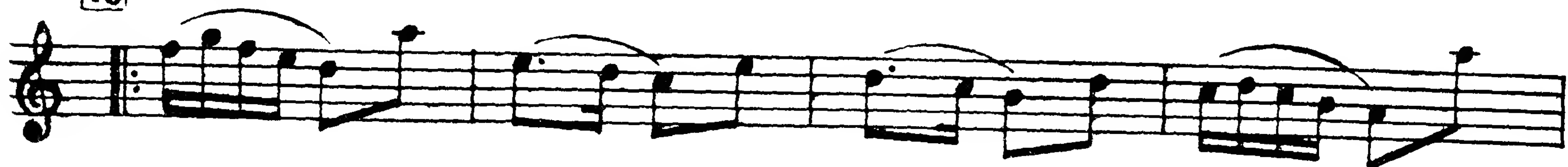
10

11 Повільно

12 Прискорюючи



13 Пожвавлено

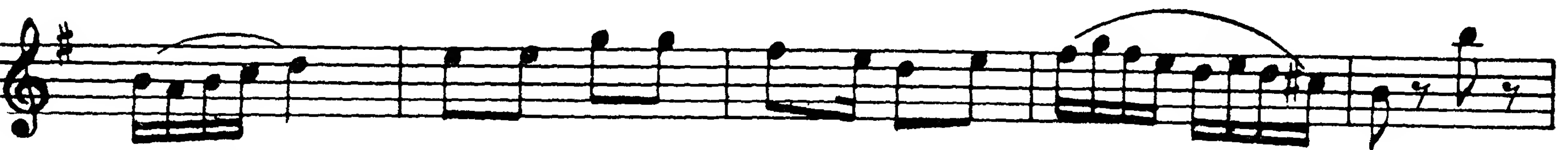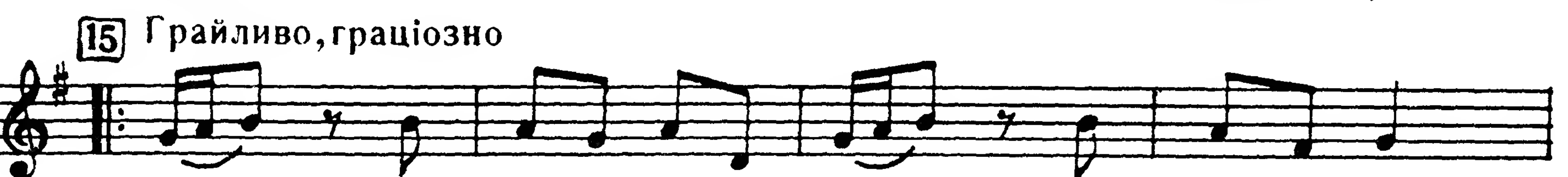




14 Швидко
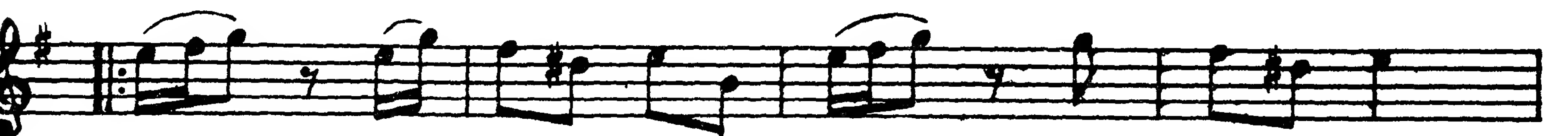






15 Грайливо, граціозно



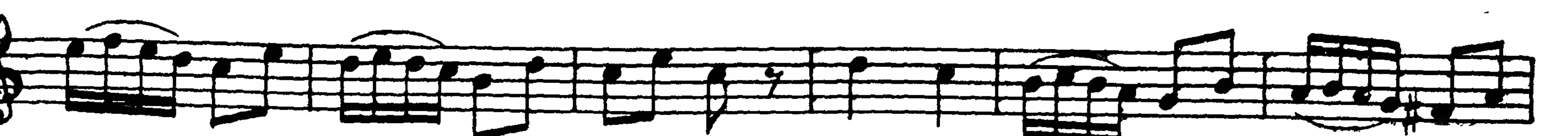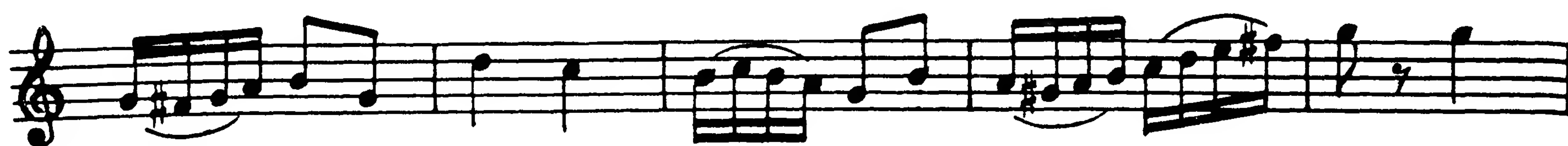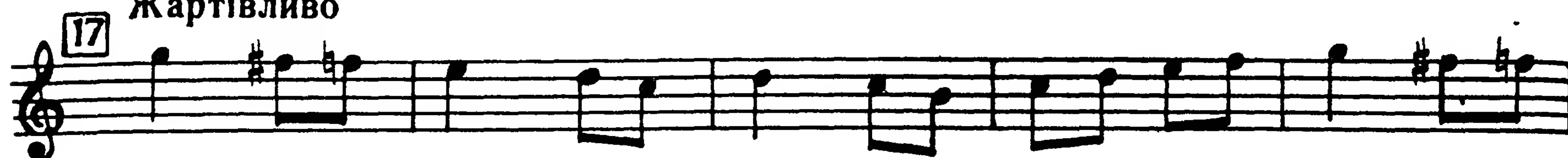






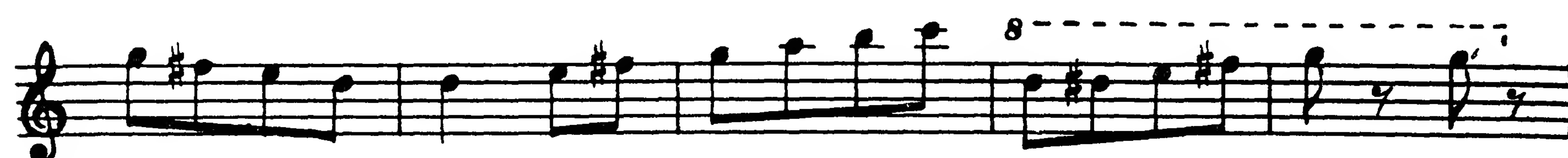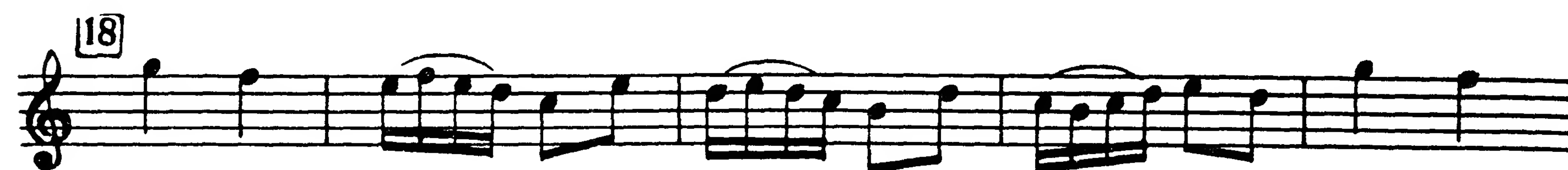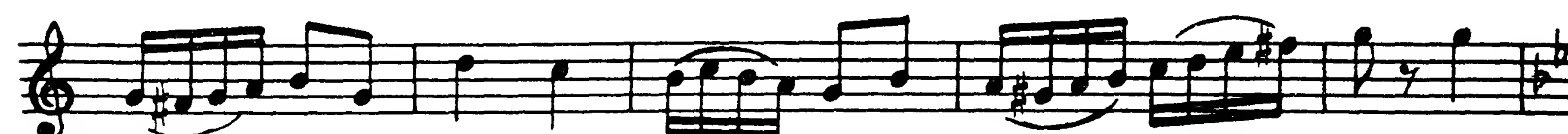
16
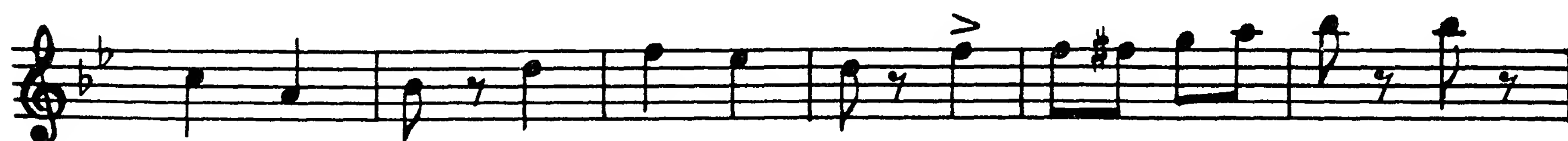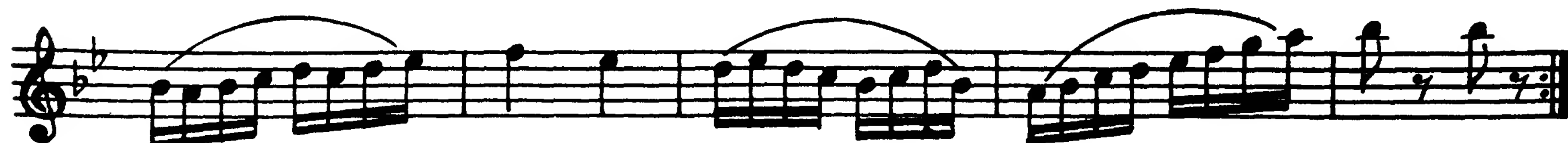






17
Жартівливо


8

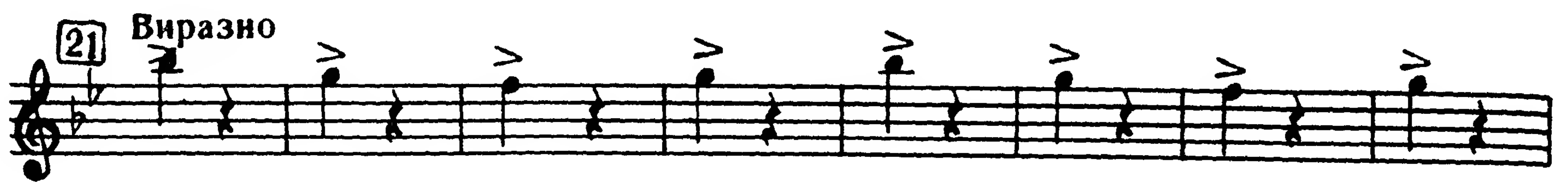
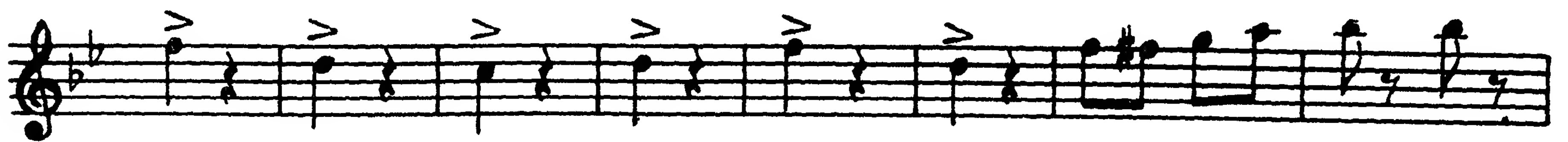
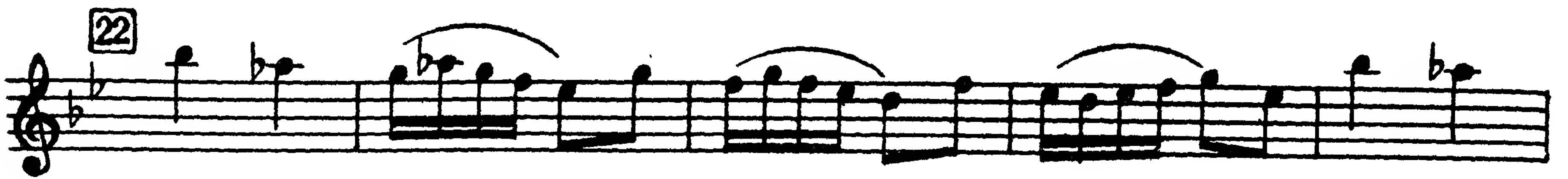
18
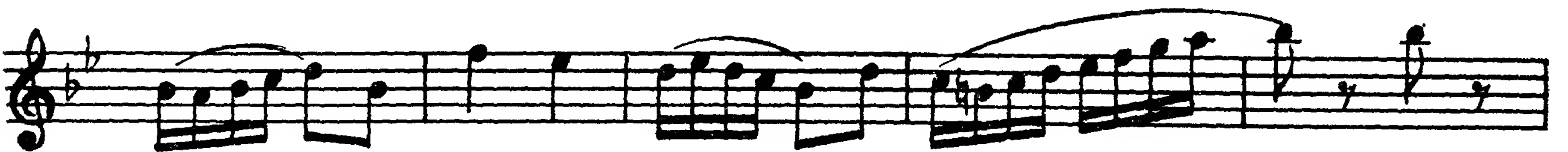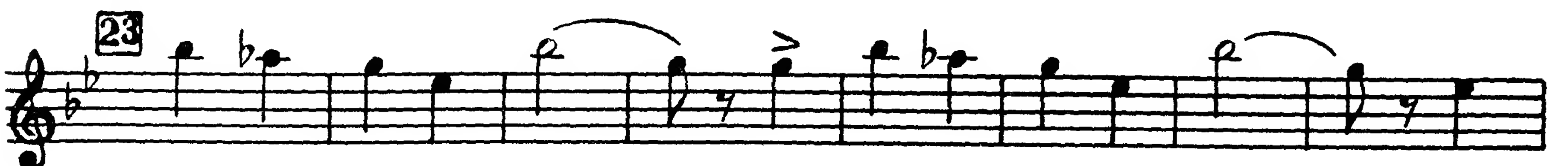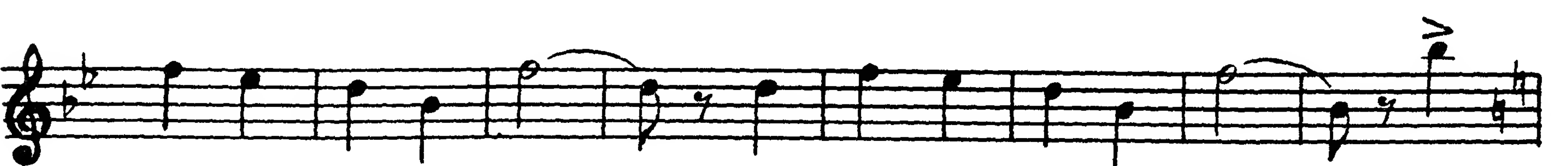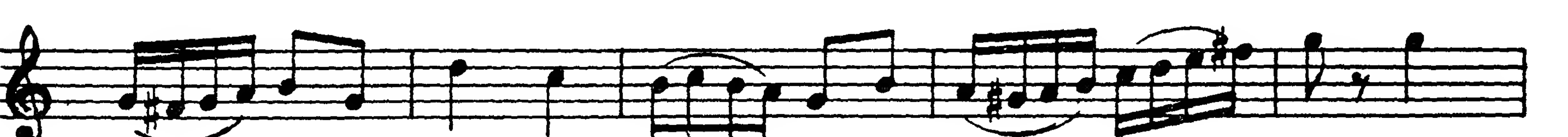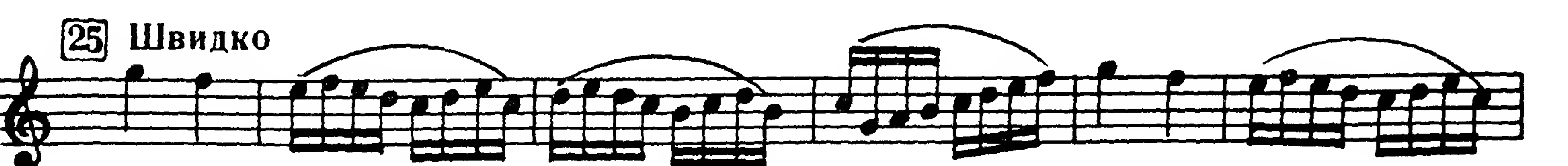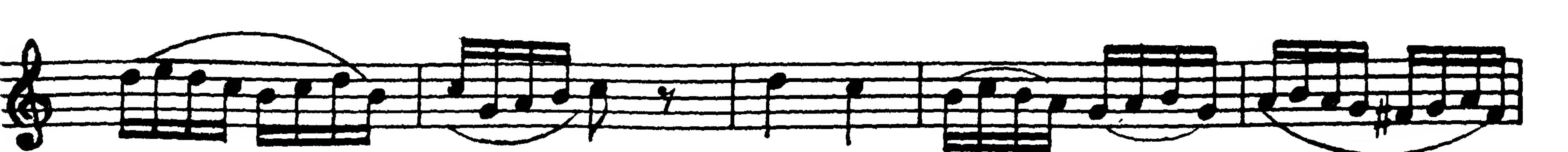


19
Виразно
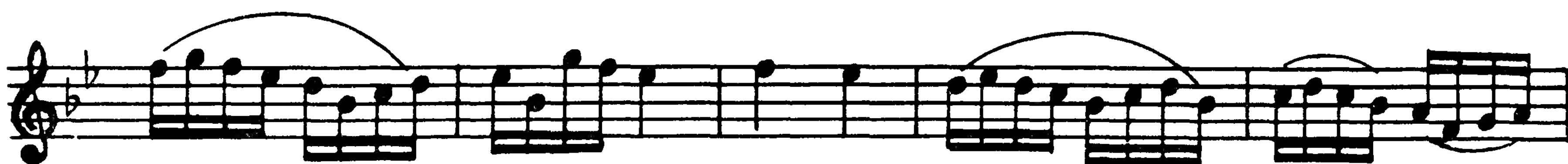
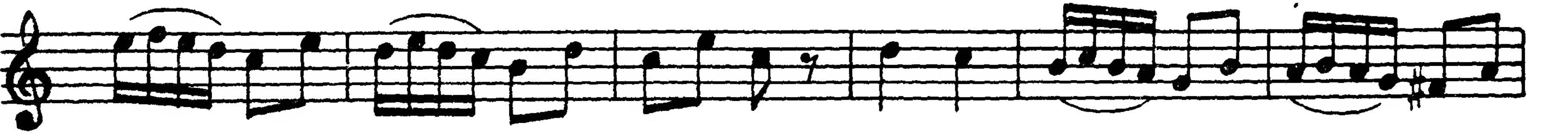

20
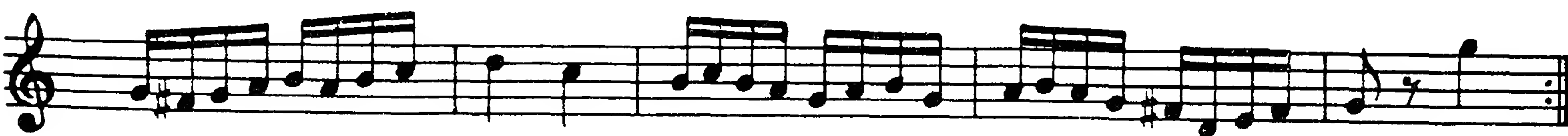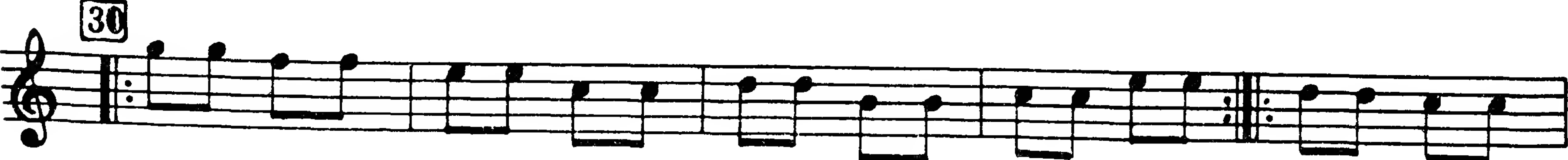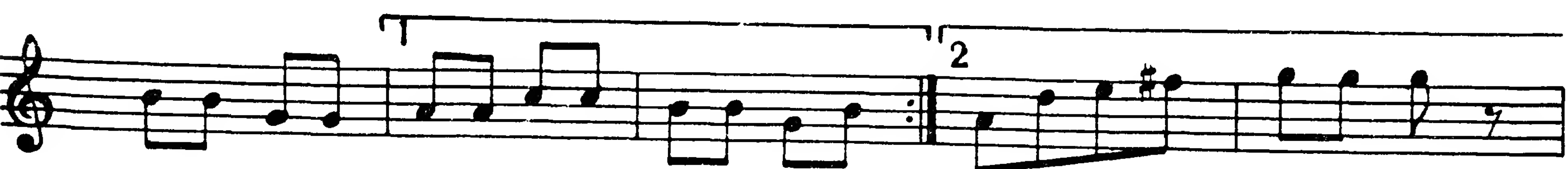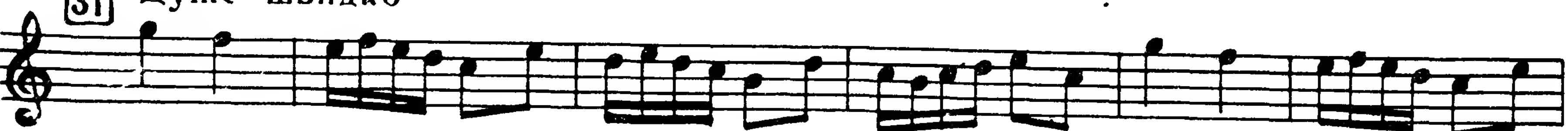



21
Виразно


22
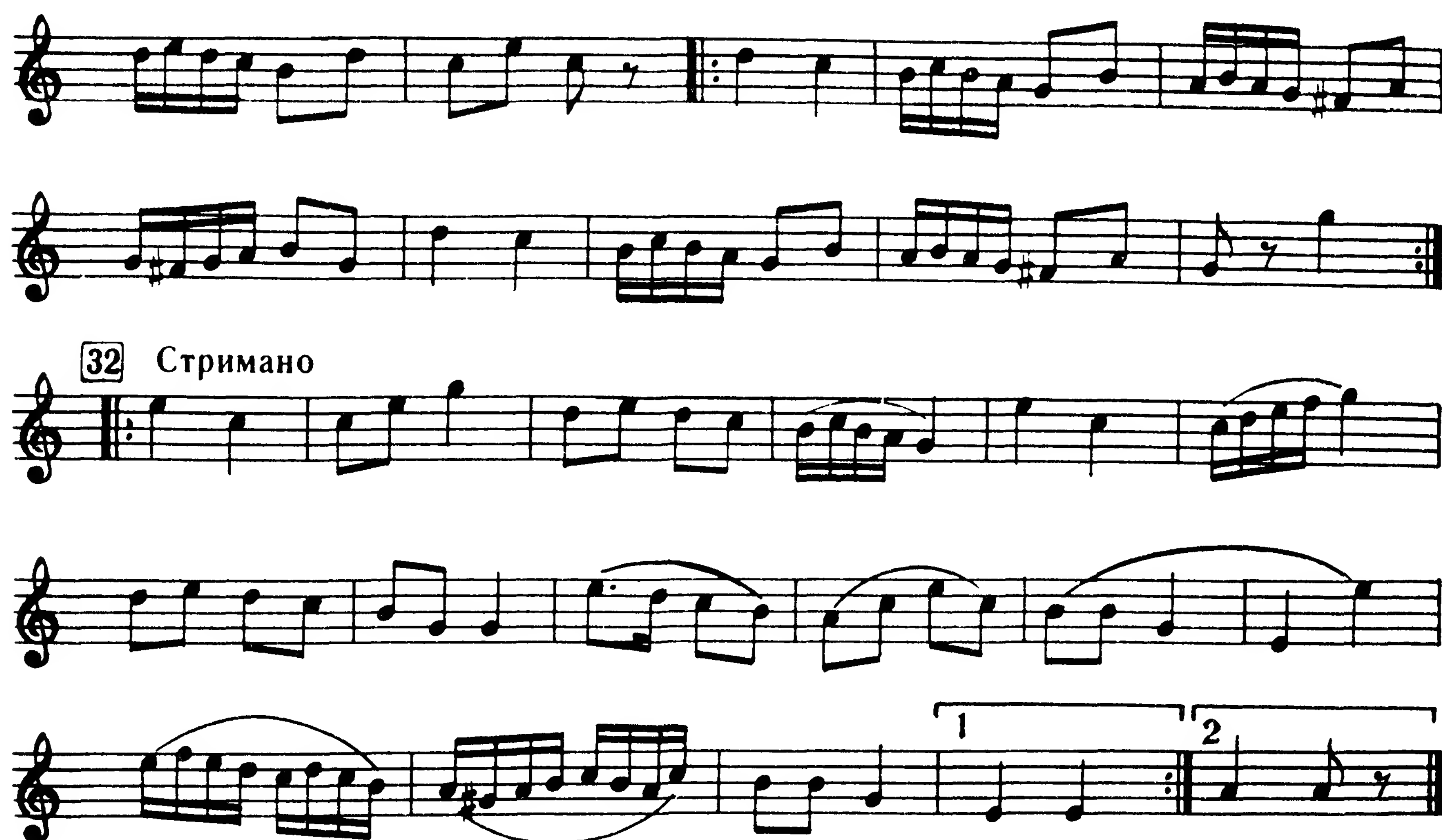
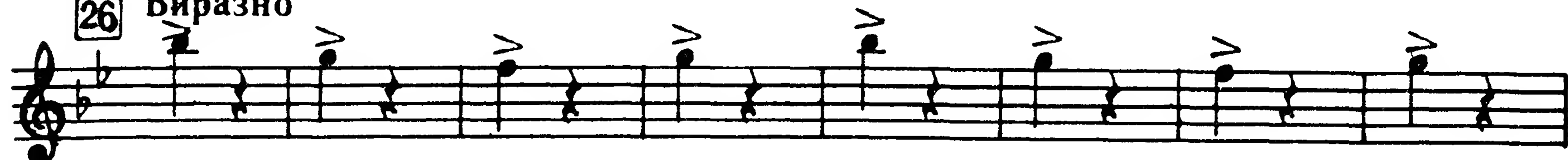
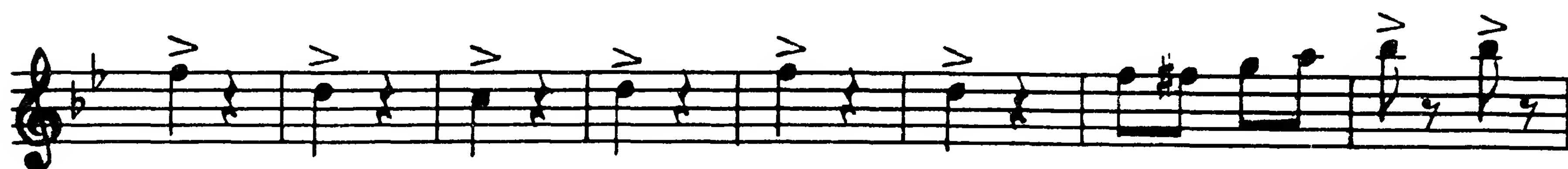
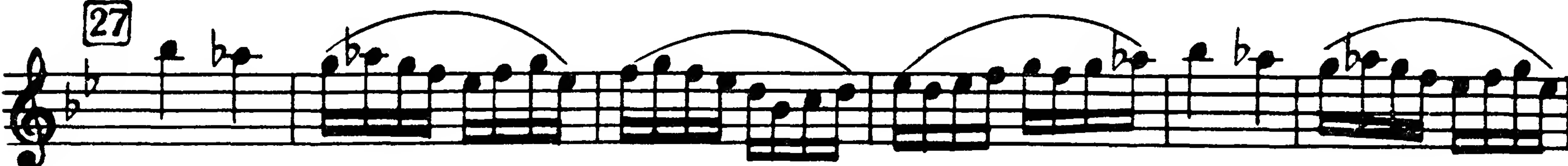


23


24
Швидко



25
Швидко




26
Виразно


27



28
29



30

1
2

31
Дуже швидко



«ВЕСІЛЬНИЙ»

В танці беруть участь 16 виконавців.

Молодь збирається на весілля. Одна група хлопців знаходиться біля першої, правої куліси, друга — біля першої лівої куліси. Дівчата стають теж двома групами біля третіх лівої та правої куліс. Виходять вони простими кроками на 12 тактів музичного вступу.

На 9—12-й такти з кожної групи хлопців виходить один парубок. Вони йдуть простими кроками на середину сцени, міняються палицями і стають біля других куліс, ближче до середини сцени.

Виконується музичний супровід № 1 (20 тактів).

На 1—14-й такти дівчата, які стоять праворуч, починають рух з лівої ноги, а ті, що ліворуч,— з правої ноги. Вони просуваються рухом, характерним для цього танцю: три кроки за шостою позицією — праворуч, один — ліворуч. Праву руку в першій позиції трохи відводять тричі праворуч, один раз — ліворуч. Рухи голови супроводжують напрямок рухів. Ліва рука опущена вниз.

Дівчата утворюють навколо хлопців, що знаходяться біля лівих куліс, два невеликих півкола (схема 329).

На 1—14-й такти хлопці-солісти високо піднімають у правій руці палицю і виконують на місці «закарпатську дрібушку».

На 15—20-й такти дівчата, повторюючи попередній рух, розходяться з півкіл і шикуються в одну лінію біля задника сцени обличчям до глядача

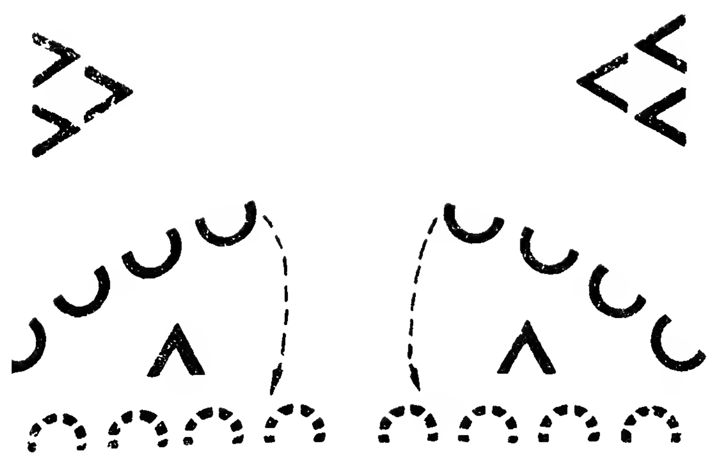


Схема 329

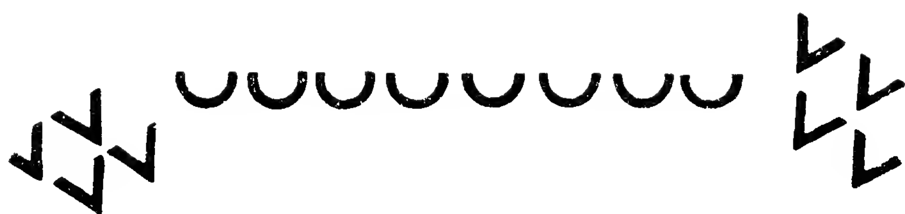


Схема 330

На 15—20-й такти хлопці-солісти простими кроками підходять до гурту хлопців, які знаходяться біля перших куліс (один — праворуч, другий — ліворуч), і стають на свої місця (схема 330).

Всі інші хлопці під час виконання музичного супроводу № 1 активно спостерігають за танцюристами.

І фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 2.

На 1—8-й такти, виконуючи «закарпатську дрібушку», дівчата, зберігаючи лінію, ідуть на авансцену, тримаючись за руки. Хлопці, включаючись у танець по одному на кожний такт музичного супроводу і виконуючи варіант «закарпатської дрібушки», проходять по авансцені перед дівчатами обличчям до глядача (хлопці, що стоять біля лівих куліс, починають з лівої ноги, а ті, що біля правих куліс,— з правої ноги). Палиці вони тримають у правій руці і на «раз» роблять нею акцент. На кінець 8-го такту хлопці повертаються обличчям до дівчат (схема 331).

На 9—12-й такти дівчата, не змінюючи положення рук, виконують «підскоки з відставлянням ноги на п'ятку».

На 9—10-й такти хлопці виконують «закарпатську дрібушку», а *на 11 — 12-й такти* — «бокову присядку».

На 13—14-й такти дівчата роблять кроки зі стрибком праворуч, руки кладуть на талію і стають одна за одною правим плечем до глядача, обличчям до правої куліси. Хлопці, виконуючи «підскік з відставлянням ноги на п'ятку», стають лівим плечем до глядача.

На 15—16-й такти виконавці міняються місцями: дівчата проходять у інтервал між хлопцями, виконуючи «переступання з підскоком праворуч». Хлопці, виконуючи варіант «закарпатської дрібушки», просуваються праворуч (схема 332).

На 17—18-й такти дівчата роблять чотири «кроки з підстрибуванням» праворуч, на 17-й такт піднімають праву руку вгору, а на 18-й — опускають її вниз. Таким чином вони стають одна за одною лівим плечем до глядача.

На «раз-і» хлопці роблять малий підскік за шостою позицією, обома руками тримаючи перед собою палицю в горизонтальному положенні;

на «два» підстрибують на обох ногах, піднімаючи палицю у горизонтальному положенні вгору;

на «і» знову виконують підскік на місці і опускають палицю. На 18-й такт вони повторюють рухи 17-го такту.

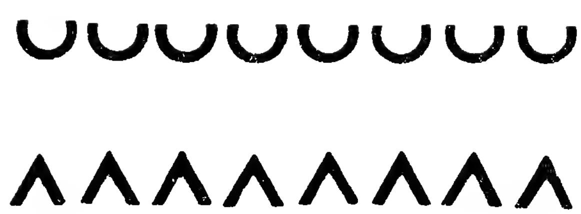


Схема 331

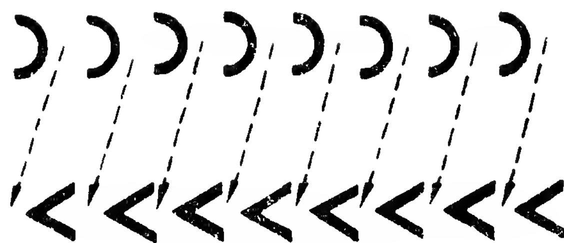


Схема 332

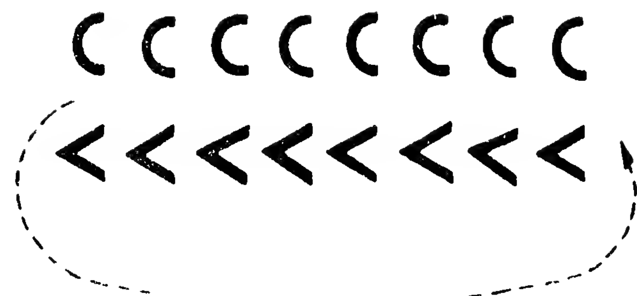


Схема 333

На 19—20-й такти, роблячи чотири «кроки з підстрибуванням» і поворотом праворуч, дівчата проходять в інтервалах між хлопцями і стають поряд з ними лівим плечем до глядача. Хлопці виконують на місці «підскоки з відставлянням ноги на п'ятку» і перекладають палицю у ліву руку.

II фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 3.

На 1—18-й такти кожний хлопець бере дівчину правою рукою за талію, у дівчат руки опущені вздовж корпусу. Танцюристи, виконуючи «закарпатську дрібушку», парами йдуть на коло, як зазначено пунктиром на схемі 333.

На 19—20-й такти виконавці парами обличчям одне до одного роблять оберт. На кінець 20-го такту дівчина і хлопець знаходяться поряд обличчям проти руху годинникової стрілки (схема 334).

III фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 4.

На 1-й такт хлопці високо піднімають палицю, яку тримають у лівій руці і, просуваючись лівим плечем уперед, прямують до центру кола.

На «раз» вони роблять крок лівою ногою вперед;

на «два» праву ногу приставляють до лівої за шостою позицією, трохи присідаючи на ній;

на «два-і» повторюють рухи, що виконували на «раз-і».

На 2-й такт тим же рухом хлопці просуваються по колу проти руху годинникової стрілки.

На 3—4-й такти хлопці виконують «бокову присядку». Ліва їх рука залишається у середині кола у другій позиції і рухається у протилежну сторону. Дівчата на 1—4-й такти повертаються через праве плече обличчям від центру кола.

На 5—8-й такти, продовжуючи рухатися попереднім рухом, як на 1—2-й такти, хлопці, обійшовши коло, повертаються на свої місця і стають обличчям до дівчат. Дівчата на 5—6-й такти виконують підскоки з відставлянням ноги на п'ятку (спиною до центру кола), а на 7—8-й такти роблять чотири «кроки з підстрибуванням» і поворотом.

На «раз» 7-го такту піднімають праву руку;

на «раз» 8-го такту — опускають її. Ліва рука опущена вниз. На другу чверть 8-го такту дівчата стають обличчям до хлопців, як зазначено на схемі 335.

На 1—8-й такти пара виконавців, яка стоїть у центрі на авансцені, заводить по колу у спіраль. Першою заводить дівчина, пересуваючись проти

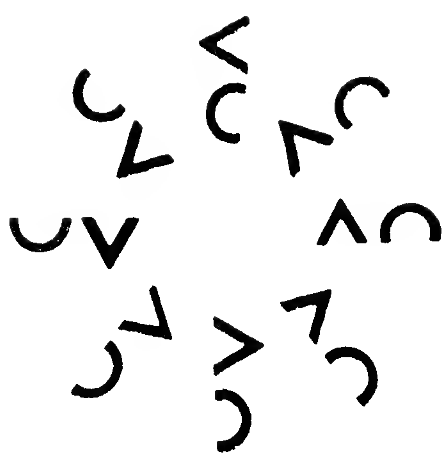


Схема 334

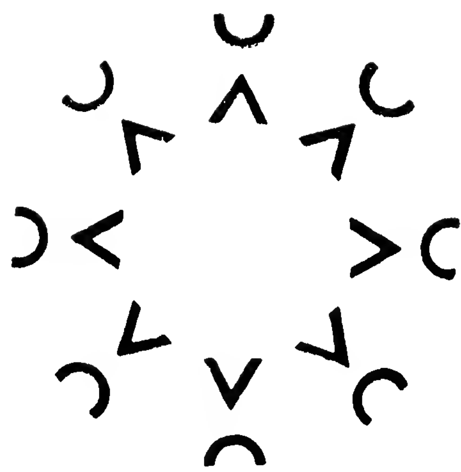


Схема 335

руху годинникової стрілки. Коли танцюристи роблять спіраль, перший хлопець, який стоїть за першою дівчиною, піднімає палицю високо вгору (схема 336).

На 1—2-й і 5—6-й такти всі йдуть, виконуючи «закарпатську дрібушку», яку починають з правої ноги. На 3—4-й і 7—8-й такти виконавці просуваються «перемінним кроком», *на 9—10-й такти* вони, не змінюючи кроку, руки кладуть одне одному на плечі. Виконавці, які стоять крайніми у витку, трохи нахиляють корпус і голову вперед, а ті, що стоять у його середині, ідуть з випрямленим корпусом.

На 11—12-й такти танцюристи виконують нахиляння (балансе) праворуч і ліворуч. Палицю тримають посередині обома руками.

На 13—14-й такти дівчата і хлопці міняються місцями, виконуючи чотири «кроки з підстрибуванням».

На 15—20-й такти танцюристи роблять поворот. На кінець останнього такту всі стають обличчям до центру кола. Хлопець тримає палицю у правій руці. Виконавці беруться за руки.

IV фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 2.

На 1—8-й такти хлопці (одна група — з правої ноги, друга — з лівої) відходять у глибину сцени весь час обличчям до глядача, починаючи з правої ноги «закарпатську дрібушку», а з лівої — «підскік з відставлянням ноги на п'ятку». Соліст повторює рухи всіх хлопців, тільки на 8-му такті відходить назад і стає за лінією хлопців.

На 9—10-й такти хлопець-соліст перестрибує через лінію хлопців, які в цей час нагинаються.

На 11—12-й такти соліст підстрибує високо в повітря на середині сцени, права нога — попереду, ліва — позаду, палицю тримає в правій витягнутій догори руці.

На 13—14-й такти хлопець виконує «підскоки з відставлянням ноги на п'ятку».

На 15—18-й такти він повторює рухи 11—14-го тактів.

На 19—20-й такти соліст береться за кінці палиці і перескакує через неї з підтягнутими колінами за шостою позицією.

На 9—10-й такти дві дівчини-солістки, які вийшли на авансцену, стають обличчям одна до одної (плечем до глядача) і виконують варіант «підскоку з виставлянням ноги на каблук», починаючи його одна з правої, друга — з лівої ноги (схема 337).

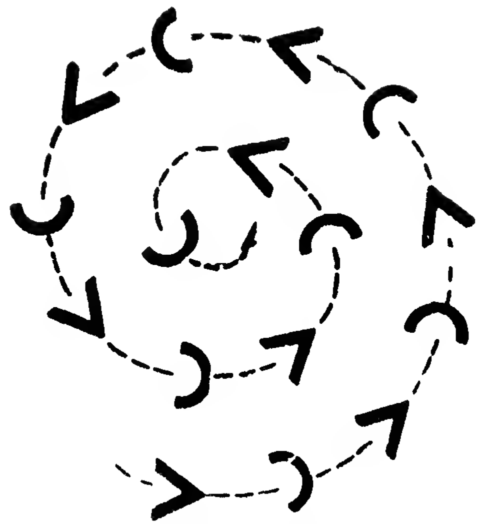


Схема 336

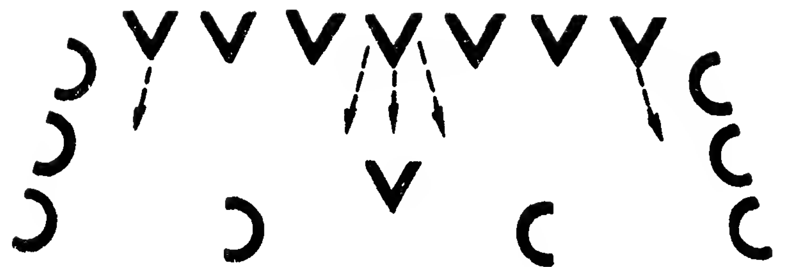


Схема 337

На 11-й такт танцюристки присідають (пліє) за шостою позицією і дивляться на хлопця-соліста, який в цей час підстрибує.

На 12-й такт встають з присідання і опускають роз'єднані руки.

На 13—14-й такти дівчата-солістки обертаються праворуч.

На «раз-і» стають на праву ногу на півпальці;

на «два-і» приставляють ліву ногу до правої.

На 15—16-й такти повторюють рухи 11—12-го тактів.

На 17—18-й такти виконуються рухи 13—14-го тактів.

На 19—20-й такти дівчата-солістки, починаючи з правої ноги, виконують «закарпатську дрібушку» і оберт праворуч:

на «раз-і» припадають на праву ногу;

на «два-і» ліву ногу приставляють до правої.

На 9-й такт хлопці після 8 тактів перекладають палицю у ліву руку і присідають один за одним на ліве коліно (лівим плечем до глядача), голову нахиляють вперед.

На «раз» вони присідають на ліве коліно, ударяючи палицею об підлогу;

на «і» піднімають палицю перед собою;

на «два» знову стукають палицею об підлогу і піднімають її вгору.

На 10-й такт виконують те ж саме.

На 11-й такт на «раз» стають на праву ногу, напівприсідаючи (деміпліє);

на «і» лівою ногою, яка трохи позаду правої, роблять притуп;

на «два» притупують правою ногою;

на «і» притупують лівою ногою. Вага тіла на правій нозі (припадання на праву ногу).

На 12-й такт виконується те ж, що на 11-й такт.

На 13-й такт хлопці стають обличчям до глядача. На «раз-і» вони стають в сторону на праву ногу, ліву ногу підносять;

на «два» приставляють ліву ногу до правої.

На 14-й такт повторюються рухи 13-го такту, але з лівої ноги.

На 15—20-й такти виконуються рухи 9—14-го тактів.

На 9-й такт дівчата, що стоять праворуч і ліворуч, напівприсідають (деміпліє) за шостою позицією. У дівчат, що стоять біля правих куліс, коліна відведені праворуч, у виконавиць, що стоять біля лівих куліс,— ліворуч. Всі дівчата тримають одна одну за талію, у крайньої рука на талії.

На «раз-і» — дівчата присідають праворуч;

на «два-і» встають прямо за шостою позицією.

На 10-й такт те ж, що й на 9-й, але коліна відводять ліворуч.

На 11-й такт вони знову присідають і залишаються в цьому положенні.

На 12-й такт дівчата встають.

На 13-й такт виконавиці на «раз» ставлять праву ногу в сторону, ліву піднімають;

на «два» ліву ногу приставляють до правої ноги.

На 14-й такт повторюються рухи 13-го такту, тільки з лівої ноги.

На 15—20-й такти виконуються рухи 9—14-го тактів. Голова повертається за рухом ноги.

V фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 4.

На 1—4-й такти троє виконавців, які стоять на середині авансцени, відходять на свої попередні місця. Хлопець іде, виконуючи «підскоки з відставлянням ноги на п'ятку» і просуваючись спиною у глибину сцени, а дівчата — боком, виконуючи «підскоки з відставлянням ноги на п'ятку». Вони включаються у загальний танок. Одночасно двоє хлопців, які стоять по середині лінії хлопців, виходять на авансцену.

На «раз» 1-го такту вони роблять правою ногою «крок з підстрибуванням» вперед;

на «і» ліву ногу приставляють до правої;

на «два» хлопці виконують «крок з підстрибуванням» вперед з правої ноги, одночасно ліву ногу піднімають перед правою на 45°, коліно зігнуте;

на «і» — пауза.

На 2-й такт хлопці повторюють рухи 1-го такту, починаючи з лівої ноги.

На 3-й такт хлопець виконує «припадання», починаючи з лівої ноги.

На 4-й такт хлопець робить «припадання» з правої ноги. Палицю він тримає у піднесеній вгору правій руці.

На 5-й такт хлопці повертаються до дівчат (один — правим, другий — лівим боком). Обидва кивком голови запрошують дівчат до танцю.

На 6—8-й такти вони стоять на місці і по черзі притупують ногами і трясуть палицею, поки дівчата ідуть до них.

На 9—10-й такти солісти виконують оберт. Хлопець і дівчина стоять обличчям одне до одного. Хлопець тримає дівчину за талію.

На 11—12-й такти повторюються рухи 9—10-го тактів.

На 13—14-й такти танцюристи виконують «припадання» в оберті.

На 15-й такт хлопець відпускає дівчину, палицю піднімає високо у правій руці. Виконавці залишаються стояти обличчям одне до одного (схема 338).

На 16—18-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів, але виконуються вони на місці.

На 19—20-й такти танцюристки обличчям до глядача з «підскоком з відставлянням ноги на п'ятку» відходять на свої місця і, підійшовши до лінії хлопців, пританцьовують з усіма виконавцями. Двоє дівчат, які стоять першими біля перших куліс, після 6 тактів виходять до хлопців, також підтанцьовуючи з усіма виконавцями.

На 7-й такт вони підбігають «перемінним кроком» до хлопців, руки опускають вниз.

На 8-й такт виконують на місці «припадання в оберті» обличчям до хлопця: одна — праворуч, друга — ліворуч. Закінчивши поворот, дівчата кладуть обидві руки на плечі хлопцям.

На 9—14-й такти виконують «крок з приставлянням ноги» поперемінно.

На 15—16-й такти опускають руки: права — у першій позиції, а ліва — опущена. Вони виконують «закарпатську дрібушку».

На 17-й такт, нахиливши голову і корпус уперед, танцюристи

на «раз» присідають на ліву ногу;

на «і» притупують правою ногою поряд з лівою;

на «два» хлопець і дівчина присідають на лівій нозі;

на «і» правою ногою притупують поряд з лівою.

На 18-й такт — повторення 17-го такту.

На 19—20-й такти хлопець і дівчина, виконуючи «закарпатську дрібушку», повертаються на свої попередні місця (боком до глядачів) і підтанцьовують з усіма виконавцями.

Підтанцівка хлопців, які стоять у одній лінії.

На 1—4-й такти вони виконують на місці «закарпатську дрібушку».

На 5—8-й такти виконують той же рух у повороті праворуч. Кожну першу чверть такту акцентують палицями, які тримають у правій руці в першій позиції, ліва рука опущена.

На 9—10-й такти хлопці йдуть галопом праворуч.

На 11—12-й такти вони тим же рухом просуваються ліворуч (малими кроками, майже на місці).

На 13—14-й такти хлопці повертаються обличчям один до одного (по двоє) і роблять один оберт галопом. Палиці піднесені високо у правій руці, ліва — опущена.

На 15—20-й такти повторюються рухи 9—14-го тактів.

Підтанцівка дівчат.

На 1—4-й такти вони виконують «закарпатську дрібушку» в оберті.

На 5—8-й такти вони виконують той же рух на місці.

На 9-й такт дівчата на «раз» роблять крок правою ногою праворуч;

на «два» приставляють ліву ногу до правої за шостою позицією і трохи присідають.

На 10-й такт повторюються рухи 9-го такту, але починають з лівої ноги. Всі тримаються за талію, голову повертають праворуч і ліворуч.

На 11—12-й такти повторюються рухи 1—10-го тактів. Двоє хлопців, які стоять по краях сцени, не підтанцьовують до кінця, а на останній такт виходять «потрійним притупом» на середину сцени.

VI фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 1.

На 1-й такт хлопці повертаються обличчям один до одного, високо підкидають палиці і обмінюються ними.

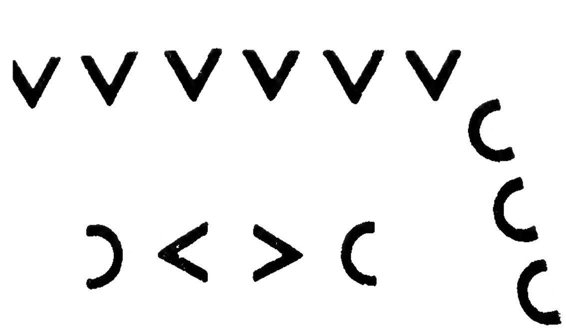


Схема 338

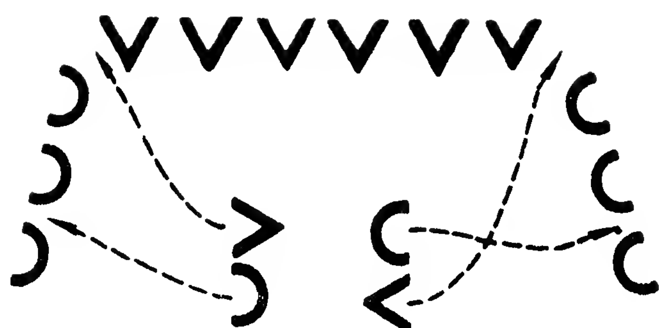


Схема 339

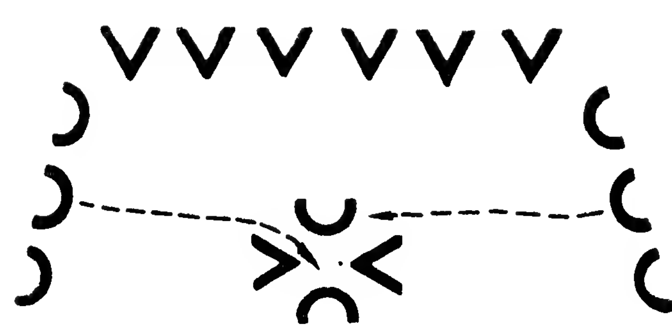


Схема 340

На 2-й такт ловлять палиці.

На 3-й такт повертаються обличчям до глядача, трохи нагинаються вперед.

На «раз» хлопці притупують правою ногою;

на «і» ліву ногу приставляють до правої;

на «два-і» — те ж, що й на «раз-і».

На 4-й такт повторюють рухи 3-го такту, але корпус тримають рівно.

На 5-й такт хлопці на «раз» ступають правою ногою в сторону;

на «і» приставляють ліву ногу до правої;

на «два» стають на праву ногу, а ліву піднімають на 45°, зігнувши у коліні.

На 6-й такт повторюються рухи 5-го такту, але починають з лівої ноги.

На 7—8-й такти повторюються рухи 3—4-го тактів. Корпус рівний, палиця піднята високо у правій руці.

На 9—10-й такти підходять двоє дівчат і утворюють з хлопцями невеличке коло. Хлопці опускають палиці перед собою в горизонтальному положенні. Дві палиці зложили і тримаються за них. Дівчата обома руками беруться за руки хлопців, покладені зверху палиць. Всі четверо кружляють по колу галопом за рухом годинникової стрілки.

На 11—12-й такти продовжують кружляти галопом і злегка присідають (деміплі́є).

На 13—14-й такти продовжують галоп на рівних ногах.

На 15—20-й такти коло розривається і танцюристи «підскоком з виставлянням ноги на п'ятку» відходять на свої місця, як показано пунктиром на схемі 339.

Двоє дівчат, які стоять другими від глядача біля лівих і правих куліс, виходять, щоб виконати соло.

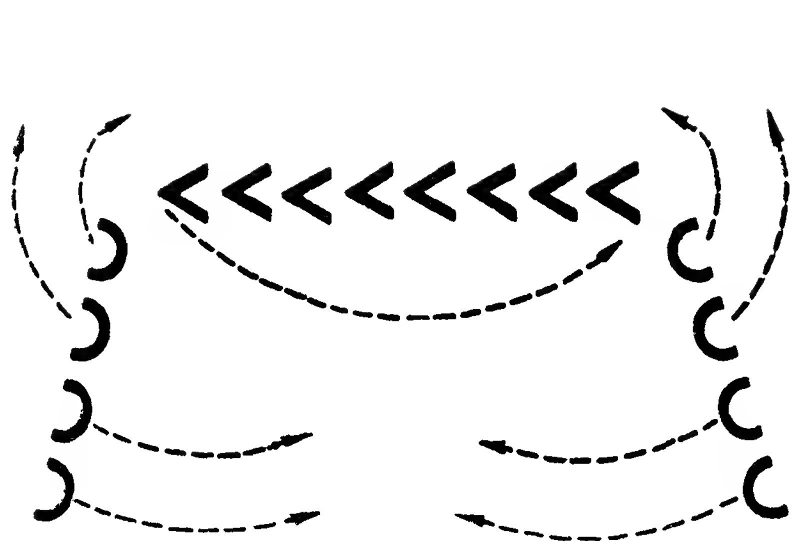
На 1—4-й такти вони пританцьовують з усіма виконавцями.

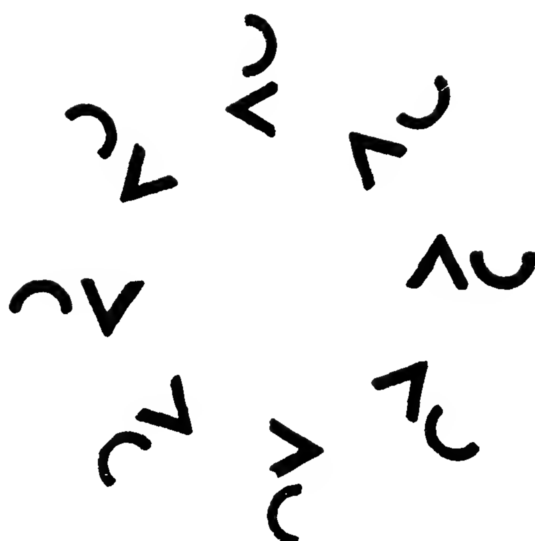
На 5—6-й такти дівчата, виконуючи «закарпатську дрібушку», підходять до хлопців на середину сцени.

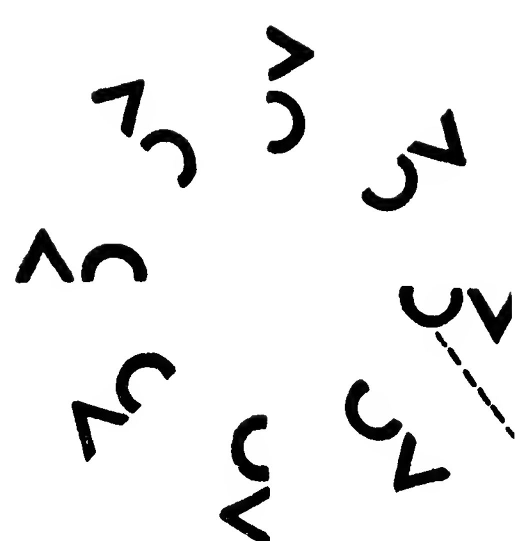
На 7—8-й такти, виконуючи «перемінний крок», вони стають обличчям до центру кола. Дівчина, яка виходить від лівих куліс, стає спиною до глядача, а дівчина, яка виходить від правих,— обличчям до глядача (схема 340).

На 9—20-й такти дівчата виконують ті ж рухи, що й хлопці. На кінець останнього такту всі виконавці повертаються на свої попередні місця.

Всі хлопці танцюють біля задника сцени в одній лінії. Поки остання четвірка танцює, інші хлопці підтанцьовують: на 1-й такт два галопи пра-


Схема 341


Схема 342


Схема 343

воруч, на 2-й такт — «підскоки з відставлянням ноги на п'ятку» з правої ноги, на 3-й такт — два галопи ліворуч, на 4-й такт те ж, що й на 2-й, тільки рух починають з лівої ноги.

На 5—8-й такти виконують «закарпатську дрібушку» у повороті.

На «раз» 9-го такту хлопці виконують правою ногою «крок з підстрибуванням» на місці;

на «і» ліву ногу приставляють до правої;

на «два» знову роблять «крок з підстрибуванням» з правої ноги, одночасно ліву ногу, підносячи перед правою на 45°, згинають у коліні.

На 10-й такт повторюються рухи 9-го, але починають їх з лівої ноги.

На 11-й такт хлопці, виконуючи «припадання», тримають палицю в правій руці коло себе, лікоть зігнутий, ліва рука — в другій позиції.

На 12-й такт повторюються рухи 11-го такту.

На 13—14-й такти хлопці виконують «підскік з виставлянням ноги на п'ятку» з лівої ноги.

На 15—20-й такти повторюються рухи 9—14-го тактів.

VII фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 2.

На 1—8-й такти хлопець, що стоїть першим біля третьої лівої куліси, заводить усіх хлопців у коло.

На 1—8-й такти дівчата — одна група лівим, друга група правим боком підходять до кола хлопців і повертаються обличчям за рухом годинникової стрілки. Хлопці йдуть у внутрішньому колі проти руху годинникової стрілки (на 8 тактів). Всі танцюристи виконують «закарпатську дрібушку», починаючи її з правої ноги (схема 341 і 342).

На 9—14-й такти дівчата, замкнувши коло, ідуть по колу тим же рухом, руки опущені вниз.

На 15—20-й такти вони продовжують просуватись по колу простими кроками, починаючи з лівої ноги. Причому на кожне «і» праву ногу приставляють до лівої.

На 4-й такт повторюються рухи 3-го такту. Дівчата роблять півоберт ліворуч обличчям від центру кола і повертаються обличчям до хлопців, які в цей час уже стоять за колом.

На 5—6-й такти виконують повороти парами.

На 7—8-й такти повторюються рухи 5—6-го тактів. На кінець 8-го такту виконавці зупиняються правим плечем до центру кола, як зазначено на схемі 343.



Схема 344

Дівчата беруться за руки і нахиляють корпус трохи вперед.

Хлопці *на 9—14-й такти* продовжують просуватись, виконуючи «закарпатську дрібушку». Палиці вони високо піднімають у витягнутій правій руці.

На 15—20-й такти хлопці опускають праву руку у другу позицію (ліва рука опущена), палиця в горизонтальному положенні.

VIII фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 3.

На 1-й такт дівчата, зберігаючи коло, виконують повне присідання (пліє) обличчям до центру кола, тримаючись за руки.

На 2-й такт дівчата роз'єднують руки і піднімаються з присідання.

На 3-й такт на «раз» виконавці стають на всю ступню лівої ноги;

на «і» праву ногу приставляють до лівої;

на «два» знову стають на всю ступню лівої ноги. У дівчини руки опущені вниз. Хлопець у лівій руці тримає палицю, правою рукою бере дівчину за талію.

Цей рух вони повторюють на наступні 5 тактів, утворюючи коло.

На 9—18-й такти танцюристи йдуть по колу за рухом годинникової стрілки, виконуючи «закарпатську дрібушку». Одна пара, яка стоїть біля другої правої куліси, заводить усіх виконавців на середину сцени в одну лінію (схема 344).

На 19—20-й такти хлопці і дівчата у парах повертаються обличчям одне до одного. Дівчина кладе обидві руки на плечі хлопця, хлопець кладе праву руку на ліве плече дівчини, а ліву руку — на талію дівчини. В цьому положенні вони виконують «припадання» в оберті. На кінець останнього такту стають у дві лінії обличчям до глядача (схема 345).

IX фігура (20 тактів)

Виконується музичний супровід № 4.

На 1-й такт хлопці підстрибують вгору, підтягують коліна за шостою позицією.

На 2-й такт перестрибують через з'єднані руки дівчат, які в цей час присідають. Кожен хлопець перестрибує в інтервалі своєї партнерки і стає за колом.

На 3—4-й такти танцюристи присідають за шостою позицією. На кінець останнього такту хлопці стають обличчям до дівчат.

На 5—6-й такти хлопці високо піднімають палиці у правій витягнутій руці, ліва рука опущена. Всі виконавці йдуть двома лініями вперед на аван-



Схема 345

сцену, виконуючи «закарпатську дрібушку», яку починають з правої ноги.

На 7—8-й такти всі роблять «підскік з відставлянням ноги на п'ятку».

На 9—10-й такти повторюють «закарпатську дрібушку».

На 11—12-й такти повторюють те ж, що на 7—8-й такти. Дівчата цим рухом повертаються через праве плече обличчям до хлопців, а хлопці виконують його на місці.

Дівчата кладуть руки на плечі хлопців, хлопці теж беруть дівчат, як у попередніх обертах. Всі виконують оберт з присіданням («припадання»).

На 13—14-й такти пари закінчують оберт: хлопець — обличчям до глядачів, а дівчина — обличчям до хлопця.
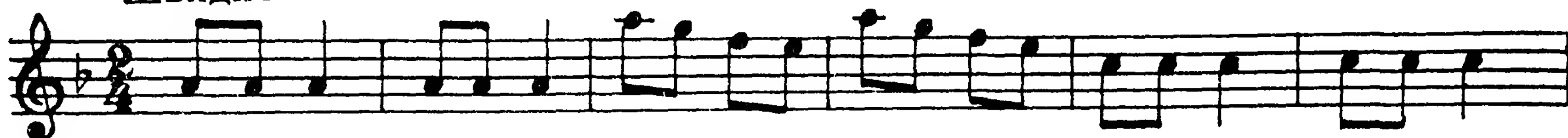
На 15—16-й такти хлопець на «раз» піднімає дівчину вгору на витягнутих руках, дівчина кладе обидві руки на плечі хлопцеві і підтягує високо коліна за шостою позицією.

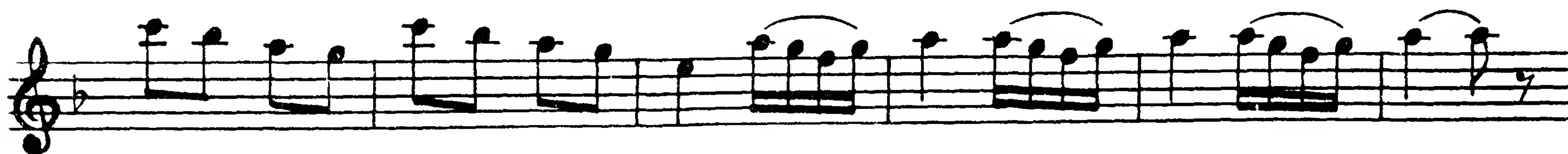
На 16-й такт хлопець опускає дівчину на підлогу праворуч від себе.
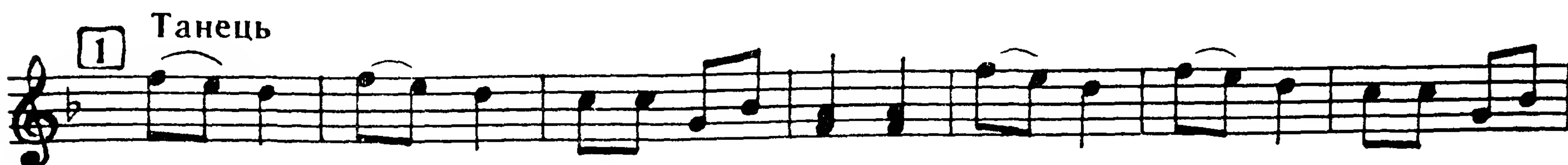
На 17-й такт дівчина високо піднімає праву руку, в якій тримає хусточку, ліва рука опущена і робить один оберт на місці «припаданням».

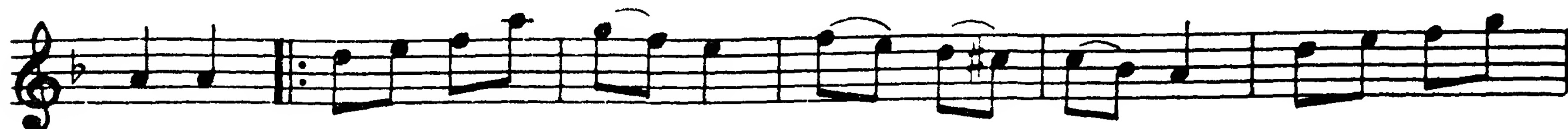
На 18-й такт повторюються рухи 17-го такту.

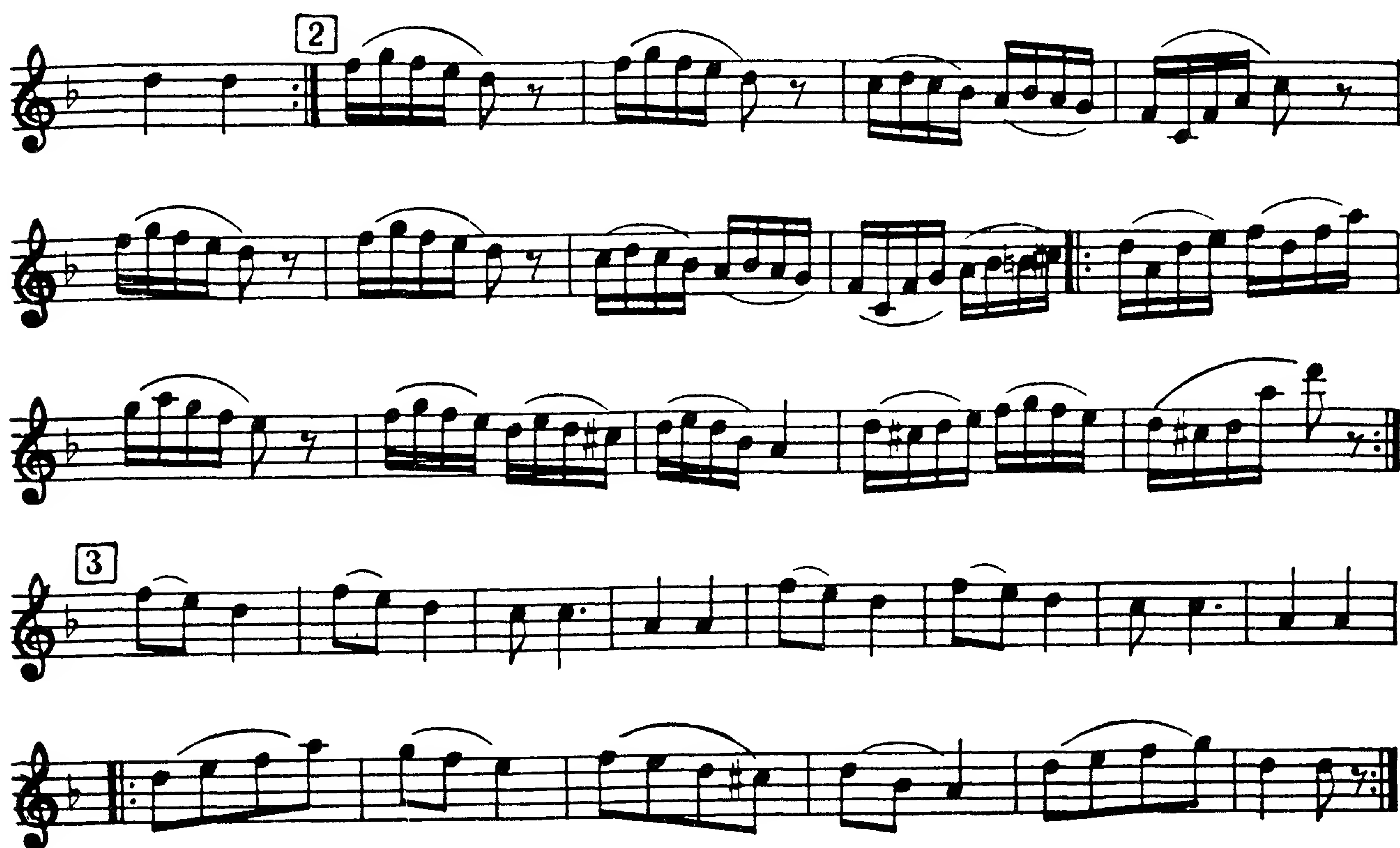
На 19—20-й такти танцюристи парами виконують швидкі оберти і різко закінчують їх, ставши обличчям до глядача. Права рука хлопця у дівчини на талії, лівою рукою він тримає перед собою палицю. На кінець музичного супроводу хлопець робить нею акцент. У дівчини обидві руки опущені.











«НА ГАЛЯВИНІ»

Перша частина

Виконується музичний супровід (цифри № 1—5).

Танцюристки знаходяться у першій лівій кулісі, а жіночий хор розташований у другій і третій лівих кулісах. Хлопці-танцюристи та чоловічий хор — у правих кулісах.

На сцені сонячна весняна галявина, на якій збирається молодь.

Програються 4 такти музичного вступу.

І фігура (32 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 1).

На 1—2-й такти за сценою жіночий хор починає співати українську народну пісню «Ой зацвіли фіалочки».

На 3—4-й такти з перших лівих куліс виходять групками танцюристки. Вони збирають уявні фіалки (у кожної дівчини в руках букетик фіалок). У цей час з'являється жіночий хор з других і третіх куліс і розташовується півколом біля задника сцени.

На 5—8-й такти дівчата, збираючи фіалки, плетуть вінки (уявно), вихваляються одна перед одною букетами.

На 9—16-й такти, зібравшись у коло, дівчата ніби одягають солістці вінок на голову і дарують їй всі букети фіалок. Дівчина-солістка стоїть у центрі кола на одному коліні, милується квітами. На кінець 16-го такту всі дівчата беруться за руки, утворюючи щільне коло і повернувшись обличчям до центру. Дівчина-солістка з букетом фіалок залишається у колі.

На 17—18-й такти дівчата, не роз'єднуючи рук, відходять з кола спиною, починаючи з правої ноги, чотирма «простими танцювальними кроками».

На 19—20-й такти вони роблять чотири кроки вперед (до центру кола), трохи нахиляючи корпус уперед.

На 21—22-й такти дівчата знову спиною відходять назад.

На 23—24-й такти на кожну чверть такту похитуються праворуч і ліворуч (всього чотири рази); голова нахиляється разом з корпусом.

На 17—24-й такти дівчина-солістка вітає всіх — робить «балансе» праворуч і ліворуч, обертається на 360° простим переступанням.

На 25—28-й такти дівчата, починаючи з правої ноги, йдуть по колу проти руху годинникової стрілки. Солістка йде їм назустріч за рухом годинникової стрілки.

На 29—32-й такти дівчата, утворивши два кола, пересуваються так: праве коло — за рухом годинникової стрілки, ліве — проти руху годинникової стрілки. Дівчина-солістка виходить уперед, на авансцену.

На кінець 32-го такту в правих кулісах починає співати чоловічий хор (цифра 2, 1-й такт).

II фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 2).

На 2—3-й такти з правих куліс з'являються хлопці: попереду йдуть невеликими групками танцюристи, за ними — хористи (останні розташовуються на сцені так, щоб не заважати танцям).

На 4—8-й такти всі дівчата, побачивши хлопців, збираються групками, шепочуться, жартують і відбігають до лівих куліс, весело сміючись і вигукуючи. Хлопці рухаються до середини сцени.

На 9—16-й такти на слова: «Добрий вечір, дівчаточка!» — всі хлопці вклоняються танцюристкам, вітаючи їх і запрошуючи до танцю.

На 17—24-й такти співачки відповідають хлопцям.

На 17—20-й такти танцюристки, поклавши руки одна одній на плечі, йдуть простими кроками вперед (на хлопців). Дівчина-солістка залишається на місці.

На 21—24-й такти дівчата опускають руки, беруться за кисті і одна за одною ланцюжком ідуть праворуч по колу за рухом годинникової стрілки. На кінець 24-го такту вони оточують солістку і виштовхують її з кола хлопців.

III фігура (64 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 3).

На 1—16-й такти дівчина-солістка спочатку соромиться, потім з букетом фіалок простими кроками йде по колу (проти руху годинникової стрілки).

Хлопці відходять назад, до правих куліс. Один хлопець наближається до дівчини-солістки, його відштовхують, підходить другий, але і його відводять. Хлопці поступово оточують солістку. Дівчата з цікавістю чекають,

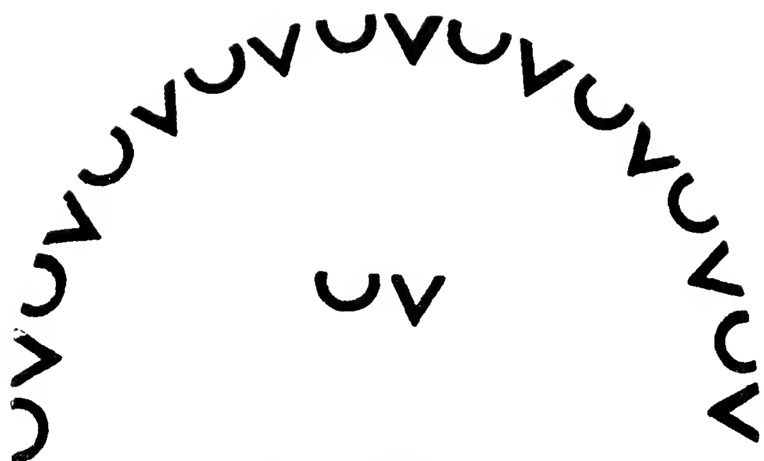


Схема 346

що ж буде далі. На кінець 16-го такту солістка підкидає букет фіалок вгору — ліворуч, потім швидко біжить і ховається за дівчатами.

Виконується музичний супровід (цифри № 4, 5).

Усі хлопці кидаються за букетиком фіалок, але дістається він парубку, найменшому на зріст.

Одночасно п'ять-шість дівчат, узявшись за кисті рук, ланцюжком пробігають перед хлопцями і стають біля лівих куліс по діагоналі, обличчям до них. З'єднаними руками вони захищають від хлопців солістку.

Високий парубок, побачивши, що букет у низького хлопця, показує йому на лінію дівчат, за якою заховалася дівчина-солістка. Низенький повинен пробитись до дівчини-солістки, щоб танцювати з нею. Він розбігається, кидається до дівчат, але вони відштовхують його так, що парубок падає на підлогу. Всі сміються. Невдаха піднімається, розгублено дивиться, підбігає до високого хлопця і віддає йому букет, щоб той спробував пробитися до дівчини-солістки.

Високий хлопець бере квіти, розбігається, розриває руки дівчат і, взявши дівчину-солістку за руку, разом з нею йде до центру сцени. Усі танцюристи стають парами і вишиковуються півколом, як зазначено на схемі 346.

Друга частина

IV фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 6).

На 1—3-й такти пари танцюристів виконують копіток з дробітком.

На «раз» 1-го такту дівчата ступають на ліву ногу, відокремивши від підлоги праву ногу;

на «і-два» двічі вдаряють об підлогу правою ногою (руки за проймами кептара);

на «і» — пауза.

На 2-й такт усе повторюється, тільки з іншої ноги;

на «раз» 3-го такту дівчата ступають ліворуч на ліву ногу, обличчям повертаються до глядача;

на «і» з акцентом приставляють праву ногу до лівої;

на «два» ступають праворуч правою ногою;

на «і» з акцентом приставляють ліву ногу до правої.

У хлопців вільні руки опущені вниз, вони виконують рух, починаючи з правої ноги.

На 4-й такт усі виконавці роблять «потрійний притуп».

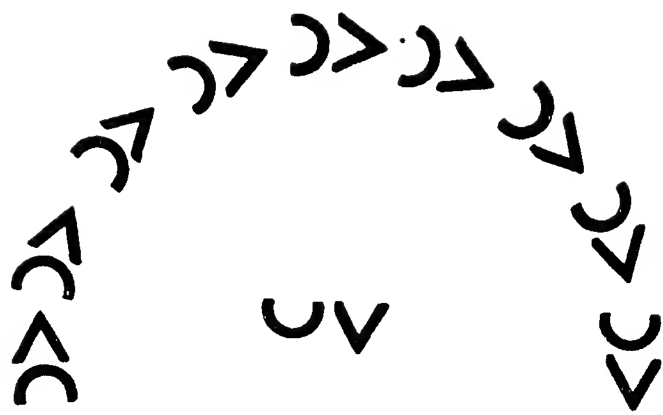


Схема 347

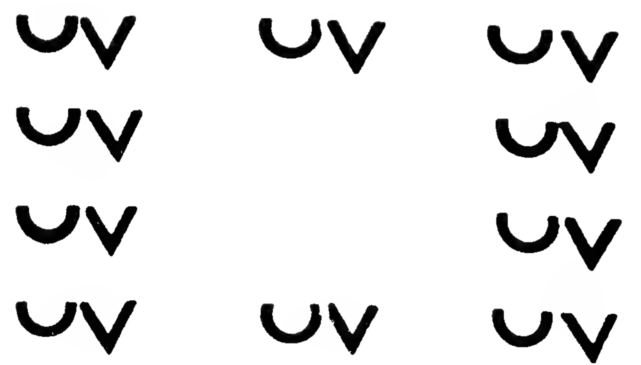


Схема 348

На 5—8-й такти, повернувшись спиною одне до одного, танцюристи повторюють попередній рух, але з іншої ноги.

Центральна пара солістів виконує цей же рух, повернувшись обличчям одне до одного.

На 9—12-й такти усі, повернувшись обличчям до глядача, виконують дробіток на місці.

На 13—16-й такти танцюристи в парах повертаються обличчям одне до одного і виконують «середню погаренку»: дівчата кладуть руки на плечі хлопців, хлопці правою рукою тримають дівчат за талію, лівою рукою беруть їх за правий лікоть. На «раз» кожного такту танцюристи ступають вперед правими ногами так, щоб бути праворуч одне від одного, а на «два» кожного такту — повертаються на півпальцях правої ноги на 180°, віддіЛивши ліву ногу від підлоги. На «раз» — голову різко повертають ліворуч; на «два» знову дивляться одне на одного.

Протягом 4 тактів цей рух повторюється вісім разів, тобто виконавці роблять чотири повних оберти (по парах). На кінець 16-го такту всі стають правим плечем до глядача, беруться за руки (схема 347).

V фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 7).

На 1—8-й такти усі виконавці, починаючи з правої ноги, біжать по колу за рухом годинникової стрілки, ударяючи об підлогу каблуком. Корпус нахилений вперед, обличчя повернуто до центру кола. На кінець 8-го такту всі стають обличчям до центру кола.

Одночасно пара солістів у центрі кола обертається в іншому напрямку, виконуючи «середню погаренку».

На 9—12-й такти дівчата виконують дробіток і «потрійний притуп».

На 9—11-й такти хлопці роблять тричі «розтяжку внизу».

На 12-й такт, випроставшись, вони стають на обидві ноги.

На 13—16-й такти повторюються рухи 9—12-го тактів.

На 17—24-й такти всі виконавці, не роз'єднуючи рук, біжать по колу проти руху годинникової стрілки, вдаряючи каблуком об підлогу, нахиливши корпус вперед і повернувши голову праворуч. На кінець 24-го такту танцюристи вишиковуються так, як зазначено на схемі 348.

VI фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 8).

На 1-й такт дівчата на «раз» трохи присідають, стуливши коліна і направляючи їх ліворуч, корпус трохи нахилений, голова повернена ліворуч,

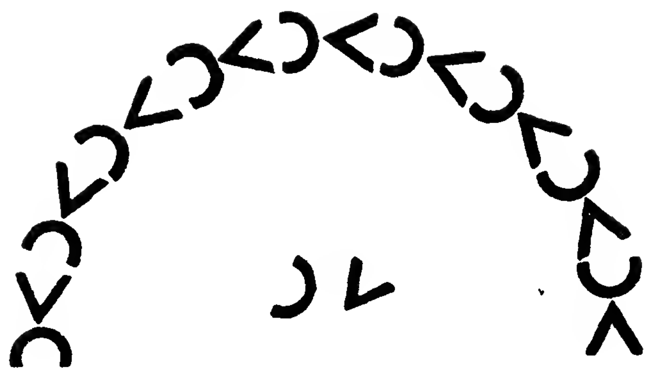


Схема 349

лівою рукою дівчина тримає праву руку хлопця, права рука дівчини — за проймою кептара;

на «два» — пауза.

Одночасно на «раз» хлопці глибоко присідають, стулені коліна направлені праворуч; ліва рука закривається, голова повертається праворуч, погляд спрямований на дівчину;

на «два» — пауза.

На 2-й такт на «раз» дівчата, повертаючись обличчям до глядача, випростовують коліна і корпус. Хлопці на «раз» на легкому стрибку повертають коліна ліворуч, ліву руку розводять в сторону, голову відвертають од дівчини;

на «два» — пауза.

На 3—8-й такти тричі повторюються рухи 1—2-го тактів. На кінець 8-го такту танцюристи стають обличчям одне до одного (дівчата правим плечем до глядача, хлопці — лівим).

На 9—16-й такти усі парами виконують «середню погаренку», вишикувавшись у півколо. На кінець 16-го такту, роз'єднавши руки, дівчата і хлопці стають, як зазначено на схемі 349. Центральна пара виконує той самий рух і зупиняється обличчям до глядача.

VII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 9 (1—16-й такти).

Співає жіночий склад хору (1—16-й такти).

На 1—16-й такти танцюристки йдуть у коло, починаючи з правої ноги і ступаючи з півпальців на всю ступню, руки опущені. Дівчина-солістка приєднується до дівчат, а соліст відходить назад, до хлопців, і стає у середині півкола (схема 350). На початку 9-го такту дівчата з'єднують руки так: кожна дівчина бере рукою ліву руку виконавиці, що стоїть праворуч від неї через одну дівчину; руки з'єднують попереду себе. Таким чином, утворивши щільне коло, дівчата просуваються за рухом годинникової стрілки, ступаючи на «раз» кожного такту правою ногою ліворуч — навхрест лівої ноги попереду себе;

на «два» ліву ногу ставлять ліворуч. Цей рух виконується до кінця 16-го такту.

На 1—16-й такти хлопці, стоячи у півколі (ноги за другою позицією), переступають з ноги на ногу; при переступанні на праву ногу, корпус повертають правим плечем уперед, голову — ліворуч, при переступанні на ліву ногу — навпаки.

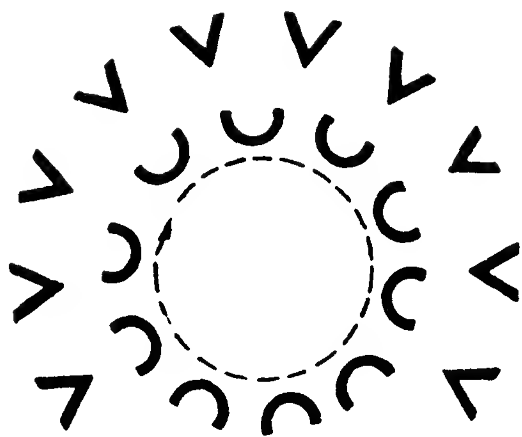


Схема 350

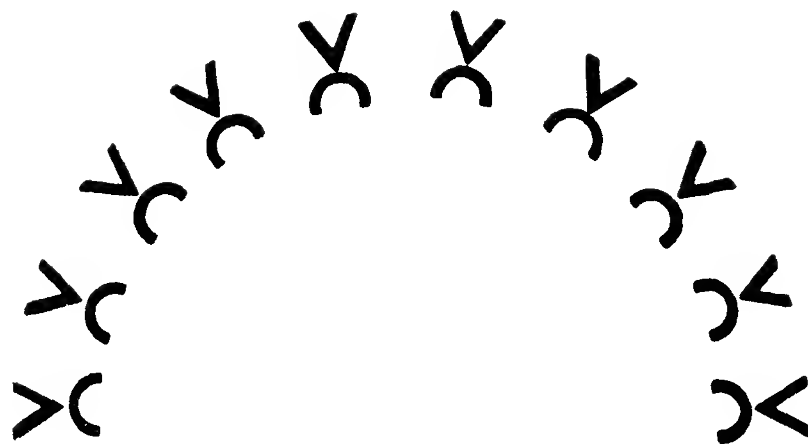


Схема 351

VIII фігура (8 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 9 (17—24-й такти).

На 17-й такт дівчата, нахиливши корпус трохи вперед, швидко обертаються по колу, при цьому на «раз» ступають вперед лівою ногою, відокремлюючи праву ногу від підлоги;

на «і» підстрибують на лівій нозі;

на «два» ставлять вперед праву ногу;

на «і» — пауза.

Одночасно на «раз» хлопці глибоко присідають на обидві ноги, коліна зведені, руки піднімають перед собою;

на «два», трохи піднімаючись з глибокого присідання, викидають уперед праву ногу, руки розводять у сторони.

На 18-й такт на «раз» повторюється все те, що хлопці робили на «раз» 17-го такту;

на «два» права нога викидається праворуч, коліна зведені, руки підняті в сторони.

На 19—24-й такти повторюються рухи 17—18-го тактів. На кінець 24-го такту хлопці підводяться з присідання, опускають руки.

IX фігура (8 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 9(25—32-й такти).

На 25—32-й такти дівчата, роз'єднавши руки і повернувшись через праве плече обличчям до хлопців, ідуть кожна до свого партнера дробітком (схема 351). Закінчують рух «потрійним притупом». Одночасно хлопці виконують на місці подвійний та одинарний дробіток з «потрійним притупом».

На «раз» 25-го такту ступають правою ногою праворуч;

на «і» приставляють ліву ногу до правої;

на «два» роблять знову крок правою ногою праворуч;

на «і» акцентовано ударяють лівою ногою біля правої.

На 26-й такт повторюються рухи 25-го такту, але з іншої ноги у протилежну сторону.

На «раз» 27-го такту роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» акцентовано ударяють лівою ногою біля правої ноги;

на «два» роблять крок лівою ногою ліворуч;

на «і» акцентовано ударяють правою ногою біля лівої ноги.

На 28-й такт виконується «потрійний притуп» з правої ноги.

Рух — одинарний дробіток з потрійним притупом — виконується двічі. На кінець 32-го такту хлопці беруть дівчат за руки.

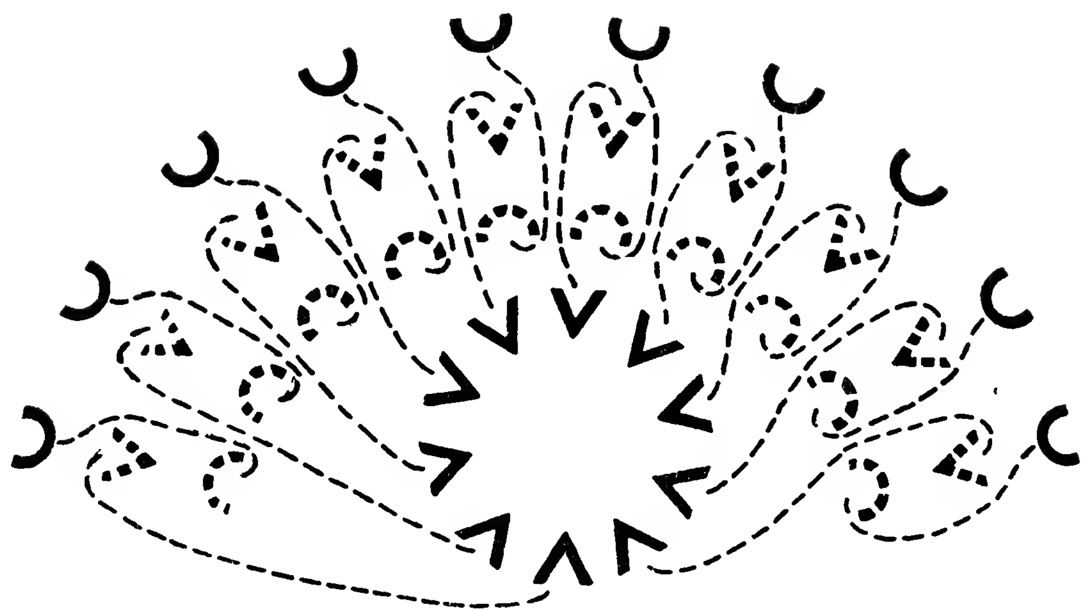


Схема 352

X фігура (8 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 9 (33—40-й такти).

На 33—40-й такти танцюристи у парах роблять «тинок»» (па-де-баск), з акцентом ставлячи попереду ноги (дівчата спиною до глядача, хлопці — обличчям). Виконуючи «тинок» ліворуч, корпус повертають правим плечем уперед, праві руки випрямляють, ліві — згинають. Танцюристи дивляться одне на одного. На 33—39-й такти вони виконують сім «тинків», на 40-й такт — «потрійний притуп».

XI фігура (8 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 9 (41—48-й такти).

На 41—48-й такти танцюристи у парах роблять «низьку погаренку», тобто швидке попарне обертання на місці: дівчина кладе руки на плечі хлопцеві, танцюрист бере обома руками дівчину за талію; праві ноги ставлять на півпальці одну біля однієї так, щоб внутрішні сторони ступнів були разом, ліві ноги на півпальцях біля п'ятки правої ноги.

На «раз» ступають правою ногою, повертаючись на 90°;

на «і» приставляють ліву ногу біля п'ятки правої ноги. За один такт пари повертаються на 180°, тобто міняються місцями, за два такти вони роблять повний оберт на 360°.

На кінець 48-го такту пари роз'єднують руки, хлопці стають попереду дівчат обличчям до центру кола, а дівчата — за хлопцями, руки кладуть за пройми кептара (схема 352).

XII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 10).

Співає чоловічий склад хору.

На 1—8-й такти дівчата, переступаючи ногами, виконують на місці оберти (за 8 тактів два повних оберти). Хлопці дробітком сходяться у коло (схема 352).

На 9—16-й такти дівчата повторюють рух VI фігури, а хлопці з'єднують руки і йдуть по колу так, як дівчата в 9-му такті VII фігури.

XIII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 11(1—16-й такти).

На 1—2-й такти дівчата у півколі, тримаючись за пройми кептара, виконують два «голубці» праворуч і ліворуч.

На 3-й такт, не міняючи положення рук, протягом всієї фігури дівчата роблять такі рухи:

на «раз» ставлять на підлогу ліву ногу, відвівши праву ногу праворуч;

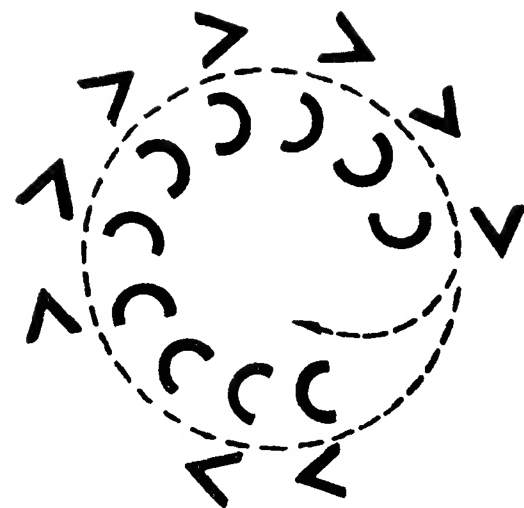


Схема 353

на «два» опускають на підлогу праву ногу, відвівши ліворуч ліву ногу (коліно випрямлене).

На 4-й такт дівчата виконують два біги на місці з лівої і правої ноги.

На 5—16-й такти чотири рази повторюються рухи 1—3-го тактів.

Одночасно хлопці, переступаючи, як дівчата у VIII фігурі, швидко йдуть по колу за рухом годинникової стрілки. На 1—8-й такти голова нахилена праворуч, а на 9—14-й такти — ліворуч. На «раз» 15-го такту всі хлопці різко присідають, на «раз» 16-го такту — встають з присідання і роз'єднують руки.

XIV фігура (8 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 11 (17—24-й такти).

Хлопці, що розвертаються через праве плече обличчям до дівчат, і дівчата просуваються назустріч одне одному.

На 17-й такт на «раз» роблять крок правою ногою вперед; коліна трохи зігнуті, руки вільні;

на «два» роблять легкий стрибок на правій нозі.

На 18-й такт повторюються рухи 1-го такту, але з лівої ноги.

На 19-й такт на «раз» роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» вдаряють лівою ногою поряд з правою;

на «два» роблять крок лівою ногою ліворуч;

на «і» вдаряють правою ногою біля лівої.

На 20-й такт на «раз» роблять крок правою ногою праворуч;

на «і-два» роблять два удари лівою ногою об підлогу, корпус повертають вперед правим плечем, коліна зігнуті трохи більше, руки на талії;

на «і» — пауза.

На 21—24-й такти повторюються рухи 17—20-го тактів, тільки з іншої ноги. Виконавці повинні за ці 4 такти помінятися місцями і закінчити рух, ставши обличчям одне до одного (дівчата у внутрішньому колі, хлопці — у зовнішньому).

XV фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 12).

На 1—16-й такти всі танцюристи повертаються правим плечем до центру кола, хлопці беруть дівчат правою рукою за талію, дівчата — лівою рукою беруть хлопців за талію і бігом просуваються по колу за рухом годинникової стрілки (схема 353).

Під час бігу на 2 такти (чотири біги) корпус нахиляється вперед, вільні руки закриваються, на 3-й такт (два біги) корпус вирівнюється, вільні руки



Схема 354

розводяться в сторони, виконавці в парі відвертають голову одне від одного. На 4-й такт (два біги) вони знову дивляться одне на одного. За 16 тактів ця комбінація повторюється чотири рази.

На кінець 16-го такту всі стають широким півколом і кладуть одне одному руки на плечі (схема 354).

XVI фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 13).

На «раз» 1-го такту всі роблять крок лівою ногою ліворуч;

на «два» легенько стрибають на лівій нозі, праву ногу піднімають перед лівою ногою, трохи зігнувши її у коліні, голову повертають ліворуч.

На 2-й такт повторюються рухи 1-го такту, але з іншої ноги в іншу сторону.

На 3-й такт почергово викидають поперед себе праву і ліву ногу, погляд спрямований на глядача.

На 4-й такт усі зіскакують на обидві ноги (за другою позицією).

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів.

На 9—16-й такти всі роблять дробіток на місці. Дівчата кладуть руки за пройми кептара, хлопці вільно опускають руки вниз.

XVII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 14). У музичному супроводі перші 3 такти — пауза.

На 1—3-й такти танцюристи виконують «переступчик». Нахиливши корпус уперед, спрямувавши погляд на центр сцени,

на «раз» усі з акцентом ступають правою ногою трохи вперед попереду лівої (виворітно); ліву ногу відривають від підлоги, руки закладають за спину;

на «і» ставлять на підлогу ліву ногу, відриваючи від підлоги праву ногу;

на «два» з акцентом ставлять праву ногу праворуч від себе (за другою позицією), ліву ногу відривають від підлоги;

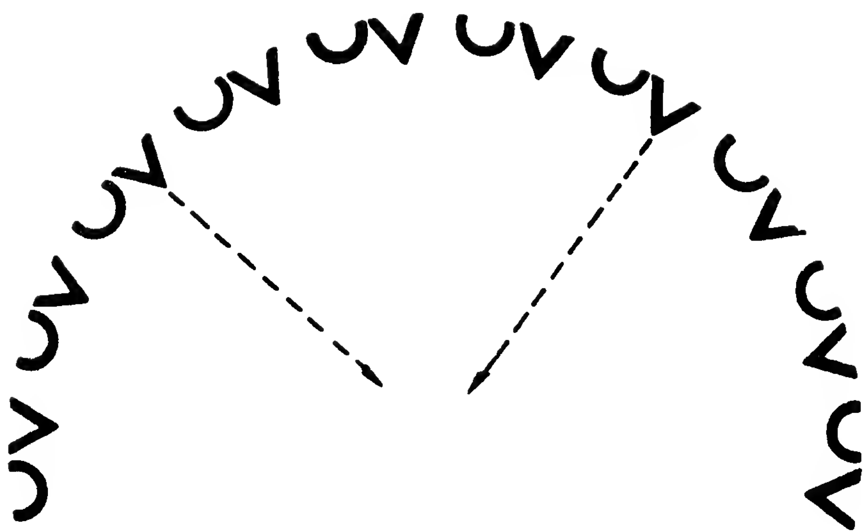
на «і» знову ставлять ліву ногу на підлогу.

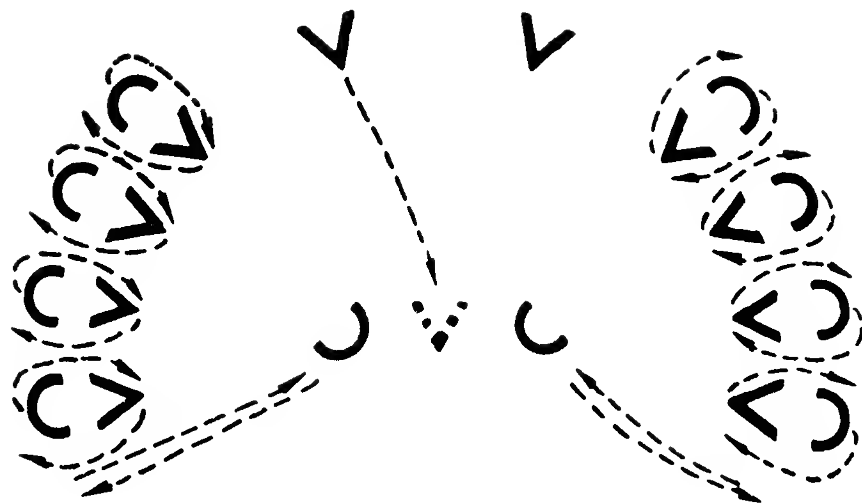
Протягом 3 тактів танцюристи просуваються по центру сцени.

На 4-й такт на два акорди музичного супроводу усі виконавці почергово вдаряють об підлогу правою і лівою ногами, ще більше нахиляючи корпус.

На 5—6-й такти всі роблять чотири «віръовочки» назад з правої ноги. Корпус випрямляють, руки розведені в сторони.

На 7-й такт на «раз» роблять крок уперед правою ногою, корпус трохи повертають лівим плечем уперед, ліву руку закривають перед собою;


Схема 355


Схема 356

на «два» підстрибують на правій нозі, відриваючи ліву ногу від підлоги.

На 8-й такт виконується «потрійний притуп», починаючи з лівої ноги, корпус трохи нахиляється, руки закладаються за спину.

На 9—15-й такти повторюються рухи 1—8-го тактів.

На 16-й такт дівчата потрійними переступами відходять назад. Хлопці виконують «присядку» і підводяться на обидві ноги за другою позицією. Одночасно два хлопці вибігають вперед на авансцену (схема 355).

XVIII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 15).

Соло двох хлопців.

На 1-й такт хлопці опускаються у повне присідання, трохи повернувшись один до одного; руки розводять у сторони.

На 2-й такт, підводячись трохи з повного присідання, вони обертаються на 360°: правий хлопець на лівій нозі через праве плече, піднімаючи праву ногу, лівий хлопець — на правій нозі через ліве плече, піднімаючи ліву ногу. Руки розведені в сторони.

На 3-й такт танцюристи опускають ступню піднятої ноги на підлогу і стають на коліно другої ноги, підтягнувши її до ступні опорної ноги; корпус нахиляють один до одного, руки закривають.

На 4-й такт, підводячись з глибокого присідання, хлопці ставлять ту ногу, яка була на коліні, на каблук у сторону від себе, корпус відхиляється від виставленої ноги; руки широко розводяться в сторони.

На 5—8-й такти повторюються рухи 1—4-го тактів, але з іншої ноги в іншу сторону.

На 9—16-й такти хлопці-солісти повторюють рухи 1—8-го тактів. На кінець 16-го такту солісти швидко відходять на свої місця.

На 1—16-й такти дівчата виконують рухи VII фігури, починаючи праворуч; руки кладуть за пройми кептара.

Хлопці виконують рухи XII фігури, починаючи рух обличчям до своїх дівчат.

XIX фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 16).

Соло одного хлопця та двох дівчат.

На 1—8-й такти дві крайні дівчини просуваються «чесанкою» (почергове швидке викидання ніг уперед, коліна не згинаються) до центру сцени, як зазначено на схемі 356; руки кладуть за пройми кептара.

На 9—16-й такти дівчата повертаються на свої місця.

Хлопець-соліст вискакує на центр сцени і на 1—16-й такти робить «крокодила» (опираючись то на одну, то на другу руку, викидає вперед обидві ноги). На кінець 16-го такту соліст стає на своє місце.

Усі інші виконавці на 1—8-й такти роблять дробіток; на 9—16-й такти легким стрибком стають парами спиною до іншої пари і дрібними переступами парами повертаються на 360°, погляди спрямовані одне на одного, руки опущені вздовж корпусу.

XX фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 17).

Соло двох пар.

На 1—3-й такти з обох сторін сцени два хлопці виводять за руки на центр сцени своїх дівчат. Правий від глядача хлопець лівою рукою тримає праву руку дівчини, лівий — правою рукою ліву руку дівчини (вільні руки розведені).

На 4-й такт хлопці швидко присідають і встають з присідання обличчям до дівчат, правою рукою хлопці беруть дівчат за талію, в лівих, розведених у сторону руках тримають праві руки дівчат. Дівчата лівими руками тримаються за праві лікті хлопців.

На 5—8-й такти у парах солісти виконують «середню погаренку».

Одночасно всі інші танцюристи *на 1—8-й такти* повертаються праворуч і крокують один за одним по півколу, погляд спрямований на солістів.

На 9—23-й такти хлопці, не змінюючи положення рук, опускаються в глибоке присідання і, повертаючись разом з дівчатами, що їх підтримують, виконують «повзунець» (почергове швидке викидання ніг вперед у повному присіданні); дівчата роблять дрібне переступання; за 15 тактів вони повинні обернутись чотири рази.

На 24-й такт хлопці встають з присідання обличчям до глядача, правою рукою тримають дівчат за талію, ліві руки піднімають в сторони — вгору; дівчата лівими руками тримають хлопців за талію, праві руки кладуть за пройми кептара. Дві пари солістів швидко повертаються на свої місця.

На 9—16-й такти усі виконавці, крім солістів, повертаються ліворуч (на 90°) обличчям до центру сцени і також на кожну чверть кожного такту ступають лівою ногою ліворуч, приставляючи до неї праву ногу. Так вони повертаються на свої попередні місця. З кожним кроком лівої ноги голову нахиляють ліворуч, а коли приставляють праву ногу до лівої, голову піднімають. Руки вільно опущені вздовж корпусу.

На 17—24-й такти усі виконавці повертаються по парах обличчям одне до одного, хлопець бере обома руками дівчину за талію, а дівчина кладе обидві руки і голову на ліве плече хлопця, у такому положенні пари простими кроками на кожну першу чверть кожного такту обертаються двічі на місці.

XXI фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 18).

Соло одного хлопця.

На 1—16-й такти соліст вискакує в центр півкола і у швидкому темпі робить «закладку» на обидві ноги: знаходячись у глибокому присіданні (ліва нога попереду правої),

на «раз» відводить ліве коліно ліворуч, ліву ногу з півпальців переводить на ребро (майже на підйом), вага корпусу на правій нозі, корпус трохи повертається ліворуч, розведені руки допомагають рівновазі;

на «два» переносить вагу корпусу на ліву ногу з відведеним праворуч коліном і ставить її на ребро (майже на підйом). На кінець 16-го такту соліст підводиться і відходить на своє місце.

На 1—8-й такти решта виконавців, повернувшись обличчям до хлопця-соліста, беруться за руки і півколом, нахиливши корпус уперед, з правої ноги крокують до центру півкола. Потім ударяють правою ногою об підлогу.

На 9—16-й такти всі вирівнюють корпус і відходять на свої місця, почергово виставляючи на носок (на кожну чверть такту) то ліву, то праву ногу.

XXII фігура (32 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 19).

Соло дівчини і хлопця.

На 1—16-й такти дівчина з правого кута сцени на «раз» 1-го такту ступає вперед правою ногою, піднімаючи вгору праву руку, ліва рука на талії;

на «два» вона виконує з лівої ноги «голубець», повернувшись на 180°.

На 2-й такт солістка робить три переступи — лівою, правою, лівою ногами, повертаючись на 360°. Праву руку дівчина кладе на талію. За 16 тактів дівчина описує коло і зупиняється у лівому куті авансцени.

На «раз» 1-го такту хлопець одночасно, просуваючись за дівчиною, на повному присіданні робить крок правою ногою вперед, ліву ногу виносить вперед;

на «два» вдаряє стопою лівої ноги об підлогу.

На 2-й такт він повторює попередні рухи. Руки широко розведені в сторони.

На 3—4-й такти хлопець повторює рухи 1—2-го тактів, але з іншої ноги. За 16 тактів хлопець проходить за дівчиною коло і зупиняється у правому куті авансцени.

На 17—24-й такти солісти з різних кутів авансцени наближаються одне до одного (обличчям до глядача), виконуючи «чесанку»; руки дівчина кладе за пройми кептара. У хлопця руки за спиною.

На 25—32-й такти вони виконують «велику погаренку» (попарний оберт: крок і стрибок на праву ногу, руки з'єднані, як у «середній погаренці»).

Усі інші виконавці *на 1—4-й такти* чотири рази (на першу чверть кожного такту) плещуть у долоні.

На 5—8-й такти танцюристи спостерігають за солістами (хто піднімає догори одну руку або дві, хто вигукує тощо).

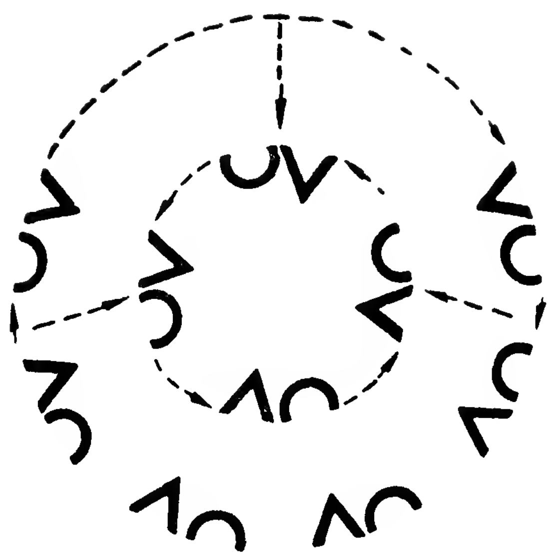


Схема 357

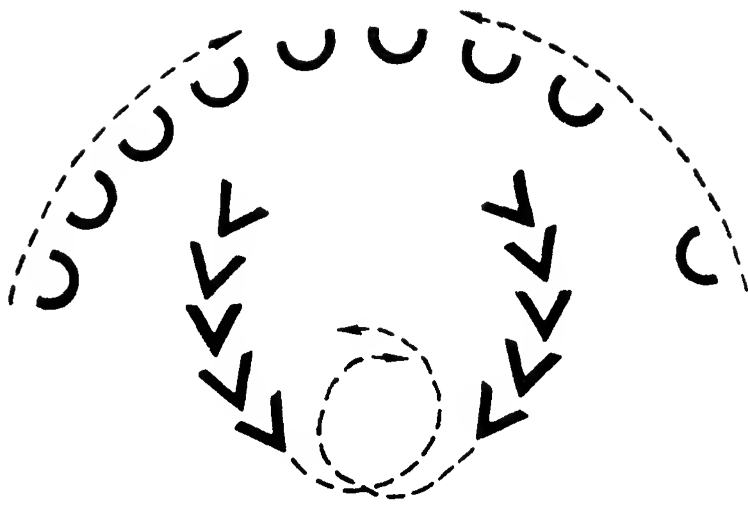


Схема 358

На 9—16-й такти вони двічі роблять три «вихиляси», починаючи з правої ноги (руки вільні), і «потрійний притуп», на який руки опускаються на талію.

На 17—20-й такти дівчата йдуть до центру дробітком, закінчуючи його «потрійним притупом». Руки кладуть за пройми кептара. Одночасно хлопці роблять випад на ліву ногу до центру кола, корпус нахиляють лівим плечем до зігнутого коліна, ліву руку закривають перед собою, а праву відводять у сторону.

На 21—24-й такти дівчата відходять на свої попередні місця, почергово відкидаючи ноги (на кожну чверть музики). Хлопці міняють позу, стаючи на іншу ногу, повертаючись плечем вперед.

На 25—28-й такти усі повторюють рухи 17—20-го тактів.

На 29—32-й такти виконавці утворюють два кола: внутрішнє — пара солістів і три пари, що підбігають з двох сторін і центру півкола, і зовнішнє, яке утворюють решта виконавців. Усі стають обличчям до центру кола (див. схему 357).

XXIII фігура (32 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 20).

На 1—8-й такти танцюристи внутрішнього кола, з'єднавши руки через одного (дівчата з дівчатами, хлопці з хлопцями), йдуть проти руху годинникової стрілки.

На 9—10-й такти дівчата внутрішнього кола, роз'єднавши руки, повертаються спиною до центру кола і сідають на з'єднані руки хлопців, які швидко нахиляються і випрямляються. Дівчата руками тримаються за плечі хлопців.

На 11—23-й такти хлопці внутрішнього кола, відхиливши корпус назад, йдуть за рухом годинникової стрілки.

На 24-й такт дівчата внутрішнього кола граціозно зіскакують з рук хлопців і повертаються через праве плече на 180°, з'єднавши руки з хлопцями.

На 1—24-й такти одночасно танцюристи зовнішнього кола, з'єднавши руки, просуваються за рухом годинникової стрілки. Вони ступають весь час правою ногою попереду лівої; корпус трохи нахилений ліворуч, голова повернута до центру кола.

На 25—32-й такти виконавці обох кіл утворюють широке півколо, відбігаючи, виносять уперед почергово то ліву, то праву ногу. Всі стають на свої попередні місця.

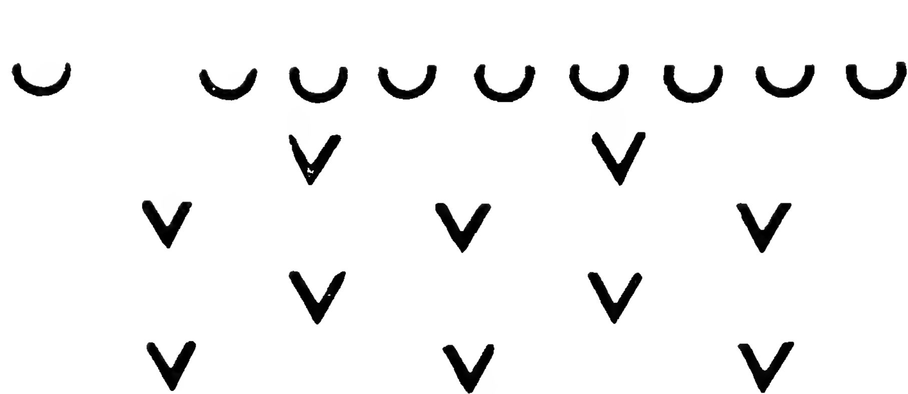


Схема 359

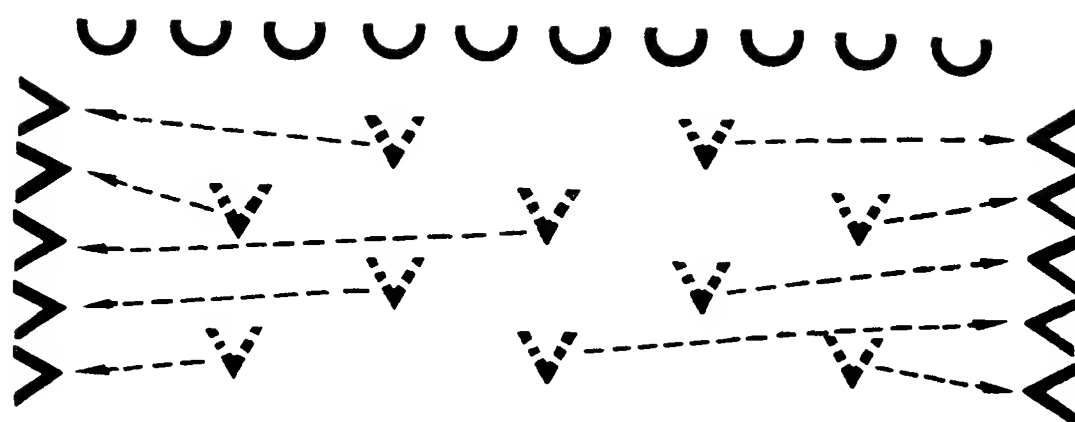


Схема 360

XXIV фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 21).

На 1—16-й такти дівчата з півкола стають у лінію і розташовуються у глибині сцени обличчям до глядача. Просуваються таким чином: дівчата, що знаходяться біля правих куліс, роблять крок правою ногою і приставляють до неї ліву ногу, решта танцюристок, виконуючи той же крок, рухаються з лівої ноги.

На 1—8-й такти одночасно хлопці, поділившись по п'ять чоловік, біжать по колу праворуч і ліворуч і вишиковуються, як зазначено на схемах 358 і 359.

На 9—12-й такти хлопці на місці роблять дробіток.

На 13—16-й такти вони виконують ритмічний малюнок:



На кожну зазначену ноту танцюристи ступають почергово то правою, то лівою ногою. Руки на талії.

XXV фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 22).

На 1—16-й такти дівчата, вишикувавшись у лінію обличчям до глядача, беруться за руки і виконують швидкі переступи, нахиляючи голову:

на «раз» вони роблять крок правою ногою праворуч;

на «і» приставляють ліву ногу до правої;

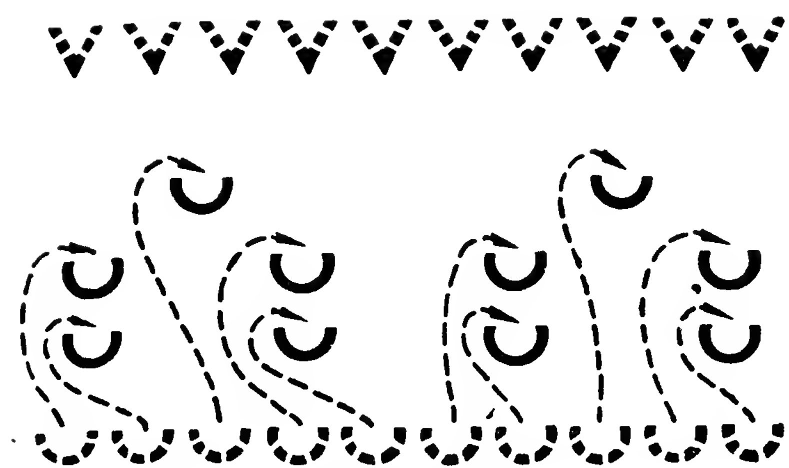
на «два» дівчата знов ступають крок правою ногою праворуч, ліву ногу відриваючи від підлоги;

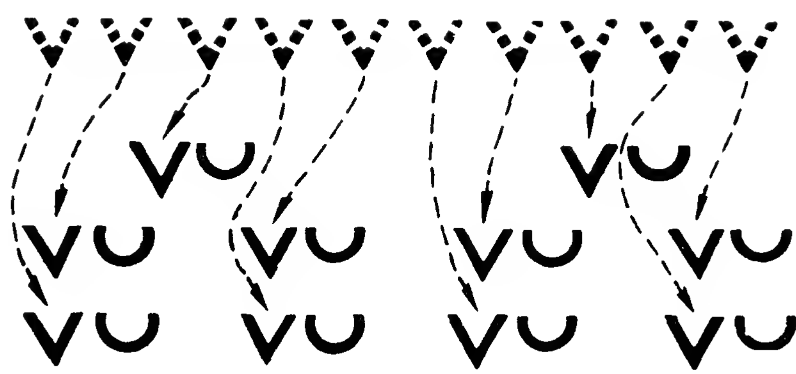
на «і» злегка згинають коліно правої ноги, а ліву ногу, зігнуту в коліні, притулюють ступнею до кісточки правої ноги; голову нахиляють праворуч. На 2-й такт усе повторюється, але з іншої ноги в іншу сторону. Рух виконується протягом 16 тактів.

На 1—8-й такти хлопці виконують «гайдук-круч»: на «раз» опускаються у повне присідання, ступні і коліна стулені, коліна повернуті праворуч, руки, навпаки,— ліворуч;

на «два» трохи підводяться на лівій нозі, відривають праву ногу від підлоги і відводять ступню праворуч п'ятexisting вгору; коліна стулені, спрямовані ліворуч, руки — праворуч.

На 9—14-й такти хлопці «боковими присядками» вишиковуються у дві лінії (по 5 чоловік у лінії), як показано на схемі 360: хлопці, що йдуть у лінію праворуч, викидають праву ногу; права рука на талії, ліва відведена


Схема 361


Схема 362

в сторону. Хлопці, що утворюють ліву лінію, виконують ті ж самі рухи, що і попередні, але з іншої ноги.

На «раз» 15-го такту хлопці глибоко присідають, закривають руки і повертаються обличчям один до одного;

на «два» викидають ногу вперед (хлопці, що стоять у правій лінії,— ліву ногу, в лівій — праву ногу).

На «раз» 16-го такту хлопці ставлять на підлогу ногу;

на «два» вдаряють ступнею другої ноги об підлогу, нахиляючи корпус до виставленої ноги, руки розведені в сторони.

XXVI фігура (24 такти)

Виконується музичний супровід (цифра № 23).

На 1—3-й такти дівчата, починаючи з правої ноги, біжать на авансцену, нахиливши корпус уперед і спрямувавши погляд на глядача.

На 4-й такт виконавиці роблять «потрійний притуп», випрямляючи корпус і поклавши руки за пройми кептара.

На 5—8-й такти вони виконують рухи VI фігури.

На 9—16-й такти дівчата роблять «чесанку» і закінчують її ударом лівої ноги об підлогу.

На 17—24-й такти дівчата розбігаються і стають у шаховому порядку, як зазначено на схемі 361.

На 1—4-й такти хлопці стоять на місці.

На «раз» 5-го такту вони плещуть у долоні до кінця 16-го такту.

На 17—24-й такти всі хлопці підбігають до дівчат (схема 362) і стають перед ними на крок.

XXVII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 24).

На 1—8-й такти дівчата на місці виконують «обертаси».

На «раз» 1-го такту хлопці присідають, спираючись на праву руку.

На «раз» 2-го такту вони викидають ноги ліворуч на каблуки, ліву руку кладуть на потилицю.

На 3—4-й такти повторюються рухи 1—2-го тактів, але в іншу сторону і кладуть другу руку. За 8 тактів хлопці виконують цей рух 4 рази.

На 9—16-й такти дівчата, зробивши крок уперед, беруть правими руками ліві руки хлопців і виконують рухи VI фігури. Ліві руки дівчат опущені вниз. Одночасно хлопці, не підводячись з присідання, почергово виносять ноги уперед — навхрест (на «раз» кожного такту). На 16-й такт хлопці піднімаються з присідання.

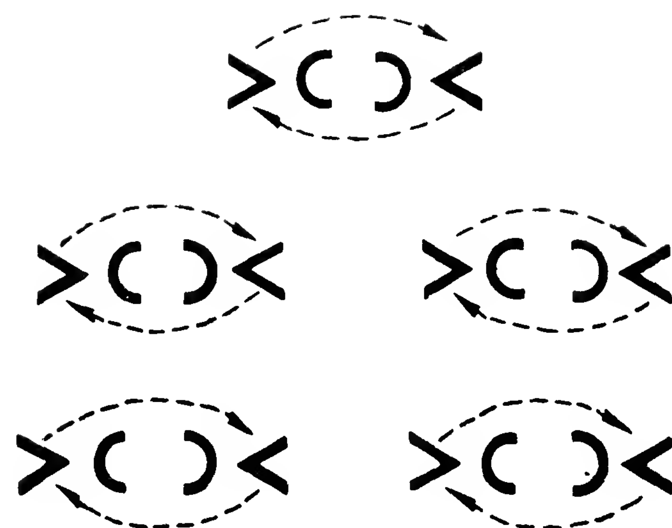


Схема 363

XXVIII фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 25).

На 1—2-й такти, обернувшись одне до одного обличчям, виконавці парами роблять «середню погаренку».

На 3—4-й такти дівчата сусідніх пар міняються місцями, зробивши один оберт, при цьому дівчина, що стоїть ліворуч, пропускає поперед себе дівчину, що стоїть праворуч (схема 363). Одночасно хлопці різко присідають і встають з присідання у позу з розведеними в сторону руками обличчям до дівчат. За 16 тактів цю перебіжку дівчат від одного хлопця до другого пари виконують чотири рази.

XXIX фігура (16 тактів)

Виконується музичний супровід (цифра № 26).

Співає весь хор.

На 1—14-й такти всі танцюристи парами виконують «низьку погаренку».

На 15-й такт усі повертаються обличчям до глядача. Дівчата трохи нахиляють корпус вперед і закривають праві руки, а хлопці присідають, тримаючи правими руками дівчат за талію (лівими руками дівчата беруть хлопців за талію).

На 16-й такт хлопці піднімаються з присідання. Усі виконавці стають у фінальну позу, широко розводячи вільні руки.

Музика К. Мяскова

Помірно
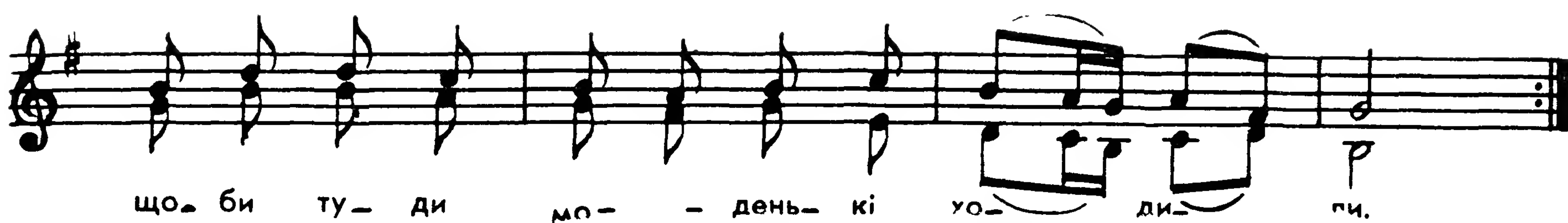
1

С.
А.
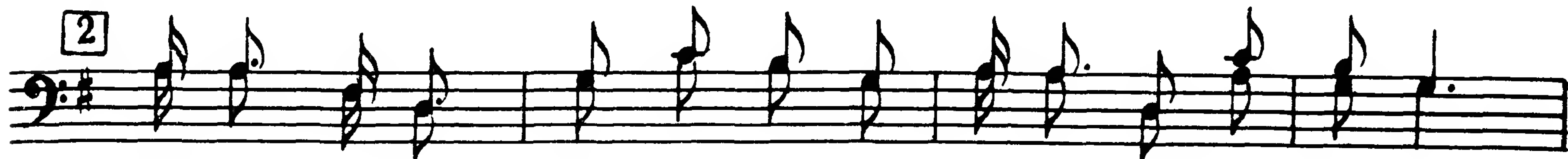
1. 3. Ой за- цві- ли фі- я- лоч- ки, за- цві- ли,
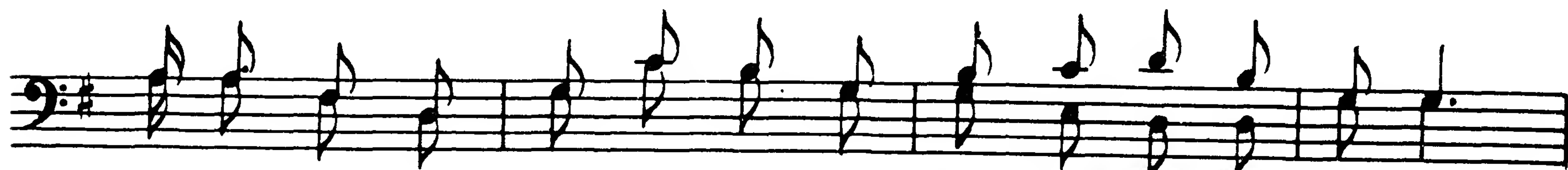
та всі го- ри та до- ли- ни по- кри- ли.
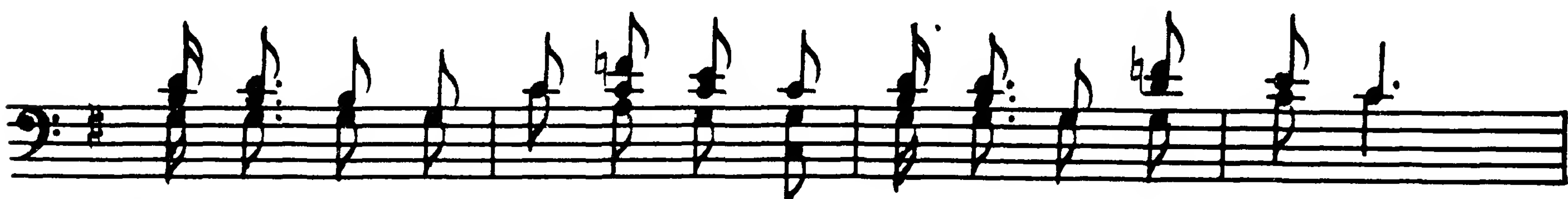
2. 4. Та всі го- ри та до- ли- ни по- кри- ли,
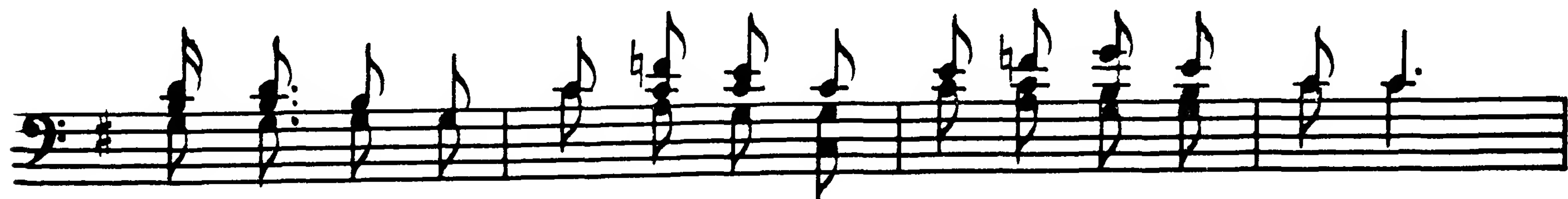


1. Ой зацвіли фіялочки, зацвіли,
Та всі гори та долини покрили.
2. Та всі гори та долини покрили,
Щоби туди молоденькі ходили.
3. Ходила там Василинка знизенька,
А за нею їй миленький стихенька.
4. Ой ходи ж ти, мій миленький, за мною,
Люба моя розмовонька з тобою.
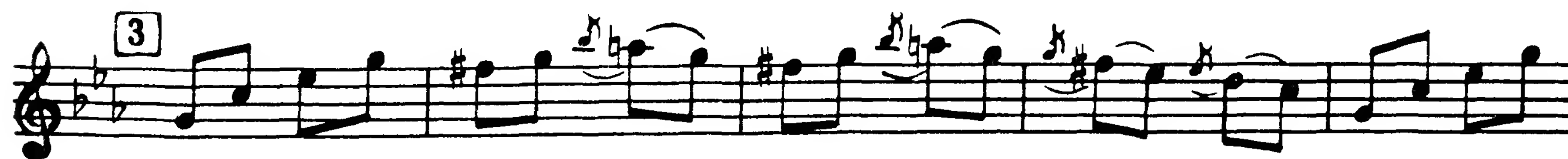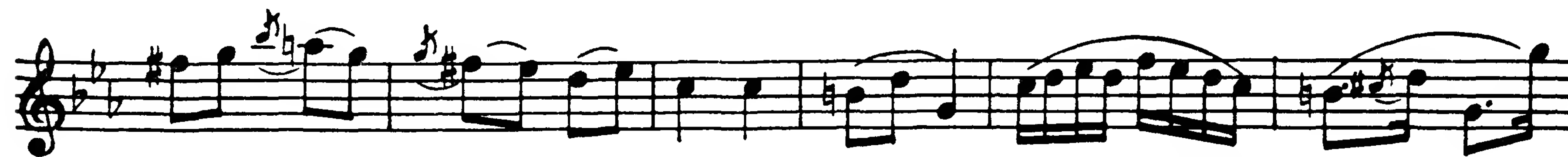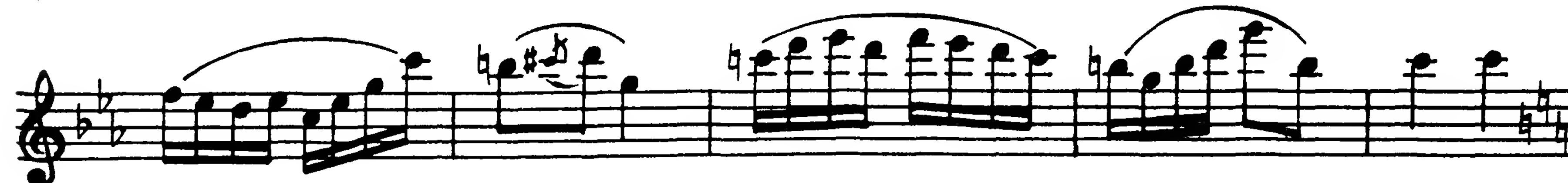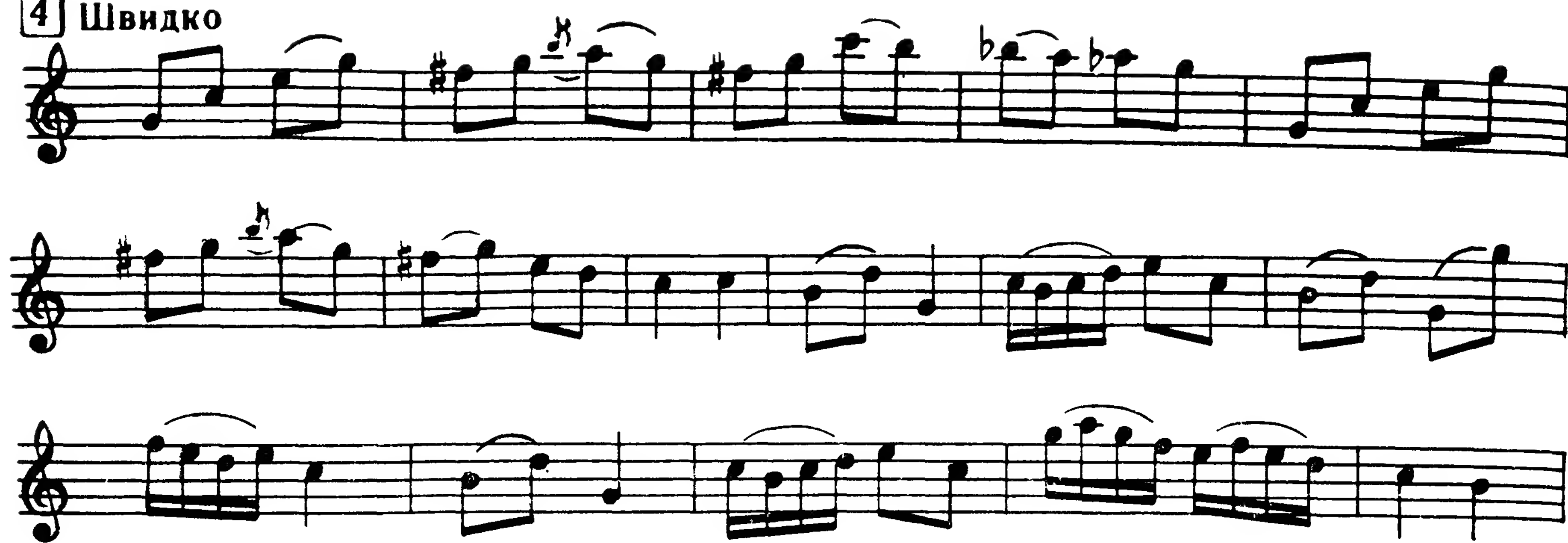








1. Гей, Карпати, рідні гори, ой як любо з вами!
Вітрець тихо повіває над полонинами.
2. — Добрий вечір, дівчаточка! Як дужі? Здорові?
— Ми до танцю, легіники, як один готові.
3. — Як ви хочте, легіники, з нами танцювати,
То хто зловить фіялочку, буде її мати!
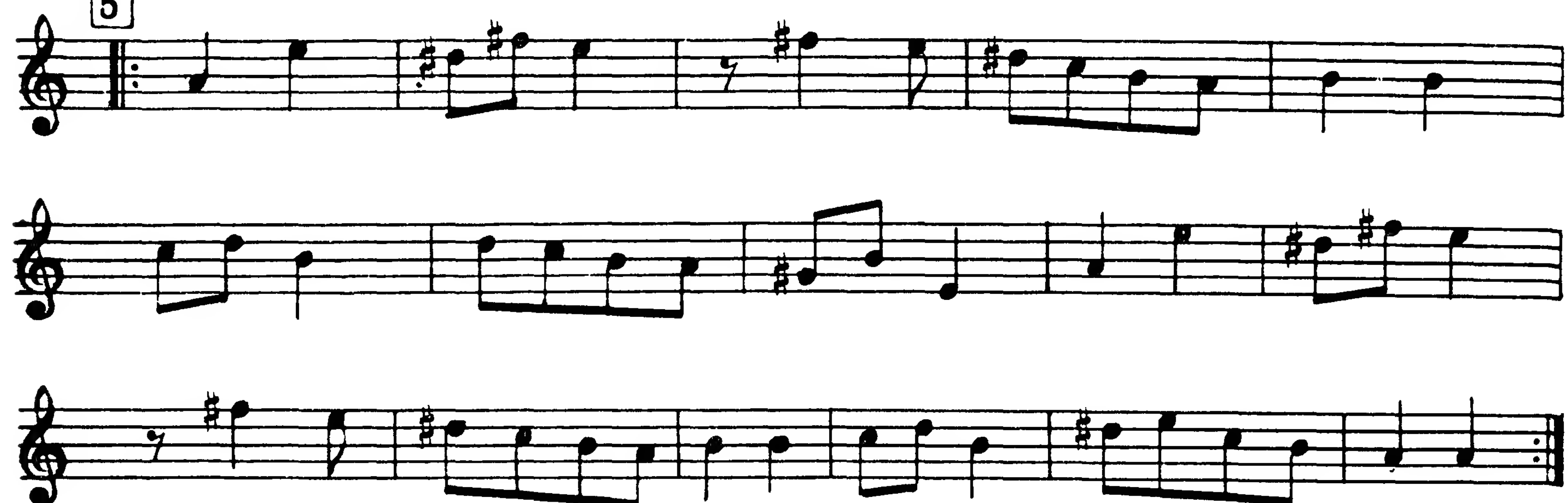






4 Швидко
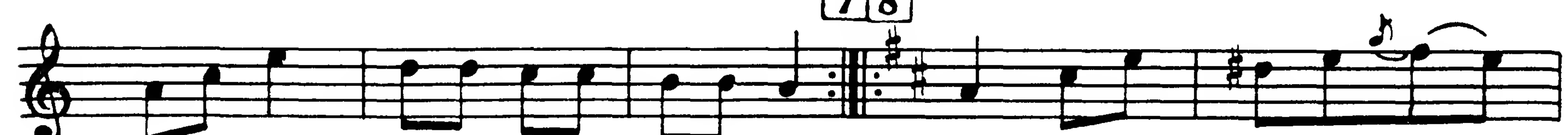


5

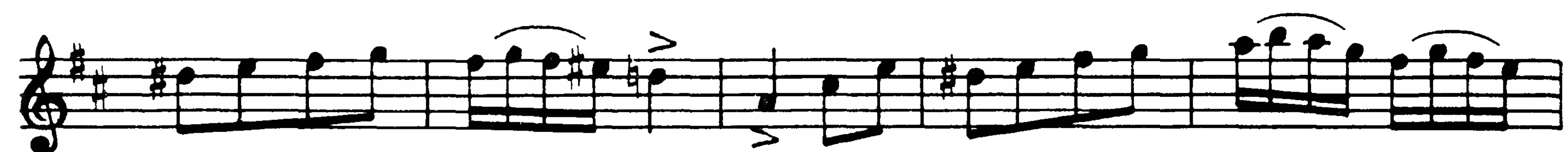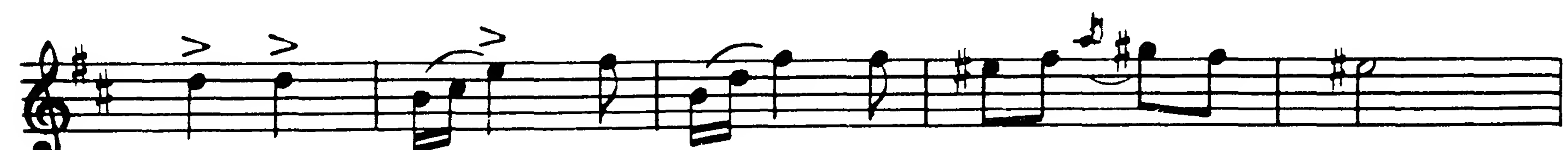


6 Танець

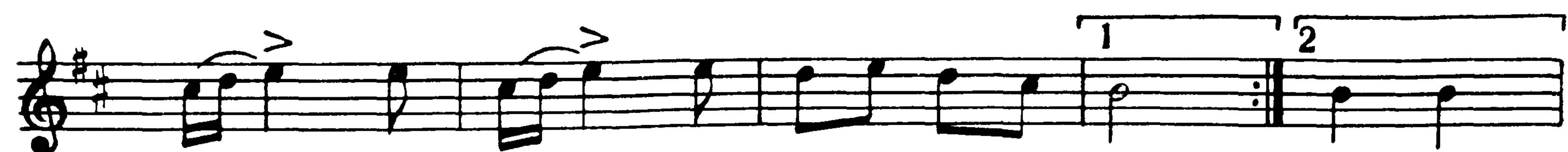


7 8









9



за– лу– на– ли но– ві піс– ні в на– ших рід– них ха– тах.

Швидко

10

Як за– чу– ю ко– ло– мий– ку, за– чу– ю, за– чу– ю!

Че– рез ту– ю ко– ло– мий– ку до– ма не но– чу– ю.

11 Не дуже швидко

12

13

14

3

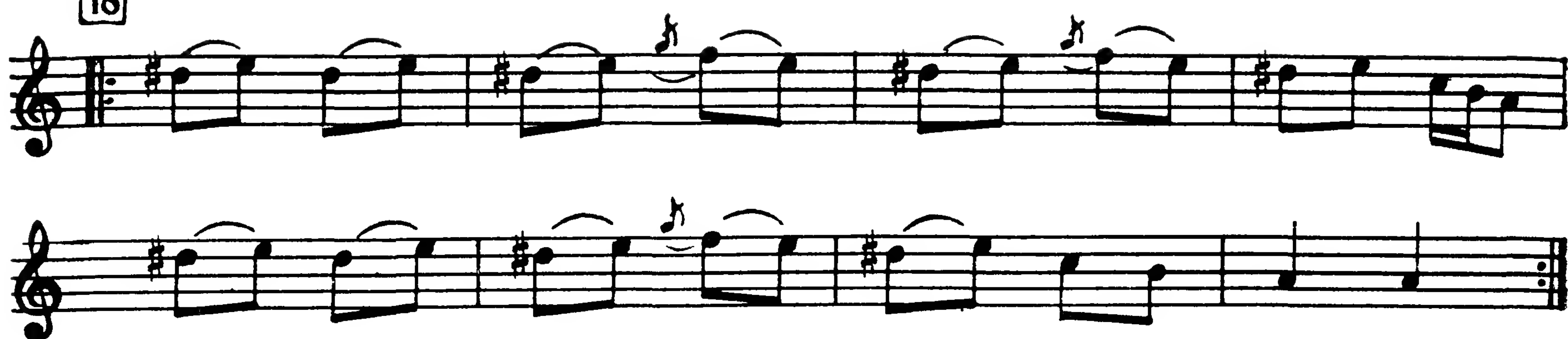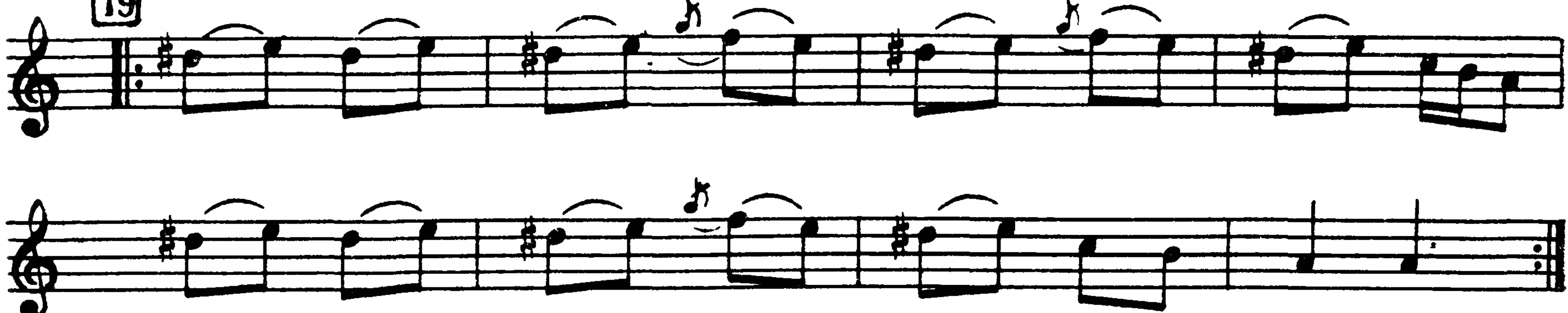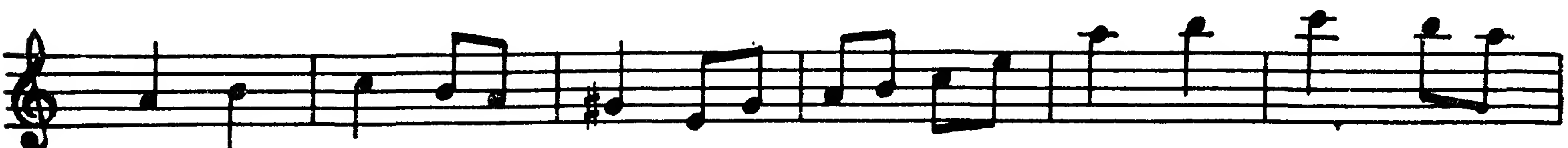
1
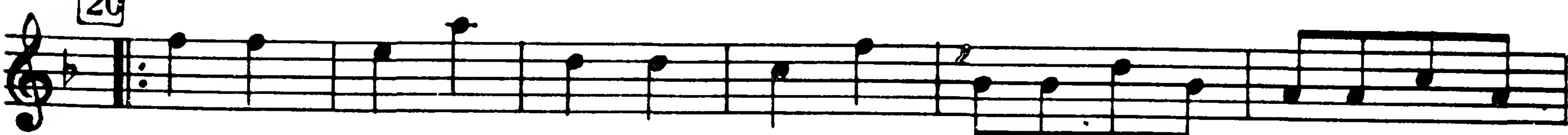
2

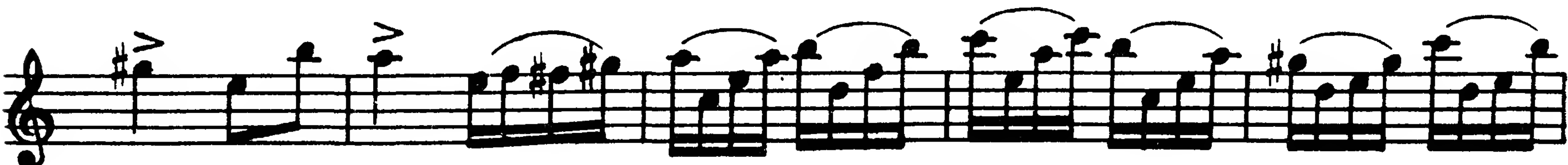
15

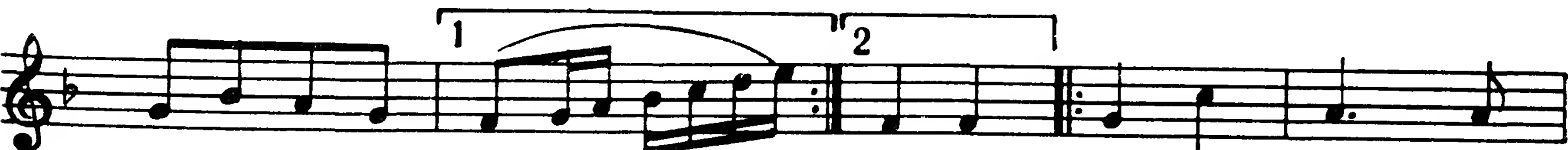
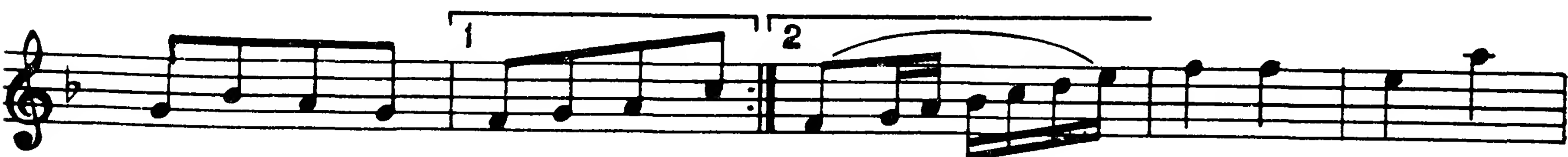
16

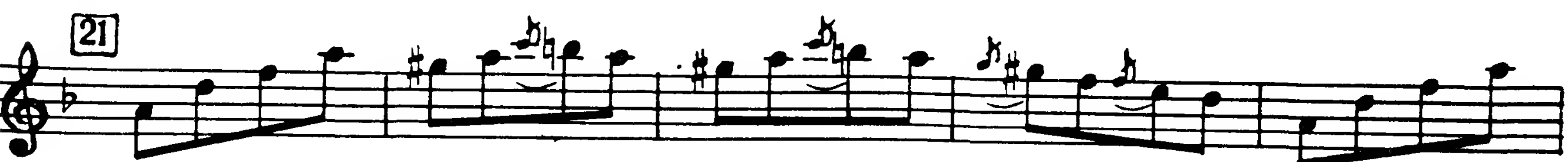
17


18

19




20




21

22

1 2

23

1 2

24

1 2

25

1 2

26

Ве- се- лiть- ся всi Кар- па- ти! Слав- ся, слав- ся, рiд- ний край!

ПРИМІТКИ

ХОРОВОДИ

«А ми просо сіяли». Записав у с. Левківці Погребищенського р-ну Вінницької обл.[1] А. Гуменюк, 1956 р.

«Мак» (перший). «Матеріали до української етнології», вид. Етнографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, «Гаївки», т. XII, зібрав В. Гнатюк. Мелодії записав Ф. Колесса, Львів, 1909, стор. 26.

«Мак» (другий). «Молодощі. Збірник танків та веснянок (гри, співи, весняні: дитячі, дівочі, жіночі й мішані)». Зібрав М. Лисенко, К., 1875, стор. 6.

«Печу, печу хлібчик». В. Верховинець, Весняночка, ДВУ, 1925, стор. 12[2].

«Бондар». Там же, стор. 62.

«Коваль». Там же, стор. 61.

«Шевчики». Там же, стор. 60.

«Ой Василю (Василино)». Там же, стор. 60.

«Ой гілля-гілочки». Там же, стор. 43.

«Перепілка». «Молодощі...», стор. 14.

«Перепілко, вже козаченьки йдуть». В. Верховинець, Весняночка, стор. 28.

«Голуб-голубочок». Там же, стор. 38.

«Пташка». Там же, стор. 18.

«Заїнько». Там же, стор. 31.

«Зайко» або «Загороджу річку» та варіант. Там же, стор. 30.

«Ой у полі жито». Там же, стор. 48.

«Де ти, кицько, ходила» та варіант. Там же, стор. 15.

«Козлик». Там же, стор. 31.

«Равлику-Павлику». Там же, стор. 13.

«Весну закликати». «Народна творчість та етнографія», 1963, № 3, стор. 104. Записав З. Сизоненко від М. Кириченко в с. Нельгівка Запорізької обл. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

«Воротар». Ів. Ющишин, Гагілки для школи..., Львів, 1910, стор. 21.

«Барвінок». Там же, стор. 23.

«Ой зав'ю вінки». «Народна творчість та етнографія», 1963, № 3, стор. 113. Записав З. Сизоненко від О. Волошиної, М. Луценко та У. Яценко в різних селах Запорізької обл. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

«Танчик». Ів. Ющишин. Гагілки для школи..., стор. 22.

«Шум». В. Верховинець, Весняночка, стор. 29.

«Пиво». Там же, стор. 21.

«Каша». Ів. Ющишин. Гагілки для школи..., стор. 7.

«Кривулька». Там же, стор. 5.

«Кривий танець» («Кроковеє колесо») та варіант. В. Верховинець, Весняночка, стор. 30.

«Король». Там же, стор. 29.

«Плету, плету лісочку» (тинок). Там же, стор. 43.

«Ой вийтеся, огірочки». Там же, стор. 24.

«Огірочки». Ів. Ющишин, Гагілки для школи..., стор. 12.

«А вже весна». В. Верховинець, Весняночка, стор. 23.

«Вінок». В. Верховинець, Весняночка, стор. 36.

«Подушечка». Знято на кіноплівку в с. Охромієвичі Корюківського району Чернігівської обл., 1958 р. Хореографію і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ[1].

«Дружба». В. Верховинець, Весняночка, стор. 35.

«Весна уже, весна іде». Там же, стор. 37.

«Гості». Ів. Ющишин, Гагілки для школи..., стор. 15.

---

[1] Населені пункти подаються за адміністративним поділом на час запису.

[2] Крім власних записів хороводів, В. Верховинець подав записи П. Чубинського, М. Лисенка, В. Гнатюка та інших фольклористів.

[1] ІМФЕ — Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР.

«Школярка». Там же, стор. 18.

«Марена». «Українські народні танці», Сценічна обробка упорядника П. Григор'єва, К., 1957, стор. 32.

ПОБУТОВІ ТАНЦІ

Метелиця (перша). Записав у с. Хрещате Олишівського р-ну Чернігівської обл. А. Гуменюк, 1958 р.

Метелиця (друга). Знято на кіноплівку в с. Охромієвичі Корюківського р-ну Чернігівської обл., 1958 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Метелиця (третя). Записав у с. Красне Олишівського р-ну Чернігівської обл. А. Гуменюк, 1958 р.

Метелиця (четверта). Записав у с. Чемер Олишівського р-ну Чернігівської обл. А. Гуменюк, 1958 р.

Гопак. Знято на кіноплівку в с. Шилівка Решетилівського р-ну Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Херсонський гопак. В. Верховинець, Теорія українського народного танка, Полтава, 1920, стор. 57. Сценічна обробка О. Дмитренка. Записав А. Лукін.

Диканський козачок. Знято на кіноплівку в м. Диканці Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Козачок (перший). Записав у с. Чемер Олишівського р-ну Чернігівської обл. А. Гуменюк, 1958 р.

Козачок (другий). Знято на кіноплівку в м. Решетилівці Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Козачок (третій). «Народна творчість та етнографія», 1963, № 3, стор. 107. Записав З. Сизоненко від І. Білоусової в с. Воскресенка Полозького р-ну Запорізької обл. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

Козачок (четвертий). Знято на кіноплівку в м. Бородянці Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Гуцульський козачок. («Гонивітер»). «Весняночка», К., 1961, стор. 56. Записав і обробив П. Григор'єв в с. Білоберезка Кутського р-ну Івано-Франківської обл.

Сокальський козак. Записав в м. Сокаль Львівської обл. Ф. Сех. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

«Коханочка» (перша). Записали в колгоспі ім. Менжинського Нікопольського р-ну Дніпропетровської обл. Г Соловська та Л. Єременко.

«Коханочка» (друга). Знято на кіноплівку в с. Болотне Іванківського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ. Музику записано в с. Гута-Студенецька Корюківського р-ну Чернігівської обл.

Рогізнянські коломийки. З матеріалів Чернівецького обласного Будинку народної творчості. Записав М. Поморянський.

Коломийка (перша). Репертуарний збірник «На оновленій землі», Станіслав, 1961, стор. 134. Танець записав М. Поморянський.

Коломийка (друга). «Репертуарний збірник», № 5, 1958, стор. 68.

«Верховинське коло». Репертуарний збірник «На оновленій землі», стор. 127. Створений учасниками самодіяльного танцювального колективу м. Вижниці Чернівецької обл. Записав М. Поморянський.

«Гуцулка». Записав у м. Буки Букського р-ну Черкаської обл. А. Гуменюк, 1958 р.

«Тропотянка». З репертуару Державного заслуженого ансамблю танцю УРСР. Сценічна обробка М. Ромадова. Записала Г. Бондаренко.

Полька «Сanжари». Знято на кіноплівку в м. Диканька Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Краснянська полька. Записав від танцювального колективу с. Красне Олишівського р-ну Чернігівської обл. А. Гуменюк, 1958 р.

Балабинська полька. «Молодежная эстрада», 1958, № 1, стор. 145. Записали у с. Балабино Запорізької обл. З. Сизоненко і Л. Богаткова.

Поліська полька. Знято на кіноплівку в с. Кропивня Розважівського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Крижова полька та варіант. Знято на кіноплівку в с. Болотня Іванківського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Колгоспна полька. «Весняночка», стор. 17. Створена в с. Мигалки Макарівського р-ну Київської обл. Записав П. Григор'єв.

Полька «Плескач». Хореографію записав А. Гуменюк, мелодію — Л. Ященко в с. Іване-Пусте Борщівського р-ну Тернопільської обл., 1963 р.

Полька «Коханочка». Знято на кіноплівку в с. Гута-Студенецька Корюківського р-ну Чернігівської обл., 1958 р. Хореографію

танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«А до мене Яків приходив» (триндичка). Хореографію танцю і музику записав в с. Глушках Білоцерківського р-ну Київської обл. А. Гуменюк, 1963 р.

«Гречаники». Там же.

«І шумить і гуде» (триндичка). Хореографію танцю і музику записав в м. Макарові Київської обл. А. Гуменюк, 1963 р.

Охромієвицька кадриль. Знято на кіноплівку в с. Охромієвичі Корюківського р-ну Чернігівської обл. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Держанівська кадриль. «Репертуарний збірник», 1959, № 1, стор. 71. Записав Ю. Кузьменко в с. Держанівка Дунаєвецького р-ну Хмельницької обл.

Красилівська кадриль та варіант. Знято на кіноплівку в м. Красилові Хмельницької обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Подільська кадриль. Знято на кіноплівку в м. Дунаївці Хмельницької обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Волинянка». «Художественная самодеятельность», 1958, № 4, стор. 51. Танець записали К. Інсарова та П. Григор'єв.

Поліська кадриль (лінцей). Знято на кіноплівку в с. Кропивня Розважівського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Іванківська кадриль. Знято на кіноплівку в с. Болотня Іванківського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Ланце» («Линець»). Записав і обробив З. Сизоненко в с. Осипенко Бердянського р-ну Запорізької обл. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

Кадриль. Знято на кіноплівку в с. Лисяча Балка Катеринопільського р-ну Черкаської обл., 1958 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Українська кадриль («Дев'ятка»). Фонди ІМФЕ. Хореографічна ред. А. Гуменюка.

Кадриль «Шалантух». «Мистецтво», К., 1960. Записали від танцюристів с. Маренін Соснівського р-ну Ровенської обл. О. Капустіна та Л. Задорська. Сценічна обробка О. Капустіної. Хореографічна редакція І. Антипової. Музику записав А. Крутоус.

Метелиця. «Дрібушечки, дитячі українські народні та сюжетні танці», К., 1962, стор. 127. Постановка і запис танцю О. Бердовського.

Гопак. «Танцы народов мира», М., 1959, стор. 151. Постановка танцю П. Вірського.

Козачок (перший). «Дрібушечки, дитячі українські народні та сюжетні танці», стор. 91. Постановка і запис танцю В. Соболєва.

Козачок (другий). «Репертуарний збірник», 1956, № 1, стор. 68. Постановка і запис танцю П. Григор'єва.

Полтавський козачок. «Дрібушечки, дитячі українські народні та сюжетні танці», стор. 120. Постановка і запис танцю О. Бердовського.

«Дудочка». Там же, стор. 111. Постановка і запис танцю О. Бердовського.

«Дрібушечки». Там же, стор. 83. Постановка і запис танцю В. Соболєва.

Полька «Подолянка». «Репертуарний збірник», 1958, № 4, стор. 72. Постановка і запис танцю Ю. Кузьменка. Хореографічна редакція І. Антипової.

СЮЖЕТНІ ТАНЦІ

«Шевчики» (перші). Знято на кіноплівку в с. Кропивня Розважівського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Шевчики» (другі). З репертуару Державного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки. Сценічна обробка Л. Калініна, 1947 р. Хореографію танцю записав А. Лукін.

«Ковалі». Знято на кіноплівку в с. Гораївка Староушицького р-ну Хмельницької обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«На кузні». «Сюжетні танці», К., 1963, стор. 35. Художня обробка Ю. Гурєєва.

«Косарі». Знято на кіноплівку в м. Диканьці Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Лісоруби» (перші). «Культурно-освітня робота», 1952, № 9, стор. 53. Записали К. Інсарова і П. Григор'єв.

«Лісоруби» (другі). Репертуарний збірник «На оновленій землі», Станіслав, 1961, стор. 121. Зап. М. Поморянський.

«Гречка». Записав у с. Селище Клесівського р-ну Ровенської обл. П. Григор'єв.

«Льон». Знято на кіноплівку в м. Бородянці Київської обл., 1957 р. Хореографію і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Опришки». З матеріалів Центрального Будинку народної творчості. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

«Аркан». «Сборник танцев», М., 1955, стор. 113. Записала Є. Марголіс.

«Катерина». «Культурно-освітня робота», 1953, № 9, стор. 50. Записано від танцювального колективу Дворичанського районного Будинку культури Харківської обл.

«Горлиця» (перша). Знято на кіноплівку в с. Шилівка Решетилівського р-ну Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

Горлиця» (друга). «Репертуарний збірник», 1959, № 2, стор. 58.

«Гарненька молодичка». Записала від танцювального колективу м. Магдалинівки Дніпропетровської обл. Г. Соловська.

«Василиха». Записав у м. Меджибожі Хмельницької обл. П. Боцюн. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

«Чумандриха». Записав у с. Вознесенці Запорізької обл. від У. Яценко З. Сизоненко. Хореографічна редакція А. Гуменюка.

«Микола». «Молодежная эстрада», 1958, № 6, стор. 133. Записали З. Сизоненко та Л. Богаткова. Сценічна обробка З. Сизоненка.

«Роман». «Музика масам», 1929, № 7, стор. 6. Запис В. Верховинця.

Варіант танцю «Роман». Знято на кіноплівку в с. Болотня Іванківського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Чумак» (перший). Знято на кіноплівку в с. Болотня Іванківського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Чумак» (другий). Записав З. Сизоненко в с. Балабіно Червоноармійського р-ну Запорізької обл. Хореографічна редакція А. Гуменюка. «Народна творчість та етнографія», 1963, № 3, стор. 111.

«Веселий вівчар». Взято з матеріалів Дрогобицького Будинку народної творчості, хореографічна редакція І. Антипової.

«Кошара». Знято на кіноплівку в с. Болотня Іванківського р-ну Київської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Раковецький кручений». «Ми з Верховини», К., 1964, стор. 58. Постановка і запис танцю К. Балог, хореографічна редакція І. Антипової.

«Зірочка». Репертуарний збірник «На оновленій землі», Станіслав, 1961, стор. 111. Створений в с. Валяво Кіцманського р-ну Чернівецької обл. Записав М. Поморянський.

«Комільник». «Весняночка», стор. 119. Записав М. Стрижньов в с. Солониця Лубенського р-ну Полтавської обл. Хореографічна редакція І. Антипової.

«Бурима». Знято на кіноплівку в м. Диканьці Полтавської обл., 1957 р. Хореографію танцю і музику записав А. Гуменюк. Фонди ІМФЕ.

«Субота» та варіант. Записав від танцювального колективу с. Гута-Студенецька Корюківського р-ну Чернігівської обл. 1958 р. А. Гуменюк.

«Віз». «Українські народні танці. Упорядкував П. Григор'єв», К., 1957, стор. 7.

«Крючок». З матеріалів Чернівецького обласного Будинку народної творчості. Запис М. Поморянського, хореографічна редакція А. Лукіна.

«Льон». З репертуару Державного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки. Постановка Л. Калініна, 1952 р. Хореографію танцю записав А. Лукін.

«Рукодільниці». З репертуару Державного заслуженого ансамблю танцю УРСР. Постановка П. Вірського, 1956 р. Записала В. Котляр.

«На кукурудзяному полі». «Весняночка», стор. 29. Постановка П. Вірського і Б. Бортного. Запис П. Сидоренка (м. Баришівка Київської обл.).

«Повзунець». З репертуару Державного заслуженого ансамблю танцю УРСР. Постановка П. Вірського, запис С. Шувалової та А. Гуменюка, 1961 р.

«Чумак». «Танцы народов СССР», М., 1960, стор. 43. Постановка і запис танцю З. Сизоненка.

«Чабани». З репертуару Державного заслуженого українського народного хору ім. Г. Верьовки. Постановка танцю Л. Калініна, 1950 р. Хореографію танцю записав А. Лукін.

«Хортичанка». Постановка М. Голощапова, запис З. Сизоненка, К., 1961.

«Український весільний». «Танці ансамблю «Дніпро», К., 1960, стор. 3. Постановка і запис К. Василенка. Сценарний виклад А. Гуменюка.

«Весільний». «Ми з Верховини», стор. 71. Постановка і запис К. Балог, хореографічна редакція І. Антипової.

«На галявині». Постановка В. Петрика, запис А. Лукіна, К., 1965.

ЗМІСТ

Сюжетні танці

Составитель
Андрей Иванович Гуменюк

УКРАИНСКИЕ НАРОДНЫЕ ТАНЦЫ
(На украинском языке)

Редактори *Л. П. Головняк, Н. О. Ішина*
Художній редактор *В. П. Кузь*
Оформлення *В. Д. Фатальчука, О. І. Юнак*
Макет та технічна редакція *Є. Н. Розенцвейг*
Коректори *Л. К. Вахніна, Л. В. Малюта*

БФ 04465. Зам. 238. Вид. № 274. Тираж 25 000. Папір № 1. 70×100/16. Друк. арк. 38,5+20 вкл. Умовн. друк. арк. 53,3. Обліково-видавн. арк. 46,8. Підписано до друку 7.V 1969 р. Ціна 3 крб. 20 коп.

Видавництво «Наукова думка», Київ, Репіна, 3.

Київська книжкова фабрика «Жовтень» Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР. Київ, Артема, 23 а.